Colecţie coordonată de prof. dr. Dan Grigorescu Coperta şi grafica: Anamaria Smigelschi

HOMER
ILIADA

Traducere de RADU HÂNCU

Prefaţă de ION ACSAN

EDITURA MONDERO Bucureşti, 1999

Lector: *Silvia Munteanu*
Procesare computerizată: *Ruxandra Munteanu*

ISBN 973-9349-l8-8

PREFAŢA

Apărută în plină tranziţie de la preistorie la istoria literară, epopeea homerică este suprema sinteză a perioadei care a scos din anonimat mai multe generaţii de aezi - cântăreţi de profesie recitându-şi cu acompaniament de liră poemele inspirate de faptele zeilor şi eroilor aheeni. în epoca micenianâ (secolele XVI-XII î.Chr.) Grecia continentală cunoscuse o reală înflorire. Ajunsese să-şi extindă dominaţia asupra Cretei şi a bazinului egean, adaptând scrierea silabică cretană la limba vorbită de anei, prefigurarea celei homerice. Din păcate, tăbliţele de lut ars, descoperite la Cnossos, Micene, Pylos ş.a. utilizând aşa-zisul Linear B - scriere descifrată în 1953 - conţin doar texte neliterare, de evidenţă contabilă. Aşadar, poezia micenianâ din vremea când s-a cristalizat panteonul grec a rămas eminamente orală, lăsând urme doar în epopeea homerică. După expediţia aheană împotriva Troiei (sfârşitul secolului al Xll-lea î.Chr.), a urmat declinul civilizaţiei miceniene, pricinuit de dorieni, ultimele triburi greceşti care au invadat extremitatea Peninsulei balcanice, dizlocându-şi rudele mai demult stabilite aici. Populaţia care vorbea dialectul eolian a părăsit în mare parte Tesalia şi Beoţia, emigrând în Lesbos şi pe coasta anatoliană din dreptul acestei insule şi până la golful Smyrnei. Populaţia care folosea dialectul ionian s-a statornicit în Atica, Eubeea, Chios, precum şi pe coasta anatoliană, de la Smyrna şi până la nord de Halicamas. Aşa au apărut pe ţărmul Asiei Mici Eolida şi Ionia, alcătuite din polisuri prospere. Nostalgia epocii eroice, după incendierea de către dorieni a palatelor din Micene şi Pylos, precum şi vecinătatea Troiei, cucerită cândva de

oastea aheană, au alimentat fantezia creatoare a cântăreţilor din perioada homerică (secolele XI-IX î.Chr.), creatoarea civilizaţiei geometrice, denumită astfel după motivele împodobind vasele făurite atunci. Ele sunt contemporane cu trecerea în legendă a războiului troian şi cu cristalizarea eposului elin, a cărei culme va fi, pe la începutul perioadei arhaice (secolele VIII-VI Î.Chr.), Homer. Locul lui de baştină pare să fi fost Smyrna, la graniţa dintre Eolida şi Ionia. De altfel epopeile homerice au la bază dialectul ionian înţesat cu eo-lisme. Aşadar, nu o limbă vorbită, ci una literară, creată anume pentru epopeea eroică, fireşte, nu numai de Homer, ci şi de precursorii lui anonimi. Nici stihul epic nu este câtuşi de puţin popular, simplu şi scurt. Vers de lungă respiraţie, care nu are o obârşie indo-europeană, ci una egeană, hexametrul a fost, potrivit legendei, inventat sau în orice caz folosit de poeţii hieratici în imnurile lor închinate zeilor şi recitate cu prilejul diverselor sărbători celebrate în prejma sanctuarelor. Chiar şi oracolele erau formulate în acelaşi vers cultual. Desacralizarea şi adaptarea lui la cerinţele eposului eroic presupun o evoluţie îndelungată.

Homer nu este începutul ci culmea eposului elin. Noi nu cunoaştem versantul ascendent ci doar pe cel descendent, al epigonismului şi desuetudinii. Lipsa informaţiilor sigure duce inevitabil la aproximaţii şi ipoteze plauzibile sau pur subiective. Certă sursă de confuzii este caracterul oral al creaţiei homerice, generată de falsa dogmă a necunoaşterii scrisului de către aezi. Dacă scrierea silabică miceniană a fost uitată sau abandonată, cea alfabetică s-a înjghebat încă din secolul IX î.Chr. Aşa-zisele "litere cadmeene" amintesc de fiul regelui fenician Agenor, plecat în căutarea sorei sale, răpită de către Zeus şi dusă în Creta, unde Europa, cea care a dat numele continentului nostru, a devenit mama lui Minos, Rhadamantus şi Sarpedon. Cadmus n-a fost numai întemeietorul Tebei şi străbunul incestuosului Oedip ci şi cel care i-a deprins pe elini cu tainele scrierii feniciene. Aceasta se mărginea să noteze doar consoanele, dar vechiul alfabet elin are şi semne pentru vocale. Legenda atribuia "descoperirea" scrierii atât fenicianului Cadmus, cât şi iscusitului Palamede, participant la războiul troian, unde a devenit victima răzbunării lui Odiseu, care îl ura de moarte. Din numeroasele alfabete locale, cel ionian a fost adoptat de atenieni, fiind prototipul alfabetului clasic.
Prin urmare Homer n-a fost şi nu putea să fie un geniu analfabet într-o Ionie învecinată cu atâtea popoare care foloseau scrisul de sute şi mii de ani. Oralitatea creaţiei homerice se datorează nu atât autorului, cât publicului
II
căruia se adresa. Acesta nu era deprins să citească într-o epocă în care scrisul constituia o excepţie. Homer şi-a compus epopeile nu spre a fi citite ci spre a fi recitate şi memorizate. El se adresează unor ascultători, nu unor cititori. Epopeile nu puteau fi receptate altfel, nesupravieţuind decât prin viu grai. Contemporanii şi urmaşii lui Homer aveau o educaţie orală şi o excelentă memorie auditivă, abolită de "Galaxia Gutenberg". De altfel chiar şi după generalizarea scrisului, literatura antică a rămas preponderent orală. Vechii greci nu cunoşteau lectura mută, ci doar pe cea sonoră, scandând versurile sau declamând discursurile învăţate pe de rost.
Epopeile homerice nu sunt improvizate ci elaborate anume pentru a fi recitate în mai multe reprize înaintea unui public învăţat să asculte, fie de-a lungul ospeţelor, fie în timpul serbărilor solemne ale cetăţii. Şi auditoriul, şi recitatorul aveau nevoie de pauze între episoade succesive sau, dimpotrivă, autonome, ca în cazul lui Demodoc, aedul regelui feacienilor, Alcinou, ori al lui Femiu, cântăreţul adus de peţitori în palatul rătăcitorului Odiseu. Aidoma precursorilor lui intraţi în legendă va fi procedat şi Homer în casele nobililor ionieni sau în obştea cetăţii, cu prilejul serbărilor mai mult sau mai puţin religoase. Autor oral, Homer a avut vreme de secole un anonim şir de "editori" orali.
Scrisul este menţionat o singură dată în *Iliada* (VI, 168-l69), în episodul lui Bellerofon, silit să fugă din Corint, unde săvârşise o crimă involuntară, şi să se refugieze la Proetus, regele Tiryntului, a cărui soţie se îndrăgosteşte de chipeşul oaspete. Acesta rezistă ispitei, aidoma biblicului Iosif, şi este învinovăţit de regină că ar fi încercat s-o seducă. Proitos ezită să încalce legile ospeţiei şi ca să se răzbune îl trimite pe Bellerofon la socrul său Iobates, regele Liciei, cu un mesaj care trebuia să fie fatal mesagerului ce nu-i cunoştea conţinutul.
Homer însuşi va fi folosit vechiul alfabet ionian în elaborarea operelor sale. Străvechi legende pomenesc de scrieri ale lui Homer păstrate de urmaşii săi care nu puteau difuza şi perpetua epopeile decât prin viu grai. Incomparabilul efort creator al lui Homer i-a scutit pe moştenitorii săi spirituali să desăvârşească desăvârşitul. Epopeile sale delectau şi deopotrivă instruiau într-o epocă de prealfabetizare. Detaliile vestimentare, de artă militară sau navală, magistral transpuse în versuri, puteau sluji ascultătorilor care învăţau cum să se îmbrace pentru jertfele aduse zeilor, cum să se organizeze în luptă sau cum să manevreze o corabie în diversele etape ale călătoriei pe mare. Inexistenţa
III
cărţilor de istorie, a tratatelor de specialitate şi a atlasurilor era parţial suplinită de homerica enciclopedie transmisă prin viu grai din generaţie în generaţie. Doar aşa se explică dăinuirea multiseculară, în pofida unor interpolări, a *Iliadei* şi *Odiseii,* popularitatea lor încă înainte de fixarea în scris şi de oficializarea textului lor.
Absenţa vizualităţii, a cărei importanţă viitoare se pare că a intuit-o, a fost resimţită de geniul lui Homer, care a apelat la comparaţii epice poate pentru că a năzuit să se adreseze nu numai auzului, ci şi ochiului. Aedul educa astfel fantezia ascultătorilor săi, căutând echivalenţe plastice ale scenelor de încleştare cu stihia războiului sau a mării în

tablouri de natură sau în crâmpeie desprinse din îndeletnicirile păstoreşti, rurale şi meşteşugăreşti. Ele erau oricum mai familiare paşnicului său auditoriu.
Prin poetica istorie a războiului dintre ahei şi troieni, Homer adusese cele mai vechi mărturii despre trecutul îndepărtat al grecilor. Fusese aşadar un precursor al lui Herodot din Halicarnas (485-425 î.Chr.), "părintele istoriei" care, în nouă cărţi purtând fiecare numele uneia dintre cele nouă Muze, descrisese în proză conflictele dintre greci şi persani, culminând cu nu prea îndepărtatele războaie medice. în lungile sale călătorii în Egipt, Siria, Babi-lon, Colcbida şi Macedonia, istoricul itinerant folosise din plin tradiţia orală a localnicilor. în răstimpul petrecut la Atena, Herodot a citit în public pagini alese din opera sa. Era rudă apropiată (unchi sau văr) cu Panyassis, intrat în canonul poeţilor epici, graţie unei *Heracleide,* epopee astăzi pierdută, depanând miticele isprăvi ale lui Heracles. Supranumit "ultimul homerid", Panyassis a murit luptându-se cu Lygdamis, tiranul din Halicarnas, cel care l-a silit şi pe Herodot să se exileze. în cadrul aceleiaşi familii dintr-o colonie doriana vedem cum ştafeta epopeii homerice este preluată de istoria în proză.
în Grecia divizată în numeroase state-cetăţi independente n-au existat, ca în Orientul antic, influente caste preoţeşti, nici scribi-sacerdoţi şi scribi-func-ţionari care să dogmatizeze tradiţiile mitice sau să compună imnuri închinate zeilor şi să elaboreze cronici şi scrieri sapienţiale. Această misiune a revenit poeţilor hieratici, aezilor care au compus fie poeme mitologice şi didactice, precum beoţianul Hesiod, fie epopei eroice, precum ionianul Homer. *Iliada şi Odiseea* au devenit, fără voia lor, laicele *Biblii* eline. Lor li s-au alăturat operele lui Hesiod din care ni s-au păstrat *Teogonia* (poem cosmogonic, teogonic şi sociogonic, cântând naşterea lumii, a zeilor şi a societăţii omeneşti) şi *Munci şi Zile* care conţine elemente mitice şi sapienţiale, fiind o pledoarie în
IV
favoarea vieţii modeste şi cinstite a ţăranului simplu. Spre deosebire de Homer, care se mărgineşte să invoce Muzele, Hesiod îşi dezvăluie identitatea, dă detalii biografice, îşi moralizează fratele cu care se judecă pentru împărţirea moştenirii părinteşti.
în celebrul "mit al vârstelor" din poemul *Munci şi Zile,* după neamul de aur, argint şi aramă, Hesiod introduce stirpea semizeilor, eroi care au pierit în războiul teban şi troian. Urmează vârsta a cincea, reprezentată de cumplitul neam al oamenilor de fier, contemporanii poetului. Vârsta de aramă corespunde civilizaţiei miceniene, fierul fiind adus de triburile doriene. Vârsta eroilor care tulbură ordinea firească a celor patru metale sugerând decăderea treptată a speciei umane constituie o recunoaştere tacită a autorităţii epopeilor lui Homer, ceva mai vârstnic aşadar decât Hesiod. Meritele celor doi mari aezi străvechi sunt recunoscute de Herodot, preocupat de stabilirea epocii în care au trăit amândoi.
Reiese că Hesiod şi Homer ar fi fost contemporani, părere împărtăşită de tradiţia populară care a ţinut să le dea un ilustru strămoş comun - pe legendarul aed trac Orfeu -, ba i-a şi pus să se întreacă la un concurs, menţionat de Hesiod, omiţându-se însă numele rivalului învins. Herodot supradimensionează rolul celor doi aezi care nu au creat panteonul grec ci au curăţat de crengi parazitare încâlcitul arbore genealogic al divinităţilor, dând acestora caractere şi cusururi omeneşti. Umanizarea zeilor, oricum antropomorfi, a pus capăt schematismului lor hieratic. Astfel olimpienii, mai ales cei implicaţi direct în războiul troian, au devenit caractere vii, aidoma personajelor umane. Magistrala literaturizare a divinităţilor eline, datorată în special lui Homer, corespunde spiritului laic al eposului eroic. Faptul că zeii înşală, comit abuzuri şi adultere, a exasperat pe filosofi şi moralişti când *Iliada şi Odiseea* au fost studiate în şcoală. Homerocentrismul educaţiei omului antic a stârnit entuziaste adeziuni dar şi critici vehemente.
Primii mari poeţi epici elini au fost socotiţi şi cei dintâi teologi nu numai de către Herodot care, în lipsa unor informaţii precise, dă un răspuns propriu - după socoteala lui - la spinoasa întrebare: când au trăit Homer şi Hesiod? Dacă el optează pentru secolul IX î.Chr., înseamnă că existau deja păreri diferite de a lui. Memoria generaţiilor anterioare era unica depozitară a documentelor orale privitoare la Homer: adică legendele şi anecdotele pe care istoricii şi prozatorii le-au fixat în scris, fie cu obiectivitate, fie cu subiectivita-
V
tea care nu putea face abstracţie de patriotismul local sau de diverse interese politice, religioase şi literare.

Cele mai naive opinii - de altfel foarte rare - îl fac pe Homer contemporan cu războiul troian, a cărui cronică versificată ar fi înfăptuit-o prin epopeile sale. Mai adevărate sunt părerile celor ce coboară în timp până la invazia doriana, prefigurată mitic de întoarcerea Heraclizilor şi până la emigraţia ioniană. Biografiile homerice vehiculează multe elemente comune, iar inerentele contradicţii sunt neesenţiale, privind mai mult detaliile. Superioară tuturor celorlalte prin întindere ca şi prin faptul că înglobează aşa-zisele *Epigrame homerice* - scurte poezii ocazionale - este *Viaţa lui Homer* atribuită lui Herodot. O altă biografie este atribuită lui Plutarh, autorul *Vieţilor paralele.* O a treia biografie aparţine lui Proclos. Nu se ştie sigur dacă este vorba de Proclos din Sicca (secolul II), profesorul împăratului roman Marcus Aure-lius, sau de Proclos din Lycia (410-485), filosof neoplatonician, în favoarea căruia se pronunţă lexicograful bizantin Suidas (secolul X). "După părerea mea - afirmă Proclos - toţi cei care spun că Homer a fost orb n-au nici un dram de minte. Căci n-a mai fost pe lume un alt om care să vadă aşa de bine ca el." Proclos pune sub semnul îndoielii presupusa sărăcie a poetului ionian: "Mai mult ca sigur că Homer a murit la adânci bătrâneţi, deoarece neasemuita pătrundere a lucrurilor trădează o vârstă înaintată. Că el a colindat în lung şi-n lat lumea reiese limpede din cunoaşterea temeinică a locurilor. Acest lucru ne îngăduie să credem că avea o avere mare. Călătoriile lungi se fac cu cheltuieli mari şi în vremurile acelea nu puteai străbate mări şi ţări fără primejdii şi nu era uşor să intri în legătură cu oamenii." Tot Proclos este cel care intuieşte rezultatul final al lungului război dus de oraşele greceşti, egiptene, lidiene, babiloniene sau latine, pentru revendicarea obârşiei celui mai ilustru dintre aezi: "Pe scurt, fiecare oraş şi-l dispută pe Homer în dauna celorlalte, fapt care ne îndreptăţeşte să-l numim *cetăţean al lumii întregi."* Termenul folosit de Proclos - *cosmopolites* - înseamnă de fapt recunoaşterea universalităţii lui Homer.

Nici sărac, nici bogat, Homer a călătorit mult în tovărăşia unor prieteni şi protectori, proprietari de corăbii, pierzându-şi vederea la adânci bătrâneţi. Lumina interioară, dobândită printr-o mare experienţă umană şi artistică, a compensat pierderea luminii exterioare. Memoria excepţională şi tehnica orală a epopeilor l-au ajutat să triumfe asupra infirmităţii sale. Viaţa lui Homer, descendentul unei familii modeste sau obscure, n-a fost scutită de necazuri şi

boli deasupra cărora geniul său s-a ridicat cu preţul uriaşelor eforturi solicitate de realizarea unor capodopere. în pofida informaţiilor contradictorii şi a divergenţelor doar aparent ireconciliabile, biografiile homerice conţin elemente arhaice, anterioare redactării lor tardive. Putem conchide, fără a greşi prea mult, că Homer s-a născut la Smyrna, că a fost un om extrem de dotat şi de instruit pentru vremea lui, că a cutreierat locurile descrise în epopeile sale pe care le va fi compus în insula Chios, lăsându-le moştenire rudelor şi discipolilor, pentru a fi transmise prin viu grai unui public deprins să asculte, nu să citească. întâlnit, e drept, arareori, numele de Homer nu trebuie socotit neapărat o poreclă, pretându-se la etimologii populare şi la legende naive (în greceşte *homeros* înseamnă *ostatic).*

Intr-o măsură infinit mai mare decât viaţa, opera lui Homer stă şi ea sub semnul unei lupte multimilenare. Aedul ionian n-a fost unicul poet epic valoros din vremea lui şi din generaţiile următoare. Posteritatea imediată n-a şovăit să-i atribuie toate poemele care alcătuiau aşa-zisul *ciclu epic,* subîm-părţit în: *mitologic, teban* şi *troian. Ciclul mitologic* cuprindea o *Teogonie* -epopeea naşterii lumii şi a zeilor - precum şi o *Titanomahie* - descrierea luptei dintre olimpieni, susţinătorii lui Zeus, şi titanii reprezentând vechea generaţie divină detronată. *Ciclul teban* număra trei epopei: *Oidipodia* (circa 6500 de versuri), drumul înălţării şi prăbuşirii lui Oedip; *Tebaida* (circa 7000 de versuri), istoria fratricidei expediţii pusă la cale de Polynike împotriva lui Eteocle, care refuza să părăsească tronul Tebei, şi tragicul sfârşit al celor şapte căpetenii ale oştirii argiene atacatoare; ultima, *Epigonii* (circa 7000 de versuri), aducea deznodământul conflictului prin răzbunarea celor şapte eroi argieni de către fiii lor, care au izbutit să cucerească Teba.

Ciclul troian zugrăvea toată durata războiului de zece ani, începând cu antecedentele lui şi sfârşind cu întoarcerea în patrie a cuceritorilor cetăţii lui Priam. Peripeţiile din primii nouă ani care au precedat dezlănţuirea "mâniei lui Abile" erau narate în *Cipriile,* epic prolog al *IJiadei.*

Etiopida descria evenimentele dintre moartea lui Hector şi cea a lui Ahile.

*Iliada mică*prezenta în numai patru cărţi moartea lui Aias şi Paris, sosirea la Troia a lui

Neoptolem, fiul lui Ahile, şi înjghebarea calului de lemn.
Nimicirea Troiei era cântecul de lebădă al cetăţii lui Priam, învinsă de vicleşugul calului de lemn şi incendiată de ahei, care duc în robie pe toţi supravieţuitorii.
VII
A patra epopee, care servea drept punte de legătură între *Iliada* şi *Odiseea,* intitulată *întoarcerea eroilor de la Troia,* înfăţişa sosirea acasă a principalelor căpetenii ale oştirii aheene: Diomede, Nestor, Menelau, Neoptolem şi Aga-memnon, ultimul fiind asasinat de către Egist şi Clytemnestra şi răzbunat de Oreste.
Telegonia reprezenta epilogul *Odiseii,* adică ultima călătorie şi moartea lui Ulise.
Anticii mai atribuiau lui Homer şi alte două poeme fără nici o legătură cu războiul troian, simple episoade dintr-o *Heracleidă: Cucerirea Oihaliei* şi *Foceida.* Toate aceste epopei a căror paternitate homerică este la fel de discutabilă s-au pierdut, cu excepţia câtorva fragmente. Cunoaştem însă subiectul epopeilor din *ciclul troian* graţie lui Proclos, autorul unui curs de literatură în patru părţi: *Grammatike Hrestomatheia.* Patriarhul bizantin Fotios (secolul al Xl-lea) a păstrat extrase din această *Crestomaţie:* o scurtă biografie a hii Homer, din care am citat mai înainte, şi un didactic rezumat al celor şase epopei, întocmit fără prealabila consultare a textelor originale, după izvoare mitografice avute la îndemână.
Epopeile din *ciclul epic* au avut în realitate autori originari nu numai din Ionia, ca homeridul Arctinos din Milet, autorul *Etiopidei* şi al *Nimicirii Troiei,* ci şi din Cipru, ca Stasinos, autorul *Cipriilor,* din Lesbos, ca Lesches, autorul *Iliadei mici,* din Samos (Creofil, autorul epopeii *Cucerirea Ochalieî),* din Pelopones, ca Hagias, autorul epopeii *întoarcerea eroilor de Troia* sau din Corint, ca Eumelos, autorul *Titanomahiei,* Se poate conchide aşadar că, treptat, centrul de greutate al producţiei epice s-a deplasat din Ionia şi Chios spre continent.
Confruntarea atentă a textului homeric cu *Crestomaţia* lui Proclos şi cu fragmentele poeţilor ciclici a dus la surprinzătoarea concluzie că unele, dacă nu toate epopeile din *ciclul troian* au apărut independent, părând să fie chiar anterioare *Iliadei* lui Homer, ca de pildă *Cipriile* şi *Etiopida.* Nu reiese de nicăieri că autorul Cipriilor cunoaşte Iliada, în timp ce Homer nu ignora Cipriile. Doar *Telegonia* este continuarea vădită a *Odiseii.* Deci creaţia epică elină anterioară, contemporană sau posterioară lui Homer, a fost mult mai bogată şi mai variată decât suntem noi dispuşi să credem, orbiţi de strălucirea *Iliadei* şi a *Odiseii.* N-au fost simpli epigoni ai lui Homer, ci poeţi de talent autorii poemelor ciclice şi nu putem decât să regretăm pierderea operelor lor.
VIII
Pentru că rapsozii recitau la întâmplare episoade din *Iliada* sau *Odiseea,* legiuitorul atenian Solon (640-560 î.Chr.) a decretat ca la Panatenee, solemne sărbătoriri din patru în patru ani ale zeiţei care dăduse numele cetăţii, epopeile homerice să fie reproduse în fireasca înlănţuire a episoadelor, fără omisiuni sau inversiuni arbitrare. Cel care, cu unele întreruperi, a fost tiranul Atenei între 560 şi 527 î.Chr., se proclamă primul "editor" al *Iliadei* şi al *Odiseei,* după cum reiese dintr-o epigramă inclusă în două biografii homerice anonime:
"Eu, Pisistrate, cel mai mare din sfat, am strâns tot ce-au compus Homer, ştiut din vremi străvechi doar prin răzleţe recitări. Desigur, el, poet de aur, a fost concetăţean de-al nostru Căci Smyrna este un oraş întemeiat de-atenieni!"
Adevăraţii "editori" ai lui Homer au fost cei însărcinaţi de tiran să întocmească o versiune atenian a *Iliadei* şi *Odiseei,* care să stea la îndemâna cetăţii, pildă urmată apoi şi de alte oraşe greceşti. Până şi imnurile închinate zeilor erau atribuite universalului autor al epopeilor din ciclul troian. Aedul care a compus imnul *Către Apolo Delianul*a cerut ascultătorilor săi ca, la întrebarea: "Cine-i cântăreţul cu cele mai frumoase cânturi?", să dea următorul răspuns:
"Bărbatul orb ce locuieşte în Chios, patria muntoasă, Căci toate cântecele sale sunt primele întotdeauna!"
Aceste versuri, citate de Tucidide în *Istoria războiului peloponeziac,* au fost socotite drept o aluzie la Homer. în Chios, unde poetul se bucura de un cult aparte, exista o familie sau o şcoală de rapsozi, denumiţi "homerizi". Nici Homer n-a dus, totuşi, lipsă de detractori încă din antichitate. Acerb vânător al contradicţiilor şi "absurdităţilor" din *Iliada* şi *Odiseea,* sofistul Zoii (secolul IV î.Chr.) a primit porecla de "Biciul lui Homer". Legenda susţine însă că el a fost azvârlit de pe o stâncă de către concetăţenii lui din Amphi-polis. Iar retorul care s-a lăudat în public că nu l-a citit pe Homer a încasat o

palmă zdravănă de la Alcibiade, ignoranţa fiind pedepsită pe loc. Templul din Smyrna, denumit *Homereion,* nu ducea lipsă de închinători. "Apoteoza lui Homer", basorelieful sculptorului Archelaos din Priene, descoperit la Bovi-llae, localitate de pe Via Appia (secolul XVIII), dăinuie până azi la British Museum...
Ascultătorii şi cititorii l-au zeificat, poeţii l-au imitat şi erudiţii l-au cercetat cu asiduitate, nici elinii, nici romanii neîndoindu-se de existenţa lui ,
IX
HMToteca)w
ÎA"
Homer sau de paternitatea *Iliadei,* poate şi a *Odiseei.* Savanţii ultimelor secole au pus însă totul la îndoială, unii proclamându-le "opere colective" asamblate de primii "editori". Homer? O ficţiune, o poreclă, o legendă fără nici un temei real, ca şi războiul troian. După descoperirea ruinelor Troiei, erezia modernă s-a atenuat şi dovezile genialităţii lui Homer au fost recunoscute şi de sceptici, nu numai de către cititorii care i-au rămas mereu credincioşi.
Printre cititorii epopeilor homerice, în exemplarele traduceri în versuri ale lui G. Murnu, m-am numărat încă de pe când eram elev la Liceul Clasic Mixt din Bucureşti. Pe atunci nu bănuiam că voi fi lectorul cărţii *George Murnu, poetul homerid,* de Iulia şi Ecaterina Murnu, apărută la Editura Albatros (1979). Şansa mi-a surâs ca student al Secţiei de limbi clasice a Facultăţii de filologie (195l-l955) când am studiat *Iliada* în seminarul condus de Radu Hâncu, tânăr asistent de elină: ştia textul pe dinafară şi ni-l explica minunat. Aşa se face că am absolvit facultatea cu lucrarea intitulată cam pretenţios: *Arta literară la Homer.* Pentru elaborarea ei, am citit în original *Iliada* şi *Odiseea.* Această lectură m-a ajutat la traducerea *Poemelor apocrife:* Homer, *Imnuri, Războiul şoarecilor cu broaştele,* Editura Minerva, "Biblioteca pentru toţi" nr. 665 (1971). Editura Teora a retipărit *Imnurile* lui Homer în ediţie bilingvă, Colecţia Universitas (Bucureşti, 1998). în cartea mea de eseuri dedicată marilor poeţi ai Greciei antice, *Constelaţia corifeilor* (Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1984), am închinat un amplu capitol lui *Homer legendarul.* El a fost un geniu tutelar în traducerile mele din Hesiod, Orfeu, Apollonios din Rhodos, Proclos ş.a.
Odiseea a fost tălmăcită în proză, împreună cu *Batrachomyomachia,* de junimistul Ioan Caragiani, fostul profesor de greceşte al lui Nicolae lorga (Tipolitografia H. Goldner, Iassy, 1874). Tot profesor la limbi clasice a fost şi cel de al doilea traducător în proză al *Odiseei:* criticul Eugen Lovinescu. Din 1935, când a apărut prima oară, ea a cucerit multe generaţii de elevi, fiind reeditată recent şi de Editura Mondero (1998) în "Biblioteca ideală". Unica traducere în proză a *Iliadei* a fost tipărită de Editura Minerva în "Biblioteca pentru toţi" nr. 1062-l063 (1981). Premiul Uniunii Scriitorilor, primit în acelaşi an de Radu Hâncu, avea în vedere şi anterioarele traduceri din prozatorii Lucian din Samosata, *Scrieri alese* (Editura pentru literatură şi artă, 1959; ed. a Ii-a, Editura Univers, 1983) şi Di odor din Sicilia, *Biblioteca istorică* (cărţile I, III, IV şi fragm. din VI-X), Editura sport-turism, 1981. Prefaţatoarea şi
X
1v
stilizatoarea *Iliadei* a fost Sanda Diamantescu, care a întocmit şi Indicele alfabetic al personajelor homerice. Au mai semnat prefeţe pentru *Iliada* şi *Odiseea,* D.M.Pippidi şi exclusiv pentru *Iliada,* în traducerea lui G.Murnu, Adelina Piatkowski ("Lyceum" nr. 145, Editura Albatros, 1973) şi Liviu Franga (ed. critică, Editura Univers, 1985).
După aproape două decenii de aşteptare, prima traducere integrală în proză a Iliadei, iniţiată de Radu Hâncu, reapare aşadar, ca şi similara versiune odiseană al lui Eugen Lovinescu, întregind colecţia de capodopere ale literaturii universale a Editurii Mondero. Eroii homerici nu şi-au pierdut aura de poezie şi măreţie datorită iscusinţei traducătorilor, cu certă vocaţie de prozatori. Poate de aceea nici n-au recurs la transpunerea versificată. Cititorii sunt îndeobşte mai puţin familiarizaţi cu exigenţele hexametrului. Am alăturat cuvântului meu introductiv scurta biografie a lui Homer şi utilul rezumat al războiului troian, datorate lui Proclos. Prefaţatorul aduce pe această cale un pios omagiu elenistului de excepţie, care a fost Radu Hâncu (1926-l993), frumoasa lui amintire dăinuind printre discipolii săi.
Ion Acsan

.

PROCLOS

EPOCA, VIAŢA ŞI FIREA LUI HOMER PRECUM ŞI REZUMA TUL EPOPEILOR SALE

Poeţi epici au fost cu duiumul. Cei mai de seamă dintre ei sunt: Homer, Hesiod, Peisandros, Panyassis şi Antimah. Dar la Homer nu-i deloc uşor să arăţi din ce familie se trage şi care este patria lui. Căci în această privinţă el însuşi nu suflă nici un cuvânt, iar cei care au vorbit despre dânsul au păreri felurite şi, întrucât nici o lămurire nu apare în opera poetului, fiecare a avut deplina libertate să-şi arate preferinţa pentru o anumită versiune.

Iată de ce l-au proclamat unii originar ba din Chios, ba din Smyrna, ba din Ios, iar alţii din Cyme. Pe scurt, fiecare oraş şi-l dispută pe Homer în dauna celorlalte, fapt care ne îndreptăţeşte să-l numim cetăţean al lumii întregi.

Cei care ni-l înfăţişează ca fiu al Smyrnei, susţin că tatăl poetului a fost Maion şi că el însuşi s-a născut pe malul râului Meles, de unde i s-a tras numele de Melesigenes; trimis fiind ca ostatic în insula Chios, el s-a chemat mai apoi Homer.

Alţii spun că, dimpotrivă, numele lui vine de la faptul că şi-a pierdut lumina ochilor, deoarece la eolieni orbii sunt numiţi *homeri.*

Hellanicos, Damastes şi Ferekides urcă obârşia lui până la Orfeu. Căci, după spusele lui Maion, tatăl lui Homer, şi Dios, tatăl lui Hesiod, au fost feciorii lui Apellis, la rândul său fiul lui Melanopos, fiul lui Epifrades, fiul Iui Harifemos, fiul lui Filoterpes, fiul lui Idmon, fiul lui Eucles, fiul lui Dorion, care l-a avut ca părinte pe Orfeu. Georgias din Leontinoi îl socoteşte pe poet urmaşul muzelor.

în legătură cu sfârşitul lui Homer s-a răspândit următoarea legendă. Cică întrebând el odată oracolul cum să se pună la adăpost de toate primejdiile. Zeul i-ar fi răspuns astfel:

XIII

"Ios, patrie a mamei tale, pe ţărmul ei te va primi Să mori; tu însă te păzeşte de ghicitoarea celor tineri ".

Zice-se că Homer a ajuns cu o corabie în insula Ios şi acolo, aciuindu-se pe lângă Creofil, a scris *Cucerirea Oichaliei,* poem pe care i l-a dat în semn de recunoştinţă şi acum trece drept opera lui Creofil.

în timp ce şedea odată pe o stâncă de pe malul mării, Homer zări nişte pescari şi, apucându-se să-i descoase, îi întrebă după cum urmează: *"Pescuitorilor din ţara Arcadiei, aţi prins ce va?"*

Unul din cei ce se apropiau îi răspunse:

"Cei prinşi au fost lăsaţi acolo; i-aducem doar pe cei neprinşi!"

Homer n-a fost în stare să dezlege această enigmă, şi atunci pescarii i-au povestit că,

pescuitul lor dovedindu-se nenorocos, s-au apucat să se caute de păduchi: cei care au fost prinşi şi-au găsit sfârşitul acolo, iar cei care le-au scăpat printre degete vin împreună cu dânşii.
Şi astfel pe când Homer se îndepărta abătut şi năpădit de gânduri negre, pricepând tâlcul oracolului de odinioară, alunecă, se lovi de o piatră şi muri după trei zile. De bună seamă această păţanie trebuie cercetată mai pe-nde-lete. M-am apucat să depăn legenda de mai sus tocmai pentru a nu vă lăsa pradă neştiinţei.
După părerea mea, toţi cei ce spun că Homer a fost orb n-au nici un dram de minte. Căci n-a mai fost pe lume un alt om care să vadă aşa de bine ca el.
Unii îl fac pe Homer văr primar al lui Hesiod, şi-şi dovedesc cu prisosinţă nepriceperea lor în ale poeziei. Căci amândoi sunt tot atât de puţin înrudiţi prin naştere, pe cât de deosebită este şi opera lor poetică.
De asemeni, ei n-au avut vreodată prilejul să se ia la întrecere unul cu celălalt. Săraci cu duhul sunt şi cei care au plăsmuit această epigramă misterioasă:
Vă-nchină, Hesiod, o, muze din Helicon, trepiedu-acesta Semn că l-a întrecut la Chalcis cu imnu-i - pe Homer divinul.
Dar ei s-au lăsat înşelaţi de poemul *Munci şi Zile* al lui Hesiod. Numai că pasajul cu pricina are alt tâlc.
Cât priveşte vremea când a trăit Homer, discipolii lui Aristarh susţin că el a fost contemporan cu colonizarea Ioni ei, care a avut loc după şaizeci de ani de la întoarcerea Heraclizilor, iar la sosirea Heraclizilor trecuseră optzeci de ani de la războiul troian. Discipolii lui Crates îl fac să trăiască mai înainte, adică chiar în timpul războiului pentru cucerirea Troiei.
XIV

Mai mult ca sigur că Homer a murit la adânci bătrâneţi, deoarece neasemuita pătrundere a lucrurilor trădează o vârstă înaintată. Că el a colindat în lung şi-n lat lumea reiese limpede din cunoaşterea temeinică a locurilor. Acest lucru ne îngăduie să credem că avea o avere mare. Călătoriile lungi se fac cu cheltuieli mari şi în vremurile acelea nu puteai străbate mări şi ţări fără primejdii şi nu era uşor să intri în legătură cu oamenii.
Homer a scris două epopei: *Iliada* şi *Odiseea,* dar Xenon şi Hellanicos neagă că ultima ar fi tot a lui. Totuşi cei vechi îi atribuie şi întreg ciclul epic. Pe deasupra îl socotesc autorul unor poeme comice ca *Margites, Războiul broaştelor, Capra tunsă de şapte ori şi Cercopii goi,*
{Crestomaţia, I)
CICLUL EPIC
... Proclos se ocupă şi de aşa-numitul ciclu epic, începând cu fabuloasa împreunare a Cerului cu Glia, în urma căreia s-au născut trei copii cu o sută de braţe şi trei ciclopi. Urmează apoi faptele care sunt puse pe seama zeilor în legendele greceşti, ba chiar şi cele adeverite de istorie. Şi ciclul epic, dus până la capăt de poeţi diferiţi, se încheie cu întoarcerea lui Odiseu în Itaca, unde acesta este ucis de propriul său fiu, Telegonos, care nu-l cunoştea deloc. Proclos arată că poemele din ciclul epic au fost păstrate şi cercetate cu asiduitate de către mulţi, nu atât pentru valoarea lor deosebită, cât mai ales pentru că în ele aflau o desfăşurare firească a evenimentelor. El pomeneşte numele şi patria celor care au înjghebat ciclul epic. Tot dânsul vorbeşte despre poemul *Cipriile,* pe care unii îl atribuie lui Stasinos din Cipru, în timp ce alţii îl socotesc opera fie a lui Hegesinos din Salamina, fie chiar a lui Homer. Cel din urmă a dăruit-o chipurile lui Stasinos drept zestre pentru fiica lui, iar lucrarea a căpătat numele de *Cipriile* după locul de baştină al presupusului ei autor.
(Fotios, *Bibliotheca,* cod CCXXXDC)

i

CICLUL TROIAN
CIPRIILE

Zeus împreună cu Themis pun la cale războiul troian. în vreme ce petreceau la ospăţul de nuntă al lui Peleu, apare din senin Eris şi, datorită ei, îşi dispută întâietatea în.

frumuseţe Atena, Hera şi Afrodita care la porunca lui Zeus sunt călăuzite de Hermes până în muntele Ida, spre a se supune judecăţii unui pământean. Dornic să se căsătorească cu Elena, Paris se pronunţă în favoarea Afroditei. Apoi, la îndemnul zeiţei, Paris îşi făureşte o corabie şi Helenos prevesteşte soarta care-i aşteaptă pe toţi. Afrodita porunceşte lui Eneas să ia parte la călătoria lui Paris pe mare. La rândul ei, Cassandra proroceşte viitorul Troiei.
Coborând pe ţărmul Lacedemonei, Paris este mai întâi oaspetele fiilor lui Tyndar, iar mai apoi al lui Menelau, la Sparta. în timpul ospăţului de bun venit, Paris oferă daruri Elenei. După aceea, Menelau porneşte cu corăbiile spre Creta, poruncind soţiei sale să poarte de grijă oaspeţilor până la plecarea acestora.
Atunci Afrodita o împinge pe Elena în braţele lui Paris şi, după ce se drăgostesc, ei aduc pe corabie cea mai mare parte a bogăţiilor lui Menelau şi la căderea nopţii se avântă în larg. Dar Hera trimite în calea lor o furtună, împins de vânturi până în portul Sidonului, Paris cucereşte oraşul. De aici el ajunge cu bine în Ilion, unde are loc nunta lui cu Elena. între timp Castor şi Pollux răpesc turma lui Idas şi Lynkeus. Prinşi asupra faptului, Castor este ucis de Idas, iar Lynkeus şi Idas pier la rândul lor de mâna lui Pollux. Şi Zeus s-a învoit ca, o zi din două, Castor şi Pollux să se bucure de nemurire.
După aceea Iris vesteşte lui Menelau ce s-a petrecut în palatul lui. întors acasă, Atridul plănuieşte împreună cu fratele său o expediţie împotriva Ilio-nului iar apoi Menelau se duce la Nestor. Ca o întregire la păţania lui bătrânul îi povesteşte cum a pierit Epopeus datorită faptului că a necinstit-o pe fata lui Lycos, ce soartă a avut Oedip, cum şi-a pierdut minţile Heracle şi cum s-a purtat Teseu cu Ariadna. Apoi amândoi strâng laolaltă pe conducătorii de oşti şi străbat Grecia în lung şi-n lat. Odiseu s-a străduit să pară nebun deoarece nu vroia să se alăture expediţiei, dar grecii l-au făcut să se dea de gol cu

ajutorul Iui Palamede, care i-a sfătuit să-l răpească pe fiul lui Telemah, lăsând să se creadă că-l vor căsăpi.
După aceea se adună cu toţii în Aulida şi- aduc jertfe zeilor. Apoi este descrisă minunea cu şarpele şi păsările, prin tălmăcirea căreia Calhas prezice cum se va sfârşi expediţia lor. Apoi grecii se avântă în larg şi, aruncând ancora înaintea Teutraniei, încep asediul, convinşi că au în faţa lor Ilionul. Telefos sare în ajutorul cetăţii împresurate, îl ucide pe Tersandros, fiul lui Polynike şi este rănit la rândul lui de Ahile. Părăsind Mysia, flota greacă este surprinsă de o furtună şi împrăştiată. După ce poposeşte în Skyros, Ahile se însoară cu Deidamia, fiica lui Lycomede. La îndemnul unui oracol, Telefos se duce în Argos şi Ahile îi tămăduieşte rana pe care i-a făcut-o odinioară, dar smulge de la el promisiunea că va fi călăuza corăbiilor greceşti până la Ilion.
în timp ce flota se strângea a doua oară în Aulida, Agamemnon, care săgetase o ciută în timpul unei vânători, se lăuda că ţinteşte mai bine decât Artemis. Cuprinsă de furie, zeiţa îi împiedică pe greci să plece mai departe şi dezlănţuie pe mare furtunile. Calhas dă în vileag mânia zeiţei şi cere ca Ifigenia să fie jertfită spre a o îmbuna pe Artemis; fecioara este adusă în tabără, chipurile ca să-şi serbeze nunta cu Ahile, dar într-ascuns se fac toate pregătirile pentru sacrificarea ei. Artemis o răpeşte, ducând-o până în Taurida, şi îi dăruieşte nemurirea, după ce mai întâi a înlocuit-o la altar pe tânăra fată cu o ciută.
Pe urmă grecii ajung în insula Tenedos. în timpul unui ospăţ Filoctet este muşcat de un şarpe şi însoţitorii lui îl părăsesc în insula Lemnos datorită faptului că rana lui răspândea o duhoare groaznică. Ahile se hărţuieşte cu Agamemnon întrucât acesta l-a chemat să ia parte la expediţie în urma tuturora.
Apoi troienii îi împiedică pe greci să coboare pe ţărmul Ilionului şi Pro-tesilaos este ucis de Hector. în cele din urmă Ahile pune pe fugă oastea duşmană şi-l răpune pe Cycnos, fiul lui Poseidon. Cei căzuţi în luptă sunt înmormântaţi şi, printr-o solie trimisă la Troia, grecii cer înapoierea Elenei şi a tuturor bogăţiilor răpite o dată cu ea. Troienii nu vor să cadă la învoială şi atunci grecii asediază cetatea. După aceea ei cotropesc ţara şi pustiesc oraşele învecinate. Apoi Ahile doreşte s-o vadă pe Elena, şi întâlnirea lor are loc cu ajutorul Afroditei şi al lui Thetis.
Mai târziu Ahile îi împiedică să se întoarcă acasă pe aheii gata de plecare. Tot el fugăreşte turma de juncane a lui Eneas, jefuieşte Lyrnessos, Pedassos şi numeroase oraşe din împrejurimi şi îl ucide pe Troilos. Patrocle îl duce pe Lycaon în insula Lemnos

şi îl vinde ca sclav. Din prăzile de război Ahile se
XVII
alege cu Briseis, iar Agamemnon cu Hriseis. Urmează apoi moartea lui Palamedes, hotărârea lui Zeus de a uşura soarta troienilor, împingându-l pe Ahile să rupă frăţia lui de arme cu grecii şi, în sfârşit, catalogul aliaţilor Troiei.
(Crestomaţia, I)
ETIOPIDA
întâmplările pomenite în prima carte îşi află continuarea lor firească în *Iliada* lui Homer, după care urmează cele cinci cărţi ale *Etiopidei* lui Arctinos din Milet şi iată conţinutul lor.
Amazoana Pentesileea, fiica lui Ares, originară din Tracia, soseşte dornică să lupte alături de troieni, săvârşeşte minuni de vitejie, dar este ucisă de Ahile şi troienii o înmormântează. Tot Ahile îl omoară pe Tersit, care îl copleşise cu ocări şi batjocuri pentru aşa-zisa lui iubire faţă de Pentesileea. Atunci în rândul aheilor izbucneşte o răzmeriţă ca urmare a omorârii lui Tersit. De aceea Ahile pleacă în insula Lesbos şi aduce jertfe în cinstea lui Apolo, Artemis şi Leto, iar Odiseu îl spală de păcatul vărsării de sânge.
Fiul Aurorei, Memnon, care avea armura făurită de Hefaistos însuşi, vine în ajutorul troienilor. Thetis prezice fiului ei ce soartă îl aşteaptă pe Memnon. în timpul unei ciocniri Antiloh cade răpus de mâna lui Memnon, iar acesta este ucis la rândul lui de Ahile. Şi atunci Aurora stăruie pe lângă Zeus şi obţine pentru fiul ei nemurirea.
Ahile pune pe fugă oastea duşmană şi, în clipa când se năpusteşte să cucerească oraşul, este doborât de Paris ajutat de Apolo. O luptă crâncenă se înfiripă în jurul trupului său neînsufleţit pe care Aias îl smulge din încăierare şi-l duce până la corăbii, în timp de Odiseu, venind din urmă, respinge atacul troienilor.
Apoi aheii îl înmormântează pe Antiloh şi expun trupul lui Ahile. Soseşte Thetis însoţită de muze şi de surorile ei şi-şi boceşte feciorul. După aceea Thetis îşi răpeşte fiul de pe rugul aprins şi-l duce în insula Leuke.
Deasupra mormântului, aheii înalţă o movilă şi rânduiesc jocuri în cinstea lui Ahile. Din pricina armelor eroului izbucneşte o ceartă între Odiseu şi Aias.
(Crestomaţia, II)
XVIII
ILIADA MICA
Vine la rând *Iliada mică,* în patru cărţi, lucrarea lui Lesches din Mitylene, având următorul conţinut.
Are loc judecata pentru atribuirea armelor lui Ahile pe care le obţine Odiseu prin voinţa Atenei; Aias îşi pierde minţile, căşunând pagube mari turmelor prădate de ahei şi îşi pune singur capăt zilelor.
După aceea, Odiseu îl prinde într-o capcană pe Helenos. Prizonierul prezice apropiata cucerire a oraşului, aşa că Diomede îl aduce pe Filoctet din insula Lemnos. Vindecat de Machaon, Filoctet se luptă de unul singur cu Paris şi-l ucide. Leşul acestuia, batjocorit mai întâi de Menelau, este luat până la urmă de troieni şi înmormântat. Apoi Deifob se însoară cu Elena. Nepto-lem este adus din insula Skyros de către Odiseu, care îi încredinţează armele tatălui său. Umbra lui Ahile apare înaintea lui Neoptolem. Eurypylos, fiul lui Telefos, vine în ajutorul Troiei şi, după ce se acoperă de glorie pe câmpul de luptă, este ucis de Neoptolem. Troienii sunt asediaţi. La îndemnul Atenei, Epeos făureşte calul de lemn. împrumutând o înfăţişare jalnică, Odiseu se furişează în Ilion ca iscoadă şi este recunoscut de Elena, cu care pune la cale cucerirea cetăţii. Odiseu ucide câţiva străjeri troieni şi se întoarce teafăr la corăbii. Pe urmă, ajutat de Diomede, răpeşte din Ilion aşa-zisul palladion.
Apoi cei mai viteji ahei sunt închişi înlăuntrul calului de lemn, iar ceilalţi greci pleacă cu flota până la Tenedos. Convinşi că au scăpat de nenorociri, troienii dărâmă o parte a zidului, aducând calul de lemn în cetate, după care petrec de parcă i-ar fi învins aievea pe greci.
(Crestomaţia, II)
NIMICIREA TROIEI
După care urmează *Nimicirea Troiei* în două cărţi, poemul lui Arctinos din Milet, având următorul conţinut.
Aflarea calului de lemn nu inspiră încredere troienilor care, adunaţi în jurul lui, se sfătuiesc ce măsuri trebuie să ia: câţiva sunt de părere ca el să fie aruncat într-o

prăpastie, unii cer să i se dea foc, iar alţii susţin că e un dar
XIX
sfânt şi ca atare se cuvine să fie închinat Atenei. Până la sfârşit triumfă părerea celor din urmă.
Bucuroşi din cale-afară, troienii se ţin de ospeţe de parcă ar fi scăpat într-adevăr de război. Intre timp apar doi şerpi şi-l răpun pe Laocoon, necruţându-l nici pe unul din cei doi feciori ai lui. înspăimântaţi de acest semn ceresc, Eneas şi familia lui pornesc în mare taină spre piscul Muntelui Ida.
Sinon, care şi-a jucat fără greş rolul său de om prefăcut, face semne ahei-lor, agitând torţe aprinse. Oastea revine din insula Tenedos, luptătorii ascunşi în calul de lemn se năpustesc asupra vrăjmaşilor şi, măcelărindu-i cu duiumul, iau oraşul cu asalt.
Neoptolem îl ucide pe Priam care îşi căutase scăparea pe altarul lui Zeus Herceus.
Menelau o descoperă pe Elena şi o duce la corăbiile lui, după ce mai întâi îl ucide pe Deifob. în timp ce o smulgea cu brutalitate pe Cassandra, Aias, fiul lui Oileus, doboară străvechea statuie de lemn a Atenei, de care se agăţase prizoniera. Exasperaţi de sacrilegiul comis, grecii vor să-l facă una cu pământul pe Aias, dar acesta se refugiază pe altarul Atenei şi scapă astfel de primejdia care-l pândea.
Apoi grecii dau foc oraşului şi o jertfesc pe Polyxena la mormântul lui Ahile. Odiseu îl ucide pe Astyanax, şi Neoptolem o primeşte în dar pe Andromaha. Este împărţit şi restul prăzii de război. Demophoon şi Acamas o descoperă pe Aithra şi o iau cu ei acasă. După aceea grecii ridică pânzele şi Atena unelteşte pieirea lor în largul mării.
(Proclos, *Crestomaţia,* II)
Şirul întâmplărilor este reluat de *întoarcerea eroilor de la Troia,* în cinci cărţi, lucrarea lui Hagias din Trezene, având următorul conţinut.
Atena stârneşte între Agamemnon şi Menelau o ceartă în legătură cu plecarea lor spre patrie. Agamemnon rămâne să potolească mânia Atenei, iar Diomede şi Nestor ridică pânzele şi ajung acasă cu bine. După aceştia pleacă Menelau şi ancorează în Egipet cu cinci corăbii, restul flotei sale pierind în largul mării. Calhas, Leonteus, Polypoites şi soţiile lor călătoresc pe uscat până la Colofon, unde îl înmormântează pe Tiresias, care s-a săvârşit acolo.

XX

ÎNTOARCEREA EROILOR DE LA TROIA
Când Agamemnon şi oştenii lui sunt gata de plecare, li se arată umbra lui Ahile care încearcă să-i oprească, prezicând cele ce-i aşteaptă acasă. Apoi este descrisă furtuna de la stâncile Capharide şi pieirea lui Aias din Locroi.
Povăţuit de Thetis, Neoptolem face cale-ntoarsă pe uscat; când ajunge în Tracia, îl întâlneşte pe Odiseu la Maroneia; de aici străbate drumul care i-a mai rămas până acasă şi, întrucât Phoinix moare în timpul călătoriei, se îngrijeşte de înmormântarea lui. El însuşi poposeşte la moloşi şi este recunoscut de Peleus. Urmează uciderea lui Agamemnon de către Egist şi Clytemnestra, răzbunarea lui pusă la cale de Oreste şi Pilade şi, în sfârşit, sosirea lui Menelau acasă.
(Crestomaţia, II)
TELEGONIA
După aceea urmează *Odiseea* lui Homer, apoi vin la rând cele două cărţi ale *Telegoniei* lui Eugamon din Cirene, având următorul conţinut.
Peţitorii Penelopei sunt înmormântaţi de familiile lor, Odiseu aduce jertfe nimfelor, apoi călătoreşte pe mare până la Elida, spre a vizita nişte staule de vite şi este găzduit de Polyxenos, care îi dăruieşte un vas mare înfăţişând atât povestea lui Trophonios şi Agamedes, cât şi pe cea a lui Augias. Apoi Odiseu revine în Itaca şi împlineşte jertfele pe care i le-a prescris Tiresias.
Mai târziu el ajunge în Thesprotia şi o ia de soţie pe Kallidike, regina ţinutului acela. Apoi izbucneşte războiul dintre thesproţi, în frunte cu Odiseu, şi brigi. Oastea lui Odiseu este pusă pe fugă de Ares, dar Atena sare în sprijinul celui dintâi. Apolo îi desparte pe cei doi potrivnici. După moartea Kalli-dikei, rege al thesproţilor este ales Polypoites, fiul lui Odiseu, iar eroul se reîntoarce în Itaca.
Tocmai atunci Telegonos care colinda mările în căutarea tatălui său debarcă în Itaca şi devastează insula. Sărind în ajutorul itacienilor, Odiseu este ucis de propriul său fiu care nu bănuia strânsa lor înrudire. Descoperin-du-şi greşeala, Telegonos ia cu el trupul tatălui său şi, însoţit de Telemah şi Penelopa, se întoarce acasă la mama lui. Aceasta îi face pe toţi nemuritori, apoi Telegonos se însoară cu Penelopa iar Telemah cu Circe.

(Crestomaţia, II)

CANTUL I

Cântă, zeiţă, mânia Peleidului Ahile, pierzătoarea mânie pricină aheilor de dureri fără seamăn. Zvârli nenumărate suflete de viteji zeului Hades, şi-ajunseră pradă câinilor şi hultanilor trupurile lor, ca vrerea lui Zeus să fie împlinită. începătura este din ziua în care Atri-dul, cârmuitor de oşti, şi falnicul Ahile crunt s-au dezbinat.

(8) Care. Nemuritor stârnit-a sfada lor, cu-atâta învrăjbire? Apolo, fiul lui Zeus şi al zeiţei Leto. Mâniat pe rege, zeul abătu molimă cumplită asupra oştirii şi oamenii piereau. Pricina fusese că batjocorise Atridul pe Chryses, preot al lui Apolo, atunci când el sosise la sprintenele corăbii ale aheilor să-şi răscumpere fiica. Aducea cu sine daruri nenumărate şi, deasupra toiagului de aur, ţinea în mâini sacrele panglici ale Arcaşului, rugându-se de ahei şi, mai cu seamă, de amândoi Atrizii, rânduitori ai oştilor:

(17) "— Feciori ai lui Atreu şi voi, ceilalţi ahei cu-frumoase-cne-mide! Fie ca zeii cu sălaşul în Olimp să vă îngăduie năruirea Troiei şi teferei să vă întoarceţi pe pământul strămun. Dar, rogu-vă, înapoiaţi-mi fiica şi primiţi-mi darurile de răscumpărare, plecându-vă cucernic în faţa lui Apolo."

(22) Prin strigăte atunci aheii se-nvoiră; slăvit să fie preotul şi darurile primite! Dar în sinea sa fiul lui Atreu nu era mulţumit; şi, cu străşnicie, îl alungă din tabără rostindu-i mânios aprigă poruncă:

(26) "- Bătrâne, să nu te mai prind că vii lângă corăbii - nici acum zăbovind, nici mâine întorcându-te! Mă tem că toiagul şi podoabele zeului nu-ţi vor fi de folos. Pe fiica ta Chryseis voi şti s-o silesc ca să mă urmeze în palatul din Argos, unde-o vor ajunge anii bătrâneţii, ţesând la război, departe de ţară, sortită la chemarea-mi să-mi împartă culcuşul. Hai, pleacă repede; nu-mi aţâţa mânia! Nu cumva să te întorci şi mai păgubit!"

(33) Acestea i-au fost spusele. Moşneagul se temu şi ascultă porunca. Tăcut, porni de-a lungul înspumatei mări. Când ajunse departe, fierbinte se rugă de stăpânul Apolo, fiul lui Leto cea-cu-frumoase-plete:

"- O Nemuritorule cu-arcul-de-argint, ruga mi-o ascultă! Tu care ocroteşti cetatea Chrysei şi zeiasca Cilla şi eşti - peste Tenedos -domn cu străşnicie, o Smintheus! De cumva ţi-a plăcut templul ce-am înălţat, întru slăvirea ta, ori dacă am ars coapse grase de tauri şi coapse de capre - întru cinstirea-ţi, - auzi-mi glasul şi ruga mi-o împlineşte. Plăteasckă danaii cu multele-ţi săgeţi lacrimile mele."

(43) Aceasta i-a fost ruga; iar Phoibos Apollon urechea şi-o pleacă la vorbele lui. De pe culmea Olimpului, mânios coboară zeul. El poartă pe umeri arcul de argint şi tolba bine închisă. Iar, pe când mergea cu înverşunare, zuruiau săgeţile pe umerii lui. Aidoma nopţii înaintează zeul, oprindu-se departe de năvile aheilor. Apoi, cu vuiet crâncen, azvârli săgeţile din arcul de argint. Mai întâi ţinti în catâri şi-n câini; apoi săgeata lui îi lovi pe oameni. Iar rugurile morţilor mereu se înmulţeau, arzând necontenit.
(53) Vreme de nouă zile, ploaie de săgeţi căzu peste oştire. într-a zecea zi, slăvitul Peleid chemă în Adunare cetele danae. Zeiţa Hera cea-cu-albe-braţe, îngrijorată - văzând cum pier aheii -, trimise-n taină inimii lui Ahile gândul înţelept. Iar după ce cu toţii se strânseră laolaltă, se ridică-n picioare falnicul Peleid şi astfel grăi:
(59) "- De bună seamă, o Agamemnon, în curând troienii or să ne abată de la ţinta noastră, silindu-ne - de vom scăpa cu viaţă! — să ne întoarcem pe pământul strămbun. Războiul şi ciuma copleşesc pe ahei.
Să-ntrebăm de îndată fie pe un proroc, un preot ori un tălmaci de vise (oare nu este visul vestitorul lui Zeus?), şi vom afla atunci de unde a pornit cumplita mânie a zeului Apolo, şi dacă pricină nemulţumirii fost-a o făgăduială ori o hecatombă, ce-au fost neîmplinite. Şi, poate, atunci cu bunăvoinţă spre noi se va întoarce, căci va primi mireasma grăsimii de miei şi de capre fără nici un cusur, ca s-alunge năpasta."
(68) După aceste vorbe, se-aşază Peleiedul. Atunci, se ridică - în mijlocul aheilor - Câlchas, feciorul lui Thestor, ghicitor neîntrecut, ştiind tot ce se întâmplă, ce-a fost şi ce va fi. Dăruit de zei cu harul prorocirii, el fusese acela ce se pricepuse a îndruma corăbiile până la porţile cetăţii Ilion; şi cu înţelepciune începe a vorbi:
(74) "- Ahile, viteazule îndrăgit de Zeus, îmi ceri să-ţi tălmăcesc mânia lui Apolo. Ţi-o voi dezvălui,,dar ascultă-mi vorba, cu mare luare aminte! Şi fără şovăială, mai presus de orice, jură să mă sprijini cu vorba şi cu fapta. De bună seamă stârni-voi ura unui bărbat puternic, domn al argienilor, cel în faţa căruia aheii se supun. Regele totdeauna e-nvingător, când se mânie-mpotriva omului de rând. S-ar putea, preţ de o zi, să-şi ţină-n frâu mânia. Dar sporeşte, în inimă, până din nou se-aprinde, tăinuita ură. Cugetă de mă sprijini şi mă vei izbăvi."
(84) Ahile cel-cu-mersul-avântat răspunde lui Câlchas: "- Vorbeşte, fără şovăială, şi ne împărtăşeşte porunca lui Apolo de tine ştiută. Te încredinţez, jurându-ţi pe Arcaşul cel-îndrăgit-de-Zeus, căruia tu te închini când tălmăceşti danailor vrerea cerească: atâta timp cât eu voi mai fi în viaţă şi lumina ochilor nu mi se va fi stins, nici unul dintre danai, aproape de corăbii, mâna sa vrăjmaşă nu-şi va ridica împotriva ta - chiar de-ar fi să rosteşti numele regelui, al acelui care se mândreşte a fi cel mai de frunte dintre războinicii taberei ahaice." *(92)* Atunci, prorocul cel neprihănit cutează a vorbi: "- De bună seamă o făgăduială ce n-a fost împlinită şi nejertfirea a o sută de boi nu sunt pricina mâniei zeului Apolo, ci doar batjocura adusă lui Chryses, căruia Agamemnon nu i-a slobozit copila din robie şi nu i-a primit darurile de răscumpărare. Iată de ce departe-ţintitorul ne-a hărăzit, atunci, atâtor suferinţi; şi ne va urgisi, neîndepărtând de danai prăpădul până ce nu vom da preotului pe fiică, fata cu-ochii-codaţi, fără târguire şi fără daruri de răscumpărare. Iar până ce nu vom fi adus prinos la Chryse o sfântă hacatombă, nu-l vom îndupleca pe Phoibos Apollon."
(101) Grăind acestea, Câlchas se aşază; şi, în mijlocul Adunării, eroul Agamemnon, puternicul domn, întristat se ridică: măruntaiele i se umflă, de-o neagră furie, şi ochii scânteie de un foc sclipitor. Cu rele priviri şi haine gânduri, vorba şi-o îndreaptă mai întâi către Câlchas:
(106) "- Proroc al pierzării! Niciodată, o Câlchas, n-ai rostit vorbe ce-au fost pe placul meu; şi mereu te-ai ferit să-mi dai poveţe ce ne-ar fi de folos. Nimic n-ai împlinit spre binele nostru. Sufletul tău vesteşte doar bezna nenorocului. Iar,

acum, flecărind încerci printre danai să răstălmăceşti vrerea cerească şi să nearăţi că eu aş fi pricina cumplitei prigoane stârnite de Arcaş, fiindcă nu am voit să-i primesc preotului mândrele daruri aduse pentru fată. E-adevărat că - nespus - aş vrea s-o păstrez pe Chryseis; mai dragă îmi este inimii decât e Clytemnestra, nevasta legiuită, care n-o întrece nici la mândreţea trupului, nici la căutătură, la îndemânare ori la-înţelepciune. O voi da înapoi, de-i calea cea mai bună ca să-nceteze năpăstuirea noastră. Să-mi ştiu oştirea teafără şi nicidecum pierită! Dar fără-ntârziere pregătiţi-mi, ahei, o altă răsplată. Nu se cade să fiu printre toţi argienii singurul lipsit de cinstea cuvenită. Nechibzuită faptă! Cu toţii doar vedeţi cum darul meu ajunge acum într-altă parte..."
(121) Slăvitul Ahile cu-mersul-avântat astfel îi răspunde:
"- O mărite fiu al regelui Atreu, tu, cel mai lacom dintre argienii toţi, cum ţi-ar mai dărui inimoşii ahei cuvenita răsplată când, după câte ştiu, toate-au fost împărţite, din cele pe care, pustiind cetăţi, oastea le adunase? Nu se cade ca, din nou, ostaşii să pună bunurile laolaltă. Părăseşte-o, întru slăvirea zeului, pe fata Chryseis, iară noi, aheii, te vom despăgubi întreit, de vrei, fie chiar împătrit; de ne-ar hărăzi Zeus năruirea Ilionului cu-trainice-ziduri!"

(130) Auzindu-i cuvintele, stăpânul Agamemnon astfel îi răspunde:
"- Să nu-ţi închipui că mă poţi înşela, prin isteţimea ta, preaslăvite Ahile! Nici nu mă amăgeşti şi nici nu mă înduplecI. îmi ceri pe Chryseis s-o dau înapoi - lipsindu-mă de partea cuvenită mie - şi tu mai cutezi să-ţi păstrezi răsplata? Dacă vitejii ahei îmi dăruiesc cinstirea pe măsura dorinţelor, şi numai deopotrivă cu ceea ce pierd, doar atunci mă-nvoiesc. Dacă însă ei îmi vor tăgădui dreptul la răsplată, singur mi-o voi lua, fie de la tine, fie de la Aias, ori de la Odiseu; şi păgubitul atunci crunt se va mânia. Dar le vom cumpăni pe toate, mai târziu. Şi, acum, să tragem pe slăvită mare neagra corabie şi să alcătuim o ceată de vâslaşi, urmând obiceiul nostru din străbuni. Mai întâi s-aşezăm o sfântă hecatombă în neagra corabie, apoi s-o urcăm şi pe fata Chryseis cu-obrajii-frumoşi; s-alegem, la urmă, drept căpetenie, pe unul dintre cei care-n Sfat iau cuvântul: pe Âias, pe Idomeneu ori pe slăvitul Odiseu - sau chiar pe tine, Peleidule, tu cel mai spăimân-tător dintre danaii toţi! Şi-atunci tu vei duce la-ndeplinire jertfa cerută, înduplecând Arcaşul."
(148) Cu priviri întunecate, Ahile cu-pasul-avântat îl ţintuie pe-Atrid:
"- Om înrăit în neruşinare şi aprig la câştig! Crezi că vreun aheu cu bucurie-n suflet îţi ascultă vorbele, când el împlineşte solia poruncită ori vitejeşte-nfruntă pornirea vrăjmaşului? Eu n-am venit aici să lupt pentru mine cu vitejii troieni, mânuitori-de-lance. Nicicând n-am îndurat nelegiuirea lor. Nu mi-au adus pagube; şi nu mi-au răpit nici vacile, nici caii. Iar holdele din Phthia - din mănoasa Phthia - nu mi le-au pustiit, între ţara mea şi ţara lor se-nalţă oprelişti multe, munţi cu-umbriş-de-păduri şi marea vuitoare. Tu ştii prea bine, om neruşinat, că te-am urmat doar ca să-ţi fim pe plac, şi ca să-l răzbunăm de ocara troienilor pe-Atridul Menelau - întru slăvirea ta, câine ce eşti! De tot ce-am spus, tu nu vrei să ţii seamă. Şi nici că-ţi pasă de-njosirea mea. Şi acuma cugeti să-mi spui cu vorbe rele că-mi vei răpi darul dobândit prin trudă, răsplata danailor. Dar darurile mele niciodată n-au fost de o potrivă cu darurile tale, de s-a întâmplat să jefuiască aheii cetăţi înfloritoare, în ţara
ffMTeteca Judcţea
Troadei. în aprigi bătălii braţul meu ducea greul. Iar la-mpărţeală bunul preţuit ţi-era ţie sortit, pe câtă vreme eu mă-ntorceam la corăbii cu o răsplată ne-nsemnată. Dar şi «puţinul» meu îmi era foarte drag. Trudit-am pentru el în crunte bătălii! Acum pornesc spre Phthia: îmi este mai prielnică întoarcerea în patrie pe sprintenele corăbii. Şi nu voi mai rămâne, lipsit de orice slavă, ca să-ţi adun ţie belşug de bogăţii!"

(172) Alunei domnul oştirii astfel cuvântează:
"- Fugi, dacă vrei şi te zoreşte inima! N-am să mă rog de tine să rămâi. Căci - în preajma mea - sunt luptători destui, vrednici să mă slăvească! Şi spre biruinţă va şti să mă poarte înţeleptul Cronid. Dintre toţi regii coborâtori-din-Zeus, tu eşti pentru mine omul pe care cel mai mult îl urăsc. Te desfată doar vrajba, războiul şi luptele; iar dacă eşti mai vajnic între aheii toţi, vitejia ta ţi-a fost hărăzită de vrerea unui zeu. întoarce-te acasă şi ia-ţi corăbiile, dimpreună cu însoţitorii. Domneşte peste myrmidoni! Nu-mi pasă de tine, şi de mânia ta nu pot decât să râd. Ascultă-mi însă vorba. Dacă pe Chriseis mi-o răpeşte Apo-lo, o trimit înapoi pe una din corăbii, însoţită de-oşteni. Şi voi merge eu însumi la cortul tău s-aduc pe fata Briseis, partea ta de cinste - pe Briseis cea-cu-obraji-frumoşi! Şi-ai să-ţi dai seama cu cât sunt mai presus decât eşti tu, Ahile! Şi-or tremura şi alţii de astăzi înainte, de-or vrea să se înalţe până la Agamemnon."
(188) Cu vorbele acestea, stârneşte Peleidului mânie şi durere. în zdravănu-i piept, inima-i se zbuciumă în crunte îndoieli: să-şi tragă de la şold tăioasa-i spadă şi, împrăştiind oştenii, să-i răpească viaţa regelui Agamemnon, sau poate, mai bine, să-şi înfrângă furia şi să se stăpânească? în vreme ce rostogoleşte negrele gânduri şi nehotărârea îi frământă sufletul, - când e gata să tragă marea lui sabie - coboară din cer slăvită Atena, trimisă de Hera cea-cu-albe-braţe. în cugetu-i Hera pe amândoi deopotrivă-i iubeşte şi le poartă de grijă. în spatele lui A-hile se află acum Atena. Cu mâna, prinde pletele-i bălaie şi, nevăzută de nimeni, doar lui i se arată! Atunci pe-Ahile îl cuprinde uimirea. Şi de îndată înţelege că este zeiţa. Spăimântătoare lumină i se aprinde în

V

:nn ELAGA" Aţi
c ₑr T ⁱ ••-M-T.l --
ochi! Şi, întorcându-se spre Pâllas AthenaŢ Peleîdul rosteşte înaripate vorbe:
(202) "- De ce ai venit iarăşi, odraslă a lui Zeus stăpân-al-egidei? De bună seamă, ai coborât să vezi îngâmfarea şi neruşinarea regelui Agamemnon. Dar îţi spun, şi lucru-acesta se va împlini: curând plăti-va cu moartea semeţia lui."
(206) Zeiţa cu-priviri-de-fulger de îndată răspunde:
"- Am coborât din cer să-ţi domolesc mânia. Hera cu-albe-braţe m-a trimis aici, fiindcă deopotrivă, în inima ei, ea vă îndrăgeşte şi vă poartă de grijă. Dar haide, pune capăt vrajbei şi mâna ta vitează să nu tragă spada! Mai bine, înjosindu-l, vesteşte-i ce-l aşteaptă. Şi va veni şi ziua când Agamemnon îţi va fi adus daruri de trei ori mai mari, preţ al înjosirii ce ai îndurat-o. Stăpâneşte-ţi mânia şi-ascultă-ne cuvântul!"
(215) Ahile cu-pasul-avântat astfel îi grăieşte:
"- Poruncii voastre mă supun, zeiţelor. Oricât de mult mânia mi-ar zbuciuma sufletul... Căci aşa se cuvine! Celui ce e plecat poruncilor zeieşti i se-mplineşte ruga."
Asta grăind, vânjoasa-i mână pe mânerul de-argint al spadei se-o-preşte şi-apoi, din nou, el o vâră-n teacă ascultând pe Atena. Iar zeiţa, acum, porneşte spre Olimp, să-i afle, în lăcaşul lui Zeus purtător-al-egidei, pe toţi Nemuritorii.
(223) Atunci Ahile - din nou - se năpusteşte-asupra Atridului cu vorbe de ocară, nestăvilindu-şi furia:
"- Burduf de vin, privirea ţi-e de câine şi inima de cerb! Nicicând n-ai învăţat să te-nveşmânţi în arme, ca să porneşti la luptă în rând cu toţi cetaşii. Şi nici n-ai stat la pândă, alături de viteji. Tu ştii să te fereşti de spaima cruntă a Morţii. Ţi-e mult mai de folos - şi mai la îndemână - să fii ferit în umbra taberei danae, smulgând daruri oricui ţi se împotriveşte, fie chiar şi cu vorba. Regii ce înghit bunurile norodului domnesc peste nevolnici. Altminteri, Agamemnon, astăzi îţi aruncai ultima ocară. Dar eu îţi spun, şi rostesc aici un trainic jurământ (Martor

fie-mi toiagul ce nu va mai înfrunzi, sterp de muguri şi crengi de când pe munte a părăsit copacul, de unde a fost tăiat; căci i-a stârpit
10
11
arama frunzele şi coaja. Şi iată-l purtat de feciorii Ahaiei, de cei care împart dreptatea lui Zeus. Să-mi fie legământ). într-o zi toţi oştenii îi vor duce dorul vajnicului Ahile. Iar tu nu le vei fi de nici un ajutor, în pofida mâhnirii! Atunci îşi vor da sufletul oşteni fără de număr, căzând sub loviturile ucigaşului Hector. Iar inima-ţi înfrântă se va fi zdrobit de durere în piept, căci ai nesocotit pe cel mai viteaz dintre aheii toţi."
(245) Astfel a cuvântat. Şi-aruncă la pământ toiagul ţintat-cu-aur, apoi se aşază. Atridul, la rându-i, îşi vădeşte furia. Intre ei acum se ridică Nestor, vorbitorul din Pylos, cel cu graiul dulce şi răsunător. Din gură-i curg rostiri mai dulci decât mierea. Văzuse murind două spiţe de oameni, care - ca şi el - se născuseră-n Pylos, crescând sub ochii lui; şi-acuma domnea peste cea de-a treia.
(253) Vădind celor doi multă bunăvoinţă, cu înţelepciune începe a vorbi:
"- Vai, zeilor! Jalea covârşi pământul Ahaiei. De bună seamă şi Priam şi vlăstarele-i cât se vor bucura... Iar inimile troienilor se vor fi desfătat, aflând tot ce se întâmplă - cum se sfădesc aheii cei dintâi în Sfat, şi primii-n bătălii! Dar ascultaţi-mă, sunteţi amândoi mai tineri decât mine. Odinioară luptat-am alături de războinici mai presus decât noi, şi niciodată nu m-au nesocotit. N-am văzut vreodată şi nu voi mai vedea bărbaţi precum Peirithoos ori ca Dryas - păstorul de oameni -, cum au fost Caineus şi Exâdios, slăvitul Polyphemos ori regele Theseu - feciorul lui Aigeus - pe potriva zeilor. Erau cei mai vajnici dintre oameni; se băteau cu vitejii cei de-o seamă cu ei! Prin lovituri grele stârpit-au sămânţa fiarelor ce hălăduiau prin munţi sămânţa centaurilor. Alături de ei luptasem voiniceşte, venind din Pylos, depărtatul meleag. Mă chemaseră, şi-n primul şir războiam atunci - bizuit pe vânjoşia mea! Nici un muritor, de pe acest pământ, n-ar cuteza astăzi să-i mai înfrunte. Ei îmi urmau povaţa şi plecau urechea sfaturilor mele. Urmaţi-mi-o şi voi: cel ce ascultă e un înţelept. Oricât eşti de viteaz, Atridule-Agamemnon, nu-i lua femeia, partea lui de cinste -dintru-nceput, dăruită lui de feciorii Ahaiei! Iară tu, vlăstar al regelui
12
Peleu, nu te-ndârji împotriva celui ce oastea o cârmuieşte şi nu-l înfrunta. Nu e deopotrivă cu a ta cinstirea cuvenită domnului purtător-de-sceptru, acel care-i sortit de Cronidul Zeus slavei nepieritoare. Dacă eşti un viteaz şi dacă te-a adus o zeiţă pe lume, Agamemnon te-n-trece poruncind atâtor cetaşi. Mă îndrept acum spre tine, Atridule, şi din suflet te rog a-ţi domoli mânia, stârnită de Ahile, pavăza danailor în urgia războiului."
(285) Puternicul Agamemnon îi răspunde, de-ndată: "- Vrednice bătrân, rostit-ai gânduri bune şi bine chibzuite; dar Peleidul vrea să fie mai presus, tuturor ar dori să poată porunci şi -fiindu-le stăpân - pe toţi să-i cârmuiască! Eu ştiu pe cineva ce nu i se pleacă. Iară dacă zeii cei de-a pururi vii l-au sortit să fie suliţaş viteaz, datu-i-au oare voie să ne batjocorească?"
(292) Curmându-i vorbele, falnicul Ahile îi răspunde cu ciudă: "- Aş fi, pe drept cuvânt, mişel şi netrebnic, de cumva m-aş pleca poruncilor tale. împarte-le la alţii! Nu-mi rosti aste vorbe, căci n-am să le ascult. Un lucru va trebui să afli de îndată şi cumpăneşte bine cuvintele mele. Pentru o femeie, mâinile lui Ahile nu vor lupta nicicând împotriva ta şi nici a nimănui: mi-aţi dat-o voi şi tot voi mi-o veţi lua-o! Dar, dintre celelalte bunuri ce le-am adunat, lângă sprintena şi neagra mea corabie, tu n-ai să iei nimic, împotriva vrerii-mi. Haide, cutează! Şi vor vedea cu toţii ţâşnind sângele negru al lui Agamemnon, în jurul lăncii mele."
După ce se sfădiră cu vorbe colcăind de ură, amândoi se ridică şi, în apropierea corăbiilor ahae, Adunarea se-mprăştie. în vremea ce Ahile, feciorul lui Peleu, se-

ntoarce la cortu-i, urmat de Pâtroclos şi de însoţitori, Atridul Agamemnon trage către valuri o sprintenă navă, aşezând în ea douăzeci de vâslaşi, aleşi între toţi, şi o hecatombă închinată zeului; apoi, suie el însuşi pe fata Chryseis cu-obrajii-frumoşi. Mai urcă pe punte căpetenia corăbiei, preaiscusitul Odiseu.
(312) Pluteşte astfel nava pe cărările apelor, în timp ce Atridul îmbie luptătorii să-şi lepede-ntinarea. Spălându-se, războinicii se purifică şi-azvârl pângărirea în apele mării. Şi astfel, pe malul nesfârşitelor
13
ape, aduc lui Apolo neprihănite jertfe de tauri şi de capre - iar mireasma grăsimilor, în rotocoale de fum, spre ceruri se înalţă!
(318) Iată ce făptuiau în tabără oştenii, în vreme ce-Agamemnon nu uită dezbinarea stârnită de Ahile. Acum, se întoarce către crainicii săi - Talthybios şi Eurybâtes - destoinici slujitori:
"- Porniţi chiar acum spre cortul lui Ahile şi pe Briseis cu-obrajii-frumoşi luaţi-o de mână; aduceţi-o aici! Iar dacă Peleidul se va împotrivi - urmat de mulţi oşteni - o voi sili eu însumi să vină încoace; şi-a-tunci Ahile mai multe va-ndura."
(326) După aceste vorbe, crainicii pornesc ducând cu ei solie, cumplita poruncă. Şi, mergând în silă de-a lungul nesfârşitei mări, au ajuns la corturi şi la corăbiile cetaşilor myrmidoni. II află pe Ahile alături de neagra lui corabie. El sade lângă cortu-i; iar, la vederea lor, inima-i tresare şi el nu se bucură. Opriţi în faţa lui şi stăpâniţi de teamă, crainicii stau sfioşi în faţa căpeteniei şi n-ar îndrăzni nici a-l iscodi şi nici a-i vorbi.
(333) Ahile înţelege, în adâncul sufletului, şi astfel le grăieşte:
"- Bine-aţi venit, voi purtători ai veştilor cereşti şi-a celor omeneşti. Apropiaţi-vă. Nu este vina voastră, vinovat este doar fiul regelui Atreu, el ce v-a poruncit s-o duceţi cu voi pe fata Briseis. Hai, slăvite Pâtroclos, scoate fata din cort, ca s-o ducă aceştia! Să-mi fie ei martori înaintea zeilor celor preafericiţi, a muritorilor şi-a cumplitului rege, că vremea va sosi când el va înţelege ce nevoie avea de sprijinul meu, ca s-alunge năpasta ce-i pândeşte oastea. Prea uşor se lasă stăpânit de furii, fără să cugete, la cele viitoare şi la cele trecute, pentru ca - neînfricaţi - aheii să dea lupta!
(345) Astfel a grăit. Şi Pâtroclos, prietenul drag, pe loc i se supune. Scoate fata din cort, pe Briseis cu-obrajii-frumoşi; şi crainicii o iau, mergând înapoi de-a lungul corăbiilor, şi-n urma lor - în silă - păşeşte şi fata. în vreme ce Ahile, departe de cetaşi, se aşază singur, pe malul mării - al înspumatei mări - unde-şi plânge amarul, privind nesfârşitul roşu-ntunecat al apelor sclipind. Se roagă mamei sale, din adâncul inimii, înălţându-şi mâinile:
14
(352) "- De ce m-ai hărăzit unei vieţi prea scurte? Măcar Olimpianul ce-detună-pe-culmi să-mi fi dăruit cuvenita cinstire! Dar nu vrea să-mi arate nici o preţuire, de vreme ce chiar astăzi Atridul Agamem-non m-a putut înjosi şi, cu silnicie, răsplata el mi-a smuls-o.
(357) Plânge şi vorbeşte; iar slăvita-i mamă, din adâncurile mării, de lângă bătrânu-i şi zeiescu-i părinte, îi aude ruga. Uşoară precum ceaţa, din valul înspumat zeiţa se înalţă şi lângă fecioru-i mâhnit se aşază. îl mângâie cu mâna şi cu vorba-i spune:
"- De ce plângi, fiul meu? Care-i suferinţa ce-ţi macină inima? Vorbeşte-mi deschis. Nu-mi ascunde nimic, durerea să ţi-o ştiu."
(364) Printre grele suspine, Ahile îi răspunde:
"- Doar ştii! De ce trebuie să-ţi spun ceea ce cunoşti? Pornit-am spre Theba, puternica cetate a lui Eetion şi am adus aici, după ce am jefuit-o, prada dobândită. După obiceiul celor din Ahaia, de-ndată am împărţit-o. Am ales o parte demnă de Atrid, pe fata Chryseis cu-obrajii-frumoşi. Dar preotul Chryses, slujind lui Apolo, veni către corăbii să-şi răscumpere fiica. Aducea cu sine

nenumărate daruri. Şi, deasupra toiagului de aur, ţinea cu amândouă mâinile sacrele panglici ale lui Apolo rugându-se de toţi, dar mai ales de cei doi Atrizi, ce oastea o rânduiesc. Prin strigăte aheii atunci se învoiră: slăvit să fie preotul, iar Atrizii - smeriţi - să-i primească darurile. Dar Agamem-non n-a fost mulţumit şi, cu străşnicie, alungă pe bătrân rostindu-i cu necaz aprigă poruncă. Iar Chryses mânios se întoarse acasă. Zeul Apolo, fiindu-i nespus de drag, îi auzi ruga; şi asupra taberii aduse năpasta cumplitelor săgeţi. Unul după altul oamenii piereau, şi ploaia de săgeţi cădea peste oştire. Iară vrerea zeului o tâlcui prorocul - înţelept întru toate şi eu, cel dintâi, pe danai îi rugai să-l îmblânzim pe zeu. S-a ridicat, pe loc, îndârjitul Atrid, deasupra mulţimii, cu rele porunci. Iată, dar, acum şi-a împlinit sfidarea! Aheii o însoţesc pe fata Chryseis, urcând-o pe corabie şi o duc la Chryses, împreună cu darurile închinate zeului Arcaş. Fecioara Briseis, dăruită mie de oştenii Ahaiei, mi-a fost luată din cort, spre a fi dusă-n dar regelui Agamemnon. Ajută-mă, de poţi! Ocroteşte-ţi fiul! Şi, urcând în Olimp, roagă-l pe Cronid, tu
15

care altădată i-ai slujit dorinţele cu fapta şi cu vorba. Adesea, în palatul părintelui meu, te-am auzit vorbind despre isprava ta. Dintre Nemuritori, doar tu ai ştiut să-l fereşti de năpastă pe fiul lui Cronos, pe-cel-învăluit-în-norii-cenuşii. Era pe vremea când Zeii Olimpului au vrut să-l înlănţuie pe Cronidul Zeus: Hera, Poseidon şi Pâllas Athena! Iar tu l-ai izbăvit trimiţându-i, de-ndată, pe culmile Olimpului pe Ai-gâion, numit de zei Briâreos, făptura minunată cu-o-sută-de-braţe, ce-şi întrece părintele prin vânjoşia sa. Aigâion, sosind, se aşezase - mândru, şi bucuros, de slava ce îi era dată - alături de Cronid. Preafericiţii zei se cutremurară, nemaicutezând a-l înlănţui. Aminteşte-i, rogu-te, tot ce s-a petrecut! Apropie-te de el şi cuprinde-i genunchii, ca gândul să i-l ştii, de-ar vrea să-i ajute pe semeţii troieni, respingând pe ahei până la corăbii şi la ţărmul mării - zdrobindu-le oştirea! Să aibe parte toţi de marea bucurie hărăzită de rege; iar fiul lui Atreu, puternicul stăpân, să afle cât de-amarnică i-a fost rătăcirea, când a nesocotit pe cel mai viteaz dintre aheii toţi."
(413) Atunci Thetis, plângând, îi spune lui Ahile:
"- Nefericită mamă! De ce te-am zămislit, născut pradă durerii? Mai bine rămâneai aproape de corăbii şi nu mai cunoşteai nici jalea, nici amarul. Prea puţine zile ţi-au fost dăruite, ţie cel hărăzit morţii timpurii. Vai, cel mai de plâns dintre toţi muritorii! Te-am născut în palat, sortit ursitei rele. Voi merge spre Olimpul troienit-de-ierni, ruga să ţi-o duc celui-care-detună-din-mălţimi-cereşti, şi inima-i s-o-ndu-plec. Tu rămâi aici, departe de vâltoare, fără să mai lupţi; vădeşte-ţi mânia! Zeus a plecat ieri înspre Oceanos, până la etiopii cei-fără-de-prihană, ca să se ospăteze, urmat de zeii toţi. După douăsprezece zile el se va afla pe culmile Olimpului; şi, atunci, voi porni spre lăcaşul lui cu-pragul-de-aramă. Cuprinzându-i genunchii, îl voi ruga fierbinte şi cred c-o să-l înduplec."
(428) Iată cele rostite. îşi părăseşte fiul; iar Ahile rămâne cufundat în ură şi păreri de rău, robit de amintirea fetei Briseis cu-brâul-frumos, ce cu silnicie îi fusese răpită. în acest timp, Odiseu aducea sfânta hecatombă în cetatea Chryse. Şi - opriţi în port, în limanul adânc -
16
coborâră pânzele şi le aşezară în neagra corabie. Mai apoi, în grabă, lăsară catargul, înaltul catarg, ce acum se afla pe furcă, după ce oamenii dăduseră drumul odgoanelor din faţă. Vâslind ajunse nava în locul potrivit unde se azvârle ancora; iară odgoanele fură prinse de ţărmul râpos. Cu toţii atunci coborâră pe prundişul mării, purtând hecatomba în cinstea lui Apolo departe-ţintitor. Coboară şi Chryses din sprintena corabie. Până la altar o duce Odiseu şi-n mâinile părintelui el o încredinţează, rostind aceste vorbe:

(442) "- O Chryses, Agamemnon mă trimite la tine, ca să-ţi aduc copila - şi la Phoibos Apollon să-i închin hecatomba; căci vrea să-l îmbuneze pe Stăpânul ce ne trimite-acum cernite suferinţi."
Astfel a vorbit. Şi lasă fecioara în mâinile părintelui, iar Chryses o primeşte nespus de bucuros. Aheii aşază în bună rânduială, în jurul altarului, măreaţa hecatombă întru slăvirea zeului. Se spală pe mâini; şi ia fiecare grăunţe de orz. Iar Chryses, cu glas tare, se roagă pentru ei înălţând spre ceruri braţele sale:
(451) "- O Nemuritorule cu-arcul-de-argint, ruga mi-o ascultă, tu ocrotitor al cetăţii Chryses şi al slăvitei Cilla, şi ce cu străşnicie eşti domn peste Tenedos! Mi-ai ascultat ruga şi mi-ai împlinit vrerea, lovind sălbatic oştirea danae. Dorinţa mi-o ascultă şi de astă dată, ferindu-i pe ahei de răstriştea cea grea."
(457) Astfel se roagă Chryses; şi Phoibos Apollon ruga i-o primeşte. După rugăciune, sunt împrăştiate grăunţele de orz. Spre ceruri ei ridică boturile vitelor, aduse spre jertfire. După ce le-njunghie, le jupoaie pielea, le taie coapsele, pe care le înfăşoară în două straturi de grăsime. Aşază deasupra bucăţi de carne crudă, pe care bătrânul cel vrednic de cinste le mistuie în flăcări, peste buştenii despicaţi. Şi toarnă pe deasupra vin cum-e-focul-de-roşu. Pe lângă el, ţin tinerii furcile lucrate cu cinci dinţi. Iar, după ce coapsele au fost arse în foc, gustă comesenii din măruntaie. Apoi, ce-a rămas din vitele jertfite e tăiat în bucăţi, înfipt în frigări şi cu grijă fript. S-au scos din foc frigările şi au luat sfârşit toate pregătirile. Masa-i rânduită; se începe ospăţul, unde toţi se bucură de aceeaşi parte. Când îşi potoliră şi setea şi foamea,
17
umplură tinerii craterele cu vin, până la coroana marginii lor, cu fiecare cupă aducând prinos. Şi tuturora se împarte băutura. Iar, de-a lungul zilei, prin dănţuiri şi cântece feciorii Ahaiei vor să-l îmblânzească pe cel-fără-de-moarte şi cântă paiânul - frumosul paiân - întru slăvirea zeului, care-i ocroteşte. în inimă-i Apolo se bucură auzindu-i.
Către asfinţit, când deasupra pământului cad beznele nopţii, aheii se-odihnesc lângă odgoanele sprintenei corăbii. La ivirea Aurorii cu-degete-trandafirii, născută din ceaţă, pornit-a solia înapoi în larg, către întinsa tabără ahee. Le trimite Phoibos Ocrotitorul vântul cel prielnic, iar oamenii înalţă catargul, şi pânzele albe în bătaia vântului se desfăşoară larg. în jurul chilei, freamătă apele şi-n jocuri de lumini lunecă nava zorită, pe drumul întoarcerii. Când aheii sosesc în dreptul taberei şi trag corabia pe malul prundos - după ce-o sprijină cu zdravene proptele -, spre corturi şi corăbii cu toţii se-mprăştie.
Ahile-şi rumegă în suflet mânia. El, cel atât de ager, slăvitul fecior al regelui Peleu, nemişcat stă acum lângă sprintenele năvi. Nu mai ia parte-n Sfat, la locul de cinste, şi nici în bătălii el nu se mai arată, iar inima-i e frântă de dorul care-l roade: câmpul de luptă şi chiotul războiului !
(493) Când, din acea zi, se ivi Aurora pentru a douăsprezecea oară, zeii de-a pururi vii se-ndreptară spre muntele Olimp, în fruntea lor cu Zeus. Nu uitase Thetis de ruga lui Ahile şi, ieşind din valuri, înfăşurată în ceaţa zorilor timpurii, urcă înspre Olimp, prin nesfârşitul cerului, îl găseşte pe Zeus cu-glas-tunător, singuratec, stând pe vârful cel mai înalt al muntelui Olimp cel-cu-multele-culmi. în faţă-i se aşază; cu mâna-i stângă îi cuprinde genunchii, iară cu cea dreaptă îi atinge bărbia. Şi-l roagă cu umilinţă, pe fiul lui Cronos:
(503) "- O Părinte Zeus, de ţi-am fost de folos - fie cu fapte, fie şi cu vorba - printre Nemuritori, ruga mi-o împlineşte! Hărăzeşte-i slavă feciorului meu cel-ce-a-fost-sortit-morţii-timpurii. Atridul Agamem-non, domnul oştirii, crunt l-a înjosit şi, cu silnicie, el i-a smuls răsplata. Dacă ai vrea, Zeus cel preaînţelept, să-i dăruieşti slavă, îngăduie
18
troienilor să biruie aheii, până ce din nou îl vor fi cinstit, iar faima lui va creşte!"

(511) Acestea i-au fost spusele; iar Zeus nu-i răspunde şi, vreme-n-delungată, el rămâne tăcut. Iară Thetis stăruie, cuprinzându-i genunchii, şi-l roagă din nou:
"- întăreşte-mi cu semnul încuviinţării făgăduiala ta, ori spune-mi făţiş că eşti împotrivă; doar tu nu te sfieşti! Şi-atunci voi înţelege că-s cea mai înjosită dintre Nemuritori."
(517) Adânc nemulţumit, Zeus îi grăieşte:
"- Afurisite lucruri! Mă-ndemni să ne înfruntăm, Hera şi cu mine; căci vorba-i de ocară îmi stârneşte mânia. Printre Nemuritori ea n-a pregetat vreodată să mă înfurie prin mustrarea ei, pentru vreun ajutor ce l-am dat troienilor. Du-te, fără ca Hera să te poată zări; şi grijă voi avea să-ţi împlinesc dorinţa, făcându-ţi semn cu capul, semn de încuviinţare, chezăşia bunăvoinţei mele dată Nemuritorilor. Atunci poţi să te-ncrezi! Când eu mă învoiesc făcând semnul acesta, sortit e împlinirii şi nimic nu-l întoarce."
(528) Şi, grăind astfel, din negrele-i sprincene a încuviinţat şi pletele lui cele-fără-de-moarte zboară învolburate pe capul său zeiesc. Iar întregul Olimp cumplit se cutremură.
(531) După ce-au stat de tainã, zeii se despart. Thetis se cufundă de pe culmea Olimpului cel străluminos în adâncul mării; iară Zeus porneşte înspre palatul lui. Se ridică toţi zeii să-ntâmpine Părintele şi-i ies înainte fără ca vreunul să-l aştepte şezând. Toţi spre el se-ndreaptă. Iară Zeus ia loc pe tronul său de aur. Atunci zeiţa Hera - care prea bine ştie că fiica Bătrânului din adâncul mării, zeiţa Thetis, cu-picioare-de-argint, a tăinuit în umbră cu vlăstarul lui Cronos - de-ndată rosteşte vorbe înţepătoare:
(540) "- Care dintre zei a urzit, viclene, cu tine în ascuns? Ştie să ticluiască inima-ţi în taină. Nicicând n-ai voit şi nici n-ai cutezat să-mi împărtăşeşti gândul tău deschis."
(544) Părintele zeilor şi Părinte al oamenilor astfel îi răspunde:

"- Nu încerca, Hera, să afli ce gândesc; ţi-ar fi peste puteri, chiar fiindu-mi soţie! Mărturisitul gând, nici un zeu şi nici un om nu-l vor putea afla înaintea ta. Dar taina ascunsa-n cugetul meu nu o vei iscodi."
(551) Mărita Hera cu-ochii-mari-de-juncă îi răspunde lui Zeus:
"- Amarnice Cronid, ce vorbe ai rostit? Prea puţin până astăzi am căutat să aflu, şi nestingherit chibzuieşti tot ce vrei. Dar grozav mă tem ca fiica Bătrânului din adâncul mării, zeiţa Thetis cu-picioare-de-argint, să nu te amăgească. învăluită-n ceaţă, în zorii dimineţii lângă tine a stat, cuprinzându-ţi genunchii. Şi i-ai încuviinţat, făcând un semn cu capul, slava lui Ahile şi pieirea aheilor în preajma corăbiilor."
(560) Stârnitorul furtunii răspunde zeiţei:
"- Pricină-de-năpastă, întruna bănuieşti şi mereu iscodeşti! Dar nu izbuti-vei. Cu atât mai mult mi te-alungă din suflet uneltirea ta şi-ţi va spori necazul! Iar dacă bănuiala ţi-e îndreptăţită, să afli că aceasta este vrerea mea. Porunca mi-o urmează şi rămâi în tăcere. Zadarnic încerca-vor să-ţi vină-n ajutor zeii din Olimp, dacă înspre tine nebiruitu-mi braţ se va dezlănţui."
(568) Astfel a vorbit. Iar zeiţa Hera cu-ochii-mari-de-juncă se teme în suflet. Tăcută se aşază, învingându-şi inima - în timp ce Olimpienii, în palatul lui Zeus, freamătă de grijă! Meşterul Hephaistos, în mijlocul lor, rosteşte cuvinte întru mângâierea zeiţei Hera cea-cu-albe-braţe:
(573) "- Grele suferinţi ne-aşteaptă în viitor dacă vă sfădiţi pentru cei supuşi Morţii şi liniştea zeiască mereu o tulburaţi. De biruie doar răul, noi nu vom mai cunoaşte bucuria ospeţelor. O sfătuiesc pe mama, pe înţeleapta-mi mamă, să nu se-mpotrivească Părintelui Zeus; ci să-i fie pe plac, ca petrecerea noastră în certuri şi ocări nu cumva să se curme! Ce s-ar întâmpla dacă Fulgerătorul s-ar gândi de pe jilţuri să ne doboare, el, cel mai puternic dintre zeii toţi? Cu

molcome vorbe îmbu-neazã-i inima, şi feciorul lui Cronos ne va fi prielnic."
(584) Şi spunând acestea, dintr-o sãriturã ajunge lângã Hera, mai-cã-sa iubitã, şi-i pune între mâini cupa cu-douã-toarte:
20
"- O maica mea iubitã, în ciuda necazului, supune-te şi-ndurã! N-aş vrea ca ochii mei sã te vadã lovitã. Nu-ţi pot fi de-ajutor, oricât de îndurerat aş fi de soarta ta. Este prea anevoie sã-l înfrunţi pe Zeus. Ţii minte altãdatã cât de mult am dorit sã-ţi pot fi de folos? Dar m-a prins de picior şi m-a azvârlit atât de departe de pragul zeiesc. Am cãzut timp de-o zi, şi tocmai în amurg m-am prãbuşit la Lemnos. De-abia mai zvâcnea inima în mine. Pe pãmânt, sintienii de-ndatã m-au primit."
(595) Acestea le-a rostit. Iar zeiţa zâmbeşte şi ia cupa de aur din mâinile fiului, în vreme ce Hephaistos scoate din crater dulcele nectar; şi zeilor le toarnã, de la stânga la dreapta. Vãzându-l pe Şchiop cum aleargã prin salã, preafericiţii zei hohotesc de râs.
(601) Şi din zori în amurg zeii benchetuiesc, fãrã ca vreunul sã fi putut spune cã n-au aceeaşi parte cu toţii la ospãţ, şi la cântecul ceterii, din mâinile lui Apollo cu-arcul-de-argint, şi la glasurile Muzelor, ce rând pe rând rãsunã.
(605) Când strãlucirea soarelui într-un târziu pieri în apele adânci ale Oceanului, iarã zeii porneau sã se culce în lãcaşurile de Hephaistos clãdite cu mare meşteşug, Zeus Fulgerãtorul se-ndreaptã spre culcuşu-i; şi-n patul sãu se urcã adormind adânc, alãturi de Hera cu-tronul-de-aur.

CANTUL AL II-LEA

Şi astfel zeii şi luptãtorii strunitori-de-cai în noaptea întunecatã se cufundã în somn. Dar plãcuta odihnã nu-l cuprinde pe Zeus. Se frãmântã Cronidul, în inima lui, cum poate înãlţa pe viteazul Ahile şi - în preajma corãbiilor - sã ducã la pieire nenumãraţi ahei. îi pare în cuget cã ar fi cel mai bine sã trimitã Atridului Visul pierzaniei. Şi rosteşte, de-ndatã, vorbe înaripate:
(8) "- O vis al pierzaniei, semn al nãpastei, porneşte spre sprintenele corãbii ale aheilor. Pãtrunde fãrã preget în cortul Atridului; şi tot ce-ţi poruncesc porunceşte-i şi tu: Sã-i înveşmânte degrabã pe aheii pletoşi în arama cumplitã, cãci vremea a sosit sã fie pustiitã cetatea Ilionului. între Nemuritori, locuitori ai Olimpului, vrajba s-a potolit şi-m-pãrtãşesc cu toţii gândurile Herei, care prin rugi fierbinţi i-a înduplecat. Şi jalea e ursitã de-acum încolo Troiei."
(16) Astfel a grãit; şi Visul porneşte, plecându-se poruncii. Ajunge de îndatã la sprintenele corãbii şi apoi se îndreaptã spre domnul oştirii, spre Atridul Agamemnon, înlãnţuit în cort de ambrozicul somn. Iar, dupã ce-a luat chipul regelui Nestor, cel mai presus cinstit dintre toţi Bãtrânii de cãtre Agamemnon, spre fruntea lui se-apleacã şi astfel îi grãieşte:
(23) "- Cum, dormi, vlãstar al lui Atreu ce-a fost iscusit la strunitul cailor? Nu e îngãduit domnului oştirii, stãpân al corãbiilor, împovãrat de griji şi cel dintâi în Sfat, sã doarmã toatã noaptea. înţelege, pe datã,
22
cuvintele mele. Eu sunt vestitorul lui Zeus, al acelui care, din înãlţimi cereşti, îţi poartã mult de grijã şi se milostiveşte de soarta ta. Şi fãrã-n-târziere cere sã-nveşmânţi pe aheii pletoşi în cumplita aramã. Cãci vremea a sosit sã fie pustiitã cetatea Ilionului. între Nemuritori, stãpânii din Olimp, vrajba s-a potolit şi-mpãrtãşesc cu toţii gândurile Herei, care prin rugi fierbinţi i-a înduplecat. Din vrerea lui Zeus, jalea e ursitã de-acum încolo Troiei. Pãstreazã în cuget vorbele mele şi nu lãsa uitarea ca sã te cuprindã, când somnul cel plãcut te va fi pãrãsit."
(35) Acestea le rosteşte Visul pierzãtor regelui Agamemnon şi, plecând, îl lasã sã cumpãneascã-n suflet faptele ce niciodatã n-aveau sã se-mpUneascã.

Nesocotitul! Credea că va fi, în aceeaşi zi, nimicit oraşul - el necunoscând ce urzea Cronidul în cugetul său. Pe ahei şi troieni Zeus se pregătea să-i strivească amarnic, sub povară grea de su-ferinţi şi gemete, în vălmăşagul luptelor. Trezindu-se din somn, stăpânul Agamemnon, e încă împresurat de zeiescul glas. Se ridică îndată de pe culcuşul său şi se înveşmânta într-o tunică nouă, moale şi frumoasă. Apoi se înfăşoară într-o largă mantie. Pe picioarele-i vânjoase prinde încălţări şi zvârle pe umăr sabia cea grea cu-argint-ţintată. Apucă apoi strămoşescul sceptru, cel nepieritor, făurit de Hephaistos; şi, ţinându-l în mână, regele porneşte spre năvile aheilor acoperiţi-de-aramă.
(48) Chiar în această clipă zeiţa zorilor, preaslăvita Eos, urcă spre Olimp să vestească pe Zeus şi pe zeii toţi că s-a ivit lumina. De îndată, Agamemnon porunceşte crainicilor cu-glas-răsunător să cheme-n Adunare pe aheii pletoşi; iar mulţimea ostaşilor în grabă se adună.
(53) Ticluise Atridul un gând înţelept, chemând mai întâi alături de corabia Neleidului Nestor, regele născut în cetatea Pylos, pe inimoşii Bătrâni. Şi îşi rosteşte gândul cel bine ticluit:
"- Prieteni, ascultaţi-mă! Cerescul Vis mi s-a ivit în somn, în toiul sfintei nopţi. Semăna de minune - la căutătură şi la înălţime, la firea-i aleasă - cu slăvitul Nestor; şi, oprindu-se la căpătâiul meu, astfel a grăit: "- Cum, dormi, vlăstar al lui Atreu ce-a fost iscusit la strunitul cailor? Nu e îngăduit domnului oştirii, stăpân al corăbiilor, împovărat
23
de griji şi cel dintâi în Sfat, să doarmă toată noaptea. înţelege, pe dată, cuvintele mele, ce-s vorbele Cronidului, ale Nemuritorului care din înălţimi îţi poartă de grijă, milostivindu-se de soarta ta. El îţi cere de grabă să-nveşmânţi pe anei în platoşe de-aramă. Căci vremea a sosit să fie pustiită cetatea îlionului.' între Nemuritori, stăpânii din Olimp, vrajba s-a potolit şi-mpărtăşesc cu toţii gândurile Herei, care prin rugi fierbinţi i-a înduplecat. Din vrerea lui Zeus, jalea e ursită de-acum încolo cetăţii îlionului. Iar tu păstrează-n cuget vorbele mele." Astfel a grăit şi Visul şi-a luat zborul. Dulcele somn m-a părăsit în noapte. Haideţi să încercăm a-i pregăti de luptă pe feciorii Ahaiei. Şi mai întâi, mă gândesc a-i ispiti pe toţi după şartul strămoşilor, îndemnându-i să fugă pe corăbii acasă; iar voi, ori unde veţi fi, opriţi-i cu vorba!"
(76) Astfel a grăit şi apoi se aşază. Dar regele Nestor, al prundosu-lui Pylos, plin de înţelepciune astfel a grăit:
"- Căpetenii şi cârmuitori, prietenii mei! De cumva alt aheu îmi povestea Visul, de-ndată credeam că voia să-mi întindă o capcană vicleană. Şi sporea îndoiala! Dar Visul ni-l vesteşte cel mai de frunte dintre toţi şi astfel se cuvine ca feciorii Ahaiei să se îmbrace în platoşe de-aramă."
(84) După aceste cuvinte Neleidul Nestor părăseşte - întâiul - Sfatul celor vârstnici. Toţi regii se ridică, urmând porunca lui. Cetele se adună asemenea albinelor, când în roi se îndeasă unele după altele şi zboară primăvara pornind, val după val, din cotlonul stâncii. La fel, dinspre corturi, venind în râuri dese, cetele se-adună şi pleacă spre-Adunare. Pe limanul adânc, rânduiţi în şiruri stau acum luptătorii. Şi printre oameni - asemenea flăcării - ţâşneşte Faima, vestitoarea lui Zeus, zorindu-i să se-adune. Neliniştită freamătă mulţimea. Şi greu geme pământul sub povara lor, când oştenii se-aşază. în jur e numai larmă. Nouă crainici caută să pună capăt zarvei, strigând cât pot mai tare, spre a putea oştenii auzi pe regii coborâtori-din-Zeus. Dar gloata anevoie îşi domoleşte strigătele, cu toate că pe loc stă-n bună rându-ială. Abia când se aşterne liniştea în tabără, domnul oştirii se ridică-n picioare. Ţine în mâini sceptrul, minunat făurit de zeul Hephaistos, şi
24

dăruit de el Părintelui Zeus. Apoi fost-a dat de Zeus lui Hermes uci-gaş-al-lui-Argos. Hermes i l-a dat regelui Pelops strunitor-de-cai. La rându-i, l-a primit fiul său Atreu, păstorul de oameni; şi l-a moştenit Thyestes, cel bogat în turme, lăsându-l în dar marelui Agamemnon -care avea să domnească peste multe insule şi ţara Argolidei! Sprijinit în sceptru, fiul lui Atreu începe a vorbi:
(110)"- O voi prieteni, eroii Ahaiei, slujitorii lui Ares! M-a împins Cronidul să cad în prinsoarea cruntei rătăciri. Vai, cumplitul Zeus! îmi făgăduise, făcând un semn cu capul, că voi avea parte să mă întorc în patrie, după ce se vor fi prăbuşit trainicele ziduri ale îlionului. Dar am fost înşelat şi m-am rătăcit pe căile pierzării. Iar, în astă zi, el mi-a poruncit să mă întorn în Argos, văduvit de slavă, lăsând în urma mea viteji fără de număr doborâţi în ţărână. Iată bunul plac al Nemuritorului cel atotputernic, care surpă cetăţile, zdrobindu-le cerbicia, acum şi în viitor. Atât de cumplită este puterea lui! Dar pentru noi, vai! Ce ruşine-ndurarăm: să afle viitorimea că neamul aheilor, bogat în ostaşi, zadarnic a luptat cu o oaste mai mică, şi n-a dovedit sfârşitul ostenelii. Dacă noi, aheii, ne-am fi învoit printr-un jurământ cu cetaşii Troiei şi ostile noastre le-am fi numărat, la fiecare ceată ahee de câte zece oameni alegând un paharnic din cetatea Troiei, ca să toarne vinul, multe dintre cete ar rămâne atunci fără de paharnic. Puzderii sunt feciorii veniţi din Ahaia, faţă de troienii cu lăcaş în îlion! Dar Troia se bucură de cetaşi destoinici la mânuitul lăncii şi de ajutoare venite de departe, de pe alte meleaguri. Ei ne-au abătut de la ţinta noastră, pentru care pornirăm. Ei se împotrivesc cuceririi îlionului, puternica cetate. S-au scurs cei nouă ani ai marelui Zeus şi, încetul cu-ncetul, lemnul corăbiilor a şi putrezit. Iar odgoanele astăzi sunt şubrede, toate. Femeile noastre şi dragii copii tânjesc acasă, aşteptând bărbaţii. A fost zădărnicită truda danailor şi fără de rost ne-am ostenit spre Troia, care niciodată nu va fi cucerită. Ascultaţi-mi sfatul şi plecaţi-vă lui: Mai bine să fugim spre tărâmul patriei, dacă trecut-a vremea să fie cucerită întinsa cetate a regelui Priam."
25
(142) Astfel a vorbit. Şi toţi cei ce nu ştiau tăinuirea cârmuitorilor din Sfat, simţiră cum se tulbură inima lor. Asemenea talazurilor mării, a mării lui Icar, răscolită de vânturile Euros şi Notos, iscate din norii Părintelui Zeus, ori asemeni Zefirului năprasnic, când se abate asupra lanurilor de grâu, unduind spicele în valuri, tot astfel freamătă războinicii în Adunare. Unii pe alţii se îndeamnă aheii s-ajungă mai repede la slăvită mare şi să tragă corăbiile pe nesfârşitul ei. Un nor de praf se ridică sub paşii lor grăbiţi. Cuprinşi de nerăbdarea întoarcerii acasă, chiuie cetaşii. Şi răsună tot cerul de chiotul lor, în timp ce ei desfundă şanţurile adânci, pe unde corăbiile lunecă spre mare. Ei scot proptelele sprintenelor corăbii. Şi, în ciuda celor hotărâte de Soartă, s-ar fi întors argienii pe pământul strămun, dacă Hera n-ar fi vorbit zeiţei Atena:
(157) "- Nebiruită fiică a regelui egidei, oare vor fugi spre ţara strămună aheii cei pletoşi, pe uriaşa spinare a mării învolburate, părăsind pe Helena, ce e chezăşie biruinţei troiene şi a regelui Priam, şi din pricina căreia aţâţi ahei pieiră pe pământul Troadei, departe de ţară? Porneşte spre aheii acoperiţi-de-aramă şi, cu vorbe blânde, împiedică-i să tragă pe întinsa mare corăbiile arcuite."
(166) Acestea i-au fost vorbele. Şi-o ascultă zeiţa cu-priviri-de-fulger. De pe culmea Olimpului, într-o clipă, coboară şi-ajunge - de îndată - la sprintenele corăbii. îl află pe Odiseu, cel pe care mintea-l înalţă până la Zeus. Stătea nemişcat alături de corabie, fără să o atingă, îndurerat în suflet. Lângă el, în picioare, zeiţa Atena cu-priviri-de-fulger rosteşte Laertiânului:
(173) "- Slăvite Odiseu, multiscusit fiu al regelui Laerte! Oare vor fugi spre ţara strămună aheii cei pletoşi pe uriaşa spinare a mării învolburate, părăsind pe Helena, ce e chezăşie biruinţei troiene şi a regelui Priam, şi din pricina căreia aţâţi ahei pieiră pe pământul Troadei, departe de ţară? Du-te cu blânde vorbe,

fără să stai pe gânduri, împiedică cetaşii - pe fiecare-n parte - şi nu lăsa aheii să tragă pe mare corăbiile arcuite."
Astfel a grăit şi de-ndată Odiseu recunoaşte glasul zeiţei Atena şi porneşte în goană, după ce-şi aruncă de pe umeri mantia pe care Eury-
26
bâtes, însoţitorul lui, crainicul din Ithâca, se pleacă s-o ridice. Pe domnul oştirii porni să-l găsească, iar el îi dădu sceptrul, nepieritorul sceptru al străbunilor Atrizi, şi îl învrednici ca să-l ţină în mână. Odiseu se îndreptă, cu sceptrul în mână, spre năvile danailor. Şi, de câte ori întâlnea un rege, fie un luptător dintre cei de frunte, ca să-l ţină în loc, îi spunea vorbe blânde şi mulcomitoare.
(190) "- Suflet îndărătnic, de ce ca un mişel te-ai lăsat învins? Tu însuţi opreşte-te şi-opreşte oştenii. Să rămânem pe loc, pe pământul Troadei. Vorbele Atridului voi nu le-aţi înţeles. El voieşte acum pe ahei să-i încerce, dar foarte curând fi-vor pedepsiţi. N-am auzit cu toţii care a fost hotărârea luată în Sfat. S-ar putea întâmpla, de îi stârnim mânia, să cadă năpasta pe capetele noastre. Cumplită este furia stăpânului de oşti coborâtor-din-Zeus! Iară Agamemnon de Zeus e înălţat şi de Zeus iubit."
(198) Când însă întâlneşte un om doar de rând, auzindu-l cum strigă, îl loveşte cu sceptrul şi îl mustră astfel:
"- Nesocotite, pe loc rămâi! Să nu rosteşti o vorbă. Ascultă pe cei ce-s mai presus de tine. Eşti doar un mişel, nevrednic de cinstire şi nu însemni nimic, în Sfat şi-n bătălii. Aici nu poruncesc aheii laolaltă, ci cârma oştii e dată unuia singur. Ce pacoste ar fi ca toţi să ne îndrume! El e domnul oştirii, cel cărui i-a fost dată vrednicia puterii şi vrednicia legilor, de fiul lui Cronos cel-ce-chibzuieşte-lucruri-de-nepătruns."
(207) Şi străbate tabăra, poruncind aheilor. Iar oştenii toţi, din nou, spre Adunare se avântă cu strigăte.. Pare că se aude vuietul mărilor, când apele freamătă şi năvalnic înfruntă ţărmul uriaş, iar zgomotul detună - departe, până în larg! S-au rânduit oştenii şi au rămas pe loc; doar Thersites, flecarul, cârâie întruna. Din suflet îi ţâşnesc vorbe bârfitoare. Nimic nu-l poate-opri a-i împroşca pe regi cu-o ploaie de ocări fără de nici un rost. Şi încearcă Thersites ca vorbele-i să fie întru hazu-argienilor: omul cel mai pocit, din toţi cei veniţi sub zidurile Troiei! Adus din spate şi cu pieptul scobit, privirea-i e crucişă, picioa-rele-i strâmbe, chiar şchiopătând de unul. Pe tigva-i ascuţită crescut-au răzleţe firele de păr. Odiseu şi Ahile îl urăsc pe Thersites; căci lor, de
27
obicei, le caută pricină. Dar de astă dată, cu glasu-i ascuţit, îl batjocoreşte pe regele-Agamemnon. Aheii poartă pică domnului oştirii, dar ciuda lor amară e-n suflet tăinuită. Şi zbiară pocitania cu toată puterea, împotriva celui ce oastea o cârmuieşte:
(225) "- De ce plângi, Atride? Oare ce-ţi lipseşte? Gem corturile tale de femei şi aramă: prada cea mai aleasă, dăruită ţie, în fruntea tuturor, de cetaşii tăi, ori de câte ori aheii cucereau o nouă cetate. Dar, de bună seamă, ai nevoie de aur, de aurul Troadei, preţ al răscumpărării, dat de vreun troian strunitor-de-cai pentru fiul său - pe care eu sau altul l-am adus legat - sau de-o frumoasă roabă, ca să te dez-mierde şi, departe de alţii, să te poţi înfrupta din farmecele ei. Domnul oştirii nu va putea să-şi ducă oştenii la pieire. Iar voi, neputincioşilor, ponoase-ale pământului, pe drept aţi îndurat atâtea învinuiri: sunteţi doar cu toţii vrednici de-ocară şi mai curând muieri decât bărbaţi războinici ai oştirii ahee! Mai bine să plecăm, după ce, în Troada, noi îl vom fi lăsat pe fiul lui Atreu plăcerilor pradă, şi îmbuibat cu daruri. Va vedea stăpânul de braţele noastre îl vor mai ajuta, după ce-a înjosit pe viteazul Ahile, mai presus decât el în fapte vitejeşti. Darul cuvenit i l-a prădat Atridul. Dar vina pizmuirii n-o cunoaşteAhile, mult prea nătângul fiu al lui Peleu. Altminteri, o Atride, tu astăzi săvârşeai ul-

tima-ţi faptă rea."
(243) Şi astfel cuvântează, întru ponegrirea regelui Ahaiei! Dar iată că soseşte slăvitul Odiseu şi, cu priviri piezişe, ţintuie bârfitorul rostin-du-i vorbe grele:
"- Limbut nesocotit! Răsunătoarele-ţi vorbe sunt biete flecăreli. Destul! Cu regii din Ahaia nu te sfădi tu singur: nimeni nu va sosi în ajutorul tău. Şi iată ce-ţi mai spun. Dintre toţi ce-i urmară pe-Atrizi sub zidurile Troiei, nu-i ticălos mai mare decât eşti tu, Thersites! Rosteşti numele regilor zvârlindu-le ocări. Ţi-e gândul doar la vremea întoarcerii acasă. Dar soarta războiului n-a fost pecetluită. Nu ştim de vom sosi biruitori în patrie sau înfrânţi de vrăjmaşi. Te bucuri să înjoseşti pe fiul lui Atreu, păstorul de oameni, şi socoti c-a primit mult prea bogate daruri aduse de ahei. Grăieşti şi-l hărţuieşti cu-ocara ta.
28
Ascultă-mi însă vorba, ce va fi împlinită: de mai făptuieşti nesăbuite lucruri, mai curând Odiseu nu-şi va purta capul pe umerii săi şi lumea nu-i va spune "tatăl lui Telemac", decât să te las şi să nu-ţi smulg veşmântul, mantaua şi tunica, şi zdreanţă ce-ascunde bărbăţia ta, gonindu-te de-aici la sprintenele corăbii, ruşinat şi hohotind de plâns, din pricina loviturilor ce asupră-ţi se vor fi abătut."
(265) Astfel a vorbit, şi de-îndată-l loveşte peste spate şi, apoi, între umeri. De durere Thersites se-nconvoaie, vărsând amare lacrimi. Sub lovitura sceptrului se-arată deodată un cucui sângerând. De frică se aşază. îşi şterge lacrimile, copleşit de durere, schimonosit la chip, cu privirea prostită. Iar în sinea lor aheii deplâng nenorocita Soartă; şi, totuşi, zâmbesc de hazul întâmplării. Şi iată ce spun cetaşii din jur:
"- Cu poveţe-nţelepte ne-ajută Odiseu, ori când mânat-a cetele în luptă. Dar mai cuminte faptă n-a săvârşit cândva decât acum, oprindu-l pe Thersites din vorba-i fără frâu. Inima-i sfruntată nu va mai azvârli de-acum înainte şi pentru multă vreme vorbe ponegritoare înjosindu-i pe regi."
(278) Aşa grăia mulţimea. Iară Odiseu, surpătorul cetăţilor, se ridică ţinând sceptrul străbun în mână. Şi, în apropierea sa, zeiţa Atena cu-priviri-de-fulger - după ce a luat chipul unui crainic aheu - porunci norodului să tacă de îndată, ca feciorii Ahaiei, cei din primul şir ca şi cei din ultimul, să poată-auzi vorbele cu tâlc ale Laertiadului. Iar el cu-nţelepciune începu a vorbi:
(284) "- O Atride, stăpâne! Pesemne aheii, în ochii tuturor celor-sortiţi-Morţii, te vor dintre toţi oamenii cel mai umilit, dacă ei nu-şi ţin legământul făcut când din Argos pornit-au, ca s-ajungă la Troia. Doar ei făgăduiră că nu se vor întoarce pe pământul străbun până ce nu vor fi nimicit Ilionul. Şi iată-i că gem ca pruncii ori ca văduvele, dorind să plece acasă. De bună seamă că oricine-ar vrea să ia drumul întoarcerii, după atâta trudă. Bărbatul plecat de lângă nevastă - de-o lună încheiată - de dorul ei tânjeşte, cu inima amară de viforniţa iernii şi răzvrătita mare pe zdravănă corabie departe acum îl ţin. Să nu-i dojenim! Nouă ani trecură de când îndureraţi stau oştenii danai pe lângă corăbii, pe
29
aceste meleaguri; dar totuşi, în ciuda nemulţumirii noastre, ne-am acoperi cu toţii de ruşine dacă ne-am întoarce pe pământul străbun, după o aşteptare ce a fost atât de lungă, chiar cu mâinile goale. Rămâneţi şi-nduraţi. Păstraţi-vă puterile, până vom afla dacă prorocirea ghicitorului Câlchas se va fi împlinit. Ea stăruie neştearsă în amintirea noastră, şi martori putem fi toţi cei aici de faţă, toţi ce n-am fost smulşi din lumea celor vii de Iasmele Morţii. Minunea se ivi, o zi sau poate două după ce adunarăm în Aulis corăbiile, ca să ducem năpastă regelui Priam şi troienilor săi. Pe lângă un izvor, aproape de altare, pe când jertfeam zeilor celor de-a pururi vii hecatombele sfinte, la rădăcina unui platan frumos - pe unde curgea apa izvorului sclipind - privirile noastre văzură uimite un semn al lui Zeus. Cumplită întâmplare! Ţâşni de sub altar un şarpe spăimos, cu spinarea roşie, trimis al lui Zeus; şi, spre vârful platanului, spre creanga mai

naltă, unde într-un cuib puişori de vrabie se pitulaseră, se năpusti de-ndată. Erau opt laolaltă şi, cu mama, nouă - tremurând cu toţii sub frunzişu-nflorit. Pe toţi i-a înghiţit, în pofida ţipetelor şi-a deznădăjduitei mame, care în jurul cuibului întruna zbura. Atunci s-a-ncolăcit pe trunchiul platanului hâda dihanie şi dintr-o săritură a prins aripa ei - nefericita pasăre care ţipa întruna! De cum înghiţi şarpele puişorii şi mama, Zeus, feciorul lui Cronos care-chibzuieşte-lucruri-de-nepătruns, l-a smuls privirii noastre, prefă-cându-l în piatră. Iar noi, încremeniţi, ne întrebam - miraţi - cum de se petrecuse minune-atât de mare, curmând o hecatombă pe care-o pregăteam. Astfel ne vădi Câlchas tâlcul întâmplării: "- De ce vă pieri graiul, ahei pletoşi? A fost semnul lui Zeus, prea-nţeleptul Zeus, cu prorocirea celor ce se vor întâmpla - îndepărtat viitor - când ne va fi sortită nepieritoarea faimă. După cum înghiţi şarpele cel cumplit puişorii şi mama (opt jertfe-au fost atunci; cu născătoarea, nouă!), tot astfel Ursita ne va hărăzi nouă ani de luptă, în ţara Troadei. Iar, când se va-mplini cel de-al zecelea an, întinsa cetate a Ilionului fi-va pustiită." Acestea le-a grăit; şi se-mplinesc acum cuvintele prorocului. Haideţi, ahei cu-frumoase-cnemide, rămâneţi pe loc, şi ziua va veni să cucerim cetatea regelui Priam."

30

(333) A spus. Iar aheii, auzindu-i vorba, un strigăt puternic înalţă spre cer - un urlet fioros întors de corăbii! Se învoiesc danaii să urineze sfatul slăvitului Odiseu.

Şi, la rândul lui, Nestor cuvântează:

(337) "- Vai nouă! Grăiţi precum copiii fără pic de minte. Ca pruncii neştiutori de trebile războiului. Ce se va mai alege din atâtea-nvo-ieli, şi din jurăminte? Pierit-au în flăcări toate hotărârile, gânduri întemeiate şi strângerile de mână, vinul curat - închinat prinosirilor - şi tot ce este semnul încrederii între oameni? Ne războim cu vorba, fără nici un folos şi nu putem afla calea izbăvirii, de-atâta amar de vreme de când zăbovim sub zidurile Troiei. Arată-ţi, Agamemnon, neclintita vrere, cea de altădată şi mână-i pe ahei în crâncenele lupte. Iar pe cei, câţi or fi, ce-s rupţi de soarta noastră, lasă-i vlăguiţi de necazul lor, nutrind zadarnic gândul întoarcerii acasă, înainte ca ei să fi putut afla de-au fost înşelătoare cuvintele lui Zeus, purtătorul egidei. Şi vă spun, ca să ştiţi, că feciorul lui Cronos, când porneam pe corăbii ca să ducem troienilor măcelul şi Moartea, a fulgerat la dreapta şi ne-a chezăşuit semnul-de-izbândă. în zadar vă grăbiţi spre drumul întoarcerii, până ce nu veţi fi împărţit culcuşul vreunei troiene, răzbunând plecarea şi suspinele Helenei. Iar de cumva vreunul nu-şi poate stăpâni voinţa nebunească, să plece de îndată cu neagra-i corabie să-n-frunte nenorocul şi blestemata Moarte, naintea celorlalţi! Cumpăneşte bine, fără a nesocoti prielnicele vorbe pe care le rostesc, o rege Agamemnon! împarte-i pe ahei după seminţie şi după înrudiri, ca toţi dintr-un neam între ei să se-ajute. Şi, astfel făptuind, tu vei putea afla - fie de-i căpetenie, fie de-i un ostaş - care-i viteaz de frunte ori nevolnic din urmă. Şi, atuncea, vei şti dacă zeii nu vor nimicirea cetăţii Ilionului ori mişeii-s aceia, şi nepricepuţii."

Răspunde Agamemnon:

(370) "- O vrednice bătrân, înc-o dată întreci pe toţi în Adunare! Părinte Zeus, Atena şi Phoibos Apollon, dacă îmi era dat să am printre ahei zece sfetnici ca Nestor, de mult era cetatea lui Priam pustiită, plecând cu umilinţă fruntea-i la pământ. Dar Zeus Stăpânul m-a sortit su-

31

ferinţii, lăsându-mă pradă dezbinării zadarnice, sfadei cele rele şi fără-de-sfârşit. Ahile şi cu mine, pentru o femeie, am ajuns protivnici şi ne-am înfruntat cu vorbe-nveninate. Mă tem că-s eu acela care-n vrajba mea pricinuit-am sfada. Iară, de vom ajunge la bună înţelegere, prăbuşirea îlionului nu poate întârzia. Şi-acum s-aşternem masa; să luptăm după aceea! Fiecare oştean să-şi ascută suliţa, să pregătească scutul. Agerii telegari hrăniţi-i cu luare-aminte, şi cerul

cercetaţi-l; iar gândul să ne poarte la crunta bătălie! De-a lungul întregii zile ne va judeca Ares, spăimântătorul Ares. Căci nu-i îngăduit, pân-la căderea nopţii, nici cel mai mic răgaz. Luptătorii ocrotiţi de scutul din aramă îşi vor vedea trupul brobonit de sudoare; istovit va fi braţul de mânuirea lăncii! Vor asuda caii, trăgând carul strunjit. Acel pe care-l văd părăsind bătălia, vrând să se-ascundă aproape de corăbii, cu greu va ocoli lăcomia hultanilor şi-a repezilor câini."
(394) Acestea i-au fost spusele. Iar aheii strigă precum vuietul valului de Notos răscolit, ce-l zvârle şi-l loveşte de ţărmul râpos, urgisit mereu de toate vijeliile purcese de departe. Aheii acum se scoală, se-îm-prăştie printre năvi. Cu toţii aprind focuri, în corturile lor. în timp ce prânzesc, aduc zeilor jertfe; fiecare se roagă doar câte unui zeu, să-l scape de Moarte, de măcelul lui Ares! Pe când domnul oştirii îi aduce jertfa lui Zeus Stăpânul un bou gras de cinci ani. Sunt poftiţi la cină Bătrânii ce-s fala aheimii. Mai întâi este Nestor şi Idomeneu, apoi Tydeidul, Aiaşii amândoi. Al şaselea a fost rugat Odiseu, cel care se-nal-ţă până la Zeus prin iscusinţa minţii. Eroul Menelau soseşte, nepoftit, în cortul lui Agamemnon, căci el ştia bine de grija ce-l frământă pe domnul oştirii. Se adună cu toţii împrejurul boului, care a fost jertfit. Şi presară grăunţe de orz, iar marele-Agamemnon rosteşte-o rugăciune:
(412) "- O Zeus slăvit, care-norii-îi-aduni, şi-n înălţimi cereşti este lăcaşul tău! Nu vei îngădui să asfinţească soarele şi asupra noastră să cadă-ntunericul, fără să fi văzut cetatea lui Priam înnegrită de fum, prăbuşită-n ţărână, şi nici mai înainte ca porţile cele nebiruite să fi fost mistuite de flăcări arzătoare. Eu însumi voi sfâşia cu lancea de aramă

tunica lui Hector, în jurul pieptului. Troieni fără de număr se vor fi prăbuşit, muşcând cu dinţii glia-nsângerată."
Astfel s-a rugat, dar fiul lui Cronos nu i-a primit jertfa. Iarăşi porni năpasta, încă şi mai vârtos.
(421) După ce s-au rugat şi au zvârlit grăunţele de orz, boturile vitelor aduse pentru jertfă au fost ridicate spre cer şi vitele au fost înjunghiate. Pielea le-o jupoaie şi le taie coapsele, ce sunt înfăşurate în două straturi de grăsime. Aşază deasupra bucăţi de carne crudă; şi le ţin acum peste pârjolul focului din crengi desfrunzite. Au înfipt oamenii în frigări măruntaiele, la flăcările lui Hephaistos. Iar după ce coapsele se mistuiră, cu toţii au gustat. Ceea ce a rămas, se taie în bucăţi, se-nşiră pe frigări şi se frige cu grijă. Apoi le scot din foc. Ma-sa-i rânduită şi ospăţul începe; acolo toţi se bucură de-aceeaşi parte! Când setea-şi potoliră, şi pofta de mâncare, bătrânul rege Nestor astfel a grăit:
(434) "- Tu, cel mai slăvit dintre regii toţi, Artride Agamemnon, domn al oştirii! Să nu mai pierdem vremea şi să nu amânăm ce ne-a încredinţat însuşi Părintele Zeus. Crainicii să adune, aproape de corăbii, pe cetaşii danai cu platoşe-de-aramă, iar noi toţi laolaltă vom străbate tabăra, trezindu-l mai devreme pe năpraznicul Ares".
(441) Astfel cuvântează. Iară domnul oştirii îi urmează povaţa. Porunceşte crainicilor cu-glas-tunător să-i cheme la luptă pe cetaşii ahei. Şi crainicii vestesc porunca regească. Danaii se adună. în jurul Atri-dului şi-al regilor coborâtori-din-Zeus, se avântă Atena cu-priviri-de-fulger, ajutându-i pe toţi ca să rânduie oastea. în mâinile ei ea ţine egida. Nici vremea şi nici Moartea nu o pot atinge! O sută de ciucuri împletiţi din aur atârnă din pavăza cumplitei zeiţe, preţuind fiecare o sută de boi. Cu egida în mână şi aţintind privirile, Atena străbate întreaga oştire şi îndeamnă războinicii să pornească la luptă, trezindu-le în suflet avântul luptătorilor. Mai dulce le pare acum războiul decât ar fi fost întoarcerea acasă, suiţi pe corăbii.
(455) După cum pe culmea unui munte înalt focul mistuitor aprinde pădurea şi

lumina scânteie departe pân-la cer, tot astfel cetaşii aco-

periţi-de-aramă sclipesc şi lumina se răsfrânge departe, spre nesfârşitul boitei. Precum stoluri de păsări, despicând văzduhul - gâşte, cocori sau lebede cu-gâturile-lungi - pe pajiştea lui Asias, pe malurile Caystrului, zboară ici şi colo, fluturând din aripi, apoi cu mare larmă se-aşază pe pământ şi pân'departe-n luncă răsună larma lor, tot astfel dinspre corturi şi din preajma corăbiilor cetele se-adună, lângă râul Scâmandros. Şi bubuie pământul sub pasul lor războinic şi cel al telegarilor. în pajiştea-nfloritâ a râului Scâmandros încolţesc cu miile, ca frunzele şi florile în timpul primăverii. După cum, la stână, muştele roiesc şi toate se adună aproape de ulcelele prea pline cu lapte, tot astfel danaii se-adună pe câmpie, în faţa troienilor, şi ard de nerăbdarea uciderii şi-a Morţii! Şi precum păstorii se pricep să despartă turmele lor de capre, de cumva la păşune s-au amestecat, tot astfel căpeteniile îşi rânduiesc oştenii, înainte de luptă. în mijlocul lor se află Agamemnon, ce la chip şi privire pare să fie Zeus, la brâu parcă e Ares, iar la piept e-aidoma zeului Poseidon. După cum, în mijlocul cirezii, cu mult întrece taurul vacile din jur, la fel şi Agamemnon - din voinţa lui Zeus - în această zi, străluceşte şi-i mândru în mijlocul mulţimii.
(484) Şi acum voi, Muzelor, cu lăcaş în Olimp, voi Nemuritoare şi pretutindeni de faţă, voi, ce toate le ştiţi (pe câtă vreme noi de-abia le aflăm din şoapta unui zvon, fără să ştim nimic!), spuneţi-mi de-ndată care dintre danai au fost cârmuitorii şi căpeteniile lor. Mulţimea oştenilor n-aş putea-o numi, de-aş avea zece guri, zece limbi, glasul neistovit şi plămâni de aramă. Doar Muzele Olimpului, fiicele lui Zeus purtător-al-egidei ar şti să-mi pomenească de toţi cei veniţi sub zidurile Troiei. Voi numi căpitanii sprintenelor nâvi, nâvile numărându-le.
(494) în fruntea beoţienilor stăteau Peneleos, Leitos, Arcesilaos, Prothoenor şi Clonios, peste locuitorii din Hyria, din Schoinos, din Scolos, din Aulis cu-multele-stânci, din Eteonos cea înaltă, din Grăia, din Thespeia şi din vasta Mycalessos. Alţii veneau din Eleon, din Hyle, Peteon, apoi din Ocalea, Medeon cea-bine-întocmită, din Copai, Eutresis şi cetatea Thisbe bogată-în-porumbei, ca şi din Coroneia, din
Haliartos cu multele-i păşuni şi cei din Plâtaia şi din Glisâs; cei din Hypothebe clădită temeinic, din sfânta Onchestos, unde se află minunata dumbravă a lui Poseidon; oamenii din Arne, bogată-n struguri şi din zeiasca Nisa sau din Mideia sau din Anthedon, care este hotarul acestei ţări. Porniseră spre Troia cu cincizeci de corăbii, iară pe fiecare se aflau o sută douăzeci de tineri beoţieni.
(511) Cei sosiţi din Asplendon şi din Orchomenos, cetate a miny-enilor, aveau în fruntea lor pe Ascalaphos şi pe Iâlmenos, amândoi feciorii zeului Ares: Astybche pe lume i-a adus în palatul Azeidului Actor. Urcase fecioara vrednică de cinste la catul de sus, şi puternicul Ares - pe furiş - lângă ea s-a culcat. Toţi aceştia sosiseră pe treizeci de nâvi.
(517) Phocidienii ascultau de porunca lui Schedios şi a lui Epistro-phos, amândoi fiii Naubolidului Iphitos cu-sufletul-mărinimos. Erau oamenii care părăsiră Cypârissos, stâncoasa Pytho, zeiasca Crissa, Daulis şi Panopeus; apoi cei din Anemoreia şi din Hyâmpolis, cei ce locuiau pe lângă râul Cephisos slăvitul, şi cei de la izvoarele lui, în Lilaia. Căpeteniile lor aduseseră patruzeci de negre corăbii. Se îndeletniceau acum cu rânduirea lor la stânga beoţienilor.
(527) Locrienii ascultau pe sprintenul Aias, fecior a lui Oileus. Nu era vânjos precum Telamonidul. Dacă era mai mic, şi din in era pla-toşa-i, el ştia să-i întreacă la zvârlitul lăncii pe aheii toţi şi pe toţi pan-hellenii. Războinicii săi veneau din Cynos şi din Opus şi din Calliaros, din Bessa, din Scârphe, din Augeiâi desfătătoarea, din Thronion pe râul Boâgrios. Patruzeci de corăbii negre îl însoţiseră pe Aias, corăbii ale locrienilor ce locuiau în faţa sfintei Eubei.

(536) Eubeea este pământul abanţilor cu-neînfrânt-avânt. Ei veneau din Eiretria ori din Chalcis, din Histiaia cea-bogată-în-vii, din Cerinthos care-i pe malul mării, din înalta cetate Dion, din Cârystos, din Styra. Ascultau toţi de vlăstarul lui Ares, Chalcodontiadul Elephe-nor, domn al năvalnicilor abanţi - cu plete pe ceafă. Ei ard de dorinţa de a zvârli vrăjmaşului lăncile de frasin şi de-a rupe arama ce le-acoperă pieptul. Patruzeci de negre corăbii urmează pe Elephenor.
34
35
(546) Apoi vin cei din cetatea Atenei, mândra cetate, din neamul lui Erechtheus cel mărinimos, odrăslit de glia veşnic roditoare şi crescut de Pâllas Athena, fiica lui Zeus. Chiar ea l-a aşezat printre comorile nepreţuite din templu-i, din Atena. Acolo - an de an - fiii atenie-nilor împacă zeiţa dăruindu-i smeriţi tauri şi cu miei. Fiul lui Peteos, viteazul Menestheus, se află în fruntea lor. Nu şi-a găsit pereche printre muritori la rânduitul cailor şi-al oamenilor acoperiţi-de-aramă. Doar Nestor, care-i cel mai vârstnic, l-ar putea întrece. Negrele corăbii, cincizeci la număr, îl urmează pe Menestheus.
(557) Din Salamina, Âias aduce douăsprezece corăbii, pe care, câr-muindu-le, le-a aşezat lângă cetele celor din Atena.
Apoi vin cetaşii din Argos, din Tirynthos cu-temeinice-ziduri, din Hermione şi din Asine - amândouă cu limanuri adânci - din Troizen, din Eiones, din Epidauros cu-frumoase-vii. Şi mai vin feciorii aheilor ce vieţuiesc în Aigina şi Mâses. Cârmuitorii lor sunt Diomede cu-pu-ternic-strigăt-de-război şi Sthenelos, vlăstarul vestitului Capaneus. Al treilea, cu ei înaintează EurBalos - muritor asemenea zeilor - fiul regelui Mecisteus ce din Talaos coboară. Dar peste toţi e domn Diomede cel-cu-puternic-strigăt-de-război. în urma lui sosesc negrele corăbii, optzeci la număr.
(569) Apoi vin cei din frumoasa Micene, din bogatul Corint şi din Cleonâi cea-cu-temeinice-ziduri, războinicii din Orneiâi, din fermecătoarea Araithyrea, şi cei din Sicyon, unde, mai întâi, fusese Adrestos rege, şi cei din Hyperesia şi din înalta cetate Gonoessa, acei ce locuiesc în Pellene şi în Aigion sau de-a lungul întregului Aigialos şi către larga cetate a Helicei. Cele o sută de corăbii ale lor l-au urmat pe puternicul rege, fiul lui Atreu, vestitul Agamemnon. Războinicii săi sunt cei mai mulţi la număr şi cei mai viteji. El însuşi s-a-mbrăcat în arama sclipind în mii de focuri; şi, deosebindu-se printre toţi eroii, se arată fălos - el, cel mai viteaz şi cârmuitorul celor mai mulţi războinici.
(581) Sosesc apoi cetaşii din Lacedemona cu-văile-adânci, acei din Phâris, din Sparta, din Messe bogată-în-porumbei, şi cei din Bryseiâi,
36
din Augeiâi cea plăcută, războinicii din Amyclai şi din Elos, cetate aşezată pe malurile mării, cei din Lâas sau din preajma lui Oitylos. Au drept căpetenie pe fratele lui Agamemnon, pe Menelau cel-cu-pu-ternic-strigăt-de-război. Veniseră pe mare cu şaizeci de corăbii. Ei se înarmau stând mai la o parte, iară Menelau - încrezător în avântul său - înaintează în mijlocul lor, stârnindu-i la luptă. Mai mult decât oricine, regele Menelau vrea să răzbune plecarea şi suspinele frumoasei Helena.
Apoi, acei din Pylos şi din Arene cea fermecătoare, din Thyron, pe unde trece râul Alpheios, din oraşul Aipy, şi cei ce locuiesc Cypary-sseeis şi Amphigeneia, Pteleos, Helos şi - în sfârşit - Dorion, acolo unde Muzele, cândva, curmat-au cântul tracului Thâmyris. (El venea din Oichalia, de la regele Eurytos, oichalianul. Nu se-ncumetase oare, lăudărosul, să spună că biruie prin cântecele sale pe înseşi Muzele, zeiţe zămislite de Cronidul Zeus purtător-de-egidă? Mânioasle zeiţe l-au orbit, răzbunându-se, şi i-au răpit darul cântecului zeiesc făcându-l să uite meşteşugul ceterei). Pe-aceştia toţi îi cârmuieşte Nestor, bătrânul mânător-de-care şi cu el se înşiruie nouăzeci de corăbii.
(603) Vin apoi războinicii din ţara Arcadiei, de la poalele muntelui, al înaltului

Cyllene, în preajma mormântului lui Aipytos din ţara oamenilor ce-ştiu-pieptiş-să-lupte. Sunt cei din Pheneos, din Orcho-menos cel-bogat-în-oi, din Rhipe şi din Stratia, din Enispe bătută-de-vânturi; şi cei din Tegea şi din fermecătoarea Mantineia, şi cei din Stymphalos şi cei din Parrhasia. Au drept cârmuitor al celor şaizeci de corăbii pe fiul cel puternic al lui Ancâios, pe regele Agapenor. Numeroşi arcadieni, iscusiţi în luptă, au urcat pe fiecare navă cu-trainică-punte. Sunt dăruite lor de Atridul Agamemnon, ca să poată străbate nesfârşita mare de-culoarea-vinului. Căci lor nu le păsa de mare nicidecum.
(615) Apoi, cei din Buprâsion, şi cei din Elida zeiască, din ţinutul care se întinde între Hyrmine oraş-de-la-fruntarii, Stânca Olenică şi Alesion - târgul -; au urmat patru căpetenii, fiecare din ele cârmuind câte zece corăbii, pe care s-au urcat mulţi epeeni. Unii îl urmează pe
37
Amphimachos şi pe Thâlpios - primul era fiul lui Cteatos, iar celălalt al lui Eurytos, amândoi fiind nepoţii lui Actor. Ceilalţi au drept căpitan pe feciorul lui Amarynceus, puternicul Diores. Iar a patra parte este cârmuită de Polyrenos cel-aidoma-zeilor, fiul viteazului Agasthe-nes, Augeiâdul.
(625) Apoi, cei din Dulichion şi din Echine - sacrele insule - care pot fi văzute dincolo de mare, în faţa Elidei; îl au cârmuitor de Meges, viteazul pe măsura lui Ares, Phyleidul născut din bunul cârmaci-de-care Phyleus, cel îndrăgit de Zeus; iar Phyleus altădată, mâniat pe tatăl său, se mutase în insula Dulichion. Patruzeci de corăbii negre îl însoţesc pe Meges.
(631) Odiseu cârmuieşte pe toţi cephallenii cei-cu-suflet-mare, războinici din Ithâca, din Neriton cu-frunzişuri-fremătătoare, cei din Ai-gilips - insula stâncoasă - cei din Zâcynthos, din Sâmos, de pe coasta din dreptul ăstor insule. Cu toţii îl urmează pe Odiseu, ce cu înţelepciune ajunge pân-la Zeus. El este cârmaciul a douăsprezece năvi vop-site-în-roşu.
(638) Thoas, fiul lui Andrâimon, îi îndrumă pe etolieni. Sunt oameni din Pleuron, din Olenos, din Pylene, din Chalcis cea-de-pe-malul-mării şi din Calydon cel stâncos. Nu mai trăiesc fiii inimosului Oineus şi nici Oineus, el însuşi, nu mai e printre cei vii, iar Meleagru - bălanul - este mort acum. Şi iată-l pe Thoas cârmaciul etolienilor. Patruzeci de corăbii vopsite-în-negru vin în urma lui.
(645) Cretanii ascultă de Idomeneu cu armele slăvite. Sunt războinicii din Cnosos, din Gortyn cea-cu-trainice-ziduri, din Lyctos, din Milet, din alba Lycastos, din Phaistos şi Rhytion - temeinice cetăţi -şi mai sunt şi alţii veniţi din Creta cu-o-sută-de-oraşe. în fruntea lor se află Idomeneu cel cu arme slăvite şi Meriones, pe măsura ucigaşului Enyâlios. Pe ei doi îi urmează optzeci de năvi negre.
(653) Tlepolem, viteazul şi zdravănul Heraclid, aduce nouă năvi de Ia rhodienii cei straşnici, care se-adunară din trei mari cetăţi ale insulei lor: Lindos, Ialysos şi alba Câmeiros. Tlepolem, căpitanul cu arme slăvite, fusese zămislit de puternicul Heracles cu Astyocheia. O adu-
38
şese Heracles de pe malul râului Selleeis, din Ephyre, după ce nimicise multe cetăţi ale vitejilor coborâtori-din-zei. După ce crescu în zdravănul palat, Tlepolem ucise pe unchiul după tată, pe bătrânul Licymnios, vlăstar al lui Ares, şi-n grabă strânse oaste, clădindu-şi corăbii; şi fugi, apoi, pe întinsa mare. îl urmăreau feciorii şi nepoţii vitezului Heracles. Rătăcind pe mare, pradă suferinţelor, ajunse la Rhodos. Acolo fugarii găsiră adăpost, împărţindu-se în trei seminţii. Iar Zeus - Stăpânul zeilor şi la oamenilor - a cărui iubire ştiură s-o câştige, răspândi asupra tuturora bogăţii minunate.
(671) De la Syme, Nireus aduce trei corăbii clădite-foarte-bine. El este fiul regelui Chârops şi al Aglâiei. Nireus e cel mai frumos dintre toţi danaii care au venit sub zidurile Troiei, după Peleidul cel fără cusur. Dar nu-i un om puternic,

şi prea puţini războinici vin în urma lui.
(676) Apoi sosesc la rând cei din Nisyros, Cârpathos şi Câsos, precum şi cei din Cos, cetatea lui Eurypylos, şi din insulele Calydnai. Ei au drept cârmaci pe Thessalos, Heraclidul.
(681) Mai vin oameni din Argosul Pelasgic, acei din Alos, din A16-pe, din Trachis, cei din Phthia şi din Hellâda cu-frumoase-femei, numiţi myrmidoni, helleni şi aheeni. Ahile e căpitanul corăbiilor, cincizeci la număr. Dar nu le mai e gândul la războiul cel-cu-zvon-cumplit. Nu-i mai mână nimeni, de-acum înainte, rânduindu-i în şiruri. Viteazul Ahile cu-mersul-avântat stă nepăsător în mijlocul corăbiilor. Mânia îl stăpâneşte, gândind la Briseis cea-cu-părul-frumos. Pe fată o luase, după multă trudă, la Lyrnessos, când nărui cetatea şi zidurile Thebei. Atunci el i-a ucis pe Mynes şi pe Epistrophos, cumpliţii luptători, fiii lui Euenos, cel ce fusese vlăstarul lui Selâpios. Pentru Briseis, Ahile e mâhnit şi rămâne de-o parte. Dar vremea e aproape când se va ridica.
(695) Apoi, cei din Phylâce, din Pyrasos smălţată-în-flori - cu incinta sacră a Demetrei - din Iton, maica oilor, din Antron ce e la malul mării, din Pteleos cu-iarbă-stufoasă. Aceştia avuseseră drept căpetenie, pe când era în viaţă, pe Protesilaos; dar sub pământul negru acum se odihneşte. Nevasta lui, care îşi sfâşiase obrajii de atâta durere, a

rămas la Phylâce în palatul ei, pe-jumătate-clădit. Un dardan l-a ucis pe Protesilaos, când se avânta de pe corabia sa, în fruntea aheilor. Dar n-au rămas războinicii fără căpetenie, cu toate că-i duc dorul. Acum Podarces îi rânduieşte-n luptă - vlăstarul lui Âres, fiu al lui îphiclos, Phylacidul cel-cu-bogate-turme. El este chiar fratele lui Protesilaos, dar fratele-i mai mic, pe când viteazul între toţi vitejii era frate mai mare şi minunată pildă. Cetele sale, cărora căpetenia nu le lipseşte, tot îi mai duc dorul. Oamenii săi veniseră pe patruzeci de corăbii negre.
(711) Apoi vin cei a căror cetate este Pherâi, în apropiere de lacul Boibeis, şi oamenii din Boibe, din Glaphyrai şi din temeinica cetate Iolcos. Cârmuitorul celor unsprezece corăbii este Eumelos, fiul cel drag al lui Admetos. în braţele lui Âdmetos, cândva, l-a zămislit o zeiască femeie, Alcestis, fiica lui Pelias, mai presus decât toate în frumuseţea ei.
(716) Apoi cei din Methone şi cei din Thaumacia, din Meliboia şi din stâncoasa Olyzon avură căpetenie, a celor şapte corăbii, pe Phi-loctetes iscusit arcaş; şi cincizeci de vâslaşi, deopotrivă de meşteri în aprigele lupte ale arcului, sunt urcaţi pe fiecare corabie. Dar mai marele lor zace acum într-o insulă, pradă deznădejdii, în zeiasca Lemnos, unde l-au părăsit vlăstarele Achâiei, când un şarpe cumplit l-a muşcat nemilos. Copleşit de amaruri, el zace-acum acolo, dar ziua e aproape când îşi vor aminti argienii, la corăbii, de stăpânul Philoctetes. Şi n-au rămas vitejii fără căpetenie, cu toate părerile lor de rău. Astăzi îi rânduieşte vajnicul Medon, vlăstarul din flori al lui Oileus - zămislit de Rhene viteazului nimicitor-de-cetăţi.
(729) Apoi, războinicii din Tricca, din stâncoasa Ithome, acei din Oichalia, cetatea lui Eurytos. în fruntea lor ei au pe cei doi fii ai lui Asclepios, amândoi vestiţi tămăduitori: Podaleirios şi Machâon. Treizeci de corăbii încăpătoare vin în urma lor.
(734) Apoi, cei din Ormenion, de la izvorul Hypereia, oamenii din Asterion şi cei din Titanos - un munte cu creştete albite. îi îndruma Eurypylos, strălucitorul fiu al lui Euaimon. De poruncile sale ascultă patruzeci de năvi negre.
40
(738) Apoi, acei din Ârgissa şi din Gyrtone, din Orthe, din Elone şi din alba Olosson. Au drept căpitan pe Polypoites, războinic neînfricat, odrasla lui Peirithoos, al cărui tată e Zeus. Vestita Hippedameia l-a zămislit îmbrăţişată de

Peirithoos, în ziua când el pedepsise centaurii -fiare păroase - şi îi alungase departe de Pelion, către ţara âithicilor. Cu Polypoites înaintează Leonteus, vlăstarul lui Ares, zămislit de Coro-nos, Caineidul. Patruzeci de corăbii însoţesc pe cei doi căpitani.
(748) Guneus aduce, din Cyphos, douăzeci şi două de corăbii. Sub poruncile sale porniră enianii şi vitejii perrhâibi, care locuiesc în ţinutul cu-straşnice-ierni al Dodonei, precum şi toţi aceia ce muncesc ogoarele de pe încântătoarele maluri ale lui Titaresios, ale cărui ape limpezi se revarsă în Peneios cu-valuri-argintii, fără să se amestece în vârtejul lor şi curgând pe deasupra, cum curge untdelemnul; căci ele vin din Styx, înspăimântătorul râu al Jurământului zeiesc.
(756) Pe magneţi îi îndrumă Prothoos, vlăstarul lui Teuthrendon. Ei locuiesc aproape de malurile lui Peneios pe muntele Pelion cu-frunziş-fremătând. Patruzeci de năvi negre l-au urmat pe Prothoos.
Aceştia sunt călăuzele şi căpeteniile danailor. Şi acum spuneţi-mi, Muzelor, care sunt cei mai buni dintre războinicii şi telegarii ce i-au urmat pe-Atrizi?
(763) Cei mai buni dintre toţi sunt caii feciorului lui Pheres, acei mânaţi de Eumelos. Sunt repezi precum păsările, având-coame-la-fel şi având-aceeaşi-vârstă; sunt tot atât de-nalţi. Apolo, zeul cel-cu-arcul-de-argint, i-a crescut în Pieria. Cele două iepe răspândesc în jur spaimele lui Âres. Cât despre războinici, de departe cel mai bun este Âias Telamonidul - câtă vreme Ahile nu şi-a curmat mânia. Peleidul cu mult îl întrece. Şi telegarii lui întrec pe ai lui Aias. Dar stă de-o parte acuma viteazul Peleid, printre corăbiile sale ce-străbat-iute-ma-rea, frământându-şi mânia împotriva regelui Agamemnon, păstorul de oameni. Pe prundişul mării, myrmidonii săi se desfată zvârlind discuri şi lănci sau ţintind cu arcul. Caii rămân pe loc, aproape de car, şi pasc trifoi şi ţelină sălbatică crescută-prin-mlaştini, în vreme ce în tabără se odihnesc carele, cu grijă acoperite. Stăpânii lor duc dorul căpeteniei -

îndrăgită-de-Âres - străbătând tabăra încolo şi-ncoace, fără să mai lupte.
(780) Oastea înaintează, ca şi cum un foc s-ar fi pornit în jur. Iar pământul geme, după cum odinioară - sub mânia lui Zeus aruncător-de-trăsnet - fulgerul biciuise pământul lângă Typhoeus, pe muntele Arima, unde se spunea că s-ar fi cuibărit cumplita dihanie. La fel geme pământul sub paşii lor grăbiţi, când cetaşii pornesc a străbate câmpia.
(786) Atuncea la Troia soseşte-un vestitor, Iris cea-cu-pasul-vije-liei. Aduce de la Zeus, stârnitorul furtunii, o dureroasă veste. S-au întrunit troienii cu toţii-n faţa porţii regelui Priam, tineri şi bătrâni. Se-a-propie Iris, ca să le vorbească. A luat glasul unui fiu al lui Priam, Po-lites, iscoadă a troienilor, aşezat pe mormântul înălţat lui Aisyetes; Polites, încrezător în iuţeala genunchilor, păndeşte clipa când aheii vor părăsi corăbiile pornind spre ei năvalnic. Luând înfăţişarea tânărului Polites, sprintena Iris, grăieşte către Priam:
(796) "- Iţi place, ca odinioară, în timpuri de pace, să-nşiri cuvinte multe; dar acum, în Troada, s-a pornit războiul! Am privit deseori cum se luptau războinicii, dar nicicând n-am văzut o oaste mai năprasnică şi nici atât de mare. Aidoma frunzelor spulberate de vânt sau grăunţelor de nisip, ei vin către cetate străbătând câmpia, să-nvingă Ilionul. Pe tine, mai ales, o Hector, te îndemn să făptuieşti astfel: In marea cetate a regelui Priam sunt multe ajutoare, din multe părţi venite, cu chipuri felurite şi graiuri străine. Fiece căpitan să-şi dea iute poruncile, apoi să-i rânduiască pe cei din neamul său, îndrumându-i spre luptă!"
Astfel a grăit. Iar Hector recunoaşte cuvântul zeiţei. Degrabă el ridică Adunarea troienilor, şi oamenii aleargă cu toţii să-şi ia armele. Porţile se deschid şi oastea se avântă - pedestraşii şi luptătorii de pe care -, iar un vuiet mare spre ceruri se înalţă.
(811) în faţa cetăţii se află o movilă, ceva mai la o parte, uşor de-n-conjurat.

Oamenii îi spun Betieia, dar Nemuritorii o numesc "mormântul Myrinei ce-saltă-neîncetat". Acolo se rânduiesc troienii şi ajutoarele lor oastea o rânduie.
(816) în fruntea troienilor păşeşte Hector cel-cu-coif-scânteietor. Alături de el se aşază luptătorii cei mai mulţi şi cei mai viteji, nerăbdători să lupte cu lancea.
(819) Alesul fiu al lui Anchise, Enea, stă în fruntea dardanilor. A fost zămislit în braţele lui Anchise de zeiasca Afroditǎ. Pe muntele îda, zeiţa s-a unit cu un muritor. Enea nu e singur: pornesc alături de el cei doi fii ai lui Antenor, Archelochos şi Acâmas, care se pricep la tot felul de lupte.
(824) Apoi vin oştenii Zeleiei, de la poalele Idei, troieni bogaţi care beau apa neagră a lui Aisepos. în fruntea lor se află slăvitul fiu al lui Lycâon, viteazul Pândaros, căruia însuşi Apolo i-a dăruit arcul.
Apoi, cei din Adrâsteia şi din ţinutul Apaisos şi cei din Pityeia şi cei din înaltul munte Tereia. Ei au drept căpetenie pe vajnicul Âdrestos şi pe Âmphios cel-cu-platoşe-de-in, amândoi fiii lui Merops din Percote, al celui care se pricepea mai bine decât toţi la meşteşugul prorocitului. Nu-şi lăsase vlăstarele să meargă la războiul nimicitor-de-vieţi. Dar n-au vrut să-l asculte: zeiţele negrei Morţi i-au mânat să plece.
(835) Apoi vin la rând cei din Percote, din Prâctios, din Sestos, din Abydos şi din Arisbe cea sfântă. Ei au în fruntea lor pe Âsios. Hyr-tacidul Asios a sosit din Arisbe, de pe malurile lui Selleeis, suit pe un car tras de zdraveni cai, de culoarea focului.
Hippothoos îndrumă seminţiile pelasgilor cu-straşnice-lănci, pe toţi acei pe care roditoarea Lârissa i-a hrănit. Căpeteniile lor sunt Hippothoos şi Pylaios, vlăstarul lui Ares. Tatăl amândurora este Lethos Pe-lasgul, coborâtor din Teutamos.
Tracii sunt aduşi de viteazul Acâmas şi de Peiroos, tracii din ţinutul pe care-l mărgineşte marele Hellespont cu puternice-valuri.
Euphemos porunceşte ciconilor războinici, Euphemos, vlăstarul lui Troizenos, Ceâdul coborâtor-din-zei.
Apoi Pyrâichmes e în fruntea paionilor cu-încovoiate-arcuri. Vin din îndepărtata Amdon, de pe malurile lui Axios cu-albie-largă, Axios ce răspândeşte frumoasele lui ape pe negrul pământ.
42
43
(851) Apoi paphlagonii urmează pe Pylaimenes, îndrăzneţul viteaz cu inimă de fiară. Ei vin de la eneţii vestiţi între toţi, pentru catârii lor sălbateci. Sunt cei din Cytoros şi din Sesamos, şi acei ale căror cunoscute lăcaşuri au fost clădite pe malurile lui Parthenios, cum şi ce-taşii din Cromna şi din Aigialos şi-naltul Erythinoi.
(856) Alizonii sunt cârmuiţi de Odios şi Epistrophos. Sosesc de la Alybe cea îndepărtată, din ţinutul de unde ia naştere argintul.
In fruntea mysienilor se află Chromis şi Ennomos, ce ştie să citească prevestitoare semne. Dar nu va fi ferit, în ciuda ştiinţei sale, de neagra Ursită. El va fi zdrobit de braţul Eacidului, în apropierea râului, acolo unde-Ahile va doborî curând pe mulţi troieni viteji.
Pe phrygieni îi îndrumă Phorcys, dimpreună cu Ascânios care-i-aidoma-zeilor. Ei vin din îndepărtatul ţinut al Ascaniei şi ard de nerăbdare să-ncingă iureşul războiului.
Căpeteniile maionilor sunt Mesthles şi Antiphos, fiii lui Talaime-nes, cei aduşi pe lume de zeiţa Lacului Gygeic. Ei îi îndrumă pe ma-ionii care s-au născut la poalele lui Tmolos.
(867) Nâstes i-a mânat pe carienii cei-cu-aspră-vorbire. Sunt cei din Milet şi de la muntele Phthires cu-nesfârşit-frunziş, apoi cei veniţi de la râul Mâiandros şi de pe Mycâle cea cu înalte culmi. în fruntea lor se află Amphimachos şi Nâstes, strălucitii feciori ai lui Nomion. Ampimachos porneşte la luptă acoperit de aur, de pare că-i o fată. Biet nesocotit! Aurul nu-l fereşte de Moartea cumplită. Va fi

doborât, a-proape de râu, de braţul Eacidului; şi Ahile cel aprig va lua cu sine aurul.
(876) Cât despre lycieni, ei sunt călăuziţi de vestitul Sarpedon şi minunatul Glâucos. Sosit-au din Lycia, depărtatul pământ, de la malul lui Xânthos cu-învârtejite-unde.

CANTUL AL III-LEA

După ce oştenii toţi se rânduiră în jurul căpeteniilor, troienii pornesc şi, asemenea păsărilor, strigă şi se-ndeamnă, după cum spre ceruri strigătul cocorilor se-nalţă în văzduh, dacă venirea iernii şi nesfârşita ploaie alungă zborul lor spre apele Oceanului, şi-aduc, învăluiţi în bruma dimineţii, pigmeilor, în dar, măcelul şi moartea, într-o groaznică luptă. La rândul lor, aheii merg acum tăcuţi, îndârjiţi să lupte, nerăbdători în inimă de-a se ajuta.
(10) Deseori se întâmplă, pe cuhnea unui munte, ca Notos să lase o ceaţă foarte deasă, urâtă de păstori, dar pentru tâlhari mai prielnică chiar de cum e bezna nopţii, când abia zărim cât zvârlitura pietrii. La fel vârtejul pulberii ţâşneşte de sub paşi, când cetaşii s-avântă să străbată câmpia.
(15) învrăjbiţi au pornit şi sunt acum aproape. Din şiruri troiene se desprinde Alexandros cel-cu-chipul-zeiesc, ca să lupte singur. El poartă pe umeri o piele de panteră, sabia şi arcul cel-bine-rotunjit. Iar mâinile amândouă rotesc două suliţi cu-vârfuri-de-aramă. Paris se-ncume-tă să ţină piept aheilor şi cheamă sfidător pe viteazul acela, care ar cuteza să-l înfrunte în luptă. De cum l-a văzut înaintând, fălos, din sânul cetaşilor, se bucură Menelau cel-îndrăgit-de-Âres. Ca leul chinuit de-o foame cumplită, dacă a întâlnit o jivină trupeşă - de e cerb cornaci, ori o capră sălbatecă - lacom se înfruptă din trupu-i zăcând,
45
în pofida voinicilor şi a repezilor câini, ce dau cu toţii năvală să-l poată alunga; tot astfel se bucură Atridul Menelau, la gândul că sosit-a vremea răzbunării. Şi sare din car, acoperit de arme.
(30) Zărindu-l, Alexandros cel-cu-chipul-zeiesc e cuprins în suflet de-o teamă-ngrozitoare. Paşii îl întorc printre cetaşii Troiei, să ocolească Moartea. După cum şi omul, în trecători de munte, a zărit un şarpe şi, dintr-o săritură, se trage înapoi; trupu-i e-nfiorat şi obrajii păliţi; tot astfel Alexandros s-a întors în mulţimea semeţilor troieni, spăimântat de Menelau. Dar Hector l-a zărit, şi de-ndată rosteşte mustrătoare cuvinte:
(39) "- Ah! Paris, piază rea, preachipeşe Paris! Doar amăgeşti femeile. De ce te-ai mai născut? Mai bine mureai înaintea zilei când ţi-ai luat nevastă. Era cu mult mai bine decât să fii acum ruşinea Ilionului, dispreţuit de toţi. Or fi râzând aheii, de te-au crezut cândva, după înfăţişare, iscusit la luptă! N-ai nici putere-n suflet şi nici îndrăzneală. Cu aceste însuşiri, te-ai priceput s-aduni tovarăşi credincioşi şi marea s-o străbaţi în sprintene corăbii, ca să răpeşti, apoi, în ţară îndepărtată, din mijlocul străinilor, o frumoasă femeie, soţie de viteaz, abătând năpasta pe capetele noastre, asupra lui Priam, a cetăţii troiene şi asupra întregului norod, întru bucuria tuturor vrăjmaşilor, spre-njosirea ta. Cum de n-ai cutezat să-nfrunţi pe Menelau cel-îndrăgit-de-Ares? Dacă-i ţineai piept, ai fi ştiut să-l preţuieşti pe omul a cărui femeie, înfloritoarea Helenă, e în puterea ta. De ce ajutor îţi va fi oare ţitera şi harul Afroditei, frumuseţea pletelor şi chipul minunat, când în colbul ţărânei va zace trupul tău? Troienii sunt nevolnici, altminteri până acum te-ar fi înveşmântat în tunica de piatră l - pentru câte

răstrişti din vina ta-ndurară!"
Răspunde-Alexandros cel-cu-chipul-zeiesc:
(59) "- Sunt vrednic de mustrare, pe drept mă dojeneşti. Ţi-e puternică inima cum este şi securea care spintecă lemnul, securea unui meş-
1. Probabil, aluzie la un sarcofag sau, mai degrabă, la o lapidare, deoarece la Homer prevalează obiceiul de a de arde morţii.
ter priceput să cioplească bârnele corăbiilor când, în trudită muncă, avântul şi-l sporeşte. La fel îţi e şi inima, în adâncul pieptului, neînduplecată! Dar nu mă dojeni! Fermecătoarele daruri ale Afroditei, zeiţa de aur, nu-s de dispreţuit; slăvitele haruri date nouă de zei noi nu le-am dobândit prin voinţa noastră. Şi dacă-mi porunceşti să lupt cu duşmanul, cere atunci troienilor în jur să se aşeze. De-asemeni şi aheii. între cele două tabere, ne vom lupta noi doi pentru soarta Helenei şi-a bunurilor ei. Iar când biruitorul va fi dovedit cât este de puternic, fi-vor atunci, aşa cum e şi drept, în stăpânirea sa Helenă şi avutu-i, ce le va duce acasă. Iară noi vom rămâne în mănoasa Troadă, după ce vom fi încheiat legământ de prietenie cu cetaşii danai; pe câtă vreme ei se vor fi întors în Argosul ce-i hrănitor de cai şi în ţara Ahaiei cu-mândre-neveste."
(76) Astfel a vorbit şi se bucură Hector. între oşti a pornit cu lancea lui în mână, ţinută de mijloc spre a-i domoli pe vajnicii troieni. Dimpotrivă, pletoşii ahei îşi îndreaptă arcurile, ţintindu-l pe Hector. Sunt gata să zvârle împotrivă-i şi pietre. Dar domnul oştirii, Atridul Agamemnon, glasul şi-l înalţă:
(82) "- Opriţi-vă argieni, nu trageţi cetaşi! Hector cu-sclipi torul -coif vrea să vă vorbească".
De cum îl aud, se liniştesc aheii, iar Hector vorbeşte celor două tabere:
"- Ascultaţi troieni şi voi ahei cu-frumoase-cnemide! Cumpăniţi cuvintele lui Paris Priamidul, din pricina căruia ivitu-s-a războiul. El cere tuturora, troieni şi ahei, să aşeze de-ndată pe roditoarea glie mândrele lor arme. Iară Menelau cel-îndrăgit-de-Âres va înfrunta în luptă pe Paris Priamidul, întru dobândirea frumoasei Helenă şi-a avutului ei. Când biruitorul va fi dovedit vânjoşia lui, aşa cum este drept, fi-vor, atunci, în stăpânirea-i Helenă şi avutu-i, ce le va duce acasă! Iar noi vom încheia legământul cel sfânt al prieteniei".
(95) Acestea i-au fost spusele. Cu toţii, nemişcaţi, stau acum tăcuţi. Atuncea Menelau începe a spune:

47
"- E rându-mi să vorbesc. Mai mult decât pe-oricine sufletul m-a-pasă! Şi-aş vrea, din astă clipă, războiul să-nceteze. Prea mult am pătimit din pricina lui Paris. Să piară dar acela care, dintre noi doi, sortit este să moară! Aduceţi mai întâi un miel alb pentru Soare şi o mieluşă neagră,i închinată Gliei. Iară noi, aheii, vom aduce doar unul închinat lui Zeus. Chemaţi-l, în grabă, pe stăpânul Priam, el însuşi să încheie prea sfântul legământ, iar nu fiii lui, nevrednici de crezare, cu sufletul trufaş. Căci nu se cuvine jurământ încheiat, sub ochii lui Zeus, noi să-l nesocotim. Vlăstarele lui Priam au gânduri nestatornice, cum se-ntâm-plă la tineri. Dar când, printre ei, se află un om în vârstă, gândind la trecut ca şi la viitor, dintr-o dată el vede ce se potriveşte şi unora şi altora".
(111) Astfel a grăit; aheii şi troienii se bucură crezând că suferinţa-n luptă acum va lua sfârşit.
în şiruri lungi oştenii rânduiesc telegarii şi coboară din care aşter-nându-şi armele. Sunt unii lângă alţii; despărţite-s ostile de-un petec de pământ. Hector a trimis grabnic, în cetate, doi crainici să aducă mieii, poftindu-l şi pe Priam. Puternicul Agamemnon trimite pe Tal-thybios s-aducă un miel şi crainicul ascultă, în grabă, de porunca-i.
(121) Dar iată că soseşte, vestind-o pe Helena cea-cu-albe-braţe, Iris, zeiţa ce-a luat chipul cumnatei, al frumoasei Laodice, nora lui Antenor, soţia lui Helicâon,

cea mai chipeşă fiică a regelui Priam. O află pe Helena ţesând în palat o îndoită mantie de culoarea purpurei, unde se vădesc luptele troienilor, strunitori-de-cai, împotriva aheilor acoperiţi-de-aramă, ce-atâta îndurară din pricina ei, stârniţi de zeul Ares. Iris, zeiţa cu-pasul-avântat, se opreşte şi spune:
(130) "-Scumpa mea Helena, vino ca să vezi fapte uimitoare! Troienii şi aheii, ce până azi doreau războiul blestemat, războiul lui Ares izvor-de-lacrimi, pătimaşi în lupte, s-au aşezat acum şi stau tăcuţi cu
1. în general, se sacrifică zeilor victime ale sexului lor, albe pentru zeii cereşti, negre pentru zeii subpământeni.
toţii. Războiul s-a curmat! Se sprijină pe scuturi, lăncile sunt înfipte lângă ei, în pământ, iar chipeşul Alexandros va lupta pentru tine cu-Atridul Menelau cel-îndrăgit-de-Ares. Amândoi se înfruntă cu lăncile lor lungi iară biruitorul îţi va spune «soţie»!"
(139) Astfel vorbi zeiţa şi ea trezi în sufletul frumoasei Helena o duioasă amintire a-ntâiului soţ, a cetăţii sale şi-a părinţilor săi. Se-aco-peră de-ndată cu un văl lung şi alb, ieşind din încăpere. Amar de la-crămi curg pe obrajii ei. în urmă vin Âithre, fiica lui Pittheus, şi Cly-mene cu ochii-mari-de-juncă, slujnice amândouă. Tustrele ajung la Porţile din Stânga.
(146) Se aflau în jurul bătrânului Priam, Clytios şi Lâmpos, Pân-thoos şi Thymoites, Hicetaon, mlădiţa zeului Ares; apoi, Ucalegon şi Antenor, cei doi înţelepţi. Cu toţii fac parte din Sfatul Bătrânilor din cetatea Troiei. Stau acum lângă Porţile din Stânga oraşului. Vârsta ţine bătrânii departe de lupte, dar sunt fără pereche în meşteşugul vorbei. Se pot asemui cu greierii din pădure, când din frunziş se-aude glasul fermecător-ca-florile-de-crin. La fel e glasul celor aşezaţi pe turn, câr-muitori ai Troiei. Văzând-o pe Helena venind spre metereze, şoptesc între ei cuvinte-naripate:
(156) "- Nu este nedrept, nici vrednic de dojana, că de amar de ani troienii şi aheii atâta chin îndură pentru mândra Helena cu-chipul-de-zeiţă! Dar, oricât de frumoasă e soţia lui Paris, să plece de aci. Pricină e astăzi a suferinţei noastre, iar mâine năpasta copiilor din Troia."
(161) Iată ce-au vorbit bătrânii din Ilion. Priam înalţă glasul, ros-tindu-i Helenei:
"- Vino şi te aşază aicea lângă mine. Priveşte pe acela care ţi-a fost soţ, rudele şi prietenii. Eu nu te-nvinuiesc. Doar cei de-a pururi vii poartă vina durerii încercată de oameni. Ei au pornit războiul stârnitor-de-lacrimi, de danai adus. Oare cum se numeşte bărbatul vânjos şi de aleasă viţă, care se vădeşte privirilor noastre printre luptători? Mulţi, ca înălţime, cu un cap l-ar întrece, dar mai falnic şi chipeş nicicând n-am mai zărit. Măreţia-i regească!"
(171) Minunata Helena răspunde lui Priam:
48
49
"- De tine mă apropii smerită şi-nfricată. Vai, cum aş mai fi vrut, când ţi-am urmat feciorul, s-ajung pradă Morţii! Părăsit-am casa şi părinţii mei, fiica-mi iubită şi gingaşele roabe. Dar n-am murit atunci şi plânsul mă sfârşeşte. îţi voi răspunde, tată, fiindcă mă întrebi. Falnicul bărbat pe care l-ai zărit este Agamemnon, preavestitul Atrid, priceput la domnie şi-n trebile războiului. Cândva a fost Atridul şi cumnatul meu, ticăloasă ce sunt! De va fi fost aevea? Adesea mă-ndoiesc..."
Acestea i-au fost spusele şi bătrânul se miră:
(182) "- Preafericite-Atrid, ocrotit de zei şi de soarta cea bună! Cât de mulţi anei sunt supuşii cârmuirii tale! Am fost cândva în Phrygia, cu-viile-frumoase şi am văzut, acolo, foarte mulţi phrygieni cu-cai-năvalnici, oameni ai lui Otreus şi-ai lui Mygdon, slăvitul, ce-ntinse-seră tabără pe malul lui Sangârios. Venisem, atunci, ca să-i sprijin în luptele stârnite de-Amazoane, vrăjmaşele bărbaţilor. Dar nu erau - a-colo - atât de mulţi phrygieni, cât sunt aici ahei cu-ochii-sprincenaţi."
(191) De-ndată ce Priam zări pe-Odiseu, întreabă pe Helena:

"- Mai spune-mi, copilă, cine e ăst războinic? E mai scund, cu un cap, decât este Atridul, dar mai zdravăn i-e pieptul şi mai largi îi sunt umerii. Pe mănoasa glie sunt aşezate armele-i şi străbate şirurile oştenilor săi ca un berbec lânos, când trece prin bogata turmă de oi albe."
(199) Zămislită de Zeus, Helena îi răspunde:
"- Cel pe care-l vezi e fiul lui Laerte, iscusitu-Odiseu, acel care-a crescut în stâncoasa Ithâcă. Mintea-i e înţeleaptă; viclenii de tot felul scorneşte gândul său."
(203) Grăieşte atunci cumintele Antenor:
"- Femeie, tot ce-ai spus este adevărat. Ca trimişi odată veniră Odiseu cu-Atridul Menelau, pentru tine, Helena. I-am găzduit la mine, primindu-i pe amândoi cu multă omenie. Le-am cumpănit atunci vânjoşia şi mintea, iar în Sfatul troienilor când s-au înfăţişat, cât au stat în picioare, Menelau ne-a părut, prin făptura lui, mai presus de-Odiseu dar, când s-au aşezat, el şi-a vădit deodată toată măreţia! Şi-a-poi, venit-a vremea în faţa tuturora să-şi depene gândul. Menelau grăi în puţine cuvinte şi foarte lămurit, nefiind nici flecar, dar nici stângaci la vorbă, deşi era mai tânăr decât Laertiâdul. Dar când a trebuit sa vorbească acesta, când s-a ridicat şi a stat în picioare, ţintuit pe loc cu plivirea plecată, sceptrul nu-l mişca nici înainte şi nici înapoi, păru că este omul ce n-ar avea ce spune, un prost, un mânios! Dar când dădu deodată drum glasului puternic şi din adâncul pieptului rosti vorbele sale - cuvinte ce cădeau ca fulgii de zăpadă în iarna-nfrigurată - nici un muritor n-ar fi putut întrece pe Odiseu, slăvitul, şi iscusinţa lui! Nu ne mai minunarăm, de-atunci, doar pentru chipu-i"!
(225) în al treilea rând, văzându-l pe Âias, Priam o întrebă:
"- Dar vajnicul aheu, de-aleasă viţă, mai presus decât toţi, cu un cap mai înalt şi cu umerii laţi?"
Şi slăvită Helena cu-vălurile-lungi astfel îi răspunde:
"- E năpraznicul Âias, stăvilarul aheilor. De cealaltă parte, asemeni unui zeu, este Idomeneu, printre cretanii săi. Regele Menelau cel-îndrăgit-de-Ares l-a găzduit adesea în palatul nostru, când el sosea din Creta. Acum îi văd pe toţi cetaşii ahei cu-ochii-sprâncenaţi. Pe toţi îi recunosc şi le pot rosti numele. Nu zăresc două dintre căpetenii: Castor strunitorul-de-cai şi nici pe Polydeuces, luptătorul cu pumnul; amândoi zămisliţi de pântecul, ce m-a purtat pe mine. Ei sunt fraţii mei. Poate n-au părăsit ţara Lacedemonei şi n-au urmat oştirea sau, ajungând aici pe sprintene corăbii, ei nu s-au avântat în iureşul luptelor, din pricina mea şi a multelor ocări de care eu am parte."
Acestea le-a rostit. în rodnicul pământ al Lacedemonei, rămaşi între hotarele ţării lor străbune, zac acum Polydeuces şi fratele său, Castor.
(245) în această vreme crainicii purtau prin cetate jertfele sortite legământului auzit de zei: doi miei şi un burduf din piele de capră, plin cu vinul rodit din pământul mănos, desfătătorul vin. Crainicul Idâios soseşte, aducând strălucitorul crater şi cupele de aur. Se apropie de Priam şi astfel îi vorbeşte:
"- Fiu al lui Laomedon, ridică-te de-ndată! Te cheamă căpeteniile oştilor troiene ca şi ale aheilor acoperiţi-de-aramă. Coboară în câmpie
50
51
să-nchei bun legământ. Apoi, Alexandros şi cu Menelau cel-îndrăgit-de-Âres pentru femeie vor încinge lupta cu marile lor lănci; ale biruitorului fi-vor Helena şi toate bogăţiile-i. Pe când noi troienii, prin legământul nostru, vom putea păstra mănosul ilion, iar argienii porni-vor spre Argos, pământul hrănitor-de-cai şi spre ţara Ahaiei cu-mândre-ne veste."
(259) Astfel a vorbit şi, temător, bătrânul freamătă în suflet. Le cere ortacilor să înhame caii la car şi oamenii l-ascultă. Se urcă în el şi trage de hăţuri. Alături se află vestitul Antenor. Trec amândoi pe Porţile din Stânga şi-ndrumă spre câmpie

sprintenii sirepi.
(264) De cum ei ajung în mijlocul ostaşilor, pe mănoasa glie coboară şi merg spre cetele războinice. Li se ridică în faţă regele Aga- memnon şi cu Odiseu. Străluciţii crainici adună tot ce le trebuie pentru jurământ; amestecă-n cratere vinul cel gustos şi pe mâinile regilor toarnă apă limpede. Atridul Agamemnon îşi scoate pumnalul, pe care totdeauna îl poartă atârnat de teaca uriaşei spade şi taie câte-un smoc de pe fruntea mieilor. Crainicii le-mpart celor mai de vază, din rândul oştirii ahee şi a celei troiene. Apoi Agamemnon îşi înaltă braţele, în mijlocul mulţimii şi, cu glas puternic, rosteşte-o rugăciune:
(276) "- O tu, Părinte Zeus, stăpânitorul Idei, slăvit şi puternic, cel dintâi dintre zei! Tu, care vezi totul şi totul auzi! Şi tu, Soare de pe cer, şi voi râuri şi Glie! Şi voi Nemuritori care, sub pământ, pedepsiţi pe cei ce-şi calcă jurământul! Dacă Alexandros ucide pe Menelau, fi-vor Helena şi toate avuţiile în stăpânirea sa şi noi ne vom întoarce în ţară pe corăbii. Iar dacă Menelau doboară pe Alexandros, troienii o vor da pe frumoasa Helena şi comorile ei, plătindu-ne preţul de răscumpărare, cuvenitul preţ, datori şi urmaşilor! Iară dacă Priam şi feciorii lui, după ce Alexandros va fi fost răpus, nu se învoiesc să plătească birul, eu mă voi lupta şi nu mă voi clinti de pe acest meleag până ce nu voi duce la bun sfârşit războiul."
(292) Cuvântând astfel, cu-arama nemiloasă spintecă Agamemnon beregata mieilor şi-ntinde pe pământ pe cei ce mai tresar, după ce tăişul suflarea le-a curmat. Cupele scot din cratere vinul, ca oamenii să-l

verse, în vreme ce se roagă, şi glasul lor se-nalţă către Nemuritori. Blestemă şi troienii şi fiii Ahaiei:
(298) "- O Zeus slăvit, mai presus decât toţi şi voi Nemuritori! Acela dintre neamuri care va trăda preasfântul legământ, după cum se împrăştie vinul pe ţărână, tot astfel să cadă pe pământ creierii părinţilor şi creierii copiilor, şi s-ajungă nevestele în puterea vrăjmaşului!"
(302) Iată cuvântul lor, dar Cronidul Zeus ruga n-a primit-o! Şi Dardanidul Priam astfel grăieşte:
"- Ascultaţi troieni şi voi ahei cu-frumoase-cnemide! Eu mă voi întoarce la sfântul Ilion cel-bătut-de-vânturi, căci nu pot îndura priveliştea luptei dintre fiul meu şi regele Menelau cel-îndrăgit-de-Ares. Doar zeii din ceruri şi cu Zeus Cronidul ştiu cine-şi va afla sfârşitul ne-ndurat."
(310) Astfel a grăit şi bătrânul lungeşte mieii în car, urcând apoi el însuşi. Priam trage hăţurile, urcă şi Antenor. In vreme ce amândoi se întorc în cetate, Priamidul Hector şi cu Odiseu hotărnicesc locul unde se va da lupta. Apoi scuturã sorţii în coiful de aramă, pentru a putea şti care dintre ei va ţinti întâiul tăişul aramei. Cetaşii se roagă, cu braţele spre cer, şi iată ce rostesc aheii şi troienii:
"- O tu, Părinte, stăpânul Idei, slăvit ţi puternic, cel dintâi dintre zei! Fie ca vinovatul de restriştea noastră să moară, năruit în lăcaşul lui Hades, iar noi să încheiam preasfântul legământ al prieteniei."
(324) După aceste vorbe, Hector Priamidul cu-coif-scânteietor a scuturat zarurile, întorcându-şi privirile. Şi zarul lui Paris se arată întâiul. în şiruri se aşază cetaşii, în jur - fiecare stând pe lângă sirepii cei nerăbdători. Armele-s întinse alături, pe pământ. Atunci Alexandros cel-cu-chipul-zeiesc, soţul Helenei cu-frumoasele-plete, îşi acoperă trupul cu arama minunată; se-ncalţă cu frumoase cnemide, prinse la glezne cu cheotori de-argint. Iar pieptul şi-l îmbracă în platoşa de-aramă a fratelui său, viteazul Lycâon; iar platoşa-l cuprinde! Aruncă pe umeri sabia de-aramă, ţintată-cu-argint, şi puternicul scut. Pe capul voinic aşază coiful zdravăn, împodobit cu o coamă ce fâlfâie năpraz-

L

nic. în cele din urmă îşi apucă lancea, potrivită mâinii. La fel şi Me-nelau şi-a îmbrăcat armura.
(340) Departe de mulţime, acoperiţi cu-aramă, zvârlindu-şi amândoi priviri pline de ură, Paris şi cu Menelau înaintează acum pe locul ce desparte pe fiii Ahaiei de vlăstarele Troiei. Şi toţi cei de faţă, ahei şi troieni, strunitori-de-cai, privesc, uluiţi, pe când cei doi potrivnici s-au oprit în locul care a fost măsurat, rptindu-şi cu mânie lăncile lor. Cel dintâi, Alexandros aruncă lunga lance şi nimereşte scutul cel-bine-rotunjit al lui Menelau. Dar arma nu pătrunde puternicul scut; vârful se îndoaie, strivit de aramă. La rându-i, Menelau, cu arma în mână, se avântă să lupte rugându-se lui Zeus:
(351) "- O, Zeus Stăpâne, îngăduie să răzbun fapta nelegiuită pe care-Alexandros singur a săvârşit-o. Zdrobeşte vinovatul sub lovitura mea - ca, de-acum încolo, de-a pururi în viitor nimeni să nu cuteze a jigni pe acela ce-n casa lui îl va fi primit!"
(355) Acestea i-au fost spusele. Şi rotindu-şi suliţa nimereşte în scutul cel-bine-rotunjit al lui Alexandros. Pătrunde prin pavăză, lunecă înainte, de-a lungul coastelor, şi sfâşie tunica, dar Paris se apleacă şi ocoleşte Moartea. Atridul scoate sabia ţintată-cu-argint, se avântă, o ridică în sus, spre creştet o abate. Dar spada se fărâmă în trei-patru bucăţi şi îi cade din mâini. Atunci Atridul geme, privind înaltul cerului:
(365) "- O, Părinte Zeus, nici unul dintre zei nu-i atât de amarnic cum eşti tu! Credeam că pe Alexandros am să-l pot pedepsi pentru nelegiuirea-i. Mi-e spada sfărâmată şi-n van a zburat lancea mea fără a-l nimeri".
(369) Astfel a vorbit şi, dintr-o săritură, prinde coiful în mâini, răsucind pe vrăjmaş. încearcă să-l târască spre cetele aheilor. Măiestrita curea care-i ţinea coiful, trecând pe sub bărbie, strânge gingaşul gât al lui Alexandros. Şi izbutea Menelau să-l tragă după sine, întru slava sa, dacă fiica lui Zeus, zeiţa Afrodita, nu i-ar fi zărit. Ea rupe cureaua din piele de taur, doborât de oameni, şi cu vânjoasa-i mână Menelau nu mai trage decât coiful gol. învârtindu-l, l-aruncă spre aheii lui; cetaşii

îl ridică. Şi din nou eroul s-avântă să-şi ucidă potrivnicul cu suliţa. Dar pe loc Afrodita-l răpeşte pe-Alexandros (lesne este doar pentru o zeiţă); şi în negura deasă îl face nevăzut, ducându-l apoi în odaia lui cea bine miresmată.
(383) Pleacă din nou s-o caute pe Helena. O găseşte zeiţa pe înaltul meterez, înconjurată de multe troiene. A prins mâna zeiţei un colţ din vălul lung cu parfum de nectar şi-l trage spre ea. Ca să-i poată vorbi, a luat înfăţişarea unei femei bătrâne, care, pe când Helena era în Lace-demona, torcea spumoasă lână. Sub chipul ei, zeiţa astfel îi vorbeşte:
(390) "- Hai, vino, Helena! Alexandros te cheamă în odaia voastră, unde te aşteaptă pe patu-i strunjit, în toată strălucirea chipului său frumos şi-a multor podoabe. Nimeni, de l-ar vedea, n-ar spune că s-a întors din încleştarea luptei. S-ar crede mai curând că porneşte la joc ori că, abia întors, se-odihneşte acum."
Acestea îi sunt vorbele, ce răscolesc în piept inima Helenei. Dar, de cum a zărit minunatu-i gât, pieptul fermecător şi strălucirea ochilor, de-ndată o recunoaşte şi, uimită, îi spune, rostindu-i toate numele:
(399) "- Cumplită zeiţă, de ce te-nverşunezi să mă amăgeşti? Pe îndepărtat

meleag ai vrea să mă târăşti, spre cine ştie ce oraş aflat în Phrygia, ori unul din Maionia, de cumva acolo e un muritor pe care-l îndrăgeşti. Şi astăzi, când Menelau învinge pe-Alexandros, ai vrea, cumva, vicleano, eu să mă întorc? Blestemata de mine! Du-te la Alexandros, ocolind cărarea care urcă spre Olimp, cu grijă mereu pentru el, cum ştii, şi milă pentru soarta-i, până când într-o zi el va binevoi să facă din tine soţia-i legiuită, sau poate chiar şi roaba. Eu nu mă duc acolo. Ar fi înjositor să-i pregătesc culcuşul, apoi să i-l împart. Batjocura troienilor ar ajunge Helena. Destul îmi este sufletul sfâşiat de durere!"
Slăvită Afrodita îi răspunde, mânioasă:
(414) " - Nu mă stârni femeie, cu vorbe le-ţi amarnice! Nu cumva, cu scârbă, să te-alung din inimă. Te-aş urî tot atât cât mi-ai fost de dragă. Şi aş urzi atunci între neamul troian şi neamuri ahee, pacostele urei, ca să pieri nemilos, de-o moarte-njositoâre".
55
Aşa i-a răspuns fiica lui Zeus şi frumoasa Helena e învinsă de spaimă, îşi acoperă faţa cu vălul ei alb şi strălucitor, pornind în tăcere, fără să o zărească privirile troienilor, căci o Nemuritoare o călăuzea.
(421) De-ndată ce ajung la frumosul palat al lui Alexandros, slujnicele se duc la treburile lor, pe când ea trece pragul încăperii înalte. Atunci Afrodita, zeiţă a zâmbetului, aduce un scaun anume pentru ea şi Helena s-aşază. Pe soţ ea îl ceartă, ferindu-şi privirea:
(428) "- Te-ai întors din luptă. Mai bine piereai de vânjoşia celui ce mi-a fost soţ mai întâi. Te lăudai, cândva, că l-ai putea învinge prin tăria braţului şi puterea lăncii. Mai înfruntă-l o dată în luptă pieptişă. Te-ai stăpâni mai bine! Iată povaţa mea! Nesăbuit ai fi să te masori cu el, lancea-i e mai puternică."
(437) Dar Paris îi răspunde:
"- Cu vorba ta aspră nu mă mai înjosi! Birui Manelau ajutat de Atena, dar mâine biruinţa va fi de partea mea, căci Zeus uneori pe noi ne-oblăduieşte. Hai, vino lângă mine, pe acelaşi culcuş să fim pradă plăcerii. Niciodată dragostea nu mi-a tulburat inima, ca în ceasul acesta. Nici chiar când am pornit, pe sprintena corabie, din Lacedemona, după ce te-am răpit şi străbăturăm marea, nesfârşita mare! Am poposit apoi, în ostrovul Cranâe, când, arzând de iubire, ne-am îmbrăţişat, împărţind culcuşul. Nici atunci nu am fost atât de îndrăgostit şi rob dulcei dorinţi."
A spus. Şi Alexandros spre pat se-ndreaptă întâiul, urmat de Helena.
(448) Şi-n vreme ce ei dorm în patul lor strunjit, Atridul Menelau cutreieră, ca o fiară, şirurile oştenilor, căutând pe Alexandros. Dar nici un troian ori mândrele-ajutoare nu i-ar fi putut spune unde se află acum. De cumva îl vedeau, nu ar fi tăinuit, din milă pentru el. Căci îl urau cu toţii ca pe cumplita Moarte.
(455) Atunci Agamemnon astfel le grăieşte:
"- Troieni şi voi dardani, falnice-ajutoare! Ascultaţi-mi cuvântul. E tot atât de limpede ca lumina zilei că Menelau e-acela ce-a fost biruitor. Trimiteţi pe Helena cu tot avutul ei, plătindu-ne şi birul pe care mai târziu îl datoraţi şi urmaşilor noştri!"
(461) Aşa vorbi-Agamemnon şi-aheii încuviinţară.

CÂNTUL AL IV-LEA

în tinda de aur, alături de Zeus, toţi zeii ţin Sfat şi, în mijlocul lor, le toarnă nectar slăvită Hebe. înălţând cupele lucrate, din aur, închină unul altuia. Iar privirile lor se-ndreaptă spre pământ, către cetatea Troiei. în vreme ce Cronidul,

cu muşcătoare vorbe, dar mai curând în şagă, îi rosteşte Herei:
(7) "- Ocrotit e Menelau de către două zâne, de-argiana Hera şi-Atena din Alalcomene. Dar, nepăsătoare, ele stau deoparte, privindu-l doar cu plăcere, în timp ce lui Paris i-e dată ocrotirea zeiţei Afrodita, care mereu aleargă să-l poată feri de lovitura Morţii. Chiar în această clipă, când credea Alexandros că-i prins în gheara ei, l-a izbăvit de luptă. Iar astăzi Menelau e sortit biruinţei. Să chibzuim şi noi cum vom sfârşi gâlceava. Stârni-vom, cumva, cruntul vălmăşag, ori vom statornici prietenie trainică între cei doi potrivnici? Dacă părerea mea e tuturor pe plac, mereu să înflorească oraşul Ilionului; iar Menelau s-o ducă pe Helena din Argos acasă la el!
(20) Astfel a vorbit, iar Atena şi Hera, urzind nefericirea neamului troian, stârnesc murmur în jur (erau amândouă aşezate alături). Atena nu-ndrăzneşte, în ciuda supărării, să rostească vreo vorbă părintelui Zeus şi-n sufletu-i îndură aprigă mânie. Dar Hera în inimă nu-şi poate stăpâni pornirea, şi grăieşte:
"- Cumplite Cronid, ce vorbe ai rostit? Vrei să-mi zădărniceşti atâtea strădanii, sudoarea şi truda sirepilor mei, când adunam oştirea, ca

să-i aduc năpasta lui Priam şi copiilor săi? Fie cum vrei tu! Dar noi, zeii Oh'mpului, nu te vom lăuda!"
(30) Cu mânie Cronidul învăluit-în-no'ri de-ndată îi răspunde: "- Nesăbuito! Ce făptuiră Priam şi cu feciorii săi împotriva ta, ca, din răsputeri, să aţâţi războiul, spre năruirea Troiei cu-trainice-ziduri? De cumva ai trece de porţile cetăţii, ai înghiţi de vii pe Priam şi vlăs-tarele-i, şi tot norodul lor, ca să-ţi poţi stinge patima de ură şi pustiu. Fă cum ţi-e voia. N-aş vrea ca, mai târziu, cearta noastră să fie prilej, între noi doi, de nesfârşită vrajbă. îţi mai rostesc un gând, să-ţi intre bine-n cuget! De m-ar prinde pofta ca să pierd o cetate unde trăiesc oameni pe care-i îndrăgeşti, nu cumva să-ţi închipui că vei fi în stare să stăvileşti mânia! Toată ura mea mă vei lăsa s-o mistui, pentru că şi eu în silă, fără vrerea-mi, astăzi îţi îngădui ceea ce mi-ai cerut. Dintre toate cetăţile muritorilor, aflate sub soare şi cerul înstelat, n-am preţuit niciuna ca pe sfântul Ilion, cu Priam şi norodu-i. Nu a rămas nicicând altaru-mi fără ospeţe, unde toţi se bucură de aceeaşi parte, ori fără de prinoase şi fumul de grăsimi cu care muritorii îi cinstesc pe zei". *(50)* Zeiţa Hera cu-ochi-mari-de-juncă îi spune-atunci: "- Dintre toate cetăţile mai dragi îmi sunt doar trei: Sparta, Argos şi Micena cu-drumurile-largi. Le poţi nimici, 1 dacă le urgiseşti în sufletul tău. N-am să le ocrotesc şi nu-ţi voi ţine piept. Iar de cumva aş vrea ca să te împiedic, cum m-aş împotrivi când tu eşti mai puternic? Dar nici truda mea să nu fie zadarnică! Sunt şi eu o zeiţă! Coborâm amândoi din aceeaşi spiţă: părinte-mi este Cronos şi-s slăvită-ntre toate, prin obârşia mea, şi numele ce-l port de soţia lui Zeus, domnul tuturor celor de-a pururi vii! îngăduie-mi ce-ţi cer, iar la rândul meu n-am să mă împotrivesc dorinţelor tale şi zeii din Olimp pilda ne-o vor urma. Porunceşte-i Atenei să coboare de îndată unde războiesc aheii şi troienii. Să-ncerce a hotărî pe semeţii troieni să-şi calce jurământul, vădindu-şi mişelia.

1. Ar putea fi vorba despre distrugerea acestor oraşe prin invazia doriana.

(68) Aşa a vorbit Hera iar Zeus, părintele zeilor şi părinte al oamenilor, nu s-a împotrivit şi a rostit Atenei înaripate vorbe:
"- Coboară de îndată în taberele potrivnice, sileşte-i pe troieni să-şi calce jurământul pe care l-au făcut vitejilor ahei, vădindu-şi mişelia".

(73) Şi cu aceste vorbe îi stârneşte avântul. Era nerăbdătoare să pornească zeiţa. Dintr-un salt coboară de pe culmea Olimpului, ca şi steaua trimisă de feciorul lui Cronos, al Nemuritorului cu-gând-de-nepătruns! Astru sclipind cu mii de scântei, minune pe cer pentru co-răbieri ori pentru luptătorii din tabăra întinsă. Pe neaşteptate, Atena soseşte în mijlocul cetaşilor. Troienii şi aheii cu-frumoase-cnemide sunt cuprinşi de mirare şi astfel grăiesc iscodindu-şi vecinul:
(82) "- Cumplitul război şi crunta-ncăierare vor începe din nou? Sau statornici-va Zeus, stăpânul luptelor iscate între oameni, buna înţelegere între neamurile noastre?"
Aşa vorbeau cetaşii. Zeiţa se strecoară prin mulţimea troienilor şi ia înfăţişarea unui luptător - Laodocos, cel puternic, vlăstar al lui An-tenor - voind să-l întâlnească pe slăvitul Pândaros, zărindu-l în picioare printre cetaşii lui, cu paveze-narmaţi, acei care-l urmaseră de la râul Aisepos, venind până sub zidurile slăvitului Ilion, Atena se apropie şi astfel îi vorbeşte:
(93) "- Ai vrea să mă asculţi, fecior al lui Lycâon? Să zvârli, cu îndrăzneală, săgeata ascuţită împotriva regelui, Atridul Menelau! Putea-vei dobândi bunăvoinţa Troiei şi daruri strălucite date de Alexandros, feciorul lui Priam, de-ndată ce Menelau urca-va rugul Morţii, doborât de-o săgeată. Ţinteşte Pândaros, făgăduind totodată divinului Arcaş, lui Apolo din Lycia, hecatomba mieilor întâi născuţi. împlini-vei jertfa când vei fi sosit pe glia strămoşească, în sfânta şi străbuna cetate a Zeleiei."
Iată ce-a spus zeiţa şi nătângul de Pândaros se încrede în ea. Ia arcul de argint, cu-meşteşug-lucrat, din mândrele coarne ale căpriorului pe care Pândaros îl izbise în piept, nimerindu-l în inimă pe când sălbăticiunea sărea de pe-o stâncă. Din înălţimi, pe spate a căzut căpriorul! Pe frunte se înălţau coarne de zece palme. Un meşter le-mbi-

naşe, apoi le şlefuise şi trainic le unise c-o verigă de aur. Potriveşte arcul şi-l întinde acum, sprijinit de pământ, iar vitejii troieni înălţat-au scuturi spre a-l ocroti, temători ca năvala ostaşilor ahei nu cumva să pornească şi să-l fi ajuns înainte de a fi fost răpus viteazul Menelau. Feciorul lui Lycaon deschide-atuncea tolba şi scoate săgeata cea înaripată şi nemaizvârlită, săgeata încărcată cu negrele dureri! Pe struna-n-tinsă de-ndată o potriveşte, făgăduind apoi slăvitului Arcaş hecatomba mieilor întâi născuţi. împlini-va jertfa când va fi fost sosit pe glia strămoşească, în sfânta şi străbuna cetate a Zeleiei. Troianul ocheşte şi cu vâna taurului apucă de îndată crestătura săgeţii. Apoi, întinde coarda şi în dreptul pieptului duce arcul la fier. Arcul geme prelung şi se rotunjeşte, asemeni unei roţi, apoi coarda vuieşte. Nebună se avântă, s-ajungă în mulţime, săgeata cea tăioasă!
(127) Dar nici pe tine zeii nu te-au dat uitării, o fiu al lui Atreu! Cea dintâi Atena, care-i ocroteşte pe luptători, în faţa ta, s-aşază şi astfel te fereşte de săgeata tăioasă, după cum mama ştie s-alunge musca de pe trupul firav al pruncului dormind; tot astfel zeiţa abate tăişul şi-ndoita platoşă respinge lovitura. Amarnica săgeată străbate cingă-toarea cu-frumoase-podoabe, pătrunde prin platoşa cu-meşteşug-lu-crată şi sfâşie brâul, ocrotirea din urmă, ce-i înfăşurată pe trupul lui Menelau. Carnea e zgâriată şi din rana-i şiruie sângele cel negru. După cum se văd femei din Maionia, ori femei din Caria, vopsind în porfiriu fildeşul cel alb, podoabă de preţ la botul telegarului (de vizitiu râvnită, dar cuvenită regelui), mândria sirepului şi fala ortacului, tot astfel, o Menelau, frumoasele-ţi coapse, pulpele şi gleznele s-au înroşit de sânge.
(148) Se-nfioară Agamemnon văzând şiroiul negru. Şi tremură Menelau, cel-îndrăgit-de-Âres, dar cârligul săgeţii şi cu legătura nu s-au putut înfige. De-ndată ce-nţelege, din nou zvâcneşte-n pieptu-i încrederea în soartă şi regele-Agamemnon, prinzându-l de mână, plânge şi se vaită. Şi suspinelor lui răspund,

tot cu suspine, tovarăşii de luptă. Iar el grăieşte astfel:
(155) "- O iubite frate, pricină de moarte ţi-a fost jurământul încheiat cu troienii. Singur ai vrut să lupţi spre a-i izbăvi pe feciorii
60
Ahaiei şi, călcând legământul, troienii te-au lovit cu săgeata tăioasă. Dar nu-au fost zadarnice nici sângele mieilor şi nici jurământul, prino-siri cu vin şi strângerea mâinilor, toate chezăşie a încrederii noastre. De nu-i pedepseşte acum pe troieni, Zeus îi va lovi când va bate sorocul; dar, vai, şi mai amarnic plăti-vor cu viaţa bărbaţii troieni, cu femeile şi copiii Ilionului. Eu ştiu prea bine, în inimă şi-n minte, că ziua va veni *f* când slăvitu îlion se va prăbuşi şi pieri-vor atunci Priam şi norodul. Iar Zeus cel-cu-înaltul-tron îşi va clătina năpraznica egidă, întors cu mânie împotriva Ilionului cel înşelător. Toate într-o zi se vor fi împlinit. Dar vai, câtă durere îmi va pricinui moartea ta, Menelau, de-ţi ajungi văleatul. în ţara Argolidei însetată-de-ploi, mă voi întoarce covârşit de-ocară, aheii amintindu-şi de glia strămoşească. Părăsi-vom lui Priam şi norodului său pe Helena din Ârgos, semn al biruinţei. Pe când oasele tale vor fi putrezit pe câmpia troiană, căci, neputincioşi, nu vom afla izbânda. Şi poate un troian, plin de semeţie, călcând în batjocură pe mormântul tău, al dârzului Menelau, astfel va grăi: "- De şi-ar porni mânia asupra tuturor regele-Agamemnon, cum s-a dezlănţuit când, zadarnic, aduse oştirea aheeană pe pământul Troadei, şi-a luat drumu-napoi pe năvile pustii spre meleaguri străbune, după ce Menelau a pierit la Troia". Acestea vor fi spusele semeţilor troieni. "Mai bine s-ar deschide sub paşii mei pământul!"
(183) Dar Menelau, eroul cu pletele bălane, îl îmbărbătează:
"- Fii liniştit, Atride! Pripindu-te, stârneşti teamă oştirii. Săgeata-na-ripată nu s-a înfipt adânc. Frumoasa cingătoare m-a ocrotit întâi şi-a-poi cea din aramă, făurită de fauri".
Puternicul Agamemnon îi răspunde atunci:
"- Cât de mult aş vrea, scumpe Menelau, ca vorbele tale să fie a-devărate. Te va vedea un vraci, presărând peste rană leacuri ce curmă negrele dureri."
(192) Se-ndreaptă apoi spre crainicul Talthybios:

1. Sunt cuvinte rostite şi de Scipio Aemilianus când a fost nimicită Cartagina.
61
"- Aleargă şi-l cheamă pe vestitul Machaon, fiul lui Asclepios, tămăduitorul. Să-l vindece mai iute pe regele Menelau, îndrumător al oştilor. L-a izbit un troian, ori fost-a un lycian, iscusit arcaş. Dar îi aduc lui slavă iar nouă jale!"
(198) Astfel a grăit, iar crainicul, supus, îi ascultă vorbele, apoi străbate şirurile. Caută cu privirea pe viteazul Machaon, pe care-l zăreşte când stătea în picioare printre cetaşii săi ce-l urmau din Tricca. Aproape de el, îi spune lui Machaon cuvinte-naripate:
(204) "- Vino de îndată, fecior al lui Asclepios, să răspunzi chemării regelui Agamemnon! Vrea să-l tămăduieşti pe vajnicul Menelau, cârmuitor de oşti. L-a izbit un troian, ori fost-a un lycian, iscusit arcaş. Lui slavă i-ar aduce, iară nouă jale!"
(208) Astfel a vorbit crainicul Talthybios; şi Machaon simte cum inima îi bate. Prin mulţimea aheană au pornit cei doi. Când ajung la locul unde zace rănit bălanul Menelau, în juru-i se află luptătorii de seamă. Machaon se opreşte în mijlocul lor asemeni unui zeu şi scoate săgeata. Ţepii se rupseseră. Dezleagă apoi cingătoarea-nflorată şi cea din aramă, făurită de fauri. Şi văzându-i rana, unde îl izbise amarnica săgeată, îi suge sângele cel înveninat. Toarnă apoi deasupra-i prafuri liniştitoare, pe care Cheiron le dăduse, odinioară, vestitului Asclepios.
(220) In vreme ce cu toţii, în jurul lui Menelau, încercau să-l ajute, troienii înarmaţi sunt din ce în ce mai aproape. La rândul lor, aheii îşi amintesc de luptă,

îmbrăcându-şi armurile.
(223) Şi nu l-aţi fi văzut pe slăvitul Atrid, regele-Agamemnon, şovăind de spaimă ori ne vrând să lupte. El râvneşte războiul, unde vitejii îşi află slava biruinţei. Părăseşte caru-i, părăseşte sirepii, poruncind vizitiului să-i ţină mai de-o parte. Ortac îi e Eurymedon, fecior al lui Ptolemaios, nepotul lui Peiraios. Stăruie Agamemnon să-i ţină la-n-demână, de cumva oboseala îl va fi covârşit după ce-a străbătut şirurile oştirii. Prin mulţimea cetaşilor el trece pe jos şi de fiecare - de îndată ce-l vede zorindu-se spre lupte - se apropie şi-i spune, pentru a-l îmbărbăta:

62
(234) "- Nu vă pierdeţi, argieni, războinicul avânt! Nu-i sprijină Zeus pe cei care înşeală şi care, cei dintâi, călcat-au jurământul. Hul-tanii le vor rupe frageda lor carne, iar corăbiile negre, după ce noi vom fi cucerit oraşul, vor duce cu ele iubitele soţii precum şi copiii ce nu ştiu să vorbească".
(240) Când vede pe-un nevolnic părăsind bătălia, îl mustră pe loc cu vorbele de dojana:
"- Arcaşi neruşinaţi, doar atât vă pricepeţi! Ocara vă aşteaptă. De ce staţi înfricaţi, cum sunt puii de ciută, ce pe larga câmpie obosesc alergând şi pe loc rămân apoi vlăguiţi? La fel sunteţi şi voi, staţi locului nemaiştiind ce-i lupta! Veţi fi aşteptând să ajungă troienii până pe prundul mării cenuşii, să aflaţi dacă Zeus vrea să-şi întindă braţul ocrotitor asupra capetelor voastre.
(250) Astfel domnul oştirii străbate tabăra. Şi, trecând prin mulţimea atâtor cetaşi, ajunge la cretanii care se înarmau în jurul căpeteniei, vestitul Idomeneu. In şirul dintâi se află viteazul, cutezător în luptă asemenea mistreţului. El îşi stârnea oştenii. Rândurile din urmă le stârnea Meriones. De cum l-a zărit pe slăvitul cretan, se bucură Agamemnon şi pe dată rosteşte cuvinte dulci ca mierea:
(257) "- Pe nimeni nu cinstesc cum te cinstesc pe tine, viteze Idomeneu, mai presus decât toţi danaii; de-ar fi la război sau la alte treburi şi chiar la ospeţe, unde regii-n cratere îndoiesc cu apă vinu-n-flăcărat! De aheii pletoşi îşi beau doar tainul, în schimb, cupa ta ca şi a mea e plină, ca să putem bea după pofta inimii. Porneşte la luptă, vă-dindu-ţi vitejia cu care te mândreşti."
(265) Răspunde Idomeneu, căpitan al cretanilor:
"- îţi voi fi, Atride, luptător destoinic, nu te îndoi după legământul cel dintru început! îndeamnă pe ahei să înceapă războiul, de vreme ce troienii şi-au călcat jurământul. Moartea şi durerea îi aşteaptă de-a-cum, dacă cei dintâi au nesocotit înţelegerea noastră."
(272) Astfel a vorbit şi cu bucurie trece mai departe Atridul Agamemnon. Străbătând mulţimea, ajunge la Aiaşi. Amândoi îmbrăcau armura din aramă şi-n urma lor venea, ca un nor, mulţimea pedestri-
63

mii. După cum păstorul de pe-o culme zăreşte norul, care-i pare negru ca de smoală, plutind pe mare, mânat de Zefir; din clipa când coboară dezlănţuie furtuna, cumplita vijelie, iar păstorul, văzând-o, freamătă de groază şi îndreaptă turma în adâncimi de peşteră; tot astfel porneau, strânse în jurul vitejilor coborâtori-din-Zeus, cetele danae spre câmpul de luptă. Sumbră adunare, de unde se înalţă, fremătând sub cer, suliţe şi scuturi. Marele-Agamemnon se bucura privindu-i şi de-ndată rosteşte cuvinte-naripate:
(285) "- Cei doi Aiaşi, fruntaşi printre ahei! Eu nu vă poruncesc şi nu vă-ndemn la luptă. Numai din vrerea voastră, şi cu mare râvnă, stârniriţi pe oşteni la războiul pieptiş. O Zeus Părinte, Atena şi Apolo! De-ar fi în toate inimile atâta îndrăzneală, vom vedea plecată fruntea cea semeaţă a cetăţii Ilion, robită de noi

şi pustiită apoi de braţele noastre!"
(292) Astfel a grăit şi-i părăsi plecând înspre alţii. Mai întâi, întâlneşte pe viteazul Nestor, cel care rosteşte vorbe minunate, pe când rânduie oştenii, în jurul lui Pelâgon şi-al lui Alâstor, Chromios şi Hâimon, voinici între toţi, şi-al regelui Bias, păstorul de oameni. Aşa-ză-n fruntea oştii carele şi caii, iar în urma lor vitejii pedestraşi, zăgaze primejdiei. Pe nevolnici îi mână către mijlocul cetelor, siliţi să-nfrunte iureşul luptelor. Iară vizitiilor le spune mai întâi să-şi ţină caii în frâu, nu cumva s-o ia razna, gonind prin mulţime:
(303) " - Nici unul dintre voi, suflet cutezător, să nu-şi îndrume caii, spre a se avânta în luptă cu troienii şi, totuşi, să nu şovăie! Şirurile s-ar frânge astfel mai uşor. Acela care-ajunge carul vrăjmaş să-i ţină piept cu lancea; îşi va lua mai lesne-atuncea biruinţa! Tot astfel odinioară luptau bătrânii noştri şi surpau cetăţi, metereze-nalte, cu priceperea şi-avântul lor războinic."
(310) Aşa-i îmbărbăta bătrânul iscusit în trebile războiului. Şi, vă-zându-l, Atridul rosteşte aste vorbe cu bucurie-n suflet:
"- O vrednice bătrân, de-ar fi pe placul Cerului ca puterea trupului şi amândoi genunchii cugetul să-ţi asculte! Anii grei te apasă, ca pe
toţi muritorii. Mai bine rămâneai în floarea tinereţii şi altul ajungea la anii cei târzii."
Atunci moşneagul Nestor cârmaciul-de-care răspunde Atridului: *(318)* "- Vai, cum aş mai fi vrut să fi rămas acelaşi, precum odinioară, când l-am răpus pe fiorosul Ereuthalion! Dar zeii nu dau oamenilor totul laolaltă. Pe atunci eu eram în floarea tinereţii, iar acum anii mei merg spre pragul din urmă! Totuşi, aşa cum sunt, rămân mai departe alături de cârmaci şi de carele lor, să-i îndrum cu sfaturi şi să-i îmbărbătez. Acesta este rostul bătrâneţilor mele. Cei tineri să zvârle suliţa tăioasă, mai voinici decât mine, bizuiţi în putere."
(326) Auzindu-i vorbele, Atridul Agamemnon se bucură-n suflet şi trece mai departe, ca să-l întâlnească pe Menestheus, feciorul lui Pe-teos, strunitor-al-sirepilor, printre atenienii cei meşteri în lupte. în a-propierea lui se află Odiseu, iar alături de el mulţimea de oşteni ce-phalleni, ce încă n-auziseră strigătele de luptă. Abia se urnesc, acum, cetele troienilor strunitori-de-cai şi ale aheilor acoperiţi-de-aramă. Ce-phallenii stăteau aşteptând să pornească altă ceată-nainte pe câmpul de bătaie, când domnul oştirii tocmai îi zăreşte. Şi prinde să-i certe, cu vorbe-naripate:
(338) "- Fiu al lui Peteos, coborâtor-din-Zeus, o tu cel priceput la multe viclenii, dornic-de-câştiguri! De ce, înfrânţi de spaimă, staţi departe de luptă aşteptând ca alţii să pornească întâi? Sunteţi doar datori să staţi în primul şir şi primii să-nfruntaţi războiu-nverşunat. Pe voi doi v-am chemat întâi la ospeţe când pregăteau aheii bucatele Bătrânilor. Goliţi cupe cu vin şi vă-nfruptaţi cu cărnuri după poftele voastre, dar acum aţi vrea să vedeţi alte pâlcuri, zece de ar fi, pornind în faţa voastră şi mânuind arama cu nemiloase mâini."
(349) Odiseu iscusitul, încruntându-şi sprâncenele, astfel îi răspunde:
"- Vlăstar al lui Atreu, ce vorbă ţi-a trecut de-ngrăditura dinţilor?
In această clipă îţi închipui, cumva, că părăsi-vom lupta, când aheii trezesc împotriva troienilor pe neînduratul Ares? Haide, dacă vrei şi de cumva îţi pasă, vei vedea de-ndată luptând în faţa şirurilor, cu frun-
64
65
taşii troienilor, pe cel ce se numeşte tatăl lui Telemac. Rostit-ai vorbe goale, precum bătaia vântului!"
(356) Zâmbeşte Agamemnon şi, văzându-l mânios, îşi întoarce cuvântul:
"- Slăvite Laertiâd, iscusit Odiseu! Nu mi-e gândul la ceartă, să-ţi dau porunci. Ştiu că-n adâncul pieptului ţi-e inima deschisă şi grijile ce port sunt şi grijile tale. De-ar fi vreo neînţelegere iscată între noi, de cumva am rostit un amarnic

cuvânt, vom lămuri noi totul, dar acum, la luptă! Şi, mai bine, zeii să ne-mprăştie vorbele în suflarea vântului."
(364) Aşa a vorbit şi merge înspre alţii, părăsindu-i de îndată. întâlneşte atunci pe fiul Tydeus, năvalnicul Diomede, în spatele cailor stând în picioare, pe carul lui puternic. Alături de el se găseşte Sthene-los, vlăstarul lui Capaneus. Dendată ce-l vede, marele Agamemnon începe a-l dojeni rostindu-i aste vorbe:
(370) "- Nefericit fecior al regelui Tydeus cu-caii-cei-vânjoşi, de ce oare te-ascunzi şi masori cu privirea-ţi cărările războiului? Lui Tydeus nu-i plăcea să ocolească lupta; el înfrunta vrăjmaşii mergând în fruntea cetelor. Aşa istorisesc cei care l-au văzut. Mie nu mi-a fost dat să-l întâlnesc vreodată, dar despre el se spune c-a fost neîntrecut. Când sosise cândva în cetatea Micenei, venise ca un oaspete însoţit de voinicul cel-asemenea-zeilor, slăvitul Polyneices, pentru a strânge oaste. Pregăteau războiul împotriva Thebei cu-zidurile-sfinte, cerând stăruitor vestite ajutoare. Şi ar fi dobândit sprijinul cerut, dacă fiul lui Cronos nu vedea semne rele, spulberând astfel dorinţele lor. Oştirea porni atuncea mai departe, şi după o lungă cale, ajunse lângă Asopos, acolo unde creşte stuful cel înalt şi iarba cea bogată, când - a doua oară - aheii l-au trimis pe Tydeus drept vestitor la Theba. Acolo întâlni pe vestiţii cadmei, atât de mulţi la număr, în vreme ce benchetu-iau la masa lui Eteocles. Cu toate că Tydeus era străin şi singur, stătu fără să tremure în mijlocul lor. Apoi, îi înfruntă în felurite lupte şi degrabă-l învinse, ajutat de Atena. Dar, înciudaţi, cadmeii în drumul lor spre casă c-o ceată vicleană de cincizeci de voinici l-au pândit să-l ucidă. Aveau doi căpitani: Mâion, fiul lui Hâimon, asemenea zeilor şi

dârzul Polyphontes, fecior lui Autophonos. Pe aceştia Tydeus i-a năpăstuit c-o soartă nemiloasă, ucigându-i pe toţi şi slobozind doar unul, pe Mâion viteazul, pentru că Tydeus ascultase smerit de semnele zeieşti. Iată cine ţi-e tatăl! Dar fiul zămislit de Tydeus etolianul e mai prejos în luptă, chiar dacă-l întrece în darul de-a vorbi."
(401) Vajnicul Diomede îi ascultă vorbele, fără să-i răspundă. Smerit în faţa lui, îi primeşte mustrarea cu sfiala cuvenită. Dar fiul lui Capaneus astfel îi răspunde lui Agamemnon:
"Nu vorbi în deşert de vreme ce tu poţi spune doar adevărul. Noi ne putem mândri c-am întrecut părinţii. Cucerirăm Theba cea-cu-şapte-porţi, deşi eram în fruntea unei oşti mai mici, sub ziduri prea puternice. Dar noi ne rezemam pe semnele cereşti, şi-ale îngăduinţei Părintelui Zeus! Dacă au pierit, a fost, fără-ndoială, din nesocotinţă. Nu pune părinţii mai presus decât noi."
(411) încruntând din sprâncene, Diomede îi răspunde:
"- Prietene, ascultă-mă şi pune capăt vorbelor! Dacă domnul oştirii îndeamnă pe ahei să lupte vitejeşte, nu mă voi supăra. Slăvit va fi Atridul de biruim Troada, iar de suntem înfrânţi, măcelăriţi cu toţii, mai mult decât oricare va îndura restriştea. Şi acum să nu gândim, unul şi celălalt, la avântul războinic!"
(419) După aste vorbe sare de pe car, acoperit de arme. Cumplit răsună arma când porneşte la luptă, atât de-ngrozitor încât oşteanul dârz este cuprins de spaimă.
(422) Asemenea talazurilor înspumatei mări, când se rostogolesc mânate de Zefir şi îşi înalţă crestele măreţe şi boltite, scuipând în jurul lor spumele pe stânci, apoi, vuind cumplit unele după altele, când gonesc spre ţărm, se zdrobesc şi detună; la fel pâlcuri danae pornesc, în valuri strânse, pe câmpul bătăliei. Căpeteniile lor îşi îndeamnă cetaşii, înaintând tăcuţi. Şi nu s-ar putea spune că este-n urma lor o oaste-atât de mare şi că-n piepturile războinicilor sălăşluieşte-un glas. Cu toţii strălucesc în arme sclipitoare. S-au îmbrăcat războinicii, atunci când au pornit să fie rânduiţi în şiruri dese. în schimb, cetaşii Troiei sunt asemenea oilor adunate-n ţarcul unui om bogat. Stau nenumărate,

behăind me-
67
reu la chemarea mieilor, pe când li se mulge laptele cel alb. Tot astfel se înalţă şi strigătul troienilor. Nici vorba luptătorilor şi nici ţipătul lor nu este la fel, ci felurit e graiul celor ce-au venit de pe multe meleaguri. Prima dintre oşti fost-a ridicată de ucigaşul Âres; a doua, de Atena cu-priviri-de-fulger, ajutată de Spaimă, ruşinoasa Fugă şi de încăierare, ortac şi crunta soră a cumplitului Âres. Aproape neînsemnată, se înalţă apoi încetul cu încetul; atât de sus ajunge, că-şi propteşte fruntea de bolţile cereşti, în timp ce picioarele-i păşesc pe pământ. încă o dată aruncă seminţele urei ce-i-pentru-toţi-cumplită în cetele-adunate şi străbate câmpul, pretutindeni, sporind strigătul de jale.
(446) Cetele se-nfruntă şi lupta va începe. Platoşele de-aramă şi lăncile-s izbite, iar braţele-nverşunate se-ncaieră puternic. Scuturi gur-guiate, unele de altele, crâncen se lovesc şi un zgomot cumplit răsună pe câmpie. Se-aude deopotrivă geamătul durerii şi glasul biruinţei, când unii sunt ucişi iar alţii ucid, pe glia-nsângerată. După cum două râuri ce vin jiăvalnic din creasta unui munte şi-n aceeaşi vale îşi aruncă apele, iar puhoiul undelor se rostogoleşte în adâncul prăpastiei, şi până departe păstorul de pe munte le aude vuind, tot astfel răsună urletul iscat pe larga câmpie, de învrăjbirea luptelor.
(457) Antilochos, întâiul, ucide un troian acoperit de arme, care războia în şirul cel dintâi: Echepolos, vlăstar al lui Thalysios. L-a izbit în coiful împodobit de-o coamă şi vârful armei fruntea i-a străpuns în-figându-se adânc. Iară beznele Morţii privirea i-o învăluie. Ca un zid înalt, în lupta înverşunată troianul se prăvale. De-ndată ce-a căzut, puternicul Elephenor, fecior al lui Chalcodon, cârmuitorul vitejilor a-banţi, încearcă să-l smulgă din locul în care se-nfruntă cumplit lăncile tăioase, ca să-l prade de arme; dar scurt i-a fost avântul! Agenor l-a zărit cum se apleca să târască leşul şi cum îşi lăsase descoperite coastele de apărarea scutului. Cu suliţa-l izbeşte. Genunchii i se frâng şi viaţa i se stinge iar, în jurul lui, s-a iscat acum o înverşunată luptă. Se năpustesc ca lupii, unii-mpotriva altora, iar omul zdrobeşte fără milă
pe om.
68

(473) Âias Telamonidul loveşte pe fiul lui Anthemion, tânăr şi puternic, pe nume Simoeisios, pe care maică-sa, coborând de pe Ida, îl născuse la malul râului Simoeis, acolo unde părinţii duceau la păscut turmele de oi. Iată de ce Simoeisios era numele lui. Dar vai! Nu i-a fost dat să poată răsplăti pe cei ce-l zămisliră şi-i purtaseră de grijă; zilele i-au fost timpuriu curmate de viteazul Aias în clipa când troianul îndrăznea să-l înfrunte. A fost izbit în piept aproape de sân, iar lancea lui străbate umărul voinicului. A căzut Simoeisios, prăvălit în ţărână, aşa cum cade plopul cel înalt şi neted, încununat de ramuri, plopul ce-a crescut în valea mlăştinoasă. Ramurile verzi care creşteau în vârf, rotarul le taie cu un fier lucitor, arcuind tulpina, şi apoi strunjeşte o roată din ea pentru un car frumos. Plopul zace la mal, uscându-se încet. Tot astfel Simoeisios, fiul lui Anthemion, zace răpus de Aias. împotriva lui, Priamidul Ântiphos - acoperit de arme - a zvârlit prin mulţime ascuţita-i lance, care nu l-a atins pe fiul lui Telamon, dar a lovit, în schimb, în vintre pe Leucos, ales cetaş din preajma regelui Odiseu, în vreme ce încerca să ducă, înspre ahei, leşul însângerat. Scapă trupul din mâini şi cade asupră-i. Când Odiseu îşi vede prietenul ucis, se-avântă mânios în şirul cel dintâi şi-acoperit de arme se-o-preşte aproape de cel ce-a fost răpus. După ce-a rotit priviri iscoditoare, el suliţa-şi aruncă. Troienii se feresc, dar lovitura lăncii nu i-a fost zadarnică: l-a lovit pe Democoon, un vlăstar din

flori al regelui Priam, venind din Âbydos, cetate-n care pasc iuţii telegari. Odiseu, scos din fire, îi străpunsese tâmpla, străbătând cu tăişul şi tâmpla cealaltă. Şi umbrele Morţii îi învăluie ochii. Trupul cade cu vuiet şi armele răsună, însuşi slăvitul Hector s-a dat înapoi, luat de luptătorii întâiului şir. Şi, strigând puternic, trag aheii spre tabără pe toţi cei căzuţi şi pornesc, din nou, luptând cu-nverşunare. Din înaltul Pergamului, Apolo i-a văzut. Şi, cu glas tunător, îndeamnă pe troieni:
(509) "- Porniţi, troieni, la luptă! Nu-i lăsaţi pe ahei să vă întreacă în încăierare! Nu li-e trupul de fier şi nici nu e de piatră, să poată îndura tăişul armei. Gândiţi-vă că fiul nemuritoarei Thetis, viteazul Pe-
69

L

leid, nu mai luptă acum, mistuindu-şi mânia care-i frânge inima, a-proape de corăbii!"
Din vârful cetăţii aşa vorbi Apolo. Pe când fiica lui Zeus, slăvită Tritogeneia, le da imbold aheilor, de-ndată ce-i vedea nepăsători să lupte.
(517) Soarta cade năpraznic asupra lui Diores, fiul lui Amarynceus. Căci Peiroos, vlăstar al lui Imbrasos cel sosit din Âinos, cârmuitor al tracilor, îl loveşte-n picior, chiar aproape de gleznă, c-un pietroi colţu-ros. Piatra, fără de milă, îi zdrobeşte osul, sfărâmându-i tendoanele. Prăbuşit în ţărână, Diores cade pe spate şi, sleit de puteri, îşi întinde braţele spre tovarăşii săi. Biruitor, Peiroos - cu lancea-n pumn - aleargă şi-l izbeşte aproape de buric şi, răsfirate-n colb, îi curg măruntaiele. Iară beznele Morţii îi învăluie ochii.
(527) Etolianul Thoas, asupra lui Peiroos se aruncă, spăimos, şi-l izbeşte în piept deasupra sânului. Arma se înfige adânc în plămân. Şi Thoas se apropie ca să-şi smulgă lancea. Apoi îşi trage sabia şi tăişu-i spintecă pe cel ce e căzut, iar viaţa i se curmă. Dar nu-i răpeşte armele, căci tracii cei moţaţi l-au înconjurat, apărându-i leşul cu lungile lor lănci. Şi, oricât de voinic şi de temut ar fi etolianul Thoas, tracii îl resping silindu-l să plece. Şi astfel zac acum, prăbuşiţi în ţărână, cei doi luptători, unul lângă altul: căpetenia tracilor şi căpitanul epeenilor, iar în jurul lor, mulţi, oştenii se ucid.
(539) Dar, în şirul faptelor petrecute-atunci, ce osândă rostea cel oblăduit de puterea Atenei cu-priviri-de-fulger, când îl ţinea de mână, spre-a-l putea feri de iureşul săgeţilor şi izbitura lăncii, pe când ei cutreierau câmpul de bătaie? De o parte şi de alta a câmpului de luptă zăceau în astă zi, cu fruntea în ţărână, luptătorii troieni şi luptătorii ahei - fără de număr - alăturaţi în Moarte.

CANTUL AL V-LEA

Atunci dăruie Atena lui Diomede, fiul lui Tydeus, avânt şi îndrăzneală, să dobândească slavă şi faima să-şi vădească printre toţi aheii. Aprinde-un foc nestins pe scutu-i şi pe coif, strălucitoare flacără, asemeni astrului de toamnă târzie care, după ce se scaldă în apa lui Ocea-nos, scânteie orbitor. Tot astfel străluceşte focu-aprins de zeiţă pe u-meri şi pe creştetu-i şi-l aruncă, apoi, pe vajnicul Diomede în toiul luptelor, acolo unde oştenii de moarte se înfruntă.
(9) Se afla la Troia un preot destoinic, Dăres pe nume, ce era bogat şi slujea pe Hephaistos. El avea doi fii: pe Phegeus şi Idâios, amândoi pricepuţi la război şi lupte. Şi, ieşind din şiruri, pornesc spre Tydeid. Au năvălit urcaţi pe carele de luptă, în vreme ce Diomede a pornit pe jos. Când au ajuns aproape, mânaţi de-un

gând vrăjmaş, Phegeus az-vârle-ntâiul lunga-i lance. Dar vârful de aramă trece pe deasupra umărului stâng fără să-l atingă. La rându-i, Tydeidul cu lancea în pumn ţinteşte pe potrivnic, şi lovitura nu a pornit zadarnic. L-a izbit pe vlăstarul preotului Dâres în piept, între sâni, doborându-l în chelnă. într-o clipă, Idâios a sărit din car, nemaicutezând să-i ocrotească leşul; şi n-ar fi scăpat de Moartea cea neagră, dacă zeul Hephaistos nu l-ar fi izbăvit, învăluind eroul într-un nour gros. Vrut-a Nemuritorul să-l ferească de jale pe bătrânu-i tată, care-l slujea. Pe dată, Diomede îşi des-hamă caii şi-i încredinţează ortacilor săi, spre corăbii să-i ducă. Când troienii văzură pe feciorii lui Dâres - primul ocolind primejdia de
71
moarte, iară celălalt, prăbuşit lângă car - adânc s-au tulburat în inimile lor. Şi atunci Atena cu ochii-de-fulgere l-a luat de mână pe cumplitul Âres şi-i vorbeşte astfel:
(31) "- O Ares, o Ares, pacostea muritorilor, setos-mereu-de-sân-ge, pustiitor-de-ziduri, mai bine aheii şi semeţii troieni s-ar lupta între ei, să aflăm cui doreşte preamăritul Zeus să-i dăruie izbânda; iară noi să plecăm, ca să nu stârnim furiile lui Zeus."
(35) După aceste vorbe, îl duce pe Ares departe de lupte, pe malul înverzit al râului Scâmandros, unde zeii se-aşază. Atuncea fug troienii înaintea danailor şi fiecare căpetenie ahee biruie un războinic. Mai presus de toţi, domnul Agamemnon doboară din chelnă pe zdravănul Odios, căpetenia oastei alizonilor, ce-ntâiul mânase telegarii săi în fuga-nvălmăşită a troienilor, înfigându-i suliţa în mijlocul spatelui. Ascuţişul pătrunde până în pieptul lui, iar el cade cu vuiet şi armele-i răsună.
(43) Idomeneu răpune pe fiul maionului Boros, pe Phâistos, venit din Târne cea-cu-pământ-mănos. L-a izbit viteazul cu zdravănă lance în umărul drept, pe când urca în car, şi - copleşit de bezna cumplită a Morţii - s-a prăbuşit din chelnă.
(48) Ortacii lui Diomede îl pradă de arme în vreme ce Scamân-drios, feciorul lui Strophios, iscusit vânător, cade pradă mâinilor slăvi-tului Menelau. Viteazul învăţase de la însăşi Ârtemis să ţintească jivine hrănite de pădure. Dar, în această clipă, nu putea să-i vie-n ajutor Ârtemis şi nici dibăcia-i de a izbi de departe, ce-i fusese mândria. A-tridul Menelau, văzându-l fugind înaintea lui, îl lovi cu lancea în spate, între umeri, străpungându-i pieptul. Voinicul a căzut cu fruntea în ţărână, iar armele-i răsună.
(59) Meriones învinge pe eroul Phereclos, feciorul Harmonidului Tecton, iscusit făurar de lucruri frumoase şi-ndrăgit de Atena, mai presus decât toţi. El clădise lui Paris trainicele corăbii, ce-au fost pentru Troada prilej de-atâtea lacrimi şi pacoste lui însuşi. Căci el nu cunoscuse hotărârea zeilor. Meriones l-ajunge, după ce-l fugărise. îi
72
străpunge şoldul, iar tăişul lăncii pătrunde în băşică şi se-nfige sub os. Luptătorul, gemând, s-a prăbuşit pe brânci, şi Moartea îl cuprinde.
(69) Meges îl doboară pe fiul lui Antenor. Pedaios se numea; era vlăstar din flori şi fusese crescut de mândra Theano, ca şi copilul ei, cu cea mai mare grijă, ca să-i fie pe plac bărbatului său. Atunci Phy-leidul, vestitul războinic, se-apropie de el şi îl nimereşte cu lancea în ţeastă, aproape de ceafă. Arama pătrunde cincolo de dinţi, retezându-i limba de la rădăcină. Şi viteazul cade, întins pe pământ, iar dinţii se-n-cleştează pe tăişul rece.
(76) Eurypylos, fiul lui Euâimon, zdrobeşte pe Hypsenor, fecior al lui Dolopion, neînfricat cetaş, ce fusese alt'dată preot la Scamandru-lui. Şi îl cinstea norodul depotrivă cu zeii. în vreme ce fugea, în urma lui se-avântă slăvitul Eurypylos şi-l loveşte cu sabia în umăr, retezându-i braţul, care cade, greu şi însângerat, iar pe ochii lui ne-ndurata Soartă şi Moartea purpurie au coborât pe veci.
(84) Astfel trudeau cetaşii în cumplita luptă. Iar fiul lui Tydeus nici nu se putea şti din ce tabără pornea să războiască, de era scut aheilor ori apăra troienii. în

fuga-ncrâncenată străbătea câmpia, asemeni unui râu scăpat din albia lui, când apele furtunii undele i-au sporit şi răstoarnă zăgazuri. Nici un stăvilar nu-l opreşte, nici gardurile livezilor în floare; vine puhoiul apelor, sporite de ploaia Cronidului Zeus, şi năruie munca vajnicilor oameni. Tot astfel şi Diomede aşterne la pământ pâlcurile de oşteni, ce-n pofida mulţimii, nu-i pot ţine piept.
(95) Dar vestitul fiu al lui Lycâon l-a văzut cum trece în iureş pe câmpie, iar înaintea lui fug ostile speriate. De îndată Pândaros îşi în-coardă arcul cel-bine-rotunjit şi prin adâncitura platoşii de-aramă pe Diomede îl nimereşte în umărul drept. Amara săgeată zboară mai departe şi se înfige-adânc, mânjindu-i cu sânge măiestrita platoşă, Pândaros izbucneşte în chiot şi strigă să-l audă toţi troienii:
(102) "- Năvăliţi troieni, voi, cei iscusiţi la mânat telegarii. A fost izbit Diomede, cel mai puternic dintre aheii toţi. Şi, curând, lovitura îi va curma viaţa, de este-adevărat că feciorul lui Zeus, zeul Phoibos Apollon, m-a îndrumat spre ţara preasfintei Troade, din ţara lyciană."
73
(106) Astfel se lalea; dar sprintena săgeată nu l-a doborât. Diomede se opreşte în faţa carului şi-a sirepilor, spunând lui Sthenelos, vlăstar al lui Capaneus: "- Sări din chelnă, Sthenelos, şi smulge-mi din umăr amarnica săgeată."
Aşa grăi Diomede şi Capaneiâdul sare; săgeata o smulge. Sângele ţâşneşte prin tunica lui foarte-des-ţesută şi, atunci, Tydeidul cu-pu-ternic-strigăt-de-război către ceruri se roagă:
(115) "- O, fiică a lui Zeus stăpân-al-egidei, tu, de nebiruit! Dacă am fost vreodată, tatăl meu şi cu mine, dragi inimii tale şi de ne-ai ajutat în înfruntarea luptei, ajută-mi şi-acum să zdrobesc pe vrăjmaş cu puterea lăncii. El m-a lovit întâiul şi-i mândru de-a sa faptă. Crede că niciodată nu mai mi-e dat să văd lumina soarelui."
(121) Astfel a rugat-o şi-Atena îl ascultă. îi preface trupul cu mult mai uşor, picioarele şi braţele, şi - din aproape - rosteşte, de-ndată, înaripate vorbe:
"- Fără teamă poţi pe troieni să-i înfrunţi. Ţi-am sădit în suflet nebiruit avânt, slăvită vitejie a tatălui tău, Tydeus bunul-cârmaci-de-care, când îşi purta scutul în aprigi bătălii. De pe ochi îţi iau negura cea deasă ce te împiedică să poţi osebi oamenii de zeul fără-de-moar-te! Şi de cumva te-ncearcă vreun Nemuritor, fereşte-te să lupţi împotriva zeilor de-a pururi-vii, afară de-o zeiţă: de fiica lui Zeus, divina Arodita. De-n încleştarea luptei zeiţa va intra, loveşte-o cu arama."
(133) Astfel a vorbit cea-cu-priviri-de-fulgere, pornind într-altă parte. Şi fiul lui Tydeus se-avântă, din nou, în întâiele şiruri. Dorea -şi înainte - cu patimă să lupte, dar de trei ori mai cruntă îi e înverşunarea. Pare să fie un leu pe care un păstor, pe când îşi păzea oile lânoase într-un câmp, l-a rănit când fiara sărise în ţarc, dară lovitura nu era de moarte şi fiara, stârnită de durerea rănii, se-nverşunează; păstorul se ascunde, iară oile singure, de spaimă-nebunite, se-nghe-suie, se calcă în picioare şi fiara turbată, iarăşi, iese din ţarc. Cu aceeaşi furie năvăleşte Diomede spre şirurile troiene.
(144) Atunci a biruit pe Astynoos şi pe Hypeiron, păstorul de oameni. Pe întâiu-l nimereşte cu lancea de aramă deasupra sânului; iar
pe celălalt cu marea lui spadă îl izbi lângă umăr, zdrobindu-i clavicula. Cumplita lovitură, de ceafă şi de spate, îi despart umărul. Lasă leşul pe loc şi porneşte s-alerge pe urmele lui Abas şi ale lui Polyidos, feciorii lui Eurydâmas, bătrân tâlmaci de vise. Dar părintele lor, în ziua plecării, nu se pricepuse visul să-l tâlcuiască şi vajnicul Diomede zdrobi pe-amândoi. Sare-apoi împotriva lui Xânthos şi lui Theon, feciorii lui Phâinops, care îi îndrăgea din adâncul inimii. încărcat de ani, el era copleşit de trista bătrâneţe. Nu mai zămislise alţi fii, ce-ar fi putut să-i moştenească-avutul. Şi iată că-i ucide Diomede pe amândoi, luându-le răsuflarea - lăsând lui Phâinops doar amarul lacrimilor. El nu-i va mai primi, întorşi de la război, şi-ndepărtate rude vor împărţi averea.

(159) Doboară, de asemenea, pe Echemmon şi pe Chromios, suiţi pe-acelaşi car. Amândoi sunt feciorii Dardanidului Priam. Asemeni unui leu ce în mijlocul turmei zdrobeşte grumazul juncii ori al vacii care paşte în luminişul unei păduri, tot astfel Tydeidul, deşi se-mpo-trivesc, îi doboară din car şi le jefuie armele. Apoi, mână ortacii spre năvile-arcuite sprintenii telegari.
(166) în această vreme, Enea l-a zărit pe Diomede pustiind războinicii din şirurile troiene. Şi plecă de îndată să poată găsi pe vajnicul Pândaros cel-cu-chipul-zeiesc. Străbate viteazul iureşul săgeţilor şi, aflând în câmpie pe fiul lui Lycâon, minunatul şi vânjosul Pândaros, în faţa lui se-opreşte şi astfel îi spune:
(171) "- Unde-ţi sunt, Lycaonide, arcul şi săgeţile cele-naripate, faima neştirbită? Nu te întrece nimeni aici, nici în Lycia unde nici un oştean nu s-ar lăuda că-i mai presus de tine. Haide, după ce-ai ridicat înspre Zeus braţele, azvârleţi săgeata împotriva celui ce i-a năpăstuit pe vitejii troieni. Diomede a zdrobit multor cetaşi genunchii! Dar nu e, mai curând, vreun zeu, plin de mânie, fiindcă feciorii Troiei n-au îndeplinit jertfa cuvenită? Greu sunt de îndurat furiile unui zeu."
(179) Vestitul fecior al regelui Lycâon cuvântează astfel:
"- Sfetinc al troienilor, acoperit de-aramă, bunul meu Enea, cred că e Diomede slăvitul vlăstar al regelui Tydeus. Sunt scutu-i şi coifu-i cu-
74
75
întreită-creastă, şi sunt sirepii lui. Poate fi şi un zeu. De este într-adevăr feciorul lui Tydeus, doar sprijinul zeiesc îi dezlănţuie furia. Se va fi aflând vreun Nemuritor acum în preajma lui, învăluit în umbră, fe-rindu-l de săgeată, în clipa când ţinteşte. în umăru-i drept, în faţă l-am lovit, prin adâncitura platoşei, şi-am crezut că s-a prăbuşit în lăcaşul umbrelor. Dar nu l-am doborât. Un zeu îmi poartă pică. Nu am nici telegari, nici car să mă urc, cu toate că-n palatul părintelui meu sunt unsprezece care noi şi minunate, de curând lucrate şi-nvelite în pânze. Lângă fiecare aşteaptă doi sirepi, care pasc alac şi orzul cel alb. în ajunul plecării, bătrânul Lycâon, slăvitul războinic, în falnicu-i palat, m-a sfătuit să lupt şi doar urcat pe car să-i mân pe troieni în vălmăşagul luptelor; dar nu l-am ascultat. Ce bine ar fi fost dacă-mi plecam urechea la cuvântul său. Voiam să-i cruţ sirepii. Şiam că sunt deprinşi cu hrana-mbelşugată şi în cetatea Troiei cea împresurată mă temeam nu cumva să-ndure foamea. Pân-aci, la Troia, venit-am pe jos şi mi-am lăsat acasă frumoşii telegari, bizuit doar pe arc. Dar el nu mi-a fost de nici un folos. Ţintii pe doi viteji, pe vajnicul Menelau şi fiul lui Tydeus, iar din loviturile săgeţilor mele sângele le-a ţâşnit şi mi-a fost dat să le stârnesc doar furiile. întru nenorocirea-mi am desprins din cui arcul rotunjit, în ziua plecării înspre sfântul Ilion, aducând aici pe ce-taşii mei, de dragul lui Hector. Şi dacă m-aş întoarce - şi-aş regăsi priveliştea ţării unde m-am născut, de mi-aş vedea femeia şi-nalta streaşină a palatului meu - sub tăişul săbiei capul meu să cadă, dacă nu voi zdrobi şi zvârli în foc blestematul arc cu mâinile mele, pentru că zadarnic mi l-am luat tovarăş."
(217) Enka., căpetenia vitejilor troieni, astfel îi răspunde: "- Nu vorbi astfel! Nu vom schimba nimic cât timp noi amândoi nu-l vom înfrunta, suiţi pe carul meu - de caii mei purtaţi - silindu-l să lupte împotriva noastră. Urcă-te în car şi vei vedea cum ştiu sirepii lui Tros să fugă pe câmpie, urmărind vrăjmaşul, ori să ne aducă teferi înapoi în Troia, de cumva îi dăruie înc-o dată Cronidul vestitului Diomede slava biruinţei. Să nu întârziem! Ia biciul şi hăţurile cele scli-
76
pitoare, iar eu - ca să lupt - voi coborî din car. Ori, de vrei, înfruntă vrăjmaşul de jos, iar eu voi avea grijă de sirepi şi de car."
(229) Pândaros îi răspunde:
"- Ia hăţurile-n mână şi mână-ţi telegarii! Vor asculta de glasul stăpânului lor şi vor trage astfel carul arcuit, dacă ne va fi dat să fugim înc-o dată de fiul lui Tydeus. De nu-ţi vor auzi glasul poruncitor, nu cumva spăimântaţi să ne poarte

în afara câmpului de luptă. Şi, atunci, Tydeidul poate ne va ucide, luându-ne şi caii cu-zdravene-copite, să-i ducă spre corăbii. Mână-ţi telegarii, iar eu voi primi năvala lui Diomede cu tăişul lăncii."
(239) După aceste vorbe, cei doi se urcă-n carul scânteind-de-cu-lori şi mână sirepii împotriva duşmanului. Şi, de cum îi vede slăvitul Sthenelos, de-ndată rosteşte vorbe înaripate:
(243) "- O Tydeide, preadrag inimii mele, văd venind înspre noi doi vajnici luptători, care ard de dorinţa de a te înfrunta, cu nespuse puteri. întâiul e priceput să mânuiască arcul; acesta e Pândaros,. mândru că e fiul vestitului Lycâon; celălalt e Enea, feciorul lui Anchise care se laudă că ar fi zămislit de zeiţa Afrodita. Haide, să ne retragem pe car, ascultă vorba mea; nu porni nebuneşte printre-ntâiele şiruri, de nu vrei să te pierzi!"
(251) Diomede se-ncruntă şi, apoi, îi răspunde:
"- Nu mă-ndemna să fug. Nu-mi pot pleca urechea cuvintelor tale. Nu sunt din neamul celor ce pe câmpul de luptă caută ascunzişuri, spre a se tupila. Puterea mea nu şovăie şi nu mă-mbie inima să mai urc pe car. îi întâmpin pe jos, aşa cum sunt acum. Nu îngăduie Atena să tremurăm de teamă. Repezii telegari fugind înspre Troia nu-i vor scăpa de noi, de mâinile noastre, chiar de unul din ei va izbuti să fugă. Dar cumpăneşte bine cele ce-ţi voi spune: dacă Pâllas Athena, zeiţa-n-ţelepciunii, îmi hărăzeşte slava de a-i li ucis, ţine în loc sirepii, legând hăţurile zdravăn de cotiga carului şi dintr-o săritură (aminteşte-ţi a-ceasta) prinde bine caii, gonindu-i departe de cetele troiene, pornite înspre aheii cu-frumoase-cnemide. I-au fost prăsiţi sirepii cu cei ce odinioară Zeus Nemuritorul cu-glasul-tunător i-a dăruit lui Tros, preţ al

lui Ganymedes ce-i fusese răpit. Erau din prăsila celor mai buni cai pe care i-au privit Soarele şi Zorile. Din neamul lor, Anchise a furat prăsila lui Laomedon, unind telegarii cu iepele sale. Şi au fătat iepele în palatul său şase mânji frumoşi, păstrând viteazul patru pe care i-a crescut, apoi, cu mare grijă. Doi i-a dăruit slăvitului Enea. De vom putea să-i prindem, dobândi-vom faimă!"
(274) în vreme ce eroii schimbau aceste vorbe, troienii se apropie în goana telegarilor. Feciorul lui Lycâon, cel dintâi grăieşte:
"- Luptător vânjos şi preacutezător, tu care eşti vlăstarul slăvitului Tydeus! Sprintena mea săgeată, amară săgeată, după cum am văzut, n-a putut să te ucidă. Te voi răpune, atunci, cu lancea de aramă."
(280) Astfel a vorbit şi îşi roteşte suliţa cea-cu-umbră-lungă, ţintindu-l pe Diomede. Iar vârful ei străbate, în zboru-i năpraznic, pavăza viteazului, atingându-i platoşa. Cu glasul tunător, strigă atunci Păndaros:
"- Ţi-a pătruns în vintre ascuţişul lăncii şi nu-ţi va mai fi dat să trăieşti multă vreme, spre faima mea de-a pururi".
(286) Netulburat, Diomede răspunde vrăjmaşului:
"- îţi închipui doar că am fost lovit de tine. Nu vom afla liniştea până ce măcar unul nu va fi săturat cu sângele-i pe Ares, nebiruit războinic."
(290) După aceste vorbe îşi aruncă lancea, ţintindu-l pe Păndaros; şi Atena o îndrumă către nas, lângă ochi. Tăişul i-a zdrobit mai întâi dinţii albi şi, după ce arama cumplită îi retează din rădăcină limba, vârful ei ascuţit îi iese prin bărbie. S-a prăbuşit viteazul şi armele-i răsună pe deasupra lui. Sirepii spăimântaţi gonesc pe câmpie, pe când Păndaros zace prăbuşit la pământ, iar vlaga şi viaţa îi sunt risipite.
(297) Atunci Enea aleargă şi-ajunge lângă leş, ocrotit de scutu-i şi de zdravăna-i suliţă, de teamă ca aheii să nu-i fure trupul. Ca un leu se învârte, bizuit pe putere, ţinând lancea şi scutul cel-bine-rotunjit; şi e gata să-l ucidă pe cel care ar vrea să-l înfrunte în luptă, strigând înfiorător. Dar fiul lui Tydeus apuc-un

bolovan, neobişnuită faptă, căci în zilele noastre nici doi oameni nu l-ar ridica şi lesne îl învârte, izbind pe-Anchisiâd în locul unde coapsa cu şoldul se îmbină. Bolovanul
zdrobeşte adâncitura osului şi capetele muşchilor, iară colţurile rup din carnea viteazului. A căzut în genunchi, sprijinit pe pământ în mâna-i vânjoasă şi beznele nopţii i-acoperă privirea.
(311) Şi de bună seamă ar fi murit pe loc, dacă Afrodita, fiică a lui Zeus, cu ochi pătrunzători nu l-ar fi zărit, ea care odinioară zămislise pe Enea, din îmbrăţişarea cu păstorul Anchise. A întins în jurul feciorului drag albele-i braţe şi-l ascunde de-ndată în spatele veşmântului ei strălucitor, de teamă ca danaii cu-sprinteni-telegari să nu-i îm-plânte-n piept tăişul armei şi să-i zdrobească viaţa.
(318) în vreme ce-Afrodita răpea pe fiul ei, Sthenelos ţinea seama de porunca stăpânului. Departe de lupte, dusese sirepii cu-zdravene-copite ţinând strâns legate hăţurile de car. Deodată însă sare pe caii lui Enea, cei-cu-bogată-coamă şi-i mână departe, spre tabăra danailor cu-frumoase-cnemide. îi dă lui Deipylos, bunul său prieten, pe care, dintre toţi de-o vârstă cu el, îl preţuia mai mult, având doar gânduri drepte. Deipylos duce caii spre năvile-arcuite, în timp ce Sthenelos se urcă în chelna-i şi porneşte cu hăţurile în mână, mânându-şi telegarii cu-zdravene-copite, nerăbdători s-ajungă la fiul lui Tydeus.
(330) Prigonea Diomede cu arama nemiloasă pe plăpânda Cypris, ce nu-i precum Atena ori zeiţa-Enyo, stăpâne ale războiului, ce pot nărui cetăţi înfloritoare. Pe când o urmărea prin desimea oştenilor, voinicul se-avântă şi, cu tăişul lăncii, îi loveşte braţul, aproape de palmă, la încheietură. A pătruns în piele prin haina zeiască, ţesută de Graţii; şi sângele cel veşnic, divina licoare a Preafericiţilor, curge acum din rana Afroditei. Nu se hrănesc zeii cu pâine, nici cu vinul cel-de-culoarea-flăcării, ci-o cerească licoare, numită *ichdr,* în vine le curge. Ei sunt Nemuritori! îngrozită, zeiţa strigă şi scapă pe fecioru-i din braţe; dar îl prinde Phoibos şi-l mântuie de jale, învăluindu-i trupul c-un nor întunecat, de teamă să nu vină cumva vreun aheu şi să-l izbească-n piept cu-arama nemiloasă. Atunci înalţă glasul slăvi tul Diomede:
(348) "- Părăseşte, zeiţă, fiică a lui Zeus, lupta şi măcelul! Nu-ţi ajunge, oare, că ştii să amăgeşti femeile, Iară prea multă vlagă? Să nu
78
79
mai îndrăzneşti să te întorci aici, pe câmpul de bătaie. Te vei înfiora la cuvântul «război», chiar de te vei afla departe de lupte."
Astfel a vorbit. Ca ieşită din minţi pleacă Afrodita, sleită de dureri. Iar Iris, zeiţa, cu-pasul-vijeliei, o poartă departe de câmpul de bătaie. Cumplită i-e durerea iar pielea i s-a înnegrit.
(355) Atunci Afrodita îşi întâlneşte fratele, ce se odihnea departe pe câmpie, în partea stângă-a luptelor, năpraznicul Âres. Suliţa-i şi caru-i sunt de-un nour rezemate; şi de cum îl vede ea cade în genunchi rugându-l fierbinte să-i dea caii lui cei-cu-fruntea-de-aur:
"- Frate drag, m-ajută, împrumută-mi sirepii să mă-ntorc pe O-limp, în lăcaşul zeilor cei-fara-de-moarte. Mă chinuie rana de-un om pricinuită, de către Diomede, care se luptă acum chiar cu Cronidul Tatăl!"
(363) Astfel a grăit şi-i dă zeul caii cu fruntea-de-aur. Iară Afrodita, cu inima cernită, se urcă în chelnă alături a de Iris şi, după ce-a prins hăţurile, plesneşte din bici şi-nalţă telegarii până sus, în văzduh. Sirepii şi-au luat zborul spre lăcaşul zeilor, povârnitul Olimp. De cum au ajuns, Iris, zeiţa cu-pasul-vijeliei, opreşte telegarii. De-ndată îi des-hamă şi-apoi le aduce cerească lor hrană, pe când Afrodita, vlăstar al lui Zeus, se zvârle la picioarele mamei sale, Dione, ce-o strânge la piept, o mângâie cu mâna, rostindu-i toate numele:

"- Care Nemuritor, dintre zeii cerului, te-a lovit, copilă, fără nici o noimă, în văzul tuturor, ca şi cum săvârşiseşi o nelegiuire?"
(375) Zeiţa surâsului astfel îi răspunde:
"- Trufaşul Diomede. Când am vrut din lupte să-l smulg pe fiul meu, cel mai drag dintre toţi, pe vajnicul Enea, m-a lovit cu arama. Nu se mai luptă acum aheii cu troienii în cumplitul război, ci danaii înfruntă pe cei-fără-de-moarte!"
Dione slăvită rosteşte fiicei sale:
(382) "- Rabdă, copila mea! Şi-oricât te-apasă, îndură-ţi durerea! Mulţi zei din Olimp, prin dezbinări şi certuri, au suferit adesea din pricina oamenilor. Şi Ares pătimit-a, când voinicul Ephialtes şi fratele său Otos, amândoi feciori ai lui Aloeus, l-au înlănţuit; treisprezece luni
rămase ferecat în temniţa de-aramă şi, poate, s-ar fi stins dacă Eriboia nu-l vestea pe Hermes, ca-n taină să-l răpească pe năpraznicul Ares, care ajunsese la capătul puterilor, într-atât de grea fusese-nlănţuirea. Şi Hera căzut-a pradă suferinţii atunci, când o izbise fiul lui Am-phitryon, în sânul ei drept, cu întreita săgeată. Cumplite dureri, greu de tămăduit, a suferit zeiţa. Pătimi şi Hades, când l-a rănit Heracles cu sprintena săgeată la Pylos, în mijlocul morţilor, biruindu-l durerea. Fugi de îndată în lăcaşul lui Zeus pe înaltul Olimp, cu inima frântă, înfiptă în umăr îi era săgeata şi-i chinuia sufletul. I-a presărat Paion liniştitoare leacuri şi l-a vindecat. Căci nu se născuse Hades muritor. Nesăbuiţi şi răi sunt oamenii ce-nfruntă Dreptatea, fugărind cu arcul pe zeii fără-de-moarte, cu lăcaş în Olimp. Şi, acum, împotriva-ţi l-a dezlănţuit zeiţa Atena cu-priviri-de-fulgere pe vajnicul Diomede. O biet nesăbuit! Nu ştie feciorul regelui Tydeus că, de se-mpotriveste celor fară-de-moarte, nu i-e hărăzită o viaţă prea lungă şi nu se va întoarce din vălmăşagul Morţii, în casa-i; iar copiii, urcaţi în poala lui, nu-i vor mai spune tată! Aşa se va-ntâmpla. Şi, oricât de viteaz ar fi Tydeidul, să nu mai cuteze să-i înfrunte pe zei, ce-s cu mult mai puternici. Altminteri, Aigialeia va trezi slujitorii cu lacrimile sale, je-lindu-şi amarnic soţul îndrăgit, pe cel mai viteaz dintre toţi argienii -ea, mândra Aigialeia, soţia lui Diomede strunitor-de-cai."
(416) După aceste vorbe îi opreşte Dione scurgerea *ichbrului* şi-ncetează durerea.
Dar Hera şi Atena, cu priviri aţintite, totul au văzut şi, răutăcioase, vor să-l întărâte pe Zeus Cronidul. întâia îi vorbeşte zeiţa Atena cu-ochii-de-fulgere:
(421) "- O Părinte Zeus, te vor mânia cumva cuvintele mele? Pesemne Afrodita a vrut să îmboldească vreo femeie danae pe troieni să-i urmeze, troienii pe care-acum, mereu, îi înconjoară cu nespusă dragoste. Iară mângâind-o şi-a înţepat mâna, în frumosu-i peplos, c-o sponcă de aur."
(426) Iată ce-a rostit. Iar Părintele zeilor zâmbeşte şi spune zeiţei de aur: ♦
80
81
"- Nu-ţi sunt date, Afrodita, faptele viteze. Mai bine să te-ndreptj spre-ncântătoarele lucruri ale căsătoriei şi lasă grija luptelor în seama Atenei şi-a năpraznicului Ares!"
Aşa vorbeau zeii, în Teme ce Diomede cel-cu-puternic-strigăt-de-război porneşte împotriva vajnicului Enea, cu toate că ştia că-i ocrotit de-Apolo. Dar el nu se sfieşte nici de marele zeu. E nerăbdător să ucidă pe Enea. De trei ori se avântă şi de trei ori Apolo îi respinge scutul. Şi-atunci vlăstarul lui Tydeus porneşte-a patra oară, asemenea unui zeu, iar ocrotitorul Phoibos Âpollon îl ceartă de îndată cu vorbe cumplite:
(440) "- Ia seama, Diomede! Nu merge mai departe şi nu te-n-cumeta să te masori cu zeii! Nu vor fi nicicând deopotrivă neamul celor ce păşesc pe tainicul pământ şi neamul acelora ce sunt de-a pururi vii!"
(443) Auzind acestea, Diomede se trage cu doi paşi înapoi, voind să ocolească

mânia lui Apolo. Atunci zeul răpeşte pe viteazul Enea, departe de lupte şi de vâltorile ei, ducându-l în Pergamos, străvechiul Pergamos, unde se-nălţase zeului un templu. Şi în vreme ce Leto cu Artemis săgetătoarea, în încăperea-naltă, îi vindecă rănile şi-i trezeşte puterea vajnicului Enea, Apolo plăsmuieşte un chip la fel cu el, înveşmântat în arme, asemeni cu acele ale troianului. Iar în jurul nălucii troienii şi aheii străpung scuturi vrăjmaşe, din piele lucrate, bine rotunjite, şi paveze uşoare.
(454) Atunci Phoibos Apollon grăieşte lui Ares:
"- Ares, o Ares, pacostea muritorilor, zeu setos-de-sânge, pustiitor-de-ziduri! N-ai putea să-l atingi pe acest luptător, pe fiul lui Tydeus, ce vrea chiar să-l înfrunte pe marele Zeus? A rănit, mai întâi, pe Cy-pris de-aproape, izbind-o la-ncheietura mâinii şi, apoi, cu turbare se năpusteşte asupra-mi."
(460) Şi, grăind acestea, zeul se aşază pe înaltul Pergamului, pe când nimicitorul, blestematul Ares, pornea să-nsufleţească şirurile troiene. A luat înfăţişarea straşnicului Acâmas, căpetenie tracă. Şi astfel îi stârnea pe feciorii lui Priam:
"- Feciori ai lui Priam coborâtor-din-Zeus, până când veţi lăsa pe vajnicii danai a-i măcelări pe războinicii voştri? Poate că aşteptaţi ca luptele s-ajungă pân-la pragul porţilor, a trainicelor porţi? A căzut ce-taşul cel slăvit de noi aidoma lui Hector, Enea, vlăstarul lui Anchise. Să-l izbăvim de-ndată din vălmăşagul luptei pe-alesul prieten!"
(470) Astfel a vorbit şi trezeşte avântul tuturor troienilor. Sarpedon îl mustră pe viteazul Hector:
"- Unde ţi-este, o Hector, pornirea de-odinioară? Spuneai altădată că singur doar, cu fraţii şi cumnaţii tăi, fără vreun ajutor al oştilor noastre, vei putea ocroti oraşul Ilion. Unde-ţi sunt rudele? Nici unul nu se arată privirilor noastre! Se ascund cu toţii, asemenea câinilor, când leul se apropie. Am rămas doar noi, vestitele ajutoare, să-nfrun-tăm duşmanul, noi cei din ţara Lyciei, depărtat meleag, ca şi malul Xânthosului cu-nvâtejite-unde. Şi-am venit aici să luptăm, pentru tine. Eu mi-am lăsat acolo nevasta şi copilul, micuţul copil, şi multe comori, râvnite de calici. Vezi bine cum îndemn pe lycieni să lupte, şi eu însumi vreau să-i înfrunt pe duşmani, cu toate că eu aici nu am avuţii pe care-aheii le-ar putea prăda. Iară tu nu-i chemi pe-ai tăi să-şi ocrotească împotriva duşmanului femeile şi casa. Mă tem atât de mult să nu fiţi prinşi în mreje, din care nimic nu v-ar putea scăpa. Să n-ajungeţi pradă puterii danae şi să vină ziua când frumoasa cetate a sfântului Ilion va fi nimicită de braţele ahee. Zi şi noapte gândeşte-te! Pe tine te apasă grijile acestea. Roagă pe mai-marii vestitelor ajutoare să ţină piept duşmanului, de nu vrei să-ndurăm dojana cea mai aspră".
(493) Astfel vorbea Sarpedon. Şi vorba-i, ca un şarpe, muşcă inima falnicului Hector. De-ndată Priamidul sare jos din chelnă, acoperit de arme, pornind printre şiruri. îşi roteşte suliţa cu vârful de aramă. Şi pe fiecare îl îndeamnă la luptă şi, astfel, trezeşte cumplita bătălie. Iarăşi, pornesc troienii să-nfrunte pe ahei. Iar ei se strâng, din nou, împotriva navalei. Asemenea suflării vântului care trece peste sfintele arii ale lui Demeter cu-părul-bălai şi grâul se vântură, pleava se împrăştie ca să se despartă de grăunţele albe, iar albele fuioare spre cer se înalţă, tot astfel şi trupurile vitejilor ahei se-nălbesc când copitele repezilor cai,
82
83
în focul bătăliei, ridică în vârtejuri pulberea măruntă, sus, până la bolta de aramă a cerului. Războinicii se-nfruntă, braţele se-ncaieră, iară vizitiii întorc spre duşman carele şi caii. Năvalnicul Ares, dornic să-i ajute pe feciorii Troiei, învăluie lupta în adânca noapte. Pretutindeni se află cruntul Nemuritor, ducând la-ndeplinire porunca lui Apolo. Phoibos Apollon cel-cu-spadă-de-aur îl îndeamnă s-ajute pe vajnicii troieni, de cum a văzut-o pe Atena plecând. Dar ea ocroteşte

războinicii ahei. Apoi zeul scoate din ascunzătoare, bogatul sanctuar, pe viteazul Enea şi-i varsă în inimă necurmata-ndrăzneală. Iată-l că s-a întors printre cetaşii Troiei, ce-l văd cu bucurie venind să lupte teafăr. E plin de vioiciune, mânat de vitejia-i. Dar nimeni nu-l întreabă ce s-o fi petrecut. Apasă prea greu grijile cumplitului război de-Apolo iscate şi de slăvitul Ares, pacostea muritorilor, ca şi de Vrajbă, zeiţa nepotolitei lupte.
(519) Dar, în astă vreme, Aiaşii cu-Odiseu şi vânjosul Diomede stârnesc pe ahei, în cruntul vălmăşag. Căci nu se mai tem de năvala troienilor! îi aşteaptă pe loc, asemenea norilor aşezaţi de Cronid, când vremea e senină, pe culmea unui munte. Ei stau nemişcaţi, atât timp cât vântul cel înverşunat şi suflarea lui Boreas s-au potolit pe cer, dar când se dezlănţuie cumplita vijelie şi vuieşte vântul, se-mprăştie norii cei întunecaţi. Tot astfel şi danaii aşteaptă pe troieni, fără să se clintească, în lung şi-n lat, străbate Agamemnon oştirea şi împarte sfaturi:
(529) "- Nu vă pierdeţi avântul! Neîmblânzite fie inimile voastre! Şi uneii şi alţii, în vălmăşagul luptelor, să nu simţiţi ruşinea! Când războinicii ştiu ce este ruşinea, mai degrabă vor fi izbăviţi de Moarte, decât vor cădea răpuşi de arama neîmblânzită. De-i stăpâneşte teama pornindu-i la fugă, nici slavă şi nici sprijin nu vor mai găsi."
(533) Aşa a grăit. Şi de-ndată zvârle suliţa cea lungă, cu care nimereşte pe-un fruntaş troian, ortac al lui Enea, pe nume Deicoon, fiu al lui Pergasos, Deicoon cel slăvit de troieni aidoma fiilor lui Priam, pentru că războia în cele dintâi şiruri. Lancea Atridului, a marelui Agamemnon, l-a nimerit în scut, care nu-i ţine piept. A trecut tăişul

prin pavăză şi brâu; apoi, se înfige în pântecul cetaşului. Luptătorul cade şi deasupra lui armele răsună.
(541) La rândul său, Enea doboară doi danai, vlăstarele lui Diocles, Crethon şi Orsilochos. Părintele lor trăia, în belşug, în frumoasa cetate cu numele Pherai şi neamu-i se trăgea din râul Alpheios, ce curgea străbătând ţara pylienilor, într-o largă albie. Mai întâi Alpheios avusese un fecior pe nume Orsilochos, rege multor supuşi; acesta, la rându-i, zămisli un fiu, pe vajnicul Diocles, tatăl a doi gemeni: Crethon şi Orsilochos, foarte pricepuţi în felurite lupte. în floarea tinereţii porniră apre Ilion cu-frumoşii-lor cai, pe negrele corăbii, însoţind pe-argieni, pentru a aduce celor doi Atrizi slava biruinţei. Dar Moartea cea-care-toate-le-ncheie în umbră îi învăluie. Păreau a fi doi lei, crescuţi de-o leoaică - pe înălţimi de munte, în hăţişul des al codrului bogat -, pornind să răpească boi şi miei din staul până când, într-o zi, la rândul lor, căzură loviţi de arama vânătorilor; la fel s-au prăbuşit, sub braţul lui Enea, fraţii amândoi, ca brazii de înalţi.
(561) Căderea lor trezi nesfârşită milă dârzului Menelau şi de-ndată porni, în arme lucitoare, printre luptătorii din întâiele şiruri, ro-tindu-şi marea lance. Ares l-a stârnit, cu gândul să-l vadă răpus de braţul vajnicului Enea. Dar feciorul lui Nestor, viteazul Antilochos, l-a văzut avântându-se şi a pornit, şi el, în şirul cel dintâi, temător pentru viaţa păstorului de oameni. De îndura vreun rău, pierdute erau strădaniile. i Enea şi Menelau şi-au ridicat braţele, aprinşi de focul luptelor, când sosi Antilochos, alături de Menelau. Şi troianul, văzând doi potrivnici ce-s gata pe loc să-l ucidă, în ciuda pornirii, părăseşte lupta, pe când ei trag leşurile spre tabăra aheilor şi încredinţează pe nefericiţi prietenilor; apoi se întorc la şirul cel dintâi, să reînceapă lupta.
(576) Ucid de-ndată pe Pylaimenes, cel asemeni lui Ares, căpetenia paphlagonilor, cu pavăză mare. Văzându-l Menelau gata să se-ncaiere,
1. Dacă Menelau murea, nimeni nu ar fi putut revendica pe Helena şi expediţia ar fi fost abandonată.

cu vestita-i lance lângă claviculă îl izbeşte puternic. De parte-i, Antilo-chos loveşte vizitiul, pe Mydon, vlăstar al lui Atymnios, pe când întorcea caii lui cei puternici, nimerindu-l c-o piatră în cot. Frumoasele hăţuri, lucrate în ivoriu, îi scapă în colb. Atunci Antilochos se avântă cu sabia şi-l izbeşte în tâmplă. De pe car, Mydon cade cu capu-n jos, horcăind din greu şi-şi îngropa ţeasta şi umerii-n ţărână. Multă vreme a rămas cu trupul înfipt în colbul adânc, până ce telegarii îl lovesc şi-l culcă, întins pe pământ. Atunci, biciuindu-i, Antilochos alungă telegarii lui Mydon înspre oastea aheilor.
(590) Dar Hector, printre şiruri, zăreşte pe viteji şi strigând aleargă împotriva lor. în urma lui sosesc cetele troiene; iar în frunte merg Âres şi zeiţa-Enyo, târând cu ei cumplitul vălmăşag şi crunta-ncăierare, în timp ce zeul Ares roteşte-n mâini o lance uriaşă şi pretutindeni merge, uneori înainte, alteori în urma viteazului Hector.
(596) Se-nfioară Diomede cu-glas-puternic, de cum l-a văzut. După cum un om, lipsit-de-hotărâre, străbătând câmpia, neputincios se-o-preşte, aproape de râul ce-a pornit năvalnic, vuind înspre mare, şi nu poate trece prin undele-nspumate, ci la fugă porneşte, tot astfel Diomede părăseşte locul spunându-le ortacilor:
(601) "- De ce să ne mirăm, vitejii mei prieteni, că slăvitul Hector e neîntrecut la mânuitul suliţii, ne-nfricat războinic, când un zeu se află mereu în preajma lui şi-l apără de rele? Astăzi este Ares, cu chipul de om, care vrea să-l sprijine. Haideţi, cu încetul să dăm înapoi, cu faţa înspre troieni. în luptă dreaptă nu vă-ncercaţi puterile înfruntându-i pe zei!"
(606) Acestea i-au fost spusele; dar troienii sosesc şi sunt acum a-proape! Hector a ucis doi cetaşi pricepuţi, urcaţi pe-acelaşi car: Me-nestheus şi cu Anchialos. Văzându-i cum cad, îl cuprinde mila pe vajnicul Aias, fiu al lui Telamon. Se-apropie de el şi îşi zvârle suliţa, doborând pe Amphios, feciorul lui Selagos. El locuia în Paisos şi era om bogat - stăpânind multe lanuri. Dar Soarta l-a mânat spre cetatea lui Priam şi a fiilor lui, să-i vină-n ajutor. Odrasla lui Telamon l-a lovit pe loc chiar sub cingătoare, iar lunga suliţă a pătruns adânc în pântecul

războinicului. S-a prăbuşit viteazul şi răsună arama, vuind în jurul lui, pe când Aias aleargă să-l despoaie de arme. Atunci trimit troienii o ploaie de suliţi, strălucitoare suliţi, ce se-abat, mulţime, pe pavăza lui. Totuşi, Telamonidul păşeşte mai departe şi îşi pune călcâiul pe trupul lui Amphios, smulgând din leş arama. Nu-l poate jefui de mândrele-i arme, într-atât loviturile se înteţesc în jur. Aias se teme-acum ca nu cumva troienii să-l poată împresura. Sunt doar atât de mulţi şi de spăi-mântători, cu lăncile-n pumn. Şi-oricât de mare şi de uimitoare ar fi puterea lui, troienii îl silesc să se retragă înapoi. Şovăind, eroul porneşte îndărăt.
(627) Astfel trudeau războinicii în lupte crâncene. Şi puternicul fiu al lui Heracles, Tlepolem, se-ncumetă să lupte cu divinul Sarpedon, mânat de crunta Soartă. Porniră împotrivă şi-acum sunt aproape, fiul şi nepotul lui Zeus ce-norii-îi-adună. Tlepolem cel dintâi astfel îi grăieşte:
(633) "- Ce te sileşte, sfetnice al lycienilor, vestite Sarpedon, să te-as-cunzi astfel, ca cei nepricepuţi în trebile războiului? Mincinoşii spun că eşti fiul lui Zeus stăpân-al-egidei. Nu semeni cu vlăstarele viţei lui semeţe, vlăstare-ale lui Zeus din vremile trecute. Semănau, se spune, tatălui meu, viteazul cu-inimă-de-leu, îndrăzneţul Heracles. Cândva veni aici să prade telegarii mândrului Laomedon. Pornise atunci doar cu şase corăbii şi oameni prea puţini, dar pustii Troada, văduvind de norod uliţele cetăţii. Ţi-e sufletul nevolnic şi oastea ta-i sortită să piară, căci zadarnic venit-ai din Lycia, depărtata ţară, ajutor troienilor, în pofida puterii cu care te făleşti, vei fi învins acum de braţul meu vânjos; şi ţi-este dat să treci de porţile lui Hades."

(647) La rândul lui, Sarpedon, căpetenia lycienilor, îi arunc-o privire şi astfel îi grăieşte:
"- De-a năruit Heracles străvechiul Ilion, s-o ştii, o Tlepolem, a fost doar din pricina orbirii unui om, a trufaşului Laomedon, i răspun-
1. Heracles a eliberat pe Hesibne de monstrul care era pe cale s-o înghită. Laomedon refuză să-i dea vestiţii cai promişi.

zând lui Heracles cu vorbe de ocară, pentru binefaceri. N-a vrut să-i dea sirepii, cuvenita răsplată pentru care sosise atunci din depărtare. Şi ţi-o spun răspicat: braţul meu te va răpune şi-ţi vei afla văleatul! Te-a-junge neagra Moarte, ucis de lancea mea, întru a mea slăvire, dăruin-du-ţi sufletul lui Hades cumplitul, cu-vestiţi-telegari."
(655) Astfel a vorbit şi Tlepolem de-ndată îşi ridică lancea din-frasin-lucrată. Din mâinile lor ţâşnesc deodată lungile lănci. Sarpedon l-a lovit chiar în mijlocul gâtului şi tăişul aramei răzbeşte, dureros, în cealaltă parte. Pe ochii Heraclidului, bezna nopţii s-aşterne. Dară şi Tlepolem l-a izbit pe Sarpedon cu zdravănă aramă în coapsa lui stângă. Cu furie ascuţişul pătrunde în carne şi-n os se înfige. Dar Zeus, înc-o dată, alungă năpasta.
(663) Slăviţii lui ortaci îl scot din focul luptei, împovărat cu lancea pe care după sine o târăşte în colb şi nimenea nu cugetă să i-o smulgă din şold, ca să-şi poată viteazul sprijini piciorul. într-atât de grăbiţi şi de îngrijoraţi sunt să-l scape, mai repede, de braţul vrăjmaşului.
(668) Apoi Tlepolem este scos şi el, în afara luptelor, de cetaşii ahei. Odiseu îl zăreşte, slăvitul Odiseu cu-inimă-cuminte şi cumpă-neşte-n cuget dacă să se arunce pe urmele vlăstarului lui Zeus ce-de-tună-din-înălţimi-cereşti sau să le smulgă viaţa mai multor lycieni? Nu îi era dat slăvitei sale inimi cu tăişul aramei să-l fi ucis pe feciorul Cronidului. Şi-Atena, care ştie toate, îi îndreaptă inima către gloata ly-cienilor. Astfel, cad Hâlios, Coiranos, Alâstor, Chromios, Alcandros, Noemon şi Prytanis. Slăvitul Odiseu ucidea mai mulţi, dacă marele Hector nu l-ar fi zărit. în primele şiruri, Priamidul străluce cu coif de aramă, vârând spaima în sufletul fiecărui aheu. Şi Sarpedon, văzându-l, prinde din nou nădejde şi rosteşte-aste vorbe, îndurerate vorbe:
(684) "- Vlăstar al lui Priam, vino-mi în ajutor! Nu mă lăsa zăcând aici, pradă argienilor. Vreau să mor în cetate, dacă nu mi-a fost dat să mă întorc acasă, pe pământul străbun, să-mi bucur nevasta şi micuţul copil."
(689) Acestea i-au fost spusele. Dar viteazul Priamid trece pe lângă el, fără să-i răspundă. Dintr-o săritură e acum departe. Slăviţii lui or-
taci l-aşază pe Sarpedon sub frumosul stejar, stejarul lui Zeus, pe când bunu-i prieten, viteazul Pelăgon, scoate din şold lancea din frasin. Şi-a pierdut răsuflarea şi-o întunecime pe ochi se aşază. Dar curând se reîntoarce vlaga în pieptul lui şi, suflând, Boreas îi răcoreşte inima sleită de puteri.
(699) De teama lui Ares şi-a cumplitului Hector, aheii ceilalţi nu se-ntorc spre corăbii, dar nici nu-naintează, spre a-l înfrunta şi încet se retrag, din clipa când pricep că Ares e, acum, în mijlocul troienilor, şi-i sprijină pe ei.
(703) Care a fost întâiul şi cel de pe urmă, pe care Priamidul şi zeul de aramă l-au doborât atunci? Mai întâi, a căzut slăvitul Teuthras, apoi a fost Orestes strunitor-de-cai, Trechos din Etolia, suliţaş destoinic, Oinomaos, Helenos, vlăstar al lui Oinops. Mai căzu şi Oresbios cu-sclipitoare-zale, foarte grijuliu de avuţia sa. Locuia în Hyle, pe malul lacului Cephisos, printre vecinii săi, stăpâni în Beoţia peste pământ mănos.
(711) Când zeiţa Hera cea-cu-albe-braţe văzu cum argienii cad sub loviturile date se Ares şi viteazul Hector în luptele cumplite, rosteşte Atenei cuvinte-naripate:
"- Vai, fiică a Stăpânului asmuţitor-de-furtuni, tu cea nebiruită! în zadar lui Menelau i-am făgăduit că se va întoarce pe pământul străbun doar după ce

Ilionul va fi fost năruit, dacă îngăduim ca blestematul Ares să-şi dezlănţuie furia. Haide să ne-amintim de năpraznica noastră putere şi-ndrăzneală."
(719) Astfel a vorbit şi zeiţa Atena cu-priviri-de-fulger îi ascultă îndemnul. Atunci zeiţa Hera vrednică-de-cinstire, fiica marelui Cronos, înhamă în grabă caii minunaţi cu fruntare de aur. In amândouă părţile carului Hebe zvârle repede, la cele două capete ale osiei de fier, măreţele roţi lucrate din aramă, ce au fiecare opt spiţe de fier. Obezile roţilor în aur sunt lucrate, aur nepieritor, iară pe deasupra-s puse cercuri de-aramă bine potrivite, frumoase la vedere. La amândouă roţile, butucii sunt strunjiţi din argint şi chelna e prinsă în curele de aur şi argint, foarte bine întinse. Iar jur împrejur, la înălţimea pieptului, se află
89
două margini lucrate din aramă. De-acolo iese oiştea, ce e tot din argint; la capătul ei leagă zeiţa Hebe jugul minunat, făurit din aur, de care sunt prinse hamuri tot din aur. Sub jug aduce Hera sprintenii telegari, nerăbdătoare fiind să pornească spre vrajbă şi strigătul de luptă.
(733) în această vreme, zeiţa Atena, în palatul lui Zeus, a lăsat să cadă minunatul văl ce-i acoperea trupul, lucrat de ea însăşi în cusături de mână. După ce-a îmbrăcat pieptarul lui Zeus, şi-a pus armura pentru luptă ce-e-izvor-de-lacrimi şi-a zvârlit pe spate egida-nciucu-ratâ, spăimoasa egidă, unde, ca şi o cunună, se văd: Vrajba, Fuga ce-n-gheaţă-inimile şi capul Gorgonei, dihanie cumplită, prilej doar de groază, semnul de moarte al Cronidului Zeus, stârnitorul furtunii. Pe frunte îşi aşază coiful de aur, cel cu două creste şi patru gurguie, pe care se văd foarte mulţi cetaşi, acoperiţi de arme, din cetăţi o sută. In sfârşit, se urcă pe caru-i repede-şi-strălucind-ca-flacăra, apucă lancea grea, lungă şi puternică, ce doboară şiruri de voinici viteji, atunci când se dezlănţuie din mâinile fiicei Părintelui Zeus, puternicul Stăpân.
(748) Zorită, Hera îşi biciuie caii. Şi se deschid singure Porţile Gerului, vegheate de Hore - străjere-ale Olimpului şi-ale bolţii cereşti -, ce rând pe rând ridică ori ştiu să coboare nourul cel des. Pe-acolo îşi mână caii zeiţele-amândouă, stârnindu-i cu ţepoiul. Şi-l află pe Cronid aşezat departe de zeii ceilalţi, pe cea mai înaltă din culmile Olimpului cu-atâtea-piscuri. Atunci zeiţa Hera cu-braţele-albe opreşte telegarii şi grăieşte lui Zeus, fecior al lui Cronos:
(757) "- O tu Părinte Zeus, împotriva lui Ares oare nu te mânii, pentru tot ce face? Cât de mulţi ahei n-a nimicit cumplitul, viteji între viteji? Tot ce-i trece prin minte ar vrea să făptuiască. Mi-e sufletu-n-tristat când îi văd pe Cypris şi zeul Apolo cu-arcul-de-argint că se bu-cură-n voie, privind pe acest nebun dezlănţuit de ei. Nici o lege acum nu l-ar putea opri. Te vei supăra, Zeus, dacă îl voi izbi, scoţându-l fără milă din iureşul luptelor?"
(764) Cel care ştie să adune norii îi răspunde Herei:
"- Mă-nvoiesc, zeiţă! Stârneşte-o pe Atena, zeiţa prăzilor, căci ştie de minune să-l dea pradă durerii!"
90
(767) A spus şi, atunci, Hera cu-albe-braţe, îi urmează vorba şi biciuie caii ce volnic se avântă spre înstelată boltă, între cer şi pământ. Nemărginita zare, învăluită-n negură, ce-abia este cuprinsă de privirile omului aşezat pe-o culme, văzând în depărtare zarea de-culoarea-vinului, dintr-o săritură, o străbat telegarii, zeieştii telegari, ce nechează puternic. Au ajuns, de îndată, pe câmpia Troiei, unde curg două râuri: Scamandru şi Simoeis, acolo unde valurile lor se-ntâlnesc. Zeiţa se opreşte şi deshamă caii; apoi, în jur, împrăştie o negură deasă. Atunci Simoeis le dădu să pască iarba cea divină.
(778) Zeiţele-amândouă păşesc tot atât de uşor ca sfioasa columbă, în nerăbdarea lor să sprijine-argienii. Au ajuns acum lângă locul unde sunt adunaţi vitejii, lângă Diomede cel-strunitor-de-cai. Asemenea leilor dornici de carne crudă ori asemenea mistreţului cu puteri neînvinse. Hera se opreşte, luând

chipul lui Stentor cu-glasul-de-arama, ce singur răsună ca strigătele puternice a cincizeci de bărbaţi:
(787) "- Ruşine să vă fie, feciori ai Ahaiei, cu frica în sân dar chipul fălos! Câtă vreme a luptat Ahile printre voi, nu cutezau troienii să se avânte la Porţile Dardanice, temându-se năpraznic de lancea lui cea grea. Şi iată că, astăzi, se-ncumetă să lupte departe de cetate, în preajma corăbiilor."
Astfel grăind, Hera le trezeşte avântul războinic. Şi Atena, zeiţa cu-ochii-de-fulgere, spre Diomede se-ndreaptă. II găseşte zăcând aproape de sirepii şi de carul lui, răcorindu-şi rana ce i-o pricinuise săgeata lui Pândaros. Sudoarea care curge peste cureaua lată a uriaşului scut i-a sleit puterile. E istovit de lupte, iar braţu-i obosit. Când îşi ridică pavăza şi şterge negrul sânge, zeiţa cu mâna atinge jugul carului şi astfel îi vorbeşte:
(800) "- Câtă deosebire între tine, o Diomede, şi părintele tău! Era mic la trup, dar aprig în lupte. L-am oprit odată să-şi dezlănţuie furia când venise ca sol în cetatea Thebei, sosind din Ahaia. Nenumăraţi cadmeni îl înconjurau. L-am îndemnat atunci să prânzească în tihnă, rămânând în palat. Dar cugetul lui - atât de-nverşunat - l-a mânat rând pe rând să-i cheme la luptă, slîdându-i, pe feciorii Thebei. Şi i-a biruit
91
lesne. Veghez şi-asupra ta şi-alături îţi stau. Dar, când te-ndemn stăruitor să lupţi, fie poate din truda multor bătălii ori fie şi din teamă, tu te ţii departe de groaznica-ncleştare. Văd bine că nu eşti vlăstarul lui Tydeus fecior al lui Oineus." *(814)* Diomede îi răspunde:
"- Te recunosc zeiţă, fiică a lui Zeus stârnitor-al-furtunii, şi-ţi voi vorbi deschis, netăinuind nimic din cugetul meu. Nu şovăiesc în inimă şi nici nu-mi este frică. Ci doar îmi amintesc îndemnul ce mi-ai dat ca nu cumva să-nfrunt pe cei-fără-de-moarte, afară doar de este zeiţa Afrodita, odraslă a Cronidului. Dacă o văd luptând, tu mi-ai îngăduit să o lovesc cu tăişul lăncii de aramă. Iată de ce, acum, mă vezi dând înapoi, poruncind celorlalţi aici să se adune. Am înţeles că Ares este aici stăpân, în crunta bătălie."
(825) Zeiţa Atena cu priviri-de-fulger astfel îi vorbeşte: "- Viteze îndrăgit de inima mea, o fiu al lui Tydeus! Dacă te ocrotesc, nu te teme de Ares sau de alt Nemuritor. Porneşte-ţi telegarii cu-zdravene-copite împotriva lui. Loveşte-] fără sfială, în faţă şi de-a-proape, pe smintitul Ares, cel rău, şi nestatornic, cum e bătaia vântului. Ne-a făgăduit, mie şi slăvitei Hera, că-i va prigoni pe cetaşii Troiei, sprijinind pe ahei şi iată-l acum în mijlocul troienilor, uitându-i pe danai!"
(835) Astfel a grăit şi-apucă pe Sthenelos, trăgându-l jos din car. Viteazul a sărit neîntârziat din chelnă. Cu avânt se urcă, alături de Diomede, zeiţa Atena. Osia de stejar, sub greutate, scârţâie zgomotos, purtându-i pe viteaz şi cumplita zeiţă. A luat Atena biciul şi hăţurile-n mână. In fruntea tuturor au pornit sirepii cu-zdravene-copite. în astă vreme, însângeratul Ares pradă pe viteazul oştilor etoliene, Periphas cel cu armele-i uriaşe, slăvitul fecior al lui Ochesios. Atunci zeiţa, ca să n-o zărească prea vânjosul zeu, îşi pune pe cap cuşma lui Hades.
(846) De-ndată ce Ares, pacostea muritorilor, l-a zărit pe Diomede, lasă pe uriaşul Periphas să zacă în locul unde-i smulsese viaţa şi înaintează să-nfrunte pe fiul lui Tydeus. Amândoi au pornit şi sunt acum aproape. Cu suliţa-i de-aramă zeul se apleacă peste jug, peste hăţuri; 92
şi-o azvârle în dorinţa, fierbite, de a-l ucide! Dar zeiţa Atena cu pri-viri-de-fulgere prinde lancea în mână, îndreptându-i zborul departe de car. La rându-i, Diomede, cu lancea în pumn, sare la luptă; iară Atena îi îndreaptă tăişul spre pântecul lui Ares, chiar în locul unde se încheie brâul de aramă. Acolo îl răneşte şi îi sfâşie carnea, după ce Diomede trage înapoi ascuţişul ei. Zeul cel de aramă strigă mai cumplit decât ar striga nouă sau zece mii de oameni porniţi să se-ncaiere. Aheii şi troienii încremenesc de spaimă; într-atât de cumplit a fost

strigătul lui, al zeului Ares, nesătul-de-lupte!
(864) După cum coboară ceaţa-ntunecată din mijlocul norilor când bate după arşiţă vântul furtunii, la fel zeul de-aramă urcă cu norii spre cerul cel înalt, în faţa privirilor odraslei lui Tydeus. într-o clipă ajunge la muntele Olimp, în lăcaşul zeilor, şi lângă Cronid atunci se aşază, copleşit de-obidă. Rana şi-o arată şi sângele cum curge, zeiescul său sânge şi gemând îi spune înaripate vorbe:
(872) "- O Părinte Zeus, cum de nu te mânii când vezi câte îndur? îngrozitoare chinuri răbdat-am noi, cei veşnici, luptând unii împotriva celorlalţi ca să-i mulţumim pe bieţii muritori. Şi cu toţii suntem împotriva ta din pricina Atenei, nesăbuita fiică, ce cugetă doar la nelegiuiri. Noi toţi suntem supuşi cuvântului tău, dar pe ea niciodată n-o mustră nici fapta şi nici vorba ta. îi îngădui totul, fiindcă i-ai dat viaţă, tu singur i-ai dat-o, lui Pâllas Athena, îndârjită-n rele. Şi acum dezlănţuie împotriva noastră pe trufaşul Diomede. Venind înspre Cypris, a rănit zeiţa la-ncheietura mâinii şi, apoi, întocmai unui zeu din ceruri, porni să mă înfrunte. Dar iuţeala pasului m-a ferit de el, căci astfel rămâneam biruit de chinuri, pentru multă vreme, şi zăceam încă viu din lovitura lăncii, lipsit de orice vlagă, printre groaznice leşuri."
(888) Aşa răspunse Zeus, cel ce norii i-adună, cu privirea sumbră:
"- Vai, nesocotite, de ce te-oi fi jelind lângă genunchii mei? Dintre toţi cei cu lăcaşul în Olimp, tu mi-eşti cel mai urât. Doar vrajba te-n-cântă, războiul şi lupta. Moştenit-ai pornirea spre gâlceava a Herei, pe care atât de greu o pot struni cu vorba. Nenorocirea ta ei i se datorează. Aşa îmi vine a crede: ea te-a povăţuit! Dar nu te voi lăsa pradă

suferinţelor, fiindcă îmi eşti vlăstar; Hera şi cu mine te-am adus pe lume. Dacă un alt zeu te-ar li zămislit, o tu, pustiitorule, de mult ai fi zăcut mai adânc sub pământ decât e-acel lăcaş ce-nchide acum pe vlăstarele Cerului."
(899) Şi, rostind acestea, Zeus porunceşte, de-ndată, lui Paion să-l tămăduiască. El presară pe rana-i leacuri ce-i alină durerile toate şi-i astfel vindecat. Nu se născuse Âres să fie sortit Morţii. După cum zeama smochinului sălbatec încheagă laptele, când este clătinat ca să se poată prinde (chiar dacă laptele este curgător), tot astfel şi Paion tămăduieşte rana năprazniculuiAres. îl îmbăiază Hebe, şi-apoi îl înveşmânta în straie frumoase. Se-aşază atunci alături de Cronid, mândru în slava lui.
(907) Tot atunci în palat se întorc împreună Hera, zeiţa din Ârgos, şi Atena, cea din Alacomene, după ce-au oprit măcelul lui Âres, pacostea muritorilor.

-

CANTUL AL VI-LEA

Părăsit-au zeii aprigele lupte şi cruntul vălmăşag ce s-a răzleţit pe câmpul de bătaie, întinzându-se de-o parte iar, apoi, de alta. între Si-moeis şi undele lui Xânthos, războinicii ţintesc tăioasele lor lănci.
(5) Telamonidul Âias, stăvilar al aheilor, întâiul frânge şirul troienilor şi, aducând lumina unei izbăviri, izbeşte-n creasta coifului pe viteazul Acâmas, căpetenie tracă, vlăstar al lui Eussoros, un bărbat voinic şi de neam ales. Vârful de-aramă străpunge osul frunţii şi-adânc se înfige; iar beznele Morţii privirea i-o învăluie.
(12) Mai apoi, Diomede ucide pe Âxylos Teuthranidul, care locuia-n frumosul oraş cu numele de-Ârisbe. Era foarte bogat şi de oameni iubit, iar în locuinţa-i de la marginea drumului, pe toţi îi ospăta cu bunăvoinţă. Nici unul dintre ei n-avea să-l ocrotească primejduindu-şi viaţa, ca să-l poată feri de tăişul aramei şi de-ndurata Moarte! Diomede îi ia zilele şi slujitorului, ce se numea Calesios şi care-n acea zi mânase caii săi. Şi glia îi înghiţi, de îndată, pe-amândoi.

(20) Euryalos pe Dresos şi pe Opheltios îi pradă de arme, năpustin-du-se, apoi, asupra lui Âisepos şi a lui Pedesos, viteji odinioară născuţi de nimfa Abarbareea slăvitului Bucolion, feciorul cel dintâi al lui Laomedon, zămislit de maică-sa în taina cea mai mare. Pe când păştea oile, se uni întru dragoste cu nimfa Arbarbareea, iar din iubirea lor, doi gemeni se născură. Dară Mecisteiâdul le-a curmat avântul precum vlaga genunchilor; iară, de pe umeri, le-a fost smulsă armura.
95
(29) **Vajnicul** Polypoites ucide pe Astyalos, iar Odiseu doboară un luptător viteaz, venit din Percote, cu numele Pfjdytes. La rândul lui, Teucros răpune pe-Aretâon. Nestoridul Antilochos izbeşte cu lancea pe-oşteanul Âbleros; iară domnul oştirii, Agamemnon, ucide pe Ela- -tos, venit din oraşul Pedasos, ce era aşezat pe-o înălţime, aproape de râul Satnioeis cu-unde-argintii. Eroul Leitos prinde pe Phylacos, în vreme ce fugea. Iară Eurypylos ucide pe Melânthios.
(37) Menelau cu-puternic-strigăt-de-război prinde pe Âdrestos, în timp ce sirepii-i alergau - speriaţi - pe-ntinsul câmpiei, izbindu-se de trunchiul unui tamarisc. Carul arcuit şi-a frânt capătul oiştei şi pornesc telegarii în fugă spre cetate, spre care goneau alţi cai, înnebuniţi de spaima aheilor. Din car se rostogoleşte Âdrestos (căzuse peste roată, pe gură, cu falca în ţărână!); iară când Menelau se-apropie de el, cu lancea în pumn, îi prinde genunchii şi fierbinte se roagă:
"- Cruţă-mi viaţa, Atride, şi vei primi răsplata care ţi se cuvine. **Tatăl** mi-e bogat. Casa îi e plină de lucruri de preţ: aur şi aramă şi **fierul** ce-i lucrat cu mare meşteşug. Doar să mă ştie viu la sprintenele **j** corăbii, şi de-ndată trimite puzderie de daruri."
(51) Prin aceste vorbe, Âdrestos înduplecă inima lui Menelau. Dar ! tocmai când vroia să-l ducă la corăbii soseşte, în fugă, domnul Aga- **j** memnon, poruncind cu mânie:
"- Bietul meu Menelau, de ce ţi-o fi milă de-un asemenea om? Prea bine se purtară troienii-n casa ta? Nici unul să nu scape de nă-praznica Moarte, prin braţele noastre. Nici pruncul purtat de maică-sa 1 la sân! Să piară toţi din Troia, de nimeni plânşi vreodată, şi fără nici o urmă."
(61) Aşa grăieşte Atridul. Prin apriga lui vorbă îi schimbă hotărârea. Menelau împinge cu mâna pe Âdrestos, iar domnul oştirii îl izbeşte sub coastă. Când a căzut pe spate, îi pune Agamemnon vârtos piciorul în piept, ca să-i smulgă lancea.
(66) Cu glasul puternic, Nestor strigă-argienilor: 96
"- O, eroi danai, slujitori ai lui Âres! Nici un cetaş să nu rămână-n urmă ca sa-şi ducă prada la sprintenele corăbii. Să ucidem vrăjmaşii! Apoi vom jefui în tihnă, pe câmpie, leşurile troienilor!"
(72) Aşa a vorbit, stârnindu-le-n inimă avântul războinic. Şi din nou troienii, zdrobiţi de ahei, ar fi fost siliţi să urce pân-la Troia, neputincioşi să lupte, dacă Helenos, fecior al lui Priam, cel mai de frunte dintre ghicitori, i nu se-apropia de Enea şi de slăvitul Hector, vorbindu-le astfel:
(77) "- Enea şi tu Hector, vouă vă vorbesc, pentru că pe voi v-apa-să greul luptelor! Voi sunteţi mai presus în război şi în Sfat. Ajunşi în faţa Porţilor, opriţi-i pe cetaşi din fuga-nvălmăşită; ieşiţi-le în cale, ca nu cumva să cadă-n braţele femeilor, întru bucuria duşmanilor noştri. Iar după ce avântul se va fi trezit în rândurile noastre, ne vom bate cu toţii împotriva danailor, chiar dacă războiul ne-ar slăbi puterile, de vreme ce Nevoia ne sileşte s-o facem. In astă vreme, Hector, porneşte spre îlion, s-o găseşti pe mama. Spune-i să adune în templul Atenei sus, pe Acropolă, pe toate troienele care, prin vârsta lor, sunt vrednice de cinste şi să descuie poarta lăcaşului cel sfânt, aducând din casă cel mai de preţ veşmânt, mai mare şi mai drag. Să-l aştearnă apoi pe genunchii Atenei cu-frumoase-plete şi să-i juruie zeiţei ca-i va jertfi, pe-al-tar în templu,

douăsprezece junei, în vârstă de un an, ce nu cunosc ţe-poiul, dacă îi va fi milă de cetatea Troiei, de femeile noastre şi sărmanii copii şi va alunga de la ziduri pe fiul lui Tydeus, năpraznicul războinic, priceput să pună pe fugă vrăjmaşii! îl cred mai de temut decât toţi vitejii, şi chiar decât Ahile cârmuitor-de-oşti, despre care se spune c-o zână i-a dat viaţă. Necruţătoarei furii e pradă Diomede şi nimeni nu se-ncumetă să-l înfrunte pieptiş."
(102) Aşa grăi Helenos şi Hector, de îndată, îi urmează îndemnul. Sare de pe car acoperit de arme. După ce-şi roteşte ascuţitele suliţe, cutreieră oastea, înflăcărând troienii şi, iarăşi, porneşte cumplitul mă-
1. Ca şi sora sa Casskndra, Helenos are darul de a

cel. Troienii s-au întors împotriva aheilor, siliţi să dea-napoi. Luptele se curmă. Norocul schimbă tabăra. Şi totul se petrece într-atât de repede, încât argienii cred c-un zeu a coborât din înstelată boltă s-ajute pe troieni.
(110) Atunci Hector strigă şi glasul lui s-aude departe, peste oşti: "- Troieni cutezători şi voi, care sunteţi vestite ajutoare, venite de departe! Fiţi straşnici în luptă şi toate biruinţele voastre, câte le-aţi avut, să le purtaţi în gând, în vreme ce pornesc spre cetatea Troiei ca să-ndemn Bătrânii şi femeile noastre să-nalţe rugi fericiţilor zei, făgăduind, apoi, sfinte hecatombe."
(116) Astfel a vorbit; şi, de-ndată, porneşte spre poarta cetăţii. Pa-văza-i gurguiată, în acelaşi timp, îl loveşte la ceafă, sus, şi jos la călcâi, cu marginea curelelor ce se află în jur.
în ăst timp, între oşti, Glâucos, fecior al lui Hippolochos şi vajnicul Diomede, vlăstarul lui Tydeus, au pornit amândoi şi sunt acum aproape. Cel din urmă grăieşte:
(123) "- Oare tu cine eşti, viteaz de neam ales, printre muritori? Nicicând nu te-am văzut, în lupte preamărit, şi totuşi te vădeşti a fi mai presus decât oştenii toţi. Iar umbra lăncii mele, a lăncii lui Diomede, cutezi tu s-o înfrunţi? Nefericiţi părinţi ai căror fii ţin piept urgiei Tydeidului. De cumva eşti un zeu din înălţimi cereşti, nu vreau să-nfrunt pe zeii izbăviţi-de-moarte. Nici regele Lycoorgos, vânjosul fecior al regelui Dryas, înfruntându-i pe zei n-a trăit multă vreme. Fugărise-nvrăjbit, pe muntele Nyseion, pe zânele doici i ale zeului Bâ-cchos. Stârnite de ţepuşa regelui Lycoorgos aducător-de-moarte, zvârliră Zânele tirsurile lor, şi, în adânc de mare, Dionysos se-ascunse, în braţele lui Thetis. Cutremurat de spaima strigătelor lui era atunci Dionysos! Zeii, de-a pururi vii şi scutiţi de vreo grijă, şi-au vădit de îndată cumplita lor mânie, iar Zeus l-a orbit. Zeiasca osândă i-a curmat firul vieţii. Nu aş vrea ca să lupt cu Preafericiţii, cei-fără-de-
1. Erau Hyadele (vezi *Indice).* 98
moarte. Dacă tu eşti hrănit de roadele pământului şi eşti un muritor, de-ndată vei ajunge în ghearele Morţii, de-ndrăzneşti să mă-nfrunţi." *(144)* Iar slăvitul fecior al lui Hippolochos astfel îi răspunse: "- De ce vrei, o Tydeide, să-mi cunoşti obârşia? Trec oamenii pe lume, precum frunzele-n toamnă; la suflarea vântului se-mprăştie pe pământ. Dar creşte iar frunzişul pe falnicii copaci, în timpul primăverii. Tot astfel muritorii: se naşte un nou neam, când celălalt se stinge. Iar dacă vrei să ştii mai multe despre mine, sunt mulţi ce mă cunosc, ascultă ce-ţi voi spune. în oraşul Ephyre, la capătul Argolidei, locuia Sisyphos, feciorul lui Eol; Sisyphos cel viclean, părintele lui Glâucos, la rându-i părinte lui Bellerophontes, dăruit de zei cu mândră vitejie şi-un chip fermecător. Darul cel mai ales al tinereţii-n floare! Dar îi urzi pieirea regele Proitos, cu inima pizmaşă pe darurile lui, alungându-l din Argos, din ţara-i strămoşească. Căci supusese Zeus pe Bellerophontes sceptrului regesc. Dar frumoasa Anteia, soţia lui Proitos, robită de dorinţa tainicei iubiri, ispiti pe viteaz, fără să-i înduplece gândul

înţelept. Născocind o minciună, îl învrăjbi pe rege: "- Te blestem, Proitos, s-ajungi pradă Morţii, dacă nu-l vei ucide pe Bellerophontes; în ciuda vrerii mele, a vrut să mă dezmierde." Aşa grăi Anteia. Şi vorbele-i mâniară pe regescul soţ. Dar, în adâncul inimii, regele se temu pe viteaz să-l ucidă. Şi-l trimise departe, până în ţara Lyciei. Scrisese, pe o tăbliţă, ce fusese-ndoită şi apoi pecetluită, semnele pierzării, şi i-a încredinţat-o ca regescu-i socru, când el va fi adus, viaţa să i-o piardă. Porni Bellerophontes, ocrotit de zei şi, când ajunse-n Lycia, pe malul lui Xânthos, cu cinste îl primiră. Timp de nouă zile, nouă boi înjunghiară; dar, când se iviră pentru a zecea oară zorii dimineţii cu-degetele-de-trandafir, regele îi ceru să-i arate semnele trimise de Proitos, semnele de-moarte. De îndată ce văzu tăbliţa blestemată, îi dădu poruncă să ucidă Chimaira, zeiasca Chimaira, cea nebiruită! Cu chipul unui leu, cu spate de balaur şi trupul de capră, azvârlea limbi de foc spăimoasa dihanie atunci când era pradă cumplitelor mânii. Dar Bellerophontes o zdrobi năpraznic, căci el se bizuise pe semnele cereşti. Apoi se învrăjbi cu vestiţii Solimi. Cumplită încercare îndurase
99
el, printre muritori. în al treilea rând, nimici pe Amazoane, luptătoare-asemenea-bărbaţilor. Şi, când Bellerophontes se întoarse-n Lycia, regele urzi o capcană vicleană. Pe cei mai destoinici dintre luptători, din întinsa ţară, îi aşează la pândă, cu gândul să-l ucidă. Nici unul din pân-dari nu se-ntoarse acasă, răpuşi pe loc cu toţii de vânjoşia lui. Regele înţelese că viteazul era din neam de semizei, şi-l opri în palat - dăru-indu-i pe fiica-sa, apoi o jumătate din cinstirea regească. Lycienii îi tăiară o largă moşie, ce în lanuri de grâu şi în livezi bogate nu mai avea pereche, dându-i în stăpânire rodnicul pământ. Soţia i-a născut trei copii: pe Isandros, pe Hippolochos cum şi pe Laodâmeia, ce se-n-drăgi cu Zeus şi pe lume-i aduse un fecior, pe slăvitul Sarpedon, de-o potrivă cu zeii. Iar când Bellerophontes fost-a prigonit pe câmpurile aleene, de către acei cu sălaşu-n Olimp şi ocolea amarnic paşii omeneşti, cu inima înfrântă în lupta cu Solimii, văzu pe Isandros murind, ucis de Ares, şi pe Artemis, zeiţa cu-hăţuri-de-aur zmulgând, pradă furiei, viaţa Laodâmeiei. Tată mi-e Hippolochos şi-am fost de el trimis în cetatea Troadei, cerându-mi să nu-mi uit faima vitejiei şi pe toţi să-i întrec, ca nu cumva să-mi fie neamul de ocară; neam ales de viteji, în larga ţară a Lyciei, şi-n oraşul Ephyre. Iată cine sunt eu, din ce sânge mă trag şi care-mi este neamul."
Astfel a vorbit, şi Diomede simte bucuria în suflet. înfige-adânc lancea în pământul mănos şi rosteşte de-ndată plăcutele cuvinte:
(215) "- Tu eşti pentru mine oaspete de demult. Primit-a odinioară pe Bellerophontes regele Oineus în palatul său, şi douăzeci de zile îl opri la el. Şi-au dat amândoi nepreţuite lucruri: Oineus îi dădu o mândră cingătoare din purpură aleasă, iar Bellerophonthes dădu tatălui meu o cupă de aur cu două toarte-n părţi. Am lăsat-o în palat, atunci când am pornit spre ţara Troadei. De Tydeus, viteazul, nu-mi aduc aminte, fiindcă m-a părăsit de când eram copil, pe vremea când în Theba căzdeau răpuşi vitejii veniţi din Ahaia. în ţara Argolidei voi şti gazdă să-ţi fiu; şi tu, în ţara Lyciei! De-o fi s-ajung vreodată... Chiar şi-n văpaia luptelor, putem să ne ferim de lancea celuilalt. Destui viteji din Troia eu voi putea ucide şi falnice-ajutoare, dacă un zeu îmi scoate 100
în cale vreun vrăjmaş sau de îl voi ajunge-n fugă din urmă. Curmân-du-le suflarea, vei prăda şi tu nenumăraţi ahei. Armele să le schimbăm, ca să afle cu toţii c-ospeţii din străbuni, întru slăvirea noastră, ne leagă pe-amândoi."
(232) Aşa grăi Diomede. Ca să-şi pecetluiască preasfântul legământ, vitejii sar din car şi mâinile îşi strâng. Dar, pesemne, Cronidul i-a întunecat dreapta judecată slăvitului Glâucos. Luă arme de-aramă -preţuind nouă boi - şi i-a dat Tydeidului armele-i de aur, ce preţuiau o sută.
(237) De cum soseşte Hector pe lângă metereze şi Porţile din Stânga, s-adună în

jurul său nevestele troiene şi fiicele lor, ca să poată-n-treba despre soţi, părinţi, fraţi şi fiii lor. Pe toate le îndeamnă să-nalţe rugi. Căci soarta ce le-aşteaptă se va numi durere.
(242) Hector ajunge apoi la palatul lui Priam, cu multele pridvoare lustruite frumos, unde se-aflau cincizeci de încăperi, una lângă alta, clădite din piatră lustruită cu grijă, şi unde dorm, alături de soţiile lor, toţi fiii lui Priam. De partea cealaltă, înlăuntrul curţii, în faţa celorlalte, se găsesc douăsprezece iatacuri din piatră lucitoare, sub acoperământul prelungit în terasă. Se odihnesc acolo ginerii lui Priam, alături de neveste ce sunt de neam ales. Hector e-ntâmpinat de blânda sa mamă care tocmai pornea înspre Laodice, cea mai chipeşă dintre fiicele ei. Hecâbe-i prinde mâna şi de-ndată-i vorbeşte, rostindu-i toate numele:
(254) "- Fiule, de ce-ai venit, părăsind bătălia? Vai, în jurul oraşului, cum vă sleiesc puterile blestemaţii ahei! Te-a îndemnat inima să vii până-n cetate ca de pe Acropolă să-ţi poţi înălţa braţele, rugându-te lui Zeus? Aşteaptă să-ţi aduc un vin la fel de dulce cum e mierea de aur. Să-nchinăm mai întâi lui Zeus prinosiri, apoi tuturor zeilor. Ţi-ar prinde bine, o Hector, să bei din acest vin! Ostaşului trudit, îi sporeşte puterea. Atât te-ai ostenit să-i aperi pe troieni."
Marele Hector răspunde maică-sii:
(264) "- Preacinstita mea mamă, nu-mi aduce vin. Mă tem că-mi va slăbi tăria genunchilor şi vânjoşia-n luptă, uitând că-s un viteaz. Cu mâinile-ntinate, n-aş îndrăzni să-nchin Cronîdului Zeus vin de-culoa-

rea-flăcării: nu se cade, mânjit de noroi şi de sânge rugile să-ndrepţi spre cel învăluit-în-norii-cenuşii. Mai bine du-te, mamă, spre templul Atenei dătătoare-de-pradă. Du-te cu miresme, după ce vei fi adunat femeile din Troia ce-s vrednice de cinste. Apoi vei lua din casă cel mai ales veşmânt, mai mare şi mai drag, să-l aşterni pe genunchii zeiţei Atena cu-plete-frumoase. Juruie-i să-i jertfeşti, pe altarul templului, douăzprezece junei, în vârstă de un an, ce nu ştiu ce-i ţepoiul. Şi astfel vom afla de mila o va prinde de oraşul troian, de femeile şi de sărmanii copii, alungând din cetatea sfântului Ilion pe fiul lui Tydeus, năpraznicul războinic, priceput a-i pune pe vrăjmaşi pe fugă. Mergi la templul Atenei, în vreme ce îl caut pe fratele meu Paris, spre-ai cere să vie pe câmpul de bătaie, de-o vrea să mă asculte. Mai bine s-ar deschide sub paşii lui pământul. O pacoste hrănită de Olimpianul Zeus întru nefericirea tuturor troienilor, a vajnicului Priam şi-a odraslelor sale. De l-aş vedea zvârlit în lăcaşul lui Hades, mi s-ar părea că inima-mi va putea da uitării răstriştile-ndurate."
(286) Astfel a vorbit Heetor; iar mama sa, de-ndată, se-ndreaptă spre palat, îşi adună slugile să cheme prin cetate troienele - cele-vred-nice-de-cinste. Coboară în cămara plină de miresme, unde se află văluri foarte frumos cusute, lucrate de femeile venite din Sidon.i Prea-mândrul Alexandros le adusese cu el din ţara-ndepărtată, străbătând noianul mării-nvolburate, atunci când s-a întors în cetatea Troadei urmat de Helena-cea-cu-părinţi-slăviţi. Hecâbe alege un văl să-l ducă zânei, vălul cel mai mare, minunat înflorat, strălucind ca un astru. L-a ascuns la fund, sub toate celelalte. Apoi pleacă în grabă. Femeile din Troia, vrednice-de-cinste, o însoţesc pe drum.
(297) Când ajunge la templul aflat pe înălţimi, preoteasa Theano, slujind-o pe Atena, fiica lui Cisses, nevasta lui Antenor, strunitor-de-
1. Homer nu aminteşte nimic despre cetatea feniciană Tyr. în schimb, Sidonul este menţionat. Se poate vedea din acest pasaj că răpirea Helenei a fost totodată şi o expediţie de piraterie.

cai, le deschide poarta. După şartul strămoşilor, îşi ridică braţele şi strigă puternic; iar frumoasa Theano aşază pe genunchii pletoasei Atena minunatul văl, rugându-se fierbinte către fiica lui Zeus:
(305) "- Slăvită Atena, tu care ocroteşti cetatea Ilionului, frânge apriga lance din mâna lui Diomede şi, cu faţa-n ţărână, doboară-l pe aheu la Porţile Scee, şi-ţi

vom jertfi douăsprezece junei în vârstă de un an, care nu cunosc ţepoiul. Dacă te-nduri de oraşul Troadei, de bietele neveste şi sărmanii copii."
(311) Aceasta le-a fost ruga, dar Pâllas Athena n-a vrut s-o primească. Şi, pe când femeile smerite o rugau pe fiica lui Zeus, Heetor se-ndreaptă spre casa lui Alexandros, minunata casă ce-a fost de el zidită, cu sprijinul meşterilor iscusiţi din Troia. înălţaseră ei iatacul cu sală şi curte-n cetăţuie, alături de casele lui Heetor şi-ale regelui. Priamidul Heetor ţine-n mână o lance care este lungă de unsprezece coţi, cu vârf strălucitor, cuprins într-o verigă lucrată în aur. Heetor a intrat în casa lui Alexandros şi-l află lustruind frumoasele lui arme: scutul şi cu platoşa şi-un arc încovoiat, pe care-l mânuia. Iar, în mijlocul roabelor, argiana Helena îndemna pe femei să lucreze frumos.
(325) De cum îl vede Heetor, cu vorbe de ocară astfel îi grăieşte:
"- O nesocotite! De furii fără frâu te-ai lăsat învins, când în jurul Troiei cu-zidurile-nalte se prăbuşeau cetaşii. Din vina ta răsună urletul războiului în sfântul Ilion. Ai sudui chiar tu şi ai vorbi cu ciudă, faţă de nevolnici fugiţi din toiul luptei. Ridică-te, Alexandros! Să n-ajungă cetatea mistuită de flăcări!"
Răspunde Alexandros cel-chipeş-ca-un-zeu:
"- Cu multă-nţelepciune mă dojeneşti, o Heetor! Iată ce-ţi voi spune: ascultă-mă şi crede! Eu n-am rămas învins nici de furii oarbe sau de păreri de rău stârnite de troieni, ci pentru că râvneam să mă fi cufundat în aleanul meu. Adineuri chiar rostindu-mi vorbe blânde, îmi cerea Helena din nou să mă îndrept spre câmpul de bătaie. Socot că-mi este rostul! Deseori izbânda îşi schimbă aleşii. Am să-mi îmbrac armura. Cu tine voi pleca. Sau, mai curând, tu pleacă şi-am sa te-jung din urmă."

Astfel a vorbit Paris, dar Hector nu-i răspunde. *(342)* Şi atunci Helena cumnatului îi spune, cu blânde cuvinte: "- Căţea neruşinată, sunt pricină de groază! Mai bine mi-era dat, când am venit pe lume, să mă ii azvârlit pe un vârf de munte năprazni-ca furtună. De ce n-am pierit oare în alba spumă a mării, a vuitoarei mări, răpită de un val, până nu se-mplinea ursita suferinţii şi-a Morţii-nsângerate! Dacă zeii au vrut să cad pradă durerii, măcar să fi fost soţie de viteaz, ruşinat de jigniri, temător de dispreţ. Dar, vai! Paris nu ştie şi nu va şti vreodată ce-i destoinicia. Curând el va îndura ponosul slăbiciunii. Haide, cumnate, intră! Vino şi te aşază. Pe tine te apasă grijile războiului. Eu sunt cea vinovată, căţea fără ruşine. Cât te-ndu-rerează smintelile lui Paris! Sortiţi cruntei răstrişti, de Zeus-neîndura-tul, vom fi cântaţi de-a pururi, rămaşi în amintiri şi huliţi de urmaşii urmaşilor noştri!"
(359) Marele Hector cu-coiful-sclipitor atunci îi răspunde: "- Nu-mi cere să rămân, nu poţi să mă îndupleci, chiar cu bunăvoinţa pe care mi-o arăţi. în apărarea Troiei, nerăbdarea inimii mă poartă înspre luptă. Mă văzură plecând, cu păreri de rău, oştenii din Ilion! Pe Paris să-l trimiţi să m-ajungă din urmă, până ce n-am ieşit pe larga poartă a Troiei. Acum mă duc spre casă, să-mi aflu slujitorii, iubita mea soţie şi fiul meu micuţ. Nu ştiu de-mi e sortit ca să-i mai văd vreodată. Poate Nemuritorii, prin braţele ahee, îmi vor răpune viaţa."
(369) Astfel a vorbit. Şi, de-ndată, porneşte spre frumoasa-i casă. Dar nu e în palat soţia-i legiuită. Pornise de-acasă spre naltul meterez, urmată de o slugă care-i purta copilul. Şi-acuma ea plângea pe turnul cel înalt, jelindu-se amarnic. Iar Hector, negăsind-o, se opreşte în prag şi pe roabe le-ntrebă:
"- Spune-mi adevărul: unde e Andromaca, cea-cu-albe-braţe? La surorile mele sau cumva la cumnatele-cu-vălurile-lungi? Ori e-n drum spre templu, unde cer troienele-ndurarea zeiţei, a cumplitei Atena?" *(381)* Mai-marea-printre-slujnici astfel îi răspunde: "- Dacă-mi porunceşti, am să-ţi spun adevărul. Ea nu e plecată la surorile tale şi nici nu-i la soţiile cu-vălurile-lungi ale fraţilor tăi, nici

la templul Atenei unde cer îndurare femeile din Troia. Ci pe turnul înalt al cetăţii Ilion s-a urcat Andromaca. A pornit într-acolo ca ieşită din minţi, de cum a aflat că biruinţa trece de partea danailor, iar sărmanii troieni sunt sleiţi de puteri. Pesemne se află urcată sus pe turn, urmată de o roabă ce pruncul poartă-n braţe."
(390) Aşa a grăit slujitoarea cea harnică. Atunci Hector se-avântă făcând cale întoarsă şi străbate cetatea pe drumurile bune. De îndată, se află la Porţile din Stânga, pe unde se ajunge pe câmpul de bătaie. Şi, fără-ntârziere, dăruita-i soţie îi iese-acum în cale, alergând înspre el. E fiica lui Eetion, ce-a fost rege viteaz, domnind peste cilicienii din ţara Ciliciei, în valea unui munte, a-mpăduritului Plâcos, în Theba Hi-ppoplacianã. Hector Priamidul acoperit-de-aramă o luase de soţie pe fiica lui Eetion. îi iese înainte, însoţită de-o roabă, ce poartă la sân pruncul cel micuţ şi zglobiu, neştiind să vorbească, fiul cel iubit al slăvitului Hector, asemeni unei stele care scânteie pe cer! Scâmandros îl numeşte viteazul pe băiat, iar ceilalţi Astyănax, domn-al-oastei-tro-iene; doar braţele lui Hector au apărat cetatea! Şi viteazul, tăcut; surâde băiatului, pe când soţia lui lângă el rămâne cu ochii-nlăcrimaţi şi de mână îl ţine, rostindu-i toate numele:
(407) " - O, preasărmane om! Pieirea va fi preţul vitejiei tale. N-ai milă de-un copil abia în pragul vieţii? De mine, îndurerata, sortită văduviei? Năpustiţi, de-a valma, te vor ucide-aheii! Şi, decât să te pierd, mai bine fie-mi dat să ma-nghită pământul. Restriştea îmi rămâne de-ţi împlineşti sorocul, pe tata l-am pierdut, şi pe slăvita-mi mamă. Pe tatăl meu, răpus de cumplitul Ahile, pe când nimicea Theba cu-porţile-înalte. L-a ucis pe Eetion, Iară să-l jefuiască. S-a sfiit atunci. Cu mândra sa armură, i-au ars trupul pe rug, înălţând lui Eetion, drept mormânt, un gorgan. Şi fiicele lui Zeus stârnitor-al-furtunii, frumoase-le-Orestiâde, sădiră ulmi în jur. Şapte fraţi am avut, în palatul părinţilor, şi-n aceeaşi zi i-a doborât Ahile, trimiţându-i lui Hades cel neîndurat ucişi pe lângă boii cu-pasul-apăsat şi dalbele mioare. Pe mama mea, regină în valea unui munte cu umbriş de păduri, a muntelui Plâcos, au adus-o aici cu toate-avuţiile, slobazind-o doar în schimbul

multor daruri; dar Ârtemis, zeiţa, a străfulgerat-o în casa părintească. Eşti totul pentru mine. Eşti tatăl meu, eşti frate şi vrednica mea mamă, înfloritoru-mi soţ. Fie-ţi milă, o Hector! Rămâi aici pe turn, de tear să n-ajung o văduvă cernită, iar feciorul tău nefericit orfan! Aproape de smochin, de smochinul sălbatec, duşmanul adună ostile danae, acolo unde-i lesne să cucereşti oraşul şi zidul cel înalt mai uşor de urcat. De trei ori pân-acuma, prin acest loc prielnic, încercară aheii să pătrundă în cetate; vestitul Idomeneu, luptătorii Atrizi, vânjosul Diomede şi războinicii Aias. Taina o dezvăluise, pesemne, un ghicitor sau cugetul, poate, îi va fi sfătuit."
(440) Şi marele Hector atunci îi răspunde: ._
"- Şi pe mine, femeie, mă frământă cumplit arnaru-atâtor griji. Mă cutremură gândul că bărbaţii din Troia şi femeile lor cu-vălurile-lungi vor crede că-s mişel, ocolind bătălia. N-aş putea să-ndur dispreţul troienilor. De mult cunosc prea bine preţul vitejiei şi în primele şiruri am vrut să fiu mereu, întru slava lui Priam şi-ntru slăvirea mea. Totuşi, ştiu acum, în adâncul inimii, că ziua va veni când străvechiul Ili-on se va prăbuşi, dimpreună cu tata şi cu norodul său. Dar soarta troienilor şi soarta Hecâbei, a regelui Priam şi-a fraţilor mei, căzuţi în ţărână în faţa duşmanului, mulţi şi viteji, mai puţin mă înfioară decât durerea ta, la gândul c-un aheu cu platoşă-de-aramă, înecată în lacrimi, te va fi înrobit. Şi vei vedea, atuncea, soarele de pe urmă al semeţiei tale; iar tu, slujind la Argos, va trebui să teşi şi apă să aduci, de la Hypereia ori de la Messeis, silită să asculţi de porunca stăpânei şi plecată a-marnic cumplitei Nevoi! Veni-va timpul greu când, văzându-ţi plânsul, unii, poate, vor spune: "Iat-o pe soţia falnicului Hector, a celui mai viteaz dintre troienii toţi, în vremuri de război, când luptele porniră în

jurul cetăţii preasfântului Ilion". Astfel vor grăi. Şi-n singurătate, pentru tine va fi din nou prilej de lacrimi, lipsită de-un bărbat aşa cum am fost eu, să te fi izbăvit de jugul înrobirii. De-mi este dat de zei ca să te văd târâtă în crunta silnicie şi strigătu-ţi de jale să-l fi auzit, mai bine s-ajung pradă necruţătoarei Morţi. S-acopere ţărâna trupul meu sfârtecat!"
106
(466) Şi, spunând acestea, Hector întinde braţele înspre copilul său. Dar pruncu-ntoarce capul, zvârlindu-se la sânul fetei cu-brâu-frumos. Strigă spăimântat de-nfăţişarea tatălui acoperit-de-aramă, şi coama-i fluturând deasupra coifului. Râde tatăl, văzându-l, râde slăvita-i mamă şi Hector, într-o clipă, îl scoate de pe cap, l-aşază pe pământ; apoi sărută pruncul, îl leagănă în braţe şi astfel grăieşte, rugându-se lui Zeus, precum şi celorlalţi zei:
(476) "- îngăduiţi-mi, Zeus şi voi, Nemuritori, ca fiu-mi să-ntreacă pe troieni după cum şi eu i-am întrecut pe toţi. Peste Ilion să domnească, dovedindu-şi puterea, şi-ntr-o zi se va spune, când el se va întoarce învingător din luptă: «- E mai presus ca tatăl!» Poate îi va fi dat s-aducă prăzi bogate, însângerate prăzi, ale unui duşman ce-a fost de el ucis iar maică-sa, în inimă, se va bucura!"
(482) Acestea le-a spus Hector şi-ncredinţează pruncul braţelor soţiei. Andromaca-l primeşte la sânu-nmiresmat, surâzând printre lacrimi. Hector, cu-nduioşare, vede durerea ei; mângâind-o cu mâna, astfel îi vorbeşte:
"- O sărmană-Andromaca! Nu te lăsa învinsă de clipele restriştii. Nici un luptător nu mă poate zvârli în străfundul lui Hades, înaintea ceasului sorocit de Soartă. Şi-ţi spun că nici un om, de-ar fi un mişel sau un viteaz de-ar fi, nu va putea scăpa de ce i-a fost ursit, de vreme ce-a venit pe această lume. Haide, te du acasă, întoarce-te la muncile ce se cuvin femeilor, la furcă, la ţesut, şi porunceşte roabelor să vadă de casă. Treburile războiului lasă-le bărbaţilor, şi - mai presus de toţi - să fie-n grija mea."
(494) După aceste vorbe, îşi ia de pe pământ coiful lucitor şi pleacă mai departe, în vreme ce soţia-i se-ndreaptă spre casă, dar îşi întoarce capul în urma ei, vărsând belşug de lacrimi. De cum a sosit în frumoasa casă a soţului ei, Hector Ucigaşul, regăseşte aci multele ei roabe. De-ndată ce-o zăresc, ele plâng şi suspină. Pe Hector îl plâng, cu toate că e viu, pe Hector, chiar în casa-i, de teamă nu cumva să nu se mai întoarcă de pe câmpul de luptă, învins de aheii cu-braţe-nverşuna-te, în crâncenul măcel. .,...

107
(503) Nici Paris nu întârzie în frumoasa-i casă. Abia s-a-nveşmân-tat în slăvita-i armură şi porneşte în goană, cu iuţeala picioarelor, să străbată cetatea. După cum un cal, ferecat la iesle şi hrănit cu orz, rupe căpăstrul şi se-avântă deodată, tropotind pe câmpia unde a fost deprins, în apele zglobii ale unui râu, să se poată scălda. îşi poartă capul falnic şi coama şi-o scutură în bătaia vântului, mândru de frumuseţea-i, în timp ce-l poartă pasul acolo unde pasc ceilalţi telegari. Tot astfel şi Paris, din înaltul Pergamului, strălucitor în armele-i ca astrul de lumină, coboară surâzând dus de mersu-i cel sprinten. în curând îl ajunge pe fratele său Hector, pe când el părăsea locul unde stătuse de vorbă cu Andromaca. Şi Paris, cel dintâi, rosteşte aste gânduri:
(518) "- Mă iartă, scumpe frate, de n-am venit la vreme, după cum mi-ai cerut, stăvilindu-ţi avântul".
Hector îi răspunde:
(521) "- Nefericite Paris! Nici un om, de e drept, nu ţi-ar dispreţui vrednicia în luptă. Eşti doar bărbat viteaz! Dar te laşi pe tânjeală şi-n adins uneori nu lupţi cu vânjoşie. Mi-e sufletul amar când mi-este dat s-aud batjocura troienilor, ce-atâtea au îndurat, din pricina ta. Să mergem, Alexandros! Vom sta, mai târziu, amândoi de vorbă cum ar sta doi prieteni, dacă Zeus ne-ngăduie ca în palatul

nostru, cinstind Nemuritorii ce trăiesc în Olimp, să aşezăm craterul slobodelor zile, după ce aheii vor fi fost alungaţi din ţara Troadei."

CÂNTUL AL VII-LEA

Astfel a grăit şi Hector se avântă dincolo de poartă, iară Alexandros îl urmează de-aproape. Amândoi doresc, în inimile lor, războiul şi lupta. După cum corăbierii, prada îngrijorării, atunci când despică marea nesfârşită cu vâslele lor bine şlefuite, sunt sleiţi de trudă dar un zeu le trimite vântul cel prielnic, pe care l-au dorit, tot astfel se bucură cetaşii din Troia, când zăresc vitejii venind înspre ei.
(8) Pe loc Paris răpune pe Menesthios, locuitor din Arne, fiul lui Areithoos purtător-de-măciucă, ce-l zămislise Phylomeduse cu-ochi-mari-de-juncă. Hector îl izbeşte la rându-i pe Eioneus, cu lancea ascuţită. L-a ochit în grumaz, sub coifu-i de aramă şi i-a zdrobit puterile. După aceea, Glâucos, căpetenia lycienilor, fiu al lui Hippolochos, loveşte cu lancea, în plină bătălie, pe Dexiadul Iphinoos, când el se urcă, dintr-un salt în car. Glaucos azvârle lancea lui cea lungă, nimerin-du-l în umăr. Se prăvale viteazul şi cade în ţărână, cu trupul sfârtecat.
(17) Dar Atena, zeiţa cu-priviri-de-fulger, a zărit pe troieni măcelărind aheii în luptă-nverşunată şi, dintr-o săritură, de pe culmea Olim-pului se-ndreaptă spre străvechea cetate a Troadei. Se-avântă şi Apolo de pe culmea Pergamului, să-ntâmpine pe Atena. Zeul vrea izbăvirea sfântului Ilion. Amândoi se-ntâlnesc aproape de-un stejar, unde fiul lui Zeus grăieşte cel dintâi:
(24) "- Oare de ce, o Atena, te-ai grăbit înc-o dată să părăseşti Olirnpul? De ce acest avânt al sufletului tău? Ai vrea ca biruinţa, atât

SEC
k Al.fc
ULTI --

de nestatornică, să se schimbe acum în folosul danailor, de vreme ce troienii sunt de tine lăsaţi fără milă să piară? Dacă vrei să m-ascultj, uite ce-i înţelept: măcelului şi luptei să-i punem, astăzi, capăt - potrivnicii lupta-vor, şi mai târziu, din nou. Nu va-nceta lupta, până când Ilionul se va fi năruit, în ziua sorocită. Atât de mult vă-ncântă pe voi, Nemuritorii, prăbuşirea troienilor."
(33) Zeiţa Atena cu-priviri-de-fulger de-ndată grăieşte:
"- O zeu Ocrotitor, să fie cum spui tu! Acesta mi-era gândul, coborând din Olimp spre danai şi troieni. Oare cum vom putea opri încleştarea?"
îi răspunde Apolo:
"- Noi vom stârni avântul şi tăria lui Hector strunitor-de-cai, pentru ca el, singur, să-nfrunte un aheu într-o cumplită luptă. Uimiţi, a-tunci danaii vor îndemna pe unul dintre oştenii lor să-şi măsoare puterea cu slăvitul Hector."
(43) A spus şi-Atena cu-priviri-de-fulger nu se împotriveşte. Dar divinul Helenos, în cugetu-i, pricepe ce tăinuiră zeii şi-aproape de Hector astfel îi vorbeşte.
(47) "- O fiu al lui Priam, pe care înţelepciunea te-nalţă pân-la Zeus! Vrei să te-ncrezi în mine, în fratele tău? Aşază de-o parte troienii şi aheii chemându-i să te-nfrunte întâiul luptător din ostile danae, în aprigul război. încă n-a sosit vremea să te biruie Moartea, după cum auzit-am glasuri răsunând din înălţimi cereşti!"
(54) Aşa vorbi Helenos şi se bucură Hector! între şiruri de oşti, înaintează-acum;

ţine lancea la mijloc, ca să poată stăpâni pe război-torii Troiei. Le cere să se-aşeze. în timp ce Agamemnon, la rându-i, aheilor cu-frumoase-cnemide le spune să stea jos. Pe stejarul înalt al Părintelui Zeus, prefăcuţi în vulturi. Apolo şi Atena s-au oprit să vadă oştenii care stau rânduiţi şi se bucură zeii. Coifuri, scuturi şi lănci freamătă pe câmpie, cum freamătă pădurea. La fel e şi Zefirul: sosind deasupra mării, o tulbură uşor. Tălăzuirea apelor se-ntunecă atunci. Tot astfel pe câmpie, aşezaţi în cete, freamătă oştenii şi Hector cuvântează celor două tabere:

(67) "- Troieni şi ahei cu-frumoase-cnemide, ascultaţi-mi vorbele! Voi spune ce în piept inima mă îndeamnă. De pe înaltu-i scaun, nu ne-a fost prielnic Părintele Zeus, şi a zădărnicit învoiala noastră, sortindu-ne pe toţi atâtor încercări, până ce nimici-vor cetatea îlionului cu-trai-nice-ziduri vitejii ahei, ori vor fi biruiţi, alături de corăbii, de puterea noastră. Mulţi războinici de vază sunt în oastea danae; iar cel pe care inima îl mână să mă-nfrunte, să iasă dintre şiruri, să vină aici, în numele aheilor, ca să lupte cu Hector. Acesta mi-e cuvântul, fie-mi Cronidul martor! De voi fi doborât cu tăişul aramei, armura să mi-o ia, •v, ducând-o la corăbii, dar trupul să-l lase, s-ajungă prada flăcărilor, în fKcetatea Troiei, prin grija troienilor şi-a nevestelor. Dacă-s învingător, V Apolo hărăzindu-mi slava biruinţei, voi prăda pe învins; iar armele lui (Xi le voi spânzura în templul lui Apolo. Dar leşu-i voi lăsa pletoşilor *ţA* ahei, să-l ducă la corăbii, durându-i un mormânt aproape de Helles-pont. Şi până în viitorul cel mai depărtat, cutreierând vasta mare de culoarea vinului, pe trainice corăbii, omul va putea spune: "- Aici este mormântul unui luptător ce-a fost viteaz de frunte, doborât odinioară de falnicul Hector." Iată ce se va zice; şi slava mea de-a pururi va dăinui, pe lume."
(92) Astfel a grăit Hector şi rămân toţi tăcuţi. Se tem să primească, dar le e şi ruşine să respingă îndemnul. în cele din urmă, se scoală Menelau şi îi batjocoreşte, cu asprele-i cuvinte, într-atât geme inima-i, sfâşiată de durere:
"- Ah, lăudăroşilor, mai curând se cuvine să vă spunem aheene şi nicidecum ahei. Ruşinea ruşinilor, dacă nu cutezaţi să-l înfruntaţi pe Hector. Schimbaţi-vă, mai bine, în apă şi-n pământ, decât să staţi, aici, lipsiţi de îndrăzneală, uitând de faima noastră. împotriva lui Hector va lua Menelau armele. în cer se află capătul firului biruinţelor: în mâinile zeieşti."
(103) După aceste vorbe, se-acoperă de-aramă. Şi-atunci, se ivea sfârşitul vieţii tale, viteze Menelau, prin mâinile lui Hector, mai presus decât tine în fapte vitejeşti, dacă regii Ahaiei[v]nu porneau să te-mpie-
110
111
dice, şi însuşi Agamemnon nu-ţi prindea mâna dreaptă, cuvântâdu-ţi astfel:
(109) "- Ţi-e mintea rătăcită; această nebunie nu ţi se potriveşte. Oricât ar fi de greu, îndură supărarea şi nu te-mpotrivi lui Hector Priamidul, mai voinic decât tine, pe mulţi îi îngrozeşte! Fie şi pe Ahile, când porneşte la lupta ce-nalţă pe oşteni; şi-i Ahile mai vajnic decât eşti tu, Menelau! Intoarce-te, aşază-te-n mj locul cetaşilor şi-m-potriva lui Hector vor mai găsi aheii un alt luptător. Şi oricine-ar fi, chiar nesătul de luptă, bucuros o să-şi plece genunchii să se-aşeze, dacă va scăpa de cruntul vălmăşag, de cruda-ncăierare."
(120) Spunând acestea, înduplecă pe dată pe fratele-i Menelau, căci sfatul e cuminte. Cu bucurie-ortacii desfac de pe umeri armele sale. Apoi, printre argieni, Nestor se ridică:
(124) "- Vai nouă! Câtă jale va copleşi Ahaia. Cum ar geme Peleu cârmaciul-de-care, vorbitor ales şi sfetnic myrmidonilor, el, care odinioară mă-ntreba în palat cu atâta plăcere despre neamul şi fiii argie-nilor, dacă astăzi ar şti că se pitesc aheii, spăimântaţi de Hector. Şi-ar ridica braţele către Nemuritori, cerându-le

să-i smulgă sufletul din trup, şi să-l azvârle lui Hades. O Zeus, Atena! Şi tu, Ocrotitorule, de-aş fi încă tânăr, ca-n vremea când pylienii şi cu arcadienii, lângă apele vesele ale râului Celâdon, se încleştau în lupte, cu zdravenele suliţi, în faţa zidurilor cetăţii Pheia, pe malul lui Iardanos. în fruntea duşmanilor era Ereuthalion, slăvit ca un zeu! El purta, pe umeri, armele lui Areithos, pe care vitejii, ca şi femeile cu-brâul-frumos, îl slăveau cu numele de "Omul cu măciuca". Căci el, niciodată, nu lupta cu arcul, nici cu suliţa lungă, ci purta o măciucă lucrată-din-fier. Cu ea Areithos împrăştia pe vrăjmaşi. Dar când, prin vicleşug şi nu prin putere, Ly-coorgos l-a străpuns într-o trecătoare, măciuca sa de fier nu i-a fost de folos împotriva Morţii. Pe neaşteptate, luându-i înainte, Lycoorgos l-a străpuns cu tăişul de-aramă. S-a prăbuşit pe spate, căzând în ţărână. Apoi l-a jefuit de armele sale pe care Ares, zeul-de-aramă, le dăduse cândva vestitului Areithos. De atuncea, le-a purtat în aprigul război. Ajuns la bătrâneţe, le dărui ortacului Ereuthalion, ca să le poarte el.
Iată armele lui, strălucitoare arme, cu care el sfida pe vitejii toţi! Tremurau potrivnicii, stăpâniţi de spaimă. Eu însă am pornit să lupt cu multă îndrăzneală, eu care, dintre toţi, eram şi cel mai tânăr. Ne-am bătut, şi Atena îmi dărui izbânda împotriva celui mai puternic om ce va fi fost, vreodată, de mine ucis. El zăcea întins, peste fire de mare -pe pământ, în colb - cu viaţa răpusă şi cu mădularele răsfirate, ici-colo. Ah! Dac-aş mai fi tânăr, şi de mi-ar fi fost dat să-mi păstrez vânjoşia, m-aş război de-ndată cu Hector Priamidul. Pe câtă vreme voi, vitejii de frunte ai oştirii ahee, voi nu simţiţi imboldul să-i ţineţi piept viteazului."
(161) Astfel îi certă Nestor. Dar, iată, se ridică nouă viteji deodată. Mai întâi Agamemnon, la rându-i Tydeidul, vajnicul Diomede, cei doi Aias, aprinşi de dorul luptelor, marele Idomeneu şi-ortacul său Me-riones, pe măsura lui Ares, Eurypylos, strălucitorul fiu al lui Euâimon şi-n cele din urmă, Thoas, vlăstar al lui Andrâimon şi slăvitul Odiseu. Sunt toţi gata de luptă-mpotriva lui Hector. Iar bătrânul Nestor grăieşte din nou:
(171) "- Veţi trage acum la sorţi, de la cel dintâi până la cel din urmă, să ştim care din voi va fi alesul luptei, izbăvind pe ahei şi viaţa izbăvindu-şi, de va şti să se-ntoarne din aprigul război, din cruntul vălmăşag."
Astfel a vorbit şi toţi fac câte-un semn, zvârlind sorţii în coiful regelui Agamemnon. Atunci, înalţă-oştenii mâinile spre zei şi prind a se ruga; fiecare spune, cu ochii îndreptaţi spre largul cel albastru:
(179) "- O, tu, Părinte Zeus! îngăduie alesul să fie Tydeidul, ori Aias să fie, sau cel ce e stăpânul oraşului Micene, cea bogată-în-aur."
(181) Astfel grăiră toţi şi bătrânul Nestor cârmaciul-de-care clatină coiful. Iese sorţul pe care cu toţii îl doreau, sorţul Telamonidului Aias. Crainicul îl ia, trecând prin mulţime, să-l poată arăta, de la dreapta la stânga, tuturor căpeteniilor. Nu-l recunosc nici unul; cu toţii îl resping. Dar când a ajuns la capătul şirului, strălucitul Aias cel care-l însemnase şi-l azvârlise-n coif, îşi întinde braţul şi crainicul se-apropie. Vitea-

zul, văzându-l, cu bucurie-n suflet îşi recunoaşte semnul şi-l azvârle la picioare, strigând din răsputeri:
(191) "- Al meu este sorţul, o prieteni ahei! Şi mă bucur nespus, nădăjduind acum c-aş putea să-l înving pe Hector Priamidul. Pornesc să-mbrac armura, în vreme ce-l rugaţi pe marele Cronid, pe Zeus, fiecare în sinea-i, ca nu cumva troienii ruga s-o audă; fie şi cu glas tare, căci nu mă tem de nimeni! Şi nimeni, niciodată nu va izbuti să mă fugărească împotriva voinţei şi-a vânjoşiei mele, nici chiar prin viclenie. Nu-s un nepriceput! Când doar la Salamina mi-a fost dat să mă nasc şi să fi fost crescut."
Acestea îi sunt vorbele şi toţi înalţă rugi lui Zeus Părinte, fecior al lui Cronos;

fiecare spune, privind înspre cer:
(202) "- O Părinte Zeus, stăpân peste îda, preaslăvit, prea mare! Dăruie biruinţa lui Âias, fiul lui Telamon. De-o falnică izbândă să fie-n-cununat. Şi, de Hector ţi-e drag şi lui îi porţi de grijă, sorteşte-le amândurora tăria şi slăvirea!"
(206) Pe când ei se roagă, se înveşmânta Âias în arme sclipitoare. S-ar părea că e Âres, spăimântătorul Âres, păşind spre bătălie să-i afle pe războinici, din vrerea lui Zeus, încleştaţi în focul mistuitor al luptelor.
Tot astfel se-avântă Aias, cumplitul, stăvilar al aheilor, c-un zâmbet sălbatec pe chipu-i nemilos. îndreaptă, cu paşi mari, picioarele-i puternice spre Hector Priamidul, în vreme ce se clatină lancea lui cea lungă. în inimă, se bucură argienii când îl văd; dar troienii se tem, fremătând toţi de spaimă. Chiar Hector simte-n piept inima-i cum se zbate. Dar este prea târziu să s-ascundă în mulţime ori să fugă, departe. El, doar, i-a stârnit pe voinici la luptă...
Âias se-apropie cu scutu-i înalt-de-parc-ar-fi-un-turn, din şapte piei de bou, şi-nvelit cu-aramă, făurit de Tychios, cel mai priceput la tăiatul pielii şi care locuia în cetatea Hyle. Scânteietor e scutul, meşterit de Tychios, din şapte piei de tauri prea bine-hrăniţi, iară pe deasupra, ultimul înveliş pusese un strat de aramă. Aceasta este pavăza cu care viteazul îşi fereşte pieptul. Se opreşte lângă Hector şi aspru îi spune:
114
(226) "- Acuma vei afla, faţă-n faţă cu mine, vitejia danailor de pe câmpul de luptă, chiar dacă lipseşte luptătorul de frunte cu-inima-de-leu, nimicitoru-Ahile! El stă nepăsător, aproape de corăbii, furios pe Agamemnon. Dar noi, care-am rămas, destui suntem la număr; vom şti să-ţi ţinem piept. Dă semnul, dacă vrei să-nceapă bătălia!"
(233) îi răspunde Hector cu-coif-scânteietor:
"- Coborâtor din Zeus, fiu al lui Telamon, cârmuitor de oşti, de ce vrei să mă-ncerci, ca pe-un copil nevolnic, ca pe-o biată femeie ce nu e pricepută la trebile războiului? Măcelul şi lupta sunt meşteşugul meu! Ştiu pavăza să-mi mişc, la stânga şi la dreapta, scut de nebiruit, purtat de mine-n lupte. Mai pot să mă avânt prin huruitul carelor, şi-n lupta de aproape, părăsind telegarii; dănţuitul lui Âres cel-nesătul-de-lupte prea bine îl cunosc! Eu n-aş vrea să lovesc, fie prin vicleşug, fie neaşteptat, un om cum eşti tu, Âias! Ci făţiş să te-nving, dacă voi izbuti."
(244) Rostind aceste vorbe, lancea-i lungă roteşte, şi năpraznic o zvârlă. Nimereşte scutul cel-cu-şapte-piei şi-al optulea înveliş: stratul de aramă. Tăişul străbate şase piei de-a rândul; însă a şaptea opreşte lovitura. Apoi, îşi zvârle Âias lancea cea-cu-umbră-lungă, care nimereşte minunata pavăză, bine rotunjită, a viteazului Hector şi lancea grea pătrunde sclipitorul scut şi-n platoşa frumoasă se înfige puternic; lunecând drept-nainte, sfâşie, pe la coaste, tunica de zale. Dar viteazul se-apleacă şi ocoleşte Moartea. Atunci cei doi potrivnici, în acelaşi timp, cu mâinile lor, smulg lungile suliţi şi se năpustesc spre lupta trup la trup. Par asemenea leilor flămânzi-de-carne-crudă ori asemeni mistreţului ce-i-de-nebiruit. Feciorul lui Priam ajunge cu lancea scutul vrăjmaşului, chiar în mijlocul lui, dar fără să străpungă arama lucitoare şi vârful se-ncovoaie. Iar Âias, sărind, îi străpunge pavăza. Lancea o străbate şi troianul se-'opreşte în avântul lui. L-a rănit la gât şi-i curge sânge negru. Dar slăvitul Hector nu-ncetează lupta; se trage înapoi şi, cu vânjoasa-i mână, smulge de pe câmp un bolovan uriaş, colţuros şi negru, pe care-l repede în pavăza lui Âias, spăimântătorul scut din şapte piei de bou, gurguiat la mijloc; iar arama răsună sub
115
lovitura lui. Âias a înălţat un stei pe care-l roteşte şi-l azvârle năpraz-nic. Sub lovitura stâncii, tot atât de grea ca o piatră de moară, pavăza lui Hector se zdrobeşte-n bucăţi. Genunchii-şi pierd puterea şi el cade pe spate, ţinând scutul

pe piept. Dar, de-ndată, Apolo îl ridică-n picioare. Şi porneau atunci amândoi eroii să se taie cu săbiile, de nu veneau doi crainici, vestitorii lui Zeus şi ai muritorilor, din partea troienilor şi din partea aheilor: Idâios şi Talthybios, oameni înţelepţi, scep-trele-ntinzând între cei doi potrivnici. Cu vorbe cumpănite, Idâios le vorbeşte:
(279) "- încetaţi, copii, şi măcelul şi lupta, sunteţi doar iubiţi de Zeus amândoi, viteji cum ştim cu toţii! Dar se lasă noaptea şi se cuvine nopţii să-i dăm întâietatea."
Âias îi răspunde:
"- Să vorbească Hector. El a stârnit la luptă pe cel mai viteaz din tabăra danailor. Pilda i-o urmez: voi face şi eu precum va face el."
Marele Hector cu-coif-sclipitor aşa îi vorbeşte:
"- Zeii ţi-au hărăzit mărime, vânjoşie, ca şi gânduri cuminţi. Prin puterea lăncii pe-ahei îi întreci; dar, în această zi, să punem capăt luptei. Mai târziu ne vom bate, până când un zeu ne va fi despărţit. Iar unul dintre noi fi-va învingătorul. Noaptea se coboară şi se cuvine nopţii să ne plecăm smeriţi. Du-te pân-la corăbii să le aduci aheilor bucuria întoarcerii, rudelor mai ales şi prietenilor. Eu mă întorc la Troia, în măreaţa cetate a regelui Priam, pe troieni să-i bucur, şi femeile lor cu-vălurile-lungi, care, de îndată, înălţa-vor rugi, strângându-se cucernic în lăcaşul lui Zeus. Fiecare din noi celuilalt să dea câte un dar strălucit, ca troienii şi aheii să spună despre noi: "- De s-au încleştat în crâncenă luptă, din ura care-arde-în-sufletul-războinicului, s-au despărţit prieteni."
(303) După aste vorbe, Hector i-a dăruit o sabie ţintată-în-argint, dimpreună cu teaca şi cu o curea meşteşugit lucrată. Pe câtă vreme Âias îi dă o cingătoare, strălucind de purpură. Apoi, ei se despart şi a-mândoi pornesc, unul înspre danai, iară celălalt spre mulţimea troienilor, care de cum îl văd pe Hector Priamidul - izbăvit de furia cum-

plitelor mâini ale Telamonidului, de nimeni biruite -, se bucura cu toţii, ei, care nu credeau că-l vor mai vedea teafăr. în tabăra danailor, mândru de biruinţa-i şi însoţit de-ahei, Aias se îndreaptă spre regele
Agamemnon.
(313) De cum ajung în cortu-i, în cinstea lor jertfeşte Atridul Agamemnon, lui Zeus Cronidul, un taur de cinci ani. După ce-i înjunghiată, vita e jupuită, mai apoi pregătită, tăiată-n mici bucăţi, cu multă iscusinţă, şi-n cele din urmă pe frigări înşirată. Bucăţile, rumenite, se scot de pe flăcări. Şi când au luat sfârşit toate pregătirile, începe ospăţul, unde petrec cu toţii, fără să se plângă de vreo deosebire. Atridul îl cinsteşte pe viteazul Âias cu şira spinării. Şi-atunci când comesenii îşi potoliră foamea şi pofta de-a mai bea, Nestor, cel dintâi, urzeşte-un gând cuminte, el, al cărui sfat e cel mai înţelept:
(327) "- Atridule şi voi danailor de frunte! Puzderie au murit pletoşii ahei iar sângele lor negru pe malul Scamandrului de Âres ucigaşul a fost împrăştiat, în vreme ce spre Hades sufletele coborau. Porunceşte în zori să înceteze lupta. Noi ne vom aduna, cu boii şi catârii, înhămaţi la care să aducem leşurile, ca-n faţa corăbiilor să fie pradă flăcărilor. Şi astfel, fiecare să poată duce acasă, bieţilor copii, cenuşa ostaşului, atunci când ne-om întoarce pe tărâmul străbun. Apoi, vom înălţa, jur împrejurul rugului, cu pământ adunat, ici, colo pe câmpie, un mormânt pentru morţi. Iar aproape de el, dura-vom zid înalt, adăpost pentru năvi şi pentru oastea noastră, un zid cu porţi înalte şi potrivite bine, care se vor deschide pentru drumul carelor. Iar în afara zidurilor, săpa-vom şanţ adânc. Calea s-o stăvilească, oştenilor şi cailor, în ziua când troienii ar vrea să ne înfrunte, aproape de corăbii, zdrobindu-ne oştirea!"
(344) Astfel a vorbit şi toţi regii l-ascultă.
De asemeni, în cetate, la porţile lui Priam, chiar sus pe Acropole, în strigăte şi

vuiete, troienii se adună. Antenor, înţeleptul, vorbeşte cel dintâi:
(348) "- Ascultaţi troieni, dardani şi ajutoare, ceea ce în piept inima mă îndeamnă. înapoiaţi pe Helena şi toate bogăţiile, ca Atrizii s-o

ducă iarăşi acasă. Dacă vom mai lupta, înseamnă pentru noi călcarea jurământului. Şi va păli nădejdea biruinţei noastre, dacă nu făptuim aşa precum grăiesc."
(356) Astfel vorbi Antenor şi apoi se aşează. în mijlocul lor, se ridică Alexandros, bărbatul Helenei cu-pletele-frumoase, şi rosteşte de-ndată înaripate vorbe:
"- Cuvintele tale nu mă pot bucura. Te pricepeai cândva să cuvântezi mai bine. Poate cumva glumeşti ori, pesemne, zeii ţi-au luat judecata? S-audă troienii strunitori-de-cai ce voi rosti acum, în faţa tuturora. Nu-napoiez femeia, ci doar bogăţiile! Ce am adus din Argos, ale lor să fie, ba încă şi mai mult, din câte am adunat în locuinţa mea, le voi dărui."
(365) A spus şi se aşază. Se ridică, atunci, din mijlocul lor, Darda-nidul Priam, pe măsura zeilor în sfaturi înţelepte. Şi plin de cuminţenie începe-a cuvânta:
(368) "- Ascultaţi troieni, danai şi ajutoare! Vă voi spune, acum, ce inima mă-ndeamnă. Cinaţi în cetate, ca de obicei, şi rămâneţi treji, fiecare de veghe, iar, în zorii zilei, Idâios va porni spre năvile aheilor ca Atrizii să afle cuvintele lui Paris, pricină de vrajbă. Cu vorbe măsurate, apoi, va întreba dacă vor argienii să curme războiul, blestematul război, să putem arde morţii; şi din nou, vom lupta până-n ziua când vor hotărî zeii cărui norod îi dăruie izbânda!"
(379) Atridu-a glăsuit şi toţi, auzind, îi urmează porunca. Au cinat în tabără, împărţiţi pe cete. Iar, la ivirea zorilor, Idâios se-ndreaptă spre năvile-arcuite, unde se află aheii, slujitorii lui Ares, adunaţi cu toţii în jurul corăbiei regelui Agamemnon. în mijlocul lor, şi cu glasul tunător, Idâios le vorbeşte:
(385) "- Atridule şi voi, vitejii ceilalţi ai oştirii danae, din partea lui Priam şi a slăvitei Troie, vă aduc cuvântul lui Paris Priamidul, vinovat de vrajba-ivită-ntre noi. De v-ar fi pe plac şi de l-aţi primi. Toate bogăţiile pe care Alexandros le-a adus pe corăbii în cetatea Ilionului - bine-ar fi fost să fi murit înainte - el se învoieşte să le dea înapoi; ba încă dăruieşte şi din averea sa. Soţia legiuită a marelui Menelau n-o va

da, în pofida dorinţei troienilor şi-a îndemnului lor. Am mai primit poruncă să vă întreb de voiţi să-ncetăm războiul, câtă vreme cei morţi vor fi pradă flăcărilor şi iarăşi să ne batem, până ce hotărî-vor zeii din Olimp cărui norod îi dăruie izbânda."
(398) După aste vorbe rămân tăcuţi cu toţii, fără să se mişte şi, în cele din urmă, răspunde Diomede:
"- Nu vrem ca să primim avutul lui Paris, nici măcar pe Helena. E lesne de-nţeles - fie şi pentru pruncul ce-l poartă la sân mama - că zeii-au sorocit pierzarea Ilionului."
Astfel a grăit şi feciorii Ahaiei prin strigăt se-n-voiră, încântaţi de vorbele marelui Diomede strunitor-de-cai. Slăvitul Agamemnon rosteşte lui Idâios:
"- Ai auzit, tu însuţi, cum au răspuns danaii, încuviinţez răspunsul. Dar nu mă-mpotrivesc să fie arşi cei morţi. Nimic să nu cruţăm, atunci când este vorba ca acei ce-şi află moartea, de-ndată ce-au pierit, să-şi poată găsi liniştea, prin foc mulcomitor. Să-mi fie martor Zeus, cel ce-i soţul Herei şi rege al egidei!"
După aste vorbe, îşi înălţă sceptrul înspre Nemuritori; iar Idâios se-ntoarce spre vestitele ziduri ale Ilionului.
(414) Aşteptându-i sosirea, troienii şi dardanii se adună în Sfat; şi, de cum Idâios, ajuns în cetate, e-n mijlocul lor, vestea le-o aduce. în cea mai mare grabă

se pregătiră toţi; unii aduceau lemnul, alţii adunau morţii. La rândul lor, argienii părăsesc trainicele năvi, grăbiţi să strângă leşurile sau pornind după lemne.
(421) La ceasul când soarele iese din adâncul apelor liniştite ale Oceanului şi urcă înspre cer, împrăştiindu-şi razele pe întinsa câmpie, aheii şi troienii se aflau faţă-n faţă. Nu le era uşor să recunoască leşurile. Cei rămaşi în viaţă le spălară trupurile de colb însângerat; apoi, le urcară pe căruţele lor, vărsând lacrimi amare. Dar marele Priam nu îngădui să fie jeliţi morţii şi-ntr-o tacere-adâncă troienii mâhniţi îngrămădiră trupuri pe înaltele ruguri. Cei rămaşi în viaţă se întoarseră apoi în cetatea Troiei. De cealaltă parte, stăpâniţi de durere, aheii ur-
119
cau leşurile pe rugurile-arzând. Iar când se prefăcură morţii în cenuşă, cetaşii se întoarseră la sprintenele corăbii.
(433) încă nu se ivise pe cer Aurora şi-abia ziua mijea, îmbinată cu noaptea, că-n jurul rugului se adună oşteni, într-o ceată aleasă. Au strâns de pe câmpie pământul mănos, şi-n jurul focului au înălţat mormânt, mormântul morţilor, din tabăra aheilor. Apoi s-au apucat să-nal-ţe un stăvilar; zidul ocrotitor al oştilor danae şi-a marilor corăbii. Au mai durat apoi porţi bine închegate, deschise pe un drum de care şi cai. In afara zidului au săpat şanţ adânc, foarte mare şi lat şi-au înfipt pari în el.
(442) Astfel trudeau aheii pe când zeii, aşezaţi alături de Zeus Fulgerătorul, se miră de măreaţa lucrare a aheilor, acoperiţi-de-aramă. Cel dintâi, Poseidon astfel vorbeşte:
"- Ah! Părinte al zeilor, s-or mai fi aflând, pe nesfârşita glie, oameni care vor să-şi mărturisească, de-aici înainte, hotărârea lor şi gândul ce-i frământă? Iată că aheii clădesc un zid înalt şi sapă-n jur un şanţ, fără să fi-nchinat zeilor cei veşnici slăvite hecatombe. Faima acestui zid se va răspândi până unde ajunge lumina Aurorei, în vreme ce zidul pe care l-am durat, Apolo şi cu mine, pentru Laomedon,i va fi fost dat uitării".
(454) Mâhnit peste fire, Zeus îi răspunde:
"- O tu, puternic cutremurător al pământului! Vai, măreţe Poseidon, ce vorbe ai rostit! Vreun alt Nemuritor ce-i mai prejos ca tine în avânt şi-n tărie ar putea să se teamă, dar faima ta, o zeule, este nepieritoare şi se va răspândi tot atât de departe ca şi lumina zorilor. Ascultă vorba mea: după ce aheii se vor fi înturnat la năvile lor, spre pământul străbun, tu surpa-vei zidul, prăvălindu-l în mare, de la un cap la altul, şi întinsul ţărm să-l ascunzi din nou, sub nisipul mărunt, ca nimeni să nu ştie ce va fi fost vreodată."
1. Din porunca lui Zeus, Poseidon şi Apolo intraseră în slujba regelui Laomedon, Poseidon pentru a construi zidul, Apolo pentru a păzi turmele.
(464) Acestea erau vorbele pe care le schimbau. La asfinţitul soarelui, lucrarea danailor se sfârşise cu bine. Ei înjunghiară boi în corturile lor şi cinară cu toţii. Corăbiile din Lemnos ce se aflau în port aduseseră vin pe care le trimisese-n dar Euneus Iasonidul ce-l zămislise Iâson, păstor-de-oameni, îmbrăţişând pe Hysipyle. Doar pentru Atrizi, trimitea Eueneos o mie de măsuri dintr-un vin curat şi, pe lângă corăbii, cetaşii Ahaiei îşi cumpărau vinul în schimbul aramei, unii dând fier, alţi boi şi pieile de boi ori prinşii-n luptă. Pregătit-au, apoi, îmbelşugat ospăţ.
(475) Şi, de-a lungul nopţii, aheii petrecură; iară în cetate troienii şi ajutoarele petrecut-au şi ei. Dar, în aceeaşi noapte, cumintele Zeus urzi nenorocirea taberei aheene, dezlănţuind tunete şi trăsnete cumplite, încremeniţi de spaimă, n-ar mai fi cutezat să deşarte pocale înainte de a fi aruncat pe pământ, întru slava Cronidului, stropii cei sfinţiţi. Sosi ceasul odihnei şi primiră-n dar somnul mulcomitor.

120
CÂNTUL AL VIII-LEA
Lăsat-au zorile să cadă pe pământ văluri străvezii de culoarea şofranului şi, pe cea mai înaltă din multele culmi ale muntelui Olimp, cheamă Cronidul pe zei în adunare şi tuturor le grăieşte.
(5) "- O zei şi zeiţe, luaţi aminte cu toţii la porunca-mi din inimă: nici un Nemuritor, nici o Nemuritoare, nu cumva să încerce a-mi întoarce vrerea, ci urmaţi-mi îndemnul fără întîrziere, ca gândul în faptă să fie împlinit. Acel pe care-l văd că de zei se desparte, în ajutorul Troiei ori a oastei ahee, cumplit fi-va lovit! Se va-ntoarce acasă în starea cea mai jalnică, sau mâinile mele vor şti să-l arunce în pâclele Tartarului, la porţile de fier şi pragul de-aramă; acolo, departe, în prăpastie de ceaţă, deschisă sub pământ, tot atât de jos aflată sub Hades, pe cât cerul se înalţă deasupra pământului! Şi atunci veţi pricepe cât sunt de puternic. Haideţi, dar, încercaţi şi veţi afla de-ndată! Prindeţi un lanţ de ceruri, un lanţ greu de aur şi apucaţi de un capăt, o zei şi zeiţe! Dar străduinţa voastră, a tuturor, din ceruri nu mă va coborî, înapoi pe glie. Şi de-aş vrea să vă smulg, aş smulge lumii marea şi întregul pământ, dimpreună cu voi. Apoi le-aş atârna de-o culme a Olimpului, în văzduh spânzurate. Cu-atât sunt mai tare decât sunt muritorii: şi mai presus de zei!"
(28) Acestea le-a rostit. Stau cu toţii tăcuţi şi glasul le-a pierit. îi uluise vorba-i, căci aprig cuvântase! într-un târziu, Atena îi răspunde lui Zeus:
122
"- Vlăstar al lui Cronos şi Părinte al nostru, tu cel mai slăvit dintre Nemuritori! Nebiruită îţi este puterea, dar gândul ne mâhneşte că vor pieri danaii. De ne porunceşti să rămânem departe de crâncena luptă, cu sfatul ajuta-vom pe aheii pletoşi, de teamă să nu ducă mânia-ţi la pierzanie."
(38) Zâmbind îi răspunde cel ce-norii-adună:
"- O, Tritogeneia, fii încrezătoare! Nu-s rostite din suflet cuvintele mele. Cu tine aş voi să vorbesc deschis!"
(41) Şi, apoi, Cronidul înveşmântat-în-aur înhamă doi cai, doi cai înaripaţi, cu copite de aramă şi coamă de aur. Prinde-un bici de aur şi urcă în chelnă, biciuind telegarii. Intre cer şi pământ sirepii îşi iau zborul şi volnic se înalţă.
(47) Au ajuns pe muntele cu-multe-izvoare, pe muntele Ida, maica sălbăticiunilor, la culmea gârgaros, unde are - în templu - un altar fumegând, acolo îşi opreşte sirepii în loc şi-i scoate din jug, Părintele zeilor şi Părintele oamenilor. Deasupra-i răspândeşte o ceaţă foarte deasă şi, singur, se aşază pe cel mai înalt pisc, strălucitor de-a pururi în măreţia lui. Priveşte mai departe, înspre cetatea Troiei şi năvile ahee.
(53) Aheii cei pletoşi prânzesc, grăbiţi, în tabără: se-nveşmântă apoi în armurile lor. De cealaltă parte, mai puţini la număr, troienii se-nar-meazâ. Ardeau de nerăbdare să înceapă războiul, siliţi să-ncingă lupta, de dragul copiilor şi al nevestelor. Porţile s-au dechis şi ostile Ilionu-lui, cu vuiet cumplit, se îndreaptă spre câmpie: vin întâi pedestraşi şi-n urma lor ortacii, ce-s suiţi pe care. Ostile se-nfruntă pe câmpul de bătaie; paveze şi suliţi, scuturi gurguiate şi braţe vânjoase înverşunat se-n-caieră. Iar spre ceruri, năpraznic, un urlet se înalţă. Unii sunt ucişi, iară alţii ucid pe glia-nsângerată!"
(66) în timp ce pe cer zorile încă stăruie sporind ziua cea sfânta, cetaşii se lovesc, iară oamenii cad.
Vine însă ceasul când soarele ajunge în mijlocul cerului şi, atuncea, Zeus, Părintele zeilor şi Părinte al oamenilor, îşi întinde balanţa, din aur lucrată, pune-apoi în talgere cele două soarte ale jalnicei Morţi, ce oamenii îi doboară, una pentru troienii strunitori-de-cai, celaltă pentru

123
danaii acoperiţi-de-aramă. El cumpăna-o ridică de mijlocul ei şi piei-rea aheilor se pleacă la pământ, iar soarta troienilor către cer se înalţă. Atunci, de pe culmea muntelui Ida, Zeus vuieşte şi fulgeră o săgetată. Iar flacăra cade spre oastea argiană. Speriaţi, pălesc războinicii văzând semnul ceresc.
(78) Nici unul nu-ndrăzneşte să fie împotrivă ci toţi se trag-napoi: regele Agamemnon şi cu Idomeneu, amândoi Aiaşii, minunaţii războinici ! Doar bătrânul Nestor, pavăză aheilor, le mai ţine piept dar lupt-a-cum în silă. Unul din telegari e rănit de-o săgeată (zvârlită de Paris, soţul Helenei cu-frumoase-plete) în creştetul capului, acolo unde-ncepe coama lui să crească. Cumplite sunt rănile îndurate aici. De durere, calul a sărit departe, săgeata pătrunzând până-n adâncul creierului. Pe loc se răsuceşte calul în jurul său, parcă-n jurul săgeţii, încurcând telegarii alături de el. Dar tocmai în clipa când bătrânul Nestor, cu sabia în mână, aleargă să reteze cureua lăturaşului, în goană sosesc telegarii lui Hector, purtând pe troianul cel mai cutezător. Ar fi pierit bătrânul, de nu-l zărea Diomede. Cu un strigăt cumplit stârneşte pe-Odiseu:
(93) "- Slăvite fecior al regelui Laerte, iscusit Odiseu, oare unde fugi, întorcând mişeleşte spatele duşmanului, în vălmăşagul luptei? Fugind, să iei aminte ca nu cumva vrăjmaşul să-ţi înfigă suliţa în mijlocul spatelui. Rămâi aici pe loc, să ocrotim moşneagul, de grele primejdii."
(97) Slăvitul Odiseu nu-i aude cuvintele, ci trece mai departe, în goană, spre corăbii. Vlăstarul lui Tydeus porneşte-atuncea singur, în şirul cel dintâi şi în prejma lui Nestor începe a vorbi:
"- O vrednice bătrân, te-au copleşit războinicii în floarea tinereţii, când vlaga ţi s-a dus şi trista bătrâneţe îţi însoţeşte paşii; neputincios cârmaciul şi caii prea domoli! Suie-te în car, lângă mine alături, şi vei afla, de-ndată, ce fel de telegari avut-a Tros, sirepii ce-au fost smulşi de mine vajnicului Enea. Urmăresc, neîntrecuţi, pretudindeni vrăjmaşul şi-l alungă departe! în grija slujitorului să-ţi lăsăm telegarii, iar pe aceştia-ai mei să-i mânăm amândoi spre ostaşii troieni - ca să ştie şi Hector cum lancea se dezlănţuie din mâinile mele."
124
(112) Astfel a vorbit; iar bătrânul cârmaci bucuros îl ascultă. Şi pe când vizitiii grijesc de caii lui Nestor, vânjosul Sthenelos şi Euryme-don căruia-i-place-lupta se urcă în carul viteazului Diomede. Hăţurile purpurii le-apucă Nestor şi biciuie caii, care într-o clipă se află lângă Hector. Iar în timp ce acesta spre ei se năpusteşte, Diomede-l loveşte, fără să-l nimerească. Este însă lovit în piept Eniopeus, fiu al lui The-bâios, cel care ţinea hăţurile, slujind drept vizitiu lui Hector Priamidul. Din car se prăbuşeşte (dintr-o săritură caii dau înapoi), iar viaţa şi avântul îi sunt frânte, în suflet.
(124) Cruntă durere îndură preaslăvitul Hector, văzându-şi vizitiul prăvălit în ţărână. Caută cu privirea un alt slujitor, lăsându-l pe Eniopeus să zacă la pământ. N-a rămas multă vreme fără vizitiu şi-l află pe Archeptolemos, mâniosul Iphitiad.
(130) Şi ar fi fost pierirea şi sfârşitul troienilor, aidoma oilor, închise într-un ţarc, în cetatea Ilionolui, dacă Zeus, Părinte al zeilor şi al oamenilor, nu şi-ar fi aţintit asupra lor privirea. Tunând spăimântător, a fulgerat Cronidul în faţa lui Diomede. O flacără cumplită a izbit pământul şi ţâşnind puternic răspândeşte în jur duhoare de pucioasă. Telegarii speriaţi se-ascund sub car, iar hăţurile cad din mâinile lui Nestor. Şi, înfricat, bătrânul rosteşte lui Diomede:
(139) "- Fecior a lui Tydeus, întoarce-te şi fugi cu sirepii tăi. Biruinţei tale se-mpotriveşte Zeus; poate mâine vrea să-ţi dăruie izbânda, dar astăzi e de partea lui Hector Ucigaşul. Cine poate pătrunde gândurile Cronidului? Cel mai cutezător dintre toţi vitejii nu-i înfruntă vrerea, atât e mai presus ca oricine-n putere." Slăvitul Diomede de-ndată îi răspunde:

(146) "- O vrednice bătrân, rostit-ai vorbe bune şi bine cumpănite. Dar obida m-apasă; s-ar putea ca într-o zi, în mijlocul troienilor, Hector să spună: «- Când a fugit Diomede spre năvăile ahee, de mine a fost gonit!» Aşa îi va fi lauda. Mai bine să mă-nghită nesfârşitul pământ!" Nestor Neleidul, cârmaciul-de-care, grăieşte atunci: "- Vajnice Tydeid, ce mi-este dat s-aud? De-ar fi să spună Hector că tu eşti un mişel, cine l-ar putea crede, fie dintre danai, fie dintre
125
troieni, sau dintre troienele ai căror soţi, războinici viteji, au fost de braţul tău doborâţi în ţărână?"
(157) Şi, spunând acestea, zoreşte telegarii, cu-zdravănă-copită care-şi croiesc drum prin vâlvătaia luptelor. în urma lor troienii, cu Priamidu-n frunte, zvârl împotrivă suliţi grele-de-lacrimi, urlând înfio rător. Şi marele Hector cu glasu-i puternic astfel le vorbeşte:
"- O fiu al lui Tydeus, pe nimeni n-au cinstit aheii ca pe tine: aveai locul de frunte, cărnurile grase şi cupele pline... Dar, de acum încolo, vei fi dispreţuit: te porţi ca o femeie! Fugi spre nefericirea-ţi, copilită fricoasă! Nu-ţi voi îngădui să-ţi pui cândva piciorul pe zidurile noastre, şi nici să poţi duce, la corăbiile tale, nevestele troiene. Voi şti mai înainte să abat asupră-ţi crunta pierzanie."
(167) Aşa a vorbit, şi Tydeidul şovăie, între două gânduri: să-n-toarne sirepii, spre tabăra danae, sau să-nfrunte-n faţă pe însuşi Pria-midul. De trei ori cumpăneşte-n minte şi în inimă. Iar înţeleptul Zeus, de pe culmile Idei, de trei ori tună-n ceruri, vestindu-i pe troieni că Biruinţa trece de la o tabără la alta. Hector cu glas puternic îi cheamă pe troieni:
(173) "- O voi lycieni, dardani şi vestiţi troieni! Prieteni, fiţi bărbaţi! Vădiţi-vă avântul şi vitejia-n luptă. în bunătatea sa, îmi vesteşte izbândă feciorul lui Cronos, hărăzindu-mi faimă, pe când sorteşte-a-heilor zdrobirea cumplită. Nesăbuiţi ce sunt! Au născocit un zid, ce nu-i bun de nimic şi nu va stăvili marele nostru avânt. Lesne telegarii vor şti să treacă şanţul, săpat alăturiea. Iar când noi vom ajunge la corăbiile lor să nu uităm cumva nimicitorul foc, ca să putem aprinde nă-vile ahee, măcelărind cetaşii înecţi de fum." *(184)* Apoi îşi cheamă caii:
"- Xânthos, Podargos, Aithon şi tu, slăvite Lâmpos! A sosit, acum, vremea să răsplătiţi grijile că vă portă Andromaca, fiica lui Eetion, ea, care aşează înaintea voastră grâul cel plăcut şi se pricepe s-amestece vinul cu apa, ca să beţi după pofta inimii - slujindu-vă pe voi, înaintea mea, măcar că mă fălesc de a fi soţul ei, înfloritu-i soţ. Haideţi! în grabă să pornim pe urmele fugarilor ahei; să cucerim pavăza lui Nestor 126
Neleidul, de care s-a dus vestea până-n prag de cer că ar fi din aur, cu toartele de aur. Să smulgem de pe umerii vajnicului Diomede platoşa măiestrită, făurită de Hephaistos. Când toate aste bunuri vor fi în mâna noastră, la noapte trag nădejde că pletoşii danai se vor afla pe năvi, întorcându-se în patrie."
(198) Astfel se fălea Hector, stârnind-o pe Hera. De pe tronu-i de aur, mânioasă se ridică şi înaltul Olimp s-a cutremurat, iar zeiţa Hera, cu-ochii-mari-de-juncă, spre Poseidon se-ndreaptă, căruia-i grăieşte:
"- O tu preaputernic Cutremurător-al-pământului! Pieirea danailor nu te-ndurerează? Nu ţi-au adus ei prinosiri minunate, în cetatea He-lice şi-n cetatea Aigâi? Tu, cu osebire, ar trebui să doreşti izbânda lor! Dacă noi, acei care-i ocrotim, ne-am hotărî să-i alungăm pe semeţii troieni, chiar de-am face-o împotriva vrerii lui Zeus Cronidul cu-glas-tunător, el ar rămâne singur pe muntele îda, rumegându-şi ciuda. *(208)* Puternicul zeu Poseidon astfel îi răspunde: "- Ce vorbe ai rostit? Sunt prea cutezătoare! N-aş vrea să-l înfruntăm pe Zeus Cronidul, încingând cu el lupta-nverşunată. E de nebiruit!" *(212)* Acestea i-au fost spusele.
Dar în astă vreme, aproape de corăbii, pe locul ce se-ntinde de la şanţ pân-la-zid,

se îngesuie caii şi cetaşii Troiei. Hector Priamidul, pe măsura lui Ares, îi mână la luptă, hărăzindu-i Zeus slavă-n astă zi. Şi năvile-ar fi fost de foc mistuite, dacă slăvită Hera n-ar fi strecurat în mintea Atridului gândul să-i stârnească chiar el pe ahei, să-i pornească la luptă. Mergând de-a lungul năvilor şi corturilor danae, Agamemnon ţine-n vânjoasa-i mână o mantie purpurie, apoi pe corabia neagră şi uriaşă a lui Odiseu, aflată chiar la mijloc, se urcă Atridul să poată luptătorii să-i audă glasul din amândouă părţile; până hăt departe, la corturile lui Aias şi ale Peleidului ce-şi trăseseră năvile la capetele taberii, fiind încrezători în vitejia lor şi în tăria braţelor. Cu glasul puternic, grăieşte danailor:
(228) "- Ruşine să vă fie, o voi, argieni, nevolnici cu toate că păreţi a fi oameni de treabă! N-a mai rămas nimic din laudele voastre. V-aţi făcut cândva cu vitejii măreţe, când lacomi înghiţeaţi multe cărnuri de

boi cu-coarnele-drepte şi goleaţi cratere prea pline cu vin. Fiecare spunea că singur vrea să înfrunte o sută de troieni, ba chiar şi două sute. Iar astăzi, unuia singur nu-i puteţi ţine piept, lui Hector ce curând pârjoli-va corăbiile. Vai, Zeus Părinte, nici un falnic rege n-a fost atât de-orbit, pe cât am fost eu, cel urgisit de Soartă! Şi totuşi eu o spun: a-tunci când vâslaşii m-au adus aici, întru restriştea noastră, nicicând n-am trecut pe lângă altaru-ţi frumos împodobit, fără să fi ars spre a-ţi aduce slavă grăsimile te tauri şi coapsele lor, în dorinţa fierbinte de a surpa Troia cu-zidurile-trainice. împlineşte-mi ruga, vlăstar al lui Cronos. îngăduie aheilor să scape de năpastă, ocolind pieirea, iar slava biruinţei nu o dărui Troiei.
(245) Astfel a vorbit şi Zeus, Părintele, s-a milostivit de lacrimile lui. îi dă un semn că oastea-i o să fie ferită, iar nu nimicită. Trimite, de-ndată, cel mai bun vestitor, un vultur ce-n gheare ţine-un pui de căprioară pe care-l zvârle alături de altarul lui Zeus, frumos împodobit, chiar în locul în care aduc aheii jertfe Cronidului Zeus, menitor-a-toate. Aheii înţeleg cine e vestitorul, şi se năpustesc mai îndârjiţi în luptă împotriva duşmanului, amintindu-şi cu toţii faima vitejiei.
(253) Dar nici un aheu, oricât de mulţi se numără în rândurile oas-tei, nu s-ar fi lăudat că-ntrece pe Diomede când el mână sirepii şi tre-ce-ntâi şanţul, dând lupta faţă-n faţă. El singur zdrobeşte pe troianul Agelaos, fecior al lui Phrâdmon, în vreme ce acesta încerca să fugă gonindu-şi telegarii. De cum întoarce spatele, Diomede îi înfige suliţa între umeri, străpungându-i pieptul. Omul cade din car, prăbuşit în ţărână; iară deasupra lui armele-i răsună.
(261) în urma Tydeidului sosesc acum Atrizii; vin, apoi, cei doi Aiaşi, înveşmântaţi cu nestăvilita lor vitejie. în urmă, soseşte vestitul Idomeneu şi ortacu-i Meriones, asemenea lui Ares. Apoi Eurypylos, fecior al lui Euâimon; Teucros e al nouălea, Teucros care-ncoardă fre-mătătoru-i arc. Sub pavăza lui Aias caută adăpost.
(268) Când Aias depărtează, uşor, marele scut, Teucros ocheşte prin mulţime duşmanul, ce cade săgetat, prăbuşit în ţărână, iar ţintaşul

Teucros se piteşte din nou sub sclipitorul scut, precum un copil, sub poalele mamei.
(273) Dar pe care troian l-a prăbuşit întâiul minunatul Teucros? Orsilochos, Ormenos, Ophelestes, Daitor şi Chromios, slăvitul Lyco-phontes, Amopâon, fecior lui Polyaimon, cel din urmă, Melânippos! Unul după altul, îi doboară Teucros pe rodnicul pământ.
(278) Se bucură-Agamemnon văzând cum îi prăvale cu zdravănu-i arc, nimicind şirurile oştilor troiene. Şi, pornind înspre el, astfel îi vorbeşte:
(281) "- Teucros, scump prieten, copil a lui Telamon, cârmuitor de oşti, nu-ţi opri loviturile! Vei aduce danailor lumina izbăvirii, precum şi părintelui ce atunci când erai prunc, în casa-i, te-a hrănit, crescându-te pe tine, doar un copil din

flori! Oricât de departe el se va fi aflând, tu eşti dator să fii o fală pentru el. Şi-acuma îţi voi spune ce se va întâmpla, dacă fiul lui Cronos şi cu Pallas Athena îmi vor hărăzi nimicirea îlionului cu-trainice-ziduri. Cel dintâi, după mine, vei primi o aleasă răsplată, preţ al vitejiei. Va fi poate un trepied ori un car cu cai sau o femeie roabă, culcuşul să-ţi împartă."
(292) Minunatul Teucros, de-ndată îi răspunde: "- Slăvite-Atrid, de ce mă mai îndemni, când avântul mă mână? Cât simt în mine vlagă, nimic nu mă opreşte. De când am respins duşmanii spre Ilion, îi pândesc să-i ucid cu săgeţile mele. Opt săgeţi au zburat spre tabăra vrăjmaşă şi toate s-au înfipt în carnea unor tineri cu trupul mlădios. Dar câinele turbat nu l-am putut izbi."
(300) Şi, spunând acestea, din strună ţâşneşte împotriva lui Hector săgeata ascuţită. Dorea nespus, în inimă, să răpună viteazul, dar fără să-l ajungă; în locu-i el izbeşte pe Gorgythion, pe feciorul lui Priam şi-al Castianeirei, al frumosei femei venită din Aisyme, cu trup de zeiţă. Şi după cum macul, sub povara rodului şi-a ploii primăverii îşi pleacă în grădină capul obosit, tot astfel războinicul, sub greutatea coifului, capul şi-a plecat. Zvârle înc-o săgeată ochindu-l tot pe Hector. Cât îi râvneşte sufletul să-l poate ucide! Dar nu l-a nimerit, de vreme ce Apolo înspre-Archepolemos abate lovitura. Spre îndrăzneţul vizitiu al vajni-

cului Hector. Săgeata îi pătrunde în piept, pe la sân. Eroul se prăvale iar telegarii săi, de spaimă, săr în lături. Atunci vlaga-i şi sufletu-i se risipesc din trup. O cumplită durere îi umbreşte inima lui Hector Pria-midul. în pofida mâhnirii, îl lasă zăcând şi cheamă pe-al său frate, ortacul Cebriones, ce-acolo se afla, să prindă frâiele. Cebriones ascultă şi nu se-mpotriveşte, iară Hector sare din nelipsitu-i car, urlând înfiorător. Ridic-un bolovan, mergând înspre Teucros: inima-l îndemnă să-l lovească de moarte. Celălalt din tolbă scoate o săgeată, pe strună o aşază - amarnica săgeată! Dar, pe când Teucros o trage înspre el, Hector îl izbeşte cu ascuţita piatră în locul unde gâtul cu pieptul se uneşte, lângă claviculă, chiar unde loviturile sunt cele mai amare, şi rupe pe loc arcuita-i strună, înţepenindu-i mâna la încheietură; a căzut în genunchi scăpând arcul din mână. Telamonidul Âias nu-l părăseşte pe fratele-i lovit. Aleargă să-l ajute, ferindu-l cu trupul, ocolindu-l cu pavăza. Doi tovarăşi l-ajută, doi cetaşi destoinici, Menesteus, fiu al lui Echios, şi slăvitul Alâstor, să-l ducă pe Teucros până la corăbii, pe când viteazul geme din pricina durerii.
(335) Atunci, din nou, Cronidul a trezit avântul vajnicilor troieni, respingând pe ahei până în şanţul adânc. Hector, în primul şir, merge înainte, bizuit pe puterea-i. După cum un dulău cu sprintene picioare urmăreşte de aproape mistreţul ori leul - chiar în prejma coapselor şi pe lângă grumaz - pândindu-i mişcările, tot astfel fugăreşte şi Hector pe ahei, ucigând pe cei rămaşi în urmă, pe când ceilalţi gonesc pe câmpie. Cădeau, fugind danaii, sub lovituri troiene! Doar după ce au trecut de îngrăditură şi de şanţul adânc, ei ajung să se-adune aproape de corăbii. Cu toţii s-au oprit din fuga-nvălmăşită, chemându-se-ntre ei. Apoi ridică braţele spre bolţile cereşti, înălţând către zei ruga lor fierbinte. Peste tot mână Hector sirepii încomaţi şi privirea-i luceşte precum ochii Gorgonei şi ai zeului Ares, nimicitor-de oameni.
(350) Atunci Hera, văzându-i, se înduioşează de soarta argienilor şi degrabă rosteşte zeiţei Atena vorbe-naripate:
"- O fiică a lui Zeus, regele egidei! Pentru ultima oară, nu ne vom îngriji de aheii răpuşi? Oare le sună ceasul cruntei nenorociri, din pri-

cina lui Hector, vlăstar al lui Priam, al cărui avânt de nestăvilit le-a adus până acum atâta năpastă"?
(357) Zeiţa Atena cu-priviri-de-fulger îi răspunde Herei: "- De şi-ar pierde odată

puterile şi viaţa, ucis de ahei pe pământul străbun! Dar părintele meu nutreşte gânduri rele, nedrepte şi crude împotriva mea. Nu vrea să-şi amintească cum, de atâtea ori, fiul i-am izbăvit, sleit de grele munci, pe care Eurystheus îl silea să le facă. Când Heracles plângea, privind înspre cer, pe mine m-a trimis, ca din înaltul boitei să-i vin în ajutor. De mintea-mi înţeleaptă n-ar fi înţeles ce avea să se-ntâmple, când a ajuns la Hades, cu-poarta-ferecată, ca s-aducă din beznă înapoi pe pământ câinele zeului, cumplit între toţi, el n-ar fi scăpat de râul cu apele adânci, de apele Styxului. Cronidul mă urăşte! împlineşte acum dorinţele lui Thetis. S-a rugat de el, sărutându-i genunchii, şi i-a atins bărbia, fierbinte cerându-i să-i dea slavă feciorului, cumplitului Ahile! Dar veni-va ziua când Zeus, încă-o dată, va spune: «- Fiică dragă, cu-priviri-de-fulgere». Iar acum pregăteşte, pentru amândouă, carul şi sirepii, cu-zdravene-copite, pe când eu mă voi duce în palatul lui Zeus, rege al egidei, să-mă-nveşmânt în armele de luptă. Vreau să ştiu dacă Hector, văzând cum ne ivim pe câmpul de bătaie, se va bucura şi dacă dulăii ca şi vulturii cerului mi se vor înfrupta din carnea şi grăsimea vreunui troian, prăbuşit în ţărână, aproape de corăbii."
(381) Aşa vorbi Atena; iar Hera ascultă. Şi grabnic porneşte să-şi înhame caii cu fruntar de aur, în vreme ce Atena, în palatul lui Zeus, desprinde veşmântu-i cel-frumos-înflorat, de mâna ei lucrat, lăsându-l la pământ. îmbracă apoi tunica lui Zeus ce-norii-îi-adună, şi se-narmea-ză spre a înteţi războiul, izvor de lacrimi. în sfârşit se urcă pe caru-i de foc, sprijinită de lance, de uriaşa-i lance, puternică şi grea, sub care va zdrobi şiruri de voinici ce ar îndrăzni să stârnească mânia fiicei lui Zeus, prea-puternic-Părinte. De-ndată, Hera, biciueşte caii iar porţile cereşti, gemând, se deschid singure. Horele sunt străjerii. E-n grija lor Olimpul, precum şi largul cer: ele ridică şi coboară canaturi, din norii cei grei, pe unde trec zeiţele, mânându-şi telegarii cu ţepoiul în mână.
131
(397) Din înaltul bolţilor Zeus le-a zărit şi, cuprins de furie, trimite pe Iris cu-aripi-de-aur, să le ducă vestea:
"- Pleacă, sprintenă Iris! întoarce-le din drum, şi să nu mi se-arate. S-ar stârni cruntă luptă. Ascultă-mi însă vorba, care se va-mplini: mai întâi voi rupe genunchii telegarilor; zeiţele aruncate fi-vor de pe car (ce s-ar sfărâma). Nici peste zece ani nu s-ar tămădui rănile îndurate, prin lovituri de fulger. Are să-ţi pară rău c-ai îndrăznit, zeiţă, să-ţi înfrunţi Părintele! Nu-s atât de mânios pe slăvită Hera. E obiceiul ei să se-mpotrivească, zădărnicindu-mi vrerea."
(409) Auzindu-i vorbele, Iris zeiţa cu-pasul-vijeliei pleacă să le vestească. De pe culmile Idei, dintr-o săritură ajunge pe Olimp şi, în pragul lui, brăzdat-de-râpe-adânci, zăreşte pe zeiţe. Oprindu-le, de-n-dată rosteşte aste vorbe, din partea lui Zeus:
(413) "- încotro porniţi? Ce furii vă frământă inima în piept? Cro-nidul nu vă îngăduie să ajutaţi argienii. A rostit vorbe grele, ce se vor împlini: mai întâi va rupe genunchii telegarilor, veţi fi aruncate de pe carul de foc, sfărâmat de puterea-i. Nici peste zece ani nu s-ar tămădui rănile-ndurate prin lovituri de fulger! Iar ţie, o Atena, îţi va părea rău c-ai îndrăznit să lupţi împotriva Tatălui. Pe Hera nu-i mânios: e-n obiceiul ei să se-mpotrivească, zădărnicindu-i vrerea. Căţea neruşinată ai fi, o tu, Atena, de-mpotriva lui Zeus lancea ţi-ai ridica, uriaşa ta lance. Ar fi de ne-ndurat."
(425) Astfel grăieşte Iris cu-pasul-cum-e-vântul şi porneşte-napoi, pe când Hera rosteşte zeiţei Atena:
"- Vai, fiică a lui Zeus, stăpânul egidei! Cred că va trebui să ne oprim aici. Nu vreau să-i ţinem piept, de dragul muritorilor. Vor trăi, vor muri? După voia Soartei şi-a cugetului său, Zeus va hotărî sorocul danailor ca şi pe cel al troienilor."
(432) Astfel a vorbit Hera şi îşi întoarce caii; iar Horele-i deshamă. îi leagă

înaintea ieslelor zeieşti, spijinind carul de-un zid strălucitor. în mijlocul zeilor se aşază zeiţele pe scaune de aur, mâhnite adânc.
(438) Iar Zeus, Părintele, porneşte de pe Ida spre culmile Olimpu-lui, cu telegarii săi şi carul minunat, să poată ajunge la adunarea zeilor.
132
Zeul Poseidon îi deshamă caii, pune carul pe soclu, acoperindu-l cu o învelitoare. Iară Zeus, cel-cu-glasul-de-tunet, sade acum pe tronu-i strălucitor de aur. Paşii lui cutremură măreţul Olimp. Singure Atena şi cu zeiţa Hera au rămas aşezate departe de Zeus, fără sa rostească nici măcar o vorbă şi fără a îndrăzni să-i pună o întrebare. Dar Zeus, în cuget, pricepe şi de-ndată astfel le grăieşte:
(447) "- Ce înseamnă tăcerea şi supărarea voastră? Doar nu v-aţi istovit în luptele slăvite, măcelărind troienii pe care îi urâţi! De-ar fi împotriva-mi toţi zeii din Olimp, cu marea mea putere şi cumplitele-mi mâini nu-mi voi schimba dorinţele. Cât despre voi, zeiţe, n-aţi ajuns să vedeţi faptele spăimoase de pe câmpul de luptă, şi un fior de spaimă trupul v-a cuprins. Am să vă spun, acum, ce s-ar fi întâmplat. Izbite de trăsnet, nu v-aţi mai fi întors pe măreţul Olimp, lăcaşul celor-ce-sunt-
de-a-pururi-vii!"
(457) Astfel grăit-a Zeus şi iar Atena şi Hera au prins ca să murmure. Stau aşezate-alături, urzind pieirea Troiei. Pradă supărării, Atena nu vorbeşte, cu toate că, în suflet, nutreşte furii oarbe împotrive tatălui. Dar Hera nu mai poate să-şi contenească ciuda, în adâncul cugetului, şi Cronidului spune:
(462) "- Zeus spăimântător, ce vorbe ai rostit? Da, noi o ştim prea bine: eşti de nebiruit! Dar plângem pe danai şi amarnica soartă ce la Moarte îi duce. La porunca ta, ne vom ţine departe de război şi lupte, de aceasta ţi-e vrerea. Vom trimite doar gânduri întru folosul lor, ca nu cumva să piară cu totul argienii, din pricina mâniei pe care o nutreşti". *(469)* Cel-care-norii-ştie-să-i-adune le rosteşte atunci: "- Mâine, în zori de zi, de vrei, slăvită Hera, pe fiul atotputernic al zeului Cronos l-ai putea vedea nimicind aheimea. Iar vajnicul Hector lupta-va până când, aproape de corăbii, Ahile va voi să-l înfrunte, în ziua blestemată, când se vor bate-aheii la pupele corăbiilor, întru-a-părarea leşului lui Patroclos! Aşa voieşte Soarta. Nu-mi pasă de mâ-nia-ţi, chiar de-ar fi s-ajungi la capătul pământului şi la capătul mării, unde-s statorniciţi Iapetos şi cu Cronos pentru vecie în ceaţă şi unde, niciodată, soarele nu-i desfată, nici adierile vântului. învăluiţi de um-
133
bra din adâncul Tartarului! Chiar de te-ar duce paşii, rătăcind pân-acolo, puţin îmi va păsa, o preaneruşinată!"
(484) Astfel vorbeşte Zeus; iar Hera, zeiţa cea-cu-albe-braţe, tace şi nimic nu-i răspunde. Atunci sclipirea soarelui cade în Ocean şi-n urma ei coboară, pe mănoasa glie, noaptea întunecată, pricină troienilor de păreri de rău, dar de trei ori dorită de neamul aheilor.
(489) Hector a adunat pe cetaşii Troiei şi din preajma corăbiilor îi mână pe toţi în aproprierea râului, a râului Xânthos cu-nvârtejite-ape, acolo unde leşurile n-au întinat pământul. Coborâţi din care, ortacii îl ascultă pe Hector Priamidul, care-i-iubit-de-Zeus. Viteazul se sprijină de lancea lui cea lungă de unsprezece coţi, strălucitoarea lance cu vârful de aramă, prinsă jur-împrejur într-un inel de aur; şi astfel grăieşte:
(497) "- Ascultaţi dardani, vestite ajutoare şi voi luptători din cetatea Troiei! Adineauri credeam că aheii zdrobiţi îşi vor pierde corăbiile, iar noi ne vom întoarce învingători în Troia, cea-bătută-de-vân- f turi. A sosit însă noaptea, izbăvind pe ahei şi corăbiile lor de pe prun- ". dişul mării. Să ne plecăm poruncii nopţii întunecate şi, de-ndată, de cină să ne pregătim. Deshămaţi caii de sub jugul lor şi nutreţul îl puneţi alăturea de ei. Aduceţi din cetate oi grase şi boi cu-

coarnele-drepte! Iar, din casele voastre, veniţi cu pâinea şi vinul cel plăcut. Aduceţi şi lemne, ca din clipa amurgului până în pragul zorilor să ardă focuri mari, a căror lumină să scânteie pe cer, de teamă ca danaii, urcaţi pe corăbii, şi plutind pe spinarea mării nesfârşite, nu cumva să fugă, nestingheriţi, spre pământul străbun. Nu vreau ca, în tihnă şi fără de luptă, să urce pe năvi. Până-n clipa plecării lovitura săgeţii sau a lăncii troiene să-i nimerească-n plin, mistuindu-şi durerea, până la ei acasă! N-or mai îndrăzni alţii, pământii de spaimă, a-l porni pe Ares, izvor-de-durere, împotriva noastră. Crainicii din cetate, îndrăgiţi de Zeus, să ducă de îndată tinerilor şi bătrânilor, cu tâmple de zăpadă, vestea că deasupra zidurilor Troiei, metereze durate de Nemuritori, cu toţii să se-adune. S-aprindă femeile vâlvătaia focului în fiecere casă; străjerii să vegheze ca duşmanul, la pândă, să nu poată pătrunde în oraşul Troiei, în vreme ce troienii au părăsit cetatea. Iată, dar, poruncile

întru apărare pe care vi le dau; şi mâine, în zori de zi, voi ţine o cuvântare tuturor troienilor strunitori-de-cai şi înălţa-voi rugi lui Zeus prea-puternic, zeilor din Olimp, s-alunge din Troada câinii de ahei, aduşi până la noi de zâne cernite, pe negre corăbii. De-a lungul nopţii, vom rămâne de veghe şi, când se va ivi alba dimineaţă, aproape de năvi, acoperiţi de arme, îl vom trezi pe Ares. Şi-atuncea eu voi şti dacă Dio-mede poate să m-alunge din preajma corăbiilor spre zidurile Troiei, ori de-l voi sfârteca cu lancea de aramă, ducându-i în Ilion armele-n-tinate de sângele cel negru. Va afla abia mâine, şi pentru totdeauna, cât a preţuit vitejia lui. Căci mâine înfrunta-va umbra lăncii mele. Dar cred, mai curând, că printre cei dintâi se va prăbuşi în mijlocul ceta-şilor căzuţi în jurul lui, la ora când se-nalţă lumina dimineţii. Ah, de mi-ar fi dat să fiu ferit de-a pururi de anii bătrâneţii şi slăvit ca Atena şi zeul Apolo, cum ştiu că-i sorocit prăpădul aheilor."
(542) Aşa a vorbit Hector iar troienii, cu toţii, se învoiesc strigând. Au desprins din juguri caii asudaţi şi-i leagă de care, prinşi între curele; aduc din cetate oi albe şi boi, iar vinul plăcut e luat de fiecare, împreună cu pâinea, din casele lor. Apoi au adunat lemne din belşug, iar fumul grăsimii, dus departe de vânt, se-nalţă din câmpie spre cerul înstelat.
(553) Trufaşii troieni petrec toată noaptea pe câmpul de luptă şi aprind pretutindeni focuri foarte mari. La fel s-aprind, în beznă, stelele pe cer, în jurul luminii de argint a lunii, în nopţile când vântul a încetat să bată. Se vădesc privirii, în seninul eterului, văi, piscuri înalte şi stâncile mării. Nesfârşitul cerului se sfâşie în noapte şi limpede-apar astrele, sclipind, iar minunea încântă inima păstorului. Tot astfel stră-luce, între sprintene năvi şi apele lui Xânthos, focurile aprinse de semeţii troieni. Lucesc mii, în beznă, pe întinsa câmpie; iar în preajma lor, la fiecare rug, veghează în noapte cincizeci de oşteni din cetatea Troiei, în timp ce telegarii, alături de care, ronţăie alacul şi orzul cel alb, aşteptând ivirea zorilor de aur.

CÂNTUL AL IX-LEA

în timp ce, în noapte, troienii vegheau, pe-ahei i-a prins zeiasca-n-cremenire a Fugii ce te-ngheaţă. Toţi vitejii de frunte din oastea ahee sunt loviţi în inimă de-o grea suferinţă. Precum, neaşteptat, năprazni-cele vânturi sosite din Tracia, Boreas şi Zefirul, s-au dezlănţuit şi răscolesc marea bogată-în-peşte, iar negrele valuri îşi înalţă crestele şi zvârlă pe ţărm nenumărate ierburi, tot astfel se

frământă şi sufletul danailor.
(9) împovărat de griji, Atridul Agamemnon cutreieră oastea şi îndeamnă crainicii să-i cheme pe cetaşi, pe fiecare-n şoaptă, pe numele lor, să vină-n adunare. El, printre cei dintâi, îşi rânduieşte oamenii. S-au aşezat în juru-i, mohorâţi în suflet. După cum izvorul cu ape-ntunecate se revarsă, căzând din înaltul stâncii, regele-Agamemnon se ridică plângând şi-ncepe a vorbi, gemând îndurerat:
(17) "- Zeus, Necruţătorul, într-o grea năpastă m-a înlănţuit, o câr-muitori, când mi-a făgăduit, făcând un semn cu capul, să nu mă-ntorc vreodată tară a pustii străvechiul Ilion, şi cu viclenie mi-a urzit o capcană, cerându-mi să mă-ntorc în Argos, umilit de-a fi dus la pieire pe aţâţi ahei viteji. Iată, dar, bunul plac al mareului Zeus, care-n cruzimea lui cetăţi fără de număr a descununat şi va descununa. Doar e nemărginită puterea Cronidului. Haideţi, urmaţi-mi sfatul! De-ndată, să fugim spre străbunul meleag, pe corăbiile noastre. Trecută este vremea să fie biruită marea cetate a Troiei."
136
Astfel a grăit. Cetaşii stau tăcuţi, îngânduraţi şi trişti. Nici unul nu se mişcă şi glasul le-a pierit. Abia într-un târziu Diomede le spune:
(32) "- împotriva ta mă ridic, Agamemnon, nesocotit ce eşti! Ăst drept în adunare, o rege, ne e dat şi nu vreau să te mânii. M-ai ponegrit, întâiul, înaintea danailor spunând c-aş fi nevolnic şi temător în luptă. Dar aheii ştiu, cei tineri şi bătrâni, care e adevărul! Ţie fiul lui Cronos cu-gânduri-ascunse din cele două daruri doar unu-ţi hărăzeşte, măreţia sceptrului, dându-ţi dreptul puterii; dar vitejia-n lupte el ţi-a tăgăduit-o, nefericit ce eşti! Crezi că fiii Ahaiei sunt, după cum spui tu, mişei şi nevolnici? Oare, într-adevăr, inima te îndeamnă să te întorci acasă? Du-te, dacă-i aşa! Deschisă ţi-este calea. Pe mal te-aşteap-tă năvile, nenumărate năvi, ce-n urma ta veniră din cetatea Micenei. Dar vor rămâne pe pământul Troadei ceilalţi ahei, biruitori ai Troiei! Iar de vor fugi, după cum fugi tu, urcaţi pe corăbii, luând drumul spre patrie, voi rămâne eu şi cu mine Sthenelos. Amândoi vom lupta, până la prăbuşirea sorocită a Troadei. Din poruncă cerească doar venit-am, aici."
(50) Astfel a grăit şi aheii se-nvoiră cu toţii într-un glas. încântaţi erau de spusele viteazului. Atunci, se scoală Nestor şi le vorbeşte aşa:
(53) "- Tydeide, tu ştii să birui pe viteji în lupte, iar în Sfat văd că-n-treci pe toţi cei care sunt de o seamă cu tine. Nici unul dintre noi nu va tăgădui temeiul celor spuse. Dar cuvântarea ta n-ai încheiat-o încă. Prea tânăr eşti, Diomede, mi-ai putea fi copilul cel din urmă născut. Totuşi, ştii să rosteşti vorbe înţelepte şi cu şart ai grăit. Dar, eu fiind mai vârstnic şi mai vrednic de cinste, îţi voi încheia vorba, spunând tot ce-i de spus. Şi părerea mea n-o va nesocoti nici un argian, de-ar fi regele-Ahaiei. Omul care doreşte războiul între neamuri nu cunoaşte credinţa şi merită dispreţul. Cumplit este războiul ce inima îngheaţă! Să dăm întâietate nopţii care coboară; cina s-o pregătim; străjerii să se-adune, în afara zidurilor, lângă şanţul săpat. Iată ce le spun tinerilor. Dar acuma mă-ndrept către tine,. Agamemnon; să ne păstoreşti! Dintre regii toţi, tu eşti cel mai de seamă. Cu puterea ta să pregăteşti bătrânilor o cină aleasă. Gem corturile tale de vinuri gustoase, din Tra-
137
.
cia aduse în fiecare zi, pe marea cea largă. Pentru ospătare ai tot ce se cuvine. Mulţi sunt acei pe care îi aduni şi-ţi ascultă porunca. Urmează gândul bun, căci ducem mare lipsă de sfaturi înţelepte, când vrăjmaşul e-aproape şi în jur aprinde vâlvătaia focului. Ne e cernită inima. La noapte, va pieri oştirea sau ea va cunoaşte slava biruinţei."
(79) Aşa grăieşte Nestor şi cu toţii îl ascultă. Străjerii pornesc, acoperiţi de arme, mânaţi de Thrasymedes, feciorul lui Nestor, păstorul de oameni. Merg

alţii în urma lui Ascalaphos şi-a lui Iâlmenos, vlăstare-ale lui Ares; apoi, în jurul lui Meriones, Aphareus, Deipyros ori al slăvitului Lycomedes, feciorul lui Creon. Sunt şapte căpetenii şi-n jurul fiecăreia s-au adunat între zid şi şanţ câte o sută de tineri străjeri cu-zdravene-suliţi. Fiecare ceată pregăteşte de cină şi se-aprind în noapte ruguri mari de foc.
(89) în astă vreme-Atridul îndrumă-n rânduri dese pe bătrânii Aha-iei spre corturile lui. Le-aduce, mai întâi, o cină plăcută, îmbelşugată iar sfetnicii-ntind spre bucatele-alese mâinile lor. Când şi-au potolit foamea şi setea, Nestor, cel dintâi, prinde să-şi depene firul unui gând, al gândului prielnic:
(96) "- Slăvite-Atrid, o rege Agamemnon! Cu tine voi începe şi cu tine sfârşi-voi. Peste aheii toţi, puterea ta domneşte, de când fiul lui Cronos, stârnitorul furtunii, ţi-a sortit dreptatea, legile şi sceptrul ca să hotărăşti pentru neamul danailor. Ţi-e dat să porunceşti, dar să şi urmezi sfatul, venit din inimă. Stă în puterea ta să-mplineşti o povaţă. Ascultă-mi dar cuvântul, ce-mi pare înţelept. De-ndelungată vreme mă urmăreşte gândul - din ziua în care tu i-ai răpit din cort mâniosului Ahile, pe fata Briseis cu obrajii-frumoşi, ridicându-te dârz împotriva noastră. Şi mult am stăruit să-ţi stăvileşti pornirea... dar ai urmat îndemnul neînfricatei inimi; crâncen ai înjosit pe un viteaz de seamă. Pe-Ahile, slăvit de cei-fără-de-moarte şi partea lui de cinste tu i-ai răpit, o, rege! Să cumpănim, cu grijă, cum să-l înduplecăm pe Ahile Pe-leidul, cu daruri de preţ şi cu blânde cuvinte."
(114) Atunci, domnul oştirii îi răspunde lui Nestor:

"- O vrednice bătrân, grăit-ai adevărul, atunci când mi-ai vorbit despre orbirea mea şi nesocotirea viteazului Ahile. El preţuieşte mai mult de-o sută de cetaşi, el, cel de Zeus slăvit - de vreme ce Cronidul zdrobeşte, pentru-Ahile, pe vajnicii ahei. Am fost învins atunci de puterea simţurilor; dar aş vrea să-mi îndrept marea mea greşeală şi, dând o dovadă a căinţei mele, îi sortesc Peleidului nepreţuite daruri. Şi-acum, în faţa voastră, le voi înşirui: şapte trepieduri de-flăcări-neatinse, zece talanţi de aur, douăzeci de căldări strălucind minunat, doisprezece cai foarte-bine-hrăniţi, ce-n multe alergări fost-au biruitori; iară stăpânul lor se va bucura de daruri bogate şi preţuitul aur, atât de sprinteni sunt când aleargă ca vântul. Apoi, şapte roabe îi vor fi date-n dar, toate pricepute la felurite munci şi neîntrecute în frumuseţea lor, din Lesbos venite şi-alese pentru mine, când cuceri Ahile falnica cetate. Lui i le voi da, ca şi pe Briseis, pe care i-am răpit-o. Şi jur că niciodată fecioara n-a intrat în culcuşul meu spre a o îmbrăţişa, după cum e firesc în această lume, printre muritori. Tot ce am făgăduit, îi va fi trimis. Iară de, cumva, zeii ne-or hărăzi pustiirea Ilinonului, când vremea va sosi prada s-o împărţim, îi voi umple năvile cu grămezi de aur şi grămezi de aramă şi, singur, îşi va alege douăzeci de troiene, mândre între toate, dup-argiana Helena, la ora când luptele se vor fi sfârşit. Iar de ne vom întoarce pe pământul mănos al ţării Ahaiei, eu îl voi preţui ca pe fiul meu, ultimul născut şi crescut în belşug, pe vlăstaru-mi Oreste, şi ginere-mi va fi! Trei fiice am acasă: pe Chrysothemis, pe Laodice şi pe Iphiânassa. De-ndată va putea s-o ducă, pe cea care o doreşte, în casa lui Peleu. Fără să-mi fi dat daruri, ea îi va fi soţie şi va primi de nuntă minunate lucruri, ce nici un părinte nu a dat vreodată fiicei sale; cum şi şapte cetăţi, cele mai frumoase şi cele mai bogate: Enope, Cardamyle şi Hire, oraşul-cu-pajişti-bogate; apoi câmpia sacră din cetatea Pherâi şi Antheia, în jur cu păşuni mănoase, frumoasa Aipea şi cetatea Pedasos cu-vinuri-alese. Cu toate se află în apropierea mării şi-a prundosului Pylos, locuite de oameni bogaţi în turme şi-n cirezi de vite, şi care-l vor slăvi asemenea zeilor, plătindu-i biruri mari, sub straşnicu-i sceptru. Iată ce am hotărât să-i dau lui Ahile, de-şi

139
pune frâu mâniei şi sufletu-şi învinge. Doar Hades, cel amarnic, este neîmblânzit prin dar şi rugăciuni - el, dintre zeii toţi cel mai urât de oameni. Să mi se plece-Ahile: prin puterea regească şi vârstă îl întrec."
(162) îi răspunde Nestor, cârmaciul-de-care:
"- Mărite Atrid, o tu domn al oştirii! Nu-s de nesocotit darurile toate, câte făgăduieşti slăvitului Ahile. Să-i trimitem soli, pe care-i voi numi. Mai întâi, fie Phoinix, cel-iubit-de-Zeus, solilor călăuză, iar pe urmele lui să vină doi viteji, Âias şi cu Odiseu. Dintre crainici, Odios şi Eurybâtes. Acum, aduceţi apă, să ne spălăm pe mâini şi să fie tăcere: ne vom ruga lui Zeus; mila lui o vom cere, de-ar fi să ne asculte..."
Aşa grăit-a Nestor şi cuvintele lui tuturor plăcură. Crainicii, de-n-dată, toarnă apă pe mâini, iar tinerii umplu craterele cu vin şi toarnă fiecăruia pentru prinosire.
(177) Când luară sfârşit prinoasele şi setea le-a fost pe deplin potolită, trimişii părăsesc cortul lui Agamemnon şi Nestor, bătrânul, tuturor le dă sfaturi, prielnicul sfat, privindu-i în ochi, îndeosebi pe-Odi-seu! Oare izbuti-vor să-nduplece pe-Ahile?
(182) De-a lungul mării, a vuitoarei mări, merg acum solii înălţând rugi fierbinţi zeului Poseidon, să fie înduplecat nepotul lui Eâc. Şi, sosind la corturile de lângă corăbii ale myrmidonilor, îl găsesc pe-Ahile ce cântă din cetera cu-sunet-duios, întru bucuria sufletului său. El cânta din cetera cu meşteşug lucrată şi încununată de-un căluş de-ar-gint. Ahile o păstrase după ce pustiise cetatea lui Eetion; şi acum, cânta isprăvile vitejilor, fermecându-şi inima. Singur, tăcut, în faţă-i stătea viteazul Pâtroclos, aşteptând clipa când avea să-nceteze. Cu Odiseu în frunte, se-ndreaptă solii spre slăvitul Ahile şi în faţă-i se opresc. Cu cetera în mână, uimit, el se ridică şi Pâtroclos, la **fel.** Viteazul face un semn de bună primire şi astfel le vorbeşte:
(197) "- Fiţi bineveniţi! îmi sunteţi doar prieteni... Sau, poate, v-a ajuns o grea nenorocire? Oare nu sunteţi voi, în pofida mâniei care m-a cuprins, dintre toţi aheii, mai dragi inimii mele?"
140
(199) Aşa le vorbeşte şi-i roagă să se aproprie. îi aşază pe scaune, cu-porfir-aşternute, şi, fără a pregeta, rosteşte lui Pâtroclos cuvinte-na-ripate:
"- Vlăstar al lui Menoitios, adă-ne un crater mai mare, cu-n amestec dintre cele mai tari, umple-l pân-la margine, iar pentru fiecare pregăteşte o cupă. Prietenii dragi păşit-au astăzi pragul, şi sunt oaspeţii mei!"
(205) După aceste vorbe, Pâtroclos îl ascultă: ia un butuc mare şi-l aşază aproape de lucirea focului, iar deasupra pune o spinare de oaie şi-a unei capre ce-au fost bine îngrăşate, după care pune, strălucitor de grăsime, spatele unui porc. Slăvitul Peleid taie carnea felii, ţinând-o Automedon. Apoi, în frigare înfige feliile, după ce Pâtroclos încinge vâlvătaia. îndată ce-au ars lemnele şi flacăra păleşte, Ahile aşterne jarul şi aşază frigările; presară peste carnea, ridicată-n proptele, sarea cuvenită. Cărnurile fripte sunt întinse pe laviţe, iar Pâtroclos împarte coşurile cu pâine, pe când Peleidul serveşte bucăţile cinstiţilor oaspeţi. Vlăstarul lui Peleu s-a aşezat la masă cu faţa spre-Odiseu, la celălalt perete, aflat în faţa uşii. Pâtroclos porunceşte să jertfească zeilor. Cu toţii întind apoi spre bucate mâinile. Când şi-au potolit setea şi foamea şi-o astâmpărară, Telamonidul face-un semn către Phoinix, un semn pe care-l vede slăvitul Odiseu. Şi umplându-şi cupa, Laertiâdul se scoală să-i spună viteazului:
(225) "- Bine te-am găsit, o fiu al lui Peleu! Nouă nu ne lipsesec mesele bogate, unde toţi se bucură de aceeaşi parte, fie că ne aflăm în cortul lui Agamemnon, fie că suntem la tine, Peleide. Ne bucurăm acum de multele bucate, dar gândul nu ne este la mâncăruri gustoase, o slăvite Ariile, ci vedem cum s-aproprie

prăpădul şi jalea. Scăpa-vom corăbiile cu-zdravănă-punte de primejdia cea grea, fără ca să le pierdem? Iată ce ne frământă, dacă tu nu vrei - din nou - să te-nveşmânţi în vitejia ta. Aproape de corăbii şi în dreptul zidului, aprigii troieni şi cu ajutoarele şi-au aşezat tabăra aprinzând pretudindeni vâlvătaia focului. Duşmanul îşi închipuie că nu-i vom ţine piept şi că vom porni spre negrele corăbii. Zeus, fiul lui Cronos, le-a fulgerat la dreapta, semn prielnic războinicilor! Iar Hector, pătfmaş şi sprijinit de Zeus,
141
dezlănţuie puterea-i nemaiţinând semă de oameni şi de zei. Cumplită-i e mânia. Acum, înalţă rugi să se ivească zorile! Se laudă că smulge emblemele sacre de la pupele năvilor, să le zvârle pradă năpraznicelor flăcări: iară noi, aheii, vom fi măcelăriţi aproape de corăbii, înnebuniţi de fum. Iată de ce ne temem! împlini-vor zeii dorinţele lui Hector? Ne este oare dat să pierim în Troada, departe de Argosul, hrănitor-de-cai? Ridică-te, Ahile, de te-ndeamnă cugetul, fie-n ceasul din urmă, ca feciorii Ahaiei să scape de năpasta puhoiului troian. Nu cumva, mai târziu, căinţa să te-apese: un rău împlinit nu se mai poate întoarce. Cugetă din vreme cum vei ocroti de pierzare neamul danailor. Vai, bunul nostru prieten! Taică-tău, Peleu, te-ndemna, în ziua când plecai, trimis de Agamemnon: "Faima îţi va fi dată de Atena şi Hera, dar e-n puterea ta să-ţi stăpâneşti, copile, semeţia inimii!" Nimic nu are preţul bunei înţelegeri. Ţine-ţi ura în frâu şi vei fi preţuit de danaii toţi, tineri şi bătrâni!" Iată care-i povaţa bătrânului părinte. Dar mă tem c-ai uitat. Şi cred c-a sosit vremea să punem capăt vrajbei ce-inima-o-roade. Dacă vei stăpâni pornirile tale, ascultă ce-Agamemnon vrea să-ţi tăgăduiască: şapte trepieduri de-flăcări-neatinse, zece talanţi de aur, douăzeci de căldări strălucind minunat, doisprezece cai foarte-bine-hrăniţi, ce-n multe alergări au fost biruitori; iară stăpânul lor se va bucura de daruri bogate şi preţuitul aur, atât de sprinteni sunt când aleargă ca vântul! Apoi, şapte roabe îţi vor fi date-n dar, toate pricepute la felurite munci şi neîntrecute în frumuseţea lor, din Lesbos venite şi-alese pentru el, când tu ai cucerit falnica cetate. Ţie îţi vor fi date, ca şi Bri-seis care ţi-a fost răpită. Jură că niciodată fecioara n-a intrat în culcuşul său spre a o îmbrăţişa după cum e firesc pe această lume, printre muritori! Tot ce-a făgăduit îţi va fi trimis. Iar de, cumva, zeii ne vor hărăzi pustiirea Ilinoiului, când vremea va sosi prada s-o împărţim, îţi vei umple năvile cu grămezi de aramă şi singur vei alege douăzeci de troiene, mândre între toate, după argiana Helena, la ora când luptele se vor fi sfârşit. Iar de ne vom întoarce pe pământul mănos al ţării Ahaiei, el te va preţui ca pe fiul său, ultimul născut şi crescut în belşug, ca pe vlăstaru-i Oreste, şi ginere-i vei fi! Trei fiice are-n casă, pe Chryso-
142
themis, pe Laodice şi pe Iphianassa. De-ndată vei alege, pe cea care-o doreşti în casa lui Peleu şi, fără să dai daruri, ea îţi va fi soţie şi va primi de nuntă nepreţuite lucruri, ce nici un părinte n-a mai dat fiicei sale, precum şi şapte cetăţi, cele mai frumoase şi cele mai bogate: Enope, Cardamyle şi Hire, oraşul cu-pajişti-bogate; apoi, câmpia sacră din cetatea Pherâi şi Antheia, în jur cu păşuni mănoase; frumoasa Aipeia şi cetatea Pedasos cu-vinuri-alese. Cu toate se află în apropirea mării şi-a prundosului Pylos locuit de oameni bogaţi în turme şi cirezi de vite, şi care te-or slăvi asemena zeilor, plătindu-ţi biruri mari sub straşnicu-ţi sceptru. Iată ce-a hotărât să-ţi dăruie Ahile, dacă pui frâu mâniei şi sufletu-ţi învingi. Şi chiar de-l vei urî, în ciuda atâtor daruri, ai milă de aheii zdrobiţi de suferinţă. Ca un zeu te-or slăvi, de birui pe vrăjmaşi şi slavă vei aduce neamului danailor. De data asta Hector nu-ţi va putea scăpa - gata să te înfrunte, robit furiilor oarbe -, el care-şi închipuie că e de neînvins şi nu-şi află potrivnic printre aheii toţi aduşi în Troada pe sprintenele corăbii!"
(307) Viteazul Ahile cu-pasul-avântat, astfel îi răspunde: "- Slăvite Laertiâd,

iscusit Odiseu, vă spun fără ocol tot ce port în suflet, şi ce voi făptui, ca, în jurul mesei, să nu mai flecăriţi, unul după altul! Pe-acel care în suflet tăinuie un gând şi rosteşte altul, îl urăsc cum urăsc porţile lui Hades. întru totul voi spune ce vreau să-mpli-nesc; nici regele-Agamemnon şi nici un panhaeu nu-mi vor întoarce gândul. Prea bine cunosc preţul recunoştinţei, faţă de toţi acei avântaţi în lupte împotriva duşmanului. De înfruntă primejdia, ori de rămâne-n urmă, iau aceeaşi răsplată. Mişelul şi viteazul sunt la fel de cinstiţi! Cu ce m-am ales eu, după ce-am îndurat amarul şi chinul, sfidând zi şi noapte războiul şi moartea? Cu trudă doar s-alege pasărea micuţă, când aduce hrană puiului golaş, ce nu ştie să zboare. Tot astfel petre-cut-am atâtea nopţi de veghe şi zile sângeroase, ca să înfrâng duşmanul şi să duc în robie nevestele lor. Douăsprezece oraşe mi-a fost dat să nărui pornind pe corăbii, şi încă unsprezece am mai pustiit în rodnica Troada. Din cetăţile înfrânte am cules bogăţii dar toate au fost duse domnului oştirii; iar el, la adăpost, în preajma corăbiilor, după ce
143
le primea, împărţea câteva, păstrând cele mai multe! Luptătorii de frunte şi regii ceilalţi s-au putut bucura de prada dăruită; dar mie, între toţi, el mi-a răpit femeia pe care o îndrăgeam. El e stăpânul ei, dormind lângă Briseis; şi după pofta inimii se bucură de ea! De ce oare aheii venit-au să lupte împotriva îlinoiului? De ce s-au adunat, la porunca regelui, ostile danae, pornind înspre Troada? Nu plecară cumva pentru Helena cea-cu-frumoase-plete? Dintre toţii muritorii dăruiţi-cu-grai, doar Atrizii ştiu să-şi iubească nevestele lor? Omului celui bun, cu mintea înţeleaptă, nu i-e dragă femeia şi nu vrea să o apere? Cea pe care-o îndrăgesc, chiar de-i o biată roabă, Atridul mi-a smuls-o, pe ea, pe Briseis, partea mea de cinste, pe care-am cucerit-o cu truda lăncii mele! Atridul m-a înşelat şi mi-a răpit femeia. Să nu mai încerce a mă îmbuna. Mai potrivit ar fi, slăvite Odiseu, dimpreună cu tine şi ceilalţi regi, să alunge focul de lângă corăbii. Multe a făptuit fără sprijinul meu: înălţat-a un zid încins c-un şanţ adânc, iar în adâncul şanţului a înfipt pari înalţi. Doar furia lui Hector n-o poate stăvili, a lui Hector Ucigaşul! Pe vremea când luptam în cetele ahee, el nu se-ncumeta să plece mai departe de zidurile cetăţii, ci se-oprea troianul la Porţile din Stânga, în dreptul stejarului. Singur, o dată, m-a aşteptat acolo şi cu greu a scăpat de-nverşunarea mea. Mi-e silă să mai lupt acuma pentru voi cu slăvitul Hector. Mâine, după ce voi aduce jertfe Cronidului Zeus şi celorlalţi zei, îmi voi desprinde năvile bine încărcate de ţărmul Troadei; şi, de vrei şi-ţi pasă, mă vei vedea în zori plutind pe Helles-pontul cel-bogat-în-peşte. Şi-n fiecare navă vâslaşii vânjoşi vor vâsli în cadenţă. Iar dacă Poseidon ne va-ngădui vâslirea cea prielnică, a-tunci noi în trei zile vom fi în ţara Phthiei. Eu am lăsat acolo nepreţuite bunuri, când smintiţi am pornit înspre ţara Troadei, şi le voi spori, aducând de aci aur şi roabe, aramă roşietică şi fierul cenuşiu. Pe care, toate, sorţul mi le-a hotărât. Nu mă mai gândesc la răsplata Atridului, răpită de el, în cumplite batjocuri. Spune-i, fără ocol, tot ce-ţi poruncesc; ca să ştie aheii! De cumva mai încearcă pe alţii să-i înşele, vor fi nemulţumiţi după cum am fost eu. In ciuda josniciei cu care se-nveş-mântă, nu va mai îndrăzni să mă privească-n ochi. Şi nu-l voi sprijini
144
nici cu puterea braţului, nici cu sfatu-nţelept. Prea mult am fost minţit, îndurând nedreptate. Zadarnic încearcă, prin cuvinte alese, să mă amă-gească. Destul! Sortit fie pierzării! Preaînţeleptul Zeus, pesemne, i-a luat minţile. De darul lui mi-e scârbă. Abia preţuieşte cât un fir de păr! De m-ar ademeni cu de zece, de douăzeci de ori pe-atât cât stăpâneşte şi va mai stăpâni, de-ar fi să-mi dea averile din Orchomenos şi cele din cetatea egipteană a Thebei, unde casele ascund comori nepreţuite (oraşul care numără o sută de porţi pe unde trec, deodată, două sute războinici, pe care suiţi); de-ar fi ca el să-mi dea atâtea avuţii

cât sunt pe lume grăunţe de nisip şi pulbere mărunţă, nu se va îmblânzi inima în pieptu-mi, până nu va plăti ocara îndurată. Nu vreau să o peţesc pe fiica Atridului, chiar de-ar fi mai frumoasă decât e Afrodita cu-totul-de-aur, şi mai presus ca zeiţa Atena, la îndemânare. Nici atunci n-o voi lua! S-aleagă-un panaheu de viţă mai aleasă şi rege mai puternic. Iară de-mi va fi dat să mă întorc acasă, tatăl meu Peleu îmi va peţi nevastă. în oraşul Phthia, şi-n larga Helladă, sunt destule fecioare -fiicele căpeteniilor ce ştiu să ocrotească cetăţi înfloritoare! Cea dorită în inimă îmi va fi soţie. Adesea m-a-ndemnat sufletu-mi ales să iau o nevastă deopotrivă cu mine, să mă pot bucura de toate comorile părintelui meu. Nimic nu-i pentru mine mai presus decât viaţa, nici toate bogăţiile adunate în Troia, în zilele paşnice, înaintea venirii puhoiului argian, după cum nu-mi pasă de comorile-ascunse dincolo de pragul de piatră al lui Apolo. Putem dobândi, în cruntul război, oi grase şi boi, trepieduri frumoase şi cai bălani, dar când trecut-a duhul de-ngră-ditura dinţilor, nu se mai poate aduce vreodată înapoi. Mama, cândva, spusese: sunt două Ursite ce mă duc înspre Moartea care-totul-curmă; dacă lupt mai departe în jurul îlinoiului, pierdută mi-e întoarcerea, dar slavei celei veşnice eu voi fi sortit; iar dacă mă întorc pe pământul străbun, viaţa-mi va fi lungă şi moartea târzie, dar faima biruinţei îmi va fi apus. Sfătui pe ahei să ridice pânzele spre patria lor. Timpul a trecut să mai putem vedea prăbuşite-n ţărână semeţele ziduri ale cetăţii Troia. Zeus care-detună-din-înaltul-cerului îşi întinde braţele deasupra Ilionului şi luptătorii lui sunt neînfricaţi. Duceţi-mi răspunsul tuturor

căpeteniilor. Datoria bătrânilor e să cumpănească hotărârea cea bună, întru izbăvirea oştilor danae şi a năvilor aflate în apropierea lor. Zadarnic s-a vădit gândul ticluit de Sfatul celor vârstnici: mânia mă va ţine departe de lupte. De Phoinix doreşte să rămână aici, în această noapte, şi să doarmă cu noi, mâine va putea - urcând pe corabie - să se-ntoarcă acasă. O va face, de vrea; nu-l voi lua cu de-a sila."

(430) Auzindu-i spusele, cu toţii stau tăcuţi, uimiţi de vorba-i aspră. Apoi, bătrânul Phoinix cu ochii-nlăcrimaţi, temător de soarta corăbiilor arcuite, rosteşte lui Ahile:

(434) "- Dacă te-ai hotărât, vestite Peleid, să nu mai aperi năvile de vâlvătaia focului şi sa te întorci în ţara străbună, învins de mânie, cum oare voi putea să mai rămân la Ilion? Bătrânul Peleu m-a trimis în Troada ca să te însoţesc pe aceste meleaguri, după ce-ai părăsit îndepărtata Phthie. Pe atunci nu erai decât un copilandru şi nu cunoşteai rostul necruţător al luptei şi nici Sfatul care-i înalţă-n faimă pe cei ce sunt viteji. Ţie m-a dat Peleu cinstit însoţitor, să te pot învăţa s-ajungi făptaş destoinic şi priceput la vorbă. Cum aş mai putea sta sub zidurile Troiei, după ce ai plecat, scumpul meu copil? Chiar de m-ar preface un Nemuritor, din moşneg cum sunt, într-un tânăr chipeş şi înfloritor -cum eram în vremea când părăseam Hellada cu-femei-frumoase! Fugeam de mânia părintelui meu, a lui Amyntor, fiul lui Ormenos. Furia i-o stârnisem din pricina iubitei cu-plete-frumoase. O îndrăgea Amyntor şi, de dragul ei, o înjosea pe mama ce, prinzându-mi genunchii, mă ruga fierbinte să mă bucur întâiul de frumuseţea fetei şi îmbrăţişarea-mi să-i stârnească ura faţă de tatăl meu. Şi dorinţa mamei a fost împlinită. Bătrânul pricepu, blestemându-mă crunt. Atunci înălţă rugi Furiilor cumplite, ca pe genunchii săi nicicând să se aşeze un prunc ce ar fi fost de mine zămislit. Zeii tară de moarte i-au înplinit dorinţa - subpământeanul Zeus şi spăimântătoarea Persephoneia. Am vrut să-l ucid cu tăişul aramei, dar un Nemuritor mânia mi-a curmat; şi-n cuget mi-a fost teamă de vorbele oamenilor şi de ocara lor. Mi-ar fi fost ruşine ca, printre ahei, să fi fost numit "ucigaşul părintelui". Şi m-am hotărât, în adâncul inimii, să părăsesc palatul aceluia ce m-a

146
adus pe lume şi se dezlănţuia împotriva mea. Rudele, prietenii stăruiau să rămân şi tăiau oi grase şi boi cu-mersul-greu, precum şi porci strălucind de grăsime, care se frigeau în frigările zeului Hephaistos. Era vin din belşug, din pivniţa bătrânului, şi nouă zile-n şir rudele şi prietenii dormiră-n jurul meu, păzindu-mă cu rândul. Două focuri ardeau: unul sub pridvorul ogrăzii ferecate, celălalt în faţa iatacului meu. Când, pentru a zecea oară, a căzut bezna nopţii, am spart uşa cea grea şi lesne am sărit îngrăditura curţii, fără ca vreun paznic şi nici slujitorii să afle că fugeam. Apoi plecai departe, în întinsa Hellada, până-n ţara Phthiei, ce e maică a oilor şi unde Peleu era cârmuitor. M-a primit frumos, dovedindu-mi dragoste ca şi cum aş fi fost fiul său, crescut să-l moştenească. îmi dărui bunuri şi oameni destoinici, în depărtata Phthie, poruncind eu dolopilor. Eu te-am crescut, Ahile, slăvite viteaz, şi iubirea mea era din focul inimii. Doar cu mine voiai să mergi la ospeţe ori să mănânci acasă. Te-aşezam pe genunchi şi carnea ţi-o tăiam, vinul ţi-l duceam până în dreptul buzelor. De câte ori, la pieptu-mi, haina nu mi-ai stropit-o cu vinul ce curgea din colţul gurii tale. Grea e copilăria şi multe am îndurat în credinţa că zeii mi te dăruiau, în locul feciorului pe care nu-l aveam. Sufletu-mi tânjea să fii tu acela care mă ocroteşte de multele necazuri. Domoleşte-ţi trufia. Nu ţi se potriveşte un suflet nemilos, când şi Nemuritorii se lasă-nduplecaţi; ei care te întrec în slavă şi putere, ei, mai presus ca tine. Şi totuşi, cu prinoase, rugile din suflet, miresmele jertfelor şi stropii cei sfinţiţi oamenii îi înduplecă. Iertate-s rătăcirile şi călcarea poruncilor. Rugile sunt fiicele Cronidului Zeus, posomorâte, şchioape, saşii de cei doi ochi, hâdele zeiţe se căznesc să alerge pe urmele păcatului. Păcatul e vânjos şi sprinten la fugă, mai iute decât Rugile. Şi pe întreg pământul, păcatul stă în frunte, grindină de rele pe neamul omenesc. Vin Rugile în urmă, răul tămăduindu-l; cel care le cinsteşte, atunci când sunt în preajmă-i, e din plin ajutat, de le ascultă glasul. Dar dacă-n lume omul cu dispreţ le respinge, ele sosesc de-ndată în faţa lui Zeus şi de el se roagă: Păcatul să-nsoţească paşii vinovatului, spre a plăti amarnic preţul de-a fi greşit. E rândul tău, Ahile, după şartul strămoşilor, să cinsteşti pe
147
fiicele Cronidului Zeus. Multe frunţi a plecat el şi altor viteji. Daca Agamemnon nu-ţi aducea daruri şi nu înşira toate câte voieşte să-ţi dăruie acum, şi dacă stăruia în reaua lui credinţă, nu te-aş fi îndemnat să pui capăt mâniei, venind în ajutorul aheilor zdrobiţi. Dar astăzi Agamemnon îţi dăruie multe, şi-ţi va mai dărui. Pe cei mai viteji i-a trimis în solie, alegând el însuşi pe cei care-ţi sunt dragi. Nu le zădărnici cuvântul şi nici calea. Ai fost îndreptăţit să stărui pân-acum în răzbunări şi ură. Eroii, de-odinioară, de erau pradă furiei, ştiau să se înduplece la rugăminţi şi daruri. îmi vine acum în minte o veche ispravă (nu este de ieri, nici de astăzi nu-i) şi o voi povesti, o prietenii mei, întocmai aşa cum s-a şi petrecut: Se războiau cureţii în jurul cetăţii ce se numea Calydon. Etolienii o apărau, pe când voiau cureţii s-o poată cuceri, cinstindu-l pe Ares. Artemis zeiţa cea-cu-tronul-de-aur stârnise tot răul, mâniată pe Oineus pentru că nu-i dăduse tot pâr-gul rodului de pe cea mai aleasă parte a ogoarelor. Zeii ceilalţi primiseră jertfa a o sută de boi şi erau mulţumiţi, dar Artemis, zeiţa, nu primise nimic - ea care era vlăstarul Cronidului. Fusese o greşeală sau poate o uitaseră? Era o rătăcire! Şi zeiţa, mânioasă, dezlănţui o fiară cumplită, un mistreţ, uriaşă dihanie ce avea colţii albi şi pustia tărâmurile regelui Oineus, păgubind pe oameni. Surpa din rădăcini copacii cei mari, acoperiţi de roade. Fiul lui Oineus, Meleagru, îl ucise. După ce el chemase din cetăţi vecine vânătorii, cu câini. Mulţi oameni trebuiau spre a-l birui, într-atât de mare era cruntul mistreţ care pe mulţi suise pe rugurile Morţii. Dar în jurul dihaniei iscă Nemuritoarea mare zarvă şi lupte. Se bătură cureţii împotriva etolilor pentru capul fiarei şi blana ei

stufoasă. Atât timp cât Meleagru cel-îndrăgit-de-Âres se războiu, cureţii - în pofida numărului - n-au putut ţine piept în afara zidurilor; dar, de când Meleagru fu cuprins de mânia ce uneori învinge inimi înţelepte, înciudat pe maica-sa, pe regina Althâia, el rămase în casă huzurând, alături de soţia sa, frumoasa Cleopâtra, fiica lui Mâr-pessei cu-gleznele-subţiri şi a lui îdes, cel mai puternic dintre luptători, (îndrăznise Ides să încoarde arcul împotriva zeului Phoibos Apo-Uon întru apărarea fetei celei frumoase cu-gleznele-subţiri. Şi iată de
148
ce, în palatul părinţilor, fiica lor se numea şi Alcyone, ca să-şi amintească de jalnica soartă, de maică-sa îndureratâ, când fusese răpită de zeul Arcaş, şi plânsese amarnic.) Şi huzurea Meleagru, stând lângă Cleopâtra, mistuindu-şi mânia. Blestemul mamei lui îi răvăşise sufletul. Era îndureratâ de uciderea fraţilor şi se ruga să fie pedepsit Meleagru; cu palmele-i izbea în glia roditoare, pe când trupu-i zăcea întins la pământ. Lacrimile ei curgeau de-a lungul sânului. îi chemase pe Hades şi Persephoneia, ca să-l sortească Morţii! Din adâncul Erebului o auzi Erinys cu-sufietul-cumplit, zeiţa ce păşeşte prin ceaţa-ntune-cată. La porţile cetăţii se auziră vuiete, zidurile gemeau, sub ploaia de săgeţi. în zadar încercau bătrânii etolieni să-nduplece viteazul, trimi-ţându-i preoţii cei mai neîntinaţi. De ar fi voit să iasă din iatac, în ajutorul lor, îi făgăduiau multe răsplăţi alese. Acolo unde era câmpia roditoare, putea să-şi aleagă vreo cincizeci de pogoane de vie-mbelşu-gată şi de pământ mănos, bun de însămânţat. încercă şi Oineus, câr-maciul-de-care, să-şi înduplece fiul, stăruind de pe pragul înaltului iatac; apucase de uşă şi-o zguduia puternic, rugând în deznădejde pe viteazul Meleagru. Vreme îndelungată i-au vorbit şi surorile, i-a vorbit şi mama cea vrednică-de-cinste, dar stăruia zadarnic! Atuncea, au venit prietenii apropiaţi şi ortacii mai dragi. Dar cugetu-i aprig era neînduplecat. Veni vremea când lovituri năpraznice izbeau lăcaşul trainic. Cureţii se urcaseră pe zidul cetăţii, pustiind oraşul în văpăi de foc. Chiar şi femeia sa, frumoasa Cleopâtra, vărsa belşug de lacrimi, cercând să-i amintească câte nenorociri copleşesc muritorii unei cetăţi învinse: bărbaţii sunt ucişi, casele pustiite de flăcările vii, copiii şi femeile cu-cingătoarea-lată sunt în robie luaţi. Inima lui Meleagru, auzind aste vorbe, s-a cutremurat. Şi, ocolind pierzania, se înveşmânta în arme. Nimeni nu-l silise; ascultase doar de cugetul său. Şi nu-i mai dăruiră, după făgăduială, vitejii etolieni multe daruri de preţ; totuşi, Meleagru îi izbăvi de Moarte! Fereşte-te, Ahile, pilda să i-o urmezi. Să nu te mâne un zeu pe aceeaşi cale. Nespusă jale-ar fi să aperi doar năvile cuprinse de flăcări. Primeşte să-ncingi lupta, pentru aceste daruri, şi aheimea toată va şti să te slăvească, precum slăveşte zeii. Şi
149
dacă târziu te vei hotărî a porni iar războiul, nu vei mai dobândi aceeaşi preţuire, chiar de respingi duşmanul".
(606) Răspunzându-i Ahile, astfel îi vorbeşte:
"- O, tu, slăvite Phoinix, părintele meu încărcat de ani! Nu-mi pasă de daruri şi-atâta cinstire. De slava lui Zeus mă cred încununat. Şi el lângă corăbii îmi cere să rămân, câtă vreme suflarea-mi va stărui în piept şi genunchii mei vor putea să mă poarte. Iată ce-ţi voi spune; ascultă vorba mea! Nu veni să mă tulburi cu mâhnirile tale, gemând -să-i fii pe plac regelui Agamemnon. Nu trebuie să-i ţii partea; de nu, trezi-vei ură în inima celui care te-ndrăgeşte! Trebuie să umileşti pe cel ce mă-njoseşte. Vor şti ceilalţi soli solia să mi-o ducă. Tu rămâi aici, să dormi pe-un culcuş moale. Când zorii s-or ivi, chibzui-vom a-tunci dacă se cuvine să plecăm acasă ori vom sta, mai departe, pe pământul Troadei."
(620) A spus şi din sprincene face-un semn lui Pâtroclos să întindă bătrânului un pat plăcut şi cald. Gândea că de-ndată vor înţelege solii şi vor pleca-napoi, dar zeiescul Aias prinde să vorbească:
(624) "- Coborâtor-din-Zeus, fecior al lui Laertes, iscusit Odiseu! Se cade să

plecăm, fiindcă nu cred că astăzi ne vom ajunge ţelul. Vom aduce danailor cuvântul lui Ahile; oricât de rău ar fi, l-aşteaptă întreaga oaste! Mânia-i e sălbatică, în inima viteazului, şi cât este de crud faţă de prieteni ce-n preajma corăbiilor l-au cinstit, mai presus de luptătorii toţi. Suflet nemilostiv e cruntul Peleid. De e ucis un frate, sau ucis un copil, se dau lucruri de preţ, şi astfel ucigaşul, plătind, este iertat! Iar cel ce-i păgubit, în inima-i semeaţă, astâmpără mânia-i, după ce a primit cuvenitul preţ la răscumpărării. Doar tu, o Peleide, ai un suflet cumplit şi-o necurmată ură, dăruită de zei, te ţine-ncătuşat, doar pentru o femeie, doar pentru una singură. Şi când îţi dăruim desăvârşite roabe, şapte întru totul, şi foarte multe daruri, n-ai putea să-ţi as-tâmperi inima neîmblânzită, cinstindu-ţi casa ta? Ne aflăm, aici, sub acoperământu-ţi, trimişi de norodul întregii aheimi, şi mai mult decât toţi, am vrea să-ţi fim pe plac, noi cei mai buni prieteni." *(643)* îi răspunde Ahile:
"- O mărite Âias, vlăstar a lui Telamon, tu care eşti slăvită căpetenie de oşti! îmi pare c-ai vorbit aşa cum se cuvine; dar clocoteşte ura în sufletul meu, de cum îmi amintesc ce-a făptuit Atridul şi cum m-a umilit în faţa tuturor cetaşilor ahei, ca pe un nevolnic, un fugar osândit. Plecaţi şi vestiţi-l, din partea lui Ahile: gândul n-am să-l întorc spre cumplitul război, până ce Priamidul nu va fi ucis nenumăraţi da-nai şi nu va fi ajuns la corturile şi corăbiile cetaşilor myrmidoni, mistuind în flăcări năvile ahee. Dar aproape de tabără şi neagra mea corabie, oricât de năpraznic îi va fi fost avântul, Hector se va opri!"
(656) Aşa a grăit. Şi fiecare ia cupa cu două toarte pentru prinosiri. Iar de-a lungul corăbiilor pornesc înapoi, cu Odiseu în frunte.
Pâtroclos porunceşte roabelor şi ortacilor s-aştearnă de grabă patul, înfoiat, al slăvitului Phoinix. Ascultându-l roabele rânduiesc blana moale, velinţă şi o pânză subţire din in. Bătrânul s-a culcat, în aşteptarea zorilor, a divinei Aurore! Ahile s-a culcat în locul ferit al cortului său şi alături de el o femeie pe care o adusese, el însuşi, din Lesbos: frumoasa Diomede, fiica lui Phorbas. Iar Pâtroclos dormea în partea cealaltă. în culcuş şi el avea o femeie, Iphis cu-brâu-frumos, dăruită lui de măritul Ahile, atunci când cucerise prăpăstioasa Scyros şi cetatea Enyeus.
De cum solii ajung la corturile Atridului, feciorii din Ahaia sosesc de pretutindeni. Vin ca să-i întâmpine cu pocale de aur, înspre ei ridicate iar toţi îi întreabă. întâiul, Agamemnon vrea să ştie răspunsul:
"- Vestite Odiseu, slava aheimii! Spune-mi de Peleidul vrea să ferească năvile de flăcările vii, sau inima-i e neagră de ură şi mânie?" *(676)* Odiseu, cel slăvit şi multrăbdător, astfel îi vorbeşte: "- Mărite Agamemnon, domn al oştilor danae, nu-şi domoleşte ura şi furia-i sporeşte pân-a nesocoti şi vorba ta şi darurile. Te sfătuie: tu însuţi să cumpăneşti, anume, cu ceilalţi aheeni, cum vei feri corăbiile şi ostile noastre. Mai spune că în zori îşi va porni corăbiile pe apa largă-a mării. Ba îndeamnă pe toţi, chiar ostaşii de rând, să pornească spre ţărmul pământului străbun; e prea târziu, acum, să putem birui falnicul Ilion. Zeus, Detunătorul, braţul şi-a înălţat asupra troienilor,

sporindu-le îndrăzneala. Acestea i-au fost vorbele. Tovarăşii mei te pot încredinţa că toate, câte-am spus, au fost adevărate. Cu mine au fost doar Âias şi cu cei doi crainici. Iară moşneagul Phoinix va petrece noaptea la fiul lui Peleu, după cum i-a cerut! Şi mâine, pe corabie, îl va însoţi dacă asta-i e voia, căci nu-l va lua Ahile cu de-a sila în Phthia."
Astfel a vorbit; iar toţi stau nemişcaţi şi glasul le-a pierit, uimiţi de-aceste vorbe. Aprig era răspunsul! Şi, vreme-ndelungată, rămaseră aheii muţi şi întristaţi. Dar în cele din urmă vorbeşte Diomede:
(697) "- S la vite-A trid, rege Agamemnon, n-ar fi trebuit să stărui cât ai stăruit, făgăduindu-i daruri. Firea lui semeaţă şi-a sporit trufia. Să plece or să stea, după cum îi e vrerea; va porni iar la luptă când inima-i din piept îl va fi îmboldit sau

dacă un zeu va şti să-l îndemne. Cu toţi urmaţi-mi sfatul! E vremea să dormim, îndestulaţi în inimi de hrană şi de vin - izvor de tărie şi de îndrăzneală. O dată cu lumina frumoasei Aurore ce-degete-de-trandafir, să îndrumăm războinicii şi caii înaintea corăbiilor, să se-avânte în luptă mânaţi de Agamemnon."
(710) A spus şi regii toţi, uimiţi de vorba lui, de-ndată-ncuviinţară; iar după prinosiri, se-ntoarse fiecare în cort, unde, curând, se bucură, în noapte de darul somnului.

CÂNTUL AL X-LEA

Aheii de vază, în preajma corăbiilor, dorm de-a lungul nopţii, prinşi de-un somn uşor, afară de Agamemnon, pe care odihna nu-l poate birui. Sufletul Atridului e pradă tulburării, hărţuit de gânduri care nu-i dau pace. Precum soţul Herei cu-frumoase-plete fulgeră a-tunci când vrea să pornească potopul de ape, grindina şi fulgii ce-a-coperă câmpia într-o mantie albă, ori uriaşa zarvă a cruntei bătălii, tot astfel şi Agamemnon simte-n adâncul inimii cum se-nmulţesc suspinele şi i se-nfioară sufletul. Privind înspre câmpie, vede şi se miră de multele focuri aprinse de troieni înaintea cetăţii şi, uimit, ascultă sunetul naiului, cântecul din fluier ca şi strigătul omului. Dar când întoarce ochii, zărindu-i pe ahei şi corăbiile lor, îşi smulge straşnic smocuri de păr şi le închină lui Zeus; iar inima-i vitează geme neîncetat.
(17) în cuget, îi pare hotărârea cea bună, mai întâi, să pornească pe urmele lui Nestor, împreună să ţeasă gândul înţelept, izbăvitor de rele. Se ridică de-ndată, îşi îmbracă tunica, înnoadă la picioare frumoasele-i sandale şi pe umeri arunca blana sa de leu cu parul roşcat, ce-ajunge la călcâi. Prinde-apoi în mână suliţa cea lungă.
(25) La fel de tulburat era şi Menelau. Nici el nu adormise. Nu-i lunecase somnul peste pleoapele-nchise, viteazul temându-se nu cumva să s-abată crunta nenorocire peste ortacii Ahaiei, veniţi pe-ntinsa mare sa înfrunte războiul. Se-acoperă Menelau cu o blană de panteră cu păr pestriţ şi pe cap aşază coiful de aramă, iar vânjoasa-i mână prinde cu

putere lancea de frasin. Porneşte-apoi să-şi trezească fratele, vajnicul stăpân al tuturor aheilor, slăvit deopotrivă de oameni şi de zei. îl află la pupa corăbiei sale, în vreme ce-mbrăca frumoasele-i arme, şi de cum îl vede, se bucură Menelau. Cel dintâi, vorbeşte:
(37) "- Preabunul meu frate, de ce ţi-ai îmbrăcat armura lucitoare? Cumva vrei să îndemni un cetaş să treacă în tabăra vrăjmaşe spre a-i iscodi? Dar, în puterea nopţii, mă tem că nimenea nu va voi s-o facă. îndrăzneala-i prea mare!"
Iară domnul oştirii astfel îi răspunde:
(43) "- O Menelau, slăvite, coborâtor-din-Zeus! Amândoi ducem lipsă de sfatul cel cuminte şi ocrotitor, mântuind oştirea şi năvile ahee. Zeus ne-a părăsit. Se bucură mai mult de jertfele lui Hector. Nicicând n-am mai văzut şi nici n-am

auzit, într-o singură zi, să fi pricinuit un om atâtea griji şi-atâtea suferinţe, câte aduse Hector oştirilor danae; el, doar un muritor ce n-a fost zămislit de-un zeu sau de-o zeiţă! Şi, totuşi, faptele-i ne vor fi prilej de restrişti şi durere. Haidem! Cheamă-i pe Aias şi pe Idomeneu. Aleargă-n grabă, de-a lungul corăbiilor, în timp ce eu pornesc să-l găsesec pe Nestor. De-ar voi să meargă la straşnica ceată a celor ce păzesc, ca să le dea porunci! Mai degrabă ascultă cuvântul lui străjerii: feciorul Neleidului le este căpetenie, alături de Meriones, al lui Idomeneu frate-de-arme. In el noi am sădit încrederea noastră."
(60) Menelau, viteazul, de-ndată îi spune:
"- Dar cum să tălmăcesc cuvintele tale? S-aştept sosirea ta, sau mai curând s-alerg pe urmele tale, după ce în tabără porunca ţi-o împlinesc?"
(64) Astfel îi răspunde Atridul Agamemnon:
"- Ba nu, rămâi acolo! Mi-e teamă pe-ntuneric să nu ne rătăcim, atât de multe sunt cărările din tabără. Dar, ori pe unde treci, ridică glasul tău, cheamă pe fiecare, pomeneşte numele părintelui său, obârşia sa, fără să le vorbeşti cumva cu semeţie. Nouă ne e sortit să ducem greul luptei, povara suferinţei, din ziua cea dintâi, de când am fost născuţi."
154

(72) Astfel a vorbit dar Menelau porneşte ca să-i ducă poruncile, pe când Agamemnon îl caută pe Nestor, păstorul-de-oameni. îl afla în cort, lângă corabia-i neagră, pe când se odihnea pe un pat înfoiat. Alături de el armele-i strălucesc: scutul, două suliţi şi sclipitoru-i coif, apoi o cingătoare smălţuită-n culori, aceea pe care-o poartă atunci când se-nveşmântă ca să mâne cetaşii în crunte bătălii. Căci Nestor Neleidul nu s-a lăsat învins de trista bătrâneţe. Ridicându-se-n cot, îşi înalţă capul şi, întors către Atrid, astfel îl întreabă:
(82) "- Oare cine eşti? Singur printre corăbii vii acum la noi prin beznele nopţii, la ora când războinicii sunt adânciţi în somn? Cauţi un catâr sau - poate - vreun ortac? Răspunde-mi! Nu-nainta tăcut înspre culcuş. Ce cauţi şi ce vrei?" *(86)* Agamemnon răspunde:
"- O Neleide Nestor, fala aheimii! Priveşte-mă, eu sunt Atridul Agamemnon, cel pe care Zeus l-a ales, dintre toţi, ca să ducă povara grijii şi a necazului, atât timp cât suflarea-mi va dăinui în piept, iar picioarele mele vor mai şti să mă poarte. Mă vezi rătăcind prin adânca noapte, căci n-a lunecat somnul pe pleoapa mea închisă, tulburat de război şi restriştea danailor. Mă urmăreşte teama pentru soarta aheilor. Sufletul mi-e greu, nu găsesc astâmpăr; inima îmi sare deseori din piept, iar picioarele mele, zdravenele picioare, se clatină sub mine. Doreşti să pornim? Nici de tine somnul nu vrea sa se aproprie. Hai să coborâm până la străjeri, să ştim de sunt sleiţi de trudă şi de veghe şi n-au adormit, uitându-şi datoria. Tabăra vrăjmaşă e atât de aproape! S-ar putea ca troienii, fie şi-n toiul nopţii, împotriva noastră să sosească,
gloată."
(102) Iar bătrânul Nestor astfel îi răspunde:
"- Preaslăvite Atrid, domn peste oştire! Zeus, de bună seamă, nu-i va împlini nădejdile toate lui Hector. Ci va fi, mai degrabă, copleşit de necazuri, de mai multe restrişti decât l-au bântuit, dacă într-o zi Pelei-dul Ahile, potolindu-şi mânia, îşi va schimba gândul. Te urmez bucuros! Să trezim şi pe alţii: pe fiul lui Tydeus, marele Diomede, pe sprintenul Aias, Odiseu şi Meges, fecior al lui Phyleus. Nu-i nimeni ca să-l
155
cheme pe Telamoniâd, cel-asemenea-zeilor, ca şi pe Idomeneu. Năvile acestora nu sunt prin apropiere. Dară pe Menelau, deşi îmi e prieten şi atâta îl cinstesc, îţi spun şi nu-ţi ascund, chiar de te-ai supăra, că vreau să-l dojenesc. El doarme şi asupra-ţi lasă truda războiului. Se cuvenea acum să stăruie, rugându-se de

vitejii toţi. Apriga Nevoie ne sleieşte puterile!"
(119) Domnul oştirii astfel îi vorbeşte:
"- O vrednice bătrân, chiar eu te-am îndrumat cândva să-l dojeneşti, când era lăsător, fugind de osteneală, deşi nu e fricos şi nici nesocotit; dar Menelau aşteaptă, cu ochii aţintiţi mereu asupra mea, ca să-l îndemn în toate. El s-a trezit, întâiul, şi a venit în cortu-mi. L-am trimis să vestească pe cei de care-ntrebi. Hai acum să pornim! Ne v.om găsi, cu toţii, chiar în faţa porţilor. Poruncit-am străjerilor acolo să se-a-dune."
(72 Nestor îi răspunde:
"- Nu se vor mânia aheii împotrivă-i şi-i vor urma poruncile şi îndemnul la luptă."
(131) Şi rostind acestea, îşi acoperă pieptul cu tunica, leagă încălţări la vânjoasele-i picioare; la gât încheie sponcile mantiei purpurii, largă, îndoită, ţesută în lăţime, pe care atârnă lâna încreţită şi, în cele din urmă, ia mândra-i lance cu vârful-de-aramă, pornind spre corăbii. Mai întâi deşteaptă pe vestitu-Odiseu, cel pe care mintea îl înalţă la Zeus. Bătrânul cârmaci îl strigă puternic şi strigătul său îi străpunge cugetul. Ieşind din cort, acesta îl întreabă:
"- De ce rătăciţi singuri printre corăbii şi străbateţi tabăra în miezul nopţii sfinte? Ce nenorocire s-abate asupra voastră?" *(143)* Bătrânul îi răspunde:
"- Slăvite vlăstar al regelui Laerte, iscusit Odiseu, n-aş dori să te mânii, dar obida-i apasă pe cetaşii ahei. Vino acum cu mine; vom merge împreună, pe alţii să trezim, dintre toţi acei ce chibzuiesc în Sfat, pentru a hotărî de-i timpul să fugim sau s-alegem războiul."
(148) Auzind acestea, Odiseu iscusitul de-ndată intră în cort să-şi acopere umerii cu lucitoarea-i pavăză, pornind în urma lor. Ei merg

spre Diomede şi găsesc pe feciorul regelui Tydeus acoperit de arme, stând în faţa cortului. In jur, ortacii-i dorm, cu scuturile căpătâi; iar suliţele lor implântate-n pământ, ţintesc vârful spre cer, arama strălucind ca fulgerul lui Zeus. Diomede-a adormit pe o piele de taur, de taur sălbatic, şi sub cap sentinde un minunat covor. Bătrânul cârmaci se aproprie de el cercând să-l trezească. II împinge cu vârful piciorului, şi, după ce-l stârneşte, îl ceartă în faţă:
(159) "- Ridică-te, Diomede! Te-ai afundat în somn de-a lungu-n-tregii nopţi? Nu ştii că oastea Troiei - pe gurguiul câmpiei - îşi întinde tabăra? Locul ce ne desparte de ei e foarte strâmt."
Astfel a grăit Nestor şi viteazul se smulge somnului adânc, şi spunând bătrânului cu vorbe-naripate:
(164) "- Straşnice bătrân, tu nu ştii ce-i odihna? Ca să alerge prin tabără nu s-au putut găsi mai tineri cetaşi? Nimic nu te opreşte, moş-nege, niciodată?"
(168) La rândul său, bătrânul îi spune aste vorbe: "- Prietene, ai dreptate! Am feciori destoinici şi războinici mulţi. Unul dintre ei ar fi putut trezi pe regii Ahaiei. Dar prea mare-i primejdia care ne apasă. Pe-o muche de cuţit se află soarta noastră: birui-vom troienii, sau bate-n astă noapte sorocul cumplit? Trezeşte-l pe Aias şi pe fiul lui Phyleus, tu, care eşti mai tânăr, de mila ţi-am stârnit".
(177) A spus, şi Diomede îşi aruncă pe umeri blana sa de leu, mare şi roşcată, lungă până la glezne, iar în mână prinde suliţa-i vitează. A pornit să trezească pe amândoi războinicii şi se-ntoarce cu ei.
(180) Au ajuns cu toţii în mijlocul străjerilor, care erau treji, la locurile lor. După cum într-o strungă, vedem câinii păzind liniştitele oi când, deodată, o fiară cu-inimă-sălbaticâ soseşte de pe munte coborând din pădure; şi oameni şi câini iscând larmă cumplită, pornesc să-ncingă lupta şi somnul le-a pierit; tot astfel somnul dulce nu stăruie pe pleoapele străjerilor de veghe, în astă cruntă noapte. Privind înspre câmpie, ortacii stau la pândă să afle de troienii ar vrea să se aproprie. Şi, mulţumit, bătrânul îi îmbărbătează cu vorbe-naripate:

157
(192) "- Copiii mei, întruna să vegheaţi în noapte. Nici unul să n-adoarmă, altminteri am ajunge de râsul vrăjmaşului."
După aceste vorbe bătrânul trece şanţul urmat de regii toţi ce în Sfat chibzuiesc. Mai vin, poftiţi de ei, vestitul Nestorid şi ortacul Meriones. După ce-au trecut şanţul, bărbaţii se aşază în loc neîntinat de Moartea cumplită, locul de unde Hector, năvalnicul Hector pornise înapoi spre cetatea Ilionului, când beznele nopţii cădeau pe câmpie la sfârşitul măcelului.
(202) S-au aşezat acum să chibzuiscă; şi Nestor, cel dintâi, prinde a vorbi:
"- Prieteni, să nu fie nimeni printre oştenii cu inimă viteză, care să plece înspre tabăra semeţilor troieni? Va putea, poate, prinde vreun troian rătăcit ori va afla veşti despre ce hotărăsc, fie că vor rămâne departe de Ilion şi apropape de corăbii, fie că se întorc în cetatea lor, de vreme ce aheii au fost de ei învinşi. După ce va afla, teafăr să se întoarcă. Va primi atunci laude sub cer şi printre oameni, daruri de mare preţ. Fiece căpetenie, osebit, îi va da câte o oaie neagră şi un mieluşel. Darul n-are pereche şi, de-acum înainte, voinicul va lua parte la ospăţ şi serbări."
(218) A spus, stau toţi tăcuţi şi glasul le-a pierit. Atunci, din rândul lor, Diomede se ridică şi astfel grăieşte:
"- Neînfricatu-mi suflet mă mână, o Nestor, să pătrund în tabăra vrăjmaşilor troieni, aflaţi acum aproape. Aş vrea să mă-nsoţească un cetaş aheu. Tovarăşul de drum mi-ar spori îndrăzneala şi aş câştiga încredere. Când doi pornesc la drum, unul vede-nainte ce este de folos. Şi singur înţelegi ce-ţi poate fi prielnic, dar vederea-i mai scurtă, cugetul mai prejos!"
(227) Aşa îi fu vorba; mulţi voiau să-l urmeze pe fiul lui Tydeus. Mai întâi, cei doi Aiasi, slujitorii lui Ares, cetaşul Meriones şi, mai mult decât toţi, feciorul lui Nestor. Cât pe-aci să pornească Atridul Menelau, războinicul vestit, ca şi răbdătorul fecior a lui Laerte, ce voia să ajungă în mulţimea troiană, căci inima-i viteză sporea avântul lui. Atunci Agamemnon astfel le vorbeşte:
158
(234) "- Tydeide Diomede, preadrag inimii mele! Alege-ţi tu ortacul pe care ţi-l doreşti, cel mai cutezător dintre toţi ce vor cu tine să meargă, dacă atâţia ard de pofta de-a porni. Nu cumva să alergi după neam şi mărire, chiar dacă e un rege; să fie cel mai bun, mai vrednic şi viteaz."
(240) Grăise aşa temându-se de soarta lui Menelau. Dară Diomede de-ndată îi răspunde:
"- Dacă mă-ndemnaţi să mi-aleg tovarăşul, cum l-aş putea uita pe slăvitul Odiseu? Sufletu-i e viteaz şi-avântu-i necurmat în atâtea-ncer-cări. E iubit de zeiţa Pâllas Athena. Dacă am porni noi doi, cu bine am scăpa şi din vârtejul flăcărilor, într-atât socot eu că-i iscusită mintea-i!"
(248) Atunci îi răspunde Odiseu, cel slăvit şi multîndurător:
"- Vlăstar al lui Tydeus, nu-ncerca să mă lauzi nici să mă dojeneşti! Aheii ştiu cu toţii câte-acum ai spus. Mai bine să pornim. Se mistuie noaptea şi norii sunt aproape, stelele au străbătut calea-n întuneric şi s-au scurs sub boltă două treimi din noapte; doar una ne-a rămas."
(254) După aceste vorbe, cei doi se înveşmânta în cumplite arme; atuncea Thrasymedes, îndrăzneţ luptător, dăruie Tydeidului pavăza şi sabia cu două tăişuri (Diomede o lăsase pe-a sa lângă corabie); îi pune pe cap un coif lucrat din piele, fără creastă şi tui, numit lighenaş, cu care voinicii îşi apără ţeasta. Lui Odiseu îi dăruie Meriones arcul, tolba şi sabia şi fruntea i-o încinge cu un coif făurit din piele de bou, ce pe-dinăuntru este bine lucrat din curele-mpletite, împodobit pe afară cu colţi albi de mistreţ, colţi ce-s mulţi la număr şi frumos rânduiţi. Coiful e înfundat în mijloc cu pâslă. Cândva, îl adusese din Eleon, Autolycos, atunci când jefuise trainicul palat a lui Amphidămas, din Cythera, la

Scandeia. Fusese dăruit lui Molos de către Amphidămas întru mulţumire pentru că-l găzduise; la rândul său, Molos îl dăduse fiului său Meriones; iar în astă noapte îl înfunda Meriones pe fruntea lui Odiseu.
(272) Astfel înveşmântaţi în cumplitele arme, plecară cei doi lăsând în urma lor pe vitejii de frunte. La dreapta, lângă drum, trimis de
159
Atena, un bâtlan se aşază. Deşi nu-l văd, în noapte aud strigătul lui. Şi, încrezător în semnul din cer trimis de zei, se roagă Odiseu:
"- Ascultă-mă, fiică a regelui egidei, o tu, care-ai fost în atâtea încercări alăturea de mine! Paşii-mi însoţeşti de fiecare dată; mai mult decât oricând, arată-mi, o Atena, cât de tare-ţi sunt drag! îngăduie să ne-ntoarcem la corăbiile noastre încununaţi de slavă, după ce-am împlinit isprăvi spăimântătoare împotriva troienilor." *(283)* La rândul său, Diomede se roagă şi el: "- Neostenită fiică a Cronidului Zeus, ascultă ruga mea! însoţeşte-m« astăzi, aşa cum însoţeai pe slăvitul Tydeus, părintele meu, când l-au trimis aheii vestitor la Theba. Lăsându-i pe danai acoperiţi-de-aramă, singuri pe malul lui Asopos, el ajunse-n cetate, ducându-le cadmeilor cuvinte plăcute-ca-adierea-cea-mai-dulce. Iar pe drumul întoarcerii, mulţumită ţie, o slăvită zeiţă, care-l sprijineai, îndeplini Tydeus îngrozitoare lucruri. Vino şi m-ajută, ocroteşte-mi faptele, şi îţi voi jertfi o juncă în vârstă de un an, cu fruntea foarte lată, nestrunită încă sub jugul plugarului. Spre-a ţi-o închina, îi voi polei coarnele cu aur!"
(295) Astfel s-au rugat, iar zeiţa Atena ruga le-a primit-o. Porniră vitejii în noaptea-ntunecată, asemeni unor lei, prin bezna grea a nopţii, trecând prin măcel, printre arme şi sânge.
Nici Hector nu-i lăsase pe semeţii troieni să doarmă în astă vreme. Chemase-n adunare pe toţi cei de frunte în oaste şi în Sfat. După ce adunarea sta bine rânduită, viteazul ticlui gândul cel înţelept:
(303) "- Acel care se leagă să îndeplinească ceea ce-i voi cere, va primi răsplată, ca preţ al trudei sale, un car frumos lucrat şi cei mai falnici cai, din câţi se vor afla în preajma corăbiilor. Iar faima îi va fi răsplata îndrăznelii. Va trebui s-ajungă aproape de corăbii şi să iscodească dacă mai stau păzite, cum erau odinioară. S-ar putea ca, înfrânţi de braţele noastre, să cugete danaii a părăsi Troia, fugind înspre Ahaia, zdrobiţi de oboseală, nemaiputând să-ndure veghea unei nopţi!" *(313)* Aşa vorbit-a Hector. Şi toţi stau tăcuţi, pierindu-le glasul. Dar printre troieni se află un cetaş, feciorul unui crainic - Vestitul Eu-medes - cu numele de Dolon. Este un om bogat în aur şi aramă, frate a
160
cinci surori. Nu e chipeş la trup, dar sprinten la fugă. Şi, în faţa lui Hector şi a troienilor, astfel glăsuieşte:
(319) "- Inima-nfocată mă îndeamnă, Hector, să plec pân-la corăbii, iscodind pe ahei. Dar tu ridică sceptrul şi jură că-mi vei da sirepii şi carul scânteind de-aramă, cel mânat de fiul marelui Peleu, pe câmpul de bătaie. Voi fi, la rândul meu, iscoadă pricepută şi aşteptarea ta nu va fi înşelată. Voi trece prin tabără pân-la nava Atridului, unde de bună seamă se ţine-acuma Sfat, pentru a hotărî de vor fugi pe mare sau vor învinge-n luptă."
Auzindu-i cuvintele, Hector jură pe sceptru.
(328) "- Să ştie soţul Herei, Zeus ce-detună-din-înaltul-văzduh, că nici un alt troian nu se va urca în carul Peleidului şi vei putea de-a pururi să te mândreşti cu el!"
(332) Acestea le-a rostit. Printr-un jurământ, pe care nu-l va ţine, îi stârneşte avântul şi Dolon îşi aruncă pe umeri o blană de lup cenuşiu şi arcul rotunjit. înfundă pe cap cuşma sa de vidră şi prinde în mâna suliţa cu-tăiş-de-aramă; apoi se îndreaptă spre năvile danae. Dar, vai! Niciodată nu avea să se întoarcă şi nici nu va da veşti lui Hector Pri-amidul. Lăsând în urma sa oamenii şi caii, Dolon se

avântă în noapte, pe drum, iar slăvitu-Odiseu, de cum îl zăreşte, îi spune lui Diomede:
"- Iată un troian din tabăra duşmana! Vine să iscodească năvile danae, ori vrea să despoaie morţii, de pe câmp? Să-l lăsăm să treacă în jos, înspre mare; vom putea, dintr-un salt, să-l ajungem din urmă. Iar dacă, fugind, ne va fi-ntrecut, nu-i vom da răgaz, alungându-l spre nави, departe de tabăra vajnicilor troieni. Cu suliţa în mână, porneşte-n urma lui, să nu afle scăpare în cetatea Ilionului".
(349) Astfel a vorbit şi se abat din drum, printre morţi culcându-se. în acest timp, Dolon, în nesocotinţa-i, trece mai departe fără să-şi dea seama. Abia s-a depărtat, doar cât trag catârii o brazdă de plug într-o pârloagă adâncă (catârii-s mai destoinici decât boii în jug) şi de-ndată-Odiseu şi cu Diomede se reped pe urmă-i. Auzind un zgomot, Dolon se opreşte; trage-n suflet nădejdea că sunt prieteni alergând după el să-l întoarcă din drum, din rândurile troiene, trimişi de Hector ce-şi schim-
161
base părerea. Dar când cei doi argieni sunt la depărtarea unei bătăi de lance, ba încă mai aproape, abia pricepe Dolon că-i vorba de oşteni din tabăra vrăjmaşă şi-o rupe la fugă. Odiseu şi Diomede pornesc să-l ajungă. După cum uneori doi câini de vânătoare, cu colţii ascuţiţi, prigonesc prin pădure câte-un cerb ori un iepure, în timp ce prada aleargă urlând de spaimă, la fel Diomede şi Odiseu cumplitul îl urmăresc pe Dolon cu-nverşunare, tăindu-i drumu-ntoarcerii. în fuga-i spre corăbii, era gata să cadă în mâinile străjerilor, când Atena trezeşte în fiul lui Tydeus năpraznicul avânt. N-ar fi vrut un cetaş, acoperit-de-aramă, din rândurile oştirii să-l lovească întâiul; iară Diomede să se socoată-al doilea. Puternicul războinic se repede cu lancea, strigându-i astfel:
(370) "- Opreşte, ori cu lancea te voi lovi pe loc! îşi spun: prea multă vreme tu nu vei ocoli prăpastia Morţii, pe care mâna mea ţi-o pregăteşte-acum." Şi rostind acestea, suliţa şi-o zvârle, fără să-l nimerească. Dinadins fusese. Vârful şlefuit îi trece peste umăr şi se-nfige-n pământ! Speriat, Dolon se-opreşte. îngălbenit de spaimă, i se aud dinţii clănţănind în gură şi trupul i se clatină. Cei doi, gâfâind, l-ajung din urmă prinzându-l de mâini. Dolon, înlăcrămat, astfel le vorbeşte:
(378) "- Vai, nu mă ucideţi! Am acasă aur, aramă şi fier cu-meşte-şug-lucrat. Mă voi răscumpăra! Cu nesfârşite daruri, tata v-ar răsplăti, dacă m-ar şti în viaţă, aproape de corăbii." Iscusitul Odiseu, de-ndată, îi răspunde:
"- Să nu-ţi fie teamă, cu gândul Morţii-n suflet. Spune, fără să-n-şeli, încotro mergeai - singur - prin bezna grea a nopţii, departe de oştire, la ceasul când toţi dorm? Voiai să despoi leşul unui mort? Sau Hector e acela care te-a trimis iscoadă înspre corăbii, şi inima-ţi vitează te-a mânat înspre noi?"
(390) Tremurându-i genunchii, Dolon îi răspunde: "- Făgăduiala lui mintea mi-a rătăcit. Hector m-a încredinţat că-mi dăruie sirepii cu-zdravene-copite al Peleidului, şi caru-i scânteind de-aramă lucitoare. El m-a trimis, în noapte, să aflu de corăbiile mai sunt straşnic păzite, ori dacă aheii - învinşi de mâini troiene - vor părăsi Ilionul, zdrobiţi de oboseală, nemaiputând să-ndure veghea unei nopţi".
162
(400) Odiseu zâmbeşte şi rosteşte-apoi:
"- Sufletul tău râvnea nepreţuite daruri, dorind sprintenii cai ai Peleidului. Din păcate, sirepii sunt greu de strunit. Un biet muritor nu s-ar încumeta, afară doar de-Ahile, zămizlit de-o zeiţă ce-i fără de moarte! Haide, vorbeşte fără să te prefaci: Părăsindu-şi oastea, unde-a rămas 1 lector? Dar armele-i, sirepii? Unde se află tabăra celorlalţi troieni şi locul lor de strajă? Spune-mi ce gânduri au: dacă vor zăbovi aproape de corăbii, departe de Troia, sau vor să se întoarcă în cetatea lor, de vreme ce aheii sunt acum biruiţi?"
(412) Vlăstarul lui Eumedes, la rândul său, vorbeşte: "- îţi voi spune toate, fără

vreun înconjur. Aproape de mormântul slăvitului Ilos, Hector a chemat sfetnici, departe de-orice zgomot şi cruntul vălmăşag. Mă mai întrebi, viteze, unde se află strajă? Nu s-a hotărât să vegheze vreuna, spre a ocroti oştirea. împinşi de Nevoie, troienii stau de veghe aproape de focuri şi, ca să le păzească, se îndeamnă cu toţii. Vestitele-ajutoare, în schimb, au somnul greu, lăsân-du-i pe troieni să străjuiască singuri, păzindu-i şi pe ei. în apropierea lor nu-s copii, nici neveste." *(423)* Odiseu îi răspunde:
"- Cum dorm? Dimpreună cu troienii strunitori-de-cai ori dorm osebiţi? Vorbeşte, vreau sa ştiu!"
Atunci ortacul Dolon grăieşte celor doi:
(427) "- Am să-ţi răspund cinstit. Carienii se află înspre mare-a-şezaţi, de asemeni şi paionii cu-arcuri-rotunjite, lelegii, cauconii şi slăviţii pelasgi. Către Thymbre, sorţul rândui lycienii, pe mysienii semeţi, pe phrygienii strunitori-de-cai şi pe maionii cei cu frumoase care. Dar de ce mă întrebi şi vrei totul să ştii? Vreţi oare s-ajungeţi în tabăra troiană? Sosiră de departe războinicii traci şi ei se află acum la marginea taberei. în fruntea lor e Rhesos, vlăstarul lui Eioneus. Cei mai frumoşi cai ce i-am văzut vreodată sunt sirepii lui Rhesos, mai albi decât zăpada, mai sprinteni la fugă decât suflarea vântului. Din aur şi argint e carul ferecat şi-mpodobit frumos. Rhesos e-nveşmântat cu totul în aur, armele-i sunt minuni, şi nu-Sv deopotrivă cu ale murito-
163
rilor, mai degrabă par pe măsura zeilor celor-fără-de-moarte. Duceţi-mă, acum, aproape de corăbii sau lăsaţi-mă aici fedeleş legat, până ce vă întoarceţi. Atunci veţi şti, abia, dacă eu v-am minţit ori de-am spus adevărul."
(446) Aprigul Diomede, cu priviri nemiloase, îl ţinteşte pe Dolon:
"- Să nu-ţi trecă prin minte că vei scăpa cu viaţă, cu toate că ne-ai spus lucruri de folos. Eşti în puterea noastră! De te lăsăm slobod, veni-vei la corăbii, fie să iscodeşti, fie să ne înfrunţi; iar dacă braţul meu va şti să-ţi smulgă viaţa, n-o să-ţi mai fie dat să ne aduci ponoase!"
(454) A spus, iar în clipa când Dolon voia, cu vânjoasa mână, să-l prindă de bărbie, ca viaţa să i-o cruţe, Diomede-i împlântă în beregată sabia, retezându-i tendoanele. Dolon ar fi vrut să mai rostească-o vorbă, dar capul i-a căzut, prăvălit în ţărână. Odiseu şi Diomede iau cuşma de vidră, blana de lup, arcul rotunjit şi zdravăna-i lance, iar slăvitu-Odiseu, în cinstea Atenei dătătoare-de-pradă, îşi înalţă mâinile încărcate de lucrurile jefuite de el, şi rosteşte o rugă:
(462) "- Primeşte, zeiţă, închinarea mea. Dintre zeii toţi, pe tine -cea-dintâi - te chem să-mi vii în sprijin; să ne călăuzeşti spre locul unde tracii îşi aşezară tabăra, dormind în astă noapte alături de sirepi!"
Astfel a vorbit; şi ridică braţele deasupra capului, totul aruncând peste un tamarisc; apoi legă trestii de ramurile stufoase, pentru ca la întoarcere, prin beznele nopţii, să poată găsi locul unde-şi zvârlise prada.
(469) înaintează acum voinicii printre arme şi sânge închegat şi, repede, ajung în apropierea tracilor, cufundaţi în somn şi sleiţi de trudă. Pe pământ, alături, pe trei rânduri se află frumoasele lor arme. Lângă fiecare stau câte doi sirepi. In mijloc, adâncit în somnu-i, doarme Rhesos; iar telegarii lui de cheină sunt legaţi. Odiseu îi zăreşte şi, de-ndată, îi arată falnicului Diomede:
(477) "- Iată, Diomede, războinicul şi caii de care Dolon, ucis de mâna noastră, ne-a vorbit adineauri. Arată-ţi îndrăzneala, năvalnica-ţi putere, şi nu sta fără rost cu armele în mâini. Dezleagă telegarii, măcelăreşte oamenii şi vor rămâne caii-atunci în seama mea."
164

(482) Acestea le-a rostit. Iar Atena, zeiţa cu-priviri-de-fulger, stârneşte avântul vajnicului Diomede. în jurul lui se-aşterne neîndurata Moarte. Spăimântătoare

gemete se-nalţă din trupuri izbite de paloş şi tot pământu-i roşu! Aidoma leului năpustit peste turma de capre ori de oi, turmă fără păstor, feciorul lui Tydeus se năpusteşte-acum asupra tracilor. Ucide doisprezece. în preajma lui, Odiseu, iscusitul, de fiecare dată când Diomede izbeşte vrăjmaşul cu paloşul, prinde leşul şi-l trage de picior. Cu tâlc a făptuit! Deschide loc sirepilor să trecă mai uşor: s-ar fi putut speria, nedeprinşi să calce peste leşurile ce zac.
Când Tydeidul ajuns-a la regele Rhesos, al treisprezecelea, şi-i răpi viaţa, Rhesos gâfâia; căci, într-un vis urât, pe care i-l trimisese zeiţa Atena, văzuse-n astă noapte cum stătea nepotul regelui Oineus aplecat asupră-i. Odiseu dezleagă năzdrăvanii sirepi şi-i prinde vârtos unul de celălalt cu frâiele, să-i lovească apoi cu arcul, căci uitase să ia, din carul lucitor, sclipitorul bici! Apoi, fluierând, dă de ştire lui Diomede că sosit-a vremea să se-ntoarcă în tabără.
(503) Dar el nu se clintea, ci stătea pe gânduri: Ce fapte viteze ar mai fi cutezat? Să apuce carul, să treacă peste trupuri, să-l ridice pe umeri încărcat de arme? Să răpească şi viaţa celorlalţi traci? Pe când rostogolea în minte aste gânduri, Atena se apropie şi aşa-i vorbi:
(509) "- Cugetă să te-ntorci la sprintenele corăbii, o fiu al lui Tydeus! Altminteri, mi-este teamă ca vreun Nemuritor pe troieni să nu-i trezească, zădărnicindu-ţi fuga!"
(512) Astfel a vorbit; şi-i recunoaşte glasul. Viteazul sare pe un cal. Odiseu îl loveşte şi pornesc telegarii, zburând spre corăbii.
(515) Dar Phoibos Apollon cu-arcul-de-argint nu stătea de veghe asemeni unui orb! A zărit pe Atena cum se îndrepta spre fiul lui Tydeus. Şi, cuprins de furii, coborî în mulţimea cetaşilor troieni, trezind pe Hippocoon, luptător de frunte, văr al lui Rhesos şi sfetnic în Sfat. Smuls din adâncul somn, Hippocoon se ridică şi priveşte locul unde se aflaseră sprintenii telegari, văzându-l pustiu; iar oamenii se zbăteau ca-n ghearele morţii! Geme şi-şi cheamă prietenul mort iar de-a lungul taberei un strigăt se înalţă, un strigăt de jale, ce pe toţi îi înfioară. De-a

valma, ei aleargă să privească măcelul - făptuit de ahei, înainte de-a-junge din nou la corăbii.
(526) între timp, Odiseu, urmat de Diomede, sosea în dreptul locului unde fusese ucisă iscoada lui Hector. Odiseu cel-ce-i-de-Zeus-îndrăgit opreşte telegarii; iară Diomede sare de pe cai. După ce ia prăzile de sânge întinate, le dă lui Odiseu, urcă din nou pe cai, îi bi-ciuie vârtos şi zboară spre corăbii. Acolo-i mâna inima pe sprintenii sirepi. Nestor, cel dintâi, le aude tropotul şi astfel grăieşte:
(533) "- Voi sfătuitori, căpetenii de oaste, prieteni danai! Mă înşel cumva sau spun adevărul? Sufletul mă-ndeamnă să vă vorbesc de-n-dată. Tropot de copite mi-a lovit auzul. De-ar fi Odiseu şi vajnicul Diomede, aducând telegarii cu-zdravene-copite din tabăra troienilor. Crunt m-am temut, în suflet, ca mânia duşmanului să nu-i fi sortit Morţii!"
(540) De-abia rostise aceste cuvinte, şi amândoi vitejii s-au înfăţişat. Au descălecat şi, bucuroşi, aheii-ntind înspre ei mâinile, rostind plăcute laude. Cel dintâi îi întreabă bătrânul cârmaci, Nestor Neleidul:
"- Lăudate Odiseu, erou al aheilor, vorbeşte şi ne spune cum de-aţi izbutit să răpiţi telegarii? Oare v-aţi strecurat în oastea troiană? Ori, poate, un zeu vi i-a dat în dar? Sirepii împrumută frumuseţea lor din strălucirea soarelui. Mereu în luptă cu cetaşii troieni şi, în pofida vârstei, n-am rămas la corăbii; dar nicicând n-am văzut şi nu voi vedea mai falnici telegari. Doar un Nemuritor putea să-i dăruiască! Amândoi sunteţi dragi lui Zeus stârnitorul-furtunilor-cereşti şi Atenei, zeiţei cu-ochii-de-fulger".
(554) îi răspunde Odiseu:
"- Neleidule Nestor, erou al aheimii! Doar un zeu putea să ne dăruie cai fie chiar

mai frumoşi, într-atât sunt zeii mai presus decât oamenii! Dar telegarii-aceştia, o vrednice bătrân, de curând sosit-au din larga ţară-a tracilor. Vânjosul Diomede le-a ucis stăpânul şi-mpre-ună cu el doisprezece voinici, viteji între viteji. Al treisprezecelea s-a prăbuşit, lovit de braţele noastre aproape de corăbii: o iscoadă a tro-
ienilor, trimisă de Hector, ca cetaşii de frunte să afle ce se-ntâmplă în tabăra aheilor".
(564) Astfel a vorbit - zâmbind - şi trece peste şanţ telegarii, urmat de ahei ce-s cu toţii voioşi. Au ajuns acum la cortul Tydeidului, unde leagă sirepii, cu zdravene curele, de ieslea unde sunt caii lui Diomede, ronţăind gustoasele grăunţe de orz. La prora corăbiei, Odiseu aşază armele-nsângerate, răpite iscoadei, în vreme ce aşteaptă să-nceapă pri-nosirile în cinstea zeiţei cu-ochii-de-fulger. Amândoi intră-n mare, spălându-şi sudoarea ce le curge pe trup, pe pulpe, pe gât şi pe coapse. Când valurile mării trupul le-au răcorit şi le-au înviorat sufletul, se scaldă în cada cea-bine-şlefuită. Odată îmbăiaţi, după ce şi-au uns trupul cu ulei miresmat, se aşază la masă, şi scot dintr-un crater vinul dulce-ca-mierea, aducând prinos slăvitei Atene.

166

CÂNTUL AL XI-LEA

Se-nalţă Aurora din culcuşul ei şi de lângă Tithonos, să aducă lumină zeilor şi oamenilor. Atuncea Cronidul trimite-nspre corăbii spăi-mântătoarea Vrajbă, ce ţine-n mână semnul vestind războiul. Se-o-preşte alături de nava lui Odiseu, de corabia cea neagră şi mare aflată chiar în mijloc, de unde glasul Vrajbei se-aude pretutindeni, de la cortul lui Aias, fiu al lui Telemon, până la corăbiile vestitului Ahile. La capetele şirurilor îşi trăseseră năvile amândoi luptătorii, într-atât se-n-credeau în vitejia lor şi-n vânjoşia braţelor. Acolo s-a oprit, strigând îngrozitor, ca tuturor aheilor să le trezească-n inimi dorul bătăliei: să le pară războiul mai dulce decât este întoarcerea acasă, pe sprintene corăbii.
(15) Agamemnon atunci porunceşte danailor să-şi îmbrace armurile. El însuşi, întâiul, îşi încheie cnemidele cu sponcile de argint şi acoperă pieptul cu platoşa de-aramă, pe care cândva, în semn de os-peţie, i-o dăruise Cinyras, ce-n Cipru atlase că se-ndreptau aheii, plutind pe corăbii, spre ţara Troadei, şi i-o dăduse-n dar să-i fie pe plac. Platoşa de-aramă avea zece fâşii, cu albastra lucire a oţelului, apoi alte douăsprezece din aur făurite şi încă douăzeci din albul cositor. De-o parte şi de alta trei balauri groaznici se-ndreptau spre gât, asemeni curcubeului ce-l aşază Cronidul cunună peste nori şi care pentru oameni e semn prevestitor. Regele-Agamemnon şi-aruncă peste umeri strălucitoarea sabie, ţintată în aur.Teaca e de argint şi săbierul din aur. îşi
168
prinde apoi pavăza, puternica sa pavăză, ce-i acoperă trupul. Măiestrit este scutul mărginit împrejur cu cercuri de aramă; sunt zece la număr, iară la mijloc douăzeci de gurguie strălucesc minunat, din cositor lucrate, afară doar de unul, de-albastru de oţel. Pe scut, ca o cunună, se vădesc Gorgona, cea cu faţa hâdă şi privirea cumplită, iar alături de ea Frica şi cu Fuga cea îmvalmăşită. Cureaua e-n argint şi de-a lungul ei un şarpe se-nfăşoară, un şarpe din oţel, iară din gâtul lui trei capete răsar. Apoi pune pe frunte un coif cu două creste şi patru gurguie cu o coadă de cal ce fâlfâie spăimos. în cele din urmă prinde două lănci cu tăiş

de aramă, lucirea scăpărând departe în văzduh. Şi din înălţimi, întru slăvirea regelui cetăţii Micene celei bogate-n aur, Atena şi cu Hera detună-ngrozitor.
(47) Fiece luptător porunceşte atunci să i se ţină carul în bună rân-duială, la marginea şanţului. Ostaşii de rând vin în urmă pe jos, înaintând în grabă, din cap până-n picioare acoperiţi de arme. în pragul dimineţii se-nalţă pretutindeni strigăte de luptă. Vitejii s-au oprit la marginea şanţului, urmaţi la câţiva paşi de cârmacii-de-care. Şi Zeus dezlănţuie, în mijlocul lor, o larmă cumplită, iar din bolta cerească picură peste ei rouă-nsângerată, vădind că vrea Cronidul să-i zvârle lui
Hades suflete viteze.
(56) La rândul lor, troienii se-adună pe-nălţimea ce străjuie câmpia, în jurul lui Hector şi al lui Polydâmas, al vajnicului Enea celui slăvit de troieni şi-al celor trei eroi, fii ai lui Antenor: Pblybos, Agenor şi flăcăul Acamas, asemeni unui zeu. în primul şir e Hector, care-şi poartă pavăza cea-bine-rotunjită; şi, precum un astru prevestitor-de-rele scânteie între nori, apoi se-afundă iasăşi în negura deasă, tot astfel şi Hector străluce-n primul şir, apoi se arată în rândul cel din urmă, împărţind porunci. Pe trupul său scânteie, ca fulgerul lui Zeus stârnitorul-furtunii, armele-i de-aramă.
(67) După cum vedem unii înspre alţii venind secerătorii prin brazdele holdelor de grâu sau de orz ale bogătaşului şi-n calea lor s-aştern, culcate la pământ, desele mănunchiuri, tot astfel aheii şi feciorii Tro-iei, porniţi unii spre alţii, culcă la pământ luptători vrăjmaşi. Nu doreş-

te nici unul blestemata fugă şi-n lupta-nverşunată nu biruie vreo tabără, în toiul bătăliei sunt aidoma lupilor. Bogată în suspine, doar Vrajba, dintre zei, se află printre oameni, şi, văzând măcelul, se bucură nespus. Zeii ceilalţi sunt acum departe - liniştiţi în palate, unde fiecare îşi are lăcaş, pe râpele Olimpului. învinuiesc cu toţii pe fiul lui Cronos că vrea troienilor să le sporească faima. Dar lui de zei nu-i pasă şi sta de-o parte, înveşmântat în slavă. îşi aruncă privirea spre cetatea Troiei şi năvile aheilor, văzând fulgerul lăncii, pe luptătorii ucişi şi pe cei ce ucid.
(84) De-a lungul dimineţii pe măsură ce ziua cea sfântă sporeşte către timpul prânzului, săgeţile tot zboară de-o parte şi de alta, iar războinicii cad. Când soseşte ora, ca-n valea unui munte, să-şi pregătească masa tăietorul de lemne; braţele i-au trudit tăind copaci înalţi, sufletu-i e sfâşiat de-atâta oboseală iar trupul său râvneşte la hrana cea gustoasă; danaii îşi îndeamnă tovarăşii de luptă să zdrobească cetele ortacilor troieni. întâiul porneşte regele-Agamemnon să răpună pe Bienor, păstorul-de-oameni. Apoi pe Oileus, biciuitor-de-cai, vizitiul lui Bienor. Ca să-l poată-nfrunta sare la pământ, în timp ce Agamem-non porneşte să-l izbească în mijlocul frunţii. Cozorocul de-aramă n-a oprit lovitura şi suliţa străbate ţeasta până la creieri. Au ţâşnit afară! Şi astfel l-a înfrânt, pe când se-avânta împotriva lui.
(99) Vlăsarul lui Atreu, după ce le-a smuls platoşele, îi lasă în ţărână, cu piepturile lucind în bătaia soarelui. L-a ucis şi pe Isos, apoi pe Antiphos, amândoi Priamizi. întâiul fusese un copil din flori, iar celălalt - născut de Hecâbe. Stăteau amândoi pe acelaşi car. Isos era cârmaci şi vestitul Antiphos lupta alături-ea. îi prinsese Ahile pe când păşteau oile în văile Idei şi îi legase mlădioase nuiele de răchită, ca să-l dea înapoi în schimbul multor daruri. Dar, în astă zi, l-a izbit pe Isos regele Agamemnon mai sus de sân cu lancea iar pe Antiphos l-a lovit cu spada aproape de ureche, doborându-i din chelnă. Le răpeşte armele şi îşi aduce-aminte că-i mai văzuse odată lângă năvile repezi, în ziua când pe Ida, fedeleş legaţi, îi adusese Ahile. După cum un leu înhaţă între fălci puiul de ciută cu-mersul-cel-sprinten, răpit de la cuib,

şi puternicii-i colţi zdrobesc viaţa-i fragedă, iar ciuta nu-l ajută cu toate că-i aproape ci - cuprinsă de spaimă, pradă deznădejdii - fuge prigonită de fiara blestemată, prin desişul pădurii, plină de sudoare, tot astfel nu se-ncumetă nici un cetaş troian să-i apere de Moarte, într-atât se tem de puterea danailor.
(122) Către Peisandros şi către Hippolochos porneşte Agamemnon. Sunt amândoi feciorii vicleanului Antimachos, căruia Alexandros îi dăruise aur şi preţuite daruri, ca nu cumva să lase pe frumoasa Helena să se întoarcă acasă la blondul Menelau. Iar marele-Agamemnon viaţa le-o răpeşte. Urcaţi pe-acelaşi car, amândoi mânau repezii telegari, când le scapă deodată sclipitoarele hăţuri, iară sirepii cad pradă fricii. Ca un leu Atridul se năpusteşte înaintea lor, deşi troienii, din chelnă, de-ndată ce-l văd, se roagă fierbinte:
(131) "- O fiu al lui Atreu, cruţă vieţile noastre şi vei primi în schimb daruri nepreţuite, vrednice de tine. E bogat Antimachos; are belşug de-aramă, de aur şi de fier greu-de-lucrat; spre a te mulţumi, îţi va da cât doreşti, numai să ne ştie pe amândoi în viaţa, aproape de
corăbii."
Printre lacrimi rostesc blândele lor vorbe şi-ncearcă să-l înduplece. Dar răspunsul Atridului este necruţător.
(138) "- Dacă voi sunteţi feciorii lui Antimachos, al celui de-o-dinioară, ce-n adunarea Troiei cerea ca Menelau, venit într-o solie cu slăvitu-Odiseu, pe loc să fie ucis şi-n tabăra ahee să nu se mai întoarcă, iată că plătiţi mârşăvia lui."
(143) Acestea i-au fost vorbele şi-a doborât din car pe Peisandros, pe care îl izbi cu suliţa în piept. S-a prăbuşit pe spate. Dintr-un salt, Hippolochos părăseşte carul să fugă departe, dar Atridul îl prinde şi îi răpeşte viaţa. Apoi, îi taie braţele şi îi retează capul, iar trunchiul i-l zvârle prin mulţime, ca pe un tăvălug.
Din nou se avântă regele, acolo unde-n toi e cruntul vălmăşag. în urma sa pornesc cetaşii Ahaiei cu-frumoase-cnemide. Pedestraşii ucid pedestraşii ce fug, iară cârmacii-de-care ucid cârmaci-de-care. Sub tropotul copitelor colbul se ridică şi arama zdrobeşte pretutindeni pe

oameni. în jurul Atridului leşurile se-adună şi, la porunca lui, sunt hărţuiţi troienii. După cum în păduri focul mistuitor, purtat de vârtejul sălbatec al vântului, pustieşte locul şi copacii cad mistuiţi de furia repezilor flăcări, tot astfel sub furia loviturilor lui se prăbuşesc mereu capetele troienilor. Şi mulţi telegari cu-falnice-grumazuri au izbit, vuind, carele de luptă, plângându-şi cârmacii - bunii lor câmaci - zdrobiţi în ţărână şi mult mai dragi hultanilor decât au fost nevestelor !
(163) Pe viteazul Hector, Zeus l-a ferit de suliţi, de măcel, de vălmăşag şi colb. Şi-n vreme ce Atridul prigoneşte duşmanul, stârnindu-i pe danai, troienii au trecut de vechiul mormânt al regelui Ilos, din mijlocul câmpiei. întrec apoi smochinul sălbatec şi se-ndreaptă, grăbiţi, înspre cetatea Troiei. Strigând în urma lor, soseşte Agamemnon. Temutele-i mâini sunt acum mânjite de colb însângerat. Troienii au ajuns la Porţile din Stânga, în dreptul Stejarului. Au oprit sirepii şi unii pe alţii se aşteaptă în drum.
(172) Doar cei rămaşi în urmă, în mijlocul câmpiei, fug asemenea vacilor pe care un leu, ivit în miezul nopţii, le-mprăştie pe izlaz. Prăpastia Morţii i se va deschide uneia dintre ele şi năpraznicul leu, cu a-prigii colţi, îi zdrobeşte grumazul. Apoi, îi soarbe sângele şi lacom înghite măruntaiele ei. Tot astfel Agamemnon, prigonind troienii, îi măcelăreşte. I-a ucis pe cei ce au rămas în urmă şi îi fugăreşte pe toţi ceilalţi. Mulţi s-au prăbuşit din chelnă pe spate, iară alţii cad cu capul în ţărână însângeraţi de braţul regelui Agamemnon. Şi furia lăncii lui înmulţeşte leşurile.
(181) Atridul e aproape de porţile Troiei şi înaltele-i ziduri, când Părintele zeilor şi Părinte al oamenilor, coborând din ceruri cu fulge-ru-n mână, se-aşază pe Ida

bogată-în-izvoare şi cheamă pe zeiţa cu-aripi-de-aur, pe Iris, să ducă vestea lui departe:
(186) "- Mergi, sprintenă Iris, vesteşte-l pe Hector: să ocolească lupta, poruncind cetaşilor să înfrunte duşmanul în crunta-încăierare, cât timp îl va vedea pe regele-Agamemnon dezlănţuindu-şi furia, în fruntea oştii sale. Dar când va fi izbit de tăişul lăncii ori de o săgeată şi va sări din chelnă, atunci eu îi îngădui lui Hector Priamidul să-i măce-
172
lărească până-n dreptul corăbiilor, cu zdravănă punte - războind întruna până la asfinţit, când sfintele umbre ale nopţii cereşti se vor fi lăsat pe întinsul pământ."
(195) A spus. Şi Iris se pleacă poruncii zeieşti. De pe culmea Idei porneşte spre Uion, străvechea cetate. Acolo îl găseşte pe slăvitul Hector, ce stătea în picioare pe meşteşugitu-i car. Iris, zeiţa cu-pasul-vije-liei, se-apropie de el şi astfel îi vorbeşte:
(200) "- O fecior al lui Priam, pe potriva lui Zeus, Părintele zeilor şi Părinte al oamenilor m-a trimis să-ţi spun lupta s-o ocoleşti poruncind cetaşilor să-nfrunte duşmanul în crunta-ncăierare, cât timp îl vei vedea pe regele-Agamemnon dezlănţuindu-şi furia în fruntea oştii sale. Dar când va fi izbit de-o lungă lance, fie şi de-o săgeată şi va sări din chelnă, atuncea îţi îngăduie să dezlănţui măcelul şi s-ajungi la corăbii, cu-zdravănă-punte, războind întruna, până la asfinţit, când sfintele umbre ale nopţii cereşti se vor fi lăsat pe întinsul pământ."
(210) Astfel a grăit vijelioasa Iris, şi pleacă înapoi. Hector sare din car, înveşmântat în arme. îşi roteşte lancea ca să străbată oastea, îndemnând războinicii la luptă-nverşunată, şi stârneşte astfel cumplitul vălmăşag. Troienii se întorc să înfrunte vrăjmaşii; argienii au strâns rândurile! Lupta e cumpănită. Stau faţă-n faţă ostile şi, cel dintâi, s-avântă regele Agamemnon, ca să dea lupta întâiul în fruntea tuturor.
(218) Dar spuneţi voi, o muzelor cu lăcaş pe Olimp, cine a fost primul dintre toţi troienii ori falnicele ajutoare, care l-au înfruntat pe dârzul Agamemnon? A fost Iphidâmas, feciorul lui Antenor, viteaz de neam ales, ce fusese crescut în Tracia cea-bogată-în-turme. Bunicul său - Cisses - părinte al lui Theano, frumoasa lui mamă cu-obraji-mi-nunaţi, l-a crescut de copil şi când el a ajuns în floarea tinereţii, i-a dat-o de soţie, ca să-l poată păstra în preajma casei sale. Dar, curând după nuntă, părăsi Iphidâmas odaia lui de mire, pentru slavă-n război împotriva danailor. Douăsprezece năvi îl urmau, năvi ce le-a lăsat pe urmă la Percete, de unde porni pe uscat spre cetatea cea-bătută-de-vânturi. Acuma se ivea în faţa Atridului, să-l înfrunte în luptă.
173
(232) Mergând unul spre altul, au fost curând aproape. Dar lancea lui Agamemnon nu-şi ajunge ţinta şi se-abate din drum. La rândul său, troianul îl loveşte în brâu - mai jos puţin de platoşă - şi braţul greu împinge tăişul aramei, dar nu poate străpunge brâul strălucitor: când atinge argintul vârful de-aramă se-ndoaie ca şi plumbul.
(238) Atridul, turbat ca un leu, prinde lancea în mână şi o smulge vrăjmaşului. L-a lovit cu sabia în ceafă şi-l zdrobeşte. Pe loc s-a prăbuşit sărmanul Iphidâmas; şi doarme adânc somnul cel-de-aramă, departe de nevastă, când apăra cetatea. Nici nu se bucurase de tânăra-i soţie, pentru care-adusese o sută de boi şi mai făgăduise să dea încă o mie de capre şi de oi din bogata-i turmă, aflată la păşune. Atridul îi ia armele şi porneşte cu ele prin mulţimea danailor.
(248) Dar Coon l-a zărit! Coon, falnicul războinic, fiul cel mai vârstnic al lui Antenor! Şi jalea nespusă îi umbreşte privirea, în clipa când îşi vede fratele prăbuşit. Cu lancea-n pumn soseşte-acum în preaj-ma-i fără să-l fi văzut regele Agamemnon; în mijlocul braţului îl loveşte sub cot. Fiorii străbat trupul marelui Atrid, atunci când îi pătrunde vârful de aramă. Totuşi, nu părăseşte înfruntarea-

n luptă. S-a întors împotrivă-i, cu lancea-nvârtoşată de bătaia vântului, pe când Coon încerca să tragă îndărăt trupul fratelui său (frate bun după mamă şi după tată); şi strigă să-l audă vitejii dimprejur. Pe când trăgea leşul prin rândurile mulţimii, îl loveşte Atridul cu lancea de aramă sub boltitu-i scut, zdrobindu-i mădularele. Apoi, lângă leş, taie capul lui Coon. Astfel s-au prăbuşit cei doi Antenorizi, sub braţul regesc al lui Agamemnon, împlinindu-şi Soarta, ce i-a dus în lumea cea cernită a umbrelor.
(264) Şi, din nou, porneşte Atridul Agamemnon printre şiruri troiene, lovind şi alţi oşteni cu sabia, cu lancea şi cu bolovanii - atâta timp cât sângele ţâşneşte cald din rană. Dar, îndată ce rana începe să se usuce, se porneşte durerea şi puterea-i slăbeşte. Precum chinul facerii, trimis de săgeţile zeiţelor Eileithyi, fiicele Herei, suferinţa învinge pe slăvitul Atrid. Se repede în car, poruncind cârmaciului să-l ducă spre corăbii, copleşit în inimă de crunte dureri; şi strigă atunci danailor:
174
(276) "- Prieteni şi călăuzitori, vestite căpetenii ale argienilor, vouă vă este dat să-ndepărtaţi măcelul din preajma corăbiilor. Zeus nu-mi îngăduie să lupt întreaga zi împotriva Troiei."
(280) Aşa a vorbit. Iară vizitiul biciuie sirepii cu-prea-frumoasă-coamă. Cu pieptul alb de spumă, scăldându-şi picioarele în pulberea ţărânei, telegarii poartă pe domnul oştirii, scoţându-l din luptă sleit de suferinţi."
Hector l-a zărit cum se depărta şi strigă troienilor şi oştii lyciene cu puternicu-i glas:
(286) "- Troieni, lycieni, dardani pricepuţi-în-lupta-cea-pieptişă! Fiţi bărbaţi şi nu uitaţi de vitejia voastră. Cel mai vajnic vrăjmaş părăsit-a lupta. însă mie Cronidul mi-a făgăduit nesfârşita slavă. Haideţi, porniţi vânjoşii telegari, ca să dobândim mărirea biruinţei."
(291) Astfel a vorbit Hector, sădindu-le în suflet pornirea războinică. Precum un vânător îşi asmute câinii cei-cu-colţii-albi împotriva leului ori a mistreţului, la fel asmute Hector - asemenea lui Ares, pacostea muritorilor - ostile troiene să înfrângă vrăjmaşul. Păşeşte, semeţ, în şirul cel dintâi şi apoi se avântă în focul bătăliei. Tot astfel porneşte, din înălţimi cereşti, pe neaşteptate, viforul năvalnic, răscolind adânca şi întunecata mare.
(299) Cine a fost primul şi cine cel din urmă duşman ce-a fost răpus de Hector Priamidul, când Zeus vru să-i dea slava biruinţei? întâi a fost Asâios, apoi veni Autonoos, Opites şi Dolops, feciorul lui Clytios, în urmă Opheltios şi cu Agelaos; mai apoi Âisymnos, Horos, Hipponoos. Acestea-s căpeteniile ucise de Hector, care măcelăreşte pe oamenii de rând. După cum vedem norii albului Notos, în apriga furtună alungaţi de Zefir, când se rostogolesc grămezile de valuri, urlând îngrozitor, iar spuma-i risipită de suflarea vântului, tot astfel - sub braţul slăvitului Hector - una lângă alta, frunţile războinicilor se prăbuşesc în colb.
(310) Urgia şi spaima s-ar fi abătut pe capetele argienilor, în fuga lor de-a valma, dacă Odiseu nu i-ar fi strigat vajnicului Diomede:
175
"- Dar ce se întâmplă, fecior al lui Tydeus? Uitat-am oare de vitejia noastră? Prea mare-ar fi ruşinea, de năvile ajung în puterea lui Hector."
(316) îi răspunde Diomede:
"- Bizuie-te pe mine! Rămân să le ţin piept, dar va fi scurt norocul. Nu-mi pare truda noastră sortită biruinţei. Doar Zeus acum le dăruie tăria feciorilor din Troia."
(320) Apoi Tydeidul doboară din chelnă pe troianul Thymbrâios. în sânu-i stâng izbeşte. Odiseu, la rându-i, ucide vizitiul, pe slăvitul Molion. Duşmanii zac, acum, pe locul unde-au căzut. (A încetat războiul pentru amândoi.) Apoi cei doi danai pornesc prin gloată, stârnind furiile luptei. După cum doi mistreţi, bizuiţi în

putere, se-aruncă - semeţi - asupra câinilor, la fel Laertiâdul şi fiul lui Tydeus se întorc din drum să doboare troieni. Danaii prigoniţi de avântul lui Hector sunt bucuroşi acum să răsufle puţin.
(328) Odiseu şi cu Diomede stăpânesc un car şi doi ortaci, cei mai de vază din seminţia lor: fiii lui Merops din oraşul Percote, proroc strălucit. El se împotrivise să plece în război cei doi feciori ai săi. Dar ei nu-l ascultară şi zeiţele Morţii, ale negrei Ursite, i-au dus la pieire. Vajnicul Diomede le smulge suflarea şi le pradă apoi sclipitoarele arme. Iar pe Hippodămas şi pe Hypeirochos îi ucide-Odiseu.
(336) Atunci Cronidul, de pe culmea Idei, privind bătălia, ţine dreapta cumpănă între oastea danae şi oastea troiană, lăsându-i deopotrivă să se măcelărească. Tydeidul loveşte cu lancea în şold pe Agâs-trophos. Feciorul lui Paion ar fi vrut să scape de urgia lui, dară vizitiul îi mânase caii departe de luptă; greşise crunt eroul şi, silit să lupte în şirul cel dintâi, înainta pe jos, iar viaţa şi-a pierdut-o.
(343) Cu privirea-i ageră, Hector i-a văzut pe fiul lui Tydeus şi pe Odiseu pe când străbăteau şirurile. Şi, strigând cumplit, porneşte asupra lor. în urma sa sosesc şi cetele troiene. Se înfioară Diomede şi-i spune Laertiâdului ce-i în preajma lui:
"- Iată nenorocirea sosind asupra noastră sub chipul lui Hector. Să ne oprim aici, ca să-nfruntăm vrăjmaşul."
176
(349) Acestea i-au fost spusele şi îşi înălţă suliţa, zvârlind-o fără greş. El a ochit capul dar nimereşte coiful. Arama respinge lovitura aramei şi pielea lui Hector e ferită de coif, căptuşit cu trei straturi şi împodobit cu o înaltă creastă. îl primise în dar de la zeul Apolo. A-tunci Hector în grabă fuge şi se amestecă în gloata cetaşilor. Cade-a-poi în genunchi, în mâna-i proptit, în vânjoasa-i mână, şi umbrele Morţii învăluie privirea-i, în timp ce Diomede porneşte mai departe ca să-şi afle suliţa în primele şiruri, înfiptă în pământ. Când se dezmeticeşte prea falnicul Hector, sare de-ndată-n car şi - ocolind pieirea -pleacă spre mulţimea oştenilor troieni. în urma sa, Diomede, ţinând lancea în pumn, îi strigă lui Hector:
(362) "- Eşti izbăvit şi-acum de neagra Moarte, câine! Trecu pe lângă tine, dară zeul Apolo din nou te-a ocrotit. De câte ori te-avânţi spre vuietul lăncilor, înalţă-i câte o rugă. Ne vom mai întâlni şi suna-va atunci ceasul pieirii tale, de cumva un zeu va voi să m-ajute. Până atunci alerg să-nfrunt vrăjmaşii, să le dau lovituri."
(368) Astfel a vorbit şi răpeşte armele feciorului lui Paion. Dară Alexandros, soţul Helenei cu-frumoase-plete, pitit după o piatră ca mormânt înălţată de mână omenească Dardanidului Ilos - fruntaş al troienilor în vremuri de demult -, îşi încoardă arcul şi ţinteşte pe Diomede, păstorul de oameni, în clipa când acesta jefuia de arme, după ce-l ucisese, pe Agâstrophos. îi luase de pe piept strălucitoarea platoşă, scutul de pe umeri şi coiful cel greu. Paris a întins arcul şi azvârle săgeata. Şi nu porni zadarnic din mână lovitura-i. Nimerind în talpa piciorului drept, pătrunde adânc şi, trecând prin picior, se-nfige în pământ. Alexandros se iveşte din ascunzătoare şi, râzând cu poftă, astfel
se făleşte:
(380) "- Nu te-am ţintit zadarnic. Săgeata-mi te-a izbit. Nu te-am putut lovi cum aş fi vrut, în pântec, luându-ţi viaţa. După ce-au îndurat atâtea suferinţi, ar fi răsuflat sărmanii troieni înspăimântaţi de tine, ca oaia care behăie în faţa leului."
(384) Netulburat, Diomede răspunde lui Alexandros:
177
"- Arcaş neobrăzat, cu-plete-ncârlionţate şi ochii după fete! Dacă luptai pieptiş, acoperit de arme, nici arcul şi nici tolba nu ţi-ar mai fi slujit. Te mândreşti prea mult cu o biată sgârietură. Nu-mi pasă de ea, cum nu mi-ar fi păsat de-ar fi vrut o femeie ori un copilaş să mă fi lovit. Neputincioasă-i mâna omului nevolnic.

Armele mele au alte puteri. Doar vârful ascuţit dacă-i atinge trupul şi moartea l-a învins. A-tunci plânge nevasta zgâriindu-şi obrajii şi plâng copilaşii ce-au rămas orfani, iară el putrezeşte pe glia înroşită de sângele lui şi în juru-i sosesc păsările de pradă, mai multe la număr decât bocitoarele."
(396) Astfel a grăit şi slăvitu-Odiseu se apropie de el; în faţa lui s-aşază, să-l poată apăra. în urma lui, Diomede scoate săgeata din piciorul lovit şi suferinţi cumplite trupul îi străpung. Porunceşte să-l poarte cârmaciul la corăbii şi se-avântă-n chelnă, copleşit de dureri.
(401) Viteazul Odiseu e acuma singur. Nici un argian nu este în preajma lui. Pe toţi spaima-i cuprinde. Eroul se-ntristează şi inimii-i vorbeşte:
"- Ce soartă mă aşteaptă? Dacă fug nu e bine, dar mai cumplit ar fi să fiu ucis aici! Cronidul a stârnit la fugă pe ahei. Ce rost ar mai avea să stau atât pe gânduri, când mişeii doar ocolesc bătălia? Viteazul înfruntă din răsputeri vrăjmaşul, fie că e lovit, fie că el loveşte!"
(411) In vreme ce în inimă şi-n cuget se frământă, şirurile troiene -ocrotite de scuturi - se-ndreaptă spre el şi l-au împresurat. în mijlocul lor, Năpasta e ascunsă. După cum vedem haita năvălind să-mpresoare mistreţul urmată de voinici, pe când fiara sosea din adânc de păduri, ascuţind colţii albi între fălci arcuite; sunt toţi în jurul ei, şi scrâşnetul colţilor se aude cumplit, totuşi fiara-i înfruntă; tot astfel şi troienii năvălesc împotriva Laertiâdului. Odiseu răneşte cu ascuţita-i lance, la umăr, pe Deiopites; îi doboară pe Thoon, Eunomos, Chersidâmas, pe când el sărea din chelna carului. L-a izbit sub scut, nimerind în buric. A căzut în ţărână şi prinde gliâ-n palmă. Odiseu l-a lăsat şi porneşte să lupte cu vlăstarul lui Hippasos; Châreps se numea, frate bun cu Socos. Socos cel-de-neam-ales, viteaz asemenea zeilor, de-ndată se avântă în ajutorul său. Şi, aproape de-Odiseu, astfel îi vorbeşte:
178
(430) "- O mult prealăudate fiu al lui Laerte, tu, cel nesătul de atâtea viclenii şi fapte viteze! Iată, sosit-a ziua să te poţi făli cu fiii lui Hippasos, dacă-ţi este dat să ne dobori în colb şi armele noastre să le poţi jefui. Sau, poate, tu vei fi cel izbit de lance şi viaţa ţi-o vei pierde."
(434) Acestea i-au fost spusele şi nimereşte scutul cel-bine-rotunjit al lui Odiseu. Lancea sa străpunge strălucitoarea pavăză şi străbate platoşa. Carnea Laertiâdului se desprinde de coaste. Dar Pâllas Athena împiedică suliţa să pătrundă în pântec; şi n-a fost lovitura pricina de moarte. Eroul înţelege. Se trage înapoi şi rosteşte lui Socos:
(441) "- Nefericite om! Te sorocesc pieirii şi-ntunecatei Morţi, cu toate că în lupte braţul mi-l stăvileşti. De lancea-mi biruit, îmi vei aduce slavă şi în lăcaşul umbrelor, la Hades, duhul tău se va coborî."
(446) Aşa i-a vorbit. Celălalt s-a întors, voind să fugă-ndată; dar Odiseu înfige între umeri viteaza lui suliţă, până-i străpunge pieptul. Cu vuiet năpraznic, se prăbuşeşte Socos, şi Odiseu, fălindu-se, astfel îi grăieşte:
"- O Hippasiâde, strunitor-de-cai, ai fost învins de Moartea ce-toate-le-sfârşeşte. N-ai fost, nefericite, în stare s-o înlături. Nici mama ta, nici tatăl, nu-ţi vor închide ochii în ceasul greu al Morţii, de hultani sfâşiat. în fâlfâit de aripi, ca o mantie neagră, umbri-vor leşul tău, pe când mie mi-e dată, în clipa cea din urmă, cinstirea aheimii."
(456) Şi rostind acestea, trage vajnica suliţă a troianului din carnea-i şi din scut. îi ţâşneşte din rană sângele cald şi inima se tulbură. Semeţii fii ai Troiei se-ndeamnă să pornească cu toţii asupra lui, de-ndată ce-au văzut sângele curgând. Odiseu, atunci, se trage înapoi şi-i cheamă pe ai săi strigând de trei ori. De trei ori Menelau ce e-ndrăgit-de-Ares strigătul îl aude şi rosteşte lui Aias, aflat în preajma sa:
(465) "- Âias, o tu coborâtor-din-Zeus! Glasul lui Odiseu îmi loveşte auzul. Se

luptă, mi se pare, singur cu troienii, despărţit de ai săi, în aprig vălmăşag. Să ajungem, de-ndată, în gloata luptătorilor, ca să-i fim de folos. Oricât de viteaz e fiul lui Laerte, mă tem, de este singur în mijlocul troienilor, să nu fie răpus! Şi vor fi aheii copleşiţi de jale."
179
(472) Acestea i-au fost spusele. Porneşte Menelau, urmat de Âias cel-asemenea-zeilor. II găsesc pe-Odiseu în mijlocul duşmanilor, stârniţi împotriva-i. Când şacali roşcaţi împresoară cerbul rănit de săgeata unui vânător, îl scapă picioarele şi-l poartă genunchii atât timp cât sângele mai este cald încă, dar, de cum zace-ntins ucis de săgeată hulpavii şacali carnea i-o înghit, în adâncul pădurii cu umbriş de copaci, pe po$_r$ vârniş de munte. Dar de cumva soarta aduce un leu prădalnic, şacalii speriaţi cerbu-l părăsesc şi-l sfâşie leul. La fel se strânge gloata vajnicilor troieni în jurul Laertiâdului, viteaz şi înţelept, ce se zbate şi cu lancea, neobosita-i lance, încearcă să alunge zeiţa neîndurată. Dar se-apropie Aias. Poartă înaltul scut, asemeni unui turn; iar troienii-ngroziţi se risipesc, departe. Şi, ţinându-l de mână, Menelau îl scoate pe Odiseu din luptă ducându-l departe, până ce vizitiul ajunge-n preajma lor.
(489) Aias s-a repezit împotriva troienilor şi ucide pe Doryclos, fiu din flori al lui Priam; apoi, îl răneşte pe Pândocos, pe Lysandros, Py-rasos şi pe Pylârtes. După cum un râu de pe creasta muntelui coboară spre câmpie iar undele-s sporite de ploile lui Zeus, în drumu-i spre mare, târăşte stejarii uscaţi de vânt, brazi nenumăraţi şi grămezi de mâl, la fel slăvitul Aias, urmărind duşmanii, măcelăreşte oameni, mândri telegari şi-alungă pe troieni. Dar cele întâmplate nu le aflase Hector; el se luptă departe, la stânga şirurilor de-a lungul malului po-vârnit al Scamândrului.Acolo, cu osebire, se prăbuşeau vitejii; acolo se-nălţau urlete cumplite în jurul lui Nestor şi-al lui Idomeneu. Hector aici se-afla, spăimântând vitejii. îşi dezlănţuie suliţa şi biciuie sirepii, pustiind întruna şirurile duşmane. Dar slăviţii ahei n-ar fi fost alungaţi chiar atât de uşor, dacă soţul Helenei cu-frumoase-plete, Paris, nu curma faptele viteze ale lui Machâon, lovindu-l c-o săgeată ce avea trei vârfuri, în umărul drept. Şi, atunci, aheii - clocotind de mânie - prinseră a se teme de soarta lui Machâon: nu cumva să fie ucis de troieni, de vreme ce izbânda era de partea lor. Şi-n grabă Idomeneu îi rosteşte lui Nestor:
180
(511) "- Fecior al lui Neleu, o fala aheimii! Urcă de-ndată, alături de Machâon. Mânaţi sirepii-n goană către sprintenele nави. Mai mult decât o ceată de vajnici luptători e tămăduitorul care smulge săgeţile din rana sângerândă şi presară, apoi, leacuri alinătoare."
(516) Acestea i-au fost spusele, iar bătrânul cârmaci, feciorul lui Neleu, sfatul i-l urmează. El se urcă în car alături de Machâon, vlăstar al lui Asclepios, vestit tămăduitor. Şi biciuie sirepii care-şi iau zborul, pornind înspre corăbii, bucuroşi în inimă.
(521) Din car, Cebriones i-a văzut pe troieni pradă tulburării. Alături de Hector, în picioare pe car, astfel îi vorbeşte:
"- în mijlocul vrăjmaşilor, la marginea taberei ne-aflăm, printre argieni. Troienii-s spăimântaţi de năpraznicul Aias; au lăsat să se împrăştie sirepii pe câmpie. L-au recunoscut de-ndată pe voinic, după uriaşa pavăză ce-i acoperă umerii. încrede-te în mine! Să ne-ndreptăm telegarii acolo unde-ncing cârmaci şi pedestrime îngrozitoarea luptă, iar vuietul războiului se-nalţă nesfârşit."
(531) După aceste vorbe, cu biciul său vuind, Cebriones plesneşte sirepii încomaţi. Plesnitura îi mână în goană spre câmpie; carul sprinten aleargă trecând peste scuturi şi morţi însângeraţi, spre locul în care războinicii se-nfruntă-n luptă. Parmaclâcul şi oiştea de sânge-s împroşcate, sângele răspândit în jurul copitelor. Hector s-a avântat în vălmăşagul luptei şi frânge toate şirurile.

Neliniştea frământă ostile da-nae, căci Hector nu se teme să înfrunte lăncile, şi străpunge rândurile, lovind pe războinici cu lancea, cu pietre şi cu sabia sa. Ocoleşte, în schimb, pe fiul lui Telamon.
(544) Dar iată că Zeus, pe înălţimi şezând, trezeşte în Aias o spaimă cumplită. Eroul, uluit, se-opreşte pe loc şi pe spate-şi aruncă marea sa pavăză din şapte piei lucrate. Tremurând, trimite celor rămaşi în urmă priviri ce par a fi de fiară hăituită. îşi poartă cu greu Aias genunchii, unul după altul. După cum uneori câinii şi sătenii alungă din staul leul cel roşcat, nu cumva să se-nfrupte din carnea grasă a boului, iar de-a lungul nopţii ţăranii veghează, dar foamea îl mână pe leu să dea buzna, în pofida torţelor şi a multelor suliţi, zburând împotrivă-i
181
din mâini cutezătoare, şi cu toată spaima ce stăvileşte acum apriga-i pornire de-abia în zori se-ndepărtează leul cu inima mâhnită; la fel pleacă şi Aias cu suflet răvăşit, părăsind troienii. Se teme de soarta corăbiilor ahee. Când în lanul de grâu a intrat măgarul cel încăpăţânat ce se împotriveşte cu înverşunare, în ciuda toiegelor rupte pe spinarea-i de către copiii ce vor să-l abată din calea ce-a luat-o, iar el - deşi răzbit de-atâtea lovituri - seceră mai departe lanul de grâu; şi, fie chiar sătul, cu greu e alungat; tot astfel şi Aias, prigonit de troieni şi de ajutoare, covârşit de suliţi ce lovesc din plin înalta lui pavăză, ţine piept duşmanului, căci poartă în suflet dorul vitejiei. Uneori se-avântă să-n-frunte pe troieni, alungându-i departe. Alteori dă să plece, le întoarce spatele, pornindu-o spre corăbii, dar vrăjmaşul nu-l lasă s-ajungă pân-acolo. Singur între danai şi luptătorii Troiei, viteazul îşi dezlănţuie furia sa cumplită. îndură, în picioare, lovituri de pietre zvârlite de braţe foarte iscusite; multe suliţi se-mplântă în pavăza-i de-aramă, în timp ce altele cad la jumătatea drumului. Şi se-nfig în glie, în ciuda lăcomiei, fără să fi gustat din carnea lui cea albă.
(575) Fiul lui Euâimon, slăvitu-Eurypylos, a zărit pe viteaz năpădit de săgeţi şi de-ndată se-apropie, zvârlindu-şi lunga lance. Loveşte pe-Apisâon, feciorul lui Phâusios, păstorul de oameni. II izbeşte sub piept, aproape de ficat şi îi surpă genunchii. De-ndată, învingătorul sare să-i prade armele. Pe când îl jefuia, îl zăreşte Alexandros cel chi-peş-ca-un-zeu şi îşi încoardă arcul. A ţintit şi săgeata străpunge coapsa dreaptă. Trestia s-a frânt în carne şi coapsa-i amorţită. Ca să ocolească Moartea, voinicul se retrage spre cetele danae şi cu glas tunător, le rosteşte aheilor:
(587) "- Prieteni, voi căpetenii argiene şi cârmuitori! Opriţi-vă şi ţineţi piept potrivnicilor, ca să putem alunga nemiloasa zi ce-l pândeşte pe Aias, învins de lovituri. Cu dârzenie porniţi împotriva duşmanului, să-l ocrotiţi pe Telamoniâd."
(592) Când aud chemarea lui Eurypylos, rănit de-o săgeată, cetaşii se strâng cu toţii în jurul lui. Au înălţat lăncile şi sprijină pe umeri
182
scuturile lor. Spre el se-ndreaptă Aias şi, odată ajuns în mijlocul lor, se întoarce din nou să înfrunte vrăjmaşul.
(596) Astfel luptau voinicii ca vâlvătaia focului, pe când, îmbrobo-nite de sudoare, iepele lui Nestor îl purtau departe de luptă, ducând şi pe Machâon, bunul păstor de oameni. De cum l-a văzut slăvitul Ahile cu-pasul-avântat, îl şi recunoaşte. Aflat pe corabie, la pupa năvii sale, el privea prăpădul şi fuga-njositoare. De sus, de pe corabie, îl cheamă pe Pâtroclos, prietenul cel drag, ce auzindu-i glasul din cortu-i a ieşit. Şi fost-a începutul nenorocirii lui! Viteazul Pâtroclos, cel dintâi, grăieşte:
(606) "- De ce mă chemi Ahile? Ai nevoie de mine?" Iar Ahile răspunde:
"- Slăvite Pâtroclos, de sufletu-mi aproape! Sosit-a clipa grea când semeţii ahei, rugându-se fierbinte, mi se vor pleca, într-atâta de crunt îi apasă Nevoia. Dar du-te, acum, şi-l întreabă pe Nestor cine-a fost viteazul pe care la corăbii îl purta

rănit? Semăna, din spate, cu fiul lui Asclepios. Nu l-am zărit din faţa, prea repede-a trecut înaintea mea, în avântul sirepilor, nerăbdători s-ajungă mai iute la ţintă."
(616) Astfel a vorbit. Şi viteazul Pâtroclos îi urmează porunca, pornind cu pasul ager de-a lungul taberii şi de-a lungul năvilor celor arcuite. Cei doi, între timp, îşi puneau picioarele pe roditoarea glie, pe când Eurymedon le deshăma caii. Războinicii, apoi, îşi zvântă tunica în bătaia vântului şi intră în cort. Se aşază pe scaune, iară roaba Heca-mede cu-frumoase-plete pregăteşte un amestec. Bătrânul o avea din cetatea Tenedos, de când Peleidul pustiise oraşul. Hecamede era fiica lui Arsinoos cu-inimă-vitează. Aheii o păstraseră s-o dăruie lui Nestor, care în Sfat pe toţi ştia să-i întreacă. Roaba le aduce o frumoasă masă cu patru picioare, de culoarea *cyanos-ului.* în coşul de-aramă, minunat lucrat, pune bucatele pentru băutură: ceapă, mierea cea galbenă şi sfântul orz zdrobit. Ia un mândru vas din ţara lui Nestor, un vas ţintat-cu-aur ce avea patru toarte; pe fiecare toartă sunt două columbe ce par că ciugulesc, iar dedesubtul lor sunt două proptele. Oricine anevoie l-ar fi ridicat plin, dar moşneagul de-ndată şi lesne îl înalţă, în timp ce fiica
183
lui Arsinoos, cu chip de zeiţă, amestecă bucatele cu vinul din Prâm-nos. Pune brânza de capră, de mâna ei rasă pe-o râzătoare lucrată din aramă, şi presară deasupra făina cea albă. După ce amestecul a fost pregătit, pe cei de faţă îi pofteşte să stea. Şi ei îşi potolesc arşiţa setei, bucuroşi să schimbe prea plăcute vorbe. Atuncea în prag se iveşte vajnicul Pâtroclos. Când bătrânu-l zăreşte, se ridică-n picioare şi-l ia de mână pe cel ce a sosit, poftindu-l să ia loc. Dar Menoitiâdul nu se în-voieşte şi astfel îi răspunde:
(648) "- N-am să pot rămâne, vrednice bătrân, coborâtor-din-Zeus! Tu n-ai să mă înduplecI. De falnicul Ahile am fost trimis aici, de temutul stăpân, ce-i iute la mânie; el ar vrea să ştie cine-i luptătorul care a fost rănit, adus de tine-n cort. Iată că se vădeşte privirilor mele: este Machâon, păstorul de oameni. Mă duc să-l vestesc pe fiul lui Peleu. Ştii prea bine, o Nestor, cât este de cumplit viteazul Ahile. El ar fi-n stare şi pe-un nevinovat să-l învinuiască."
(655) Nestor îi răspunde:
"- Plânge cumva Ahile pe fiii Ahaiei loviţi de vrăjmaşi? Nimic n-a aflat despre cumplita jale care-i copleşeşte? în corabie zac cei mai viteji cetaşi, izbiţi acum de lance ori de o săgeată: vestitul Odiseu, feciorul lui Tydeus şi regele-Agamemnon fost-au toţi răniţi. Iar pe Eurypylos nemiloasa săgeată l-a izbit în coapsă. îl poţi vedea, tu însuţi, pe acesta cum zace, întins în cort. Un voinic săgetat pe câmpul de bătaie! Zadarnică va fi fost, o mândrule Ahile, vitejia ta, dacă - fără milă - ai nesocotit pătimirea noastră şi nu te-nduri de soarta bieţilor danai. Poate că el aşteaptă ca năvile arcuite, de pe malul mării, împotriva voinţei vitejilor ahei, să ajungă pradă vâlvătăii focului şi să pierim ucişi, unul după altul, de oştenii troieni? Vai, vânjoşia mea nu-i ca altădată; iată c-am pierdut tăria braţului... De-aş mai fi fost tânăr, cum am fost odinioară, când cirezi de vite fuseseră răpite şi vrajba se iscase între eleeni şi pylieni! L-am învins pe Itymoneus eleean, vajnic Hypei-rochid, şi ne-am astâmpărat setea răzbunării prin jaf şi pustiiri. Iar Itymoneus apăra cirezile lui; dar, printre cei dintâi, a fost lovit de lance şi prăbuşit în colb de mâna mea vânjoasă. Oştenii lui, ţărani, s-au
184
împrăştiat fugind. Luarăm bogata pradă, cincizeci de cirezi şi tot atâtea turme de oi, de porci şi de capre, fără să numărăm o sută cincizeci de iepe bălane, dintre care multe hrăneau câte un mânz. Noaptea înspre Pylos - cetatea lui Neleu - mânarăm toată prada şi cât s-a bucurat părintele meu văzând că-n ciuda tinereţii mele soseam biruitor. La ivirea zorilor, un crainic porunci ca toţi acei din Pylos, cărora epeenii le erau datori, să se înfăţişeze.

(687) Iar mai marii din Pylos se adunară atunci să-nceapă împărţeala. Pe mulţi îi nedreptăţiră atunci eleenii şi bunuri jefuiră. Eram aşa puţini, după ce Heracles, puternicul Heracles, ucisese vitejii, când Pylosul fusese în nenorocire. Doisprezece feciori zămislise Neleu; eu singur mai trăiam, ceilalţi erau morţi. Şi acum epeenii, mândri de biruinţă, ne dispreţuiau şi împotriva noastră urzeau, neîncetat, noi nelegiuiri. Neleu pentru dânsul oprise o cireada şi o turmă de oi, păstrând drept parte dreaptă trei sute de capete cu păstorii lor. Căci părintelui meu slăvită Elidă îi era mult datoare: patru cai vânjoşi, mereu biruitori şi carul tras de ei. Sirepii veniseră să ia parte la jocuri şi răsplata era un trepied frumos. Dar Augeas, cârmuitor de oşti, păstrase pentru el carul cu telegarii şi trimisese-n Pylos cârmaciul mâhnit că pierduse sirepii. De aceea Neleu păstrase bogata pradă, întărâtat în suflet de ticăloasa-i faptă, şi împărţi apoi tot ce mai rămăsese, ca nimeni să nu plece lipsit cumva de partea ce i se cuvenea.
(706) Dar în vreme ce noi rânduiam multe treburi şi, în jurul oraşului, zeilor închinam jertfe şi cu prinosiri, în cea de-a treia zi se năpusti puhoiul oştilor vrăjmaşe şi soseau epeenii cu-zdraveni-telegari. în mijlocul oştilor acoperiţi de-aramă se aflau Molionii, doi tineri ce nu prea cunoşteau meşteşugul luptelor, nici preţul vitejiei. Deoparte, pe un colnic, la malul lui Alpheios, la hotar de ţară, se află o cetate, slăvită Tryoessa. Duşmanii o-mpresurară, voind s-o pustiască. Dar, când larga câmpie se-acoperi de oaste, în toiul sfintei nopţi, vesti-toarea Atena coborî, în grabă, de pe-naltul Olimp, să-ndemne pylienii să se-nveşmânte-n arme. Fost-am gata într-o clipă şi pornirăm cu toţii. Neleu îmi porunci ca nu cumva să-mi pun platoşa de-aramă şi-ascunse

telegarii spunând c-aş fi prea tânăr şi prea nepriceput în treburile războiului. Dar eu, deşi pornisem să mă bat iară car, înfăptuii minuni vă-dindu-mi vitejia, căci Atena, ea însăşi, mânase bătălia. Curgea un râu pe-aproape, ce se numea Minyeios, vărsându-se în mare aproape de Arene. Acolo-am aşteptat zorile sfintei zile, împreună cu carele, pe când pedestrimea înainta în valuri. Şi-nveşmântaţi cu toţii în arme de aramă ajuns-am pe malul sacrului Alpheios, chiar în miezul zilei. închinarăm atunci minunate jertfe Cronidului Zeus: un taur lui Alpheios şi altul lui Poseidon, iar zeiţei Atena cu-priviri-de-fulger i-am închinat o juncă nesupusă la jug. Spre seară noi cinarăm, împărţiţi în cete, în tabără, lângă râu, şi-nveşmântaţi în arme truda am curmat-o. Voinicii epeeni erau nerăbdători să nimicească oraşul şi înconjurau slăvită Tryoessa. Dar înaintea ochilor li s-a înfăţişat spăimoasa ispravă a zeului Âres! Când deasupra zărilor soarele se-nălţa, după ce-am cerut ajutorul zeilor, al lui Pâllas Athena şi-al Părintelui Zeus, ne-am încleştat în lupte. Şi, astfel, s-a pornit cumplita bătălie dintre oastea pylienilor şi cea a epeenilor.
(738) întâiul vrăjmaş fost-a ucis de mine, luându-i eu telegarii cu-zdravene-copite. Era viteazul Mulios cel-îndrăgit-de-Ares, ginerele lui Augias, pe a cărui fiică - bălana Agamede - o luase de nevastă. Priceută cum era la buruieni de leac ce cresc pe-ntinsa glie. Pornind asupra lui cu lancea de aramă, primul l-am izbit şi-n colb l-am doborât. Apoi sării în car, fără să mă opresc, până ce n-am ajuns în şirul cel dintâi. Uluiţi, epeenii de-a latul câmpiei s-au răzleţit departe, căci fusese ucis luptătorul de frunte, căpetenia lor. Ca viforul cel negru mă avântam în luptă, luând cincizeci de care. Lângă fiecare, ucişi de lancea mea, zăceau cei doi războinici. Aş fi doborât pe feciorii lui Actor, pe Molionii amândoi, dacă tatăl lor, cutremurător-al-pământului, zeul Poseidon, nu-i izbăvea de moarte, scoţându-i din luptă, ascunşi într-o ceaţă deasă. Şi îngădui Zeus marea biruinţă pylienilor. în vreme ce noi fugăream pe câmpie ostile duşmane şi, doborând pe epeeni, le jefuiam armele. Carele noastre ajunseră aproape de Buprasion, bogată-în-grâ-ne, de stânca Olenică şi de înălţimea căreia i se spune Alesion. Atunci

zeiţa Atena ne porunci, deodată, să facem cale-ntoarsă. Acolo am doborât pe ultimul vrăjmaş. Şi astfel aheii părăsiră Buprasion pornind înspre Pylos cu sirepii cei repezi. Toţi aduceau laude lui Zeus, între zei, şi pe Nestor slăveau, printre cei muritori. Aşa am fost cândva, de poveşti din bătrâni pot fi crezute aievea. Dar singur acum se bucură Ahi-le de vitejia lui. Ah, dar nu mă-ndoiesc, el va plânge amarnic când oastea va pieri. O scumpul meu prieten, aş vrea să-ţi amintesc poveţele date de Menoitios, de părintele tău, când te-a trimis din Phthia să pleci spre Agamemnon. Odiseu şi cu mine ne aflam în palat şi cu luare-a-minte îi ascultam cuvântul, sfatu-i înţelept.
(769) De abia sosisem în casa lui Peleu, căci străbăteam meleaguri voind să strângem oaste, şi astfel v-am întâlnit pe viteazul Menoitios şi pe tine, Pâtroclos, iar alături de voi pe însuşi Ahile. Bătrânul cârmaci, regele Peleu, jertfea în curtea sa coapse grase de boi Cronidului Zeus, detunătorul, ţinând deasupra jertfelor, care se mistuiau în arzătorul foc, o cupă de aur. Vinul răspândea, vin de culoarea focului, căzând pe ţărână. Amândoi aveaţi grijă de cărnurile fripte, când, în pridvorul casei, ne-am arătat privirilor. Ahile, uimit, dintr-un salt, a fost în picioare, prinzându-ne de mână, cerându-ne să stăm. El puse-n faţa noastră tot ce se cuvenea a fi dăruit oaspeţilor. Când ne potolirăm setea şi foamea, cel dintâi am vorbit cerând să ne urmaţi de-ndată la război. Nu v-aţi împotrivit, iar părinţii voştri multe sfaturi v-au dat. Regele Peleu i-a cerut lui Ahile să fie viteaz şi pe toţi să-i întreacă. Pe tine tatăl tău astfel te-a îndrumat:
(786) "- Pâtroclos, fiul meu, e mai presus ca tine falnicul Ahile prin puterea-i ca şi prin neamul său; însă tu eşti mai vârstnic. Ti-e dat să-l sfatuieşti cu înţelepte vorbe, înspre binele lui dacă le va urma."
Iată povaţa lui, îndemn pe care astăzi tu îl nesocoteşti. Să nu mai pierdem vremea. Şi câte ţi-am vorbit le spune lui Ahile; poate c-ai să-l îndupleci... Dacă vrerea cerească ar binevoi să-i ajute sufletul să se-n-toarcă, povaţa prietenului ar fi de folos. De Peleidul vrea să ocolească hotărârea zeilor, ce mama-i slăvită i-a dezvăluit-o, fie doar pe tine să vrea să te trimită, urmat de myrmidoni, casă înfrunţi duşmanul. Poate

tu ai să aduci mântuire danailor. Roagă-l să-ţi împrumute minunatele-i arme, ca să le porţi în luptă; şi poate că atunci troienii, crezând că tu eşti Ahile, vor fugi înspăimântaţi, iar vânjoşii feciori ai ţării ahaice vor răsufla puţin de trudele războiului. De se vor odihni, lesne le va fi să respingă duşmanul, sleiţi de-atâtea strigăte. Şi atunci se vor întoarce în cetatea Ilionului vajnicii troieni, departe de corăbii şi tabăra ahee.
(804) Acestea i-au fost spusele şi-n inimă Pâtroclos se tulbură adânc. Fuge de-a lungul năvilor, mergând înspre Ahile, nepotul lui Eâc. Şi pe când alerga, în dreptul corăbiei măritului Odiseu, acolo unde adesea se-ntruneşte Sfatul, se ţine judecată, iar nemuritorilor se-nalţă altare, Pâtroclos deodată îl vede pe Eurypylos, falnicul vlăstar al lui Euâimon, rănit de-o săgeată. Se întorcea din luptă şchiopătând anevoie şi de-a lungul trupului sudoarea-i şiroia. Din dureroasa-i rană ţâşnea sângele negru. Doar inima-i păstrase neştirbitu-i avânt. Când l-a văzut Pâtroclos, a fost cuprins de milă. Şi, gemând, i-a grăit cuvinte înaripate:
(816) "- Vai, nefericite căpetenii danae şi călăuzitori! Departe de cei dragi şi tărâmuri străbune, sortită să le fie pradă alba voastră carne câinilor din Ilion? O tu, Eurypylos, coborâtor-din-Zeus, mai pot ţine aheii piept vajnicului Hector? Sau vor fi doborâţi de marea lui putere şi furia lăncii sale?"
(822) înţeleptul viteaz îi arunc-o privire şi astfel îi grăieşte:
"- Slăvite Pâtroclos, de unde ar sosi lumina izbăvirii? S-au năpustit vrăjmaşii spre negrele corăbii şi printre năvi zac cei mai buni dintre noi, nimeriţi de

departe ori loviţi de-aproape. Iar tăria troienilor sporeşte ne-ncetat. Ajută-mă şi du-mă până la corăbii. După ce-ai crestat coapsa, scoate-mi din rană amarnica săgeată. Cu apă încropită spală sângele negru şi presară pe rană leacuri liniştitoare, pe care se spune că le-ai fi învăţat de la Peleid, care, la rândul lui, le ştia de la Cheiron, cel mai drept centaur. Machâon şi Podaleirios, tămăduitorii, sunt unul în cort şi duce chiar el lipsă de îngrijire, iar celălalt ţine piept pe câmpul de bătălie cumpliţilor troieni.
(837) Atunci Menoitiâdul astfel îi răspunde:
188

"_ Ce-aş putea face eu? Şi cum să hotărăsc? Duc acum lui Ahile poveţele lui Nestor; dar nu te pot lăsa sleit de orice vlaga!
(842) Rostind acestea, îl ia de subţiori §l-l duce m cort De cum , zăreşte un slujitor aşterne piei de bou pe pământ şi MenoiUadul S e pe răni. Apoi despică rana şi scoate săgeata - dureroasa săgeată Sângele negru curge, iar el spală locul cu apa mcropita. Presară Pe deasupra o rădăcină amară, sfărâmată-n palma potolindu-i durerea. Suferinţa-i se curmă şi rana i se zvântă; iar, mcetul cu-ncetul, sângele se încheagă.

CÂNTUL AL XII-LEA

In vreme ce Pâtroclos vindecă rana lui Eurypylos, ce-a fost izbit de lance, de-a valma pe câmpie se-ncaieră troienii şi vajnicii ahei. Nici şanţul săpat, nici temeinicul zid, de-a lungu-i înălţat, în apărarea năvi-lor, nu vor putea fi stavilă duşmanilor troieni. Durat-au zid aheii spre a ocroti corăbiile şi prăzile bogate, fără să fi adus celor veşnic vii slăvite hecatombe şi nici să fi cerut încuviinţarea lor. Şi iată de ce zeii hotărâ-ră, atunci, zidul să nu rămână multă vreme-n picioare. Dar atâta timp cât Hector fost-a în viaţă şi-Ahile Peleidul nu-şi potolea mânia, cetatea mândră-a Troiei rămase neclintită; iar zidul înălţat dăinui şi el! Dar după ce pieriră ostaşii de frunte ai oştii Ilionului, şi-atât de mulţi ahei pieriră şi ei, toţi cei rămaşi în viaţă, în al zecelea an, năruiră cetatea. Şi, mândri, danaii se-ntoarseră-n patrie pe corăbiile lor. Atunci zeul Poseidon şi Arcaşul Apolo dărâmat-au zidul, năpustind asupră-i puhoiul de ape, ce veneau - năvalnice - de pe muntele Ida şi se-aruncau, în adânca mare: Rhesos, Heptâropos, Câresos, Grenicos, Rhodios şi Aisepos - precum Simoeis şi slăvitul Scâmandros, pe malurile căruia se rostogoleau scuturile şi coifurile-n colbul pământului, dimpreună cu trupurile atâtor viteji din neam de semi-zei. Atunci uni Apolo învolburat ape şi le porni năvalnic nouă zile de-a rândul înspre meterez; iar ploaia lui Zeus căzu fără-ncetare, să fie degrabă zidul nimicit. Şi plutiră pe mare temeliile lui. Cu tridentul în mână, Cutremurătorul-gliei aruncă în valuri bârne şi pietre; tot ce, anevoie, fusese rânduit de ple-
190
toşii ahei! Iar Zeus netezi cu-nvârtejite unde malul Hellespontului. Şi ţărmul întins, din nou, se-acoperi de nisipul mărunt. Se năruise zidul! Apoi, întoarce zeul cursul stârnitei ape, iar râurile toate porniră valul lor înspre vechiul făgaş.
(34) Iată ce împlini-vor Poseidon şi Apolo în curgerea vremii! Dar lupta e acum

ca vâlvătaia focului; dezlănţuite flăcări lângă zidul temeinic! Pretutindeni se-nalţă strigătul războiului şi bârnele răsună de grele lovituri. Aheii sunt învinşi de biciul lui Zeus, şi-n preajma corăbiilor se-opresc laolaltă, spăimântaţi de Hector, ca de viforul năpraz-nic! Tot astfel mistreţul sau, uneori, leul se-avântă, îndârjiţi. Strânşi în jurul lui, vânătorii şi câinii alcătuiesc un zid, suliţele cad ploaie! Dar inima-nfocată a fiarei nu se teme, nu fuge-spăimântată, ci pieirea ei e preţul îndrăznelii! Dihania se-ntoarce, se-nvârte şi frânge şirul vânătorilor. Iar omul - îngrozit - se trage înapoi, din locul în care dârz s-a năpustit asupră-i. La fel porneşte Hector prin desele şiruri, şi-i roagă şi-i îndeamnă să treacă şanţul caii; dar şovăie sirepii şi necheaza cumplit, la marginea lui. Ii înfioară lăţimea-i. Căci e greu de sărit şi mai greu de trecut, când e carul aproape: sunt povârnite marginile, iar lângă zid se-nalţă parii ascuţiţi, zdravăn scut al aheilor împotriva duşmanilor. Nici un cal, trăgând carul, n-ar putea să-l treacă; pedestrimea doar e-n stare să se-avânte.
(60) Atunci Polydames se-apropie de Hector, rostindu-i aste vorbe: "- Hector şi cu voi cârmuitori troieni, şi cei ai ajutoarelor! Nesocotiţi aţi fi să mânaţi telegarii peste şanţul adânc. Nu se poate trece; pari zdraveni se-nalţă acolo şi, dincolo de ei, zidul ce-a fost durat! Nu vor putea cârmacii coborî povârnişul, şi nici să dea lupta în strâmtoarea dintre şanţ şi zid. Lesne vor fi răniţi. Dacă cumva Zeus cel-care-de-tună-din-înălţimi-cereşti vrea să nimicească pe duşmanii Troiei, urzind pieirea lor, şi pe noi să ne sprijine, chiar în această clipă, departe de Argos, aş vrea să-i văd pieriţi; iară neamul şi numele să le fie uitat! De se întorc năvalnic împotriva noastră, venind dinspre corăbii, ne-am prăbuşi în şanţ şi nici măcar un crainic n-ar mai putea ajunge în cetatea Ilionului, să ducă trista veste a înfrângerii noastre. Ascultaţi-mi

sfatul: vizitiii s-oprească înaintea şanţului telegerii lor şi doar noi, pe-destrimea, până-n dinţi înarmaţi, să-l urmăm pe Hector în şirurile dese. Dacă este sorocul să piară danaii, nu le va li dat să se împotrivească."
(80) Auzind aste vorbe, se bucură Hector de sfatul cel cuminte; şi, fără zăbavă, sare din car, înveşmântat în arme. Nici ceilalţi troieni nu au rămas pe care, ci urmându-l pe Hector, au sărit pe pământ. Poruncesc cârmacilor să ţină telegarii în bună rânduială, la marginea şanţului. Adunaţi în cinci pâlcuri, sunt gata de luptă, urmându-şi căpetenia.
(88) O mare mulţime şi cei mai viteji se rânduiesc acum aproape de Hector şi vestitul Polydames, arzând de dorinţa de-a doborî zidul şi de-a încinge lupta, în preajma corăbiilor; iar Cebriones e-al treilea căpitan (Hector lăsase carul în paza vizitiului mai prejos ca Cebriones). în fruntea celui de-al doilea pâlc se află acuma Paris, Alcâthoos şi-Agenor. Pe cel de-al treilea, îl îndrumă doi fraţi: Helenos şi Deiphobos cel-asemenea-zeilor, amândoi Priamizi. Alături de ei, sosit din Arisbe, de pe malul râului numit Sellecis, se află Asios, fiu al lui Hyrtacos, purtat de cai voinici, de culoarea focului. Cel de-al patrulea are drept căpitan pe fiul lui Anchise, vestitul Enea, însoţit de Acâmes şi de Ar-chelochos, fiii lui Antenor, pricepuţi războinici în tot felul de lupte.
(101) în cel din urmă pâlc, Sarpedon e cârmaciul, în fruntea ajutoarelor, dimpreună cu Glâucos şi Asteropâios, socotiţi amândoi viteji între viteji. Dar, între toţi, Sarpedon străluce-n bătălie.
(105) Strânşi unul lângă altul, sub ocrotirea scutului din piele de bou, troienii-nflăcăraţi se-avântă în lupte, încredinţaţi în suflet că nu-i vor înfrunta-nvinşii danai ci se vor repezi înapoi, spre corăbii, spre negrele corăbii.
(108) Vestitele-ajutoare şi cetaşii Troiei urmează înţeleptul sfat al lui Polydâmas. Doar Asios, Hytracidul, căpitan de oaste nu vrea să-l urmeze; n-a vrut să-şi lase carul şi vizitiul, pornind cu ei năvalnic spre năvile-arcuite. Nesăbuit oştean! în zadar îşi închipuie că poate ocoli zeiţele Morţii şi că se va întoarce cu sirepii

falnicul car biruitor în cetatea Ilionului, cea-bătută-de-vânturi! Blestemata Moarte avea să-l do-
192
boare prin Idomeneu, cu lancea lui cumplită. Asios porneşte prin stânga corăbiilor, prin locul unde-şi mână carele aheii, când se-ntorc din luptă. într-acolo se-ndreaptă! Nu-s porţile încă zăvorâte; le ţin deschise aheii, ca să poată cetaşii fugi înspre corăbii din clocotul luptelor să-şi găsească adăpost. Acolo, hotărât porneşte Asios; iar ceilalţi, strigând, vin pe urmele lui! Ei cred că aheii nu vor să se mai lupte, fugind mai de grabă spre năvile-arcuite. Nesocotiţi au fost. La poartă, doi viteji întâmpină pe Asios, neînfricaţii fii ai vestiţilor lapiţi. Unul e Polypoites, vlăstar al lui Peirithoos, iară celălalt Leontheus, asemenea-lui-Ares, pacoste-a muritorilor.
(131)In faţa porţilor stau amândoi de strajă, aidoma stejarilor ce pe munte-şi înalţă cununa lor semeaţă, înfruntând vijeliile şi răpăiala ploii, temeinic pironiţi de rădăcini adânc înfipte-n pământ. Tot astfel şi voinicii cred în puterea braţului şi nu vor fugi în faţa navalei lui Asios, neînfricatul. Ceilalţi pornesc spre temeinicul zid, ţinând deasupra capului pavezele lor din piei de bou uscate. într-o larmă cumplita îi urmează pe Asios, Iamenos, Thoon, Oinomaos, Oreste şi Asiâdul Ada-mas. Lapiţii sunt acum înăuntrul zidului, spre a trezi avântul celorlalţi ahei, luptând pentru corăbii. Când au văzut însă că puhoiul troian îi sperie pe danai ce sunt învinşi de frică, amândoi se avântă-n faţa înaltei porţi şi se bat îndârjiţi, de parcă-s doi mistreţi fioroşi în luptă, ce pe-o culme de munte înfruntă vânătorii şi haitele de câini. Dintr-un salt pieziş ei secera tufişurile, tăind din rădăcini buruienile-n jur. în zgomotul din jur se aud scrâşnind colţii ascuţiţi, până-n clipa din urmă, când lovitura lăncii viaţa le-o răpeşte.Tot astfel răsună şi arama sclipitoare pe pieptul războinicilor, când sunt izbiţi din faţă. Cumplit luptă lapiţii. Se încred în puterea celor ce se află suiţi pe metereze, dar mai ales se-ncred în puterile lor.
(154) Aheii-aruncă pietre de pe înaltul zid. Se luptă pentru corturi, năvile-arcuite şi pentru viaţa lor. Cad pietrele ca fulgii învârtejiţi de vânt - prin nori întunecaţi -; apoi cad în valuri pe roditoarea glie. La fel, din mâini troiene şi mâinile aheilor, în vălmăşagul luptelor, cade ploaie de suliţi. Scuturile gurguiate şi coifurile de-aramă sună înfun-
193
dat, lovite de pietre, grele ca de moară. Deznădăjduit, lovindu-şi coapsele, Âsios Hytracidul grăieşte gemând:
"- Vai, Părinte Zeus, de ce ne amăgeşti? Cum să fi crezut eu c-a-heii înfrunta-vor puterile noastre? Cu toţii sunt ca viespile cu mijlocul mlădios, ori asemeni albinelor care nu părăsesc vizuina adâncă din drumul râpos şi înfruntă duşmanul, chiar de sunt alungate; la fel şi războinicii - cu toate că-s doar doi - nu vor părăsi poarta dacă nu ne vor fi ucis sau vor fi fost răpuşi."
Astfel a vorbit dar nu-l înduplecă pe Cronidul Zeus, care de fapt lui Hector îi hărăzea mărirea.
(175) Cetele luptau pentru întâia poartă, iar alţii pentru a doua. Dar nu le-aş putea spune, atâtea câte sunt, doar dacă mi-ar fi dat cugetul unui zeu! în jurul zidului de piatră durat, flăcările se-nalţă şi aheii trebui-vor să ocrotească năvile. Iar zeii sunt mâhniţi, toţi cei care ţin partea vitejilor danai.
(181) Luptele şi măcelul porniră-acum lapiţii. Vajnicul Polypoites, fiul lui Peirithoos, nimereşte cu lancea în coiful lui Dâmasos, cel cu obrăzare lucrate din aramă. N-a oprit obrăzarul ascuţişul lăncii, care prin os pătrunde şi îi zdrobeşte ţeasta. Creierul s-a fărâmat înăuntrul ţestei. Astfel, în plin avânt l-a înfrânt Polypoites. Ucide pe Pylon şi viteazul Ormenos. Pe urmă Leontheus - mlădiţă din Ares - cu suliţa îl izbeşte pe Hippomachos, fecior al lui Antimachos, lovindu-l în brâu. Apoi trăgându-şi sabia şi pornind prin mulţime, loveşte mai întâi, în-

fruntându-l pieptiş, pe vajnicul Antiphates. S-a prăbuşit eroul. Pe rând culcă pe glie, curmându-le suflarea, pe Menon, Iamenos şi, în fine, pe Oreste.
(195) în vreme ce lapiţii pradă de arme leşurile, tinerii luptători urmau pe Polydâmos şi pe slăvitul Hector. Ei sunt cei mai viteji, cei mai buni dintre toţi, dornici să surpe zidul şi să dea pradă focului năvile -arcuite. Dar şovăie Hector deodată în dreptul şanţului. Privirii-i s-a ivit un semn prevestitor. Din înălţimi cereşti un vultur a zburat, lăsând în urma sa ostile troiene. El ţinea în gheare un şarpe uriaş, sângerând şi viu. Şarpele fremăta şi se zbătea cumplit, căci nu uitase rostul luptelor
194
viteze; şi, dintr-o zvâcnitură, îl înţeapă la gât, spre locul pieptului. De durere, vulturul îl azvârle departe, în mijlocul mulţimii, prăbuşit la pământ, apoi din nou se-avântă pe aripile vântului, ţipând îndurerat, încremeniţi, troienii privesc spăimântaţi zvârcolirile şarpelui! Nu este cumva prevestirea lui Zeus, stârnitorul-furtunilor-cereşti? Atuncea Poydamas se-apropie de Hector şi astfel îi vorbeşte:
(211) "- Priamide Hector, mă certi în adunări, când dau sfaturi cuminţi. Nu se cade - pesemne - ca un om de rând, aşa cum sunt eu, să vorbească altfel decât vorbeşte-un rege, de e în toiul luptelor, sau chiar e-n Sfat; dar omul de rând te poate ajuta, sporindu-ţi puterile! Gândul meu ţi-l voi spune, fără nici un ocol. Să nu ne războim pentru năvile lor, dacă-i adevărat că semnul e trimis în ajutorul troienilor, şi prorocirea fi-va în curând împlinită. Când ne avântam ca să trecem şanţul, un vultur a zburat în înălţimi cereşti, lăsând oastea în stânga. în gheare ţinea un şarpe uriaş şi-nsângerat. Şarpele zvâcnea, să-l scape din gheare, şi lunecă deodată, ajungând pe pământ. Şi nu l-a putut duce puilor ca hrană. Chiar de vom izbuti, cu mare osteneală, zidul să-l prăvălim şi porţile ahee, cărările întoarcerii nu ne vor fi prielnice. Mulţi dintre troieni vor fi, în urma noastră, ucişi de aramă şi, cu înverşunare, vor apăra aheii corăbiile lor. Iată ce ar putea spune un ghicitor care ar tâl-cui tainele cereşti şi semnele zeilor; iar cuvântul său ar şti să înduplece ostile troiene!"
(230) Cu privirea cruntă, Hector îi răspunde:
"ti Nu-mi plac, Polydâmas, cuvintele tale. Ai ştiut - cândva - să vorbeşti mai cu rost. Dar spus-ai adevărul? Atunci, pesemne, zeii ţi-or fi smuls judecata! Ne-ndemni să dăm uitării voinţa lui Zeus, care-a făgăduit biruinţa noastră; şi vrei să dăm crezare unei păsări zburând-cu-aripi-larg-deschise? Nu-mi pasă, nu mi-e aminte de păsările cerului! Pot zbura la dreapta spre soare-răsare, ori se pot îndrepta la stânga, către beznele nopţilor. Noi urmăm hotărârea marelui Zeus, care domneşte peste supuşii Morţii şi zeii din Olimp. Prorocirea cea sfântă e să lupţi pentru ţară. Oare de ce ţi-e frică de război şi măcel? De-ar fi ca să pierim în apropierea năvilor, tu n-ai de ce te teme. Ai şti să scapi
195
cu viaţă! Inima ta nu arde, nu ştie să zvâcnească la măcel şi la luptă. Iară de vei voi să ocoleşti războiul, şi vei ademeni cu vorbe mişeleşti un alt troian din oaste să părăsească lupta, pe loc vei fi zdrobit de braţul meu puternic.
(251) Şi astfel vorbind, Hector se avântă, şi ceilalţi, strigând, pornesc în urma lui. Atuncea, de pe Ida, Zeus cumplit detună, dezlănţuind furtuna. Vântul poartă colbul spre corăbiile-ahee, după ce danailor le-a răpit judecata, şi-a hărăzit troienilor şi viteazului Hector slava biruinţei. Troienii, încrezători în vânjoşia braţelor şi însemnele cereşti, încearcă să dărâme marele zid, durat de cetaşi. Smulg grinzile ieşite în afara lui, doboară creneluri, scot stâlpi ce-l întăresc, în nădejdea că zidul va putea fi surpat. Danaii nu se lasă aşa uşor înfrânţi; cu pavezele lor întăresc parapetul şi sus, pe creneluri, ţintesc pe toţi vrăjmaşii care înaintează.
(265) Pretutindeni aleargă Aiaşii - amândoi - şi împart porunci ca să-i

însufleţească pe oştenii lor. Uneori rostesc cuvinte mai blânde, alteori îi ceartă că-n aprigi bătălii lupta o părăsesc:
"- Prieteni, vă vorbim vouă, tuturora. Dacă-i un luptător dintre cei mai viteji, sau mai puţin ales, sau chiar şi mai nevolnic, - la război nu sunt toţi la fel de pricepuţi -, nici unul, ştiţi prea bine, să nu-nceteze lupta! Să ducă mai departe ce-i dator să împlinească. Iar de strigă duşmanul, să nu întoarcă spatele, plecând înspre corăbii, ci unii pe alţii-ndemnaţi-vă-n luptă! Şi veţi vedea atunci dacă olimpicul Zeus care-detună-din-înălţimi-cereşti ne va îngădui să respingem vrăjmaşul, fu-gărindu-i pe toţi până-n cetatea lor."
(277) Astfel strigând, Aiaşii amândoi sporesc avântul războinic. Şi după cum vedem, în zilele de iarnă, fulgii de zăpadă căzând pe pământ, când înţeleptul Zeus porneşte ninsoarea să le-arate oamenilor al-bele-i săgeţi; de vântu-i potolit, fulgii uşori de nea se lasă din ceruri pe crestele înalte, pe stâncile mărilor, pe câmpuri smălţate-cu-florile-de-lotus, pe liman povârnit şi mănoase ogoare, pe cărunta mare, în porturi şi pe coaste; totul s-a albit de potopul de fulgi; doar vuitorul val mai poate să-l respingă, când Zeus porneşte vârtejul de zăpadă; tot astfel
196
cad pietrele-mpotriva danailor şi-mpotriva troienilor, din amândouă taberele, şi un vuiet cumplit se-nalţă, pretutindeni, de-a lungul meterezelor.
(290) Nici atuncea troienii şi vestitul Hector n-ar fi dărâmat poarta mare-a zidului şi zdravănu-i zăvor nu l-ar fi zdrobit, dacă înţeleptul Zeus nu stârnea împotrivă pe fiul său Sarpedon, ce părea a fi un leu sărind asupra boului cu-arcuite-coarne. El ridică deodată pavăza-i măiestrită, lucrată în aramă şi bine rotunjită. O căptuşise faurul cu multe piei de bou, prinzându-le-mpreună cu sârme de aur, întinse-n jurul scutului. Sarpedon îl ţinea înaintea sa rotind două suliţi. Aidoma leului, porneşte năvalnic, a leului crescut pe povârniş de munte şi care duce, de îndelungată vreme, dorul să-nfulece carne. Inima-i aprigă îl mână să găsească turmele de oi, de-ar fi să intre, chiar, în stâna ferecată, unde stau păstorii de pază cu suliţi şi agerii câini. Dar leul nu voieşte să părăsească locul fără să-i înfrunte. Se zvârle după pradă şi va fugi cu ea ori, dintr-o lovitură dată de un braţ vânjos, va cădea doborât; tot astfel şi Sarpedon vrea din adâncul inimii să cucerească zidul, să-l poată nărui. Şi repede lui Glaucos astfel îi vorbeşte:
(310) "- De ce suntem, o Glaucos, slăviţi în toată Lycia? Şi de ce la ospeţe ne bucurăm de cinste, bucăţi de carne friptă şi cupe de vin? De ce suntem ca zeii acolo priviţi? Primit-am pe malul râului Xanthos o mare moşie cu pământ mănos, bun pentru livezi şi-nsămânţatul grâului. Nu se cuvine oare, fără să şovăim, să mergem în fruntea cetaşilor lycieni, luptându-ne năpraznic în toiul bătăliilor? Vor spune lycienii cu-staşnice-platoşe, atunci când ne-or privi: - "Sunt vrednici de slavă cei care poruncesc pe pământul nostru, ei care mănâncă oi grase şi beau vinul mai-dulce-decât-mierea, căci plini de îndrăzneală se bat în primul şir. Ah, dragul meu prieten, dac-ar fi de ajuns să fugim de războiul acesta, ca să nu ne mai temem de bătrâneţi şi moarte, nu m-ai vedea luptând în şirul cel dintâi şi nici nu te-aş trimite la slăvitele lupte. Orice am încerca, Ursita stă la pândă; nici un supus al Morţii nu poate ocoli ce îi este sortit! Haide, să dăruim slava biruinţei altora mai viteji, ori altul să ne-o dăruie!"
197
(329) Astfel a grăit şi Glâucos urmează sfatul ce i-a dat; şi el nu dă înapoi. Se năpustesc năvalnic amândoi luptătorii şi-n urma lor soseşte poporul lycienilor, atât de mulţi la număr. Când Menestheus, feciorul lui Peteos, îl vede venind, sufletu-i se-nfioară. Spre turnul înalt pe care-l apăra se îndrumă lycienii. De-a lungul meterezelor privirea-i se roteşte, cercând să găsească vreun ajutor destoinic şi pacostea s-o-nlă-ture. Zăreşte-n apropiere pe Aiaşii-amândoi,

nesătui-de-lupte, stând cu Teucros, abia ieşit din cortu-i. Cu toate că nu sunt atât de departe, ei nu aud chemarea lui Menestheus; prea puternice-s urletele ce urcă înspre cer, prea cumplit e zgomotul pavezelor izbite de lăncile tăioase şi-al căştilor cu coamă; prea puternice vuietele porţilor închise. Cu tot dinadinsul troienii încearcă să le doboare, ca să intre în tabără. De-n-dată, Menestheus trimite un crainic, căruia îi spune:
(343) "- Porneşte, Thootes şi cheamă pe Telamonidul Aias, sau cheamă mai bine pe-Aiaşii-amândoi. în curând aici se vor fi deschis prăpăstiile Morţii; prea năpraznici sunt căpitanii Lyciei, în groaznicul măcel! Iar dacă şi acolo lupta-i dezlănţuită, să vină doar viteazul fiu al lui Telamon, urmat de Teucros, iscusitul arcaş."
(351) Astfel a grăit, şi crainicu-mplineşte porunca lui. Merge foarte grăbit de-a lungul zidului şi, ajungând lângă ei, le vorbeşte astfel:
"- Fruntaşi ai aheilor acoperiţi-de-aramă, o voi, cei doi Aiaşi! Pe-teâdul Menestheus vă cere să urcaţi pe turn, până la el, să-nfruntaţi pentru o clipă iureşul vrăjmaşilor. De veniţi amândoi, ar fi cel mai cuminte! De nu, prăpastia Morţii se va fi deschis, într-atât de năpraznici sunt căpitanii Lyciei ce s-au dezlănţuit, în cumplitul măcel. Iar dacă şi la voi lupta este aprigă, să vină, cel puţin, slăvitul Aias, fecior al lui Telamon, însoţit de Teucros, arcaşul iscusit."
(364) Auzind aceste vorbe, Telamonidul Aias rosteşte către Aias, feciorul lui Oileus:
"- Rămâneţi aici, tu şi cu Lycomedes, să-ndemnaţi pe danai la straşnicele lupte. Eu mă voi îndrepta să ţin piept urgiei, şi mă voi întoarce după ce voi fi dat o mână de-ajutor celor ce mă cheamă."
198
(370) De-abia rosteşte vorbele şi porneşte cu fratele-i, cu Teucros, care e zămislit de-acelaşi tată, însoţit de Pandion, ce poartă arcu-n-covoiat al lui Teucros. Ajung pe meterezul vajnicului Menestheus, după ce au mers lângă partea dinăuntru a zidului înalt, spre locu-n care biruie vrăjmaşii troieni. Părând un vârtej cumplit şi-ntunecat, vitejii căpitani şi sfetnici ai lycienilor urcă înspre creneluri. Războiul se dezlănţuie, vitejii se luptă cu toţii pieptiş şi groaznice strigăte se-nalţă până la ceruri.
(378) Cel dintâi a fost Aias, fecior al lui Telamon, acela care-a ucis un duşman, prieten cu Sarpedon; Epicles se numea şi era plin de vitejie, el a fost izbit de un bolovan uriaş şi colţuros, ce îl aflase Aias, sus, înăuntrul zidului, aproape de creneluri. Cu greu l-ar putea ţine, cu mâinile amândouă, în zilele noastre, un om, chiar dacă ar fi în puterea vârstei. Dar Aias îl ridică şi-l aruncă de sus asupra viteazului. îi fărâmă coiful cu-patru-gurguie, ca şi oasele capului. De pe-naltul zid s-a prăbuşit Epicles, ca acel ce se cufundă în adâncită apă. Viaţa părăseşte trupul său zdrodit. Teucros ţinteşte cu săgeata lui pe vânjosul Glâucos, fiul lui Hippolochos, în clipa când urca, şi-l izbeşte în locul unde umărul lui nu e acoperit, scoţându-l din luptă. El sare înapoi, părăsind bătălia, de teamă c-un aheu, văzând că e rănit să nu se fi fălit, strigându-şi biruinţa. Sarpedon, privind cum Glâucos pleacă, se simte întristat.
(393) Nu uită totuşi lupta şi cu lancea loveşte pe Alemâon, vlăstar al lui Thestor, apoi îşi trage suliţa. Alemaon e târât şi cade pe brânci, iar armele-i răsună. Cu vânjoasele-i mâini Sarpedon apucă un crenel şi-l zguduie, dărâmând o parte din zidul durat şi astfel croieşte o spărtură mare, pe unde mulţi războinici vor mai putea să treacă.
(400) Teucros şi cu Aias au rămas împreună; primul nimereşte pe Sarpedon în piept, ţintuindu-l cu arcul şi loveşte cureaua strălucită care, în jurul pieptului, îi susţine scutul. Dar Zeus alungă zeiţele Morţii, nevrând ca fecioru-i să fie răpus la pupele corăbiei. Aias se repede şi loveşte cu lancea în scutul lui Sarpedon, dar pavăza opreşte pornirea viteazului. Atuncea Sarpedon se dă puţin în lături, fără

să părăsească
199
lupta-nversunată; inima-i râvneşte să cucerească slavă! îşi întoarce privirile şi-ndeamnă lycienii:
(409) "- De ce, o lycieni, slăbiţi avântul luptelor? Nu-i uşor pentru mine, cu toate că-s vânjos, să dărâm meterezele şi să deschid un drum spre sprintenele năvi. Urmaţi-mă cu toţii. Treaba e cu spor când mai mulţi se adună."
Aşa a grăit şi lycienii, temători de mustrarea stăpânului, de-a val-ma-naintează.
(418) De partea lor, argienii, înăuntrul zidului, cetele-ntăresc. Se află cu toţii puşi la grea-ncercare. Nici vitejii lycieni nu pot prăbuşi înaltul meterez, ca să deschidă calea spre marile corăbii, nici mândrii luptători ai oştilor danae nu pot respinge oastea vestiţilor lycieni, care se apropie. Tot astfel uneori se ceartă doi oameni, cu măsurile-n mâini pentru hotarul unui câmp mănos, ce vor să-l împartă şi luptă pe-o fâşie îngustă de pământ, ca să-şi vădească dreptul; la fel zidul desparte ostile vrăjmaşe în timp ce pe deasupra-i războinicii se-ntrec să-şi sfâşie scuturile, bine rotunjite, din piele de bou şi paveze uşoare. Tăişul armei, neînduratei arme, răneşte pe mulţi, fie că se-ntorc în timpul bătăliei şi descoperă spatele, fie că duşmanul le străpunge pavăza. Mulţi sunt cei răpuşi şi pretutindeni curge sângele troienilor şi sângele aheu, pe creneluri şi ziduri. Dar războinicii Troiei n-alungă pe danai. După cum lucrătoarea cu grijă cântăreşte lâna într-un taler, iar în celălalt pune-o greutate, ţinând cumpăna dreaptă, dobândind astfel o biată simbrie pentru hrana copiilor, la fel şi războiul se află-n dreaptă cumpănă, până în clipa când Zeus îl înalţă pe Hector pe culmea biruinţei, întâiul el se-avântă ca să treacă zidul; şi, cu glas tunător, Pria-midul Hector troienilor le strigă:
(440) "- înainte, troieni, strunitori-de-cai; să prăvăliţi zidul durat de-ahei şi să daţi totul pradă slăvitelor flăcări!"
Astfel îi îndeamnă pe troieni să lupte. Toţi aud glasul său şi, în dese şiruri, pornesc către zid. Urcă înspre grinzile ieşite în afară, cu lăncile în mâini. Din faţa porţii, Hector a smuls un bolovan, lat dedesubt şi la vârf ascuţit (doi oameni de astăzi, chiar cei mai puternici din neamul
200
lor, cu greu l-ar ridica, încărcând căruţa; dară Priamidul singur îl"' învârte în mâinile lui).
(450) Pentru el, Cronidul cu-gând-de-nepătruns l-a făcut mai uşor. Aşa cum vedem câte-un păstor ducând, fără greutate, într-o singură mână, lâna unui berbec, tot astfel Hector, după ce a luat piatra, se duce de-a dreptul spre-naltele canaturi de lemn ale porţii, canaturi ce sunt grele şi bine şlefuite. Poarta e închisa cu doi drugi de fier, ce pe dinăuntru sunt încrucişaţi c-un singur zăvor. Hector se apropie şi-n mijlocul porţii loveşte puternic, cu picioarele-i zdravăn înfipte în pământ. Pietroiul a sfărâmat cele două ţâţâni şi - cu zgomot mare - cade înăuntru. Poarta a mugit şi scârţâie prelung. Drugii s-au rupt, iar lungile scânduri, zdrobite de piatră, se fac ţăndări pe loc. Strălucitul Hector trece peste prag; chipul său e-asemeni repezilor nopţi.
A trecut năvalnic în tabăra aheilor şi pe trup arama scânteie cumplit. Ţine-n mâini două lănci. Doar un Nemuritor ar putea să-l înfrunte, întorcându-l din cale. Privirile-i ard şi, glăsuind mulţimii, porunceşte cetaşilor să treacă peste zid. Cu toţii îl urmează. Unii sar meterezul, alţii se-mprăştie şi au intrat prin porţile temeinic clădite. Atuncea fug danaii, pornind înspre corăbii şi-un vuiet nesfârşit spre ceruri se înalţă.

CANTUL AL XIII-LEA

După ce i-a mânat pe Hector şi troieni aproape de corăbii, Zeus îi lasă pradă suferinţei şi trudei. întoarce privirea sa strălucitoare departe de ei şi vede pînă unde se află ţara tracilor, iscusiţi călăreţi, apoi ţara mysienilor ce ştiu-pieptiş-să-lupte, semeţii hippemolgilor ce-se-hră-nesc-cu-lapte şi meleagurile âbiilor, cei mai drepţi dintre oameni. Căci feciorul lui Cronos nu-şi mai îndrepta ochii scînteind de lumină înspre sfântul Ilion. El, în inimă, ştie că de-acum înainte nici un zeu din Olimp nu-i va mai sprijini pe troieni şi danai.

(10) Dar marele Poseidon nu stă ca un orb de veghe, ci vrea să vadă lupta şi cruntul vălmăşag. El părăseşte marea şi se aşază sus, pe culmea cea înaltă a Sâmosului, cel împădurit, de unde i se arată întreg pământul Idei, cetatea lui Priam şi năvile ahee. Acolo stă înciudat de vrerea Cronidului şi-nduioşat în suflet de soarta danailor, biruiţi de troieni.

Deodată, coboară pe povârnitul munte şi, cu mers grăbit, zeul înaintează. Muntele, pădurea, totul se cutremură sub paşii săi cumpliţi de zeu nemuritor. De trei ori se avântă, iar al patrulea pas ţinta şi-o atinge: Aigâi, unde-i clădit în străfunduri de mare un palat măreţ, lăcaş nepieritor din aur scânteind. Odată ce-a ajuns, zeul înhamă caii cu-pi-cioare-de-aramă şi cu zborul năprasnic, încomaţi cu aur. Ţine în mînă biciul măiestrit din aur, după ce în aur s-a înveşmântat. Urcat acum pe car, spre valuri se înalţă. Zburdă în jurul său dihăniile mării - venind

de pretutindeni — recunoscându-şi zeul; sosesc din vizuini, şi calea-i stă deschisă. Marea bucuroasă în faţă-i se despică. Zboară telegarii, gonind din răsputeri, fără ca osia carului să poată fi stropită. Şi, sărind năvalnic, sirepii lui Poseidon îşi poartă stăpânul spre năvile ahee.

(32) Dar între Tenedos şi stâncoasa îmbros se deschide-o peşteră, în noianul de ape; Poseidon carul acolo şi-l opreşte deshămând sirepii. Le aruncă în faţă cereasca lor hrană şi-i priponeşte cu piedici din aur, pe care nimenea nu le-ar putea zdrobi şi-n nici un chip desface, pentru ca, neclintiţi, să-şi aştepte stăpânul, pe când el se avântă spre ostile
danae.

(39) Asemenea flăcării, sau asemenea furtunii, cetele dese ale troienilor îl urmează pe Hector, cuprins de mânie. Freamătă oastea şi urlă-n nădejdea că năvile ahee vor fi ale lor şi, aproape de ele, vor măcelări luptătorii de frunte. însă zeul Poseidon, cel care împresoară, cutremurând, pământul, după ce s-a ivit din străfunduri de mare, îndeamnă pe-argieni să lupte vitejeşte. A luat chipul lui Calchas, şi glasul lui puternic. Iar celor doi Aiaşi, plin de-nflăcărare, zeul le grăieşte:

(47) "- Aiaşi, veţi apăra ostile argiene, de-n vitejia voastră sunteţi încrezători; şi nu veţi lăsa să vă cuprindă spaima, ce pe toţi îi îngheaţă! Eu nu mă tem, nicicum, de braţele vrăjmaşe, cu toate că troienii pornesc acum năvală şi s-au urcat pe ziduri. Vânjoşii ahei, curând, îi vor opri pe toţi. Mă tem doar de-o năpastă aici, în acest loc unde se află Hector cu-inima-turbată, cel asemenea flăcării şi care se făleşte a fi vlăstar de zeu, feciorul lui Zeus cel atotputernic, el, care mână-acum cetele troiene. Ah, de-ar putea vreun zeu să vă îmbărbăteze, ca dârji să fiţi în inimi, să îndemnaţi pe alţii. Atunci veţi alunga de pe lângă corăbii furiile lui Hector, de însuşi Olimpianul îl va fi stârnit."

(59) Aceste-au fost vorbele celui ce împresoară, cutremurând, pământul. Şi, de-ndată, Poseidon loveşte cu sceptrul pe vitejii Aiaşi şi le varsă în suflet nepotolit avânt. Braţele, picioarele şi trupurile lor deodată sunt uşoare! După cum un şoim cu-aripile-repezi din vârful unei stânci, al stîncii povârnite, se-avântă pe câmpie, în urma unei păsări, tot astfel şi Poseidon a pornit departe, părăsindu-i de-ndată. Dar fiul

lui Oileus, cel dintâi, înţelege că vorbise Poseidon şi, pe dată, rosteşte Telamoniâdului:
(68) "- Un stăpân din Olimp a-mprumutat, o Âias, muritorul chip al prorocului Châlcas. El ne-a îndemnat la luptă aproape de corăbii şi nu ne-a vorbit Câlchas, tâlcuitorul-zborurilor. Lesne l-am cunoscut, când l-am văzut din spate, după cum mergea. îmi creşte-acum în suflet dorul de-a lupta, iar paşii mei şi trupu-mi freamătă de patima încleştărilor."
(76) Feciorul lui Telamon astfel îi răspunde:
"- lata că şi mie temutele-mi mâini feamătă pe lance şi-n pieptul meu se aprinde pofta de-a mă bate. Nu mai pot stăpâni nerăbdarea picioarelor şi nici voinţa mea de-a ţine piept lui Hector, turbat de mânie."
(81) Pe cînd Telamoniâdul astfel vorbea, gândind cu bucurie la luptă-nflăcărată, căci îl stârnise un zeu, Poseidon îndeamnă la luptă pe aheii ce-dornici să răsufle, vrând să prindă putere - zăboveau lângă năvi. Le-a zdrobit mădularele cumplita osteneală şi adânc în suflet le-a pătruns, văzând cum porneau luptătorii Troiei împotriva lor şi cum urcau - glotiş - pe-naltul meterez. Le curgeau, pe sub sprâncene, a-marnice lacrimi. Nu mai credeau acum în izbăvirea lor. Dar soseşte Poseidon în mijlocul danailor şi degrabă sporeşte avântul lor războinic. Mai întâi a stârnit pe Leitos şi Teucros, pe viteazul Peneleos, pe Thoas şi Deipyros, iar, în cele din urmă, pe Antilochos, neîntrecut în lupte, ca şi pe Meriones. Cu vorbe-naripate îi îndeamnă pe toţi:
(95) "- Ruşine să vă fie vouă, tineri din Argos. Dacă porniţi la luptă, veţi putea apăra repezile corăbii, dar dacă părăsiţi amara bătălie, sub loviturile Troiei se va ivi acum ziua prăbuşirii. Şi vai! Ce mi-a fost dat ochilor mei să vadă? Pacostea cea mai cruntă, ce n-am crezut vreodată că se va împlini. Troienii la corăbii! Troienii ce-i credeam fricoase căprioare, neştiind nici să fugă, temându-se de luptă, pradă în pădure şacalilor şi lupilor. Doar în faţa puterii braţelor danae troienii, odinioară, nu se-mpotriveau nici măcar o clipă. Şi iată că acum, departe de cetate şi-aproape de corăbii, ei luptă cu-nfocare din pricina stăpâ-

nului celui nesocotit. Nemulţumiţi, aheii nu vor să se mai bată pentru domnul oştirii, apărând corăbiile ci, mai curând, se lasă ucişi în apropiere de mâinile vrăjmaşe. Dacă-i adevărat că marele Atrid poartă vina grea de a-l fi jignit pe-Ahile cu-mersul-avântat, nu ne e îngăduit să părăsim războiul pentru atâta lucru. Să pornim de îndată! Sufletele viteze pot fi tămăduite. Nu se cuvine vouă, viteji între viteji, să fiţi învinşi de teamă. Nu dojenesc mişeii ce fug din toiul luptei; dar de voi sunt mâhnit şi din adâncul inimii. Haideţi, nesocotiţilor! Cu fiecare clipă nesăbuinţa voastră sporeşte-ntruna răul. Săditi din nou în suflete simţământul ruşinii! La cinste vă gândiţi! Căci ziua sorocită chiar astăzi s-a ivit. Hector e la corăbii, războieşte acolo, chiar Hector cumplitul, cu strigătul puternic, Hector, ce-a zdrobit poarta şi-a sfărâmat zăvorul".
(125) Astfel îndeamnă zeul pe cetaşii ahei, trezindu-le avântul. In jurul celor doi Aiaşi se adună de-ndată puternicele şiruri. Şi dacă zeul Âres şi Pallas Athena, zeiţa care-i-mână-pe-luptătorii-toţi, ar fi fost de faţă, nu rosteau vreo dojana. Laolaltă erau strânşi aşteptând pe troieni şi pe slăvitul Hector, vitejii de frunte, floarea aheimii. Scutul e lângă scut şi coiful lângă coif, şi om de om se reazemă, în şiruri adunaţi. Lucitoarele creste de încomate coifuri, atunci când ei se-apleacă, puternic se lovesc, într-atît sunt de strânse cetele danae, în timp ce-n mâini viteze suliţele freamătă, înălţate ca paveze. Ard toţi de nerăbdare lupta s-o înceapă.
(136) Troienii se avântă pornind drept înainte. In fruntea lor e Hector; şi, ca ieşit din minţi, el asmute pe toţi să pornească năvala! Asemenea pietroiului ce, din creastă de munte, cade pe povârniş, purtat de puhoiul apelor sporite de nesfârşite ploi, de ape ce smulseseră năpraznica piatră din adâncul ţărânei; ea

saltă şi zboară, vuind îndelung prin păduri şi desişuri, rostogolindu-se pe drumu-i sorocit, pînă când în câmpie avântul ei se curmă, şi pe loc se opreşte. Tot astfel aleargă şi Hector foarte mândru că - mergând printre corturi şi-aproape de corăbii - el nu se va opri decât la malul mării, aducînd cu el moartea. Dar, de cum s-a lovit de cetele ahee, s-a şi oprit pe loc. Feciorii Ahaiei, îndârjiţi, îi ţin piept cu suliţe şi cu săbii, alungând pe
205
Hector care, tulburat, dă acum înapoi. Şi cu glas de tunet, ca toţi să-l audă, Priamidul strigă către ai săi:
(150) "- Troieni, lycieni, dardani deprinşi-să-vă-bateţi-în-luptele-pieptişe, rămâneţi pe aproape! Nu vor putea argienii mult timp să mă oprească. Zadarnic se înşiră în zid de apărare. Curând vor fi siliţi sa dea înapoi, dacă-i adevărat că-ntâiul dintre zei, mult vuitorul soţ al zeiţei Hera, e cel care voieşte să-mi dăruie izbânda!"
(155) Şi, rostind acestea, le trezeşte avântul. Păşeşte la mijloc trufaşul Deiphobos, feciorul lui Priam, ţinând în faţă scutul cel-bine-ro-tunjit. Meriones l-a ţintit cu suliţa-i cea lungă şi-a nimerit în pavăza din-piele-de-taur. Sclipitoarea suliţă n-a pătruns în ea, ci se frânge-a-colo unde-ncepe lemnul. O ţinea departe viteazul Deiphobos, temător de aramă. Meriones, atunci, se retrage-nciudat spre ceata alor săi: de două ori înciudat, o dată pentru lancea zdrobită, în luptă, apoi pentru înfrângerea pe care a îndurat-o. Porneşte de-a lungul taberii danae şi a corăbiilor, alergând la cort ca să ia o suliţă.
(169) Războinicii dau lupta şi urlete se-nalţă. Feciorul lui Telamon, Teucros cel dintâi ucide un duşman: pe suliţaşul imbrios, fecior al lui Mentor cel-bogat-în-sirepi. Imbrios locuia, când încă nu veniseră ostile aheilor, în Pedaion şi o luase de soţie pe Medesicâste, zămislită din flori de Dardanidul Priam; dar în Ilion sosiră ostile danae, pe pântecoase năvi, şi el se-ntorsese în ţara Troadei, ca vânjoşia lui să poată străluci în mulţimea troienilor. Trăia acum la Priam, ce-l cinstea deopotrivă cu feciorii săi. Teucros îl izbeşte cu zdravăna-i lance, aproape de ureche; apoi retrage arma şi Imbrios se prăvale. S-ar fi spus că-i un frasin, doborât de aramă pe un vârf de munte, frasin pe care tăişul cumplit l-a retezat; asemenea copacului, Imbrios a căzut, iar, în jurul său, armele-i răsună. Teucros se grăbeşte să-l poată prăda, dar, pe când se avântă, Hector zvârle asupră-i sclipitoarea suliţă. De cum vede venind arma înspre el, se fereşte pe dată şi lancea nimereşte pieptul lui Amphimachos, feciorul lui Cteatos şi nepot al lui Actor, în vreme ce pornea din nou să-nceapă lupta. S-a prăbuşit cu vuiet şi armele-i răsună. Hector se repede să-i smulgă de pe cap coiful ce-i ţine tâmplele,
206
dar Âias îl loveşte cu tăişul aramei. N-a pătruns lovitura în carnea o-crotită de-aramă lucitoare, dar a fost lovit scutul, la mijloc, în gurgui, şi l-a respins pe Hector. Acesta se retrage înapoia celor două leşuri. Şi, de-ndată, argienii târăsc pe cei doi morţi înspre tabăra lor. Stichios, căpetenia oştii ateniene, şi zeiescul Menestheus duc spre şiruri ahee leşul lui Anphimachos, pe când cei doi Aiaşi, cu-nflăcărat avânt, au luat trupul lui Imbrios. Parcă ar fi doi lei ce-au răpit o capră - în ciuda câinilor cu-colţii-ascuţiţi, ce-l hărţuiesc întruna - şi ei o duc departe, prin tufişuri dese, ţinând-o între fălci, pe deasupra pământului. La fel şi cei doi Aiaşi, cu frunte-acoperită de coiful lucitor, au ridicat pe Imbrios pe deasupra pământului, ca să-l prade de arme. Iar feciorul lui Oileus, înfuriat de moartea viteazului Amphimachos, îi retează gâtul -gingaşul său grumaz - şi aruncă ţeasta prin mulţimea cetaşilor. Asemeni unei mingi vine de-a rostogolul capul, în ţărână, până când ajunge la piciorul lui Hector.
(206) Dar zeul Poseidon şi-a văzut nepotul prăbuşit în măcel şi inima-i se tulbură. De-a lungul corturilor şi năvilor ahee, el pleacă să-i asmuţă pe vitejii

danai, şi griji să le aducă semeţilor troieni. Pe drum el întâlneşte pe Idomeneu, vestitul suliţaş, ce se despărţea de un cetaş rănit la pulpă de aramă şi părăsind acum câmpul de bătaie; îl purtau doi ortaci. După ce dăduse porunci cum să-l îngrijească, se îndrepta spre cort viteazul Idomeneu, gata să se-ntoarcă în vălmăşagul luptei. Iar marele Poseidon rosteşte aceste vorbe (luând glasul lui Thoas, fiul lui Andrâimon, domn peste etolieni, ce-i slăvit de norod deopotrivă cu zeii, în cetatea Calydon şi în ţara Pleuronului):
(219) "- Uitat-ai, pesemne, o Idomeneu, sfetnic bun al cretanilor, cum îndemnai pe-ahei să înfrunte troienii?"
Răspunde Idomeneu:
"- Thoas, nici un războinic nu cred că-i vinovat; cu toţii noi ştim care-i legea războiului! Nici unul dintre noi nu-i stăpânit de teamă, vă-dindu-şi mişelia, nu-i nici unul învins de cumplitele spaime, ocolind războiul. Mai curând este voia Cronidului Zeus să piară ruşinos, departe de Argos, cetaşii danai. Ascultă-mă, Thoas, tu cel mereu viteaz,

207
care ştii să mâni la luptă pe oşteni când sunt şovăitori! îndeamnă-i şi acum pe toţi, ca altă dată."
(231)Poseidbn îi răspunde:
"- O idomeneu, să nu se mai întoarcă vreodată din Troada şi s-ajungă batjocura şi desfătarea câinilor acel ce părăseşte măcelul şi războiul. Ia-ţi armele! Porneşte! Să ne unim puterile, lupta să nu-nce-teze, de-ar fi numai noi doi să fi rămas aici. Unirea le aduce chiar şi celor nevolnici putere şi-ndrăzneală. Noi ştim, dacă-i nevoie, să înfruntăm vrăjmaşii şi cei mai îndrăzneţi."
(239) După aceste vorbe, Poseidon se întoarce la trudele războiului; Idomeneu ajunge la frumosu-i cort. în grabă se-nveşmântă în strălucite arme. Ia cele două suliţi şi porneşte la drum. Pare să fie-un fulger, pe care cu mâna-i l-a prins şi-l azvârle Cronidul de sus, de pe naltul Olimp, când vădeşte un semn celor de pe pământ; din flacăra lui, sclipirea-i orbitoare luminează departe. La fel străluce-arama în jurul trupului, în vreme ce aleargă eroul Idomeneu.
(246) De-abia s-a-ndepărtat de năvile-arcuite şi iată că-ntâlneşte pe vizitiul său, pe vestitul Meriones, ce venise la cort o suliţă să-şi ia. Idomeneu, atunci, îi spune aste vorbe:
"- Cel mai drag dintre toţi, tu, vlăstar al lui Molos, tu cel cu-sprin-tene-picioare, ce faci? De ce-ai plecat acum din toiul luptelor, al cumplitului măcel? Cumva ai fost rănit? Te chinuie o săgeată? Sau poate ai venit vreo veste să-mi aduci? Ca şi tine, nu vreau să mai rămân în cort, ci ard de nerăbdare să-i înfrunt pe vrăjmaşi."
(254) înţeleptul Meriones, privindu-l, îi rosteşte:
"- Bun sfetnic al cretanilor, pornisem înspre cort după o alta suliţă. A fost frântă a mea, atunci când s-a izbit de scutul lui Deiphobos".
(259) Cârmaciul cretanilor, Idomeneu, rosteşte:
"- De vii să cauţi suliţi, găseşti şi douăzeci, nu doar una singură; e-o lance proptită chiar în cortul meu, de peretele aflat în faţa uşii. Sunt lăncile vrăjmaşilor, smulse de mâna mea celor ce-au fost ucişi. Nu-mi place să înfrunt duşmanul de departe. Iată de ce am suliţi şi scuturi gurguiate, am coifuri şi platoşă, strălucitoare platoşă!"
208
(266) Cumintele Meriones îl priveşte şi-i spune:
"- în cortu-mi am şi eu sumedenie de prăzi, luate de la troieni, dară corabia-mi neagră se află prea departe. Nici eu nu am uitat ce este vitejia. Şi-ţi spun: duc bătălia în şirul cel dintâi, în vâltoarea luptei ce-a-tâtea slăvi aduce. S-ar putea alţi ahei cu platoşa de-aramă să nu ştie prea bine cât sunt de priceput; însă tu

mă cunoşti, cel puţin aşa cred."
(274) Răspunde Idomeneu:
"- De ce vorbeşti astfel? îţi cunosc vitejia ! Sa zicem că războinicii, toţi cei care sunt buni, s-ar strânge la o pândă; acolo se vădeşte acel ce e destoinic şi se deosebeşte mişelul de viteaz, căci mişelul păleşte şi inima nu-l mână să stea pe acelaşi loc fără ca să tremure. Se-a-şază-n genunchi, se sprijină nevolnicul pe un picior, pe altul, şi inima-i zvâcneşte şi clănţăne din dinţi gândind la zâna Morţii. Viteazul niciodată nu va păli de spaimă, căci Frica nu-l încearcă. Din clipa când s-a-şază la pândă şi aşteaptă, el nu doreşte-n inimă decât să se avânte în cumplitul război. Oricine te-ar vedea, atunci când eşti pândar, nu te-ar dojeni şi nu s-ar îndoi de îndrăzneala ta şi de tăria braţului. Iar de cumva duşmanul te-ar nimeri de-aproape ori din depărtare, n-ai primi lovitura în ceafă sau între umeri. în piept ai fi lovit ori ţi-ar sfârteca pântecul, atunci când tu năvalnic ai porni să lupţi, în şirul cel dintâi. Dară sporovăim precum nechibzuiţii. Să nu mai zăbovim, s-ar putea s-avem parte de trufaşe mustrări. Du-te înspre cort, să-ţi iei zdravănă lance..."
(295) Astfel a grăit, iar Meriones intră ca năpraznicul Ares, ia suliţa din cort şi - cu gândul la luptă - porneşte pe urmele lui Idomeneu. După cum şi Âres, pacostea muritorilor, pleacă spre bătălie, însoţit de Spaima - fiica-i neînfricată - care fugăreşte pe cumpliţii războinici; amândoi pornesc înarmaţi din Tracia să lupte cu ephyrii ori vor să-n-frunte pe vitejii phlegieni şi, fără să asculte de dorinţa nici unuia din cele două neamuri, dăruie biruinţă după placul lor; tot astfel şi Meriones cu vestitu-idomeneu, căpetenii de oşti, pornit-au să lupte scânteind în aramă. Meriones, întâiul, îndreaptă aste vorbe către idomeneu:
209
(307) " - Deucalidule, pe unde doreşti să pătrundem în luptă? Prin dreapta taberii, prin mijloc sau prin stânga unde, mai degrabă decât în alte locuri, aheii cei pletoşi par să aibă nevoie de sprijin?"
(311) Căpetenia cretanilor răspunde lui Meriones:
"- Năvile din stânga pot fi apărate şi de alţi viteji; sunt Âiaşii acolo şi, apoi, e Teucros, cel mai priceput dintre toţi arcaşii, foarte destoinic şi în luptă pieptişă. Ei vor şti să-l alunge pe slavitul Hector, în pofida puterii şi-nflăcărării lui. Cu toată vânjoşia şi patima-i în lupta, cu greu ar birui temutul avânt al mâinilor lor, ca să poată răzbi până la corăbii şi s-aprindă focul. Doar dacă Cronidul ar zvârli cu mâna-i un tăciune aprins peste năvile noastre, şi încă nici atunci n-ar frânge furiile viteazului Aias, fecior al lui Telamon; nici un muritor hrănit de grânele zeiţei Demetra şi al cărui trup îl poate prăbuşi arama tăioasă ori greii bolovani, n-ar alunga din luptă pe Telamoniâd; nici măcar Ahile, zdro-bitor-de-cete în luptele pieptişe ! Doar în alergări poate fi biruit. Să mergem înspre stânga şi vom afla de-ndată de vom aduce faimă duşmanilor în lupte sau de ne va slăvi moartea vreunui potrivnic."
(328) Acestea i-au fost vorbele iar Meriones, asemeni năprazni-cului Ares, porneşte cel dintâi spre locul hotărât.
(330) De cum Idomeneu, domn al cretanilor, se iveşte aidoma vâlvătăii flăcării, urmat de slujitor şi sclipind în aramă, troienii se-ndeam-nă în cete să pornească împotriva lui; şi lupta se încinge la pupele corăbiilor. După cum vedem furtuna pornită de vijelia vântului, dintr-un singur nour, ridicînd din belşug colbul de pe pământ, la fel doar într-un loc se-adună bătălia. Cu toţii, în vălmăşag, freamătă să dezlănţuie cu tăişul aramei măcelul neîndurat. Sălbaticul război, nimicitoarea luptă, deodată s-a zburlit de suliţi înălţate şi de mâini doritoare carnea s-o sfâşie. Ochii sunt orbiţi de fulgerul aramei, de coifuri lucitoare, de scânteierea pavezelor, de platoşe ce-au fost de curând lustruite, în vreme ce duiumul oştilor aleargă din nou să se-ncaiere. Suflet cutezător ar fi acela care se desfată privind truda războiului, fără ca mâhnirea să-i pătrundă sufletul.

210
(345) Nutrind gânduri potrivnice, doi puternici fii ai zeului Cronos pregătesc vitejilor crunte suferinţi. Biruinţa lui Hector şi-a troienilor o urzeşte Zeus, pentru a-l slăvi pe fiul lui Peleu. Nu voieşte nicicum nimicirea aheilor sub zidurile Troiei. Doreşte doar să dăruie slavă zeiţei Thetis şi feciorului ei, cu inimă viteză. Iar zeul Poseidon, după ce se-nalţă din apa sură a mării, vine pe neştiute să asmuţă argienii. îl doare să-i vadă înfrânţi de troieni şi-mpotriva lui Zeus nutreşte uri cumplite. Din aceeaşi obârşie, din aceiaşi părinţi sunt zeii amândoi, dar Zeus cunoaşte taine neştiute, iar el a fost întâiul de Cronos zămislit. Iată de ce Poseidon nu sprijină făţiş ostile danae, ci ca un muritor, de nimeni cunoscut, cutreieră şirurile, stârnind avântul lor. Zeii se află acolo, înnodând crunta luptă, şi deasupra oştilor au întins odgonul, pe care nimic nu l-ar putea desface şi niciodată frânge, odgonul ce zdrobeşte genunchii luptătorilor! *(361)* Atunci Idomeneu, cu toate că părul i-a încărunţit, după ce dezlănţuie năvala danailor, se repede să-mprăştie, în vălmăşagul fugii, pe luptătorii Troiei. L-a ucis mai întâi pe Othryoneus, venit din Cabe-sos până sub zidul Troiei. De puţină vreme sosise în Troada, ademenit de faima cumplitului război, şi-o cerea pe Cassandra, cea mai frumoasă fiică a regelui Priam, să-i fie soţie. El nu aducea daruri, făgăduia în schimb fapte vitejeşti: avea să biruiască alungând pe ahei de pe meleagul Troiei, şi, la rându-i, bătrânul Priam îi făgăduise frumoasa-i fecioară, printr-un jurământ. Cu sclipitoarea-i lance, l-a ţintit cretanul, pe când înainta plin de măreţie, şi pe loc îl doboară. Scutul nu l-a ferit de izbitura lăncii şi vârful de aramă în pântec s-a înfipt. Cu vuiet a căzut, în vreme, ce, fălos, striga biruitorul:
(374) "- Te fericesc Othryoneus, cum n-am mai fericit pe nici un muritor, de-ţi ţii făgăduiala dată domnului Troiei, când ţi-a sortit pe fiica-i să-ţi fie soţie. Am putea şi noi să-ţi făgăduim, ţinând cuvântul dat, pe fiica mai frumoasă a lui Agamemnon, adusă din Argos ca să-ţi fie mireasă, dacă vei voi să te alături nouă, spre-a nimici trainica cetate a regelui Priam! Haide, ne urmează la negrele corăbii, ca asupra nunţii să ne învoim. Nu suntem nici noi nesăţioşi de daruri."
211
(383) Astfel a vorbit. Şi idomeneu târăşte pe Othryoneus prin cruntul vălmăşag, ţinându-l de picioare. Dar iată că Asios soseşte-n ajutor. Se află pe jos, în faţa telegarilor şi-a carului. Sirepii, ce-s ţinuţi de cârmaciul lor, ating cu suflarea umerii stăpânului. Din inimă ar vrea să-l ajungă din urmă pe Idomeneu, pentru a-l lovi, dar cretanu-i mai iute; şi c-o lovitură îi străpunge grumazul, mai jos de bărbie. Asios s-a prăbuşit, asemenea stejarului, a plopului, a bradului înalt pe care pădurarii îl taie cu topoarele bine ascuţite, sus pe-un vârf de munte, să-n-tocmească din el zdravene corăbii. Asios zace acum întins la pământ înaintea carului şi a telegarilor. Dinţii îi scrâşnesc şi mâinile râcâie ţă-râna-nsângerată. Şi atunci vizitiul - încremenit de spaimă - nu întoarce sirepii, spre a-i putea feri de braţele vrăjmaşe. Deodată l-a văzut viteazul Antilochos, nimerindu-l cu lancea chiar în mijlocul trupului; platoşa de aramă nu-l poate ocroti şi suliţa pătrunde în pântecu-i, adânc. A căzut horcăind din carul meşterit, în vreme ce Antilochos, feciorul lui Nestor, mână telegarii din şirurile troiene spre cetele da-nailor cu-frumoase-cnemide.
(402) De moartea lui Asios se mânie Deiphobos care, venind a-proape de Idomeneu, zvârle asupra lui sclipitoarea-i lance. Viteazul a văzut-o şi de ea se fereşte, sub pavăza cea-bine-rotunjită, din piele de bou, cu două mânere frumos ferecate. Ghemuit sub ea, el se pleacă adânc şi suliţa trece zburând pe deasupra. Dar scutul scrâşneşte când lancea l-atinge. Mâna lui Deiphobos n-a zvârlit-o în zadar. In drumu-i porneşte lovind pe Hypsenor, păstorul de oameni, sub piept, în ficat, şi-i năruie genunchii.
(413) Vădindu-şi îngâmfarea, îi strigă Deiphobos:

"- L-am răzbunat pe Asios şi-n lăcaşul lui Hades, în temniţa grea, cu poarta ferecată, spre care-acum porneşte îţi dau însoţitor, ca să-ţi bucure inima."
(417) Aheii îl aud strigându-şi biruinţa şi se lasă învinşi de amărăciune. Mai mult decât toţi, eroul Antilochos îndură durere. în pofida mâhnirii, nu-şi lasă tovarăşul. Aleargă să-l apere, veghind asupra lui;
212
cu pavăza l-acoperă. Doi cetaşi, credincioşii Mecisteus Echiâdul şi slăvitul Alâstor, îl poartă spre corăbii, suspinând din greu.
(424) Nimic nu-i mai poate stăvili avântul lui Idomeneu. Stăruie-n dorinţa-i să poată-nvălui, în noapte adâncă, un cetaş troian ori să cadă zdrobit, cu vuiet prelung, în vreme ce-alungă năpasta ce pândeşte pe ostaşii danai. Şi atunci se iveşte feciorul lui Aisyetes, coborâtor-din-Zeus, eroul Alcâthoos, ginerele lui Anchise, ce pe fiica-i mai vârstnică i-a dat-o de soţie, pe Hippodâmeia, cea mai dragă părinţilor dintre toate vlăstarele din palatul lor. Le întrecea cu mult prin frumuseţea ei. Şi iată de ce un războinic ales, din întinsa Troadă, o alese miresă. Dar astăzi Poseidon îl biruia pe soţu-i, sub greaua lovitură a lui Idomeneu. Zeul aruncă un văl pe ochii-i lucitori, năruind puterea albelor mădulare. Nici nu poate fugi, nici nu se poate-ntoarce, ca sa fie ferit de lovitura lăncii, ci stă încremenit de parcă-i o coloană ori copacul înalt cu frunzişul bogat. îl izbeşte cretanul cu suliţa, în piept, rupându-i zalele ce ştiuseră, pân-acum, să-l ferească de Moarte. Când vârful aramei tunica i-o sfâşie, se aude trosnind. Troianul se prăvale şi armele-i vuiesc; iar lancea rămâne înfiptă în inimă care nu mai bate, şi se miş-că-n cadenţă capătul aramei. Ares cel năpraznic viaţa i-o răpune. Şi, semeţ, cretanul strigă biruitor:
(446) "- Pentru unul singur, trei au fost ucişi! Cred, acum, Deiphobos, că nu mai sunt dator. Dar tu, nesocotite, prea tare te făleşti! Vino de mă-nfruntă şi vei vedea ce fiu coborâtor-din-Zeus a venit aici, în lumea muritorilor. Mai întâi, fost-a Zeus părintele lui Minos, domnitorul Cretei. Şi Minos, mai apoi, zămisli un fiu, cel fără de prihană, ce se numea Deucalion. Chiar el mi-a fost părinte; şi domnea în Creta cu-n-tinse pământuri. Iară năvile mele m-au purtat pân-aici întru năpasta ta, a părintelui tău şi-a tuturor troienilor."
Acestea i-au fost spusele. Şi şovăie Deiphobos între două gânduri: să dea înapoi, să caute un cetaş în ostile troienilor cu-inimi-viteze, ori singur să se-ncumete a înfrunta bătălia.
(458) Mai înţelept îi pare să caute pe Enea. Şi-l află în picioare, în urma gloatelor, mâhnit că nu vrusese, în ciuda vitejiilor, să-i dea
213
regele Priam cinstirea cuvenită. Deiphobos se-apropie rostind aceste vorbe, înaripat cuvânt:
(463) "- Enea, tu acela care-mi eşti bun sfetnic, chiar în această clipă ocroteşte-ţi cumnatul, dacă-n adâncul inimii de soarta lui îţi pasă. Urmează-mă, de-ndată, ca leşul lui Alcâthoos, al cumnatului tău, să-l smulgem din lupte, căci odinioară în palat te-ngrijea când erai un copil. Idomeneu, slăvitul, l-a ucis în război."
(468) Astfel vorbea Deiphobos şi, în sinea sa, Enea se tulbură a-dânc. Cu gânduri năprasnice, porneşte spre cretan. Acesta îl aşteaptă; nu este înfricat, aşa cum sunt copiii răsfăţaţi de părinţi. Pe amândoi îi întâmpină, asemenea mistreţului bizuit pe puterea-i când, în loc singuratec, pe povârniş pe munte, pândeşte năvala unor vânători. Privirea sa scânteie ca focul aprins, spatele i se zbârleşte, iar colţii şi-i arată; e gata să se zvârle împotriva oamenilor şi-a cetelor de câini. Tot astfel aşteaptă şi Idomeneu, fără să dea-napoi, în faţa pornirii vrăjmaşe a lui Enea. Pe toţi ai săi îi cheamă în ajutorul lui: pe Aphareus, Deipyros, viteazul Ascâlaphos şi cei mai iscusiţi în trebile războiului: Meriones şi Antilochos. Cu vorbe-naripate astfel îi asmute:
(481)"- Grăbiţi-vă, prieteni. Sunt singur! Ajutor! Mă tem de avântul sprintenului

Enea, ce porneşte acum împotriva mea. Năvalnicul viteaz ştie să doboare potrivnicii în luptă. E-n floarea tinereţii şi aceasta i-e puterea. Dac-aş mai fi tânăr, cu inima-nfocată ce mi-a fost dăruită, s-ar vedea de-ndată căruia dintre noi doi îi e sortită slava."
(487) Astfel grăi eroul şi cu toţii într-un suflet se rânduie, alături, ţinând scutul plecat pe umerii lor. Enea, şi el, îşi cheamă ortacii pe care îi zăreşte: pe Deiphobos şi pe Paris, pe divinul Agenor, viteji precum şi el, căpetenii din Troia, ce-l urmau pe Enea, precum urmează oile berbecul lânos când părăsesc păşunile şi pornesc la izvoare, iar păstorul se bucură. La fel, în pieptul său, se bucură Enea, când ceata alor săi păşeşte-n urma lui.
(496) Cu toţii se reped, în lupta pieptişă, cu lăncile lungi în jurul leşului. Arama răsună pe piepturi cumplit, când ei se năpustesc în aprig vălmăşag. Enea şi cretanul, viteji între viteji, slujitorii lui Âres,

ard de nerăbdare de-a se lovi cu arme. Enea, cel dintâi, îşi aruncă suliţa; dar, văzând-o venind, cretanul se fereşte şi lancea, tremurând, se-nfige în ţărână. Zadarnic a zvârlit-o mâna lui vânjoasă.
(506) Izbeşte Idomeneu pe Oinomaos, nimerindu-l în pântec şi tăişul aramei platoşa i-o sfâşie. S-a prăbuşit troianul şi zace-acum în colb, iar degetele lui zgârie pământul, în jur. Cretanul smulge lancea din trupul sângerând, dar nu-i poate lua armele; e copleşit de ploaia săgeţilor ce cad. De vrea cumva să fugă în urma lăncii sale din mâi-nile-i ţâşnită, ori de vrea să ocolească loviturile duşmane, picioarele-i pierdut-au avântul de-odinioară. Dar, în lupta pieptişă, se pricepe s-alunge clipa nemiloasă. Pe când se-ndepărta, Deiphobos îl ţinteşte şi zvârle-asupra lui sclipitoarea-i suliţă. Căci îi poartă troianul o ură ne-m-păcată. Dar nici de astă dată suliţa nu-l izbeşte. Vajnicu-Ascâlaphos, vlăstarul lui Enyâlios, e lovit de lancea ce-i străpunge umărul. S-a prăvălit viteazul, strângând în pumni ţărâna.
(521) Ares cel puternic, cu-glas-spăimântător, nu ştie că vlăstarul lui a fost doborât pe câmpul de război. Sub norii cei de aur stă pe culmea Olimpului, ca zeii ceilalţi, din voinţa lui Zeus, departe de luptă. Şi-atunci, în jurul leşului, războinicii se-avântă din amândouă taberele, ca să lupte pieptiş. Deiphobos îi smulge sclipitorul coif. Dar, dintr-o săritură, îl răneşte Meriones, năprasnic ca şi Ares, lovindu-l în braţ. Din mână cade coiful, cu-creasta-cea-înaltă, şi răsună puternic. Din nou Meriones porneşte ca hultanul şi-i smulge din braţ puternica lance; apoi se retrage, în ceata alor săi. Atunci, Polites - fratele lui Deiphobos - prinde trupul în braţe, ca să-l poată scoate din vălmăşagul luptelor. îl duce spre sirepii rămaşi cu vizitiul şi carul lucitor, departe de câmpul unde se bat vrăjmaşii. Şi pornesc spre cetate, în vreme ce Deiphobos, sleit de suferinţă, geme neîncetat, iar sângele şiruie din braţu-i lovit.
(540) Potrivnicii se-ncaieră şi urlete cumplite pretutindeni se-nalţă. Atunci dă piept Enea cu Aphareus, feciorul lui Caletor, lovindu-l în grumaz cu ascuţita lance. Capul i se pleacă, iar pavăza şi coiful urmează, în căderea-i, trupul său lovit. Moartea-l copleşeşte, moartea care-

sfâşie-inimile-oamenilor. La rându-i, Antilochos îl pândeşte pe Thoon şi, când acesta îi întoarce spatele, îi retează vâna care trece de-a lungul spinării, plecând de la ceafă. Thoon cade pe spate şi zace în ţărână, întinzând braţele spre ceata alor săi. Dintr-un salt, Antilochos se află lângă el, să-i poată prăda armele - privind cu luare aminte la ce-n jur se petrece. Sosesc să-l înconjoare troieni, de pretutindeni, şi-ncearcă să lovească pavăza-i cea largă, dar nu poate atinge arama neîndurată, în dosul scutului, frageda lui carne. Căci zeul Poseidon, cutremurătorul pământului, ocroteşte pe fiul preaslăvitului Nestor, chiar atunci

când se află sub grindină de suliţi şi grele lovituri. Mereu e un potrivnic ce vrea să-l înfrunte, iar el se învârte în mijlocul vrăjmaşilor; neo-bosita-i lance întruna se roteşte, fără vreun răgaz. Inima-i vitează îl mână să zvârle, oricând, tăişul lăncii ori să se apropie ca să lupte pieptiş.
(560) Şi, pe când Antilochos împărţea lovituri prin gloata vrăjmaşă, Adâmas - ce-l văzuse - se repede spre el şi-l izbeşte în platoşă. Dar zeul Poseidon cu-plete-ntunecate zădărniceşte fapta, nevrând să-i hărăzească viaţa feciorului lui Nestor. Jumătatea suliţei stă înfiptă-n scut, cum ar fi ţăruşul învârtoşat de foc, cealaltă jumătate zace-acum la pământ. Spre a se feri de moarte, Adâmas se retrage spre ceata alor săi. în urma lui soseşte, fugărindu-l, Meriones şi cu lancea în mînă îl loveşte cumplit, între buric şi partea cea mai de jos a pântecului, acolo unde durerea e de neîndurat, când Ares te loveşte. în acel loc Meriones lancea şi-o împlântă. Troianul însoţeşte în cădere lancea care-l străpunge şi se zbate amarnic, cum s-ar zbate boul când e cu de-a sila târât pe povârniş, de văcarii l-au prins în curelele lor, trăgându-l după ei; tot astfel, scurtă vreme, se zbate şi Adâmas până ce Meriones se-a-propie de el, trage din carnea-i suliţa şi pe ochii-Asiâdului s-aşterne umbra Morţii.
(576) Helenos îl loveşte în tâmplă, de aproape, pe viteazul Deipy-ros, cu marea-i sabie tracă şi-l prăvale în colb. Coiful sare departe, apoi cade pe jos. îl ridică un oştean când se rostogoleşte printre paşii războinicilor. Iară beznele nopţii cuprind privirea lui.
216
(581) Puternicul Menelau e cuprins de durere şi porneşte, mânios, spre vajnicul Helenos, rotind tăioasă lance. Troianu-ncoardă arcul şi amândoi deodată dau să zvârle armele - unul tăişul lancei, iar celălalt săgeata, care a şi ţâşnit. Feciorul lui Priam îl nimereşte-n platoşe, deasupra pieptului, dar cumplita săgeată şi-a luat zborul pieziş. După cum într-o arie largă de treierat, de pe-o mare lopată care vântură grâul, sare bobul cel negru ori bobul de mazăre, prin strădania unui om, sau de se-mprăştie-n vânt, tot astfel, de pe platoşă amarnica săgeată zboară înapoi, rătăcind departe. Atridul Menelau, la rându-i, a lovit mâna lui Helenos care ţinea arcul cel-bine-şlefuit şi arma de aramă prin mână i-a trecut. Helenos se retrage spre cetele troiene, să ocolească Moartea. Mâna i-atârnă grea, târând lancea de frasin. Inimosul Agenor o trage din rană şi mâna o-nveleşte în lâna răsucită a praştiei, pe care pentru el o ţinea vizitiul.
(601) Acuma Peisandros merge drept împotriva viteazului Menelau. Ursita-i rea îl duce spre moartea-ngrozitoare, ucis de braţul tău, în cumplitul măcel, o vajnice Menelau. Pornesc unul spre altul şi sunt acum aproape. Menelau a ţintit, dar lancea din drumu-i se abate. Peisandros loveşte pavăza lui Menelau, vestitul său duşman; tăişul a pătruns şi lancea grea s-a frânt. Iar atunci când Peisandros, cu bucurie-n suflet, crede c-a biruit, Menelau trage sabia ţintată-în-argint şi se-a-vântă asupră-i. De sub pavăză Peisandros apucă toporul cel bine întărit cu-aramă lucioasă, mânerul netezit din lemnul de măslin, şi amândoi se-ncaieră. Troianul izbeşte sus, în creasta coifului, ce-l cu coamă de cal. Iar Menelau loveşte ceva mai sus de nas, în osul frunţii lui. Oasele troznesc şi ochii-nsângeraţi căzut-au la pământ! Trupul, încovoiat, se prăvale-n ţărână. Cu picioru-i pe piept Menelau se mândreşte, rostind aceste vorbe:
(620) "- Aşa veţi părăsi, până-n cele din urmă, corăbiile danailor cu-sprinteni-telegări, troieni neobrăzaţi! Nu v-aţi mai săturat de urletul războiului, de atâtea ocări şi toate silniciile. Ocară cumplită, o câini blestemaţi, fost-a aceea pe care noi am îndurat-o! Căci în faţa mâniei lui Zeus Tunătorul, inima nu vă tremură - Zeus Tunătorul, ocrotitorul
217
gazdelor, va şti să nimicească înaltele ziduri ale îlionului! Smintiţi aţi fost atunci când aţi luat cu voi soţia-mi legiuită şi atâtea comori, o voi care aţi fost primiţi în

casa mea, cu cinstea cea mai mare. Aveţi un singur gând: să zvârliţi asupra corăbiilor noastre ce-iute-străbat-marea focul-nimicitor, măcelărind aheii. Va veni însă ziua când pornirea voastră fi-va stăvilită, în pofida patimei ce vă mână în luptă. O tu, Părinte Zeus! Prin înţelepciune îi întreci pe oameni şi pe zeii toţi şi de voinţa ta atârnăm pe pământ. Dar de ce părtineşti pe-aceşti înfumuraţi, nesăţioşi de război, necruţând nici o viaţă? Ne saturăm de toate în această lume: de dragoste, de somn, de cântul cel mai dulce şi de dăn-ţuit. Şi-s mai ispititoare decât pofta războiului, de care troienii tot nu s-au plictisit.
(640) Astfel a grăit şi, răpind armura celui care-i mort, vajnicul Menelau cetaşilor o dă; apoi din nou porneşte printre luptătorii întâiului şir.
(643) Asupra lui s-avântă Harpalion, vlăstarul regelui Pylaimenes. Pe tatăl său l-urmase ca să lupte la Troia. Dar nu se va reîntoarce pe tărâmurile patriei. De-aproape-l nimereşte, în mijlocul scutului şi-arama nu-l străpunge. Atuncea se întoarce printre cetaşii săi, ferindu-se de Moarte. Ochii lui pretutindeni aruncă vii priviri, de teamă - nu cumva să-l lovească arama. Şi cum fugea viteazul, îi zvârle Meriones o săgeată amară, care-i trece prin coapsă şi străbate băşica. Pe loc se prăbuşeşte, în braţele ortacilor; şi viaţa i se stinge! Lungit ca un vierme, el zace în ţărână. Negrul sânge şiroie, umezind pământul. Paphla-gonii viteji s-au adunat în juru-i şi, adânc mâhniţi, îl aşază pe car, purtându-l spre cetatea preasfântului Uion. Părintele-i cu ei, plângând amarnic fiul, ce nu-l va mai putea răscumpăra vreodată.
(660) Din clipa-n care Paris l-a văzut ucis, îi clocoteşte inima de uri nestăvilite, căci îi fusese oaspe. Cu necaz îşi zvârle săgeata de aramă. Euchenor era un luptător aheu, fiu al lui Polyidos, om bogat şi viteaz, locuind în Corint. Când plecase spre Troia, ştia bine Euchenor prea jalnica soartă care-l aştepta, căci bătrânul său tată, prorocul Polyidos, spunea că va pieri, de rămânea în ţară, de-o boală nemiloasă,

dar că va fi răpus de lovituri troiene, dacă pleacă pe năvile cele-bine-arcuite. Se străduie-atunci să scape de-urgia oştilor danae, ca şi de crunta boală, ferindu-şi astfel inima de-atâta suferinţă. Dar iată ca Paris îl izbeşte prin falcă, aproape de ureche; iar viaţa părăseşte trupul său lovit. Şi-ngrozitoarea umbră de-ndată îl învăluie.
(673) Astfel luptau războinicii, ca vâlvătaia focului, pe când slăvi-tul Hector nu aflase încă de cele întâmplate. Nu ştia că la stânga repezilor corăbii argienii ucideau luptătorii troieni. Şi că aveau să fie slăviţi în curând, într-atât acela care împresoară cutremurând pământul, stârnise pe danai, ba chiar cu tăria-i îi ajutase-n luptă. Hector se bătea-acolo unde, întâia dată, spre zid se năpustise şi spre poarta aheilor, frângând desele şiruri; acolo se află corăbiile lui Aias şi ale lui Prote-silaos, trase pe prundul încărunţitei mări şi-acolo este zidul durat cu mult mai jos, iar - mai mult ca oriunde - oamenii şi caii, în vâltoarea războiului, se înfruntă năpraznic.
(685) Beoţienii şi ionienii cu-veşmintele-lungi, locrienii şi phthie-nii şi slăviţii epeeni abia dacă pot să-i ţină piept lui Hector, necum să-l alunge în avântul lui cel-asemenea-flăcării, pe vajnicul troian, când a-cesta porneşte împotriva corăbiilor danae. Au intrat în luptă războinicii aleşi ai cetăţii Atena, în frunte cu Menestheus, vlăstar al lui Peteos, iar în urma lui sosea Pheidias, Stichios şi cu vânjosul Bias. Căpitani ai epeenilor sunt slăvitul Meges, fecior al lui Phyleus, Amphion şi Dra-cios, iar în fruntea phthienilor sunt Medon şi Podârces, viteazul războinic. Medon e fiu din flori al lui Oileus şi fratele lui Aias. Locuieşte în Phylâce, departe de ţara-i, căci ucisese un om, pe fratele Eriopidei, al maşterei, soţia lui Oileus, iar Podârees este vlăstarul Phylacidului Iphiclos. Amândoi războiau, căpitani ai dârjilor phthieni, alături de beoţieni, în apărarea năvilor. Iar Aias, fecior al lui Oileus cu-pasul-uşor, nici măcar c-un pas nu se depărtează

de viteazul Aias, fiu al lui Telamon. Amândoi s-ar părea că sunt precum boii de culoarea vinului, ce trag într-o pârloagă cu acelaşi foc plugul meşteşugit, iar sudoarea şiroie la rădăcina coarnelor. In afara plugului bine şlefuit, nimic nu-i
219
desparte când adâncesc brazda cu înverşunare, pân-ajunge plugul la capătul ţarinei. Tot astfel şi Aiaşii, unul lângă altul, stau nedespărţiţi.
(709) Dar pe când cetaşii urmează pe Âias, fiu al lui Telamon, şi pe rând îi poartă scutul rotunjit, de cumva sudoarea şi cu oboseala i-au biruit genunchii, inimosul Âias, fiul lui Oileus, nu-i urmat de-o oaste venită din Locrida, căci puterea inimii nu-i mână oamenii să se bată în lupta pieptişă. N-au coifuri de aramă cu-coamă-de-cal, nici scuturi rotunjite şi nici lănci din frasin. L-au însoţit pe rege până în Troada, bizuiţi pe arcuri şi praştiile din lână frumos împletită, cu care vor acuma s-alunge duşmanii, în ciuda grindinii de crunte lovituri. Cetaşii lui Aias, fiu al lui Telamon, înfruntă-n astă vreme cetele vrăjmaşe şi pe slăvitul Hector cu-coif-strălucitor, cel mai aprig în luptă; iar locrie-nii trag, pitulaţi în spatele celorlalţi ahei, lovindu-i cu praştia. Ei seamănă frica în cetele troiene; şi-ncetul cu încetul avântul li se curmă oştenilor din Troia.
(723) Şi, atuncea, jalnic părăseau corăbiile şi tabăra danailor, fugind înspre Ilionul cel-bătut-de-vânturi, dacă Polydâmas nu se-apropia de Hector, de neînfricatul Hector, rostindu-i aste vorbe:
"- O Hector, firea ta te împiedică să urmezi vreodată sfatul altuia. De cumva în război zeii ţi-au sortit o inimă vitează, te crezi şi în sfat mai presus decât toţi. Darurile toate nu le poţi avea. De Nemuritorii au dat unui om vitejia-n lupte, altuia dăruit-au meşteşugul dansului, al cântarului ori acel al ceterii. Cronidul uneori ne sădeşte în cuget mul-tă-nţelepciune ce pe mulţi ajută, aducând mântuirea, dar mai ales o cunoaşte cel ce-i înzestrat cu harul acesta. îţi voi spune acum gândurile mele, ce-mi par potrivite. în jur, pretutindeni arde în văpăi roata războiului. După ce troienii trecut-au de zid, unii stau în spate acoperiţi de arme; alţii, mai puţini, luptă împotriva unui mare număr şi s-au răzleţit, aproape de năvi. Retrage-te şi cheamă pe vitejii de frunte. Să vie toţi aici, să luăm hotărârea cea mai de folos: fie că vom porni asupra corăbiilor, nădăjduind că zeii ne vor ajuta, fie că părăsi-vom fără su-ferinţi tabăra duşmanului. Mă tem că danaii plăti-vor datoria biruinţei
220
de ieri! Aproape de corăbii - şi o ştiu prea bine - aşteaptă un războinic nesăţios de lupte, ce nu va zăbovi departe de război."
(748) Acestea i-au fost spusele şi minunatul sfat e pe placul lui Hector. De-ndată, din car, sare pe pământ, acoperit de arme, rostind aceste vorbe:
"- Opreşte-i, Polydâmas, aici pe toţi vitejii. Mă voi duce chiar eu să înfrunt duşmanul şi mă-ntorc îndată, după ce voi fi împărţit porunci."
(754) Spunând aste cuvinte, Hector se avântă. Pare un munte troienit de iarnă şi, strigând, el zboară printre şirurile troiene şi ale ajutoarelor. De cum îi aud glasul, aleargă cu toţii înspre Polydâmas, feciorul lui Pânthoos. Dar acesta cutreiera printre şiruri să-i găsească pe Deiphobos, pe stăpânul Helenos, puternic luptător, pe Asiâdul Adâmas, mai apoi pe Âsios, vlăstarul lui Hyrtacos. îi găseşte la urmă, dar n-au fost cruţaţi vitejii nici de nefericire şi nici de mâna Morţii. Unii şi-au pierdut viaţa aproape de corăbii, sub lovituri danae, zăcând acum pe glie, alţii sunt în cetate, răniţi de departe ori în lupta pieptişă. Hector îl zăreşte, în stânga luptelor, pe slăvitul soţ al frumoasei Helena, care-i îmbărbăta pe cetaşii troieni, stârnindu-i la război. Şi de-ndată el se-a-propie, mustrându-l cu asprime.
"- Nefericite Paris, ţi-e chipul minunat, dar vai, eşti un smintit ce amăgeşti femeile. Spune-mi unde sunt Helenos cel-puternic şi Asiâdul Adâmas, feciorul lui Hyrtacos, Deiphobos, Othryoneus? E ceasul când se năruie preaînaltul Ilion, pe

când prăpastia Morţii ţie ţi se deschide." *(774)* Alexandros răspunde:
"- Patima te-ndeamnă pe cel Iară vreo vină să-l învinuieşti; chiar dacă vreodată m-am depărtat de lupte, maică-mea n-a adus pe lume un nevolnic. Din clipa când războinicii dezlănţuit-au lupta în preajma corăbiilor, n-am încetat o clipă să înfruntăm danaii. Au fost ucişi cu toţii, cei de care mă-ntrebi, afară doar de doi, ce părăsiră lupta, izbăviţi de Zeus, însă răniţi la braţ: Deiphobos şi Helenos. Porunceşte-ne tot ce cugetul te-ndeamnă; şi noi te vom urma, fără a şovăi, atâta vreme cât
221
puterile ne-ajută. Nici un muritor, oricât ar dori, nu poate război mai presus de tăria-i".
(788) Acestea i-au fost vorbele şi inima lui Hector se lasă-nduple-cată. Au pornit amândoi acolo unde iureşul este cel mai năprasnic şi vălmăşagul crunt; în jurul lui Cebriones şi al lui Polydâmas, al lui Phâlces, Orthâios, al viteazului Polyphetes, Pâlmys şi al lui Ascânios şi-al fiului lui Hippotion ce Mbrys se numeşte. Veniseră cu toţii din mănoasa Ascanie, în ajun, în zori, să-nlocuiască morţii. Dar în această clipă Zeus îi îndeamnă să înfrunte vrăjmaşii. Războinicii pornesc asemeni vijeliei, când Părintele Zeus din înălţimi detună şi, pe pământ, dezlănţuie năpraznice vântoase, izbind apele mării - nesfârşite talazuri - cu vuiete cumplite. Sar crestele boltite din marea-nviforată şi, spumegând, se-nalţă una după alta. Tot astfel şi troienii pornesc, în şiruri dese, şi unul după altul urmează căpeteniile strălucind în aramă. Feciorul lui Priam, Hector, e-n frunte, asemenea lui Ares - pacostea muritorilor. Ţine pavăza-n faţă, făurită din piei şi ferecată zdravăn în lu-citoarea-aramă. Coiful scânteietor îi saltă pe tâmple. De-a lungul şirurilor înaintează-ncet, pas cu pas, să-ncerce pe vajnicii anei. Se vor trage-napoi, văzându-l pe viteaz ocrotit de pavăză - cum de ei se apropie? Dar Hector Priamidul nu le tulbura inima. Şi Âias, cel dintâi, se iveşte-nainte-i, vorbind sfidător:
(810) "- Hai, nesocotite, vino mai aproape! De ce cauţi zadarnic să-i sperii pe-argieni? Suntem, fără-ndoială, pricepuţi în lupte şi doar biciul lui Zeus - pacoste cumplită - ne poate birui. Vei fi crezând, în inimă, că vei putea înfrânge corăbiile danailor? Sunt braţe şi la noi, ce vor şti să le apere. Mai curând s-ar putea ca cetatea Ilion cu-trainicele-ziduri de mâinile noastre să fie pustiită. Şi clipa e aproape, când - fugar - vei ruga, din inimă, pe Zeus ca şi pe zeii toţi, să dăruie sirepilor năvalnica iuţeală a şoimului în zbor. Când te vor purta înapoi spre cetate, stârnind colbul câmpiei."
(821) De-abia a vorbit şi iată că o pasăre se iveşte în dreapta: o pajură, zburând departe-n înălţimi. Din rândurile argiene un strigăt se
222
înalţă, la acest semn ceresc; dar preamăritul Hector răspunde încrezător în puterile sale:
"- O Âias, flecăreşti ca un lăudăros, născocind doar minciuni. De mi-ar fi dat să fiu Zeus purtător-de-egidă şi vlăstarul Flerei, zeiţa prea-slăvită, dac-aş fi preamărit cum e Pâllas Athena şi arcaşul Apollo, aşa cum cred în inimă că se vor prăbuşi, chiar în această zi, ostile danae. Şi chiar tu, cel dintâi, vei fi doborât de lancea mea cea lungă, dacă vei îndrăzni acuma s-o înfrunţi. Tăişul aramei o să-ţi sfâşie carnea, gingaşa ta carne, ca-floarea-de-crin; şi se vor înfrupta din grăsimea-ţi şi din carne, câinii din Troia şi păsările ei."
(833) După aceste vorbe, Priamidul porneşte în fruntea luptătorilor. Vin cu toţii în urma-i şi strigă-nfiorător. Groaznic urlă şi-aheii - nu şi-au uitat avântul -, aşteptând pornirea vajnicilor troieni. Din părţile-amân-două, strigătele se-nalţă la slăvile cereşti, strălucitor lăcaş al veşnicului Zeus.

CANTUL AL XIV-LEA

Nestor aude strigătele de luptă şi, în vreme ce bea, rosteşte Ascle-piâdului înaripate vorbe:
"- O mărite Machâon, cum să cumpănim mersul întâmplărilor? Mai puternic se-nalţă strigătul războiului. Tu vei rămâne-n cort. Des-fată-te cu vinul de-culoarea-flăcării, aşteptând pe roaba cu pletele frumoase să-ţi încropească apă bună de îmbăiat şi sângele să-l spele. Eu mă voi duce sus, urcat pe-o movilă, să pândesc ce se-ntâmplă."
(9) După aceste vorbe, Nestor a luat scutul feciorului său, al vajnicului Thrasymedes strunitor-de-cai, strălucitorul scut, ce se află în cort; voinicul îl luase pe al tatălui său. Bătrânul mai apucă o zdravănă lance, cu vârful de aramă, şi iese pe câmp. Jalea se vădeşte privirilor sale. Zăreşte pe danai fugind învălmăşiţi, urmăriţi de troieni, iar zidul, durat cu trudă de ahei, prăvălit la pământ! Aşa cum vedem nesfârşita mare unduind adesea de un freamăt mut, când apele presimt că se-as-mute furtuna, iar vântul, vuind, porneşte pe cer, în timp ce-aşteaptă marea, neştiind încotro se vor rostogoli talazurile ei, mânate de suflarea măritului Zeus, tot astfel se sfâşie inima lui Nestor, neştiind care gând va trebui să aleagă: să meargă spre mulţimea cetaşilor danai, ori porni-va de îndată înspre Agamemnon, domn-al-oştirilor? După ce-a chibzuit, hotărăşte-n gând să-l afle pe Atrid, în vreme ce războinicii de-a valma se ucid şi arama nemiloasă, ce-n jur i-acoperea, scrâşneşte cumplit sub lovitura săbiei şi-a lăncii tăioase cu-cele-două-vârfuri.
224
(27) Şi iată că bătrânul întâlneşte pe regii ce-din-Zeus-se-trag, venind dinspre corăbii, răniţi de-aramă: vlăstarul lui Tydeus, Odiseu şi Atridul. Năvile sunt departe de câmpul de bătaie, pe marginea mării, spre larga câmpie. Lângă pupele lor duraseră ei zidul. Ţărmul nemărginitei mări, oricât ar fi de lung, n-ar adăposti atâtea corăbii. Locul este prea strâmt. Năvile-acopereau deschiderea mării, între două stânci. Regii sosesc mâhniţi, sprijinându-se-n suliţi, voind să privească războiul şi să poat-auzi urletele lui. Văzându-l pe moşneag, inima lor îngheaţă şi domnul oştirii astfel le vorbeşte:
(42)" - Bătrâne Neleid, faima aheimei, de ce ai părăsit nimicitoa-rea luptă şi ai venit aici? Mă stăpâneşte teama că Hector Ucigaşul va făptui ce-a spus cândva, în adunarea semeţilor troieni: nu se va întoarce în cetatea Ilinoului înainte de-a da pradă corăbiile flăcărilor vii şi-a nimici vrăjmaşii. Tot ce-a rostit, atunci, acuma se-mplineşte. Vai nouă, toţi argienii cu-frumoase-cnemide se poartă precum Ahile, cu ciudă împotrivă-mi. Nu vor să se mai bată la pupele corăbiilor, în apărarea lor."
(52) Bătrânul Neleid astfel cuvântează:
"- Faptele-s împlinite, nici Zeus Detunătorul nu le-ar putea schimba! Zidul neclintit, pavăză corăbiilor şi-a oştilor ahee, surpat de mâini duşmane nu-i de nici un folos şi ducem lângă năvi lupte necruţătoare, nesfârşite lupte, fără măcar să ştim încotro-s fugăriţi cei din oastea danae, chiar de am urmări de-aproape bătălia. Ucişi sunt toţi de-a valma şi-i crunt urletul luptelor! De ne-ar ajuta mintea să gândim cu folos cum să îndreptăm răul! Nu cred că ar fi bine ca vreunul dintre noi să intre-n focul luptei. Răniţii nu-s în stare să înfrunte vrăjmaşul!"
(64) Răspunse Agamemnon:
"- O Nestor, dacă oamenii se bat pentru corăbii şi dacă meterezele, pe care le-am durat, nu-s de nici un folos şi nici şanţul săpat nu ne poate-ocroti, în pofida trudei, atunci fără-ndoială, spre ruşinea noastră, Zeus, în puterea-i, doreşte să

ne vadă pierind, pe un pământ ce-i departe de Ârgos. Odinioară ştiam că sprijină din inimă pe vajnicii ahei; dar, în ceasul răstriştei, prea bine înţeleg că Zeus îi înalţă pe semeţii
225
troieni pân-la Nemuritori, înlănţuind avântul cetaşilor noştri şi puterea braţelor. Cu toţii să urmaţi sfatul pe care-l dau: să-mpingem corăbiile din întâiul şir pe nesfârşita mare, ancorate adânc departe de ţărm, până se va lăsa nemuritoarea noapte. Şi dacă troienii curma-vor bătălia, pe valurile divine vom putea trage năvile. Cine ne-ar dojeni că ocolim năpasta, fie şi-n toiul nopţii? Mai bine să fugim, decât s-ajungem pradă grelelor năpaste."
(82) Iscusitul Odiseu priveşte încruntat, rostind lui Agamemnon: "- Ce cuvinte ai rostit, preavestite Atrid, blestemat muritor? Ţi-e dat să porunceşti unei josnice oşti, iar nu să fii domn, poruncindu-ne nouă. După cum văd că Zeus hotărât-a să toarcem firul dureros al cruntului război, depanând suferinţa din timpul tinereţii, până în anii târzii când viaţa ni se stinge. Vrei să părăseşti întinsa cetate, când am îndurat atâtea pentru ea? Teme-te ca vreun argian să-ţi audă cuvintele nevrednice să iasă din gura unui om ce le cunoaşte şartul; din gura purtătorului unui sceptru regesc, de ale cărui porunci ascultă toţi da-naii! Sunt cuvinte rostite de cel care-i urmat de o slăvită oaste. Gânduri nesăbuite te mână să vorbeşti. Tu vii să ne îndemni a trage corăbiile cu-şiruri-de-vâslaşi pe nesfârşita mare, când urletul războiului răsună încă-n jur? Pesemne, vrei să faci duşmanului pe plac, în clipa biruinţei, când noi ne prăbuşim în prăpastia Morţii? Când vor vedea aheii năvile plutind, vor ocoli războiul, privind în altă parte; iar sfatul tău, Atride, cârmuitor-de-oşti, ne duce lapieire!"
(103) Atunci domnul oştirii lui Odiseu răspunde:
"- Rău mă lovesc, în inimă, mustrările tale. Eu nu silesc pe-ahei, împotriva vrerii, să-mpingă pe mare sprintenele corăbii cu-şiruri-de-vâslaşi. De-un tânăr ori bătrân mă va povăţui, mă bucur cel dintâi".
(109) Diomede atunci le vorbeşte:
"- Nu-l căutaţi prea mult; iată-l în faţa voastră! Doar să plecaţi urechea la cele ce voi spune, fără vreun necaz sau cu păreri de rău, că aş fi printre voi cel mai tânăr cârmaci. Mă mândresc că sunt fiu de vajnic războinic. Tydeus mi-a fost tatăl, dar zace, sub ţărână, în cetatea The-bei. Trei feciori se născuseră, feciori fără cusur, din vestitul Portheus:

226

Âgrios şi Melas - locuind în Pleuron, pe muntele înalt al Calydonului - iar al treilea, Oineus, cârmuitor-de-care, cel mai bun dintre toţi. Oineus a fost tatăl tatălui meu şi-n vreme ce rămase în Calydon, părintele meu rătăci un timp pe multe meleaguri şi se statornici în ţara Ar-golidei, urmând vrerea lui Zeus şi a tuturor zeilor. îşi luase de soţie pe fiica lui Adrestos; amândoi trăiau într-o casă frumoasă şi îmbelşugată, stăpânind, de asemeni, pământuri mănoase, de grâu acoperite, şi livezi bogate, unde se-nşiruiau pomii roditori, precum şi oi fără număr. Prin lancea sa vitează, strălucea Oineus. Veţi fi auzit toate câte v-am spus, doar sunt adevărate! Şi n-aţi putea gândi că-s din neam de nemernici, vrednici de dispreţ, ca să nesocotiţi sfatul pe care-l dau. Chiar de suntem răniţi, să pornim înspre luptă; ne sileşte Nevoia! Pe câmpul de bătaie să ne ferim de suliţi şi ploaia se săgeţi, ca să nu îndurăm rană după rană. Noi ne vom mulţumi în cetaşi să trezim avântul războinic, să-i îndemnăm pe acei care vor să urmeze inima lor mânioasă, neluând parte - şi ei - la crunta bătălie".
(133) Acestea le-a rostit. Şi toţi, plini de avânt, l-ascultă şi-l urmează. Cu Atridul în frunte, pornesc spre câmpul luptei.
Dar slăvitul Poseidon nu veghează ca orbul. A luat înfăţişarea unui om bătrân;

şi-aproape de Agamemnon, după ce i-a prins mâna, în ăst chip îi vorbeşte:
"- Pesemne, o Atride, inima cumplită din pieptul lui Ahile se va fi bucurat când priveşte măcelul şi fuga danailor. Lipsit e de simţire şi blestemat i-e gândul! Preafericiţii zei nu-ţi poartă nici o pică şi ceasul va veni când căpitanii Troiei şi cei mai mari din Sfat, pe întinsa câmpie vor fugi spre Ilion, departe de corturi şi sprintenele corăbii, stârnind colbul în jur. îi vei vedea, tu însuţi, cu ochii tăi, Atride!"
(147) Aşa a grăit şi zeul porneşte strigând atât de tare, încât glasu-i răsună cât nouă sau zece mii de glasuri, ce se-nalţă în lupta încleştată a zeului Ares; atât e de cumplit urletul, ţâşnit din adâncul pieptului zeului Poseidon, încât stârneşte-n cugetul cetaşilor ahei patima războiului, a ne-ncetatei lupte.
227
(153) Hera, zeiţa cu-tronul-de-aur, din înaltul Olimp, pe un pisc aşezată, l-a văzut pe fratele-i încununat de glorie, ostenind în lupta ce pe bărbaţi înalţă; şi inima-i tresaltă, bucurându-se! Dar Hera l-a văzut şi pe Zeus stând pe cea mai înaltă dintre culmile Idei cu-multe-izvoare, iar inima i se tulbură. Slăvită zeiţă cu-ochii-mari-de-juncă şovăie în gându-i, plănuind s-amăgească pe Zeus Detunătorul. Socoate că-i mai bine, prea frumos gătită, s-o pornească spre Ida, Cronidului trezindu-i dorul de a se-aşterne alături de ea, desfătaţi de iubire. Apoi, să-i adoarmă privirea şi mintea, vărsându-i lui Zeus liniştea ce-a-duce somnul cel plăcut. Porneşte-nspre iatacul, clădit de Hephaistos, feciorul ei drag, care îi durase o zdravănă uşă cu trainic zăvor. Nici un muritor nu l-ar putea deschide. Trece pragul uşor şi închide canaturile. Pe trupul ei vrednic de a fi dorit, şterge cu ambrozie tot ce l-a întinat şi-l unge apoi cu uleiul zeiesc, minunatul ulei, a cărui mireasmă îi pla-ce-ndeosebi. Când s-a răspândit de-a lungul palatului cu-pragul-de-aramă, tot cerul şi pământul s-au înmiresmat. După ce şi-a uns Hera chipul şi trupul, îşi piaptănă părul, împletindu-l cu mâinile în cosiţe frumoase; de pe zeiasca-i frunte cosiţele cad. Apoi ea îmbracă o haină zeiască, de-Atena croită şi cusută de ea, cu multe podoabe; două sponci de aur o prind, lângă piept! Se-ncinge Hera şi c-un brâu de aur, de unde atârnă o sută de ciucuri. Prinde cerceii cei minunaţi, de lobul urechilor, având fiecare câte trei nestemate scânteind în lumină. îşi aşază pe frunte luciosul văl nou, alb cum e lumina astrului de foc şi de mândrele picioare îşi leagă sandale. După ce s-a gătit, cu toate podoabele, iese din încăpere şi cheamă pe-Afrodita, fără ca vreun zeu să prindă de veste şi astfel grăieşte:
(190) "- Vrei să te încrezi în mine, copilă, împlinindu-mi dorinţa? Ori pentru că în inimă, cândva, mi-ai purtat ciudă, mi-o vei respinge acuma, de vreme ce troienii sunt cei pe care-i sprijini?"
Afrodita, fiica Cronidului, îi răspunde Herei:
"- O slăvită Hera, fiica marelui Cronos, spune-mi gândul tău! Inima mă îmbie să ţi-l împlinesc, de îmi stă în putinţă".
Cu prefăcătorie, Hera glăsuieşte:
(198) "- Dăruie-mi, rogu-te, farmecul iubirii cu care ştii să birui pe oameni şi pe zei. Mă duc spre hotarul depărtat al lumii, la Părintele zeilor, bătrânul Oceanos şi la maica Tethys, la cei care-n palat m-au hrănit şi crescut din acea zi în care Rhea mă-încredinţase grijii lor cea bună, pe vremea când Zeus cu-glas-răsunător aşeza pe Cronos sub mănosul pământ şi nesfârşita mare cea-care-nu-rodeşte. Plec! Vreau să pun capăt vrajbei dintre ei. Nu-şi mai împart culcuşul şi, de mult, se lipsesc de plăcerea iubirii, într-atâta mânia le covârşeşte sufletul. De-aş izbuti, cumva, inima să le-o înduplec, trezindu-le dorul îmbrăţişărilor şi bucuria dragostei, vor îndrăgi de-a pururi şi-o vor slăvi pe Hera." Zeiţa Afrodita, zeiţa surâsului, astfel îi răspunde: "- Nu pot şi nici nu vreau ruga să ţi-o resping. în braţele lui Zeus te odihneşti zeiţă, în braţele celui mai presus decât toţi!"
(214) După aceste vorbe, de la sân desprinde panglica înflorată în care sunt

cuprinse toate farmecele: iubirea, dorinţa şi vorbele de dragoste ce cuceresc inimile şi-nşală orice cuget, chiar cel mai cumpănit. Afrodita o pune în mâinile Herei şi, de-ndată, îi spune:
"- Primeşte şi ascunde panglica la sân. în podoaba ei se cuprind toate farmecele şi te încredinţez că nu te vei întoarce fără a fi împlinit ceea ce râvneşte inima ta."
La aceste vorbe, Hera zâmbeşte şi-n sân pune panglica cea fermecată.
(224) Apoi, Afrodita porneşte spre casă, pe când slăvită Hera, soţia lui Zeus, dintr-o săritură a părăsit Olimpul, oprindu-se în Pieria, apoi în Emathia; şi, iarăşi, se-avântă spre şirul munţilor troieniţi-de-ierni, ai vitejilor traci, iubitori-de-cai. în mersul ei, trecând peste creste înalte, atinge-abia pământul. De la Âthos, zeiţa se îndreaptă spre mare, vijelioasa mare, şi ajunge, dintr-un zbor, în slăvitul Lemnos, cetatea lui Thoas. Acolo era Somnul, frate bun al Morţii; şi luându-l de mână, rosteşte toate numele-i:
"- Stăpân tuturor zeilor şi stăpân al oamenilor, o Somnule, tu, care cândva ai vrut să-mi împlineşti rugile, ascultă-mă şi astăzi şi de-a pururea îţi voi mulţumi. Adoarme, sub sprâncene, ochii strălucitori ai lui
229
Zeus Cronidul, de cum mă vei vedea în braţele-i culcată; şi îţi voi dărui un jilţ frumos din aur, un jilţ nepieritor, lucrat cu măiestrie de fiul meu Hephaistos. Dedesubt va pune, pentru tine, o treaptă, ca să-ţi poţi, la ospeţe, sprijini picioarele."
Desfătătorul Somn îi răspunde Herei:
(243) "- Slăvită zeiţă, fiică a lui Cronos! Oricare dintre zeii cei-fără-de-moarte lesne l-aş adormi, chiar de-ar fi Oceanos cu-unde-bo-gate, Părinte al tuturora. Dar de fiul lui Cronos nu mă pot apropia somnul să-i aduc, decât dacă el însuşi ar vrea să mă cheme. Mi-a fost învăţătură, când ruga ţi-am urmat-o. Era în acea zi când semeţul He-racles, vlăstarul lui Zeus, pornise spre mare, departe de troieni, după ce năruise cetatea Ilionului. Am adormit atunci cugetul lui Zeus, stăpânul egidei, împrăştiind deasupră-i desfătatul somn, în vreme ce în inimă urzeai gânduri haine. Ai stârnit atunci, pe marea-nvolburată, cumplite vijelii şi l-ai purtat spre Cos, minunata cetate, departe de ce-taşi, pe fiul lui Zeus. Când s-a trezit Cronidul, stăpânit de furii, silnici pe zei în palatul său; şi mai ales pe mine cerca să mă găsească! M-ar fi azvârlit din înaltul cer, ca să pier nevăzut, în adâncul mării, dacă Noaptea, stăpână a zeilor şi a oamenilor, nu m-ar fi mântuit. Căutam adăpost spre ea, rugător, şi Zeus îşi stăvili groaznica urgie, sfiindu-se să supere sprintena Noapte. Şi vii din nou, acuma, să-mi ceri să-ţi împlinesc porunca pierzătoare?"
(263) Hera cea slăvită cu-ochi-de-juncă astfel îi răspunde: "- De ce rostogoleşti atâtea griji în inimă? Crezi că Zeus sprijină, cu aceeaşi patimă, pe semeţii troieni, cum se îndârjise pentru feciorul său, viteazul Heracles? Hai, îţi voi dărui o tânără Graţie, care se va numi, de-acum înainte, frumoasa ta soţie.
(270) Aşa a grăit; iar Somnul îi răspunde cu bucuria-n suflet: "- Fie, mă învoiesc. Dar jură-mi, o Hera, pe apele Styxului, cumplitului Styx, atingând cu o mână glia roditoare şi, cu cealaltă, marea ce scânteie, ca să ne fie martori zeii subpământeni, din jurul lui Cronos, că-mi vei dărui - dintre toate Graţiile - pe Pasithea, cea pe care de mult şi în fiecare zi fierbinte o doresc."
230
(277) Astfel îi vorbeşte şi Hera, zeiţa cea-cu-albe-braţe, de-ndată se-nvoieşte şi-i jură după voie! Cheamă pe zeii toţi aflaţi sub Târtaros, ce se numesc Titani, iar după ce-a jurat, părăsesc amândoi cetăţile Lemnos şi Imbros. înveşmântaţi în ceaţă, merg cu repeziciune şi ajung la Ida cu-multe-izvoare, maică a sălbăticiunilor. Părăsesc la Lectos drumul lor pe mare, pornind pe uscat; şi vârfurile codrului, sub paşii lor, se leagănă. Somnul s-a oprit, până ce ochii

Cronidului n-apucă să-l zărească. Pe un brad uriaş s-a suit de-ndată, pe cel mai înalt, din câţi cresc pe Ida, acel care străpunge văzduhul urcând înspre cer. Acolo se-ascunde, sub ramurile verzi, asemeni păsării cu viers răsunător, căreia, pe munţi, zeii-i spun Chalcis, iar oamenii Cymindis.
(292) Hera urcă sprintenă pe cel mai înalt pisc al muntelui Ida şi Zeus Tunătorul a zărit-o venind. în inima-i înţeleaptă s-a trezit puternic dorinţa de-odinioară, când se uneau ei doi, în acelaşi culcuş, pentru prima dată, fără ştirea părinţilor. în faţa-i se ridică, spunându-i toate numele:
"Hera, care-ţi sunt gândurile, de-ai venit pân-aici, de pe-naltul Olimp, fără car, fără cai?"
(300) Şi slăvită Hera zice cu viclenie:
"- Mă duc spre hotarul pământului mănos, să-l văd pe Oceanos, obârşie a zeilor, şi pe maica Tethys, care, împreună, m-au hrănit cu grijă în lăcaşul lor. Vreau să-i văd, să pot pune capăt nesfârşitelor certuri. De-atât amar de vreme nu-şi împart culcuşul, lipsiţi de plăcerile dulcelor iubiri; atât de mult mânia le năpădeşte sufletul. La poalele Idei cu-bogate-izvoare caii mă aşteaptă să mă poarte pe glie şi pe undele mării. Pentru tine venit-am, coborând din Olimp, nu cumva să te superi că, fără ştirea ta, porneam spre-Oceanos cu-apele-adânci." *(312)*
Stârnitorul furtunii astfel îi răspunde:
"- Nimic nu te zoreşte să pleci de îndată. Rămânem în culcuş, desfătaţi de iubire. Dorinţa-mi niciodată n-a fost mai pătimaşă, de-am dorit o zeiţă, ori de-a fost o femeie. Nu mi-au tulburat sufletul, biruindu-mi inima, nici soţia lui Ixion, mamă a lui Peirithoos, deopotrivă cu zeii în înţelepciune, nici Danăe, frumoasa cu-glezne-minunate, fiica lui Acri-
231
sios şi mama lui Perseu, cel mai de vază dintre eroii toţi, nici cea care a avut drept tată pe Phoinix şi mi-a născut pe Minos şi pe Rhandâ-manthys, cel asemenea zeilor, nici Semele la Theba, ori Alcmena, aceea care-l născu pe fiu-meu, pe vestitul Heracles cel mult îndurător; iar Semela-mi dădu fecior pe Dionysos, bucuria celor ce-sunt-sortiţi-Morţii! Nici Demeter, regina cu-frumoase-plete, ori slăvită Leto, şi nici chiar tu, o Hera! Nespus e de dulce patima cu care mă-nrobeşti. Sufletul meu freamătă de-o dragoste puternică."
(329) Iar slăvită Hera cu prefăcătorie îi răspunde lui Zeus:
"- Aprige Cronid, ce vorbe ai rostit? Vrei să ne dedăm plăcerilor iubirii, aici, pe culmea Idei, în văzul tuturor? Oare îţi dai seama ce s-ar întâmpla dac-un Nemuritor, zărindu-ne culcaţi, s-ar duce să vestească pe zeii ceilalţi? Cum aş mai putea, din braţele tale, porni înspre iatac? Dacă asta ţi-e vrerea şi inima-ţi râvneşte, n-avem la îndemână cămara durată de fiul tău Hephaistos, trainic întărită la uşi cu usciori? Să ne culcăm acolo, de-aşa de mult doreşti culcuşul iubirii."
(341)Zeas îi grăieşte:
"- Hera, să nu te temi c-un om, ori un zeu, te vor putea vedea. Te voi înveli, ca să te ascundă, într-un nour de aur. Nici razele Soarelui, scânteind deasupra-ţi, nu te vor zări."
Aşa a vorbit Zeus. Şi braţele-i cuprind pe nevasta sa. Pe pământul slăvit, sub ei, creşte de îndată o iarbă amestecată cu lotusul cel fraged, acoperit de rouă, cu şofran şi zambilă - un aşternut moale, care-i ocroteşte deasupra pământului. Amândoi se aştern pe covorul de flori, sub norul de aur, ce picură încet rouă lucitoare.
(352) Şi astfel adoarme Părintele Zeus, pe culmea Gargaros, biruit de iubire, cu soţia în braţe. Desfătatul Somn în fugă porneşte spre nă-vile ahee, spre a-l vesti pe cel ce-nconjoară-pământul, pe cutremurătorul Poseidon. Se-apropie de el şi astfel îi grăieşte, cu-naripate vorbe:
(357) "- Poseidon, ajută-i, fie pentru o clipă, atât cât doarme Zeus, pe sărmanii

ahei! O dulce amorţire îl învăluie ochii şi, ca să-l amăgească, Hera s-a dăruit mângâierii lui."
232
(361) Aşa grăieşte Somnul şi pleacă înapoi, spre seminţia cea vestită a muritorilor. L-a stârnit pe Poseidon să sprijine danaii. Dintr-o săritură, zeul e-n picioare, în fruntea luptătorilor din întâiul şir şi strigă, poruncindu-le:
"- Şi de data aceasta îngăduiţi, argieni, să vă biruie Hector, s-ajungă la corăbii, după cum se laudă şi de-atâtea ori o spune, pentru că Ahile - cu inima-nciudată - rămâne lângă năvi? Dar dorul Peleidului nu ne-ar mai roade sufletul, dacă între noi am şti să ne-ajutăm. Cu toţii urmaţi-mi sfatul! Ocrotiţi-vă trupul cu scutul cel mai bun, scutul cel mai mare. Sub coiful sclipitor ascundeţi-vă frunţile. Şi prindeţi în mâini suliţa cea mai zdravănă. Porniţi cutezători; voi merge-n fruntea voastră şi vă spun că feciorul slăvitului Priam, în pofida-ndrăznelii, nu ne va ţine piept! De-un luptător viteaz, cumva, poartă pe umeri o pavăză mai mică, s-o dea unui ostaş mai puţin destoinic, iar pavăza mai mare s-o ţină pentru sine.
(378) Aşa a vorbit zeul şi cu toţii se bucură, plecându-se poruncii. Cu toate că-s răniţi, Diomede, Odiseu şi cu Agamemnon rânduiesc oştirea şi, pe rând, războinicilor armele le schimbă. Oşteanului cel bun îi dă armura bună, iar celui mai prejos o armură mai proastă. Merge în fruntea lor stăpânul Poseidon. In mâna-i vânjoasă ţine o spadă lungă, înfricoşătoare, asemeni unui fulger. Nimeni n-ar îndrăzni, în cumplitul măcel, să se-apropie de sabie. De spaimă, s-ar retrage.
(388) La rândul său, Hector oastea o rânduieşte. Şi vrajba se dezlănţuie! In frunte sunt Poseidon cu-plete-azurii şi slăvitul Hector. Primul - apărătorul vitejilor danai, iară celălalt - sprijinitorul Troiei! Dar, deodată, marea îşi sporeşte undele. S-apropie, se revarsă spre corturi şi corăbiile cetaşilor argieni, în clipa când, urlând, ei se-ncleştau în luptă. Talazul, ce-n larg e pornit de suflarea cumplitului Boreas, vuieşte mai puţin lovind malul râpos! Focul scânteietor nu urlă-atât de tare, când aprinde pădurea în văile de munte, nici vaietele vântului nu răsună mai jalnic, când turbat se dezlănţuie şi frânge stejarii cu-frunziş-înalt, cum răsună - puternic! - strigătele troienilor şi-ale aheilor, în vălmăşagul luptelor când armele se-nfruntă!

233
(402) Atunci falnicul Hector aruncă cel dintâi, împotriva lui Âias, lancea lui cea lungă, în clipa când acesta se îndreaptă spre el. L-a izbit fără greş chiar în locul unde, pe piept, se-ncrucişează cele două curele: cureaua scutului şi cureaua săbiei, ţintată-în-argint. Ocrotesc amândouă pielea lui gingaşă. Mânios că lovitura a pornit zadarnic din mâinile lui, ferindu-se de moarte, Hector se retrage spre cetele troiene. Dar, pe când pornea puternicul Aias, fiu al lui Telamon, a apucat o piatră - din cele folosite la proptirea corăbiilor (stau adunate în jur şi se rostogolesc sub paşii luptătorilor). Aias o ridică şi zvârle bolovanul pe parma-clâcul chelnei, izbindu-l pe Hector în piept pe lângă gât. Lovit, Hector se-nvârte, cum se-nvârte-o sfârlează; şi-n urma-i piatra îşi urmează drumul, căzând la întâmplare. După cum stejarul, smuls din rădăcini de trăsnetul lui Zeus, cade la pământ şi în jurul lui se simte duhoarea de pucioasă, iar omul ce se află, cumva, prin apropiere priveşte-nfrico-şat; cumplit i se păruse trăznetul lui Zeus; tot astfel şi avântul slăvitu-lui Hector a căzut în ţărână. Lancea scapă din pumn! Coiful şi scutul cad deasupra lui, iar armele-i răsună! Atunci fiii Ahaiei, într-un urlet cumplit, se reped spre Hector, nădăjduind să-l tragă înspre tabăra lor. Suliţele cad ploaie. Nu-l răneşte niciuna, fie de aproape, fie de departe. Eroii se-apropie şi l-au înconjurat, să-l poată apăra: sunt aci Polydamas, Enea, Agenor, Sarpedon - căpitanul lycienilor vestiţi - şi Glâucos, vânjosul. Cu toţii înalţă scuturi bine rotunjite înaintea trupului. Cetaşii îl ridică şi

îl duc pe braţe, departe, în spatele câmpului de luptă, până-n locul unde sprintenii telegari stau alături de car şi de vizitiu. Sirepii lui Hector pornesc înspre Troia, ducându-l rănit şi gemând din greu.
(433) Când au ajuns la vadul frumosului Xanthos, cu-ape-nvolbu-rate, vlăstar al lui Zeus, din car îl coboară, l-aşază pe pământ şi-l stropesc cu apă. Eroul îşi vine-n fire şi, stând în genunchi, scuipă sânge negru; apoi cade, din nou, pe spate la pământ. Lovitura lui Aias îi biruie suflarea.
(440) Argienii, văzând c-au alungat din luptă pe viteazul Hector, mai vârtos pornesc împotriva troienilor; şi-au regăsit avântul ce părea

pierdut. Atuncea Oileiâdul, repedele Âias, se avântă asupra ortacului Sâtnios, fiu al lui Enops, rănindu-l cu lancea; fusese zămislit de-o minunată nimfa - naiadă - pe când el păştea cireada de boi, aproape de malul râului Satnioeis. Feciorul lui Oileus s-apropie de el, şi-l loveşte în coapsă. Omul cade-n ţărână; şi, în jurul său, danaii şi troienii aprind nemilos lupta. Dar spre el se-ndreaptă, să-l poată apăra, Poly-damas, fecior al lui Pânthoos, cu lancea în pumn. Răneşte pe Protoe-nor, vlăstar al lui Areilycos, la umărul drept, lancea năpraznică stră-pungându-i umărul. Cade la pământ, iar mâinile-i râcâie ţărâna din jur. Atunci Ploydâmas îşi strigă izbânda cu vădită mândrie:
"- Şi de astă dată, n-a ţâşnit zadarnic din braţul puternic al lui Ploydâmas lancea lui tăioasă. S-a înfipt adânc, în carnea argianului, ca să-i fie reazim până ce coboară în lăcaşul lui Hades."
(458) Aşa a vorbit; şi jalea-i cuprinde pe fiii Ahaiei, auzindu-i strigătul, ce vestea biruinţă. Viteazul Aias fiul lui Telamon, cel mai mult simte inima-i răscolită; Protoenor căzuse alături de el şi, văzând cum pleacă, eroul Polydâmas, el azvârle asupra-i scânteietoarea suliţă. Troianul se fereşte, ocolind neagra Moarte şi sare într-o parte. Lovitura izbeşte pe Archelochos, fiu al lui Antenor, sortit de zei pieirii. Lancea l-a izbit în locul unde capul se leagă de ceafă, la ultima vertebră, tăin-du-i două vine. Războinicul a căzut şi, în prăbuşirea sa, capul, nasul şi gura au ajuns în ţărână, înaintea picioarelor. La rându-i, strigă Aias, ca s-audă Polydâmas cel-fără-de-cusur:
(470) "- Răspunde Polydâmas, fără să te prefaci: viaţa ăstui troian nu cumva plăteşte moartea lui Protoenor? Nu-mi pare-un om de rând, nici fiu de sărăntoci. Oare nu e fratele sau fiul lui Antenor strunitorul-de-cai? Se aseamănă, la chip, cu neamul lui Antenor."
(475) Astfel a vorbit Aias, care ştia ce spune. Durerea cuprinde inimile troiene; şi Acâmas, de-ndată, soseşte-n ajutorul fratelui ucis. A rănit cu suliţa pe beoţianul Promachos, care se căznea să târască leşul, ţinându-l de picioare. Strigând cu îngâmfare, se laudă Acamas:
(479) "- Argieni făloşi! Durerile şi gemetele nu sunt doar pentru noi! Veni-vor curând răstriştile Morţii şi în tabăra voastră. Prea iubitul

Promachos, răpus de lancea mea, doarme un somn adânc. N-am vrut să fi rămas îndatorat c-o moarte: a fratelui meu! Acel care în urmă lasă un frate, o rudă, se va putea mândri că-l răzbună de moartea-i şi alungă năpasta."
(486) Aşa grăi Acâmas şi-i cuprinse durerea pe fiii Ahaiei, auzin-du-i strigătul ce vestea biruinţă. Cel mai mult Peneleos se simte tulburat. Năvalnic, se repede-asupra lui Acâmas, ce nu vrea să-l înfrunte. Porneşte-atunci să lupte cu Ilioneus, vlăstarul lui Phorbas cu-foarte-multe-turme; îl îndrăgise Hermes şi - dintre toţi troienii - era cel mai bogat. Viteazul Peneleos răneşte pe singurul fecior ce-l zămislise mai-că-sa, izbindu-l sub sprinceană, la rădăcina ochiului. Pupila ţâşneşte, când lancea străbate ţeasta voinicului şi-ajunge pân-la ceafă. Troianul a căzut cu braţele întinse, şi-atunci trage Peneleos ascuţita-i spadă, lo-vindu-l în plin: i-a retezat grumazul! Capul şi casca lunecă la pământ, cu zdravănă lance înfiptă în ochi. Ca pe-o floare de mac îl ridică Peneleos, rostindu-şi biruinţa:

(501) "- Din partea mea, vestiţi părinţilor că-i vremea jălaniei la palat. Nici Alegenoridul n-are să mai bucure inima nevestei, întorcân-du-se acasă în ziua când aheii vor părăsi Troada, ca s-ajungă în patrie!"
(506) Aşa a grăit. Toţi s-au cutremurat; şi-nfioraţi, cu privirea cernită, caută încotro ar putea să fugă, spre-a ocoli prăpastia Morţii.
(508) Şi-acuma spuneţi-mi, o Muzelor ce-aveţi lăcaşul în Olimp, cine cel dintâi a luat, printre ahei, prăzi însângerate, din clipa când Poseidon încuviinţă danailor mărirea biruinţei? Cel dintâi răni Âias pe Hyrtios Gyrtiadul cu-sufletul-dârz, căpetenie a mysienilor. Antilochos răpune pe Phâlces şi Mermeros, iar Meriones pe Morys şi Hippotion. Teucros ucide pe Prothoon şi Periphetes. Atridul îl izbeşte în coastă pe Hyperenor, păstorul de oameni; şi arama pătrunde-n trupu-i adânc, sfâşiindu-i măruntaiele. Prin rana deschisă, viaţa lui Hyperenor a zburat departe; iar umbrele Morţii i-acoperă privirea! Dar cei mai mulţi cad sub braţul lui Aias Oileiâdul, cel-fără-de-pereche, atunci când fugăreşte oştenii-nfricoşaţi, dacă Zeus voieşte să iste în mulţime învălmăşita fugă.

CANTUL AL XV-LEA

După ce, în fugă, au trecut de pari şi de şanţul adânc, iar mulţi au fost ucişi de braţele aheilor, palizi de spaimă, troienii s-au oprit în apropierea carelor. Alături de Hera cu-tronul-de-aur se trezeşte atunci, pe culmile Idei, feciorul lui Cronos; şi, dintr-o săritură, el e în picioare. Vede prigonită oştirea troienilor şi, în mijlocul lor, pe zeul Poseidon sprijinind danaii. Zeus îl zăreşte şi pe viteazul Hector, vlăstarul lui Priam. Păzit de ortaci, stă culcat la pământ şi gâfâie din greu. Varsă sânge negru. Căci suflul şi-a pierdut: nu fusese rănit de cel mai nevolnic dintre toţi argienii! Părintele zeilor şi Părinte al oamenilor simte încolţindu-i în inimă mila şi cumplit îndreaptă spăimoasa-i privire către zeiţa Hera:
(J4) "_ Viclenia ta, o, neînduplecată, l-a scos din luptă pe slăvitul Hector şi a pus pe fugă războinicii troieni. Poate că tu întâia te vei bucura de rodul uneltirii... Nu ţii minte, oare, cum te-am spânzurat de înaltul cerului, legându-ţi de picioare două nicovale şi mâinile ţi le-am prins într-un lanţ de aur, pe care nici o putere nu l-ar fi zdrobit? Intre cer şi pământ, în mijlocul norilor, stăteai spânzurată şi zadarnic zeii, pe marele Olimp, erau înfuriaţi. Nu era nici unul în stare să te ajute. Iar pe acel ce ar fi cutezat îl zvârleam departe de pragul ceresc, ca sleit de vlagă s-ajungă pe pământ. Dar gându-mi, nici atunci, nu s-a izbăvit de marea-i durere: amarnic plângeam soarta fiului meu, slăvitul He-racles. Te-ai priceput prea bine, cu vrăjmaşe gânduri, să-ndupleci

suflarea vântului Boreas, amăgind furtuna. L-ai purtat pe Heracles pe marea nesfârşită, rătăcindu-l departe, înspre cetatea Cos cu-temeinice-ziduri. Dar, l-am adus la Argosul hrănitor-de-cai, după multe-ncercări, ferindu-l, înţelept, de-atâtea şiretenii, scornite de tine. Vreau să-ţi aduci aminte de tot ce-ai uneltit, ca să poţi pune capăt amăgirilor tale şi vei vedea, atunci, cât ştiu să preţuiesc desfătarea iubirii şi culcuşul tău, când - departe de zei - cu mine te-ai unit şi m-ai îmbrăţişat, ca să mă înşeli."
(34) Cu aceste vorbe stârneşte teama Herei cu-ochi-mari-de-juncă şi Nemuritoarea prinde a grăi:
"- Martor fie-mi pământul şi cerul ce se-nalţă pe deasupra noastră, ca şi undele Styxului, legământul cumplit şi cel mai de seamă al Nemuritorilor! Pe slăvita-ţi frunte şi pe culcuşul nostru, niciodată-n zadar n-am rostit jurământul: nu l-am pornit pe zeu în sprijinul danailor şi-m-potriva lui Hector şi-al ortacilor săi; inima-ţi învrăjbită l-a mânat pe Poseidon! Năpăstuiţi, aheii, în preajma corăbiilor, i-au stârnit mila-n suflet şi a vrut să-i ajute. Dar sunt gata, de vrei, a-l povăţui să meargă încotro tu ai să-i porunceşti, o Zeus, Părinte împresurat-de-neguri!" Astfel i-a vorbit.

(47) Iar Părintele zeilor şi Părinte al oamenilor zâmbeşte, grăindu-i vorbe-naripate:
- O slăvită Hera cu-ochii-mari-de-juncă! în mijlocul zeilor de am împărtăşi aceleaşi simţăminte, chiar de-ar vrea Poseidon să fie împotrivă, gândul îşi va-ntoarce spre a fi pe placul inimilor noastre. Vreau să-mi dai dovada cuviinţei tale. Arată-mi că vorbele-ţi din inimă-s rostite. Găseşte pe Iris şi vestitul Apolo. Iris va merge în tabăra aheilor acoperiţi-de-aramă, cerându-i lui Poseidon să vie înapoi în lăcaşul său, iar Phoibos Apollon va stârni pe Hector să reînceapă lupta, pornindu-l cu avânt, ca să uite durerea ce-i sleise trupul. Prin vrerea lui Apolo, aheii vor fi pradă cumplitelor spaime şi-n vălmăşagul fugii se vor năpusti spre zdravenele corăbii ale Peleidului. Şi, atunci, viteazul va porni la luptă pe-ortacu-i Pâtroclos, prietenul cel drag, care va fi ucis înaintea Ilionului de lancea lui Hector, după ce în luptă va fi doborât

mulţi războinici vânjoşi şi chiar, printre ei, pe feciorul meu - falnicul Sarpedon. In furia-i crescândă, Ahile va ucide pe slăvitul Hector. Şi, atunci, când totul se va fi-mplinit, voi şti să pornesc prigonirea troienilor venind dinspre corăbii, până ce aheii vor putea cuceri înaltul llion, ca să fie-mplinite dorinţele Atenei. Furia nu-mi potolesc şi nici n-am să îngădui unui Nemuritor pe danai să-i ajute, până nu făptuiesc ceea ce şi-a dorit şi doreşte viteazul Ahile, iar eu i-am sorocit din ziua în care, făcând un semn cu capul, Nemuritoarei Thetis i-am făgăduit să-i împlinesc dorinţa. Ea mi-a cuprins genunchii cerându-mi, din suflet, să-i cinstesc feciorul pustiitor-al-cetăţilor."
(78) Astfel i-a fost vorba şi zeiţa Hera se pleacă poruncii. De pe culmile Idei porneşte spre Olimp. Uneori se-ntâmplă ca omul, ce cunoaşte multe ţinuturi, în aleasa-i minte, cu gând pătrunzător, să-şi spună sieşi multe plănuind: "de-aş fi aici, şi-acolo;" Tot atât de repede, în apriga-i dorinţă, Hera se avântă şi de-ndat' ajunge pe-Olimpul povâr-nit. în palatul lui Zeus, toţi zeii se adună. La venirea ei se scoală şi închină cu pocale pline. Dar Hera a luat cupa lui Themis cu-obrajii-fru-moşi, lăsând pe celelalte, căci Themis alergase să-i iasă înainte; şi astfel îi vorbeşte:
(90) "- De ce venit-ai, Hera, atât de tulburată? Oare Zeus Cronidul, care-ţi este soţ, te-o fi înfricoşat?"
Zeiţa Hera cea-cu-albe-braţe răspunde lui Themis:
"- Nu mă iscodi, o slăvită Themis! Ştii cât de trufaşă şi neînduplecată e inima lui Zeus. Fă semn Nemuritorilor să înceapă ospăţul, unde fiecare îşi are partea lui. Cu toţii veţi afla ce-nfăptuiri de moarte acum ni se vestesc. Nici oamenii, nici zeii nu vor avea temei de a se înveseli, chiar cei ce-n astă clipă s-ar putea bucura praznicul să-l împartă."
(100) Astfel a grăit; şi slăvită Hera se aşază pe jilţ. în palatul lui Zeus, zeii-s îngrijoraţi. Zâmbesc buzele Herei, dar fruntea-i - pe deasupra umbritelor sprâncene - şi-a pierdut seninul şi rosteşte cu ciudă:
(104) "- Sărmani nesăbuiţi, ne înfuriem mereu şi Iară pic de minte împotriva lui Zeus! Poate chiar voi-vom, mergând lângă el, să-l putem opri, fie înduplecându-l, fie şi cu de-a sila. Stă departe de noi şi prea

puţin îi pasă de isprăvile noastre. Socoate că-i mai vrednic - dintre zeii toţi - şi că neînfrântă îi este puterea, ca şi îndrăzneala. Curând veţi îndura restriştile sortite şi, chiar azi, mă tem să nu fie lovit de năpastă Ares. Dintre muritori, fiul preaiubit s-a prăbuşit în luptă, Ascâphalos, vlăstar al năprazniculuí Âres!"
(113) Când zeul aude cuvintele Herei, cu puternica-i palmă se izbeşte pe coapse şi se tânguie-amar:
"- Să nu-mi purtaţi pică, zei şi zeiţe cu lăcaş în Olimp, de pornesc de-ndată spre năvile ahee ca să răzbun moartea feciorului meu, de-ar fi să mă doboare fulgerul

lui Zeus şi să cad zăcând printre leşuri şi sânge."
(119) A spus şi porunceşte Spaimei şi Fugii să-i înhame caii, iar el se înveşmânta în armura sa.
Şi, atunci, blestemul şi urgia lui Zeus mai vârtos sporeau împotriva zeilor, dacă Pâllas Athena - de teama Cronidului - nu-şi părăsea scaunul şi alerga spre tindă. Smulge de pe ţeasta lui Âres coiful de aramă, de pe umeri pavăza; iar lancea cea lungă, din vânjoasa-i mână, o pune deoparte. Apoi îl dojeneşte:
(128) "- Nesocotite cu-inimă-turbată! Mintea ţi-e rătăcită, zadarnic ai urechi ca să poţi asculta. Ţi-ai pierdut deodată dreapta judecată? Pieritã-i şi ruşinea? Vorbele rostite de zeiţa Hera, de curând sosită din preajma lui Zeus, nu le-ai auzit? Apăsat de restrişte şi-n ciuda supărării, silit te vei întoarce pe muntele Olimp, aducând năpasta şi zeilor ceilalţi. Zeus va părăsi pe vânjoşii troieni şi pe cetaşii Ahaiei şi ne va înhăţa, voind să ne zdrobească - de suntem vinovaţi ori chiar de nu suntem. Pune capăt mâniei, la moartea vlăstarului. Mulţi oameni au fost şi vor mai fi ucişi, mai viteji decât fost-a fiul tău Ascâphalos, cu braţe mai puternice. Cu greu am mântui neamul muritorilor de jalnica Moarte!"
(142) Şi, zicând acestea, îl aşază pe Ares, pe năvalnicul Ares, pe un jilţ din palat. Iar zeiţa Hera, ieşind din încăpere, cheamă pe Iris şi pe zeul Apolo, spunându-le cuvinte ce sunt înaripate:
240
"- Zeus vă porunceşte să mergeţi, de îndată, pe muntele Ida şi să îndepliniţi toate câte vă cere."
(149) Apoi, ea se întoarse pe tronu-i de aur. într-un avânt pornesc şi-ajung, într-o clipă, pe muntele Ida, bogat în izvoare, maica sălbăticiunilor, îl află pe Zeus cu-glas-tunător pe culmea Gârgaros, încununat pe frunte c-un nor înmiresmat. Solii se opresc înaintea Cronidului, stârnitorul-furtunii; şi, văzându-i, Zeus şi-a domolit mânia. Dăduse-as-cultare celor spuse de Hera. De-ndată rosteşte înaripate vorbe:
(158) "- Pleacă, sprintenă Iris, şi du-i această veste stăpânului Poseidon; dar nu-mi trăda solia! Să părăsească lupta, pornind-o înspre zei, ori să se cufunde în zeiasca mare. De nu-i plecat poruncii şi o nesocoteşte în inimă şi-n cuget, încercând să mă-nfrunte, asupra lui cu furie mâna mea se abate, oricât de vânjos se socoate a fi. Prin vârstă-l întrec şi sunt mult mai puternic. Sfidătoarea-i inimă cu mine îndrăzneşte a se măsura? Cu mine, acela de care toţi se-nfioară?"
(168) Sprintena Iris, cu-pasul-vijeliei, se pleacă poruncii. De pe culmile Idei zeiţa se îndreaptă spre sfântul Ilion. După cum zăpada ori grindina-ngheţată, de suflul lui Boreas ivit-din-eter, vede stârnit avân-tu-i, tot astfel zeiţa străbate, ca fulgerul, văzduhul în zbor! S-apropie de Poseidon, vorbindu-i astfel:
"- Cutremurător-al-pământului, cu-plete-ntunecate, ţi-am adus o veste de la Cronidul Zeus, care-ţi porunceşte să părăseşti lupta, pornind-o înspre zei, ori să te afunzi în adâncul mării. De nu te pleci poruncii şi o nesocoteşti, încercând să-l înfrunţi, oricât te-ai încrede în puterea ta, de braţul lui fereşte-te! Faţă-n faţă cu tine va şti să te înfrunte, venind până aici. Te întrece ca vârstă şi în vânjoşie. Sfidătoa-rea-ţi inimă cum de a îndrăznit să se fi măsurat cu acela ce pe toţi ştie să-i înfioare?"
(184) Plin de-nciudare, răspunde Cutremurătorul-întinsului-pământ:
"- Oricât de vânjos ar fi Cronidul Zeus şi-oricâtă cinste i s-ar datora, rosti semeţe vorbe, silindu-mi voinţa, mie, celui care sunt cu el deopotrivă. Trei fraţi ne-am născut din Cronos şi din Rhea: Zeus şi cu mine, iar ce-l de-al treilea - Hades, cel care domneşte în lumea celor
241
morţi. Şi astfel fost-a lumea împărţită-n trei, fiecare primind slava cuvenită. Sorţul mi-a hărăzit mările-nspumate, de-a pururi dăruite. Lui Hades i-au date umbrele ceţoase, iar Zeus a primit tăriile cereşti, eterul şi cu norii. Dar

pământul întins şi marele Olimp le stăpânim toţi trei. Nu voi faptele mele după pofta lui să mi le potrivesc. Să stea nestânjenit, cu toată puterea-i în partea hărăzită şi să nu încerce a mă înfricoşa cu braţele-i vânjoase. Eu nu sunt un nevolnic. Mai curând să-şi azvârle ocara vlăstarelor zămislite de el; lor le e dat s-asculte porunca părintească, fie şi cu de-a sila."
(200) Iris, zeiţa cu-pasul-vijeliei, astfel îi răspunde:
"- Se cuvine oare, o stăpân-al-pământului, cu-plete-ntunecate, să-i duc lui Zeus ne-nduplecate gânduri şi aprige cuvinte? Nu poţi vrerea s-o schimbi? Inima viteazului se poate domoli. Şi prea bine ştii că mai curând pe vârstnici sprijină Erinyile."
(205) Stăpânul Poseidon, la rândul lui grăieşte:
"- O zeiţă Iris, bine-s cumpănite cuvintele tale. De noroc ai parte când este vestitorul atât de înţelept. Dar mi-a pătruns în suflet un gând care m-apasă; cu vorbe de ocară vrea Zeus să mă mustre, dar uită că noi doi suntem deopotrivă: amândoi sortiţi aceleiaşi măreţii. In pofida durerii, mă plec astăzi poruncii. Dar îţi spun un lucru, cuget rostit din inimă! Dacă mă înfruntă şi nesocoteşte pe Pâllas Athena, pe zeiţa Hera şi zeul Hephaistos, iar cetatea Ilionului ar vrea să o cruţe, tăgăduind aheilor slava biruinţei, o ură ne-mpăcată se va dezlănţui."
(218) După aceste vorbe, părăseşte oastea vitejilor ahei şi se cufundă, adânc, în marea înspumată. Iar danaii simt, cu părere de rău, că zeul a plecat. Atunci Zeus se-ndreaptă spre Phoibos Apollo:
"- O Phoibos Apollon, du-te şi caută-l pe Hector Priamidul. în marea divină se cufundă Poseidon, stăpânul pământului, în această clipă, ocolind prăpastia mâniei mele. Aflară şi alţii preţul înfruntării Părintelui Zeus, zeii subpământeni din jurul lui Cronos. Şi-a fost mai potrivit, pentru noi amândoi, că puterii mele a ştiut să se plece, cu toate că sufletu-i e înecat în ciudă. Dezbinarea noastră nu s-ar fi sfârşit fără multe necazuri. Prinde, aşadar, egida-nciucurată şi-o clatină puternic,
ca să înspăimânţi ostile danae. Iar vestitului Hector, tu însuţi, o Arca-şule, poartă-i de grijă, trezindu-i năvalnic cumplita-nverşunare — ca, în fuga lor, aheii s-ajungă până la corăbii şi la Hellespont. Prin cuvintele mele şi ce voi făptui, eu însumi veghea-voi, după atâta trudă, să răsufle danaii."
(236) Astfel a grăit şi Apolo se pleacă poruncilor părintelui. Zeul a coborât de pe muntele Ida, asemenea şoimului cu-cel-mai-iute-zbor, ucigaşul porumbeilor, şi-l găseşte pe Hector, feciorul lui Priam, stând acum aşezat. Inima eroului se trezea la viaţă; şi el recunoaşte cetaşii din jur! Prin voinţa Cronidului purtător-al-egidei eroul nu mai horcăie, trupul nu-i mai asudă. Ocrotitoru-Apolo se-apropie de el şi-i spune aste vorbe:
(244) "- Hector, fiu al lui Priam, de ce şezi vlăguit, departe de ceilalţi? Ce griji te-or fi ajuns?
Cu glasu-aproape stins, îi răspunde Hector.
"- Dar tu cine eşti, Nemuritor de seamă, care mă întâmpini cu o întrebare? Cum de n-ai aflat că Aias m-a izbit c-o piatră în piept, atun-cea când luptam în preajama corăbiilor, curmându-mi avântul şi tăria braţelor? într-adevăr, credeam c-aşa ajung la Hades şi viaţa mi-o voi pierde."
(253) Stăpânul Apolo răspunde de îndată:
"- Să nu te mai temi; un sprijin puternic îţi trimite Zeus! Sosit-am să te apăr. Sunt Phoibos Apollon cu-sabia-de-aur, cel care ocroteşte, veghind asupra ta şi-asupra cetăţii! îndeamnă-i la luptă pe cârmacii de care, să mâne telegarii aproape de năvi. Mergând în fruntea lor, le voi netezi calea sirepilor focoşi şi stârni-voi fuga vitejimii ahee."
(262) Cu-aceste vorbe îi trezeşte avântul păstorului de oameni. După cum armăsarul, ferecat la iesle şi ghiftuit cu orz, rupe-n grajd căpăstrul şi, tropotind, goneşte pe-ntinsul câmpiei, unde este deprins în apele zglobii ale unui râu

deseori să se scalde; îşi poartă semeţ capul şi în bătaia vântului flutură coama sa, atât de-ncrezător e-n strălucirea frumuseţii lui, iar picioarele îl poartă - repezile picioare - înspre pajiştea unde pasc telegarii; tot astfel şi Hector cu repeziciune îşi mişcă ge-
242
243
nunchii, pornind să stârnească la luptă pe troieni, după ce glasul Cro-l nidului Zeus i-a pătruns auzul. Când ţăranii şi câinii, la o vânătoare, urmăresc un cerb sau o capră sălbatică, uneori o stâncă ori desişul pădurii poate fi scăparea celui hăituit. Ursita nu mai vrea, în acea zi, s-ajungă vânatul pradă vânătorilor; şi de apare-n cale un leu-cu-fru-moasă-coamă, adus de-atâtea strigăte, cei mai îndrăzneţi, văzându-l, se împrăştie fugind până departe. Tot astfel şi danaii întruna prigonesc în faţa lor duşmanul, lovindu-l cu săbiile ori cu lăncile lor. Dar viteazul Hector le iese-nainte, mergând printre şiruri; şi, atunci, cuprinşi de spaimă, avântul danailor pe loc se prăbuşeşte.
(281) Viteazul Thoas, fiul lui Andrâimon, începe să vorbească. Dintre toţi etolienii el e cel mai puternic, căci este iscusit la mânuitul suliţei şi-n lupte pieptişe. Puţini sunt aheii care-n adunare l-ar putea întrece, în ceasul când tinerii biruie prin vorbă. Plin de înţelepciune, astfel le vorbeşte:
"- Blestem! Care-i minunea ce mi se arată ochilor? Şi de astă dată e viu şi teafăr Hector, scăpat din gheara Morţii. încolţise nădejdea, în inimile noastre, că prin braţul lui Aias, fiu al lui Telamon, pierise Pria-midul. Pesemne i-a venit un zeu în ajutor, izbăvind pe-acel care-a frânt avântul atâtor argieni. Şi mă tem că şi astăzi se va dezlănţui! Fără ca să-l sprijine Zeus Tunătorul, cum ar fi putut să se arate din nou în şirurile dintâi, clocotind de mânie? Urmaţi-mi cu toţi sfatul; să poruncim mulţimii cetaşilor ahei să pornească spre năvile cele pântecoase, iar noi - cei mai destoinici - vom rămâne pe loc, pentru a-i ţine piept, cu lăncile-nălţate împotriva lui să-i stăvilim năvala! Nu se va-ncume-ta, stăpânit de furii, să pătrundă adânc în oştirea danailor."
(300) Aşa i-a fost îndemnul. Şi cu toţi îl ascultă, încuviinţându-i sfatul. Iar în jurul lui Aias, al lui Idomeneu, Teucros, Meriones, precum şi Meges, care-i pe măsura lui Ares, fruntaşii ahei rânduiesc bătălia; au chemat pe viteji să înfrunte troienii şi căpetenia lor, în vreme ce mulţimea cetaşilor Ahaiei se îndreaptă spre corăbii.
(306) în şirurile strânse, troienii au dat buzna. Hector în fruntea lor păşeşte cu paşi mari. în faţă merge-Apolo. Un nour învăluieşte umerii
244
Arcaşului, care ţine în mâini pavăza cumplită, zbârlită şi păroasă, pavăza scânteindă, cea pe care Hephaistos - iscusit făurar - i-o dăduse lui Zeus, pe oameni să-i împrăştie. Cu egida în mâini, porneşte primul
zeul.
(312) La rândul lor, aheii, în cete adunaţi, se împotrivesc. Strigătele se-nalţă din amândouă ostile. Cad săgeţile ploaie! Pornesc suliţe, puzderie, din mâini neînfricate, şi multe au străpuns carnea flăcăilor năpraznici în lupte; altele au căzut la mijlocul drumului şi se-nfig în pământ, lacome de sânge. Câtă vreme Apolo ţine între mâini scutul neclintit, din amândouă părţile toate loviturile ţinta şi-o ating şi războinicii cad. Dar când zeul priveşte duşmanii ţintă şi clatină egida şi, în acelaşi timp a strigat puternic, mâinile danailor, ca vrăjite, pierd vlaga, uitând de vitejie. Precum două fiare, în puterea nopţii, alungă o cireada sau o turmă de oi (fiarele se iviseră în lipsa păstorului), tot astfel şi Apolo alungă pe danaii vlăguiţi de teamă şi dăruie lui Hector şi cetelor troiene izbânda-n astă zi.
(328) Dar în multe părţi lupta s-a răzleţit. Fiecare oştean ucide un potrivnic. Hector a lovit mai întâi pe Stichios, apoi pe Arcesilaos. Primul e căpetenie a oastei beoţienilor acoperiţi-de-aramă, celălalt e credinciosul ortac al lui

Menestheus. Enea răpune pe Medon şi pe Iasos. întâiul e copilul din flori al lui Oileus şi fratele lui Aias. El locuia departe de ţara străbună, în cetatea Phylace, căci fusese ucigaş. Ucisese pe fratele maşterei sale, al Eriopidei, nevastă lui Oileus. Iasos era fruntaş în cetatea Atena; se spune c-ar fi fost fiul Bucolidului Sphelos. Polydâmas ucide pe Mecistheus, iară Polites, în şirul cel dintâi, îl zdrobeşte pe Echios. Slăvitul Agenor doboară pe Conos. Paris îi ia viaţa lui Deiochos, lovindu-l în spate, atunci când el fugea din întâiul şir. L-a lovit sub umăr. Lancea străbate trupul.
(343) Şi-n vreme ce troienii pradă de arme leşuri, argienii au ajuns la şanţul cel adânc şi s-au lovit de pari. Fug care încotro, siliţi să urce zidul, trecând înapoi. Atuncea strigă Hector chemându-i pe troieni:
(347) "- Spre corăbii-nainte! Prazile-nsângerate lăsaţi-le pe loc. De voi vedea departe de corăbiile noastre pe un cetaş, acela de-ndată să
245
fie ucis. Fraţii şi surorile nu vor da leşul flăcărilor, ci câini-l vor târî la porţile oraşului."
(352) Rostind aceste vorbe, Hector ridică biciul peste umărul său şi porneşte sirepii. Caru-a sărit deodată, trecând printre şiruri. Priamidul îndeamnă cetele troiene, ce vin pe urma lui. Un strigăt se-nalţă, un strigăt năpraznic şi toţi îşi pornesc carele. în faţă e Apolo. A lovit cu piciorul, fără nici o trudă, prăbuşind înăuntru marginea şanţului, şi a croit o punte largă şi lungă, cât ar fi un drum, ce duce departe, cât ar bate o suliţă zvârlită de-un oştean ce-şi vădeşte puterea. Trec cetele troiene în bună rânduială. Apolo-n fruntea lor, ţinând sfânta egidă, trece cel dintâi. Apoi, cu uşurinţă, dintr-o dată prăvale zidul ce fusese durat. Aşa cum, deseori, la marginea mării, copilul se joacă, înălţând o cetate făcută din nisip şi mai apoi cu palma, ori lovind cu piciorul, într-o clipă-o doboară, la fel şi tu, o Phoibos, ai doborât străduniа multor danai viteji şi ai stârnit în şiruri spaima-nvălmăşită.
(367) Aproape de nävi aheii se opresc. Se strigă unii pe alţii, spre cer ridică braţele, înălţând rugi fierbinţi Nemuritorilor. Nestor mai cu seamă, cârmuitor de oşti, cu braţele întinse ruga şi-o trimite spre cerul înstelat:
"- O Părinte Zeus! De-n Argosul mănos ţi-a jertfit vreodată unul dintre ai noştri coapse grase de boi ori coapse de oi, rugându-te fierbinte să-i fie dat în patrie să se poată întoarce, iară tu, Cronidule, de i-ai făgăduit făcând un semn cu capul, adu-ţi aminte astăzi şi alungă departe ceasul cel nemilos al înfrângerii. Nu-i lăsa pe ahei să poată fi zdrobiţi în chip atât de silnic."
(377) Astfel s-a rugat vlăstarul lui Neleu. înţeleptul Zeus, din înălţimi cereşti, detună cu putere: el auzise ruga lui Nestor Neleidul. Troienii, de-ndată ce vuietul l-aud, dau buzna mai vârtos cu sporite puteri. După cum pe mare, pe nesfârşita mare, un talaz uriaş loveşte corabia şi trece peste punte, dacă vârtejul vântului năpraznic a silit valul să se-nal-ţe, tot astfel şi troienii, cu strigăte cumplite, au trecut peste zid şi mână telegarii lângă pupele nävilor. Unii luptă de-aproape cu lăncile tăioase, iară alţii pe care, în vreme ce aheii s-au urcat pe corăbii, pe negrele co-
246
răbii, şi resping vrăjmaşii cu prăjinile lungi aflate pe nävi: sunt armele de mare, ferecate-n aramă.
(390) în vreme ce troienii se bat cu aheii pentru zidul durat, Pâtro-clos a rămas dincolo de corăbii, în cortul lui Eurypylos, viteazul luptător, încearcă prin vorbe să-i farmece cugetul şi pe rană-i presară leacuri, durerile s-aline. Dar când vede deodată pe troieni urcaţi deasupra zidului şi aude strigătul de groază al danailor, geme din adâncuri şi-şi loveşte copsele. Jelind, el rosteşte:
(399) "- Nu mai pot, Eurypylos, zăbovi lângă tine, oricât aş dori; o mare luptă-ncepe. Slujitorul tău să-ţi aline durerea. Alerg la Peleid să-l pornesc la luptă.

Prin sfaturile mele şi cu sprijin zeiesc, îi voi îmbuna inima. Cu folos este sfatul prietenului bun."
(405) După aceste vorbe, pleacă cu pasul avântat, în vreme ce aheii se-mpotrivesc troienilor. Cu toate că danaii sunt atât de mulţi, nu izbutesc s-alunge duşmanii de la nави. Nici troienii nu pot pătrunde printre şiruri s-ajungă la corturi şi-aproape de corăbii. Aşa cum o sfoară slujeşte spre-a tăia drept bârna vreunei corăbii, prin mâna pricepută a dulgherului (meşteşug dăruit de zeiţa Atena), la fel se-ntind luptele şi cu bătălia. Fiecare ceată se bate pentru-o navă. Hector e faţă-n faţă cu vestitul Aias, fiul lui Telamon şi luptă amândoi pentru o corabie; dar Hector nu-l învinge şi nici nu poate da pradă focului nava. Nici Âias nu-l alungă pe troianul viteaz, mânat de-un zeu în luptă. A ucis, în schimb, pe fiul lui Clytios, Caletor cu numele, pe când aducea focul să aprindă corabia. Lancea îl loveşte şi pătrunde în piept. Troianul se prăvale cu vuiet puternic, torţa-i scapă din mâini. De cum îşi vede vărul prăvălit în ţărână, în faţa corăbiei, Hector cheamă troienii şi vestiţii lycieni, cu puternicu-i glas:
(425) "- O voi, lycieni, troieni şi dardani, viteji între toţi în luptele pieptişe! Nu părăsiţi războiul în clipa cea mai grea. Fiul lui Clytios căzu lângă corăbii; nu lăsaţi duşmanul să-l despoaie de arme."
(429) Astfel a grăit; şi Hector ţinteşte pe Telamonid, dar nu-l nimereşte. A lovit în schimb pe Lycophron, vlăstarul lui Mastor, născut în Cythera - ce-l slujea pe Aias. El omorâse un om în minunata insulă

a Cytherei, şi locui apoi în casa lui Âias. Pe când în picioare stătea lângă Telamonid, îl izbeşte-n cap, deasupra urechii. De la pupa corăbiei a căzut pe spate, în colbul ţărmului, cu mădularele frânte. Tulburat în inimă, astfel grăieşte Aias:
(437) "- Scumpul meu Teucros, priveşte prietenul care-a fost ucis. Ne-a fost credincios feciorul lui Mastor. Din Cythera venea; dar noi l-am cinstit, în palatul nostru, ca pe un părinte. Iată c-a fost răpus de ucigaşul Hector. Unde-ţi sunt săgeţile cele necruţătoare şi arcul dăruit de Phoibos Apollon?"
(442) Astfel a vorbit; şi Teucros pricepe, şi-aleargă spre el ţinând în mână arcul cel-bine-strunit şi tolba cu săgeţi. Asupra troienilor de-n-dată ţinteşte. Nimereşte pe fiul lui Peisenor, vestitul Cleitos, ortac al Panthoidului Polydâmas. Cleitos ţinea hăţurile-n mână şi se-ntreba cum va mâna sirepii spre locurile unde luptau cetele viteze. Voia să-i mulţumească pe Hector şi troieni; dar Năpasta-l zdrobeşte! Şi oricât de mare i-ar fi fost dorinţa, nici un prieten n-ar fi putut în ajutor să-i vină. Săgeata încărcată-de-negrele-dureri îl loveşte în ceafă, străpungându-i grumazul; şi fiul lui Peisenor cade la pământ... Sirepii se retrag şi, cu vuiet, lovesc carul rămas gol. Cel dintâi Polydâmas, de cum i-a văzut, aleargă-n faţa cailor şi iute prinde hăţurile. Le dă lui Astynoos, fiul lui Protiâon, şi-i cere să-i ţină în apropierea lui, fără din ochi să-i piardă. Apoi, el se întoarce în întâiele şiruri.
(458) Teucros apucă o nouă săgeată, ţintindu-l pe Hector acoperit-de-aramă. Şi se sfârşea atunci lupta de lângă nави, daca izbutea să-l lovească viteazul curmându-i firul vieţii, în clipa când acesta se-ntre-cea-n isprăvi. Dar mintea lui Zeus nu se lasă-nşelată. Nu-ngăduie lui Teucros - ocrotind pe Hector - mândria de a-l ucide. Rupe Cronidul struna cea-bine-răsucită a frumosului arc, în clipa când Teucros pe Hector îl ţintea. Săgeata grea de aramă rătăceşte departe, iar arcul a căzut din mâinile lui Teucros. Atuncea, gemând, îi spune lui Aias, fiu al lui Telamon:
(467) "- Vai, nenorocire! Un zeu zădărnici gândul nostru de luptă. Voinţa-i mi-a smuls arcul, după ce-a rupt coarda - ce-o pusesem nouă

şi de dimineaţă o legasem de arc, la cele două capete, coarda ce trebuie multe săgeţi s-arunce!"

Feciorul lui Telamon de-ndată îi răspunde:
(472) "- Prieten drag, săgeţile şi arcul lasă-le pe pământ, de vreme ce un zeu, urându-i pe ahei, răstoarnă totu-acuma. Prinde lancea ta lungă, pune scutul pe umăr pornind la război, urmat de cetaşii ce-i vei stârni la luptă. Chiar de-ar fi să biruie, nu vreau ca fără trudă vrăjmaşul să ne ia corăbii le-arcuite. Nici noi să nu uităm de îndârjirea în luptă!"
(478) Aşa vorbeşte Aias; şi merge Teucros până la cortul său, lasă arcul şi suliţele, punând pe umăr pavăza cu patru rânduri de piei. Aşază pe cap zdravănu-i coif cel-bine-lucrat, împodobit de-o coamă, fluturând spăimos; apoi, îşi ia suliţa cu-vârful-de-aramă - tăioasa lui lance - şi fuge pân-la locul unde se află Aias.
(484) Din clipa în care Hector vede că Teucros nu-l mai poate lovi, îndeamnă pe lycieni şi ortacii troieni, cu glasul sau puternic:
"- Troieni, lycieni şi voi dardani viteji în luptele pieptişe! Fiţi bărbaţi, o prieteni! Şi-aproape de corăbii, nu cumva să uitaţi de îndârjirea voastră. Cu ochii mei văzut-am cum s-au rătăcit săgeţile zvârlite de-un luptător de seamă, căci zadarnic ţintise. Uşor noi ne dăm seama, când Cronidul vrea pe unii să-i slăvească, dându-le puterea, iar altora tăria pe loc să le-o slăbească, ca unor bieţi nevolnici! Acum el a oprit avântul argienilor, şi ne-ajută pe noi. Aproape de corăbii să luptăm adunaţi în şiruri cât mai strânse. Iar acel ce-i izbit, de-aproape sau departe, deşi va vedea sfârşitul, să primească Moartea ce i-a fost hărăzită. Nu e cinste mai mare decât pentru patrie să-ţi fi dăruit viaţa. Nevasta şi copiii vor fi feriţi de rele, casa şi cu bunurile neatinse vor fi, când în ţara strămună se vor întoarce-aheii."
(500) Şi, vorbind astfel, le asmute puterea şi-ndrăzneala-n luptă. La rândul său, Aias îşi împarte poruncile:
"- Ruşine argieni! Sosit-a vremea când pieirea ne pândeşte; ori, alungând năpasta din preajma corăbiilor, teferi să scăpăm. Poate socotiţi că-n ziua când Hector stăpâni-va corăbiile va îngădui să ajungeţi

pe jos în ţara strămoşească? Nu-l auziţi cum strigă, stârnindu-i pe ce-taşi, cu gândul să dea foc corăbiilor noastre? Nu-i îndeamnă la joc; la război îi îndeamnă! Noi n-aveam de ales. Să ne-ncleştăm în luptă, înfruntând cu braţele puterea duşmanului! Trup la trup să ne batem. Mai bine într-o clipă să pieri ori să învingi, decât să-nduri amarul unor lupte prea lungi şi suferinţi zadarnice, în cumplitul măcel alături de corăbii, doborât de oşteni mai prejos decât tine."
(514) Şi, rostind acestea, trezeşte tuturor avântul biruinţei.
Hector a răpus pe Schedios, fiu al lui Perimedes, căpetenie a phoci-dienilor, în timp ce Aias ucide pe vestitul fecior al lui Antenor, pe Laodamas, fruntaş al pedestrimii. Polydâmas ia viaţa lui Otos din Cyllene, prieten Phyleidului şi domn peste epeeni. Meges se năpusteşte asupra-nvingătorului; dar Polydâmas ştie cum să se ferească. Apolo nu vrea ca viteazul să piară, în fruntea luptătorilor. Lancea însă izbeşte în piept pe Crdismos, ce-a căzut cu vuiet.
(525) Dar când Meges vrea să-i smulgă de pe umeri armele de-aramă, Dolops Lampetidul se aruncă asupră-i, Dolops cel priceput la mânuitul lăncii şi viteaz între toţi, feciorul lui Lâmpos, ce era odrasla lui Laomedon. Dintr-o săritură el l-a lovit pe Meges, vlăstar lui Phy-leus, în mijlocul pavezei. Dar zdravănă platoşe îi ocroteşte trupul; platoşa făurită din două plăci boltite şi bine îmbinate! Era din Ephyre, de pe malul lui Selleeis, adusă odinioară de tatăl său, ca s-o poarte în luptă, după ce o primise în dar de la Euphetes - domn al oştirii -, care-i fusese gazdă. Şi de astă dată platoşa fereşte trupul său de Moarte. Meges, la rândul său, ţinteşte coiful de aramă cel-cu-coamă-de-cal. Lancea străpunge creştetul şi coama cade ruptă. Zace în ţărână strălucitoarea coamă, de curând vopsită în roşu purpuriu. Pe când mai luptă Dolops, crezând în biruinţă, viteazul Menelau

soseşte-n ajutor. A venit pieziş, trecând pe la spate, şi vrăjmaşul nu-l vede. în spate l-a izbit, aproape de umăr! Lacom străbate pieptul tăişul armei, din puterea pumnului.
(543) S-a prăbuşit troianul cu faţa la pământ; şi pe loc îi smulg, Menelau şi cu Meges, armele de pe umeri! Atunci Hector cheamă pe
250
fraţii acestuia, rudele şi, cu deosebire, pe fiul lui Hicetâon, pe vânjosul Melânippos, să ocrotească leşul. Acesta, odinioară, păştea la Percote boi cu-mersul-greu, în vremea când vrăjmaşii erau încă departe. Dar, după ce sosiseră corăbiile danailor cele-bine-clădite, se-ntoarse în Ilion, strălucind în cetate, printre cei viteji. Trăia în locuinţa regelui Priam, care îl cinstea ca pe copiii săi. Hector, cu dojana şi rostindu-i numele, astfel îi vorbeşte:
(553) "- Până într-atât ajuns-am de nepăsători? Nu te doare sufletul de vărul tău ucis? Nu vezi ce râvnite sunt armele lui Dolops? Haide, mă urmează! Nu-i timpul să dăm lupta, de aici, de departe. Va trebui să zdrobim puterile duşmanului (sau să vedem surpate zidurile falnice ale cetăţii Troia!), cum şi pe toţi troienii ucişi, până la ultimul." *(559)* După aceste vorbe, Hector porneşte întâiul, Melânippos soseşte şi el în urma lui. La rându-i, îi îndeamnă Aias Telamonidul pe cetaşii argieni:
"- Vădiţi-vă dârzenia, o prietenii mei! Sfiiţi-vă în lupte unii de ceilalţi. Când ruşinea tulbură inima luptătorului, acesta mai curând este izbăvit, decât răpus de-aramă. Fuga nu-l ocroteşte de cumplita Moarte şi nici nu-i va aduce faima biruinţei!"
(565) Acestea i-au fost spusele; şi le-a mărit avântul: doreau cu nerăbdare să alunge vrăjmaşul! Au păstrat în suflet cuvintele lui Aias şi-au ridicat în jurul năvilor arcuite un zid de aramă, în vreme ce Croni-dul stârneşte pe-argieni. Viteazul Menelau, cu puternicu-i strigăt, îndeamnă pe Antilochos:
"- Nu-i nici un aheu mai tânăr decât tine, mai iute-n alergări sau mai viteaz în luptă. N-ai vrea să te arăţi dintr-un singur salt în şirul cel dintâi, să loveşti vreun troian?"
(572) Şi, rostind acestea, Menelau se retrage; dar Antilochos înteţeşte focul cumplit al războiului, şi de-ndată porneşte din întâiul şir să-şi arunce suliţa, după ce-a privit cu luare aminte-n jur. Când lancea ţâşneşte din mâinile sale, troienii se feresc. Dar lovitura lui nu este zadarnică. Izbeşte Nestoridul pe fiul lui Hicetâon - preamândrul Melânippos -, care pornea la luptă. Eroul e lovit aproape de sân, în mijlocul
251
pieptului. Se prăvale-n ţărână, cu vuiet prelung; şi umbrele Morţii i-a-coperă privirea! Asemeni ogarului sărind pe-o căprioară se-avântă An-tilochos - pe-o căprioară ce fusese izbită, în clipa când ieşea din vizuina ei, şi-i zdrobise genunchii! La **fel,** o Melânippos, ţâşneşte lângă tine viteazul Nestorid, ca să-ţi prade armele. Dar slăvitul Hector l-a văzut venind. El străbate câmpia, în lupte-nverşunate să-l poată înfrunta. Antilochos, în ciuda îndrăznelii sale, nu vrea să-i ţină piept. Tremură de spaimă, aidoma fiarei care a făptuit o pacoste (o fi ucis un câine sau poate un văcar aproape de cireada) şi fuge, înainte ca ceata vânătorilor să se fi adunat; la fel se-nfioară fiul bătrânului Nestor când, într-o mare zarvă, troienii şi cu Hector zvârl o ploaie de suliţi, grele-de-suspine. Abia când a ajuns în ceata alor săi, cutează să se-n-toarne, privind în urma lui.
(592) Aidoma leilor, sfâşiind-carne-crudă, troienii dau năvală s-ajungă la corăbii, să fie împlinite poruncile lui Zeus, care neîncetat le sporeşte puterea, pe când a amorţit inimile danailor, spre folosul potrivnicilor. El vrea ca Priamidul să fie înălţat şi asupra năvilor să poată azvârli flacăra nestinsă a focului zeiesc - şi pustiitoarea, blestemata rugă a zeiţei Thetis să fie ascultată! înţeleptul Zeus pândeşte acum clipa"când ochii-i vor vedea lucirea corăbiilor cuprinse de flăcări.

(601) Atunci Cronidul va porni, năvalnice, ostile ahee, plecând de la corăbii şi hăituind troienii, să dobândească slavă. Cugetând astfel nemuritorul Zeus trezeşte în Hector avântu-i războinic, pătimaş în luptă. Viteazul se dezlănţuie asemeni lui Ares, când îşi ridică lancea, ori asemeni focului — pârjolitorul foc — ce mistuie pe munte desişuri de pădure. înspumate sunt buzele-i, strălucitori sunt ochii-i sub sprincene cumplite pe când, în toiul luptei, se clatină pe creştetu-i spăimântătorul coif. Din înălţimi cereşti, Zeus îi ajută, între toţi cetaşii, în aprigele lupte. (Prea scurtă-i va fi viaţa şi ziua sorocită atât e de aproape, din voinţa Atenei, prin braţul lui Ahile!) Hector se străduieşte şirurile să frângă şi, cu privirea, caută locul unde sunt adunate cetele şi armele cele bune. Dar, în ciuda dorinţei, nu-şi poate croi drum. Aheii îi ţin piept, zdravăn scut, ca un zid, ori asemenea stâncilor, prăpăstioaselor
252
stânci măreţe, înălţate la marginea mării şi de care se sfarmă vântul vuitor şi talazuri uriaşe. La fel sunt şi danaii, dârji şi neînfricaţi, aşteptând năvala cetaşilor troieni. Hector răsfrânge-n juru-i scânteieri de flacără; şi, cu mânie, tabără în mulţimea aheilor... Tot astfel se abate spre sprintena navă valul mânios, stârnit de furia vânturilor coborâte din nouri. Nava se cufundă în adânc de valuri; în pânze urlă vântul, iar năierii tremură de spaima ce-i cuprinde, simţind cum îi pândeşte-n umbră hâda Moarte! La fel se frâng în piepturi inimile danailor. Hector merge-nainte, aidoma leului celui înverşunat, care - pe-o luncă-n-tinsă - se zvârle într-o cireada: în luncă păşteau paşnicele vite iarba cea umedă, iară păzitorul lor, un văcar nătâng, fugea fie-n frunte, fie-n urma lor să nu piardă vreo vacă cu-coarnele-întoarse; fiara se repede în mijlocul cirezii şi sfâşie o vită; atuncea, celelalte fug înspăimântate! La fel, în astă zi, Hector şi cu Zeus alungă pe ahei. Toţi fug; doar unul singur ucide Priamidul: pe Periphetes, ce era din Micene, fiul drag al lui Copreus al celui ce dusese-ndelungată vreme vajnicului Heracles poruncile lui Eurystheus, să-şi împlinească trudele. Din acest părinte cu puţine daruri se născuse fiul ce-l întrecea cu mult în pătrunderea minţii, în meşteşugul luptelor şi chiar în alergări. Era printre primii flăcăi din Micena! Dar în această zi darurile sale sporeau faima lui Hector. în clipa când se întoarse, cetaşul se lovi de marginea scutului, care-i ajungea până la călcâie, să-l poată feri de bătaia suliţelor. Se prăvale pe spate, ameţit de dureri; şi coiful viteazului - prăbuşit la pământ - răsună cumplit în apropierea tâmplelor. Cu privirea-i ageră, Hector îl zăreşte şi aleargă de-ndată în preajma alor săi, înfigându-i lancea în mijlocul pieptului. în ciuda suferinţei, nici unul nu-ndrăzneş-te să-i vină-n ajutor; într-atât cu toţii se temeau de Hector!
(653) Aheii sunt acum la corăbii. Sunt în jur toate năvile, ce pri-mele-au fost trase pe întinsul liman, şi puhoiul troienilor asupra lor se varsă! Danaii sunt siliţi să părăsească năvile din întâiul şir; înghesuiţi rămân laolaltă în tabără, pironiţi în loc, încremeniţi de spaimă. Se mustră şi se-ndeamnă cu toţii, între ei. Iar Neleidul Nestor merge la fiecare, şi din suflet îl roagă, amintind de părinţii-i:
253
(661) "- Prieteni, fiţi bărbaţi! Sfiindu-vă în inimă, gândiţi-vă acasă, la copii şi la neveste, avere şi părinţi, de vor fi fiind în viaţă, ori de vor fi murit. Şi în numele lor, al celor ce-s departe, din inimă vă rog să ţineţi piept duşmanului ca nu cumva în fugă să întoarceţi spatele cumplitului război."
(667) Şi cu aceste vorbe le-a stârnit avântul. Dar Atena, acum, a luat de pe ochii vitejilor ahei ceaţa cea zeiască, care îi orbea. Văd limpede danaii, sub cerul de lumină, şi năvile şi lupta cea necruţătoare. îl zăresc şi pe Hector, cu-puternicul-strigăt, şi pe cetaşii săi: pe-acei rămaşi în urmă, departe de luptă, şi pe cei ce se bat aproape de corăbii.
(674) Dar inima vitează a Telamonidului nu vrea să stea departe, acolo, unde-n fugă se-opriseră aheii. Cu paşi mari, el se plimbă pe marginea punţilor învârtind

în mâini o lungă prăjină, în verigi îmbinată, de douăzeci de coţi! După cum uneori un bun călăreţ, printre mulţi telegari, alege patru cai, îi leagă laolaltă şi îi mână pe drumul ce duce din câmpie până în cetate, pe când femeile şi cu bărbaţii îl privesc cu plăcere, în timp ce călăreţul, rând pe rând, sare de pe un cal pe altul şi, fără să cadă, în mândria lui, e neobosit zburând cu sirepii, tot astfel şi Aias trece cu paşi mari, de pe-o punte pe alta a corăbiilor; glasul său răsună în tăriile cerului şi, urlând cumplit, îndeamnă pe da-nai să apere năvile şi corturile-ahee. Nici, printre troienii cu-zdravăna-platoşe, Hector nu zăboveşte. Precum o pajură din zbor se năpusteşte peste-un stol de păsări ciugulind lâng-un râu, fie gâşte, cocori ori lebedele albe cu-gâturile-lungi, la fel porneşte Hector înspre o corabie cu pupa-ntunecată. Din spate-l mână Zeus, cu marea lui mână, şi stârneşte cetaşii dimpreună cu el.
(696) Din nou, pe lângă năvi, ostile se-nfruntă. S-ar crede că vitejii nu cunosc osteneala, ci doar înverşunarea-n lupta-nflăcărată. Şi, în timp ce se bat, iată ce gânduri li se ivesc în minte: aheii nu pot crede c-or să scape vreodată de urgie şi Moarte; iar, la rândul lor, în adâncul inimii, troienii trag nădejdea că vor măcelări pe vrajnicii-argieni, şi vor putea aprinde corăbiile lor. Acestea le gândesc în vreme ce se bat. Hector a prins, vârtos, în mâinile sale pupa unei năvi care-străbate-
254
marea, ale celei care-l adusese pe Protesilaos până în Troada şi n-avea să-l ducă vreodată înapoi. Pentru corabia lui se bat şi pier aheii şi vajnicii troieni, în lupta pieptişă, fără să mai aştepte iureşul lăncilor şi bătaia săgeţilor, zvârlite de departe. Toţi, într-o pornire - unii lângă alţii -, se ucid cu securi, cu tăioase topoare, cu săbii foarte mari şi lănci cu-două-vârfuri. Multele pumnale, cu plasele lucrate din smalţul cel negru, le scapă din mâini ori lunecă de pe umăr şi zac la pământ, în timp ce ei se luptă. Iar sângele şiroie pe glia-ntunecată. De când a apucat-o, Hector nu lasă pupa şi, cu creasta-i în mâini, porunceşte troienilor:
(718) "- Aduceţi-mi focul! Şi toţi, laolaltă, să-nfruntăm duşmanul! Ne hărăzi Cronidul să fie astă zi, ziua răzbunării; astăzi vom aprinde corăbiile aheilor, ce fără vrerea zeilor veniră pân-aici, s-aducă năpasta. Pân-acum vinovaţi au fost bătrânii Troiei, ei care ne-au oprit să luptăm la corăbii, după cum aş fi vrut. Iară dacă Zeus cu-glasul-tunătcir ne rătăcise minţile, tot el ne-ndeamnă acum şi în război ne-ndrumă."
(726) Aşa grăit-a Hector; şi, mai vârtos, troienii se-ndeasă la luptă, iar Âias nu mai poate să le mai ţină piept. Atâtea lovituri l-au silit să plece! Crede că va muri; se trage înapoi, să ajungă aproape de laviţa cârmaciului, cea de şapte picioare, şi părăseşte astfel marginea punţii. A rămas în picioare, pândind cu luare aminte, iar cu prăjina sa alungă pe cetaşi, pe toţi cei care vin cu foc neistovit. Strigând spăimântător, le vorbeşte argienilor:
(733) "Dragi viteji din Ahaia, o voi, slujitorii cumplitului Âres, fiţi bărbaţi în luptă! Fie-vă aminte vitejia noastră. Credeţi voi, cumva, că în spate aveţi ajutoare puternice, metereze înalte, să vă scape de Moarte? Nici una din cetăţile cu-ziduri-temeinice nu sunt prin apropiere, să ne adăpostim împotriva duşmanului, să găsim ajutoare. Suntem pe câmpia din faţa îlionului, împresuraţi cu toţii de straşnicii troieni cu-platoşe-de-aramă, departe de ţară şi împinşi spre mare de puterea potrivnicilor, în mâinile noastre ne este izbăvirea, şi lumina ei va luci doar atunci când ne vom lupta cu suflete-ndârjite."
255
(742) Aşa vorbeşte Âias. Şi, mânat de furii, prigoneşte duşmanul cu lancea-i tăioasă. Troienii se apropie cu focul arzător, vrând să împlinească porunca lui Hector, dar sunt pândiţi de Âias, care cu lunga-i lance îi loveşte mereu. Şi în faţa năvilor, a izbit de-aproape doisprezece troieni.

CANTUL AL XVI-LEA

Luptau astfel aheii pentru corabia neagră, în timp ce Pâtroclos ră-măsese-n picioare aproape de Ahile cu-pasul-avântat; şi lacrimi fierbinţi din ochii-i şiroiau. Părea izvorul negru ce-şi revarsă apa pe-o stâncă povârnită. Iar slăvitul Ahile, înduioşat - văzându-l -, prinde a rosti înaripate vorbe:

(7) "- De ce plângi Pâtroclos, asemenea fetiţei ce-aleargă după mamă. O prinde de haină, mersul îi împiedică şi, cu privirea-n lacrimi, cere s-o ia în braţe. Cu ea semeni, Pâtroclos, şi plânsu-ţi e duios. Ce-ai venit să ne spui, mie şi myrmidonilor? O tainică veste sosită din Phthia? Se zice că Menoitios, feciorul lui Actor, este încă în viaţă şi că Peleu trăieşte printre myrmidoni. Mai presus de orice ne-ar putea mâhni vestea morţii lor. Dar cred, mai curând, că plângi crunta năpastă ce loveşte acum ostile danae - de când le-ai văzut învinse de troieni, aproape de corăbii — aheii ispăşindu-şi vina. Hai, vorbeşte, Pâtroclos! Gândul nu-ţi tăinui, ca să ştim amândoi durerea ce te-apasă."

(20) Viteze Pâtroclos, cu geamăt i-ai răspuns:

"Falnice Ahile, cel mai de nădejde dintre toţi aheii! Nu te mânia pe mine; dar multe suferinţi i-au încercat pe anei... Zac, acum, la corăbii vitejii de frunte, răniţi de aproape ori izbiţi de departe. Duşmanul l-a lovit pe vânjosul Diomede cu tăioasa lance, pe vestitul Odiseu şi pe regele-Agamemnon! în coapsa lui Eurypylos, o săgeată-i înfiptă. Le poartă de grijă tămăduitorii, cu leacurile ştiute. însă pe tine, Ahile,

nimic nu te-mblânzeşte. N-aş vrea să ajung, cândva, pradă furiei, cum ajuns-ai tu, cumplite Peleid, ce nu ştii ce e frica. Care dintre urmaşi ţi-ar cere ocrotirea, dacă n-alungi necazul ce-ncolţeşte pe vitejii ahei, o ne-cruţătorule! Nu ţi-a fost Peleu tatăl şi nici zeiţa Thetis nu te-a zămislit. Vai, valurile verzi şi stânca potrivnică te-au adus pe lume, într-atât ţi-e sufletul neîndurător. De vrei să ocoleşti prevestirea divină pe care mama ta ţi-a împărtăşit-o, trimite-mă pe mine să lupt în locul tău. Şi oastea myrmidonilor să vie-n urma mea, ca să pot aduce lumina izbăvirii oştirii danae! Dă-mi armele tale şi vor crede troienii că eu sunt Peleidul, punând capăt luptelor. Şi vitejii ahei, trudiţi de război, îşi vor afla răgazul căci nu e nevoie, în vâltoarea luptelor, de prea multă vreme ca să-ţi vii în fire. Şi ne va fi lesne s-alungăm vrăjmaşul, fugărit din corturi şi negrele corăbii."
Nesăbuitul astfel se ruga. El cerea, cu glasu-i, prăpastia Morţii şi jalnica Soartă. Pradă tulburării, Ariile îi răspunde:
(49) "- Mă mâhnesc adânc cuvintele tale, slăvite Pâtroclos. Nu mă-n-grijorează hotărârea zeiască, ce-aş fi putut s-o ştiu şi nici slăvita-mi mamă nu mi-a adus vreo veste de la Cronidul Zeus: dar mi-au pătruns sufletul amarurile toate, gândind că omu-acela a voit să-mi fure partea mea de cinste, păgubind pe cel asemenea lui, fiindcă i-a fost dată o mai mare putere! Fata dăruită de feciorii Ahaiei, întru slăvirea mea, singur am dobândit-o cu vitejia lăncii, pustiind oraşul cu trainice ziduri. Atridul mi-a smuls-o ca unui surghiunit, nevrednic de cinste. Dar să uităm trecutul. Nu pot la nesfârşit să-mi hrănesc mânia în adâncul sufletului. Mă voi învoi să-mi potolesc necazul când strigătul luptelor va răsuna alături de corăbiile mele. Ocroteşte-ţi umerii cu arama lucitoare. Şi mână-ţi cetaşii să înfrunte războiul de cumva troienii vor împresura corăbiile noastre, asemenea norului cel întunecat, şi atuncea aheii vor sta ghemuiţi pe prundişul mării şi vor avea doar o palmă de pământ. Ne-nfruntă cu-ndrăzneală ostaşii îlionului, de când nu văd marginea coifului strălucind pe fruntea-mi. In fuga lor, duşmanii de mult ar fi umplut şanţurile cu morţi, dacă Agamemnon vădea simţul dreptăţii. Şi iată-i acuma pe războinicii Troiei dezlănţuiţi în jur. Lan-

cea cea neînfricată a lui Diomede nu mai ţâşneşte din mâinile sale, împrăştiind pe troieni, şi nici scârbosul glas al lui Agamemnon nu se mai aude; îmi răsună-n urechi doar strigătul lui Hector, îndrumând cetaşii. Urletul troienilor acoperă câmpia şi vitejii ahei sunt înfrânţi de vrăjmaşi. Haide, Pâtroclos, scapă-ne de pacoste. Năvăliţi cu încredere împotriva lor, ca să nu fie arse năvile ahee de pârjolul flăcării, şi adu mângâierea întoarcerii acasă! Ascultă sfatul meu şi păstrează-l în cuget; şi vei dobândi aleasă mărire, întru cinstirea mea. Primi-voi înapoi pe mândra Briseis şi minunate daruri, de cum vei alunga, departe de corăbii, pe cetaşii Troiei. întoarce-te spre năvi chiar dacă soţul Herei ţi-ar hărăzi mărirea. Frânge-ţi pornirea inimii de-a lupta fără mine, ca nu cumva să fie slava mea înjosită. îmbătat de sânge şi de biruinţă, străbătând măcelul, sub zidurile Troiei oastea să n-o mâni, de teamă ca vreun zeu de-a pururea-viu, coborând din Olimp, să nu-ţi stea împotrivă. Zeul Phoibos Apollon îndrăgeşte troienii. întoarce-te din drum, când raza mântuirii, aproape de corăbii, luci-va pentru noi şi lasă-i să se-ncaiere în lupta pe câmpie. De-ar îngădui Cerul - Părintele Zeus, Atena şi Apolo - să piară cu toţii, aheii şi troienii, doar noi să rămânem şi să desfacem singuri cununa cea sfântă de pe fruntea Ilionului."
(101) Acestea erau vorbele pe care eroii le schimbau între ei. Dar Âias nu mai poate să ţină piept vrăjmaşilor; vrerea lui Zeus şi multele suliţi au biruit viteazul. Sclipitorul coif răsună pe tâmple de-atâtea lovituri. Au izbit şi podoabele. Umărul său stâng, ce-atât de multă vreme scutul l-a purtat, e sleit de puteri. Deşi-nconjurat de lovituri vrăjmaşe, totuşi nu pot troienii să-l clintească din loc.

Doar gâfâie din greu şi curge şiroaie sudoarea-i pe trup; abia dacă răsuflă! Şi mereu, în juru-i, nenorociri se-adună.
Dar spuneţi, o voi, Muzelor, cu lăcaş pe Olimp, cum s-a abătut pe năvile ahee focul pârjolitor?
(114) Hector s-a apropiat şi, cu marea-i sabie, a lovit lancea de frasin, sub vârful de aramă. S-a rupt de-ndată-n două şi fiul lui Telamon învârte-acum, în mână, o prăjină ciuntită. Vârful cade cu zgomot, departe de el. în sufletul său, Aias îşi dă atuncea seama că sunt fapte ze-
259
ieşti: Cronidul ce-tună-în-înălţimi-cereşti, doar el, zădărniceşte puterea lui de luptă, hărăzind troienilor strălucite izbânzi. De teama loviturilor, voinicul se retrage iar duşmanii aruncă foc peste corabie! Flacăra nestinsă aprinde toată pupa. Şi-n timp ce se întinde vâlvătaia focului, Ahile lui Pâtroclos îi spune aceste vorbe, izbindu-şi coapsele:
(126) "- Slăvite Pâtroclos cu-repezii-sirepi, văd focul ţâşnind pe negrele corăbii. Nu-i lăsa pe troieni să dea pradă flăcărilor corăbiile noastre, ca niciodată-n patrie să nu ne mai întoarcem. Acoperit de arme, porneşte de îndată; eu oastea o adun.
(139) Astfel a vorbit. Şi atunci Pâtroclos se-acoperă de-aramă. Mai întâi pe pulpe îşi pune cnemidele; cu cheotori de-argint prinse la glezne, îşi îmbracă pieptul într-o frumoasă platoşă, scânteind cum scânteie un astru pe cer, aceea a Eacidului! Aruncă-n jurul umerilor sabia ţinta-tă-cu-cuie-de-argint şi zdravănul scut. Fruntea şi-o acoperă cu coiful măreţ, având coamă-de-cal; vârfu-i i se clatină înspăimântător! în cele din urmă, apucă două suliţi cumplite, suliţi potrivite în pumn. Singura armă pe care o lasă Peleidului este zdravănă lance, prea lungă şi grea; nici un aheu n-ar putea-o roti în afară de Ahile. O adusese Cheiron părintelui Peleu, lucrată din frasin de pe creasta muntelui Pelion. Şi cu ea Ahile zdrobise multe vieţi de falnici viteji.
(145) Pâtroclos porunceşte lui Automedon să fie înhămaţi în grabă telegarii: pe el Menoitiâdul îl cinstea, cel mai mult, după slăvitu-Ahile pustiitor-de-oşti. Pe el se bizuia să-i audă chemarea, când pornea la război. Aduce Automedon sub jug sprintenii cai, sirepi mai iuţi decât suflarea vântului: Xânthos şi cu Balios. Podârge, o Hârpyie, îi zămislise Vântului - vântului Zefir - pe când într-o luncă ea păştea, pe ţărmul râului Oceanos şi rămăsese grea. Prinzându-i în curele - aproape de oişte - eroul Automedon le alătură un cal, cel-lară-vreun-cusur, să fie lăturaş, pe telegarul Pedasos, pe care odinioară-l adusese Ahile, după ce prădase cetatea lui Eetion. El era muritor, dar se-ntrecea în goană chiar şi su sirepii izbăviţi-de-moarte.
(155) Pornind printre corturi, porunceşte Ahile să-şi acopere ortacii piepturile cu platoşe. Păreau că sunt lupi, mâncând-carne-crudă, lupi
260
cruzi şi viteji, ce sfâşie pe munte un mare cerb cornaci, înghiţind lacom carnea, iar fălcile lor s-au înroşit se sânge. Apoi haita merge să li-păie o apă negricioasă, apa unui izvor, cu limba lor subţire; şi scuipă dihăniile sângele omorului! De au inimă dârză, pântecu-i ghiftuit. Tot astfel căpeteniile oastei de myrmidoni sosesc şi-l înconjoară pe vajnicul Pâtroclos, iar - în mijlocul lor - strălucitul Ahile, în picioare stând, stârneşte pe cetaşi şi carele de luptă.
(168) Cincizeci de corăbii fuseseră aduse de Ahile cel drag Croni-dului Zeus, înspre cetatea Troiei, şi în fiecare, cincizeci de vâslaşi vâsleau în cadenţă. în mijlocul lor alesese el cinci căpetenii în care avea încredere, dar puterea era tot în mâinile lui.
(173) Căpitanul întâiului şir era Menesthios, războinicul cel-cu-platoşă-sclipitoare, vlăstar al lui Spercheios, râu izvorât din ceruri. Fiica lui Peleu, frumoasa Polyodore, pe el îl zămislise lui Spercheios, neistovitul, ea, o

muritoare: fusese îndrăgită de un Nemuritor! Dar i se spunea totuşi feciorul lui Boros, şi nepotul lui Perieres, căci Boros luase de soţie, în văzul tuturor, pe fiica lui Peleu, şi adusese-n dar nenumărate daruri, ca s-o poată avea.
(179) Cel de-al doilea şir se-afla sub porunca lui Eudoros, născut de Polymele cu chip minunat, fiică a lui Phylas care la dănţuit îşi vădea frumuseţea. Ucigaşul lui Argos, văzând-o cum juca, când corul Artemidei cea gălăgioasă cu-săgeţi-de-aur cânta slăvind zeiţa, se-n-drăgosti de ea şi degrabă porni spre aşternutul ei, urcând în catul de sus, cel al femeilor. Neştiut de nimeni se strecură Hermes Binefăcătorul. Zămisli atunci frumoasa Polymede chipeşul fecior, pe Eudoros, destoinic în lupte şi sprinten la fugă. Şi când pruncul zări lumina zilei şi strălucirea Soarelui, din grija zeiţei Eilethyiei, cea care ajută şi veghează cu grijă la durerile facerii, viteazul Echecles, vlăstarul lui Actor, a dus-o în casă, după ce dăduse - s-o poată dobândi - nenumărate daruri. Şi bătrânul Phylas îl crescu cu drag şi cu luare-aminte, ca pe feciorul lui.
(193) Al treilea şir urma pe vajnicul Peisandros, un fiu al lui Mâi-malos, ce-i întrecea pe toţi în luptele cu lancea, după prietenul Pelei-

dului. Al patrulea şir avea în fruntea lui pe bătrânul Phoinix, cârma-ciul-de-care, iar al cincilea pe Alcimedon, desăvârşitul fiu al lui Laerces.
(198) Când Ahile i-a rânduit cu multă pricepere, în urma căpeteniilor, cu asprime vorbi:
"- Myrmidoni, nu uitaţi vorbele de-ocară pe care le rosteaţi împotriva troienilor, lângă năvile noastre, cât mânia mea m-a ţinut departe şi când cu toţii m-aţi învinuit!" "Crude Peleid, cu fiere te-a hrănit cumva maică-ta? Neînduplecate! Tu, cel ce cu de-a sila opreşti cetaşii tăi în preajma corăbiilor. Mai bine să pornim înapoi acasă, pe năvile noastre ce vor străbate marea cea învolburată, dacă ţi-este inima într-atât de amarnică." V-aţi adunat adesea ca astfel să vorbiţi. Iată că veni ziua cumplitei bătălii şi-a muncilor grele, dorită de voi toţi. Iar acei care-şi simt îndrăzneală în suflet, să pornească la luptă împotriva troienilor."
(210) Astfel a grăit. Şi tuturor Ahile le stârneşte avântul. Se strâng în şiruri dese, la porunca regelui. După cum un om îmbină bine pietrele, să înalţe zidul casei sale împotriva furtunilor, tot astfel coifuri şi gurguiate paveze, una lângă alta, alcătuiesc un zid. Scutul pe scut se sprijină, coiful de coif se-alătură, războinic de războinic! încomatele coifuri cu-creste-lucitoare se izbesc, când se-nclină capetele lor, într-atât de strânşi sunt unul lângă altul! Iar în fruntea lor, într-un singur avânt, se pregătesc de luptă vitejii de seamă: Pâtroclos şi Automedon. Ahile s-a întors în tabăra aheilor. Deschide în cortul său un sipet frumos, ce fusese pus în corabie de Thetis, ca să-l ia cu el după şartul străbunilor, şi-l umpluse cu haine, mantii ce feresc de suflarea vântului şi covoare de lână. în sipet se afla şi-o cupă frumoasă în care nu băuse, afară de el, nimeni din vinul roşu de-culoarea-flăcării, vin care slujea doar pentru prinosiri aduse lui Zeus. Scoate cupa din sipet; mai întâi o curăţă bine cu pucioasă iar apoi o spală cu apă-mbelşugată, o apă curgătoare. Umple cupa cu vin şi, stând în picioare în mijlocul curţii, împrăştie vinul. Zeus l-a văzut! Cu privirea spre cer, Peleidul se roagă:
(233) "- O Zeus Stăpâne, Dodonianule, tu, cu lăcaş depărtat, pelas-gic domnitor al Dodonei cu-ierni-neîndurate, din ţara sellilor, unde

profeţii tăi nicicând nu se spală pe picioare şi culcuşul lor se-aşterne pe pământ. Altă dată ruga ai vrut să mi-o asculţi, lovindu-i pe danai şi dăruindu-mi slavă; ascult-o şi acum! încă o dată, o Zeus, dorinţa mi-o împlineşte! Am rămas în preajma năvilor adunate pe prundişul mării şi-am trimis la luptă pe prietenul drag şi atâţia myrmidoni, să-l urmeze în luptă. Fă în aşa fel să încunune slava pe Menoitiâd, în drumul ce-l străbate, o Zeus Tunătorul! Şi Hector va afla dacă

Pâtroclos ştie singur să lupte ori de mâinile lui se dezlănţuiau doar atunci când eu înfruntam duşmanul. De-alungă năpasta şi urletul războiului, îngăduie să vină teafăr înapoi împreună cu armele-i, aproape de corăbii, însoţit de cetaşii ce ştiu pieptiş să lupte."
(249) Aceasta i-a fost ruga; şi cumintele Zeus l-aude pe Ahile, dar primeşte doar una din cele două rugi, pe a doua o respinge. îngăduie ca Pâtroclos s-alunge pe văjmaş de lângă corăbii, dar nu vrea să se-n-toarcă nevătămat din luptă. După ce Peleidul a sfârşit prinosirile şi ruga-i către Zeus, pune cupa-n sipet; şi apoi se aşază în faţa cortului. Sufletul său doreşte să vadă încleştarea în care se prind potrivnicii.
(257) Myrmidonii-nconjoară pe viteazul Pâtroclos. Au pornit înarmaţi, în bună rânduială; şi-ncrezători în puterile lor se-avântă împotriva luptătăorilor Troiei! Apoi ei se împrăştie. Asemenea viespilor sâcâite mereu de o gloată de copii, la margine de drum, unde le este cuibul, nesocotiţi copii! Ele ştiu să urzească necazuri muritorilor, dacă un călător, trecând cumva pe-acolo, liniştea le-o tulbură fără să fi vrut. Atunci, în roi, pornesc cu toate să-l înfrunte şi fără să se teamă îşi apără puii. La fel, neînfricată e inima cetaşilor, ce vin de la corăbii, pornind pe câmpie. Strigătul războiului către cer se-nalţă! Cu puter-nicu-i glas, Pâtroclos porunceşte:
(269) "- Myrmidoni, însoţitorii slăvitului Ahile, vădiţi, în acest ceas, prieteni bărbăţia! Şi nu daţi uitării avântu-nflăcărat. Cu toţii vom aduce slavă Peleidului, celui mai viteaz dintre aheii toţi şi ortacilor săi ce-ştiu-să-nfrunte-duşmanul-de-aproape. Şi atunci va înţelege Atridul Agamemnon ce smintit i-a fost gândul, când l-a înjosit pe cel mai de vază dintre fiii Ahaiei."
263
Cu aceste vorbe, stârneşte avântul şi neînfricarea în piepturile lor. Năvălesc, în şiruri, împotriva troienilor; şi strigătul lor năvile din jur îl întorc de-ndată într-un cumplit ecou!
(278) De cum l-au zărit pe fiul lui Menoitios şi pe slujitorul său, strălucitori în arme, freamătă troienii şi nu-ndrăznesc, de spaimă, să mai înainteze. Se tem ca nu cumva feciorul lui Peleu, cu-pasul-avân-tat, să fi părăsit corăbiile negre, uitându-şi supărarea de dragul înţelegerii. Şi caută locul pe unde vor fugi, ca să poată ocoli prăpastia Morţii.
(284) întâia suliţă a zvârlit-o Pâtroclos în mijlocul troienilor, adunaţi gloată la pupa corăbiei lui Protesilaos; şi a nimerit căpetenia pa-ionilor buni-cârmaci-de-care. S-a prăbuşit Pyrâichmes. Venise din Amydon, de pe malul râului Axios cu albia largă, de unde-l urmaseră luptătorii săi. Viteazul e rănit la umărul stâng şi cade pe spate, stri-gându-şi durerea. Din juru-i fug cetaşii şi-n mijlocul lor s-a ivit Pâtroclos care ucisese pe cel mai destoinic dintre luptători, împrăştiind pe ceilalţi, de teamă învinşi. După ce-i goneşte din preajma corăbiilor, Pâtroclos stinge pârjolirea flăcării.
(294) Alungaţi de-a valma pe întinsul câmpiei, troienii îngroziţi părăsesc corabia, pe jumătate arsă; danaii printre năvi se-mprăştie a-cum şi vuietul războiului sporeşte tot mereu. Uneori se vede, de pe-un vârf de munte, cum răspândeşte Zeus negura cea deasă şi se ivesc deodată culmile pândarilor, povârnitele stânci, văile-adâncite; iar nesfârşitul cerului este sfâşiat, dezvăluind privirii minunatul eter. Tot astfel danaii, izbăvind corăbiile de pârjolul flăcării, răsuflă o clipă! în cruntul vălmăşag, troienii n-au pornit să fugă înapoi şi nici n-au părăsit negrele corăbii. Se-mpotrivesc întruna furiei lui Pâtroclos; şi lupta o părăsesc doar când sunt siliţi de cumplita Nevoie.
(306) Crunta-ncăierare acum s-a risipit şi fiece căpetenie ucide un războinic. Mai întâi feciorul lui Menoitios izbeşte pe Areilycos, pe când el voia să fugă. Ascuţita-i lance îi străpunge coapsa, pătrunzând adânc în carne, şi îi sfărâmă osul! Cu fruntea înainte, cade la pământ. Eroul Menelau nimereşte pe Thoas, în

locul unde marginea scutului bine rotunjit n-acoperea pieptul, zdrobindu-i genunchii.
264
(313) Meges, fiu al lui Phyleus, pândindu-l pe Âmphiclos, pe când se avânta, porneşte înainte şi-l loveşte-n şold, acolo unde muşchiul este cel mai tare. În tăietură, tendoanele se rup şi umbrele Morţii îi învăluie ochii!
(317) Dintre fiii lui Nestor, cel dintâi Antilochos ajunge cu lancea pe Atymnios, implântând-o în pântec. Şi cade Atymnios cu faţa la pământ. Atunci Mâris, mâniat de moartea fratelui, sare, cu lancea-n pumn, asupra lui Antilochos; însă Thrasymedes cel-asemenea-zeilor îi vine-n ajutor! Îl loveşte pe Mâris până nu-l nimerise pe feciorul lui Nestor. Lovitura-i dată cu atâta putere, încât îi străpunge umărul, partea de sus a braţului şi - sfâşiindu-i muşchiul - îi zdrobeşte osul. Mâris se prăva-le, cu vuiet prelung; şi beznele nopţii i-acoperă privirea.
(326) Şi astfel porniră cei doi spre Erebos, soţii lui Sarpedon, feciori ai lui Amisodaros, care odinioară hrănise Chimaira cea nebiruită, pacostea muritorilor.
(330) Fiul lui Oileus porneşte ca să-l prindă - cât este încă viu - pe Cleobulos, sleit de-atâtea lupte. Puterea-i e zdrobită pe loc de lovitura implântată-n grumaz, iar zdravănă lui spadă, de sânge fierbinte, toată s-a încins; Moartea purpurie şi Soarta ne-ndurată cad peste privirea-i. Peneleos şi Lycâon, cu suliţe în mâini, unu-mpotriva celuilalt pornesc ca să se-nfrunte. Dar nu se nimeresc şi lăncile lor se avântă zadarnic. Din nou, cu spada-n mână, vor să se lovească. Lycâon izbeşte creasta coifului cu-coadă-de-cal. Dar sabia-i la plasele se frânge şi Peneleos îl loveşte-n grumaz, sub ureche. Spada pătrunde întreagă. Capul atârnă ţinut doar de piele şi trapul lui Lycâon se surpă în ţărână.
(342) în clipa când Acâmas se urca în car, Meriones îl ajunge şi-l loveşte în umăr. Războinicul cade şi negrul nor al Morţii privirea i-o acoperă.
(345) Cu-arama nemiloasă Idomeneu loveşte pe Erymas, în gură; tăişul pătrunde adânc până sub creieri şi oasele-i albe se zdrobesc. Dinţii sar din gură iar ochii s-au umplut de sânge, ţâşnind pe nas şi pe gura-i căscată. Norul întunecat al Morţii îl învăluie.
265
(351) Aceştia-s căpitanii oştilor argiene care au ucis, fiecare, un războinic. Par lupi înverşunaţi să gâtuie iezi ori miei răpiţi de la sânul mamei. I-a lăsat păstorul cel nesăbuit să se depărteze pe munte de turmă. Lupul i-a zărit şi repede-i înşfacă, sfâşiind vietăţile înfiorate de teamă. Tot astfel troienii, urmăriţi de danai şi uitând dârzenia lor de-o-dinioară, sunt acum biruiţi de fuga cea-cu-tristele-strigăte.
(358) Aias e mistuit de-o aprigă dorinţă de a-l nimeri, cu suliţa, pe Hector Priamidul; şi-l caută mereu! Dar, iscusit în luptă, viteazul îşi ascunde puternicii umeri sub scutul de piele - din piele de taur - şi, cu grijă, ocoleşte şuierul săgeţilor şi vuietul lăncii. A simţit cum trece, de la o tabără la alta, ceasul izbândirii; şi, vrând să-i ocrotească pe aleşii-i soţi, ţine piept urgiei.
(364) Precum vedem, din eterul slăvit, norul ce se-nalţă spre culmile cereşti, dincolo de Olimp, când Zeus asmute năvalnica furtună, tot astfel se aud - venind dinspre corăbii - urletele Spaimei. Fără să mai cugete la nici o rânduială, troienii fug speriaţi, gonind înspre cetate. Goneşte şi Hector, acoperit de arme, pe sprintenu-i car, lăsând în urma lui pe cei ce fără voie sunt ţinuţi pe loc de şanţul argian. Mulţi cai sunt părăsiţi înăuntrul şanţului şi care, cu oiştea ruptă, în timp ce Pâtroclos mână spre biruinţă pe cetaşii danai şi prigoneşte, în ura-i, potrivnicii troieni. De când s-au frânt şirurile, troienii se împrăştie, fiecare cum poate; şi strigătele lor răsună pe drumuri. Sub nouri se ridică un vârtej de colb, iar departe de corturi şi de negrele năvi telegarii fug acum din răsputeri, s-ajungă în cetate.

(377) Acolo unde sunt cei mai mulţi fugari porneşte şi Pâtroclos, strigând neîncetat. Luptătorii cad cu fruntea în ţărână, sub osia carului. Carele se răstoarnă. Sprintenii telegari ai Menoitiadului au zburat năvalnic peste şanţul adânc. Sunt caii fără-de-moarte ai regelui Peleu, strălucit dar ai zeilor; ei gonesc năvalnic pe întinsa câmpie. Inima e-roului îi mână-atât de straşnic împotriva lui Hector. Ar vrea să-l lovească. Insă Priamidul e purtat departe de sirepii săi.
(384) Precum uneori, în zilele de toamnă, pământu-i copleşit de furia vijeliei şi e cutremurat de potopul apelor revărsate de Zeus, ce-şi

arată mânia ţintind pe acei care nesocotesc Dreptatea şi zilnic în cetate când sunt adunări rostesc fără noimă strâmbe judecăţi şi nu le este teamă de urgia cerului. Ei văd atunci cum ies din albie râurile, iar puhoiul sosit din culmile de munte porneşte năvalnic spre marea cu valuri înspumate; apele surpă povârnişuri de deal şi cu un zgomot cumplit pustiesc în cale toate trudele omului; tot astfel aleargă, cu zgomot cumplit, sirepii troienilor pe câmpul de bătaie.
(394) După ce a rupt şirurile dintâi, Pâtroclos se-ntoarce şi vrea să respingă duşmanii spre corăbii ca nu cumva s-ajungă - cum ei ar fi dorit-o - la porţile cetăţii. între năvi, râu şi zidul cel înalt zidit, furia lui se dezlănţuie, răzbunând prin moarte pe mulţi dintre ai săi. întâi a nimerit, cu sclipitoarea lance, pe Pronoos, acolo unde scutul lasă pieptul dezgolit. I-a zdrobit mădularele şi omul cade mort, cu vuiet puternic. Porneşte, apoi, împotriva lui Thestor, vlăstar lui Enops. Acesta rămăsese ghemuit în car, în cotiga lucrată cu mare meşteşug. Spaima-i tulbură cugetul şi hăţurile-i zboară din amândouă mâinile. Tăişul de aramă, izbindu-i falca dreaptă, trece printre dinţi şi, cu lancea, Pâtroclos îl ridică şi-l trage în sus pe Thestos peste parmaclâcul carului, tot aşa cum bărbatul - şezând pe-un vârf de stâncă - scoate din mare un peşte uriaş c-un cârlig de aramă, atârnat la capătul unui fir din in. Pâtroclos îl scoate pe Thestos din car, cu gura căscată, şi-l azvârle la pământ cu obrazu-n ţărână. Căzând, suflarea vieţii l-a părăsit de-ndată. Apoi Menoitiâdul l-a izbit pe-Erylaos, pe când se năpustea acesta înspre ei, şi, cu un pietroi, îl nimereşte-n ţeastă! Sub coiful cel greu, capul se despică. Ostaşul se prăvale cu faţa la pământ şi e cuprins de Moartea ce-sfâşie-sufletul. Apoi vin la rând: Erymas, Amphoteros şi Epâltes, Damastoridul Tlepelem, Echios şi Pyris, Ipheus, Euippos şi Polymelos Argeâdul, pe care îi doboară pe roditoarea glie.
(419) De îndată ce Sarpedon a văzut cetaşii cu-tunica-lipsită-de-ocrotirea-cingătoarei loviţi de braţul eroului Pâtroclos, el îşi cheamă lycienii, asemenea zeilor, şi astfel îi mustră:
(422) "- Ruşine să vă fie, războinici ai Lyciei. Unde fugiţi cu toţii? Acum sosit-a vremea să vădiţi vitejia ce-o purtaţi în suflet. îl voi

înfrunta pe omul acesta, să aflu cine biruie pe cetaşii Troiei şi cine este acela care ne prigoneşte, prăbuşind genunchii atâtor viteji."
(426) Şi, cu aceste vorbe, sare din car Sarpedon, acoperit de arme. Sare şi Pâtroclos, de cum l-a zărit. Par, amândoi, doi vulturi cu ciocu-n-covoiat şi ghiare ascuţite, pe-o stâncă înfruntându-se cu strigăte cumplite. La fel strigă şi ei, când unul împotriva celuilalt pornesc.
(430) Feciorul lui Cronos cu-gând-de-nepătruns, de cum i-a văzut, de milă e cuprins în sufletul lui; şi-i spune Herei, soră şi soţie:
"- Vai, mie! Mi-e inima mâhnită că va muri Sarpedon, el cel mai drag dintre toţi muritorii lovit de Pâtroclos. Sufletul mi-e tulburat şi stau la îndoială dacă să-l răpesc din toiul bătăliei ce-e-izvor-de-la-crimi, ca să-l duc departe, pe pământul mănos al Lyciei, ori voi îngădui să-l ucidă Pâtroclos."
(439) Atunci slăvită Hera cu-ochi-mari-de-juncă îi răspunde Cro-nidului:

"- Cumplite Cronid! Ce vorbă ţi-a trecut de-ngrăditura dinţilor? Oare un muritor, de-atât de multă vreme hărăzit pieirii, poate să fie smuls amarnicei Morţi? împlineşte-ţi gândul, de vrei; dar noi, zeii, nu-l vom încuviinţa. Doar un lucru îţi spun, pe care să-l ţii minte: de-l duci pe Sarpedon viu în palatul lui, ia seama ca vreun zeu, mai târziu, la rându-i, din iureşul luptelor să nu-şi scoată odrasla îndrăgită de Soartă. Căci în jurul cetăţii măreţe a lui Priam, se luptă mulţi feciori zămisliţi de zei. Şi, astfel, trezi-vei în inima părinţilor cea mai mare mâhnire. Dacă ţi-e drag Sarpedon şi de soarta-i ţi-e milă, după ce Pâtroclos în vălmăşagul luptei îl va fi doborât, şi viaţa-i va fi stinsă, porunceşte Morţii şi dulcelui Somn să-l ducă departe, în larga ţară a Lyciei; acolo fraţii şi cu rudele lui îl vor aşeza în adânc de mormânt, străjuit de-o piatră, după cum se cuvine să fie cinstiţi morţii."
(458) Astfel a vorbit Hera, şi Părintele zeilor, Părinte al oamenilor a încuviinţat. Trimite pe pământ o ploaie de sânge întru slăvirea fiului, ce avea să fie răpus de Pâtroclos în mănoasa ţară a sfintei Troade, departe de patrie.
268
(462) Merg unul înspre altul şi sunt acum aproape. Pâtroclos l-a izbit pe Thrasymelos, destoinic slujitor al eroului Sarpedon, ceva mai jos de pântec, zdrobindu-i mădularele. La rându-i, Sarpedon, cu sclipitoarea lance, spre el se repede. Dar nu l-a atins, ci doar a rănit, la umărul drept, calul Pedasos ce, lovit de moarte, nechează-nfiorător şi cade gemând; viaţa-i şi-a luat zborul! De cum al treilea cal a căzut la pământ, ceilalţi doi pornesc, jugul a pârit, hăţurile se-ncurcă. Atunci Automedon trage-ascuţita-i sabie, ce-i atârnă la coapsă, şi-n ajutorul lor, dintr-o lovitură bine chibzuită, desparte telegarii de calul lăturaş. Din nou carul se-ndreaptă şi sirepii gonesc; iar cetaşii se-nfruntă cu aceeaşi ură care le roade sufletul.
(477) Pentru a doua oară, sclipitoarea suliţă a eroului Sarpedon nu-şi ajunge ţinta; şi vârful aramei, peste umărul stâng, trece vuitoare fără s-atingă carnea. Cu lancea în pumn Pâtroclos se avântă. Şi n-a pornit zadarnică lovitura sa: a pătruns învelişul inimei vânjoase. Şi-a căzut războinicul, prăvălit în ţărână, asemeni stejarului, plopului ori pinului înalt şi stufos, care pe un munte sunt tăiaţi de dulgheri, cu securi ascuţite, atunci când pregătesc lemnul pentr-o corabie. Tot astfel şi Sarpedon căzut-a înaintea sirepilor şi-a carului. Geme şi strânge-n palme colbul însângerat. După cum un leu ucide într-o cireada taurul vânjos, cu pasul greoi, ce geme-n clipa morţii sub fălcile fiarei, tot astfel şi braţul slăvitului Pâtroclos ucide pe Sarpedon, fremătând de groază şi chemându-şi prietenul.
(492) "- O Glâucos, prietene, viteaz între viteji! Venit-a clipa grea când îţi vei dovedi - mai mult ca niciodată - marea dibăcie-n mânuitul lăncii. Şi să-ţi fie gândul de acum înainte, dacă-ţi cunoaşte inima înfocatul avânt, doar la cumplita luptă. Mai întâi îndeamnă pe toţi fruntaşii Lyciei să lupte-n jurul meu; tu însuţi vei lupta cu lancea ta în pumn! Pe veci a să te-apese ocara, de aheii îmi vor fi răpit armele -mie, lui Sarpedon, căzut lângă corăbii. Ţine piept cu dârzenie şi îndeamnă-i pe toţi."
(502) Astfel a vorbit. Iar Moartea care-totul-ştie-să-curme învăluie ochii şi nările lui. Pâtroclos îi pune piciorul pe piept şi-i scoate din
269
rană puternica lance; cu vârfu-i de aramă smulge-nvelişul inimii şi sufletul viteazului, pe când myrmidonii ţin în loc telegarii ce gâfâie din greu, gata să pornească - de vreme ce carul stăpânului e gol.
(508) Glâucos, auzind vorbele lui Sarpedon, e cuprins de durere. I se tulbură inima gândind că nu i-a fost de nici un ajutor. îşi strânge braţul stâng şi-l strânge puternic, căci i-a slăbit tăria lovitura săgeţii din mâna lui Teucros, pe când pornea năvalnic pe zidurile Troiei. Şi-Arcaşului Apolo ruga el şi-o înalţă:

(514) "- Ascultă Stăpâne, oriunde te-ai afla - pe rodnicul pământ al depărtatei Lycii ori în ţara Troadei! Ascultă glasul meu, al unui muritor copleşit de durere, cum sunt eu acum, pradă deznădejdii. Am fost rănit, braţu-mi e străpuns de chinuri cumplite, iar sângele curge şi u-mărul mi-e greu. Nu mai pot ţine lancea şi nu sunt în stare duşmanul să-l înfrunt. A murit Sarpedon, feciorul lui Zeus, cel mai bun dintre toţi. Dar fiul lui Cronos nu-şi apără vlăstarul! îndură-te de mine, de neputinţa mea, şi-adoarme-mi suferinţa! Tămăduieşte-mi rana şi, a-tunci, voi putea să-i îndemn pe lycieni la crunta bătălie, iar în jurul leşului putea-voi război."
(527) Acestea i-au fost spusele şi Phoibos Apollon ruga i-o aude. îi curmă durerile; zvântă negrul sânge din cumplita rană şi-n inimă-i trimite avântul războinic. Glâucos înţelege, cu bucuria-n suflet, că Nemuritorul ruga i-a împlinit-o. Cutreieră oastea şi-ndeamnă căpeteniile să lupte pentru leşul vestitului Sarpedon. Apoi, cu paşi mari, pleacă-n-spre troieni, către Polydâmas şi către Agenor. Vrea să-i întâlnească pe Hector şi Enea. Şi-apropiindu-se, astfel le vorbeşte:
(538) "- Nici nu-ţi pasă, Hector, de bunele ajutoare care, pentru tine, departe de ţară, viaţa şi-au pierdut-o! Nu vrei să le dai sprijin. A murit Sarpedon, căpetenia lycienilor, el care - prin puterea şi dreptatea lui - ştia să ocrotească pe luptătorii Lyciei. Prin mâna lui Pâtroclos, l-a biruit Âres, zeul cel de aramă. Haideţi! Veniţi, prieteni, în ajutorul nostru, cutremuraţi în inimă la gândul c-ar putea myrmidonii să-l prade, pângărindu-i leşul. Ei sunt mânaţi de ură, c-aproape de corăbii, cu lovituri de suliţi, atât de mulţi danai au fost măcelăriţi."
270
(548) Astfel a grăit şi troienii toţi sunt cuprinşi de durere, cu toate că Sarpedon era doar un străin. Dar fusese în viaţă stăvilar al Ilionului. El avea mulţi oşteni şi, mai presus de toţi, vădise în luptă o inimă vitează. Cu mânia în suflet, se năpustesc troienii asupra danailor. Şi-n fruntea lor se află Hector Ucigaşul, înfuriat de moartea falnicului Sarpedon. De cealaltă parte, fiul lui Menoitios cu inimă-de-leu trezeşte îndrăzneala cetaşilor argieni; şi, mai întâi, vorbeşte vajnicilor Aiaşi:
(556) "- Haideţi, voi cei doi Âiaşi! Vădiţi-vă şi astăzi dorinţa de-a lupta, cum luptarăţi altădată; încă mai viteji! A murit Sarpedon, ce-n-tâiul între toţi a sărit meterezul ce fusese durat. Armele-i să le smulgem şi să-i înjosim leşul. Iar de-ar veni cumva vreun ortac să-l apere, să-l răpunem pe loc cu-arama neîndurată.
(562) Aşa i-a fost vorba. Amândoi doreau s-alunge duşmanul. De-a-bia se rânduiră şirurile, faţă-n faţă, că troienii şi lycienii, aheii şi myrmidonii, pornesc crunta-ncăierare şi strigăte se-nalţă în jurul leşului. Armele vuiesc şi, deasupra măcelului, Zeus răsfrânge noaptea care-aduce-nenorocirea-grea. Vrea ca, pentru fecioru-i, să-ncingă lupta cea mai îngrozitoare ce va fi fost vreodată.
(569) Mai întâi troienii alungă pe aheii cu-privirea-ageră, căci este lovit printre myrmidoni un ostaş ales: fiul lui Agacles, slăvitul Epigeus! înainte vreme doamnea în Biideion, o frumoasă cetate. Dar ucisese-o rudă, ce era de neam şi, smerit, venise să-i ceară lui Peleu şi zeiţei Thetis să-l trimită la Troia. Şi astfel pornise cu oastea lui Ahile pustiitor-de-oşti să lupte în Troada împotriva troienilor. De-abia apucase trupul lui Sarpedon, când Hector îl loveşte în cap cu un bolovan. Ţeasta-i se despică, sub zdravănul coif, şi luptătorul cade pe deasupra leşului, cu fruntea în ţărână, iar aceea care-sfâşie-sufletele de îndată îl ia.
(581) Când Pâtroclos vede cetaşu-i zdrobit, mâhnirea îl încearcă şi vine-n primul şir, asemeni unui şoim cu aripa sprintenă, când fugăreşte sturzi şi gaiţe speriate. Astfel şi tu, Pâtroclos, vestit cârmaci-de-care, te avânţi împotriva cetaşilor lycieni şi a oştenilor Troiei; atât de mult moartea soţului de luptă te îndurerase! C-o piatră Pâtroclos iz-beşte-n grumaz pe războinicul Sthenelos,

feciorul cel drag al lui Ithai-
271
menes, zdrobindu-i tendoanele. Atunci luptătorii întâiului şir, dimpreună cu Hector, se dau înapoi. Cât bate o lance zvârlită de voinicul ce vrea, la întreceri, să-şi arate tăria, ori la război să-nfrunte vrăjmaşii, la fel de departe se trag înapoi cetele troiene, respinse de-argieni.
(593) Glâucos, căpetenia suliţaşilor Lyciei, se-ntoarce deodată şi-ucide pe Bafhycles, fiu iubit al lui Châlcon, locuind în Hellada şi printre myrmidoni vestit, prin norocu-i şi marele-i avânt. Venea în urma sa, gata să-l ajungă; dar Glâucos s-a întors pe neaşteptate, şi-n piept l-a izbit. Cu vuiete se prăvale cetaşul cel lovit şi-o grea durere cuprinde pe ahei: un viteaz căzuse! Dimpotrivă, troienii, în jurul lui Glâucos, bucuroşi se adună. Dar nici aheii nu-şi uită vitejia şi pornesc, năvalnic, împotriva duşmanului. Atunci Meriones doboară un vrăjmaş, pe troianul Laogonos, ne-nfricat vlăstar al lui Onetor, ce-fusese-odinioară preotul lui Zeus, cel care e slăvit pe muntele îda; şi-l cinstea norodul, asemeni unui zeu. Acum l-a nimerit pe Laogonos în falcă, sub ureche. Şi troianul simte cum viaţa-l părăseşte, iar umbrele Morţii l-au învăluit.
(608) Cu lancea de aramă, Enea ţinteşte acum pe Meriones. Chiar ocrotit de pavăză şi-naintând, crede c-o să-l lovească. Meriones l-a văzut şi s-a ferit de suliţă. îşi apleacă trupul şi lancea cea lungă se-n-fige în pământ, dincolo de el. Cotorul freamătă, până când Ares avân-tu-l i-l opreşte. Şi astfel se pierde lancea lui Enea, fremătătoarea lance, înfiptă în pământ şi zadarnic pornită de mâna lui Vânjoasă. Mâniat în inima-i, strigă Enea:
(617) "- Lancea mea pe veci te ţintuia o Meriones, dacă te nimeream, cu toate că ştii bine ca să dănţuieşti."
Meriones îl priveşte şi apoi îi spune:
"- Oricât de viteaz ai fi, o tu, vajnice Enea, nu vei putea opri furia tuturor celor care te-nfruntă, apărându-şi patria. Şi tu eşti sortit Morţii. Dacă vârful lăncii mele ascuţite te-ar nimeri, în ciuda puterii şi-a mândriei tale, mi-ai dărui slavă şi ţi-ar coborî sufletul la Hades cu-caii-vestiţi."
(626) A spus, dar Pâtroclos, fiul lui Menoitios, de îndată îl ceartă:
272
"- Cuvintele tale nu sunt pe măsura avântului tău. Nu vei izbuti prin ocări, Meriones, scumpul meu prieten, s-alungi văjmaşul din preajma lui Sarpedon. Va trebui, mai întâi, să cadă un voinic. în război hotărăşte puterea braţelor; vorbele-s de folos în Sfat şi-n adunări. Rostul nostru aici nu-i să sporim cuvinte, ci aprig să luptăm."
(632) După aceste vorbe, Pâtroclos porneşte şi vine-n urma sa vajnicul Meriones. Atunci când dulgherii taie copacii în trecători de munte, din depărtări se-aude vuietul topoarelor, tot astfel se-nalţă, acum, de pe pământ, vuietul aramei, al pieilor şi-al pavezelor minunat lucrate, izbite de săbii şi de tăişul lăncii. Nici un om n-ar putea, oricât de iscusit ar fi, să recunoască trupul slăvitului Sarpedon, din cap până-n picioare acoperit de sânge, de colb şi de săgeţi. în jurul lui se-nfruntă potrivnicii întruna. în timpul primăverii, vedeam adeseori, în staulul de vite, muştele cum roiesc şi zumzăie în jurul vaselor cu lapte, pline pân-la margini; tot astfel se-ncaieră vajnicii războinici în jurul leşului. Dar ochii sclipitori ai Cronidului Zeus n-au părăsit o clipă cumplita bătălie. îngândurat, Cronidul priveşte şi se-ntreabă ce moarte hăzări-va slăvitului Pâtroclos? îl va răpune Hector cu lancea lui de-aramă acum, în vălmăşag, deasupra lui Sarpedon şi îi va smulge armele? Sau, poate, va lăsa pe vlăstarul lui Menoitios multor potrivnici să le-aducă pieirea...
(652) Şi, gândind, hotărăşte cel mai nimerit să lase pe Pâtroclos s-alunge înc-o dată pe troieni şi pe Hector până la cetate, ca să poată ucide mulţi luptători. Odrasla lui Cronos moleşeşte inima Priamidului; şi-nţelegând troianul ce-a

hotărât balanţa Cronidului Zeus, se suie pe caru-i şi porneşte-n goană înspre cetatea Troiei, îndemnând ostaşii să vină după el. Chiar mândrii lycieni nu vor să mai lupte, văzându-l pe Sarpedon doborât la pământ, cu viaţa-i zdrobită, printre atâtea leşuri, Şi fug înspăimântaţi. Pe trupul lui Sarpedon atât de mulţi căzuseră, de când Zeus sporise învrăjbită luptă. Argienii pradă leşul de arama scân-teindă ce-i acoperea umerii. Şi vajnicul vlăstar al lui Menoitios încredinţează armele, ca să le ducă cetaşii la negrele corăbii. Dar, între timp, Zeus stârnitorul-furtunii se-ndreaptă spre Apolo:
273
(667) "- Du-te şi smulge trupul vestitului Sarpedon, din toiul bătăliei! Şterge-i sângele negru, spală-l în apă proaspătă şi unge-l mai apoi cu ambrozie, ca să-l poţi îmbrăca în haine zeieşti. Du-l departe de lupte şi-l încredinţează călăuzelor repezi, Somnului şi Morţii - cei doi fraţi gemeni - să-l ducă de-ndată în pământul Lyciei, în mănosul pământ, unde-l va străjui o piatră de mormânt: acolo îi vor săpa mormântul fraţii şi rudele, întru slăvirea sa, mormântul de veci.
(676) Iată cuvintele rostite de Cronid. Şi Apolo se pleacă poruncilor zeieşti. De pe Ida coboară şi, din toiul luptelor, leşul îl ridică şi departe-l duce. într-o apă proaspătă, apa unui râu, trupul l-a spălat, şi l-a uns cu ambrozie, iar în haine zeieşti apoi l-a îmbrăcat. Şi repezilor călăuze, Somnului şi Morţii, îl încredinţează, ca vântul să-l ducă până-n mănoasa Lycie, pământul străbun, unde fraţii şi rudele îi vor săpa mormântul străjuit de-o piatră, întru slăvirea mortului.
(684) Pâtroclos, în ăst timp, îndemna telegarii şi pe-Automedon, fugărind troienii şi vajnicii lycieni. Atunci greşi smintitul! De-ar fi luat în seamă vorbele lui Ahile, ar fi scăpat de moarte şi de cumplita Soartă. Dar vrerea lui Zeus biruie mereu pe-a muritorului. Lesne pune pe fugă pe cel mai viteaz, răpindu-i biruinţa, chiar de el l-a mânat în iureşul războiului. Şi, în astă clipă, a sădit în inima slăvitului Pâtroclos nestăvilit avânt.
(692) Care a fost întâiul şi care cel din urmă dintre toţi cetaşii, pe care tu, o Pâtroclos, l-ai jefuit de arme, din clipa în care zeii te-au mânat să-nfrunţi neiertătoarea Moarte? La început Adrestos, Autonoos, Perimos Megâdul, Epistor, Echeclos şi Melânippos şi - apoi - Elasos, Mulios şi cu Pylârtes au fost ucişi de el. Ceilalţi şi-au amintit, cu toţii, de fugă. Şi cucereau atunci feciorii Ahaiei meleagurile Troiei şi cetatea Ilion cu-porţile-înalte, prin braţul lui Pâtroclos ce dezlănţuise furia lăncii sale, dacă Phoibos Apollon, pe-naltul meterez, nu gândea să-l piardă, întru izbăvirea neamului troian. De trei ori porni vajnicul Pâtroclos spre un colţ al cetăţii şi tot de-atâtea ori braţul nemuritor al zeului Apolo l-a respins, izbindu-i sclipitorul scut. Şi când - a patra
274
oară - se repezi Pâtroclos cu iuţeala zeului, strigă cumplit Apolo şi-i rosti de-ndată cuvinte înaripate:
(707) "- înapoi Pâtroclos! Soarta nu vrea să fie oraşul cucerit nici de suliţa ta, nici de a lui Ahile, ce-i mai presus ca tine!"
A spus. Menoitiâdul se trage înapoi, ocolind mânia Arcaşului Apolo.
(712) Hector, în acea clipă, caii şi-i oprea la Porţile din Stânga; şovăie, neştiind care gând să aleagă: să-şi întoarne sirepii către vălmăşag şi din nou să lupte, ori să-şi adune oamenii înăuntrul cetăţii? în timp ce cumpănea, se-apropie Apolo, care luase chipul cetaşului Asios, unchi al lui Hector, un bărbat puternic şi în floarea vârstei, ce locuia în Phrygia, pe malul lui Sangârios, fratele Hecâbei şi feciorul lui Dymas - Asios, priceput la strunitul cailor. Luând chipul lui, se-apropie Apolo, spunându-i lui Hector:
(721) "De ce vrei, o Hector, să pui capăt luptelor? N-ai dreptul s-o faci. Dacă eu aş fi mai presus decât tine, pe cât sunt de fapt cu mult mai prejos, te-ai căi amarnic de şovăiala ta, care te ţin-acum departe de luptă. Haide, întoarce caii cu-zdravene-copite şi poate-l vei înfrânge pe vajnicul Pâtroclos; poate chiar

Apolo să-ţi dăruie izbânda!"
(726) După aceste vorbe, zeul se întoarce la trudele războiului, în timp ce Priamidul spune lui Cebiones să biciuie caii. Apolo a pătruns prin mulţimea cetaşilor şi freamătă aheii de spaimă că zeul ar vrea să-i înalţe pe Hector şi troienii cu-nfrângerea danailor. Dar Hector nu porneşte împotriva aheilor, ci mână caii ţintă spre carul lui Pâtroclos. Acesta a sărit de-ndată de pe car, ţinând în mâna stângă suliţa de-ara-mă; iar cu cea dreaptă ia un bolovan colţuros şi alb, sclipitor, bine prins în mâna-i. Fără nici o teamă şi din răsputeri, el azvârle piatra. Şi n-a pornit zadarnic lovitura sa. L-a izbit pe Cebrones, vizitiul lui Hector, odraslă din flori a slăvitului Priam. Pe când ţinea hăţurile, piatra ascuţită l-a lovit în frunte, zdrobindu-i sprâncenele. Osul n-a putut opri lovitura şi ochii troianului au căzut în colb, la picioarele lui. De pe carul lucrat cu multă măiestrie, asemenea celui ce-n ape se scufundă,
275
s-a prăbuşit Cebriones şi viaţa şi-a pierdut-o. Atunci, o Pâtroclos, iscusite cârmaci, rostit-ai în batjocură:
(745) "- O, cât e de mlădios şi cât de bine sare! De ar pluti cândva pe marea cea bogată în peşte, în căutarea stridiilor, şi de pe corabie ar sări deodată în-adâncimi de ape - fie şi pe furtună -, pe câţi n-ar sătura, de vreme ce acum pe întinsa câmpie a sărit uşor. într-adevăr, troienii au mulţi cufundători!"
(751) Şi, grăind astfel, se-ndreaptă spre Cebriones. Pare să fie un leu ce vrea să pustiască staulul de vite, dar fiara e-n piept rănită; şi pieirea e preţul îndrăznelii! La fel şi tu, Pâtroclos, pornit-ai ca să jefui, cu toată îndrăzneala. Dar Hector, la rându-i, a sărit din car. Amândoi luptă acum în jurul troianului. Se-nfruntă ca doi lei, pe culmea unui munte, doi lei înfometaţi, ce teama n-o cunosc, pentr-o căprioară; se-n-cinge cruda luptă. Pâtroclos şi cu Hector ard de-nerăbdare să-şi sfârtece carnea cu-arama ne-ndurată. Hector prinde leşul de cap şi nu-l lasă; de cealaltă parte Pâtroclos îl ţine vârtos de un picior. Danaii şi troienii de-a valma se înfruntă!
(765) După cum zguduie Euros şi cu Notos, în valea unui munte, pădurile de stejar, de frasin şi de corn cu-trunchiul-cel-lung; copacii urlă şi ramuri mari puternic se izbesc, iară pocnetul crengilor - frânte de vânt - răsună-n depărtări; tot astfel se încaieră aheii şi troienii, fără a se gândi la pierzătoarea fugă. Lângă Cebriones se înfig în pământ nenumărate suliţi cu vârfuri ascuţite şi ţâşnesc săgeţile cele înaripate. O ploaie de pietre cade peste scuturile luptătorilor, pentru marele trup al lui Cebriones, ce-n vârtejul prafului zace la pământ. Pierdută-i pentru el amintirea cailor şi a carului de luptă.
(777) Cât timp străbate soarele jumătatea cerului, de-o parte şi de alta se iscă loviturile şi războinicii cad. Dar cum coboară soarele spre ora când boii vor fi desjugaţi, aheii neaşteptat îşi biruie vrăjmaşii. L-au smuls pe Cebriones navalei troiene pi-i pradă de pe umeri armele de-a-ramă. Pâtroclos sălbatic s-a năpustit în luptă. De trei ori se avântă, aidoma lui Ares, strigând îngrozitor, şi de trei ori ucide câte nouă troieni. Dar a patra oară, când pornea asemeni unui zeu din Olimp în
276
vâltoarea luptei, atunci, o Pâtroclos, ţi-a apărut în faţă sfârşitul vieţii tale! Cu gânduri vrăjmaşe, Apolo-naintează. Dar tu nu l-ai zărit, în crunta-ncăierare. Ascuns de ceaţa deasă, Apolo-n loc se-opreşte, chiar în spatele tău; cu palma te loveşte pe spate între umeri, iar privirea-ţi se întunecă. Cade înalta creastă în sânge şi în colb, şi se rostogoleşte sub picioarele cailor. Niciodată înainte nu s-ar fi dat voie să fie pângărit coiful ce ocrotise fruntea unui erou, fruntea lui Ahile! Dar Croni-dul, astăzi, îngăduie lui Hector să-l ia şi să-l aşeze pe fruntea lui semeaţă, când în umbra paşilor l-aşteaptă hâda Moarte.
(801) Lancea lui Pâtroclos i s-a frânt în mână, lancea lui cea lungă, zdravănă şi

grea, ferecată-n aramă. Pavăza ce-i ajunge până la călcâi îi cade la pământ. Apoi fiul lui Zeus, stăpânul Apolo, îi desprinde platoşa şi Pâtroclos se tulbură în adâncul inimii. Trupu-i e vlăguit şi stă înmărmurit; orbirea îl apasă! Se apropie, atunci, vlăstarul lui Pânthoos, dardanul Euphorbos, ce pe viteji de-o seamă cu el îi întrece la zvârlitul suliţei, la cârmuitul carelor şi chiar în alergări. Când luase prima dată parte la măcel, pentru a se deprinde la trudele războiului, douăzeci de cetaşi doborâse din care. El te-a lovit întâiul pe tine, o Pâtroclos. Dar n-a izbutit să-ţi înfrângă puterea. După ce-a tras lancea, pomit-a iar la fugă, prin mulţime ascuns (cum ar fi îndrăznit să-i ţină piept viteazului, chiar fără de arme?). Vlăguit de un zeu, de mâna lui Apolo, şi de lancea vrăjmaşă, totuşi - ocolind neîndurata Moarte - Pâtroclos se întoarce spre ceata alor săi.
(818) Dar Hector l-a văzut plecând - rănit de-aramă - şi până în preajma lui străbate vijelios tabăra duşmană, şi-n partea mai de jos a pântecului îl izbeşte cu lancea. Până-n adânc se-mplântă în carne tăişul. Viteazul se prăvale şi jalea i-a cuprins pe cetaşii danai. Aşa cum un leu biruie mistreţul pe-o culme de munte; au luptat amândoi dârji şi semeţi, pentru dreptul de-a bea dintr-un mic izvoraş, iar leul a doborât cu puterea lui pe mistreţul ce răsuflă din greu; tot astfel Priamidul ucide pe Pâtroclos, care mulţi luptători doborâse-n ţărână. Şi, sfidător, rosteşte înaripate vorbe:
277
(830) "- Credeai, o Pâtroclos, că vei învinge Troia, ducând în robie femeile Ilionului, pe corăbiile voastre? Necocotit ai fost! Pentru toate nevestele din ţara Troadei alergau pe câmpie telegarii lui Hector. Strălucesc şi eu printre vitejii Troiei, eu, care-i feresc de soarta cea neagră. Vulturilor pradă vei rămâne acum, nefericit viteaz! Ahile n-a putut să-ţi vină în ajutor. Doar sfaturi împărţea, rămânând pe corabie: "Nu cumva să te întorci la sprintenele năvi, fără a fi-nroşit şi sfâşiat la piept tunica lui Hector, ucigaşul duşmanilor." Astfel ţi-a vorbit şi tu l-ai crezut, sărman nesocotit."
Sleit de puteri şi cu glasul stins, Pâtroclos i-a răspuns:
(844) "- Făleşte-te, o Hector, şi strigă-ţi biruinţa, la ora când Zeus şi Phoibos Apollon ţi-o îngăduiesc; de ei am fost învins. Ei au smuls armura de pe umerii mei. Douăzeci de potrivnici de-aş fi avut, asemenea ţie, pe toţi îi prăbuşeam în sânge şi în colb, doborâţi de lance. Groaznica Ursită şi vlăstarul lui Leto m-au dus la pieire. Dintre muritori, vestitorul Morţii a fost Euphorbos; iar tu vii - al treilea - să-mi jefuieşti arama. Ascultă-mi însă vorba: nici ţie nu ţi-e dat să mai fii mult în viaţă; în urma ta văd Moartea şi Soarta-nsângerată, ce te vor doborî prin braţul lui Ahile."
(855) Acestea i-au fost spusele; şi viaţa şi-a pierdut-o. Sufletu-i s-a desprins şi a zburat spre Hades, plângând amarnic soarta-i, tinereţea-i sfâşiată şi mândria puterii. Murea, pe când Hector rostea aceste vorbe:
"- De ce mi-a prorocit prăpastia Morţii? S-ar putea ca eu pe viteazul Ahile, vlăstarul lui Thetis cu-frumoasele-plete mai întâi să-l lovesc şi viaţa să şi-o piardă."
(862) Astfel a vorbit; şi smulge arama din rana lui Pâtroclos. Apoi, cu piciorul îi împinge leşul şi pe spate-l întoarce, depărtându-l de lance. Porneşte acum înspre Automedon, vroind să-l lovească. Dar Au-tomedon e dus de telegarii dăruiţi de zei bătrânului Peleu - sirepi nemuritori -, departe de iureşul cruntului război.

CÂNTUL AL XVII-LEA

în toiul bătăliei, Menelau l-a văzut pe viteazul Pâtroclos răpus de loviturile

cetaşilor troieni. Şi de-ndată, porneşte în întâiul şir, acoperit de lucitoare arme. Viteazul se învârte împrejurul leşului, asemeni unei junei ce-a fătat prima oară, gemând în jurul viţeluşei de curând născute; la fel păşeşte-n preajma celui mort viteazul Menelau! A ridicat lancea dimpreună cu scutul, veghind Menoitiâdul şi-i gata să doboare pe-acel ce-ar îndrăzni să-l înfrunte-n luptă. Dar fiul lui Pânthoos, viteazul suliţaş, nu l-a uitat nici el pe vajnicul aheu. De Menelau s-apropie şi astfel îi grăieşte:
(12) "- Slăvite Atrid, cârmuitor de oşti, părăseşte leşul şi-nsângera-tele arme! Nici un luptător dintre vitejii Troiei sau dintre cei veniţi în ajutorul lor n-a izbit pe Pâtroclos înaintea mea. Doar mie-mi este dată slava biruinţei. De vrei să mi-o răpeşti, te voi lovi cu lancea; şi dulcea ta viaţă, dulce precum e mierea, te va fi părăsit."
(18) Bălanul Menelau răspunde cu mânie:
"- Vai! Zeus Părinte, urât e să te lauzi fără pic de măsură. Pantera sau leul, ori spăimosul mistreţ cu-sufletul-hain, nu l-ar putea întrece pe feciorul lui Pânthoos, pe vajnicul Euphorbos! Dar din ziua în care voinicul Hyperenor, strunitor-de-cai, strigându-mi că-s nevolnic - ultimul aheu -, mă-njosi amarnic, i se ofili floarea tinereţii. El nu se mai întoarse pe picioarele lui, în ţara sa de baştină, întru bucuria părinţilor dragi şi a bunei soţii. Voi şti să-ţi frâng avântul, de cumva mă înfrunţi.
279
Dar mai bine te întoarce în rândurile mulţimii, de nu vrei să cadă pe capul tău năpasta. Cel mai prost poate ajunge în pragul cuminţeniei, dacă-nţelege faptele."
(33) Acestea i-au fost spusele, dară lui Euphorbos nu i-a păsat de ele:
"Sosit-a, Menelau, timpul răzbunării, deoarece te lauzi că tu mi-ai ucis fratele. Soţia lui şi-a plâns amara-i văduvie, într-un ungher al casei, de curând clădită, iar părinţii lui s-au jelit nespus. Poate voi şti s-alin marea lor durere, dacă voi pune-n mâinile bătrânului Pânthoos şi-a slă-vitei Phrontis, capul lui Menelau şi-armele-i de-aramă. Dar haide să luptăm! Şi vom afla de-ndată cui este sortită biruinţa-n luptă ori fuga ruşinoasă."
(43) A spus şi loveşte pavăza rotunjită a lui Menelau. Dar tăişul suliţii nu străpunge scutul. Se-ndoaie vârful lăncii, când izbeşte arama. Atuncea se avântă fiul lui Atreu, cu arma în pumn, şi cere lui Zeus buna-i ocrotire. Cu înverşunare - în timp ce Euphorbos dă înapoi -braţul lui vânjos îi străpunge ceafa şi gâtul gingaş. Cu vuiet puternic a căzut războinicul şi armele răsună deasupra trupului. Părul, ce-i asemenea cosiţelor împletite ale mândrelor Graţii, iar la spate e strâns cu aur şi argint, este acum udat de sângele cel negru. După cum vedem, într-un loc singuratic, crescând prin grija omului răsaduri de măslin, ce-nfloresc minunat, când ape-mbelşugate ţâşnesc în jurul lor, şi mlădios se-apleacă în bătaia vântului într-o parte şi-n alta înălbitele crengi, cu buchete de flori, dar, pe neaşteptate, năpraznica furtună le culcă la pământ, tot astfel Euphorbos, fiul lui Pânthoos, cu lancea de frasin, zace în ţărână, ucis de Menelau, care-i pradă armele.
(61) Asemenea leului ce-i pe munte crescut şi plin de încredere în vânjoşia lui, într-o turmă de vaci cumplit se năpusteşte pe junca mai frumoasă; în timp ce ea păştea o prinde şi-i zdrobeşte, între zdravenii colţi, grumazu-i sângerând şi din măruntaie lacom se înfruptă; în timp ce câinii dau târcoale păstorii strigă, dar nu cutează să vină în preajma lui, căci galbena Spaimă ţine pe toţi departe; tot astfel troienii nu îndrăznesc să lupte cu dârzul Menelau. Şi lesne Atridul l-ar fi jefuit, da-
280
că Phoibos Apollon nu s-ar fi înfuriat, zădărnicindu-i fapta. L-a stârnit pe Hector cel-asemeni-lui-Ares. Luând chipul muritorului Mentes, căpetenia ciconilor, şi

ridicându-şi gasul, zeul îi rosteşte înaripate vorbe:
(75) "- în zadar, o Hector, fugăreşti un vânat pe care nu-l ajungi. Caii Eacidului nu pot fi încolţiţi: sunt greu de cârmuit şi mai greu de-n-trecut. Doar Ahile e-n stare, feciorul zeiţei! în timp ce veghea pe eroul Pâtroclos, vajnicul Menelau, vlăstarul lui Atreu, l-a ucis pe Euphorbos, pe straşnicul luptător, şi pentru vecie i-a curmat avântul."
(82) Astfel a grăit şi porneşte napoi la trudele războiului. Părerile de rău îl chinuie pe Hector şi sufletu-i umbresc. Cuprinde cu privirea şirurile troiene şi, de-ndată, zăreşte pe cei doi eroi. Primul smulgea armele troianului căzut şi sângele-i curgea din rana lui deschisă. Spre şirul cel dintâi Hector înaintează, cu coiful scânteind, şi strigă-ngro-zitor, asemenea focului aprins de Hephaistos pentru veşnicie. Menelau aude strigătele lui şi, cu ciudă, grăieşte vitezei sale inimi:
(91) "- Nefericit ce sunt! Dacă voi părăsi minunatele arme şi trupul lui Pâtroclos întru slăvirea mea prăbuşit în ţărână, mă tem că danaii se vor mânia pe mine. Mândria de mi-o apăr - pornind singur să lupt împotriva lui Hector -, toţi războinicii Troiei mă vor împresura, şi singur va trebui să mă lupt c-o gloată. Toţi troienii Ilionului vin în urma lui Hector. Dar de ce mi-e inima atât de îndoită? Când un om voieşte, împotriva Cerului, să-nfrunte un muritor ocrotit de zei, degrabă asupra lui năpasta se abate. Nu, nici un argian nu se va mânia văzând cum ocolesc urgia lui Hector, ce e păzit de zei. De-aş auzi măcar strigătul lui Âias, am porni amândoi să ţinem piept vrăjmaşului, chiar şi-n pofida Sorţii. Am putea smulge leşul cu puterea braţului, ducându-l lui Ahile. Ce altă ispravă putea-vom făptui, noi cei urgisiţi de atâtea dureri?"
(106) Şi-n vreme ce frământă-n inimă şi în cuget toate aceste gânduri, şirurile troiene sosesc acum în preajmă-i, cu Hector în frunte. Dă-napoi Menelau şi trupu-l părăseşte, privind în urma sa. Precum este un leu puternic, cu coama bogată, alungat de la staul de oameni şi de câini, de suliţi şi de strigăte; îndrăzneaţa-i inimă în piept i-a înghe-

ţat şi pleacă înciudat, părăsind ţarcul; tot astfel şi Menelau părăseşte leşul. Şi doar când a ajuns în ceata alor săi, stă pe loc şi întoarce pieptul spre vrăjmaş. Caută-n jur pe marele Âias. în depărtări, la stânga câmpului de luptă, îl vede asmuţind pe ahei la măcel, căci Phoibos Apollon trezise crunta Spaimă în cetele danae. Menelau aleargă înspre Telamonid şi astfel îi vorbeşte:
(120) "- Dragul meu prieten, vino împreună cu mine, în grabă, alături de Patroclos. Prăbuşit în ţărână, e despuiat de arme; Hector l-a prădat."
(123) A spus. Şi-n sufletul lui Âias se trezeşte de-ndată avântul războinic. Alături de Menelau porneşte-n fruntea oştii. Hector prădase trupul de slăvitele arme şi-l ţâra prin mulţime. Voia mai întâi să-i reteze capul cu ascuţişul spadei, apoi să azvârle leşul câinilor din îlion. Dar iată că soseşte vajnicul Âias, cu uriaşa-i pavăză, înaltă cât un turn. Hector este silit să dea înapoi şi sare în car, încredinţând armele slăvi-tului Ahile cetaşilor săi, să le ducă la Troia, spre a-i aduce faimă. A-cum, cu larga-i pavăză, acoperă Âias pe Menoitiâd, aidoma leoaicei care-şi păzeşte puii şi, ducându-i cu ea în desiş în pădure, a-ntâlnit vânători. Mândră de puterea-i, încruntă sprâncenele strânse peste pleoape. La fel viteazul Âias rămâne în picioare aproape de Patroclos. Şi alături de el se află Atridul Menelau, ce-i îndrăgit de Âres; şi jalea nesfârşită sporeşte în pieptul său.
(140) în aceeaşi clipă fiul lui Hippolochos, Glâucos, căpetenie a lycienilor, aruncă spre Hector cruntele-i priviri, mustrându-l astfel:
"- Falnic îţi este chipul, o slăvite fiu al regelui Priam, dar te vădeşti în lupte a fi un nevolnic şi faima vitejiei n-o-ntemeiezi pe fapte, dar eşti doar un fugar! Apără-ţi pământul şi casele din Troia, ajutat de războinicii ce-s născuţi în Ilion. Nu se vor bate-ntruna locuitorii Lyciei împotriva danailor, dacă-i nesocotită

vitejia lor. Cum poţi, nefericite, izbăvi de Moarte pe-un luptător de rând, dacă pe Sarpedon, viteaz între viteji, prieten şi oaspe, cel ce ţi-a fost sprijin ţie şi cetăţii, pradă l-ai lăsat urgiei vrăjmaşe şi de lacomii câini n-ai îndrăznit să-l aperi? Iar dacă lycienii îmi vor urma sfatul şi ne vom întoarce pe pământul străbun,
282
atunci prăpastia Morţii se va fi deschis înaintea voastră! De-ar fi găsit troienii puterea să înfrunte pe duşmanii Troiei cu necurmat avânt (după cum în război le este dat oştenilor să trudească în lupte, pentru ţara lor), de mult ar fi târât leşul lui Patroclos până în cetate; iară trupul lui, scos din iureşul luptelor, s-ar fi aflat acuma în oraşul lui Priam. Şi, astfel în grabă aheii ne-ar fi dat minunatele arme ale lui Sarpedon şi noi am fi adus leşu-i în Ilion. Dintre toţi luptătorii din preajma corăbiilor, cel mai de seamă e viteazul Ahile, al cărui slujitor fost-a ucis acum; şi slujitorii Menoitiâdului cunosc şi ei lupta pieptişă. Dar tu n-ai îndrăznit în faţa lui Âias să te împotriveşti, şi-n aprig vălmăşag nu l-ai privit în ochi, soco-tindu-te, o Hector, mai prejos decât el."
(169) Aruncându-i atunci neagra sa privire, Hector i-a răspuns: "- De ce rosteşti, o Glaucos, luptător destoinic, mânat de trufie, nesocotite vorbe? Vai, bunul meu prieten, te-am socotit pe tine cel mai înţelept dintre toţi lycienii; dar ţi-ai pierdut, pesemne, dreapta judecată. Tu mă învinuieşti că pe fiorosul Âias nu l-aş fi înfruntat. Lupta nu mă sperie, nici vălmăşagul cailor. Dar vrerea lui Zeus este mai puternică. El pune pe fugă pe cel mai viteaz şi-i smulge biruinţa, după ce-l asmute să se-avânte-n luptă. Vino lângă mine, bunul meu prieten! Priveşte cum mă bat şi vei putea vedea, de-a lungul unei zile, dacă voi fi mişelul pe care-l socoti. Voi şti să-i împiedic pe vajnicii ahei a ocroti trupul eroului Patroclos."
(183) Acestea i-au fost spusele. Apoi strigă puternic: "Troieni, dardani, lycieni, voi care vă pricepeţi să luptaţi de-aproa-pe! Bărbaţi fiţi, o prieteni! Şi de-nfocata luptă aduceţi-vă aminte. Merg să-mi acopăr trupul cu falnicele arme ale Peleidului, arme smulse de mine viteazului Patroclos, după ce l-am ucis."
Aşa a vorbit; şi-a părăsit de-ndată crunta bătălie. Cu pasul avântat goneşte pe câmpie şi ajunge din urmă pe cetaşi, ce nu erau departe, ducând către Ilion armele Peleidului. Hector s-a oprit şi dincolo de luptele, izvor-de-lacrimi, şi-a schimbat armura: o dă pe-a sa troienilor năvalnici care o vor duce în sfânta cetate, iar el se acoperă cu armele aheului, nepieritoare arme, pe care zeii Cerului, coborând din Uranos,
283
le dăduseră odinioară bătrânului Peleu. Când acesta ajunsese în anii bătrâneţii, le dărui - la rându-i - fiului său Ahile. Dar nu-i era ursit lui Ahile, Viteazul, să-şi afle bătrâneţea în armele părintelui.
(198) Zeus, din depărtare, îl zăreşte pe Hector ferecat în armura slăvitului Ahile şi, clătinând din cap, rosteşte către sine:
"- Nefericite om, străin de gândul Morţii, când Moartea e aproape. în armura slăvită a unui viteaz te înveşmânţi acum, armura aceluia ce pe toţi îi înspăimântă, după ce l-ai ucis pe vânjosu-i prieten. Capul şi umerii săi ai ştiut să-i jefui, fără nici o cuviinţă. Dacă-n clipa aceasta îţi voi dărui faima cea mai mare, ţi-e sortit mai apoi să cunoşti preţul amarnicei Ursite: nicicând Andromacăi, din mâinile-ţi viteze - când te vei fi întors de pe câmpul de luptă -, nu-i e dat să primească vestitele arme ale Peleidului.
(209) Acestea i-au fost spusele; şi-n semn de-ncuviinţare încruntă din sprâncene. Apoi, de minune potriveşte armura pe trupul lui Hector. Şi ucigaşul Ares, cumplit în mânia-i, pătrunde-n mădulare-i. Astfel - întărit de puteri zeieşti - urlă Priamidul cu glasu-i spăimos, pornind spre ajutoare. Să-şi poată vădi strălucirea armelor, falnic merge acum de la unul la altul, şi tuturor trezeşte vitejia-n suflet: lui Mes-thles, lui Glâucos, lui Medon şi Thersilochos, lui Asteropaios, Deise-nor, Hippothoos; lui Phorcys, lui Chromios şi vestitului Ennomos, ce-i tâlcuitor în

zborul păsărilor. Tuturor le-a stârnit, cu vorbe-naripate, dorul de-a lupta:
(220) "- Nenumărate, vestite ajutoare, trimise de neamuri vecine cu noi, ascultaţi-mă! Nu v-am chemat aici din cetăţi depărtate pentru a vă număra ori poate din plăcere, ci m-a mânat nădejdea că veţi apăra din suflet pe troiene şi bieţii copii de năvala aheilor. Cu aceste gânduri mi-am vlăguit norodul, spre a vă mulţumi cu daruri şi cu hrană -anume să v-asmut voinţa şi puterile. Cu toţii aici suntem să înfruntăm duşmanul - de-om fi sortiţi pieirii ori încununaţi de glorie. Necruţă-toare-i legea războiului! Zace ucis Pâtroclos, iar cel ce se pricepe, din iureşul luptelor, să-l aducă-n cetate, silindu-l pe Aias să-l dea înapoi,
284
va primi în dar jumătatea prăzii; iară eu voi păstra jumătatea cealaltă, cu aceeaşi slava să ne încunune."
(233) Astfel a vorbit; şi, ridicându-şi lăncile, pornesc înspre danai, în nădejdea că leşul va fi smuls din mâinile vânjosului Aias. Vai, nesăbuiţi! Trupul unui mort avea să răpească multora viaţa, prin braţele lui Aias, feciorul lui Telamon. El îşi îndreaptă vorba către Menelau:
(238) "- Dragul meu prieten, slăvite Menelau! Am pierdut amândoi nădejdea să ne-ntoarcem din iureşul luptelor. Mai puţin mă tem de soarta lui Pâtroclos, care va fi prada hultanilor şi câinilor din cetatea Troiei, decât c-ar putea să cadă urgia pe capetele noastre. Hector ne-a împresurat c-un nour de războinici şi prăpastia Morţii pentru noi se deschide. Cheamă-n ajutor pe cei mai destoinici dintre cetaşii-ahei; şi atunci vom vedea de cumva vreunul ne va auzi."
Acestea i-au fost spusele, iară Menelau cu-puternic-strigăt îi urmează sfatul şi, cu glas tunător, le vorbeşte argienilor:
(248) "Prieteni, căpetenii şi călăuzitori ai oştilor danae, voi cei care în preajma Atrizilor beţi vinurile obştei, cârmuitorii cetelor, voi, pe care Zeus cu măriri vă cinsteşte! Nu pot pe fiecare să-l numesc osebit: prea cumplit dogoreşte flacăra războiului. Veniţi, rogu-vă, din îndemnul inimii, cutremuraţi la gândul că Menoitiâdul ar putea să fie batjocura câinilor din cetatea troiană."
(256) Aşa a vorbit; şi sprintenul Aias, fecior al lui Oileus, îi aude chemarea. El cel dintâi soseşte să înfrunte duşmanul, trecând prin măcel. Vine în urma sa vânjosul Idomeneu şi prietenul lui, vestitul Meriones, pe măsura lui Enyalios, puternic ucigaş. Dar cine ar putea să păstreze în minte numele tuturor ce veneau să încingă războiul din
nou?
(262) De partea lor, troienii în şiruri năvălesc; şi-n fruntea lor se afla Hector Priamidul. Asemeni unui fluviu coborât din ceruri, când se revarsă-n mare şi valul cel puternic izbeşte, tunător, şuvoiul de ape; iară ţărmul stâncos vuieşte cumplit de furia talazurilor, înspumate talazuri; la fel urlă troienii când se năpustesc pe câmpul de bătaie. Ca un singur suflet se-mpotrivesc aheii, ridicând zid puternic din scuturi de
285
aramă în jurul lui Pâtroclos. Pe coifuri lucitoare împrăştie Zeus o ceaţă grea şi deasă. Atât timp cât Pâtroclos a fost încă în viaţă, slujindu-l pe Ahile, niciodată Zeus nu l-a privit cu ură; şi-acum i-ar părea rău să-l vadă lăsat pradă câinilor din cetate. Şi-ndeamnă ortacii să-i apere leşul.
(274) Mai întâi danaii sunt respinşi de troieni şi ei, învinşi de spaimă, trupu-l părăsesc; dar nici un troian nu izbeşte pe un potrivnic cu lancea sa tăioasă, ci doar leşul lui Pâtroclos îl trag înspre ei. Dar n-au rămas aheii departe multă vreme! I-a silit Aias să vină înapoi; căci prin frumuseţe şi prin vitejie deasupra tuturor se înălţa Aias, întâiul după Ahile. Rupe întâiul şir al vrăjmaşilor şi e înflăcărat, asemeni mistreţului când înfruntă, într-o vale, flăcăii voinici cu repezii câini. Prin munţi, fără trudă, fiara-i fugăreşte. Tot aşa vlăstarul slăvitului Telamon se-ntoarce spre duşmani; şi-mprăştie de-ndată cetele troiene, care-

mpresurau leşul lui Pâtroclos şi credeau, cu trufie, că-l vor putea târî în cetatea Ilionului.
(288) In această clipă pelasgul Hippothoos, fiu al lui Lethos, vrând să-i fie pe plac slăvitului Hector, în încăierare trage de-un picior trupul lui Pâtroclos, legat în jurul gleznelor şi al tendoanelor, de-o lungă curea. Dar pe neaşteptate îl loveşte Năpasta şi nici un prieten - de i-ar fi fost dorinţa - nu l-ar fi apărat. Dintr-o săritură trece Telemonidul prin mulţimea cetaşilor şi loveşte în plin locul unde obrajii sunt ocrotiţi de-a-ramă. Cu tăişul aramei lancea străpumge coiful cu-coamă-de-cal. Din puternice mâini zvârlită asupră-i, suliţa ţâşneşte prin ţeava coifului şi pe veci i se frânge avântul şi viaţa. A scăpat din mână piciorul lui Pâtroclos şi cade peste leş, cu capul în jos, departe de Lârissa cu-rod-nic-pământ. De-acum înainte nu-şi va mai putea răsplăti părinţii pentru grija de a-l fi crescut. Scurtă i-a fost viaţa, răpusă de Aias.
(304) Hector, la rându-i, ţinteşte pe Aias, cu lunga sa lance. Viteazul, văzându-l, de-ndată se fereşte ocolind lovitura. Dar suliţa izbeşte pe Schedios, fecior al lui Iphitos cu-inimă-vitează, fruntaş al phocidie-nilor, locuind în Panopeus, vestita cetate; el era stăpânul multor su-
286
puşi! L-a lovit în claviculă şi vârful de aramă umăru-i străpunge, până-n josul lui. S-a prăvălit cu zgomot; iar armele-i răsună deasupra leşului.
(312) Pe când voia Phorcys, feciorul lui Phâinops să-i prade trupul prăvălit în ţărână, este izbit de Aias în mijlocul pântecului. A lovit în plin încheietura platoşei; şi în adânc pătrunde tăişul aramei! Phorcys muşcă ţărâna şi-o râcâie cu mâinile. Iară căpeteniile din întâiele şiruri se dau înapoi, dimpreună cu Hector. Şi danaii urlă şi trag morţii-ndă-răt, prădându-le armele.
(319) Atunci troienii s-ar fi întors fugind până sus în cetate, înfrânţi de ahei ce-sunt-dragi-lui-Ares, pe când argienii - în pofida lui Zeus -ar fi biruit prin puterea braţelor, dacă Phoibos Apollon n-ar fi sosit el însuşi spre a-l îmbărbăta pe vajnicul Enea. Zeul a luat chipul odraslei lui Epytos, al bătrânului Periphas, înţeleptul, care-i slujea drept crainic tatălui lui Enea şi avea pentru el, în adâncul inimii, dragoste şi milă. Sub chipul său îi vorbeşte Apolo:
"- O fiu al lui Anchise, cum aţi putea - trecând peste vrerea lui Zeus - izbăvi de măcel măreaţa cetate a ţării Troadei? Văzut-am războinici care au mânuit cetatea lor de foc doar prin puterea braţelor şi vitejia inimii şi erau mai puţini decât suntem acum. Dar Zeus ne vădeşte astăzi biruinţa. Şi-n loc să înfruntaţi cu nădejdea în suflet pe vrăjmaşii danai, vă-nfioraţi, de teamă, ca nesăbuiţii?"
(333) Aşa vorbit-a zeul; şi Enea-l priveşte, pricepând de îndată că este Apolo departe-ţintitorul. Şi strigă puternic, rostind Priamidului:
"- Hector, şi voi, căpetenii troiene, precum şi voi vestite ajutoare! Ce ruşine ne-apasă dacă, temători, am da înapoi în faţa aheilor şi a furiei vrăjmaşe, urcând până-n cetate! Nu, nu e cu putinţă. S-a ivit lângă mine un zeu şi mi-a vorbit, spunându-mi că Zeus, prea înaltul stăpân al tuturor luptelor, voieşte să ne dea slăvită izbândă. Haideţi să pornim gloată, împotriva argienilor; şi nu le-ngăduiţi să ducă la corăbii leşul lui Pâtroclos!"
(342) După aceste vorbe, dintr-o săritură se află Enea în şirul cel dintâi. Ceilalţi se-ntorc să ţină piept duşmanului. Şi Enea izbeşte cu lancea pe Leiocritos, feciorul lui Arisbas şi-nsoţitorul prietenului său,
287
vestitul Lycomedes. Acestuia din urmă, văzându-l prăbuşit la pământ, îi e mila de el. Şi — venind mai aproape - îşi zvârlă lunga lance lo-vindu-l pe Apisâon, vlăstarul lui Hippasos, ce-i pastor de oameni. L-a izbit sub diafragmă, sfâşiindu-i ficatul; i se surpă genunchii... în mănoasa Paionia crescuse Apisâon, el, cel dintâi în lupte după Asteropâios.
(352) Prăbuşirea lui îi stârneşte mila lui Asteropâios, care-a pornit năvalnic

împotriva danailor; dar fără de folos! în jurul lui Patroclos, vajnicii ahei înălţat-au zid din scuturi şi din lănci - ţintă spre duşmani. Rând pe rând merge Aias, pe toţi îndemnându-i să nu dea înapoi în spatele leşului dar nici să războiască prea departe, înaintea celorlalţi. Tuturor le spune să stea lângă Patroclos şi să încingă lupta piept la piept cu duşmanul.
(360) Pământul se scaldă în sânge purpuriu în jurul lui Patroclos; şi, unii lângă alţii, căzut-au cei ucişi în şirurile troiene. Căzut-au şi-ajutoarele, iar - când şi când - mai curge şi sângele aheu. Dar ei niciodată nu uită să lupte laolaltă strânşi, căci de prăpastia Morţii ştiu să se ferească. Vâlvătăi de flăcări pare-acuma lupta. Pierit-au de pe cer soarele şi luna? Cine-ar putea spune? Se lasă-o ceaţă deasă, acolo unde vitejii se bat pentru Patroclos. Mai departe aheii şi luptătorii Troiei, pretutindeni, se-ncaieră sub seninul albastru al bolţilor cereşti. Strălucirea soarelui cuprinde-ntreaga lume; nu-s umbriţi de nouri nici munţii, nici pământul! Iar lupta-i mai domoală, uneori, aici. Luptătorii, feriţi de lovituri duşmane încărcate-de-lacrimi, ocolesc războiul, ce creşte nemilos. Dar, la mijloc, cetaşii îndură şi războiul şi ceaţa cea deasă. Cei mai buni sunt loviţi de cumplita aramă.
(3 77) Doar doi cetaşi vestiţi nu ştiu încă de soarta viteazului Patroclos: Antilochos şi cu Thrasymede. Ei cred că e în viaţă şi, printre luptătorii întâiului şir, mai înfruntă vrăjmaşii. Amândoi urmează poveţele lui Nestor care, de la corăbii, i-a trimis să se bată pe câmpul de luptă. Războiesc singuratici, puţin mai la o parte, cu grija să ferească pe ortacii lor.
(384) Dar pentru ceilalţi ziua e o lungă şi amară luptă, o jalnică-n-fruntare. Au ostenit din greu şi le curge sudoare pe pulpe şi - mai jos -

pe picioare, pe braţe, pe pleoape, pe ochi, când în tabăra lor, ori în oastea vrăjmaşă, luptă pentru Patroclos, vajnicul cetaş al sprintenului Ahile. Uneori vedem un om dând slujitorilor să-ntindă pielea unui taur uriaş, după ce-au mutat-o bine în grăsime. Slugile ţin pielea şi se-nde-părtează, alcătuind un cerc; şi astfel o întind. Tot aşa trag cetaşii, de-o parte şi de alta, trupul Menoitiâdului, pe un loc prea strâmt. Şi fiecare-n inimă astfel năzuieşte: troienii să-l ducă în cetatea Troiei, aheii să-l poarte la sprintenele năvi. Vălmăşagul sălbatic sporeşte în jur. Şi nici Âres, zeul ce-mână-măcelul, nici Atena, zeiţa cu-ochii-de-fulger în pofida firii lor înverşunate, nu ar fi cârtit: atât e de cumplită lupta-n astă zi, sortită de Zeus cailor şi oamenilor, trudind pentru Patroclos.
(401) Nici slăvitul Ahile nu aflase de moartea prietenului drag. Lupta s-a încins departe de corăbii, sub zidurile Troiei. Nicicând inima lui nu-şi închipuia sfârşitul lui Patroclos. El credea că, ajuns la porţile oraşului, acesta se va-ntoarce teafăr la corturi şi corăbii, fără să cucerească cetatea Ilionului; nici singur, nici cu el! îi spusese maică-sa, în taină, adesea, luându-l deoparte, care-i era soarta hotărâtă de Zeus. Dar nu-l vestise Thetis de groaznica ursită toarsă Menoidiădului, de moartea prietenului celui mai drag din toţi.
(412) în jurul leşului nu conteneşte lupta; cu lăncile se-nfruntă, se lovesc, se ucid. Şi mulţi astfel vorbesc, printre danaii acoperiţi-de-aramă:
"- Mişei am fi cu toţii să pornim, o prieteni, înapoi la corăbii. Mai bine s-ar deschide pământul să ne-nghită. Să pierim, mai curând, decât ei să târască leşul în cetate făloşi de-a lor izbândă."
(420) Şi, de partea troienilor, mulţi astfel spuneau:
"- Chiar de ne este dat să cădem aici, alături de-acest trup, nici măcar atunci să nu ne gândim lupta s-o părăsim."
Iată ce spuneau, stârnindu-i fiecăruia avântul războinic.
(426) în această vreme caii Eacidului, departe de luptă, din clipa când văzură pe vizitiul lor prăvălit în ţărână de puterea lui Hector, varsă amare lacrimi. în zadar Automedon, feciorul lui Diores, îi loveşte cu vârful sprintenului bici şi-i

îndeamnă mereu, cu vorbe duioase ori vorbe de ocară. Nu mai vor telegarii să plece-nspre corăbii şi largul
289
Hellespont şi nici să se întoarne la cruntul vălmăşag. Ca piatra de mormânt ce străjuie un mort, ori amintirea moartei, stau sirepii plecaţi cu capul în ţărână, în faţa carului celui frumos lucrat şi-ncremeniţi ei plâng! Calde lacrimi curg, în semn de mâhnire, de sub pleoape-n ţărână şi bogata coamă - scăpată din inel - întinată de plâns, peste jug se răsfrânge.
(441) Văzându-le jalea, Cronidul din milă îşi spune sie însuşi:
"- Cai nefericiţi, de ce v-am dăruit stăpânului Peleu? Unui muritor v-am dăruit, o cai izbăviţi de moarte şi de bătrâneţe, ca să fiţi - alăturea de sărmanul om - părtaşi ai durerii? Dintre toate făpturile ce pe acest pământ se târăsc şi răsuflă, cel mai de plâns e omul. Nu-i voi îngădui lui Hector să vă mâne, şi nici frumosul car cu-meşteşug-lucrat. Nu-i este îndeajuns, în nesocotinţa-i, că-ntruna se făleşte cu-armele lui Ahile? Voi sădi în trup şi în inimile voastre avântul războinic, ca - din toiul luptelor - până la corăbii, neatins să-l duceţi pe Automedon. Dă-rui-voi troienilor puterea de a ucide şi slăvită izbândă până ei vor ajunge în preajma corăbiilor, la ceasul când soarele va fi asfinţit şi umbrele nopţii se vor fi lăsat pe întinsul pământ."
(456) Astfel grăita-a Zeus şi caii-nsufleţeşte! îşi scutură colbul de pe coama deasă şi pornesc ca vântul în locul unde aheii şi troienii se-n-caieră. Purtat de telegari se luptă Automedon, jeluind în suflet moartea lui Patroclos. îl duc prin mulţime năpraznicii sirepi, ca pe-un vultur ce s-a năpustit pe stolul de gâşte. Şi lesne scapă acum din iureşul luptelor; şi tot lesne Automedon înfruntă duşmanii. Dar nu-i poate ucide. Pe carul zeiesc, n-ar putea mânui şi lancea şi hăţurile. în cele din urmă, un prieten, fiul Haimonidului Laerces, Alcimedon, l-a zărit; şi din spate venind se-apropie de car grăind lui Automedon:
(469) "- Ce zeu ţi-a trimis, o Automedon, un gând zădărnicit? Pesemne că ţi-a luat dreapta judecată, ca să lupţi doar tu în întâiul şir, când fost-a doborât tovarăşul de luptă şi Hector, fălos, poartă acum armura vestitului Ahile!"
Răspunde Automedon:
290
(475) "— Care dintre ahei se poate măsura cu tine, Alcimedon, în stăpânirea cailor celor-fără-de-moarte ori în meşteşugul de a-i stârni la luptă - afară doar de cel ce-a fost ucis în luptă, de vajnicul Patroclos, cel asemenea zeilor prin înţelepciune? Dar Ursita şi Moartea acuma l-au răpit. Haide, ia biciul şi hăţurile cailor; voi sări jos din car, să-i birui pe vrăjmaşi."
(481) Acestea i-au fost spusele. Alcimedon urcă pe carul de luptă, apucă biciul şi cu hăţurile, în timp ce Automedon sare la pământ. L-a văzut însă Hector şi, fără-ntârziere, îi spune lui Enea:
(485) "- O tu, cel mai destoinic sfetnic al troienilor, bunul meu Enea! Văd venind spre iureşul bătăliei sirepii Eacidului, mânaţi de vizitii stângaci. Dacă vrei să m-ajuţi, îi putem birui; singuri n-ar cuteza să lupte împotrivă-ne!"
(491) Astfel a grăit şi alesul fiu al lui Anchise se-nvoieşte, fără a şovăi. Amândoi se-avântă, pe umeri purtând piei de bou uscate, acoperite c-un strat gros de aramă. împreună cu ei pornesc Aretos cu-chipul-zeiesc şi războinicul Chromios. în inimă ei cred că vor doborî amândoi vizitiii şi vor lua telegarii cu-falnice-grumazuri. Nesăbuiţi erau! Nu se vor întoarce fără să-şi fi vărsat sângele în lupta cu Automedon. Din clipa când acesta şi-a înălţat rugile Cronidului Zeus, neagra lui inimă e plină de-avânt şi îndrăzneală. Iar prietenului astfel îi vorbeşte:
(501) "- Opreşte, Alcimedon, aproape de mine carul, în spatele meu să răsufle sirepii. Eu nu cred că Hector îşi va curma pornirea până nu va răpune vieţile noastre, ca să mâne apoi sirepii cu-frumoasă-coamă în şirurile troiene,

spăimântând pe ahei. Doar dacă, mai-nainte, nu va fi ucis în şirul cel dintâi."
A spus; şi el îi cheamă pe cei doi Aiaşi şi pe Menelau:
"_ o voi, cei doi Aiaşi, cârmuitori de oşti, şi cu tine, Menelau, lă-saţi-l pe cel mort în seama războinicilor celor mai viteji! De-l vor înconjura, va putea fi ferit de luptători vrăjmaşi. Şi voi veniţi acum în apropierea noastră, în preajma celor vii, să puteţi alunga neiertătoarea zi a răstriştei noastre. în această luptă, prilej-de-atâtea-lacrimi, apasă greu în cumpănă Hector şi Enea, viteji între viteji. Dar totul se află
291
aşezat pe genunchii zeilor din Olimp! Zvârli-voi eu suliţa, iar Cronidul Zeus va împlini sorocul!"
(516) A spus, Alcimedon; şi îşi roteşte suliţa zvârlindu-i lunga umbră. Scutul cel rotunjit al vajnicului Aretos a fost lovit în plin. Dar pavăza n-a oprit lovitura; iar tăişul lăncii sfâşie brâul, pătrunzând în pântec, în partea de jos. Precum un flăcău loveşte cu putere, cu securea tăioasă, un bou, după coarne, şi muşchiul i-a tăiat; boul sare, deodată, şi cade pe spate; tot astfel tresaltă, prăbuşit pe spate, trupul lui Aretos. Ascuţita lance, ce-i freamătă în pântec, viaţa i-a curmat-o. Atunci Priamidul îşi aruncă lancea supra lui Automedon, dar o vede venind cetaşul din Ahaia şi, ocolind Năpasta, îşi pleacă trupu-adânc. Suliţa s-a înfipt în pământ, la spate; şi cotorul se clatină, până ce-apoi îl opreşte Ares, zeul cel năpraznic. Şi ar fi ajuns să se lupte pieptiş, lovindu-se cu săbiile, dacă cei doi Aiaşi, sosiţi din toiul luptelor, nu i-ar fi despărţit, oprindu-le avântul. In faţă, temători, dau înapoi Hector, Enea şi cu Chromios cel-cu-chipul-zeiesc. L-au lăsat pe Aretos cu viaţa secerată. Iară Automedon, asemenea lui Ares, îi răpeşte armele, strigând plin de mândrie:
"- Am adus alinare durerii din suflet a lui Pâtroclos mort, ucigând un vrăjmaş, fie chiar şi de rând."
Astfel a grăit şi, adunând prăzile cele însângerate, le aşază în caru-i; apoi urcă în chelnă cu braţele şi picioarele mânjite de sânge asemeni unui leu ce a sfâşiat un taur.
(543) Şi din nou se dezlănţuie cruntele lupte, sortite durerilor, pentru Menoitiâd. Coboară din ceruri zeiţa Atena, ca să-i învrăjbească. După cum vedem, în înălţimi cereşti, pe Zeus desfăşurând privirilor mirate curcubeul cel împurpurat (semn de război ori semn de vitejie, care pe pământ curmă munca omului şi pustieşte turmele), la fel ea se iveşte, în mulţimea-argiană, într-un abur de purpură, stârnindu-i pe toţi la cumplitul război. Mai întâi, îl asmute pe vânjosul Menelau luând chipul, înălţimea şi puternicul glas al bătrânului Phoinix:
(556) " - Ruşinea şi ocara te vor covârşi, o fiu al lui Atreu, dacă credinciosul şi bunul prieten al falnicului Ahile va fi târât sub zidurile
292
Troiei şi sfâşiat de câini. Adună-ţi eetaşii şi înfruntă troienii, cu toată bărbăţia."
Răspunde Menelau:
(561) "- O bunul meu Phoinix, de-ar vrea Atena să-mi dăruie puterea, alungând departe furiile săgeţilor, din adâncul sufletului mă gândesc să apăr leşul lui Pâtroclos. Moartea-i îmi răscoleşte cugetul şi inima. Dar Hector poartă-n sine înverşunarea focului. Tot ce-i iese-n cale, arama lui zdrobeşte şi-i dăruit de Zeus cu slava biruinţei!".
(567) Acestea i-au fost spusele şi Atena, zeiţa cu-priviri-de-fulger, se bucură că a chemat-o pe ea, întâia dintre Nemuritori. îi sădeşte putere în umeri şi genunchi viteazului Menelau, iar în piept îndrăzneala mustii - îndârjirea de-a înţepa un om şi de-ai suge sângele (dulce de sorbit), în ciuda trudei omului de a o alunga. Aceeaşi îndrăzneală dăruie Atena întunecatului suflet şi Menelau s-apropie de leşul ce zăcea, zvârlind lunga-i lance! Printre eetaşii Troiei se afla şi fiul lui

Eetion,i bogat şi viteaz, ce Podes se numea. Hector îl cinstea mai presus de toţi cei din neamul lui, căci el îi fusese tovarăş de petreceri. Pe el îl nimereşte Atridul Menelau în clipa când voia să fugă departe. îi împlântă adânc arama în trup şi Podes, cu vuiet, cade în ţărână! Menelau îl târăşte în ceata alor săi.
(582) Apolo atuncea ia chipul lui Phâinops Asiadul, cel mai drag dintre oaspeţi, venit din Âbydos; se apropie de Hector şi astfel îl asmute:
"- Care dintre ahei s-ar mai teme de tine, dacă tremuri în faţa bietului Menelau, luptător tară vlagă? Iată-l cum pleacă, şi trage după sine leşul unui troian, al eroului Podes, fiu al lui Eetion, şi prietenul tău care cu mult avânt se bătea în întâiul şir."
(591) Aşa vorbeşte-Apolo şi norul cel negru al durerilor învăluie pe Hector. Se repede-n fruntea şirurilor dese, acoperit de-aramă. în această clipă, feciorul lui Cronos îşi apucă egida, strălucitoare şi-nciu-
1. Este, probabil, un omonim al tatălui Adromacăi.

curată; iar muntele îda îl învăluie în nouri. Zvârle apoi fulgerul şi tunetul răsună, iar muntele se clatină. E semnul că Zeus dăruie troienilor ceasul de izbândă; şi, spăimântaţi, aheii fug pradă-nvălmăşelii.
(597) Semnul cumplitei fugi primul îl dă Peneleos. Stând mereu cu faţa întoarsă spre vrăjmaş, a fost lovit la umăr; eroul Polydâmas, lo-vindu-l de aproape, l-a străpuns pân-la os. Hector a rănit pe Leitos, fiul lui Alectryon, nimerindu-l în pumn. Şi a curmat avântul viteazului Leitos. Cutremurat de spaimă, îşi aruncă privirile-nfricoşate în jur; i-a pierit nădejdea s-alunge troienii cu lancea lui cea lungă. Şi-n vreme ce Hector pe urmele-i fuge, viteazu-Idomeneu îl nimereşte-n platoşă, chiar în mijlocul pieptului, în apropierea sânului, dar se rupe cotorul. Troienii scot un strigăt! La rându-i îl loveşte Hector pe fiul lui Deu-calion, care stă pe un car, dar suliţa trece aproape de argian şi izbeşte tocmai pe vajnicul Coiranos, vizitiu şi slujitor al lui Meriones. El, din Lyctos cu-trainice-ziduri îl urmase la Troia. Părăsind corăbiile cele arcuite, a pornit Idomeneu mai întâi pe jos şi ar fi dăruit o mare biruinţă oştilor troiene, de n-ar fi mânat Coiranos caii până în preajma lui, licărindu-i astfel nădejdea mântuirii. Slujitorul alungă, cu preţul vieţii sale, neîndurata zi ce-i fusese sortită lui Idomeneu. Şi cade izbit sub falcă şi ureche de ucigaşul Hector. Dinţii îi sunt smulşi de vârful suliţei, limba la mijloc este retezată. Atunci se prăbuşeşte, lăsând să cadă hăţurile. Meriones le ridică cu mâinile lui, spunând lui Idomeneu:
(622) "- Biciuie telegarii până când ajungem în dreptul corăbiilor. Poţi vedea tu însuţi cum trece biruinţa de partea troienilor."
Aşa a grăit şi înspre corăbii biciuie telegarii cu-frumoasă-coamă, spăimântat în suflet.
(626) Dar Menelau şi viteazul Âias şi-au dat seama că Zeus, cel care trece dintr-o tabără-n alta falnica biruinţă, o dăruie acum vitejilor troieni. Feciorul lui Telamon întâiul grăieşte:
"- Vai, nenorocire! Chiar şi-un copil ar putea pricepe că Părintele Zeus, el însuşi, ajută pe semeţii troieni. Nimeresc în plin loviturile lor, fie că-i viteaz, fie că-i un nevolnic acela care trage. Veghează Croni-dul ţinta să-şi ajungă: iar suliţele noastre cad toate la pământ, în zadar

pornite. Haide, să cumpănim, care-i mai înţeleaptă dintre hotărâri. Târî-vom spre noi, leşul lui Patroclos? Sau, făcând cale-ntoarsă, vom bucura prietenii care ne privesc şi sunt îngrijoraţi ca nu cumva Hector, nestăpânit în luptă, cu mâinile-i cumplite să nu se oprească până nu va ajunge la negrele corăbii? Să găsim un ortac să-i ducă lui Ahile vestea cea mai tristă. Peleidul nu ştie că dragul său prieten s-a prăbuşit în luptă. Dar nu-l văd pe acela de care am nevoie.

Şi oamenii şi caii au fost învăluiţi de-o ceaţă foarte deasă. Scapă-i de pâclă pe feciorii Aha-iei, o Cronidule Zeus, şi dăruie lumina bolţilor cereşti ca să vedem în jur; şi-apoi, sub cer senin, de aceasta ţi-e vrerea, nimiceşte-ne."
(648) Acestea i-au fost spusele, iar Părintele Zeus de jalea-i se îndură, împrăştie ceaţa şi-alungă pâcla, iar scânteierea soarelui se iveşte privirilor, pe câmpul de bătaie. întors către Menelau, Aias îi vorbeşte:
(652) "- Priveşte Menelau şi vezi dacă Antilochos, feciorul lui Nestor, este încă în viaţă şi trimite-l atunci să-i ducă lui Ahile vestea că prietenul părăsit-a lumea celor ce sunt vii."
Astfel a vorbit şi slăvitul Menelau cu-glasul-puternic nu mai stă pe gânduri. Porneşte ca un leu ce părăseşte-un staul, ostenit să hărţuie oamenii şi câinii ce-au stat de-a lungul nopţii întruna de strajă, păzind de pofta fiarei carnea grasă a boilor. în foamea ei de carne, dăduse năvală, dar prea multe suliţi cădeau împotrivă-i: prea multe erau faclele aprinse şi zvârlite de mâini ce nu cunosc înjositoarea frică! Ini-ma-i se înspăimântă, chiar de-i cutezătoare. Cu sufletu-ntristat, leul se depărtează. Tot astfel Menelau cel-cu-strigăt-puternic cu inima-ndoită îl lasă pe Patroclos. I-e teamă să nu fugă-aheii pe corăbii, pradă jalnicei spaime, lăsând leşul viteazului în mâinile troienilor. Şi, cu stăruinţă, el îi povăţuieşte pe Âiaşii cei doi şi pe Meriones:
(669) "- O voi, cei doi Âiaşi şi cu tine, Meriones, aduceţi-vă aminte ce bun era Patroclos. Cât a fost în viaţă, ce blând era cu toţii; dar iată că Moartea şi Soarta l-au răpus!"
Astfel a vorbit bălanul Menelau şi porneşte la drum, zvârlindu-şi privirile, cu grijă, în jurul-i. Pare un vultur, pasărea din ceruri văzând până departe; ea oricât de sus s-ar afla în văzduh, zăreşte pe pământ
295
iepurele fricos, ascuns în frunzişul tufişului în floare. L-a văzut şi-a-supra-i se repede şi apoi îl ucide. Tot astfel ochii lui, strălucitorii-i ochi, pretutindeni caută pe feciorul lui Nestor - de este încă-n viaţă, în ceata alor săi. Curând îl zăreşte în stânga, spre capătul şirurilor, îndrumând cetaşii să-nfrunte războiul. Se-apropie, de-ndată, şi astfel îi spune:
(685) "- O Antilochos, vlăstar-al-lui-Zeus! Ascultă şi află vestea cumplită; o nenorocire ce n-ar fi trebuit să se fi întâmplat. De-ajunns să-ţi deschizi ochii, ca să poţi înţelege că zeii asupra noastră rostogolesc Năpasta, ca pe-un tăvălug. De partea troienilor este biruinţa. Cel mai bun argian, Patroclos viteazul, a căzut şi restriştea cuprinde-ntrea-ga oaste. Aleargă spre corăbii! Vesteşte-l pe Ahile; şi, de-ar porni în grabă, poate izbăveşte trupul lui ucis, ducându-l la corăbii, despuiat de armele ce sunt în puterea vajnicului Hector!"
(694) Astfel a grăit. Şi, ascultându-i vorbele, freamătă de groază feciorul lui Nestor. Multă vreme, nu poate rosti nici un cuvânt; ochii îi sunt plini de lacrimi şi glasul său puternic tace-nlănţuit. Totuşi a pornit în pas alergător, porunca să-mplinească, după ce a încredinţat prietenului său, viteazul Laodocos, armele lui, în vreme ce acesta prin preaj-mă-i ţinea carul şi cu telegarii.
(700) Cu ochii scăldaţi în lacrimi, paşii săi îl poartă departe de lupte, să ducă Peleidului vestea cea mai jalnică. Nu te-mboldeşte inima, slăvite Menelau, să rămâi acolo, ajutând cetaşii sleiţi de putere, pe care Antilochos acum i-a părăsit. Pylienii îl văd plecând, cu păreri de rău. Menelau trimite-nspre ei pe vajnicul Thrasymedes, iar el se-n-toarce în preajma lui Patroclos. Din fugă se opreşte aproape de Aiaşi, vorbindu-le de-ndată:
(708) "- Trimis-am la corăbii pe-acel care voiam să ducă trista veste slăvitului Ahile. Nu cred că va sosi chiar atât de repede. Cum ar putea viteazul să lupte Iară platoşă? Haidem, singuri s-alegem calea cea mai bună; vom lua leşul cu noi ori ne vom depărta de larma troienilor, ocolind cruda Moarte şi Soarta ne-ndurată?"

Fiul lui Telamon astfel îi răspunde:
296
(716) "-+ Bine ai chibzuit, slăvite Menelau. Meriones şi cu tine sub leş vă strecuraţi să-l puteţi ridica, scoţându-l din lupte. Iar noi, în urma voastră, înfruntând pe troieni şi pe năpraznicul Hector, vom lupta împreună, cu acelaşi avânt, după cum amândoi purtăm acelaşi nume şi ne împotrivim, mereu împreună, cumplitului Ares."
(722) Acestea i-au fost spusele. Vitejii iau pe braţe leşul lui Patroclos şi deasupra pământului îl ridică sus. Un strigăt se înalţă în spatele lor, de-ndată ce-au văzut luptătorii Troiei că trupul e luat de braţele duşmane. Troienii dau năvală, după cum năvălesc, înaintea flăcăilor, repezii câini, în timp ce urmăresc mistreţul ce-i rănit. Aleargă setoşi să sfâşie fiara, dar când ea se întoarce să le ţină piept, încrezătoare în puterea ei, speriaţi se trag-napoi şi-n jurul ei se împrăştie. Astfel şi troienii urmăresc pe potrivnici, cu lănci şi cu săbii; dar, pe neaşteptate, atunci când cei doi Aiaşi se-ntorc să-i înfrunte, pălesc de spaima lor şi chipul li se-ntunecă. Nici unul nu-ndrăzneşte să mai răpească leşul.
(735) Şi astfel, cu-nfocare, poartă înspre corăbii Menelau şi Meriones trupul lui Patroclos. împotriva lor lupta se dezlănţuie. Parc-ar fi un foc ce cumplit se dezlănţuie asupra cetăţii; casele-s pârjolite în lumini orbitoare ce mistuie totul în timp ce vântul urlă înspăimântător. La fel, în pas cu ei, vuietul se-nalţă, vuietul cumplit al carelor de luptă şi-al luptătorilor! Asemenea catârilor puternici şi-ndrăzneţi, ce târăsc într-o vale, pe un drum stâncos, o bârnă foarte groasă ori trunchiul uriaş al unui copac (ce va fi cheresteaua sprintenei corăbii); istovită li-e inima în cazne şi sudori; tot astfel aheii, Menelau şi Meriones - cutezători în suflet -, duc leşul lui Patroclos; şi-n urma lor opresc năvala furioşilor troieni Âiaşii amândoi! Aşa cum un deal bogat împădurit, ce-i înălţat pieziş peste o câmpie, stăvileşte apele şi ţine-n loc puhoiul nimicitor, oprind chiar torentul cel mai înverşunat, iar valul e silit să-şi întoarcă cursul; nimic nu l-ar clinti din tăria lui; tot astfel, cei doi Aiaşi, luptând neîncetat, zăgăzuiesc pornirea duşmanilor troieni luptând necruţător, şi mai ales pe-Enea, feciorul lui Anchise şi pe cumplitul Hector, ucigaşul-de-oameni. După cum, uneori, stoluri de gaiţe şi stoluri de sturzi, atunci când văd un uliu - aducător de moarte păsărilor
297
mici - scot strigăte ascuţite, tot astfel strigă flăcăii Ahaiei, fugind pe câmpie în faţa lui Enea şi-a cumplitului Hector, uitându-şi vitejia. Şi-n preajma şanţului cad armele frumoase, în fuga-nvălmăşită. *(761)* Iar lupta tot mai dăinuie, părând fără sfârşit!

-

CÂNTUL AL XVIII-LEA

Ca vâlvătaia flăcării pare-acum bătălia, în vreme ce-Antilochos ajunge la Ahile, vestea să i-o aducă. îl găseşte în faţa corăbiilor sale cu ciocurile-nalte; în inimă gândea, temător de năpastă, la faptul care tocmai fusese împlinit. Mâhnit spune Ahile cutezătoarei inimi:

(6) "- Vai! Câtă suferinţă! Ce se va fi-întâmplat? De ce oare aheii se-mbulzesc la corăbii, fugind înnebuniţi de-a lungul câmpiei? De n-ar împlini zeii restriştile de care inima-mi se teme, prorocite cândva de mama mea, zeiţa! Sortit e, spunea mama, ca cel mai viteaz dintre myrmidoni să piară înainte ca eu să fi murit, părăsind strălucirea luminilor cereşti. N-am nici o îndoială: feciorul lui Menoitios nu mai este în viaţă. Câtă nesăbuinţă! Doar îl povăţuisem, de cum va-ndepărta focul nimicitor să se-ntoarcă la năvi şi nu cumva pe Hector să-l înfrunte în luptă."
(15) în vreme ce Ahile se frământa în cuget, vlăstarul lui Nestor se-a-propie de el plângând cu-amare lacrimi. Şi de-ndată îi spune năpraz-nica-ntâmplare:
"- Vai, mie, fiu al preaînţeleptului Peleu, mi-e dat să-ţi aduc cea mai jalnică veste, nenorocire ce niciodată n-ar fi trebuit să se-ntâmple. Patroclos zace mort şi-n jur oamenii luptă pentru leşul lui, de-aramă despuiat. Armele-i ajuns-au în puterea lui Hector cu-coif-strălucitor."
(22) A spus. Şi noru-ntunecat, norul durerilor, învăluie pe-Ahile. Cu mâinile amândouă ia cenuşa din vatră mânjindu-şi capul şi frumo-
299
su-i chip. Şi-a înnegrit tunica! Lungu-i trup zace-ntins în colb, pe pământ; îşi murdăreşte părul şi-l smulge cu mâinile. Roabele lui Ahile şi-ale lui Pâtroclos, pradă de război, cu inima cernită îşi strigă durerea. Au ieşit din corturi, şi-n jurul lui Ahile aleargă, izbindu-se cu mâinile în piept; le sunt sleiţi genunchii de orice putere. Iară Antilochos, în ne-sfârşita-i jale, varsă atâtea lacrimi! L-a prins de mâini pe-Ahile, ce geme din suflet. I-e teamă ca viteazul nu cumva să-şi taie beregata cu fierul.
(35) Atuncea ţipă Ahile c-un glas spăimântător. Şi, din străfund de mare, unde stătea alături de bătrânul ei tată, maică-sa îl aude. Strigă la rândul ei. Zeiţele, în juru-i, au venit de îndată, fiicele lui Nereu, toate câte îşi au lăcaşul în prăpastia mării: Glâuce, Thâleia, Cymodoce, Nesâia, Speio, Thoe, Halia cu-ochii-mari, Cymothoe, Actâia, Limno-reia, Melite, Iaira, Amphithoe şi Agaue, Doto, Proto, Pherusa şi Dyna-mene, Dexamene, Amphinome şi Calliâneira, Doris, Panope, vestita Galâteia, Nemertes, Apseudes şi Calliânassa; mai erau şi: Clymene, Iâneira şi Iânassa; Maira, Oreithyia şi Amâtheia cu-frumoase-plete şi toate Nereidele din străfundul mării. Acestea umplu peştera cea strălucitoare - toate îşi izbesc cu mâinile pieptul! Iar Thetis începe cruntele jelanii:
(52) "- Nereide, surori, ascultaţi-mi glasul! Veţi afla ce durere mi-a fost sădită în suflet. Vai mie, întristata! Cea mai nefericită mamă de viteaz, ce l-a adus pe lume sortit nenorocirii. După ce am dat naştere unui fiu minunat, care pe toţi eroii îi întrece cu mult, l-am hrănit să se-nalţe precum un răsad înflorit de viaţă, după cum creşte viţa de vie pe povârnişul dealului. L-am trimis pe corăbii departe în ţara ilionului, ca să-nfrunte în război pe semeţii troieni. Dar el nu se va-ntoarce şi-n casa lui Peleu eu nu-l voi mai primi. Cât va rămâne viu şi va putea privi strălucitul soare, e sortit suferinţei şi nu mi-e îngăduit să-i fiu de ajutor. Mă voi duce totuşi la fecioru-mi iubit, să aflu ce durere inima-i loveşte, în timp ce stă departe de învrăjbită luptă."
(65) Şi, rostind acestea, Thetis pleacă din peşteră şi - plângând -Nereidele vin în urma ei. Şi se despică în jur valurile mării. De cum au
300
ajuns pe roditoarea glie a ţării Ilionului, una după alta ele urcă pe ţărm, acolo unde-s trase năvile myrmidonilor, rânduite-n jur, în preajma lui Ahile cu-mersul-avântat. în vreme ce Ahile oftează şi geme, slăvită sa mamă se apropie de el şi, după ce-a strigat cumplita-i durere, prinde fruntea eroului, rostind aceste vorbe, înaripate vorbe:
(73) "- Copile, de ce plângi? Care-i suferinţa ce sufletu-ţi apasă? Nu-mi tăinui nimic. Tot ce s-a petrecut e din voia lui Zeus, după cum ai cerut în rugile tale, cu

braţele întinse spre nesfârşitul cer: să fie aheii împinşi spre corăbii, copleşiţi de năpastă, cu toţii să dorească ajutorul tău."
(78) Printre grele suspine, Ahile îi rosteşte:
"- Da, mamă, Olimpianul rugile le-a împlinit; dar ce rost mai au dac-a murit Pâtroclos, dintre toţi tovarăşii cel mai preţuit pe care îl iubeam cum mă iubesc pe mine? Da, pe el l-am pierdut. După ce-a fost ucis de Hector ucigaşul, fost-a jefuit de frumoasele-i arme uriaşe, minunate, dăruite de zei tatălui meu Peleu, atunci când te-a adus pe tine, zeiţă, în culcuşul lui, al unui muritor. De ce-ai părăsit zeiţele mării? Să fi luat Peleu doar o muritoare! Dar Soarta a voit tu să fii lovită, să-ţi vezi feciorul mort. Să nu se mai întoarcă, să nu-l mai întâmpini în pragul casei tale! Mi-e sufletul pustiu, şi oamenii şi viaţa îmi vor fi străine, atâta timp cât Hector - izbit de lancea mea - nu-şi va pierde viaţa, plătind pentru Pâtroclos, care a fost prădat în chip nelegiuit."
(94) Plângând, Thetis spune:
"- Ţi-e sfârşitul aproape, te înţeleg copile! După moartea lui Hector, sortită-i moartea ta."
Mâhnit strigă Ahile cu-pasul-avântat:
(gg) "_ Să mor în astă clipă, dacă nu mi-a fost dat din ghearele Morţii să-l fi smuls pe Pâtroclos. El a pierit departe de pământul străbun, lipsit de apărarea ce i-o puteam aduce împotriva urgiei. De vreme ce acasă nu mi-e îngăduit să mă mai pot întoarce şi nu mi-a fost sortit lumina izbăvirii să i-o aduc viteazului, nici altor viteji, dintre câţi că-zut-au răpuşi de Priamid, dacă-n preajma corăbiilor mi-e hărăzit să fiu zadarnică povară, cu toate că în lupte sunt de neîntrecut printre danaii

toţi cu tunică de-aramă (doar în Sfat mă întrec), măcar de s-ar şterge din lumea zeilor şi din cea a oamenilor cruntul duh al gâlcevii, mânia-n-sângerată ce-i duce la pieire pe cei mai înţelepţi, învinşi de furii oarbe. Ea le pare mai dulce decât e dulcea miere pe cerul gurilor, pe când muritorilor patima le umple ca fumul piepturile. Astfel Agamemnon furia şi fierea ştiut-a să-mi stârnească. Dar să uităm trecutul. In ciuda suferinţei, să ne înfrângem inima. Astăzi voi înfrunta pe Hector, ucigaşul capului ce mi-a fost cel mai scump pe lume; iar eu voi primi moartea în ziua-n care Zeus şi zeii ceilalţi vor voi s-o trimită. Puternicul Heracles - nici el - n-a ocolit-o, el, dintre toţi, mai drag Stăpânului Zeus, fecior al lui Cronos; ci fost-a biruit de Soartă şi de Hera, de mânia ei. De-aceasta mi-e ursita, mă vor vedea ostaşii - când viaţa mi se stinge - doborât în ţărână. Dar astăzi aş voi să cuceresc slava unei bi-ruinţi şi - din pricina mea - unele troiene şi femei dardanide, cu vălurile largi, să-şi şteargă cu mâinile lacrimile prelinse pe fragezii o-braji şi bocetul de moarte să-l rostească jelind: să ştie că de mult nu încinsesem lupta. Oricât de mult ţi-aş fi drag, o mamă, nu încerca să mă opreşti acum de-a porni din nou pe câmpul de bătaie. Nu te voi asculta!"
(127) Atunci răspunde Thetis, zeiţa cu-picioare-de-argint:
"- Da, fiule, aşa e. Drept e să-ţi smulgi tovarăşii, sleiţi de orice vlagă, din prăpastia Morţii. Dar frumoasele-ţi arme sunt în mâini troiene, armele de-aramă! Hector cu îndrăzneală îşi acoperă umerii; dar nu se va făli vreme-ndelungată, ţi-o spun şi mă poţi crede. Moartea de el se-apropie. Totuşi să nu pătrunzi în vălmăşagul luptelor - al luptelor lui Âres - până ce nu m-ai văzut, cu ochii tăi, sosind aicea înapoi. Voi veni mâine-n zori, la răsăritul soarelui, să-ţi aduc armele, măreţele arme, din mâinile lui Hephaistos."
(138) Acestea i-au fost spusele; şi zeiţa pleacă de lângă fiul său. Se-ndreaptă spre surori, zeiţele mării, şi astfel le vorbeşte:
"- Duceţi-vă-n adâncul mării înspumate şi-n lăcaşul Părintelui, povestiţi totul Bătrânului mării. Iar eu voi porni spre înaltul Olimp, să

merg la Hephaistos, slăvitul făurar. Numai de ar voi să dăruie lui Ahile vestitele arme cu sclipiri de foc."
A spus şi Nereidele se cufundă în valuri, pe câtă vreme Thetis cu-picioare-de-argint pleacă să-i aducă din Olimpul zeiesc fiului ei drag strălucitoare arme.
(148) în timp ce-o purtau paşii spre marele Olimp, aheii fug în faţa lui Hector ucigaşul într-un tumult de strigăte şi ajung la corăbii, aproape de Hellespont, la năvile lor. Aheii nu pot smulge, din ploaia săgeţilor, leşul lui Pâtroclos, slujitor lui Ahile, căci i-au ajuns din urmă cetele troiene, carele şi Hector, feciorul lui Priam, asemeni unei flăcări. De trei ori pân-acum, venind în urma lor, a prins de glezne leşul, pe când cu glas puternic îşi îndeamnă cetaşii; şi, de trei ori, de asemeni Aiaşii l-au respins - înveşmântaţi, eroii, în vlaga lor războinică! Dar Hector, bizuindu-se cu-ncăpăţânare pe vânjoşia sa, uneori dă năvală în mijlocul oştenilor, alteori se opreşte şi strigă puternic, Iară ca vreodată să dea înapoi. După cum păstorii, când se află pe câmp, nu pot îndepărta de pe lângă un leş leul cu părul roşcat, de foame stârnit, tot astfel cei doi Aiaşi nu-l pot alunga pe Hector Priamidul de lângă cel ce-i mort. Şi-ar fi izbutit, până-n cele din urmă, şi leşul l-ar fi tras, dobân-dindu-şi slava cea nepieritoare, dacă zorită Iris cu-pasul-vijeliei nu sosea, alergând, de pe culmea Olimpului tară ştirea lui Zeus şi-a zeilor celorlalţi, doar din voinţa Herei, să-l vestească pe fiul lui Peleu să-şi îmbrace armura. Se-apropie de Ahile şi astfel îi grăieşte cu vorbe-na-ripate:
(170) "- Ridică-te de-ndată, fecior al lui Peleu, cel mai cutezător dintre toţi luptătorii! Ocroteşte leşul! Pentru Menoitiâd lupta s-a-ncleş-tat aproape de corăbii. Oamenii se ucid. Unii apără trupul prăbuşit în luptă, alţii, feciorii Troiei, îl târăsc cu înfocare înspre sfântul îlion cel-bătut-de-vânturi. Mai cu seamă Hector e plin de-nverşunare. în inimă doreşte să-i taie gâtul fraged, iar apoi într-o ţeapă - pe îngrădituri - să-i împlânte capul. Dar hai, ridică-te! Nu mai sta neclintit, întins la pământ. De ţi-ar intra în suflet gândul că Pâtroclos ar putea ajunge bat-

jocura şi hrana câinilor din Troia. Ce-ocară pentru tine, dacă ar coborî în lăcaşul lui Hades sluţit şi înjosit!"
(181) Slăvitul Ahile cu-pasul-avântat astfel îi răspunde:
"- Spune-mi, zeiască Iris, care dintre zei te-a trimis la mine cu a-ceastă veste?"
Sprintena Iris cu-mersul-vijeliei astfel îi răspunde:
"- Zeiţa Hera, soţia lui Zeus, m-a trimis, o Ahile! Cronidul, stăpânul preaînaltelor slăvi, nu ştie de venirea-mi. Nici zeii ceilalţi care au lăcaşul pe-Olimpul troienit."
(187) Ahile îi răspunde:
"- Cum aş putea ajunge la trudele războiului? In mâinile vrăjmaşului sunt armele mele. Iar maică-mea m-opreşte platoşa s-o îmbrac, înainte ca ea să se fi arătat din nou privirii mele. Hotărât-a Thetis să-mi aducă arme din partea lui Hephaistos. Nu văd vreun muritor ce-ar putea să-mi trimită slăvitele arme. Telamonidul doar de-ar vrea scutul să-l dea! Dar el se află acum în cele dintâi şiruri şi luptă înfocat, măcelărind vrăjmaşii în jurul lui Pâtroclos."
(196) Sprintea Iris, la rândul ei, răspunde:
"- Noi cunoaştem prea bine că slăvitele-ţi arme se află-n mâini străine. Dar mergi aşa cum eşti pân-aproape de şanţ, să te vadă troienii. Poate, înfricoşaţi, lupta vor părăsi-o lăsându-i să răsufle pe feciorii Ahaiei, sleiţi de puteri. Pentru a răsufla, într-o bătălie, nu trebuie timp prea mult."
Aşa a vorbit şi sprintena Iris părăseşte pe-Ahile; iar el cel-drag-lui-Zeus se ridică-n picioare. Cu egida-nciucurată, acoperă Atena umerii lui vânjoşi. Minunata zeiţă c-un nimb de aur îi încunună capul şi din fruntea lui prind să ţâşnească strălucitoare flăcări. După cum, uneori, vedem urcând fumul deasupra cetăţii, departe, până-n înaltul cerului, pe-o insulă de duşmani cercuită; de-a lungul unei zile apărătorii ei l-au luat judecător pe-ngrozitorul Ares, dar când

cobora soarele, pierind în asfinţit, multe focuri s-aprind, semne luminoase, să fie văzute de vecinii lor; şi, poate, veni-vor atunci în ajutor ocrotind cetatea aflată-n deznădejde; tot astfel pe fruntea vajnicului Ahile văpăi strălucitoare se-nalţă spre cer.
(215) După ce-a trecut zidul, eroul se opreşte aproape de şanţ. Ascultând povaţa cumpănită a mamei, rămâne în picioare departe de ahei. Şi de acolo strigă. A strigat şi Atena! Iar glasul viteazului iscă printre cetaşii Troiei o larmă-ngrozitoare. După cum răsună glasul trâmbiţei, în ziua când vrăjmaşii pustiitori-de-oşti împresoară o cetate, la fel aud troienii vocea de aramă a Eacidului. De-abia l-au auzit şi sufletele lor se răscolesc de teamă. Carele se întorc, trase de sirepii cu-frumoase-coame. Prea multe suferinţi li se vestesc în suflet. Vizitiii, speriaţi, privesc - nedumeriţi - lumina cumplită care arde întruna pe fruntea lui Ahile, slăvitul viteaz - foc aprins de Atena cu-priviri-de-fulgere! De trei ori a strigat pe deasupra şanţului, cu glas tunător, şi de trei ori se-nghesuie şi fug, învălmăşiţi, cetaşii troieni şi cu ajutoarele. Şi chiar pe aceste locuri, zdrobiţi de a lor care, răniţi de lănci troiene, pier doisprezece oameni din cei mai străluciţi. Aheii, în schimb, târăsc pe Pâtroclos de sub lovituri şi cu bucurie îl aşază pe-un pat. Tovarăşii-i în juru-i moartea i-o jelesc. In urmă vine Ahile cu-pasul-avântat şi faţa-i e scăldată de şiroaie de lacrimi. Şi-a văzut prietenul pe-o targa întins, sfâşiat de aramă, pe el cel trimis pe câmpul de bătaie cu repezii cai şi cu carul său, fără a-l mai vedea vreodată întorcându-se!
(239) Şi slăvită Hera cu-ochi-mari-de-juncă, în ciuda vrerii sale, lasă în Ocean să lunece soarele. Astrul asfinţeşte, în vreme ce aheii opresc crudele lupte, ce pe nimeni nu cruţă.
Cât despre troieni, aceştia părăsesc crunta bătălie. Au deshămat caii şi se-alcătuiesc de-ndată-n adunare înainte chiar să se fi gândit la masa de seară. Dar în adunare rămân în picioare. Nici unul nu cutează a se aşeza, stăpâniţi de teamă. S-a ivit din nou vajnicul Ahile, care părăsise de-ndelungată vreme amarnica luptă. Mai întâi vorbeşte vlăstarul lui Pânthoos, cumintele Polydâmas. Doar el poate să vadă trecutul şi viitorul, în acelaşi timp. Tovarăş al lui Hector - amândoi s-au născut în aceeaşi noapte -, Polydâmas este mai presus de toţi prin sfa-
304
305
turile lui, pe când slăvitul Hector îl întrece cu lancea. Şi, cu luare-a-**minte,** cuvântează astfel cumintele Polydâmas:
(254) "- Cercetaţi bine totul! Eu vă sfătuiesc să plecaţi în cetate şi să n-aşteptaţi slăvită Aurora aproape de corăbii, aicea pe câmpie. Prea departe suntem de zidurile noastre. Pe când era Ahile-nciudat pe Agamemnon, mai uşor puteam să ţinem piept aheilor. Chiar mie îmi plăcea noaptea să zăbovesc alături de negrele corăbii. Credeam că izbuti-vom să punem stăpânire pe năvile legănate de valurile mării. Dar cumplit mă mai tem acum de Peleidul cu-pasul-avântat. I-e sufletul năpraznic şi el nu va voi să mai stea pe câmpie, unde furia lui Ares ţine-n cumpănă dreaptă luptele dintre noi. Va voi să se bată pentru o-raş şi femei. Să mergem în cetate. Astfel se va-ntâmpla: Dacă noaptea cea sfântă l-a oprit pe Ahile cu-mersul-avântat, va şti să ne găsească mâine, în zori de zi. Şi se va năpusti înaintea noastră. Atunci noi vom afla cine e omu-acesta. Iar cei ce vor fugi vor fi fericiţi să găsească scăpare în sfântul Ilion; dar câţi viteji troieni vor cădea pradă câinilor şi-a crunţilor vultani... Să n-ajungă vreodată la urechile mele vestea nenorocirii! De veţi urma cumva părerea ce v-o dau, oricât de neplăcută-i, vom ţine-n timpul nopţii oştenii adunaţi înapoia zidurilor şi fi-va oraşul astfel ocrotit de porţile înalte, de zdravenele scânduri lungi ale canaturilor bine şlefuite şi potrivite bine; iar mâine dimineaţă, atunci când Aurora se va fi ivit, ne vom înveşmânta în armele noastre şi metereze vom rămâne-n picioare. Atunci,

viteazu-Ahile are să plătească scump dacă va stărui, venind de la corăbii, să nempresoare. El va fi nevoit să se-ntoarcă la năvi, după ce va fi rătăcit încolo şi-ncoace, sub zidurile cetăţii, ostenindu-şi caii cu-zdravene-copite şi gonindu-i zadarnic.Căci tăria inimii nu-l va face vreodată să pătrundă în cetate, intrând cu de-a sila, şi astfel nu-i e dat s-o poată cuceri. Mai degrabă Ahile va fi, de câinii noştri, lacom înghiţit."
Hector îi aruncă o neagră privire şi astfel îi vorbeşte: *(285)* "- Vorbele ce-ai rostit nu sunt pe placul meu, vajnice Polydâmas! Ne sfătuieşti, cum văd, să nenchidem din nou în cetatea Tro-iei. Nu vă este lehamite să staţi adunaţi în lăuntrul zidurilor? Se spu-
306

nea altădată, de către muritori, că cetatea lui Priam este bogată-n aur şi bogată-n aramă; astăzi însă comorile din palatele noastre au plecat, vândute departe în Phrygia ori în dulcea ţară a Maioniei, de când marele Zeus ne-a sortit urii sale. Iar acum, când odrasla vicleanului Cro-nos mi-a îngăduit să înfrâng duşmanul, ajungând aproape de şirul corăbiilor, şi-am împins pe ahei aproape de prundişul mării, ne arăţi, biete om, nesocotinţa ta, rostind oştii troiene astfel de păreri. Dar nici un troian n-o să te asculte; eu însumi voi veghea! Urmaţi toţi sfatul meu! Cinaţi acum în tabără, păstrând rânduiala ostăşească a cetelor. Dar gândiţi, de asemeni, la apărarea voastră. Să veghem cu toţii, fiecare pentru sine. Dacă un troian este peste măsură de îngrijorat pentru avutul său, să-l dea îndată oştii. Din el să se înfrupte în devălmăşie; mai bine să se bucure oştenii din Troia, decât oastea argiană... Mâine, în pragul zilei, când se vor ivi zorile, înveşmântaţi în arme, aproape de corăbii să-l trezim pe Ares. Şi dacă-n adevăr s-a ridicat Ahile, părăsind corăbiile, cât de scump va plăti! întâmplă-se aşa cum îi este vrerea. Eu nu voi fugi din blestemata luptă. Ci îi voi ţine piept, faţă-n faţă cu el; vom vedea atunci care dintre noi doi va şti să cucerească slava biruinţei. Enyâlios pentru toţi e acelaşi mereu; ucide chiar pe cel ce voia să ucidă."
(310) Astfel vorbit-a Hector. Şi, strigând, troienii îl încuviinţează. Vai, nesocotiţii! Le răpise Atena dreapta judecată; ei se învoiră cu spusele lui Hector - nefericite sfaturi - şi-ndemnul înţelept al lui Polydâmas nu l-au sprijinit.
Iată-i pe troieni cinând acum în tabără, în vreme ce aheii plâng şi jelesc în noapte leşul lui Pâtroclos. Feciorul lui Peleu geme fără sfârşit, după ce şi-a pus mâinile - ucigătoare mâini - pe pieptul prietenului. Plânge neîncetat, asemenea leului cu-coamă-frumoasă, căruia i-au fost răpiţi puii, într-o pădure deasă de un vânător de cerbi; iară fiara geme c-a sosit prea târziu; străbate multe văi să dea de urma omului, pretutindeni îl caută, stăpânit de mânie şi de părerei de rău; tot astfel Ahile - cu suspine grele - vorbeşte myrmidoniior:
307
(324) "- Nefericit ce sunt! Câtă vorbe zadarnice rostit-am odinioa-lră, când îl îmbărbătam, în palatul său, pe Menoitios şi îi făgăduiam să-i i aduc înapoi pe viteazul său fiu. încununat se slavă, la Opunt se va-n- toarce şi încărcat de pradă, după ce-a biruit sfânta cetatea a Troiei! i Dar Zeus nu-mplineşte tot ce-şi doreşte omul. Ne e dat amândurora - iată ursita noastră - în ţara Troadei aceeaşi ţărână să fi înroşit. Eu nu mă voi întoarce. Nici bătrânul Peleu cârmuitor-de-care nu mă va mai primi în palatul său, nici maică-mea Thetis. Pământul cel negru mă va cuprinde aici. Şi, fiindcă, o Pâtroclos, îmi este sorocit să cobor după tine în lăcaşul morţilor, nu-ţi fac înmormântarea mai înainte să-ţi fi adus armele şi capul lui Hector, ucigaşul temut cu-inimă-vitează. în faţa rugului voi reteza gâtul la doisprezece feciori semeţi din Troada, încă stăpânit de furiile cumplite care m-au cuprins după ce ai murit. ,Dar, pân-atunci, rămâi întins lângă corăbii, aşa cum eşti acum. în juru-ţi, zi şi noapte, te vor jeli troienele şi dardanidele cu-văluri-lungi, pe care amândoi cu truda lăncii noastre le luarăm în robie, când

pustiam cetăţi semeţe şi bogate."
(343) Aşa grăieşte-Ahile; şi porunceşte-ndată tovarăşilor săi să pună un trepied pe flăcările focului, să spele degrabă trupul lui Pâtroclos, întinat de sânge amestecat cu glod. Pe focul încins au aşezat cazanul, după ce îl umplu cu apă pentru baie; dedesubt pun lemne, cărora le dau foc; flacăra învăluie pântecul cazanului şi apoi, cu-ncetul, apa se-n-călzeşte. Când a clocotit în vasul de aramă, e spălat cadavrul, frecat cu ulei, şi-i sunt unse rănile cu o alifie veche de nouă ani. Pe un pat îl aşază şi, din cap la picioare, acoperă leşul cu un giulgiu de in, apoi întind deasupra o învelitoare dintr-o pânză albă. Şi, de-a lungul nopţii, în jurul lui Ahile myrmidonii plâng şi-l jelesc pe Pâtroclos. ' *(356)* Atuncea spune Zeus soţiei şi surorii, slăvi tei zeiţe:
"- Ai izbutit, o Hera cu-ochi-mari-de-juncă, să-l stârneşti pe Ahile cu-mersul-avântat. Aheii cei pletoşi s-ar părea că sunt zămisliţi de tine."
îi răspunde Hera:
"- Cumplitule Cronid, ce vorbe ai rostit? Dacă poate un om - ce Morţii e sortit şi-atât de puţin ştie - să-şi împlinească gândul împotri-

va altuia, cum aş putea eu, întâia-ntre zeiţe prin obârşia mea, prin numele ce-l port de soţie-a lui Zeus, domnitor peste zei, să nu pun la cale nefericirea Troiei, când ei mi-au stârnit atâta ură-n suflet?"
(368) Aşa stăteau de vorbă, în vreme ce zeiţa cu-picioare-de-argint sosea la Hephaistos, în lăcaşu-i de aramă, nepieritor lăcaş, cel mai strălucitor, asemeni unui astru printre Nemuritori, clădit sieşi de vestitul şchiop. îl găseşte-asudat, în jurul foalelor. Făurea deodată douăzeci de trepieduri, ca să le aşeze lângă pereţii sălii - minunate între toate. Fiecărui trepied Hephaistos îi pusese rotiţe de aur, ca singure să intre la întruniri zeieşti şi singure să iasă. Minune între minuni! Aproape-s încheiate, doar toartele lipsesc - toarte frumos lucrate. Şi el le făureşte ca să le potrivească. Pe când trudea Hephaistos cu marea lui pricepre, se apropie Thetis. Atunci, văzând-o Câris, îi iese înainte, minunata Câris cu cununa sclipind în focuri de lumini - slăvitului Şchiop îi este soţie -, o apucă de mână, astfel vorbindu-i:
(385) "- Pentru care pricină, Thetis cu-vălurile-lungi, slăvită şi dragă, ai sosit aici? Până-n această zi n-ai prea venit la noi. Dar pofteşte, rogu-te, să te pot cinsti cu dar de ospeţie."
După aceste vorbe, zeiţa o duce-n casă şi-o aşază pe un jilţ lucrat-cu-mare-meşteşug, jilţ bătut cu ţinte din argint lucitor; iară sub picioare îi pune un scăunaş. Apoi cheamă pe zeu, pe vestitul faur:
(392) "- Hephaistos, vino-ndată! Thetis vrea să-ţi vorbească!" Vestitul Şchiop răspunde:
"- Slăvită şi temuta zeiţa e în casă, ea, ce m-a izbăvit când căzusem departe, chinuit de dureri, din pricina mamei cu-chip-de-caţea, care mă ascundea fiindcă eram un şchiop. Cât ar fi îndurat biata inima mea, dacă nu mă primeau Thetis şi cu Eurynome, fiica Oceanului, a fluviului ce curge înspre izvorul său. Trăind lângă zeiţe, vreme de nouă ani, multe lucruri de preţ făurit-am atunci: cheotori, brăţări, inele şi salbe, în străfund de peşteră unde vine valul cu coama cea albă. Nici un om, nici un zeu nu ştia unde sunt; doar Thetis şi Eurynome, viaţa izbăvindu-mi! Şi acum îmi calcă zeiţa Thetis pragul. îi sunt dator zeiţei cu-pletele-frumoase şi trebuie să-i plătesc preţul izbăvirii. Aşază-n

faţa ei cina cea mai bună, cina oaspeţilor, pe când eu mă voi duce să-r pun în rânduială foalele şi uneltele."
(410) Dup-aceste vorbe, de lângă nicovală pleacă gâfâind, urâtul şi greoiul, Şchiopul care-şi mişcă plăpândele picioare cu mersul grăbit. Zeul îşi adună, în cufăr de argint, uneltele sale şi pune deoparte foalele de la foc. îşi şterge c-un

burete zdravănul gât, pieptu-i păros, braţele şi faţa. îmbracă tunica şi - luând un toiag mare - iese şchiopătând. Două slujitoare vin ca să-l ajute; cu toate că-s de aur, au înfăţişarea unor fecioare vii. Poartă gânduri în cuget, au grai şi tărie; zeii le-au hărăzit darul de-a munci! Să-şi sprijine stăpânul ele se ostenesc. Anevoie Hephaistos se-apropie de locul unde este Thetis, aşezată pe-un jilţ, şi luând-o de mână îi rosteşte numele după cum se cuvine:
(424) "- Ce gând te aduce aici, în casa noastră, Thetis, zeiţa cu-văluri-lungi, slăvită şi dragă? Pân-acuma nu veneai atât de des la noi. Ce griji oare te-apasă şi care ţi-e dorinţa? Cugetul mă îndeamnă să ţi-o împlinesc, dacă-mi stă în putere şi este de-mplinit."
(428) Thetis, plângând, răspunde:
"- Hephaistos, pe Olimp se află vreo zeiţă care să fi-ndurat cât mi-a fost dat să-ndur? Zeus, fiul lui Cronos, între toate zânele m-a vitregit amarnic. Nici una dintre Nereide - surorile mele, din străfunduri de mare - nu a fost silită, aşa cum am fost eu, să intru în culcuşul unui muritor. Zace-n palatul lui, acum, bătrânul rege, istovit de puteri, de-amara-i bătrâneţe. Dar soarta mea ce-a fost? Zeus mi-a hărăzit un fiu: cel mai viteaz! L-am născut, l-am crescut şi el s-a înălţat, prin îngrijirea mea, cum creşte o mlădiţă pe coasta unei vii, ca să-l trimit apoi pe negrele corăbii cu-pupa-ncovoiată, până-n ţara Troadei, ostile să-n-frante. Dar nu se va întoarce; nu-l voi mai întâmpina în casa lui Peleu! Cât timp va fi în viaţă şi ochii-i vor vedea lumina strălucită a cerului însorit, va fi sortit durerii. Şi nu mi-e dat să-i fiu de nici un ajutor, fie şi-n preajma lui. Roaba ce o primise ca partea lui de cinste i-a smuls-o din mâini puternicu-Agamemnon şi cât s-a mistuit inima lui vitează, dorind-o să se-ntoarcă! Iar atunci când troienii, la pupele corăbiilor, au înghesuit pe vajnicii ahei şi drumul le-au tăiat spre întinsa câmpie, Bătrânii din Argos, cu stăruinţe mari, venit-au să-l roage, îmbiindu-l cu daruri, de primejdii să-i apere. Dar, în acea zi, n-a vrut să înlăture răstriştea danailor. Şi l-a înveşmântat chiar cu armele sale pe viteazul Pâtroclos, trimiţându-l să lupte, urmat de mulţi cetaşi. De-a lungul u-nei zile, vitejii s-au bătut la Porţile din Stânga, şi ar fi cucerit cetatea sfântă a Troiei, dacă Phoibos Apollon - hărăzindu-i slava lui Hector Priamidul - nu l-ar fi ucis, în întâiul şir, pe vajnicul Pâtroclos care căşunase, prin vitejia lui, morţi nemumăraţi oştilor troiene. Iată de ce mă vezi aici, în astă zi, la genunchii tăi, rugându-te amarnic. Ai vrea să dăruieşti feciorului meu, când moartea-i stă la pândă, o pavăză, un
κ coif, cnemide frumoase încheiate la glezne, precum şi-o platoşă? Toa-
r te fost-au pierdute de prietenul drag, doborât de troieni. Iară feciorul
A meu zace-acum la pământ, îndurerat de moarte."
« *(462)* Şi slăvitul Şchiop astfel îi vorbeşte:
w "- Poţi fi încrezătoare; nu-ţi face vreo grijă în adâncul inimii. Pe cât e-adevărat că vreau - dac-aş putea - să-l smulg cumplitei Morţi pe fiul tău Ahile, atunci când îi va bate ceasul greu al Ursitei, pe-atât de-n-temeiat îi voi făuri arme, frumoasele arme de care toţi cei care le vor vedea, oricât ar fi de mulţi, se vor minuna."
(468) După aceste vorbe, se-ndreaptă înspre foaie, care-s spre foc întoarse. De-ndată le porneşte spre a putea lucra. Şi douăzeci de foaie nu mai încetează să sufle în cuptoare. Suflă toate deodată. Mai tare, mai înceată este arşiţa lor, după cum doreşte meşterul făurar şi după cum e nevoie lucrării ce-o va face. Azvârle în foc arama, argintul, cositorul şi aurul de preţ. Pe un butuc, apoi, pune nicovala - uriaşa nicovală - şi-apucă într-o mână zdravănul ciocan, pe când în mâna cealaltă el ţine cleştele.
(478) Făureşte întâi scutul cel puternic, lucrat cu meşteşug din toate părţile. Apoi, în jur aşază o margine frumoasă, întreita margine din metal strălucind. Iar cureaua-i lucrată din argintul cel alb. Cinci straturi are scutul, iară deasupra lui sunt închipuite fel şi chip de podoabe, rod al gândului celui mai priceput şi

iscusit în toate.
310
311
(483) Sunt închipuite pământul, cerul şi marea, neasemuitul soare, luna cea rotundă şi nesfârşite astre, cerului cunună: puternicu-Orion, Hyadele, Pleiadele şi Ursa, căreia i se spune Carul cel Mare, ţintind Orionul şi pe loc rotindu-se; niciodată Carul nu se îmbăiază în apele Oceanului!
(490) Hephaistos mai închipuie două cetăţi de oameni, două cetăţi frumoase. într-una se văd nunţi şi ospăţurile. La lumina faclelor şi pornind din casă, alaiul de nuntă duce prin oraş miresele şi cântecul răsună pretutindeni din gura mulţimii. Câţiva dănţuitori se prind în joc de horă la sunetul flautului şi al cântatului lirei. în pragul caselor femei stau în picioare, minunâdu-se, pe când glotiş bărbaţii se află-n adunare. Se iscase o sfadă. Doi oameni se certau pentru preţul sângelui: fusese un omor. Unul dintre cei doi, pe când vorbea norodului, spunea sus şi tare că plătise totul, tăgăduia celălalt că i se dăduse plată. Ca să sfârşească sfada, cer un judecător şi poporul strigă, în sprijinul unuia sau al celuilalt. Crainicii încearcă să ţină-n frâu mulţimea. Cu bună rânduială, stau aşezaţi Bătrânii în cercul cel sfânt al judecăţilor, pe laviţe de piatră frumos netezite. Crainicii - cu glas limpede - le aduc toiagul de împuternicire şi pe rând fiecare se ridică-n picioare, ţinând toiagu-n mână, să-şi spună judecata. La mijloc, pe pământ, sunt doi talanţi de aur, care vor răsplăti hotărârea cea dreaptă.
Cealaltă cetate avea în jurul ei două tabere de oşti, strălucind în arme. Părerile erau pân-acum împărţite: sau o vor pustii, sau împărţi-vor totul, făcând două părţi din avutul oraşului atât de râvnit. Dar cei împresuraţi se împotriveau oricărei înţelegeri; se înarmau în taină, să le-n-tindă o cursă. Soţiile iubite şi fragezii copii stăteau în picioare pe-nal-tele ziduri, împreaună cu cei pe care bătrâneţea-i oprea de la lupte. Ceilalţi au pornit şi-n fruntea lor sunt. Âres şi zeiţa Atena, din aur a-mândoi şi-nveşmântaţi în aur. Ei erau înarmaţi, frumoşi şi foarte mari, aşa cum se cuvine să arate un zeu, lesne de cunoscut! (Oamenii lângă ei păreau cu mult mai mici). Ajunşi la locu-ales pentru pândă, la albia unui râu, unde veneau turmele ca să se-adape, cetaşii - îmbrăcaţi în arme lucitoare - stau ascunşi şi, departe, pun doi pândari la pândă, ca
312
să vadă venind oile şi boii cu-coarnele-întoarse. Turmele s-au ivit: în urma lor sosesc doi păstori, cântând voioşi din syrinx, fără a bănui că-n preajmă-i vreo capcană. Cei din ascunzătoare, de cum i-au zărit, sar înaintea lor, se năpustesc cumplit, tăind drumul cirezii şi albelor mioare, apoi ucid păstorii. De partea cealaltă, iscoadele-aşezate înaintea Sfatului aud marea larmă iscată-n jurul boilor. Pe care cu caii cei fremătători iată-i ajunşi în apropierea râului. Lupta se încinge; din amândouă părţile suliţele zboară. în vălmăşagul luptelor se amestecă Vrajba, Larma şi cu Moartea - cruntul zeu al Morţii - ce prinde, rând pe rând, un luptător rănit ce este încă viu, unul ce-a fost ferit de lovituri de-aramă, şi-un mort pe care zeu-l trage de picioare prin iureşul războiului. Sângele-nroşeşte - sânge de muritor - haina lui pe umeri. Şi, în încăierare, ei merg şi încing lupta, de parcă ar fi vii. în amândouă taberele vrăjmaşii târăsc leşurile.
(541) Aşază, apoi, Hephaistos o ţarină moale ce trebuie muncită, de trei ori fiind brăzdat pământul cel mănos. Nenumăraţi plugari mână boii la capăt, apoi îi întorc la marginea cealaltă. La jumătatea drumului îi întâmpină un om cu o cupă de vin, mai dulce decât mierea; şi, din nou, se întorc la brazdele lor, doritori să ajungă la capătul ogorului, în urma lor pământul s-a înnegrit asemeni câmpului muncit, cu toate că erau adâncite brazde închipuite-n aur. Totu-i o încântare, de-a-tâta frumuseţe!
(550) Hephaistos mai aşază pământul unui rege, unde secerătorii ţin tăioase

seceri în mâinile lor. Cad spicele dese, culcate la şir. Altele-s adunate în snopi de muncitori, tocmiţi s-o facă, şi erau trei la număr, în urma lor, copiii adună spicele şi le strâng în mănunchi, purtându-le în braţe, şi fără-ncetare le trec legătorilor. în mijlocul celor care acum trudesc, înălţat pe-o brazdă, stă regele-n tăcere, cu sceptrul în mână, bucuros în inimă, pe când crainicii, mai deoparte, stând sub un stejar, îngrijesc de masă. Au jertfit un bou mare şi-acum îl pregătesc. Femeile toarnă din belşug făină, pentru când vor prânzi muncitorii pe câmp.
313
(561) Mai născoci Hephaistos o frumoasă vie, din aur lucitor, încărcată de struguri; negrii ciorchini atârnă-mbelşugaţi şi aracii de argint pretutindeni sprijină viţele de vie. Hephaistos a tras, de jur împrejur, un şanţ din oţel şi-o îngrăditură din cositor lucrată de-a lungul şanţului. O singură cărare duce până la vie, pe unde merg acum, în timpul culesului, purtătorii de struguri. Fete şi flăcăi - tineri zburdalnici - duc dulcele rod în coşuri împletite. Un tânăr, printre ei, pe toţi îi desfată cu cântecul ceterii, cântând cu glas subţire cântările lui Linos; ceilalţi dănţuiesc în isonul sunetelor; strigând şi cântând ei izbesc pământul, în ritmul săltat al picioarelor.
(574) Apoi slăvitul Şchiop făureşte pe scut o cireada de boi cu coarnele înalte. Boii, lucraţi în aur şi în cositor, părăsesc mugind staulul de vite, mergând spre păşuni de-a lungul unui râu şi-al trestiilor mlădioase. Patru păstori, toţi făuriţi din aur, păşesc pe lângă boi, urmaţi de nouă câini cu sprintene picioare. Doi lei spăimântători au prins în fruntea turmei un taur ce mugeşte zadarnic, în timp ce-l târăsc cumplitele fiare. Flăcăii voinici şi câinii se-avântă pe urmele lor. Dar leii sfâşie pielea şi înghit, hulpavi, măruntaiele lui, sorbind sângele negru. Zadarnic păstorii încearcă să-i alunge, stârnind câinii iuţi. Ei se feresc să muşte fiara-nfometată; şi-n apropierea leilor latră, ocolindu-i.
(587) Mai făureşte încă, într-o frumoasă vale, un mare islaz cu dalbele oi. Acolo sunt colibe bine acoperite, staule de vite şi-nflorite grădini. Apoi, cu meşteşug, arată o horă, asemeni cu aceea pe care -altă dată - o făcuse Dedal pentru Ariadna cu-pletele-frumoase, în larga cetate cu numele Cnosos. Dănţuiesc feciorii cu fete vrednice de a fi peţite în schimbul multor boi, ţinându-se de mână. In pânză subţire sunt fetele-mbrăcate, flăcăii cu tunici strălucind asemenea uleiului. Fetele au pe frunte minunate cununi, băieţii la şold poartă pumnal de aur, în brâul de argint. Au pasul uşor şi-s pricepuţi la joc, învârtind o horă, după cum olarul - şezând - îşi învârte roata ţinând-o bine-n mână. Alteori, aleargă în două şiruri lungi, unii înspre alţii. în jurul dănţuitului oameni mulţi se-adună, bucuroşi să privească. Un aed
314
zeiesc, printre dănţuitori, cântă din ceteră şi-n aceeaşi vreme joacă doi ghiduşi, în ritmul cântarului, rotind multe tumbe în mijlocul lor.
(607) Hephaistos a mai pus, chiar la marginea scutului, măreţul Ocean, puternicul fluviu.
După ce-a încheiat marele şi zdravănul scut al lui Ahile, mai făureşte o platoşe, a cărei strălucire mai vie-i decât flacăra. Apoi, un coif lucrat cu meşteşug ales, trainic şi frumos - să i se potrivească viteazului la tâmple. Creasta este de aur. în urmă el croieşte, din mlădios cositor, şi două cnemide.
(614) Când slăvitul Şchiop sfârşi de lucrat toate aceste arme, le ia şi le aşază în faţa zeiţei, maica lui Ahile. Atuncea, ca un şoim, sare zeiţa Thetis din înălţimi cereşti, de pe culmea Olimpului troienit-de-ierni, părăsind pe Hephaistos, să-i ducă Peleidului sclipitoarele arme.

CÂNTUL AL XIX-LEA

Atunci când Aurora părăsit-a apele lui Oceanos ca să lumineze pe zei şi pe oameni, soseşte şi Thetis în preajma corăbiilor, cu darurile zeului, slăvitul Hephaistos! îşi găseşte fiul întins la pământ alături de Pâtroclos, strângându-l în braţe şi hohotind de plâns; iar în jurul lui se tânguie tovarăşii-i. Slăvită între zeiţe, Thetis se iveşte-n mijlocul lor, şi luându-l de mână pe fiul ei Ahile astfel îi vorbeşte, rostindu-i toate numele:

(8) "- Copile, în ciuda suferinţei, să-l lăsăm pe Pâtroclos să zacă pe ţărână. Din voinţa zeilor fost-a sortit Morţii. S-a stins. Iar tu primeşte din partea lui Hephaistos măreţele arme, atât de frumoase cum nici un muritor n-a mai purtat pe umeri!"

(12) Aşa vorbit-a Thetis, şi pune la picioarele viteazului Ahile minunatele arme, zăngănind prelung. Myrmidonii se-nfioară, şi nimeni nu le-ar putea privi; Ahile - dimpotrivă - simte crescând în inimă ură şi mânie! Sub pleoape-i se aprinde o lumină cumplită, ca vâlvătaia focului. Se bucură ţinând strălucitele daruri ale lui Hephaistos în mâinile lui; iar după ce privirea-i şi sufletul său s-au bucurat de-ajuns, rosteşte mamei sale înaripate vorbe:

(21) "- Mamă, e-devărat că de-un zeu ţi-au fost date armele acestea, vrednică lucrare de cei-fără-de-moarte; nici un om nu putea să le fi făurit! Sosit-a vremea, acum, să mă-nveşmânt în arme. Mă tem nu cumva muştele să intre în rănile deschise de tăişul aramei, iar viermii

să se-adune în trupul lui Pâtroclos, batjocorindu-i leşul, în care-i stinsă viaţa de-o mână ucigaşă, putrezindu-se carnea, îi răspunde Thetis cu picioare-de-argint:

(29) "- Iubitul meu copil, nu te îngrijora. Chiar eu voi depărta sălbaticele muşte ce-s gata să înghită victimele lui Ares! Chiar de-ar zace aici mai bine de un an, va fi neatinsă şi încă mai frumoasă carnea lui Pâtroclos. Cheamă în adunare pe eroii oştilor danae, pune capăt mâniei faţă de Agamemnon păstorul-de-oameni, şi-apoi, de-ndată, te înveşmânta în arme şi-n vitejia ta."

(37) Acestea i-au fost vorbele şi-n suflet îi sădeşte avântul războinic. Apoi Thetis varsă în nările lui Pâtroclos roşul nectar şi slăvită ambrozie, ca neatins să-i fie leşul fără viaţă.

(40) De-a lungul mării porneşte Ahile, strigând îngrozitor; şi astfel adună pe vitejii ahei. Toţi care se afla în jurul corăbiilor, cei care stau la cârmă şi cei care au grijă pâinea s-o împartă printre năvi, văzându-l pe viteaz, i-au ieşit înainte, mergând spre Adunare. Se-ntorcea Ahile, ce nu se mai luptase de atâta vreme, în crunta bătălie! Mai vin -şchiopătând - slujitori ai lui Ares: voinicul Diomede, slăvitul Odiseu! Merg sprijiniţi în lance; îndurau amarnic durerea rănilor. Se-aşază amândoi în rândul cel dintâi. Ultimul e-Agamemnon, cârmuitor de oşti, rănit de o lance a semeţului Coon, fecior al lui Antenor. Când danaii toţi se află laolaltă, se scoală-Ahile şi, în mijlocul lor, astfel le
vorbeşte:

(56) "- O fiu al lui Atreu, oare pentru noi fost-a înţelept să cădem pradă vrajbei, cu sufletu-nciudat, doar pentru o femeie? Mai bine o ucidea, la corăbiile mele, cu săgeţile ei zeiţa Artemis, în ziua sorocită, când am cucerit cetatea Lyrnessos şi ca roabă am luat-o. N-am mai fi văzut aţâţi ahei muşcând ţărâna largei lumi, doborâţi de duşmani, câtă vreme mânia m-a ţinut departe. Lui Hector şi troienilor doar le-a fost de folos trista noastră ură. Şi vreme-ndelungată vor ţine minte aheii de vrăjmăşia noastră. în ciuda suferinţei, să uităm trecutul. Să ne biruim inima, iată ce se cuvine. Eu pun capăt mâniei; nu se cade în rele să ne îndârjim! Aşadar, Agamemnon, porneşte-i pe ahei, iar eu voi merge-n-

317
dată să-nfrunt pe troieni, să le încerc puterea: să ştiu de-şi vor petrece noaptea aproape de corăbii. Mai curând îmi închipui că acei ce s-au smuls din toiul crunt al luptei, fugind ca să scape de furia lăncii mele, îşi vor odihni bucuroşi mădularele."
(74) A spus: iară aheii se bucură cu toţii văzând cum Ahile, feciorul lui Peleu, îşi înfrânsese ura. Atuncea Agamemnon, domn al oştirii, fără să se ridice de pe locul său, astfel le vorbeşte:
"- O voi, viteji danai, slujitorii lui Ares, prietenii mei! Chiar cel ce-şi rosteşte cuvântul în picioare se cade să fie de toţi ascultat, fără ca vreunul vorba să i-o curme. I-ar tulbura gândirea, oricât de priceput ar fi cuvântătorul. Oare cum s-ar putea - în larma mulţimii - să-i auzi pe alţii, necum să vorbeşti? Stingherit ar fi, chiar de graiu-i e limpede şi răsunător. Vreau să-mi pătrundă cugetul Peleidul Ahile. Iară voi, ceilalţi, să înţelegeţi tâlcul cuvintelor rostite. Adeseori aheii m-au invi-nuit şi chiar m-au înfruntat. Totuşi, nu sunt de vină: Zeus şi Ursita şi cu Erinys care-străbate-pâcla, ei mi-au zvârlit în suflet, atunci în Adunare, sălbateca orbire, în ziua când i-am smuls viteazului Ahile partea sa de cinste. Ce mai puteam face? In înălţimi cereşti toate se împlinesc. O zână blestemată ce ştie să răpescă mintea muritorilor, A te, cea mai în vârstă fiică a Cronidului, făptuieşte totul. Picioarele-i gingaşe nu ating pământul. Zeiţa păşeşte pe capetele oamenilor spre neajunsul lor. îi prinde în lanţu-i când pe unul când pe altul. Cândva însuşi Zeus, despre care se spune că este mai presus decât zeii toţi şi decât muritorii, şi-a pierdut judecata din pricina ei. O zeiţă, Hera slăvită, cu prefă-cătoria-i l-a amăgit atunci, în ziua când Alcmena ar fi trebuit să nască pe vajnicul Heracles, în Theba, cetatea cu-frumoase-ziduri. Zeus se făIea, spunând tuturor zeilor: "Ascultaţi-mă voi, toţi zeii şi zeiţele! Am să vă împărtăşesc ceea ce simt în inimă. Chiar astăzi, Eileithyia, zeiţa care-alină chinurile facerii, aduce la lumină un copil hărăzit să le fie stăpân tuturor vecinilor; şi băiatul va fi din neamul acelor care coboară din sângele meu." Iar Hera, zeiţa, vrednică de slavă, cu-gânduri-vicle-ne, rosteşte către Zeus: "Tu vrei să ne înşeli şi nu vei împlini ceea ce ai rostit. Leagă-te de îndată cu straşnic jurământ, o Zeus Olimpiene, că
318
- de bună seamă - va domni asupra vecinilor săi băiatul ce se naşte, zămislit de-o femeie, coborâtor din neamu-ţi din obârşii zeieşti." A-cestea i-au fost spusele; iar Zeus nu-şi dă seama de vicleşugul ei. Şi, greşind amarnic, se leagă-n acea zi cu mare jurământ. Atuncea, dintr-un salt, a părăsit Olimpul Hera slăvită şi, degrabă, se află-n Ârgosul Aha-iei, unde nu se îndoia că o va găsi pe mândra soţie a lui Sthenelos Per-seidul ce de şapte luni purta un fiu în pântec. Şi Hera îl aduce la lumina zilei, fără să-mplinească timpul cuvenit: Alcmenei, zeiţa îi întârzie naşterea, alungând Eileithyele. Apoi dă de ştire Cronidului Zeus, astfel vorbindu-i: "- Părinte Zeus cu-fulgerul-de-argint! Vreau să iei aminte cuvintele mele. S-a născut muritorul cel de neam ales, căruia îi e dat tuturor argienilor să le fie domn: Eurystheus, fiul Perseidului Sthenelos. Este din neamul tău şi demn să fie rege." Aşa a grăit şi o durere cruntă îl loveşte în inimă pe fiul lui Cronos. Prinde de-ndată Rătăcirea de cap şi, mânios în suflet, rosteşte-un jurământ: "- Niciodată aceea care izbuteşte tuturor fiinţelor să le-ntunece cugetul nu se va mai întoarce-n cerul înstelat şi nici pe Olimp!"
A spus şi-apoi o zvârle, învârtind-o cu mâna, din cerul înstelat, de unde într-o clipă ajunge pe pământ. Pe ogoarele oamenilor a căzut Rătăcirea. De-atunci se jeluieşte Părintele Zeus de câte ori îl vede pe fiul său, Heracles, trudind ziua şi noaptea la nevrednice munci, silit de poruncile lui Eurystheus. Tot astfel şi cu mine! Când marele Hector cu-coif-scânteietor aproape de corăbii măcelărea danaii, Orbirea ce odinioară îmi rătăcise mintea mă urmărea în gând. Pentru greşala mea, când Zeus m-a smintit, şi pentru a-l îmbuna îi dărui lui Ahile preţul

răscumpărării, neasemuitul preţ. Porneşte la luptă stârnindu-i pe cetaşi; şi tot ce Odiseu, venind de la cortul tău, ieri îţi făgăduise, sunt gata să-ţi dărui. Sau poate vrei s-aştepţi, cu toate că Ares te zoreşte la luptă. Slujitorii vor merge la corabia mea să-ţi aducă darurile. Şi-atun-cea vei vedea dacă-ţi înduplec sufletul."
(145) Viteazul Ahile cu-pasul-avântat răspunde lui Agamemnon: "Slăvite Atrid, cârmuitor de oşti, mi le poţi dărui, după cum se cuvine, sau - dacă vrei - păstrează-le; hotărăşte tu, după bunul tău plac!
319
Dar să ne amintim de-a vântul războinic, tară să zăbovim. Nu mai este vreme pentru sporovăieli; avem de împlinit o faptă însemnată. Vor vedea din nou oştenii pe Ahile luptând în primul şir - măcelărind troienii cu tăişul aramei! Fiecare din voi să cugete la luptele împotriva duşmanului."
Iscusitu-Odiseu prinde a cuvânta:
(155) "- Oricât de viteaz ai fi, o tu Ahile cel-asemenea-zeilor, nu-i trimite flămânzi pe fiii Ahaiei să-nfrunte pe troieni. Războiul este lung când cetele se bat şi zeii le stârnesc, şi unora şi altora, neînfricarea-n inimi. Porunceşte aheilor, aproape de corăbii, a se înfrupta din pâine, să-şi astâmpere foamea, şi setea să-şi astâmpere cu vinul cel plăcut, spre a-şi spori puterile. Nicicând, vreun războinic n-a încins bătălia, din zori până-n amurg, fără să fi mâncat bucata lui de pâine. Chiar de e stăpânit de dorul luptelor, trupul şi-l simte greu; setea şi cu foamea i-au învins puterile, iar în mers genunchii lui slăbesc. Dimpotrivă, omul care s-a săturat de carne şi de vin de-a lungul unei zile poate-nfrunta duşmanul. îndrăzneala inimii şi-a păstrat-o în piept; nu simte oboseala toropindu-i trupul, înaintea orei când luptele-ncetează. împrăştie ostile şi porunceşte-acum să pregătească prânzul. Iar de vrea Agamemnon să-şi aducă darurile, când ne vom aduna să le vadă argienii cu privirile lor, în cugetul tău te vei bucura. Atridul Agamemnon să jure în picioare, în faţa tuturor, că fata Briseis nicicând n-a îmbrăţişat-o şi-n patu-i n-a intrat, după legea pământului. Iar inima să-ţi fie în pieptu-ţi împăcată. Apoi, domnul oştirii în cinstea ta, Ahile, masă să-ntindă, un prânz bogat, chiar în cortul său, ca să nu-ţi lipsească nimic din câte, acum, ţi s-ar cuveni, după sfânta dreptate. Cât despre tine, Atride, de-aici înainte, oricine ar fi el (ci nu numai Ahile), se cere să fii drept. Cine ar îndrăzni să dojenească-un rege, dacă ar mulţumi pe cel ce, prin mânia-i, l-a nedreptăţit?"
(184) Răspunde Agamemnon:
"- Cât sunt de bucuros, o fiu al lui Laertes, s-aud aceste vorbe. Ai limpezit totul şi n-ai uitat nimic. Nu stau la îndoială să jur cum mi-ai cerut; chiar inima mă-ndeamnă. Şi nu voi jura strâmb, rostind numele
320

zeului. Ahile să rămână, pe loc, oricât de vie i-ar fi pofta de luptă. Aşteptaţi cu toţii, aici în Adunare. în curând din cort vor sosi toate darurile. Şi noi vom încheia legământ de credinţă. Iată, Odiseu, ce-ţi cer, şi-ţi poruncesc: alege din tabără tineri viteji să meargă la corabia-mi, ca s-aducă darurile ce ieri făgăduit-am slăvitului Ahile, însoţind deopotrivă şi femeile lui. Fără a pregeta, să meargă şi Talthybios, în tabăra danailor, să pregateasc-un vier ca jertfa de-nchinat Soarelui şi lui Zeus!"
Ahile, la rându-i, vorbeşte-acum:
(199) "- Slăvite Atrid, domn al oştirii, mai potrivit ar fi s-alegem altă vreme, să-ndeplinim acestea. Când în pieptu-mi pornirea şi avântul războinic se vor fi slăbit, într-un răgaz al luptelor. Dar acum zac oşteni cu trupuri sfârtecate, măcelăriţi de Hector, când Zeus doreşte să-i dăruiască slava; şi voi vă îndemnaţi să beţi şi să mâncaţi? Aş vrea, de astă dată, să-i pornesc la luptă fără să fi mâncat, să-ncingă bătălia înaintea prânzului şi vom cina spre seară, către asfinţit, când vom fi şters ruşinea îndurată de noi. Până atunci, prin gâtleje n-ar

trece băutura şi nici un fel de hrană, după ce-a murit tovarăşul de luptă, ce zace-n cortul meu, sfâşiat de aramă, cu tălpile-ndreptate spre pragul cortului, în timp ce-n jurul lui însoţitorii mei se jeluiesc de moarte. Nici nu-mi pasă de prânz, în inima mea; îmi pasă doar de Moarte, de sânge şi de gemete - amarnicele gemete ale oamenilor!"
(215) răspunde Odiseu:
"- O fiu al lui Peleu, tu cel mai viteaz dintre toţi vitejii. Eşti mai presus ca mine în azvârlitul suliţei şi în puterea braţului. în ce priveşte mintea, te întrec neîndoielnic; mai mult ştiu decât tine şi număr mai mulţi ani. Primeşte sfatul meu, fără păreri de rău. Oamenii se scârbesc de vălmăşagul luptei; prea sunt multe spice culcate la pământ de tăişul aramei, prea puţine grăunţe, când se-nclină balanţa din voinţa lui Zeus, a lui Zeus stăpânul luptelor dintre oameni. Cu pântecul aheii îşi vor arăta jalea faţă de cel mort? Prea mulţi se prăbuşesc în fiecare zi, unul după altul! Vai, când vom răsufla puţin după amarul luptelor? Vom înmormânta cu inimi împietrite leşul lui Patroclos, după ce-am plâns o
321
zi. Iar cei care-au scăpat din bătălii spăimoase, să-şi îndrepte gândul la hrană şi la vin şi neobosiţi să înfrunte duşmanul, acoperiţi de-aramă. Nici unul din cetaşi să nu rămână-n urmă, aşteptând să fie înc-o data chemat, căci a doua chemare ar aduce năpastă celor ce-ar zăbovi a-proape de corăbii. Să pornim cu toţii împotriva troienilor strunitori-de-cai şi să trezim astfel pe năpraznicul Âres!"
(238) Aşa a grăit; şi pe loc îl urmează feciorii lui Nestor, de asemenea şi Meges, vlăstar al lui Phyleus, Thoas şi Meriones, Lycomedes, feciorul lui Creon, precum şi Melânippos. Cu toţii se îndreaptă spre cortul lui Agamemnon ducând lucrul la îndeplinire. Iau oamenii din cort cele şapte trepieduri, ce-au fost făgăduite, sclipitoare căldări - douăzeci la număr -, doisprezece telegari, ducând totul cu ei dimpreună cu cele şapte femei, pricepute la tot felul de munci; iar a opta o duc chiar pe Briseis cu-obrajii-frumoşi! Odiseu cântăreşte zece talanţi de aur şi-n frunte se aşază; tinerii vin în urma-i, purtând cu toţii darurile pe care le vor pune-n mijlocul Adunării. Atridul se ridică. Crainicul Talthybios, cu glasul zeiesc, ţinând în braţe un vier, se-apropie de-A-gamemnon. Acesta cu mâinile îşi trage pumnalul pe care îl poartă a-târnat totdeauna lângă marea teacă a spadei sale. Taie din părul vierului, pentru-a începe jertfa, şi se roagă apoi - cu mâinile întinse - către Cronidul Zeus. Ceilalţi argieni stau cu toţii-aşezaţi, ascultând în tăcere, aşa cum se cuvine. Cu ochii către cer, rosteşte Agamemnon aceste cuvinte:
(258) "- Să-mi fie martor Zeus, el, cel preaînalt, mai mare dintre toţi, Soarele, Pământul şi Erinyile, care sub pământ pedepsesc pe oamenii ce-şi calcă jurământul. Mâna-mi niciodată n-a atins pe Briseis şi nici n-am râvnit să-împart culcuşul. Cât în cortu-mi a stat, nepângărită a fost. Şi, de-ar fi să mint, zeii să-mi trimită năpaste fără de număr, sub care sunt striviţi cei ce-au păcătuit prin strâmbe jurăminte!"
Aşa vorbit-a regele şi înjunghie vierul cu nemiloasa-i armă. Apoi, învârtindu-l, îl zvârle Talthybios în adânca prăpastie a căruntei mări, pradă să fie peştilor. Atuncea Ahile se ridică la rându-i, şi-n faţa da-nailor iubitori-de-lupte astfel vorbeşte:
322
(270) "- O Părinte Zeus, câte rătăciri - cumplite rătăciri - trimiţi tu muritorilor. Altminteri niciodată nu mă lovea Atridul în adâncul inimii; şi nu mi-ar fi luat, în ciuda vrerii mele şi fără îndurare, pe fata Briseis. Dar Zeus vroia - n-am nici o îndoială - să-şi afle mulţi ahei pieirea în lupte. Porniţi către prânz şi ne vom avânta spre câmpul de bătaie."
(276) După aceste vorbe, în grabă Ahile împrăştie Adunarea. Toţi pornesc spre corăbii, în timp ce myrmidonii se ostenesc să ducă darurile primite şi le-aşază în

cort. Au adus şi femeile, iar slujitorii semeţi au mânat sirepii spre ceata cailor.
(282) De cum l-a zărit pe slăvitul Pâtroclos, sfârtecat de-aramă, Briseis, ce pare a fi Afrodita de aur, cade asupra trupului şi-l îmbrăţişează, gemând cu deznădejde. îşi zgârie cu mâinile obrazul ei frumos, pieptul, gingaşul gât; şi varsă amare lacrimi! Nefericita roabă, cu chip de zeiţă, astfel îi vorbeşte:
"- Vai, viteze Pâtroclos, preadrag inimii mele, în cruntul meu destin! în ziua când plecam, erai viu şi puternic, o căpitan de oaste; şi-n ziua când mă-ntorc te găsesc pradă Morţii. Pentru mine, durerile altor dureri urmează! Pe omul căruia părinţii mă dădură - părinţi vrednici de cinste - l-am văzut sfâşiat de tăişul aramei, chiar în faţa cetăţii. La fel mi-a fost dat să-i văd pe fraţii mei, toţi trei născuţi de mama şi pe care-i iubeam, de Soartă doborâţi. Şi-n ziua când Ahile soţul mi l-a ucis şi a pustiit cetatea slăvitului Mynes, nu m-ai lăsat să plâng, o viteze Pâtroclos, ci mi-ai făgăduit că vei face din mine soţie legiuită a Peleidului, ducându-mă acasă pe pământul Phthiei, pe zdravănă corabie, iar ospăţul de nuntă va fi sărbătorit printre myrmidoni. Iată de ce te plâng şi vărs amar de lacrimi pe trupul tău răpus, o tu, care ai fost bun şi blând, cât ai trăit!"
(301) Aşa vorbi Briseis. Cu gemete răspund femeile din jur. S-ar părea că plâng nenorocul viteazului, dar - în adâncul inimii - îşi plâng nefericirea.
în jurul Peleidului, Bătrânii Ahaiei, adunaţi laolaltă, îl roagă să mănânce, dar Ahile nu vrea şi răspunde plângând:
323
(305) "- Nu, prietenii mei, vă rog să mă-nţelegeţi. Nu-mi cereţi să mănânc, să-mi satur inima; şi nici să beau nu-mi cereţi. O groaznică durere sufletul mi-a cuprins. Până la asfinţit mai pot aştepta, biruindu-mi foamea şi setea!"
(309) Acestea i-au fost spusele; şi cere regilor să plece. Doar cei doi Atrizi, Odiseu şi cu Nestor, vestitu-Idomeneu şi cârmaciul Phoinix au rămas lângă el, cercând să-i schimbe gândurile, cumva să-l veselească. Dar inima-i nu vrea durerea să şi-o uite. întâi el se va bate, zvârlindu-se în gura însângeratei Lupte! Cu aduceri-aminte, suspină dureros, rostind aceste vorbe:
(315) "- Nefericite Patroclos, cel mai drag prieten, tu - sprinten şi cu râvnă - cina mi-o pregăteai, când se grăbeau aheii să-l stârnească pe Ares împotriva troienilor strunitori-de-cai, pe Ares care-i izvor de-a-tâtea lacrimi. Acum zaci la pământ, cu trupul sfârtecat. Şi de inima mea se lipseşte de hrană şi de băutura, ce-n cortul meu se află, e din pricina ta; căci mă chinuie dorul! Nu-i mai mare durere pentru sufletul meu, chiar dac-ar fi să aflu de moartea lui Peleu (care poate, acum, varsă belşug de lacrimi, la gândul că-i departe fiul, ce se luptă împotriva vrăjmaşilor, pentru blestemata soţie-a lui Menelau). Nu m-ar îndurera nici moartea copilului care creşte la Scyros, dacă mai este-n viaţă, Neoptolemos cu-chipul-unui-zeu. înainte vreme, inima-mi simţea că voi pieri aici, în ţara Troadei, departe de Argosul cu-caii-cei-frumoşi şi că te vei întoarce pe pământul străbun să-l duci pe fiul meu acasă, de la Scyros, pe sprintena corabie, neagra ta corabie, ca să-i arăţi moşia, slujitorii şi casa înaltă şi mare. îmi închipui acum că Peleu nu mai este sau, de mai are zile, că-i copleşit de ani şi lunga aşteptare crezând, în orice clipă, că vine vestea rea, ce moartea-mi o vesteşte!"
(338) Acestea i-au fost spusele, pe când plângea amarnic. Şi îi răspund Bătrânii cu gemetele lor; fiecare gândea la tot ce, la plecare, lăsase în palat. Când Cronidul îi vede cum se jeluiau, se milostiveşte şi, fără a zăbovi, se-ndreaptă spre Atena, cu-naripate vorbe:
(342) "- O fiica mea, Atena, l-ai părăsit cu totul pe viteazul Ahile şi-n inimă nu-ţi pasă acum de soarta lui? Stă în faţa corăbiilor, cu
324
drepte şi înalte ciocuri, prietenul să-şi plângă. Cetaşii ceilalţi s-au dus ca să prânzească; Ahile a rămas fără să mănânce, de nimic nu s-atinge. Haide, mergi şi-l ajută, să nu flămânzească, şi picură-i, în piept, nectarul şi ambrozia cea desfătătoare."

(349) Şi, zicând acestea, îi stârneşte avântul, destul de-nflăcărat. Aidoma şoimului cu-aripi-desfacute ce strigă ascuţit, zeiţa se repede din înaltul cer, prin seninul eterului. Şi-n vreme ce aheii se înarmau în tabără, ea vine lângă-Ahile şi-i picură în piept nectarul şi ambrozia cea desfătătoare, să-i ferească trupul de cumplita foame. Se face nevăzută, plecând apoi spre casa cea bine clădită a Părintelui ei cel atotputernic, în clipa în care aheii părăseau corăbiile şi-n câmp se răspândeau. După cum îşi ia zborul zăpada îngheţată în fulgii cei deşi, zăpada lui Zeus mânată de Boreas, fiu al eterului, tot astfel se ivesc pornind de la corăbii multe şi dese coifuri ce sclipesc, scuturi gurguiate, platoşe cu-n-cheieturi care nu se desfac şi lăncile de frasin. Sclipirile se-nalţă către înaltul cer, iar pământul râde sub fulgerul aramei. Sub paşii luptătorilor, un vuiet se înalţă. Şi, în mijlocul lor, Ahile se înarmează. Dinţii lui scrâşnesc, ochii-i lucesc ca focul! O durere mare îi încinge sufletul; stăpânit de furii împotriva troienilor, el îmbracă darurile zeului He-phaistos, pentru el măiestrite. Mai întâi, potriveşte în jurul pulpelor frumoasele cnemide, prinse la glezne cu cheotori de-argint. îşi îmbracă platoşa în jurul pieptului. Pe umăr zvârle sabia, din aramă lucrată, ţintată cu-argint, şi apucă la urmă straşnicul său scut, mare şi puternic: scutul strălucind cum străluce luna! Precum corăbierilor le apare uneori, când sunt în largul mării, focul care arde pe culmea unui munte, în ţarcul singuratic, dar furtuna-i azvârle - fără voia lor - departe de prieteni, pe apele-nspumate, pline cu peşti, tot astfel, pân-la ceruri se înalţă lumina de pe frumosul scut, minunat făurit. îşi ia coiful puternic şi îl pune pe cap. Scânteie ca un astru coifu-mpodobit cu coamă de cal, din aur măiestrită, pe care Hephaistos a lăsat-o să cadă de jur împrejurul crestei. Slăvitul Ahile, înveşmântat în arme, încearcă să-şi dea seama dacă-i se potrivesc şi daca mădularele-i lesne se pot mişca. Parcă sunt nişte aripi ce-l poartă pe Ahils. Viteazul trage lancea grea,
325
lungă şi puternică, lancea părintească, pe care printre ahei doar el o roteşte. Cheiron o meşterise din lemnul unui frasin de pe muntele Pelion, chiar din vârful lui, ca s-o dăruie regelui, tatălui lui Ahile; lancea care pe mulţi ar vrea să-i doboare; Alcimos şi Automedon îi înjugă caii; trecând peste aceştia frumoasele curele, pun apoi zăbalele la fălcile sirepilor şi pe zdravănul car pun hăţurile lungi, trase înapoi. După ce Automedon ia sclipitorul bici, care se potriveşte mâinii sale, el se avântă în car. în urma-i urcă Ahile, cu coiful pe cap, înveşmântat în arme, sclipind ca un astru de pe bolta cerească; şi cu glasu-i tunând vorba şi-o îndreaptă înspre caii părintelui:
(400) "- Xânthos şi cu Balios, slăvite vlăstare ale Harpiei Podârge, vegheaţi, de astă dată, să mă aduceţi tealăr în rândurile danailor, după ce de lupte ne-om fi săturat. Să nu se mai întâmple cele petrecute cu vajnicul Pâtroclos, lăsat fără viaţă pe câmpul de bătaie."
De sub jug atuncea îi răspunse Xanthos cu-sprintene-picioare. Calul şi-a plecat capul şi coama sa întreagă scapă din strânsoare, căzând de-a lungul jugului, până la pământ. Hera cu-albe-braţe îi dăruise graiul:
(408) "- Şi de astă dată, vânjosule Ahile, te vom feri de Moarte. Totuşi ziua pierzării este acum aproape. Dar n-a fost vina noastră, ci a unui mare zeu şi-a neînduratei Soarte. Nu nepăsarea noastră ori pasul tărăgănat au dăruit troienilor armele lui Pâtroclos; ci, dintre zeii toţi, cel care e mai vrednic, cel ce-a fost zămislit de zeiţa Leto, l-a răpus pe Pâtroclos, în şirul cel dintâi, întru slava lui Hector. Vom porni în goană să întrecem Zefirul (ce se zice c-ar fi dintre toate vânturile cel mai aprig şi repede); dar află că-i ursit să mori ucis de-un zeu şi de un muritor."
(420) Astfel vorbit-a Xânthos, iară Erinyile glasu-i îl opresc. Atuncea Ahile cu-pasul-avântat răspunde lui Xânthos:
"- De ce-mi proroceşti moartea? N-ar fi trebuit s-o faci. Ştiu că voi pieri, aici în

Troada, departe de mama şi de tatăl meu. Dar nu mă voi opri să înfrunt pe troieni, până când nu vor fi sătui de-atâta luptă."
(424) A spus şi-n întâiul şir, strigând, îşi mână caii cu-zdravene-copite.

CANTUL AL XX-LEA

Aproape de corăbii, lângă tine, Ahile, se înarmau danaii ce-i-nesă-tui-de-lupte. De partea cealaltă, pe gurguiul câmpiei, troienii se-nveş-mântă în armele de-aramă. Atunci, din înaltul muntelui Olimp cu-multe-ascunzişuri, Zeus porunceşte zeiţei Themis să cheme-n adunare pe Nemuritori. Ea merge pretutindeni, rugându-i să se adune în lăcaşul lui Zeus. Nu lipsea nici un fluviu, afară de Oceanos, nici una dintre nimfele ce locuiesc dumbrăvile, izvoarele şi pajiştile cu iarbă înverzită. Au sosit toţi - deodată - în palatul lui Zeus, cel-ce-norii-adună; şi merg să se aşeze sub şlefuite portice, clădite de Hephaistos, cu multă dibăcie, pentru Zeus Părinte. Astfel erau la Zeus zeii adunaţi. Nici zeul Poseidon, cutremurător al întinsului pământ, nu e nepăsător când zei-ţa-l vesteşte. Din adâncuri de mări zeul se înalţă, pornind înspre ei. Se aşază la mijloc, să afle care-i gândul Cronidului Zeus:
"- De ce, Tunătorule, chemat-ai pe toţi zeii? Ai vrea să hotărăşti din nou soarta danailor şi-a vlăstarelor Troiei? S-a aprins acum, în a-propierea lor, flacăra războiului."
(19) Stârnitorul furtunii răspunde lui Poseidon:
"- Da! Tu, care cutremuri nesfârşitul pământ, ai înţeles ce gânduri tăinuiesc în inima-mi. Aici v-am adunat din grija ce port celor ce-s în primejdie, când Moartea îi pândeşte! Dar eu rămân aici, pe culmile Olimpului, de unde cu plăcere voi privi măcelul. Voi, zeilor, porniţi să-ndemnaţi pe troieni ori pe cetaşii ahei, după cum vă e voia. De

luptă Ahile împotriva troienilor, nici măcar o clipă ei nu-i vor putea ţine piept Paleidului cu-mersul-avântat. Tremurau troienii şi mai înainte când se ivea viteazul, dar pasămite-acum, când e cuprins de furii din pricina prietenului, a vajnicului Pâtroclos. Mă tem să nu dărâme zidurile Troiei înaintea sorţilor."
(31) Astfel a grăit feciorul lui Cronos trezind de-ndată luptele sălbatice. Pornesc la bătălie zeii cei-veşnic-vii. Inimile se-mpart: Hera înspre corăbii, spre tabăra danailor se îndreaptă acum; tot astfel şi Atena, Poseidon şi cu Hermes, iscusit între toţi. Hephaistos e cu ei, strălucind de putere, dar şchiop, cu picioarele-i strâmbe şi firave mişcân-du-se cu greu. Pornesc înspre troieni Ares şi Phoibos cu-plete-lungi, apoi zeiţa Leto, Artemis cu săgeţile-i, Xanthos şi Afrodita, prietena surâsului. Câtă vreme zeii stau departe de oameni, aheii se mândresc cu biruinţa lor; s-a reîntors Ahile, ce vreme îndelungată părăsise războiul! Dimpotrivă, groaza pătrunde mădularele cetaşilor troieni; tremură când îl văd, strălucind în armură, pe măsura lui Ares, ucigaşul-de-oameni. De-abia au ajuns în mulţimea cetaşilor zeii din Olimp, când - pe neaşteptate - Vrajba cea cumplită, stârnitoarea oştilor, pe câmp se iveşte. Atunci Atena strigă: uneori în picioare, de-a lungul şanţului şi-n afara zidurilor, alteori în vârful vuitoarelor stânci, de unde vocea ei răsună de departe. Ares, de partea sa, ca negrul uragan urlă şi îndeamnă cu glasu-i ascuţit pe ortacii troieni, din înaltul cetăţii sau de lângă Simoeis, fugind într-acolo şi urcând spre frumosul colnic.
(54) Astfel Preafericiţii, cu-ndemnul lor, stârnesc vrăjmaşele oşti. Din înălţimi cereşti, Părintele zeilor şi Părinte al oamenilor bubuie nă-praznic; iară jos, Poseidon cutremură pământul — nesfârşitul pământ -şi culmile înalte. De la

poale la piscuri Ida se cutremură, se cutremură Troia şi năvile aheilor! Şi în adâncul gliei, domnul celor morţi, zeul Aidoneus, deodată, prins de teamă, sare de pe tronu-i, strigând înfricoşat: oare zeul Poseidon va despica pământul şi va dezvălui tuturor privirilor, celor nemuritori ca şi muritorilor, groaznicu-i lăcaş, de care înşişi zeii sunt cutremuraţi? într-atât de spăimos e vuietul iscat de zeii porniţi să intre în luptă. în faţa lui Poseidon merge acum Apolo, cu-na-
328
ripatele-i săgeţi. înaintea Atenei cu-priviri-de-fuger păşeşte Enyâlios. Se ivesc Hera şi, apoi, Artemis, zeiţa gălăgioasă, soră cu Arcaşul, ţinând arcul-de-argint, ţintitoarea zeiţă! înaintea Letei se arată vânjosul Hermes; şi-n faţa lui Hephaistos sosesc marile ape cu-vârtejuri-adânci, numite de zei frumosul râu Xanthos, iar de muritori apele lui Scâman-dros.
(75) Zeii înfruntă zei! Iar Ahile-ar voi să pătrundă-n mulţime şi să lupte cu Hector; mânia îl îndeamnă să-l sature pe Ares cu sângele troianului. Dar Phoibos Apollon împinge pe Enea drept înaintea lui, să-nfrunte pe-Ahile, şi-n suflet îi sădeşte puternicul avânt. împrumută zeul glasul lui Lycâon, feciorul lui Priâm, şi-i spune lui Enea:
(83) "- Sfetnic al troienilor! Te lăudai cândva, cu multă semeţie, când deşertai pocale, de faţă cu toţi regii din cetatea Ilion, c-ai putea să te baţi pieptiş chiar cu Ahile, feciorul lui Peleu."
Enea răspunde:
" O fiu al lui Priam! De ce, cu dinadinsul - în ciuda vrerii mele -, mă-ndemni să mă lupt cu Ahile, faţă către faţă? Doar nu l-aş înfrunta pentru prima oară pe vajnicul războinic cu-pasul-avântat! Cu lancea-i, altă dată, m-a fugărit cumplit. Ne aflam lângă Ida, în ziua când căzuse, cum ar cădea o pacoste, pe turmele de vite, şi izbuti apoi să nimicească Lyrnessos şi Pedasos. Zeus mi-a scăpat viaţa, dându-mi vlagă genunchilor. Altfel mă prăbuşeam sub braţul lui Ahile din voinţa Atenei, ce mergea înainte, spre a-l feri de rele, pornindu-l să ucidă lelegi şi troieni, cu lancea-i de aramă. Nici un om nu-i în stare să-l biruie pe-Ahile în luptele pieptişe. Mereu îi stă alături un zeu care-l fereşte, în timp ce lancea lui zboară fără oprire până ce n-a gustat din carnea unui om. De zeii ar voi, aşa cum se cuvine, să ţină cu dreptate cumpăna bătăliei, Ahile n-ar învinge, chiar de întregu-i trup ar fi doar din aramă, aşa cum se făleşte."
Şi stăpânul Apolo, feciorul lui Zeus, astfel îi răspunde:
(104) "- Cheamă şi tu, viteze, ocrotirea zeilor celor de-a pururi vii. O fiică a lui Zeus, Afrodita, ţi-e mama - după câte se spune -, pe câtă vreme-Ahile-a fost adus pe lume de zeiţa Thetis, ce-i cu mult mai
329
prejos. Prima este fiica Cronidului Zeus, pe câte vreme Thetis e numai odrasla Bătrânului din adâncurile mării. Haide! Azvârle lancea, Iară să te întoarcă zadarnicele vorbe, şi nici ameninţările."
(110) Aşa. vorbi Apolo; şi-i porneşte avântul păstorului de oameni! Enea pătrunde printre fruntaşii cu-coif-strălucitor. Hera, zeiţa cu-albe-le-braţe, l-a zărit de departe, în vălmăşagul luptelor, căutând pe Ahile. Adună zeii-n jur şi astfel le vorbeşte:
(115) "- Gândiţi-vă amândoi, Poseidon şi Atena, în sufletele voastre, cum se vor sfârşi toate aceste isprăvi. Iată-l pe Enea - cu frunte acoperită de-un coif strălucitor - pornind înspre Ahile. Apolo îl stârneşte. Dar haide! împreună, să-l silim să se-ntoarne; ori vreunul dintre voi să stea lângă Ahile, spre-ai dărui puteri nemărginite. Avântul să nu-i scadă, să creadă că-i iubit de cei mai de seamă dintre Nemuritori; pe câtă vreme zeii ce pe troieni îi apără de-nsângerate lupte sunt lipsiţi de vlagă, asemenea suflării vântului uşor! Dacă am coborât din înaltul Olimp să înfruntăm războiul, fost-a să nu-ndure Ahile nici un rău. Mai târziu nu va şti să-nlăture ce-a tors neîndurata Parcă, atunci când se năştea. Şi

dacă un glas zeiesc nu-l va vesti de-ndată că noi îl ajutăm, spaima o să-l cuprindă, de vreun Nemuritor îi va ieşi în cale, în vreme ce se bate. Cumplit pare-un zeu în strălucirea lui!"
(132) Poseidon îi răspunse:
"- Hera, nu te mânia fără nici un temei. Nu ţi se potriveşte. Nu vreau, din vina noastră, zeii ceilalţi cu noi să războiască, când suntem mai puternici. Să ne-aşezăm departe, pe-o înălţime, de unde vom privi; şi să lăsăm războiul în grija muritorilor! Dar dacă zeul Ares sau Phoibos Apollon ar vrea lupta să-nceapă şi - ţinându-l acesta pe Ahile în afara războiului - am porni vălmăşagul, chiar în aceeaşi clipă; şi fără îndoială că braţul nostru dârz va fi biruitor, silindu-i să se-ntoarcă pe muntele Olimp."
(144) După aceste vorbe, zeul Poseidon cu-ntunecate-plete le duce pân-la zidul slăvitului Heracles - înaltul meterez, durat din pământ, pe care troienii şi cu Pâllas Athena îl înălţaseră; acolo se ascunsese slăvi-tul Heracles, când fugea de-o dihanie care îl urmărea, de la ţărmul în-
330
chis până-n mijlocul câmpului. Acolo Poseidon se-aşază cu zeii ceilalţi; iară umerii lor sunt învăluiţi de o ceaţă deasă.
(151) în tabăra troienilor, zeii ceilalţi se aşează şi ei pe povârnita culme a frumosului colnic, în jurul lui Apolo şi a zeului Ares pustiitor-de-oraşe. De amândouă părţile stau jos Nemuritorii, rostogolindu-şi gândurile; şovăie să dea drumul înfruntărilor, cu toate că din ceruri -unde domneşte Zeus - le sosise poruncă. Sclipeşte câmpia de strălucite arme, când s-a acoperit de oameni şi de cai, iar pământul vuieşte sub paşii luptătorilor, în cete adunaţi.
(158) Se-ntâlnesc doi viteji - mai presus decât toţi! - înfocaţi în luptă, şi unul către celălalt se îndreaptă acum: feciorul lui Anchise, vestitul Enea, şi slăvitul Ahile. Cel dintâi, Enea porneşte să-l înfrunte şi marele său coif se clatină pe cap; pavăza-i vitează îi apără pieptul, în vreme ce roteşte suliţa-i de-aramă, Ahile-a dat năvală asemeni unui leu ce-doar-pagube-aduce şi pe care oamenii unui ţinut întreg ar vrea să-l doboare; merge mai întâi dispreţuitor, cu pasul liniştit; dar, când un flăcău îndrăzneţ cu lancea îl izbeşte, leul se ghemuieşte; gura-i larg deschisă, spumele se-adună printre dinţii săi; neînfricata inimă îl stârneşte la luptă; neîncetat îşi biciuie coastele şi şoldurile cu coada-i zvârlită la dreapta şi la stânga, ochii-i strălucesc şi, sub imboldul furiei, porneşte să ucidă, chiar cu preţul morţii, în şirul cel dintâi; tot astfel şi Ahile, cu ne-nfricata-i inimă, se avântă vitejeşte să-i ţină piept troianului. Au pornit amândoi şi sunt acum aproape. Slăvitul Ahile, cu-pasul-avântat cuvântează întâiul:
(178) "- De ce oare, Enea, ai înaintat până în fruntea şirurilor? Te-n-deamnă inima, crezând că vei domni peste neamul troian şi te vei bucura de slava ce-i e dată bătrânului Priam? Chiar de mă vei ucide, pentru isprava ta nu-ţi dăruie domnia. Are atâţia fii; şi nu e un smintit, ci om cu judecată! Sau, poate, pentru tine troienii au tăiat o largă moşie, întrecând în belşug toate celelalte, pământ pentru livezi şi bun de-nsămânţat, să-l ai în stăpânire dacă mă vei ucide? Mă tem că va fi greu. Te-am mai fugărit - îmi pare - şi-alte daţi, dacă îţi aminteşti. Te-am alungat cu suliţa departe de boi. Cât te ţineau puterile, coborai într-un
331
suflet povârnişul Idei, fără să te întorci şi să priveşti în urmă. în cetatea Lyrnessos ţi-ai aflat scăparea; dar, pe urmele tale, am pustiit cetatea cu sprijinul Atenei şi-al Părintelui Zeus, luând cu mine femeile căzute în robie. Te-a izbăvit Zeus, şi zeii ceilalţi. Dar azi mă îndoiesc că te vor ocroti, după cum îţi închipui. Crede-mă, întoarce-te; intră în mulţime şi nu mă înfrunta, înfruntând năpasta. Omul cel mai prost trage învăţăminte din ce i se întâmplă."
Enea îi răspunde:
(200) "- O fiu al lui Peleu, nu mă-nspăimânţi cu vorbe, ca şi cum aş fi doar un

biet copilandru. Mă pricep, ca şi tine, să împroşc cu o-cări. Cunoaştem fiecare neamul celuilalt, din vestite poveşti, povestite de oameni. Nu ţi-am văzut părinţii şi nici tu pe ai mei. Despre tine se spune că ai fi vlăstarul lui Peleu viteazul şi că zeiţa Thetis, cu-frumoa-se-plete, din adâncul mării, este mama ta. Eu sunt - şi-mi e mândria -feciorul lui Anchise cu sufletul deschis, iar mama-mi e Afrodita. Unii dintre părinţi, azi, îşi vor plânge fiul! Şi-ţi spun: nu e o joacă răfuiala noastră, o ceartă de copii, ci luptă-nsângerată. Şi dacă vrei să ştii care mi-e obârşia (sunt mulţi ce o cunosc), ascultă ce-ţi voi spune. Dârda-nos a fost fiul Cronidului Zeus stârnitor-al-furtunii. A-ntemeiat Dar-dania, căci nu se înălţase încă pe câmpie sfânta cetate-a Troiei, locuită de oameni dăruiţi-cu-grai. Sălăşluiau pe atunci pe povârnişul idei cu-multe-izvoare. La rândul său, Dârdanos zămisli pe Erichthonios, care de bună seamă fost-a cel mai bogat dintre muritori. Avea trei mii de iepe care păşteau în luncă ierburile umede, mândre de mânjii cu sprintenul pas. Boreas le-ndrăgise, pe când ele păşteau; şi, luând chip de-armăsar cu-coamă-ntunecată, se-mpreună cu ele. Doisprezece mânji s-au născut atunci. Ei zburdau pe glia roditoare şi-n goana lor uşoară abia dac-atingeu vârf de spic rodit, fără să-l îndoaie. Iar când mânjii porneau în iureş pe spinarea nemăsuratei mări, cu mersul lor săltat, doar alba creastă a stâncilor în fugă o atingeau. Erichthonios fost-a părintele lui Tros, regele troienilor. Şi din Tros trei fii au coborât, trei fii fără de prihană: Uos, Assâracos şi - în fine - Ganymedes cel-asemenea-zeilor, dintre muritori cel mai frumos bărbat. Frumuseţea lui i-a în-

332

demnat pe zei să-l răpească în ceruri, paharnic să-i fie Cronidului Zeus, vieţuind laolaltă cu Preafericiţii. Ilos a fost tatăl lui Laomedon care a zămislit şi el cinci feciori: Tithonos, Hicetâon, Lâmpos şi cu Clytios, precum şi pe Priam. Assâracos dădu viaţă fiului său Câpys, tatăl lui Anchise. Sunt fiul lui Anchise, iară slăvitul Hector e feciorul lui Priam. Iată sângele meu, cu care mă mândresc, iată care mi-e neamul! Zeus hotărăşte de va spori ori va scădea îndrăzneala omului, după bunul său plac. El e atotputernic. Dar să nu stăm aici să ne petrecem vremea rostind vorbe deşarte - asemenea copiilor -, în clipa aceasta când suntem faţă-n faţă, în mijlocul măcelului. Ne-am putea împroşca cu prea multe ocări, o-ntreagă încărcătură, ce n-ar putea-o duce o corabie mare cu laviţe o sută. Nimic nu-i mai mlădios decât cuvântul omului; se pot rosti gânduri cu-atâtea înţelesuri, iară câmpul vorbelor e-ntins şi bogat. Rostit-ai un cuvânt îl şi auzi pe celălalt răspunzându-ţi la fel. Ce rost să ne certăm, să ne-nfruntăm, cu graiul, asemenea femeilor stăpânite de ciudă, rozându-le sufletul când în mijlocul uliţei se-mproaşcă cu ocări, amestec de minciună şi de adevăruri. Dar nu prin cuvinte mă vei împiedica să-mi dovedesc avântul, înfocarea-n război. Să ne batem întâi în lupta pieptişă. Haidem, acum, de îndată! Să ne pipăim trupurile, cu suliţă de-aramă."

(259) Acestea i-au fost spusele; şi pe loc îi izbeşte puternicul scut. Şi, de cum l-a lovit ascuţişul suliţei, cumplit geme scutul. Dară Pelei-dul, cu vânjoasa-i mână, îl îndepărtează de la trupul său, temător c-ar putea să-l străpungă cu lancea viteazul Enea. Ce nesocotit! Nu ştia în suflet ce anevoios e celor supuşi Morţii să-nlăture ori să nimicească darurile slăvite ale unui zeu. Zdravănă suliţă a bravului Enea nu zdrobeşte scutul. S-a oprit în aurul dăruit de Hephaistos. Suliţa străbate însă două straturi; rămân încă trei. Sunt două de-aramă, două din cositor - acele din lăuntru -, iară la mijloc se află unul singur de aur, care opreşte lancea.

(273) La rândul său Ahile îşi aruncă suliţa, nimerind viteazul în scutu-i rotunjit, în locul unde-aleargă mai subţire arama şi mai subţiri sunt pieile de bou care-l acoperă. Lancea lungă de frasin, din lemn de

333

Pelion, în avântul ei pătrunde şi străbate scutul care geme. S-a ghemuit Enea şi,

cutremurat, pavăza-şi ridică pe deasupra capului. Lancea se-nfige dincolo de trup şi freamătă-n ţărână. Prin îndoita margine din piele şi aramă a marelui scut ce-omul-ocroteşte pătrunsese suliţa. La rândul lui, Enea s-a ferit acum de crunta lovitură şi-a rămas în picioare. Ochii-i sunt tulburaţi de-o nesfârşită teamă. Lancea, înfiptă atât de aproape, îl înfricoşează. Ahile, pradă furiilor, şi-a tras sabia-ascuţită şi - pornind înspre el - strigă înfiorător, în timp ce Enea apucă un bolovan colţuros şi uriaş (minunată ispravă; în zilele noastre doi oameni n-ar putea, împreună, să-l ducă!), îl învârte fără nici o trudă şi l-ar fi nimerit pe-Ahile în plin, în coif, ori chiar în scutul care-l fereau de Moarte. Dar slăvitul Ariile se-apropie cu sabia viaţa să i-o curme. Atunci zeul Poseidon, cu agera-i privire, l-a zărit de-odată şi astfel vorbeşte zeilor din Olimp:
(293) "- N-aş voi ca Enea, cu sufletul deschis, să fie biruit de fiul lui Peleu, coborând la Hades, fiindc-a plecat urechea ţintaşului Apolo. Nu va şti Arcaşul cum să-l ajute-acum împotriva Sorţii! De ce nevinovatul să-ndure în zadar o soartă nemiloasă, din vina altuia, el care totdeauna adus-a zeilor, stăpânilor din ceruri, desfătătoare daruri! Haide, să-l smulgem Morţii. Cronidul, el însuşi, s-ar mânia văzându-l ucis de către Ahile. E hotărât de Soartă ca Enea să fie izbăvit de Moarte. Nu cumva să piară, fără nici o urmă, neamul lui Dârdanos, al celui mai iubit de Zeus - dintre fiii săi, zămisliţi de-o femeie. Acum, fiul lui Cronos a început să urască seminţia lui Priam. De-acum încolo, dom-ni-va Enea peste neamul troian şi peste copiii copiilor săi ce se vor fi născut, în rotirea vremii."
(309) Atunci slăvită Hera cu-ochii-mari-de-juncă răspunde lui Poseidon:
"- Cutremurător-al-pământului, hotărăşte în suflet de vrei să-l scapi de Moarte, ori vrei să piară Enea — cu toate că-i viteaz -, de sabia lui Ahile. Atena şi cu mine ne-am legat deseori cu sfântul jurământ să nu poată troienii ocoli vreodată ziua nefericirii, nici chiar în clipa grea când se va surpa Troia, sub flăcările aprinse de neamul aheean."
334
(318) Când aude Poseidon aceste cuvinte, străbate câmpul luptei şi urletul războiului, ca s-ajungă aproape de viteazul Enea şi slăvitul Ahile. împrăştie degrabă pe ochii Peleidului o ceaţă foarte deasă. Apoi smulge din scutul eroului dardan suliţa de-aramă şi o pune jos, în faţa lui Ahile. Cât despre Enea, îl ridică în sus, deasupra pământului, şi cu mâna-i zeiască îl azvârle departe: dintr-un salt, el trece peste multe şiruri de eroi troieni, de care şi de cai şi ajunge chiar până la marginea locului unde se întinde vâlvătaia luptelor. Acolo cauconii se-nveşmân-tau în arme, gata să încingă bătăliile. Atuncea Poseidon s-apropie de Enea şi astfel grăieşte:
(332) "- Care zeu te-a pornit, ca ieşit din minţi, să te împotriveşti în lupta pieptişă năvalnicului fiu al regelui Peleu, mai puternic ca tine şi cu mult mai drag zeilor? Nu mai sta pe gânduri! Părăseşte lupta, dacă-ţi iese în cale, ca nu cumva s-ajungi la cumplitul Hades, înainte ca soarta să fi hotărât. Când va fi sorocit ca Ahile să moară şi el va fi ajuns la capătul suflărilor, luptă în primul şir şi nu-i va fi dat vreunui aheu să te poată ucide."
Acestea i-au fost spusele, şi-apoi îl părăseşte. Minunata ceaţă ce-or-bise pe Ahile deodată se împrăştie. Şi eroul priveşte, deschizând ochii mari. încruntând din sprâncene, el rosteşte sieşi, inimii viteze:
(344) "- Vai, nenorocire! Ce mi-este dat să văd? Suliţa mea zace la picioarele mele. Cetaşul, împotriva căruia o zvârlisem, nu-l mai pot zări, cu toate că din inimă doream să-l ucid. Enea totdeauna fost-a iubit de zei şi nu se lăuda fără nici un temei, după cum credeam. Să piară unde-o vrea! De vreme ce-a scăpat de cumplita Moarte, nu va mai cuteza să-mi încerce puterea. Haide! Mă duc să-mbărbătez pe vitejii danai să lupte vitejeşte; iar eu voi încerca puterea troienilor."
(353) A spus, şi dintr-un salt ajunge printre şiruri, stârnindu-i pe cetaşi:

"- Nu rămâneţi departe de luptătorii Troiei, slăviţi fii ai Ahaiei! Fiecare războinic să-nfrunte un troian, arzând de pofta luptelor. Oricât de vânjos aş fi, cum aş putea să-i răzbesc pe duşmani singur, doborând aţâţi oameni destoinici? Zeul Ares, el însuşi, cel-de-a-pururea-viu, şi
335

chiar Pâllas Athena n-ar putea înfrânge năvala unor atare şiruri înaintând spre ei, oricât s-ar osteni. Dar atât cât îmi stă în puterea braţului, în tăria picioarelor şi-n avântul meu, nu voi slăbi vrăjmaşul, printre şiruri mergând mereu înainte, şi nu cred că un troian se va bucura întâlnindu-mi lancea."
Astfel vorbi Ahile, spre a-i însufleţi. Hector, la rândul său, îi mustră pe troieni, cerându-le să lupte cu slăvitul Ahile:
(366) "- Nu vă temeţi, troieni, de fiul lui Peleu. Cu vorbe m-aş pricepe şi eu să le ţin piept celor-fară-de-moarte; dar cu lancea, mai greu. Zeii sunt mai presus de supuşii Morţii. Nu-şi va duce Ahile vorba la îndeplinire. De faptuieşte una, cealaltă va rămâne dorinţă ne-m-plinită. Eu îl voi înfrunta, chiar de i-ar fi mâinile asemenea focului şi îndrăzneala inimii ca fierul sclipitor!"
Ca să-i îmbărbăteze, astfel le vorbeşte. Şi înalţă troienii, în faţa duşmanului, lăncile-ascuţite. Se dezlănţuie furia în vălmăşagul luptei, iar vuietul războinic spre ceruri se înalţă. Atunci Phoibos Apollon se-a-propie de Hector, şi de-ndată îi spune:
"- Hector, nu te gândi să te lupţi cu Ahile în afara şirurilor. Aşteap-tă-l în mulţime, puţin mai departe. Mă tem, altminteri, să nu te lovească, ţintind din depărtare, dar fie şi de-aproape, cu tăişul săbiei."
(379) Auzindu-i vorbele, Hector se înspăimântă şi pătrunde, din nou, în mulţimea cetaşilor; i-a fost lovit auzul de glasul unui zeu. Iar Ahile, din nou, se-avântă spre troieni; dintr-un salt îi ajunge, cu inima sfruntată. A strigat spăimos şi cea dintâi pradă este Iphition, neînfricatul fiu al lui Othrynteus, domn peste mulţi voinici. O nimfă îl născuse lui Othrynteus nimicitor-de-oraşe, la poalele lui Tmolos, tro-ienitul munte de pe mănosul pământ al Hydei. Pe când se năpustea asupră-i Iphition, Ahile îl izbeşte în ţeastă cu lancea. Capul luptătorului în două se despica şi cu vuiet prelung omul cade-n ţărână. Fălos peste măsură, rosteşte Ahile:
(389) "- Iată-te doborât la pământ, o fiu al lui Othrynteus, dintre toţi duşmanii cel mai îngrozitor, tu care ai văzut lumina cerului aproa-
336
pe de mlaştina gygâică şi de Hyllos, râul foarte-bogat-în-peşte, ca şi de-nvârtejitul Hermos, din ţara strămoşească!"
Astfel l-a biruit; şi-n vreme ce-ntunericul se-aşterne pe ochii celui ce-a fost ucis, trupu-i este zdrobit sub roţile carelor mânate de ahei, în cele dintâi şiruri. După ce l-a ucis, Ahile porneşte să-nfrunte pe De-moleon, viteaz ocrotitor al cetaşilor, fiu al lui Antenor, străpungându-i coiful cu două obrăzare. Arama nu opreşte furia tăişului; vârful îl străpunge şi-apoi zdrobeşte osul, iar creierul i se fărâmă! Ahile l-a ucis pe când se avânta. Vine la rând Hippodamas, ce-n faţa lui Ahile a sărit din car, gonind pe câmpie. L-a izbit între umeri falnicul Peleid cu lancea de aramă. Mugind, îşi dă sufletul; după cum muge-un taur, când tineri îl târăsc să cinstească pe-acel ce domneşte-n Helice, iar Cutre-murătoru-ntinsului-pământ se bucură nespus; tot astfel a mugit viteazul Hippodamas când viaţa-l părăseşte; Ahile-naintează, cu lancea în pumn, împotriva unui fiu al regelui Priam, vajnicul Polydoros, cel asemenea zeilor. Nu i-a îngăduit părintele să ia parte la lupte - era doar cel mai tânăr dintre feciorii săi, cel mai drag dintre toţi. Nu-l biruise nimeni în toate alergările! Dintr-o nesocotinţă, ca să-şi poată arăta iuţeala picioarelor, pornise Polydoros printre luptătăorii celui dintâi şir; şi-n clipa când voia să întoarcă spatele, părăsind bătălia, Ahile îl ucide. El a fost lovit chiar în

mijlocul trupului, acolo unde cheotorii din aur ale brâului se-mbină şi îndoita platoşe pântecul acoperă. Tăişul aramei îşi croieşte drum şi răzbate aproape de buricul lui. Gemând tânărul cade şi negura învăluie privirile sale, pe când măruntaiele îi lunecă-ntre mâini.
Dar Hector l-a văzut prăbuşit la pământ, ţinându-şi măruntaiele. Pe ochi îi cade-o ceaţă, nu mai poate răbda să ocolească lupta şi iese în calea cumplitului Ahile. Şi, rotindu-şi lancea, pare a fi vâlvătaia focului. De-ndată ce-l zăreşte, feciorul lui Peleu se-aruncă împotrivă-i rostind semeţe vorbe:
(425) "- Iată că lângă mine s-a ivit acela care din adâncuri îmi răscoleşte inima, omul care-a ucis pe cel mai bun tovarăş. De acum înainte pe câmpul de bătaie nu vom mai putea să ne ocolim!"
337
A spus. Privirea-i cruntă îl ţinteşte pe Hector şi astfel grăieşte:
"- Hai, vino mai aproape, ca s-ajungi mai repede ziua pieirii tale."
Hector, netulburat, de-ndată îi răspunde:
(431) "- Să nu-ţi treacă prin minte că mă vei îngrozi cu vorbe deşarte, ca pe un copilandru. Mă pricep şi eu să te batjocoresc, să zvârl vorbe de-ocară. Ştiu că eşti luptătorul între toţi preţuit; iar eu sunt mai prejos. Dar pe genunchii zeilor se află hotărârea celor ce vor fi. Deşi cu puterea-ţi mi-e greu să mă întrec, pot şi eu să te ucid. Vârful lăncii mele s-a vădit tăios de foarte multe ori."
(438) Aşa vorbeşte Hector şi îşi roteşte lancea, zvârlind-o spre Ahile. Dar Atena suflă şi departe-o alungă; o suflare uşoară, şi suliţa se-ntoarce spre slăvitul Hector, căzându-i la picioare! Ahile, pradă furiei, se avântă aprig, urlând spăimântător. Vrea pe loc să-l ucidă, dar Apolo ajută pe feciorul lui Priam şi-l răpeşte de-ndată. L-a învăluit într-o pâclă deasă (Nimic nu-i mai uşor pentru un Nemuritor!) De trei ori se-avântă vajnicul Ahile cu suliţa de-aramă, de trei ori loveşte doar sumbrele ceţuri. Iară a patra oară, porneşte ca un zeu, şi-nciudat peste fire, rosteşte Priamidului înaripate vorbe:
(449) "- Inc-o dată ai scăpat de blestemul Morţii, câine ce eşti. Totuşi, cât de aproape trecu pe lângă tine! De Apolo, din nou, ai fost izbăvit. S-ar cădea să-i înalţi zeului o rugă, de câte ori înfrunţi vuietul săgeţilor. într-o zi voi avea cu tine-o răfuială, dacă îmi va fi dat să fiu ocrotit de un Nemuritor, după cum eşti tu. Pân-atunci alerg să-i prigonesc cu lancea pe cetaşii Troiei ce-mi vor ieşi în cale."
(455) După aceste vorbe, îşi zvârle suliţa şi-l răneşte pe Dryops, la ceafă, şi pe loc luptătorul se prăvale, la picioarele lui. Ahile-l părăseşte şi se-ndreaptă acum înspre Demuchos, feciorul lui Philetor, războinic vânjos şi de neam ales. De-ndată-l ţintuieşte, cu lancea lui cea lungă, nimerindu-i genunchii; iar cu sabia-i uriaşă viaţa i-o răpeşte. Vin la rând Laogonos şi - de asemeni - Dârdanos, vlăstarele lui Bias. îi răstoarnă din car, lovindu-l pe unul cu suliţa lui, pe celălalt cu sabia. S-a prăbuşit şi Tros, feciorul lui Alâstor. A căzut în genunchi, crezând că, poate, Ahile are să-i cruţe viaţa: erau de aceeaşi vârstă! Nu ştia,
338
sărmanul, că sufletul viteazului nu cunoaşte mila, că-i inima de piatră, sortită mâniei, nu i se pleac-uşor urechea unei rugi. I-a atins Tros genunchii, cu mâinile amândouă, încercând rugător să-i înduplece furia, dar Ahile îl izbeşte cu sabia în ficat, ce ţâşneşte din trup. Curge sângele negru, şiroaie, pe tunică şi umbrele Morţii, pentru totdeauna, îi acoperă ochii; iar viaţa i se stinge. Apoi soseşte Ahile aproape de Mulios, pe care îl izbeşte cu lancea în ureche şi vârful lăncii iese prin urechea cealaltă. Lui Echeclos, fiu al lui Agenor, îi despică ţeasta cu sabia înzestrată-cu-frumoase-plăsele. Sabia-i e-nfierbântată de atâta sânge şi pe ochii cetaşului cade năpasta Morţii, a Morţii celei roşii, şi
a silnicei Soarte.
(478) Peleidul străpunge, cu vârful de aramă al suliţei sale, braţul lui Deucalion, în locul unde este încheietura cotului; şi troianu-a rămas cu braţul greu, căzut,

pe când se-arată Moartea privirilor sale. Sabia lui Ahile îi retează gâtul, aruncându-i capul, dimpreună cu coiful, departe de trup. Din şira spinării măduva a ţâşnit, şi zace leşul întins. Apoi, îl urmăreşte pe feciorul lui Peireos, minunatul Rhigmos, ce venea din Tracia cu-pământ-mănos. Suliţa-i l-a lovit în mijlocul trupului, şi arama în pântec se-nfige adânc. Rhigmos se prăvale din car pe pământ. Atunci Areithoos, vizitiul lui, îşi întoarce caii; dar Ahile, cu lancea, l-a izbit între umeri. Cade şi el din car, iar sirepii sunt pradă cumplitelor spaime.
(490) Precum uneori se dezlănţuie focul prin văile adânci ale muntelui sterp; pădurea deasă arde şi vântul biciuieşte focul în vârtejuri, lătindu-l pretutindeni; tot astfel se avântă şi-apare pretutindeni feciorul lui Peleu, omorându-şi potrivnicii. Iară pământul negru se scaldă în sânge.
(495) Vedem adeseori, într-o arie frumoasă, cum boii sunt aduşi ca sa calce-n picioare orzul cel alb şi repede, sub paşii mugitoarelor vite, grăunţe se despică; tot astfel, mânaţi de slăvitul Ahile, vânjoşii cai strivesc în goana paşilor şi paveze şi leşuri. Osia de sub car şi-n juru-i parmaclâcul s-au înroşit de sângele-mproşcat de copite şi cercul roţilor. Râvneşte Ahile să dobândească slavă iar temutele-i mâini sunt roşii de măcel şi mânjite de colb.

1
CANTUL AL XXI-LEA

Când la falnicul râu - minunatul Xânthos cu-vârtejuri-adânci, co-bărâtor din Zeus - sosit-au luptătorii, în două rupe-Ahile mulţimea de troieni. Unii fug spre câmpie, luând drumul cetăţii, prin acele locuri unde-n ajun aheii fugiseră de spaima ucigaşului Hector; dar astăzi, îngroziţi de slăvitul Ahile, se răspândesc troienii. înaintea lor lasă Hera să cadă o ceaţă foarte deasă, spre a-i ţine pe loc. Jumătatea cealaltă se-n-ghesuie în râul, ce curge în vârtejuri cu sclipiri argintii. Cu vuiet troienii se năpustesc în vad! Undele urlă groaznic, iar malul - povârnit - răsună-n depărtări. Neştiind unde s-apuce, în ape tulburate, strigând troienii înoată rostogoliţi de valuri. După cum lăcustele, gonite de flăcări, se-nalţă în văzduh şi caută izbăvirea spre malul unui râu, când focul pârjoleşte câmpia-n urma lor, tot astfel se adună, fugăriţi de Ahile, carele şi oamenii, în vuitorul Xânthos.
(17) Slăvitul viteaz a lăsat pe mal lancea lui cea lungă, sprijinită de trunchiul unui tamarisc. Şi-n apa răscolită, ţinând sabia în mână, se-a-vântă ca un zeu, cu umbra Morţii în suflet! Năprasnic a pornit să lovească roată, şi trupurile horcăie sub izbitura spadei; iar apa-i înroşită de sânge şiroind. Vedem peşti fugăriţi de un delfin uriaş în funduri de liman, ticsiţi la adăpostul portului prielnic. Chitul înghite lacom pe cei iviţi în cale, înnebuniţi de spaimă. La fel şi troienii caută ascunzişuri sub malul cel râpos. Dup-atâta măcel, când braţu-i ostenit, viteazul adună doisprezece războinici, toţi tineri şi vânjoşi, sortiţi să fie preţul
340
vieţii lui Pâtroclos. Ca şi puii de ciută, ei tresaltă buimaci când din apă sunt scoşi. Fiecare, apoi, este legat de mâini, cu zdravene curele ce tinerii le poartă pe deasupra tunicii. Şi sunt încredinţaţi cetaşilor ahei, să-i ducă la năvi. Şi din nou se-avântă Ahile, pătimaş să ucidă.
(34) îl află de îndată pe feciorul lui Priam, pe Lycâon, care din râu ieşea tocmai în acea clipă, încercând să fugă. Chiar acel Lycâon pe care el, cândva, îl luase cu de-a sila, prinzându-l în livada părintelui său - când pătrunsese acolo în timpul

unei nopţi! Cu tăişul aramei Lycâon tăia crengile unui smochin sălbatec, pe cele mai tinere, pentru parmaclâcul unui car strunjit. Când, pe neaşteptate, căzu - precum o pacoste - Ahile, ca să-l prindă, să-l aducă la corăbii, vânzându-l în Lemnos. Acolo-l vânduse şi preţu-i fu plătit de feciorul lui Iâson. De un oaspete, Eetion din Imbros fost-a răscumpărat, dând mare preţ pe el şi trimiţându-l apoi în slăvită Arisba, de unde a fugit ajungând pân-a-casă, la părintele-i Priam. De unsprezece zile, întors de la Lemnos, se bucura în suflet cu prietenii săi; dar, în a douăsprezecea, puterile cereşti din nou îngăduiră să cadă în prinsoarea slăvitului Ahile, care avea cu de-a sila să-l zvârle în lăcaşul lui Hades. Când măritul Ahile cu-mersul-avântat îl văzu fără arme, neavând nici coif, nici scut şi nici o lance (pe toate le zvârlise istovit de sudoare, pe când fugea din râu, cu genunchii zdrobiţi de-atâta oboseală), cu mirare şi cu nemulţumire grăieşte către cugetu-i:
(54) "- Vai! Ce minunăţie mi se arată ochilor! Pesemne că troienii pe care i-am ucis vor învia cu toţii, sosind de la Hades, din pâcla-ntu-necată, cum veni şi acesta, care-a ştiut să scape de ziua ne-ndurată, după ce-a fost vândut în preavestita Lemnos. Vasta, cărunta mare, ce pe alţii-i opreşte în ciuda vrerii lor, nu l-a putut opri? N-ar fi rău ca să guste din vârful lăncii mele şi să-mi afle inima de va şti de-acolo pe pământ să se-ntoarne sau de, cumva, ţărâna dătătoare-de-viaţă va putea să-l oprească, după cum opreşte bărbaţi mai puternici."
(64) Aşa gândea Ahile, în aşteptarea lui. Celălalt se-apropie cutremurat de spaima, arzând de dorinţa să scape de Moarte şi de neagra Ursită. Nerăbdător Ahile ridică lunga-i lance, cu gândul să-l lovească,

celălalt se fereşte şi, plecându-şi capul, aleargă spre Ahile să-i cuprindă genunchii, pe când lancea se-nfige departe, chiar în spate, pe mănosul pământ, cu toate că dorea din carnea omenească să se poată-nfrupta.
Cu o mână Lycâon îi cuprinde genunchii, rugându-l fierbinte, şi cu cealaltă ţine lancea tăioasă şi din mână n-o lasă, grăindu-i astfel cu vorbe-naripate:
(74) "- Plecat în faţa ta, Ahile, rogu-te, cruţă-mă, ai milă! Ţie mă închin; şi cel care-i smerit, în rugăcinea sa, e vrednic de cinste. La tine, mai întâi, m-am hrănit cu roadele zeiţei Demeter, în ziua când m-ai luat din frumoasa-mi livadă, ca să mă vinzi departe de părintele meu şi de toţi ai mei, în slăvită Lemnos, unde ai câştigat, de pe urma mea, preţ de o sută de boi. Cu de trei ori pe atâta fost-am răscumpărat. Douăsprezece zori de-abia au trecut de când m-am întors în cetatea Troadei - după atâtea restrişti şi ursita nemiloasă mă azvârle înc-o dată în puterea ta. Vai! Mă urăşte Zeus, de iarăşi mă dă ţie! Scurtă a fost viaţa ce mama mi-a dat - Laothoe, fiica bătrânului Altes, cel care domneşte peste lelegii cei-dornici-de-lupte, rege în Pedasos, înălţată pe povârnitul mal al râului Satnioeis. Când a luat-o Priam, printre multe neveste, pe fiica lui Altes, ea îi dărui doi fii, pe care tu acum îi sorteşti Morţii. Mai întâi Polydoros, luptând în primul şir, de tine-a fost ucis cu lancea ascuţită; şi-acum asupra mea cade nenorocirea! Nu mai nădăjduiesc să scap de braţul tău, de vreme ce un zeu m-a mânat să ajung în apropierea ta. Mai vreau să-ţi spun un lucru, şi cumpăneşte bine. Nu mă ucide, Ahile! Eu n-am fost purtat la acelaşi sân ca Hector Ucigaşul, cel care ţi-a ucis viteazul tău prieten!"
(97) Astfel a vorbit strălucitul fiu al regelui Priâm; şi stăruie rugându-l, dar glasul ce-i răspunde e lipsit de blândeţe:
"- Nesocotite! Nu mă ademeni, vorbindu-mi de daruri. Când Pâtro-clos trăia şi Soarta nu-l lovise, îmi era chiar plăcut să cruţ cetaşii Tro-iei. Pe câţi nu i-am prins vii, să-i pot vinde apoi! Dar de-aici înainte nu vor ocoli Moartea! Nu voi cruţa nici unul dintre toţi acei ce mâinilor mele fi-vor aruncaţi, în faţa Ilionului, de zeii din Olimp; nici un fiu al Troiei, dar mai ales feciorii bătrânului Priâm! Mori şi tu, sărmane, şi

342
nu te mai jeli! A murit Pâtroclos, cu mult mai de ispravă. După cum poţi vedea, sunt chipeş şi puternic; tatăl meu e viteaz şi maică-mea zeiţă. Şi, totuşi, cruda Soartă şi Moartea mă pândesc. Va veni o zi - în zori ori la amiază, sau poate fi-va seara - când duşmanul, în luptă mă va fi doborât, cu lancea sau săgeata!
(114) Aşa vorbi Ahile; şi Lycâon simte că-i e zdrobită inima şi-i sunt zdrobiţi genunchii. Dând drumul suliţei, prăbuşit la pământ, cu braţele întinse, el îşi pierde firea. Ahile trage sabia şi aproape de claviculă, spre ceafă, îl loveşte. întreagă a pătruns ascuţita sabie cu-două-tăişuri şi zace acum Lycâon, cu faţa la pământ, întins cât e de lung. Sângele-i cel negru udă pământu-n jur. Ahile îl apucă şi-l zvârle în apă rostindu-i cu mândrie, înaripate vorbe:
(122) "- Zaci acum printre peştii care nepăsători vor linge însânge-rata-ţi rană. Nu vei fi aşezat pe pat de-ngropăciune, iar bocetul de moarte nu va fi rostit de maică-ta, în lacrimi. Te va purta Scâmandros cu-nvârtejite unde, până departe-n mare. Atunci, poate, vreun peşte -sărind pe creasta valului - va ajunge, sub freamătul apelor, să înghită grăsimea viteazului Lycâon, alba lui grăsime. Să piară toţi troienii, până nu vor ajunge la sfântul Ilion, fugăriţi de mine, fiind eu prigonitorul! Nu veţi fi ocrotiţi de râul cel frumos cu-vârtej-de-argint, cu toate că, de mult, aţi jertfit tauri fără de număr şi caii cei iuţi cu copitele grele, zvârlindu-i încă vii în vâltorile lui. Vor pieri troienii de o crâncenă moarte, până ce, cu toţii, vor plăti uciderea vajnicului Pâtroclos şi năpasta danailor, răpuşi lângă corăbii, atunci când eu eram departe de ei."
(136) Aşa grăi viteazul. Dar Xânthos îşi sporeşte mânia din suflet şi cumpăneşte-n sinea-i cum va pune capăt atâtor isprăvi, ocrotind pe troieni de furia lui Ahile. Peleidul, atunci, cu suliţa în mână sare spre Asteropâios, fiul lui Pelâgon, arzând de dorinţa de a-l ucide pe loc. Axios, râul cu-bogate-ape, l-a zămislit uneia dintre fiicele lui Acessa-menos, cea mai vârstnică fiică, Periboia pe nume; cu ea se-mpreunase învolburatul râu. Ahile se avântă, se năpusteşte asupra-i. Celălalt însă i se împotriveşe. A ieşit din râu şi ţine două suliţi. Xânthos i-a stârnit puterile din inimă mânios de măcelul săvârşit de-Ahile chiar în apele
343
lui - ucigând fără milă atâţia flăcăi vânjoşi! Merg unul înspre celălalt şi-acuma sunt aproape. Cel dintâi, grăieşte slăvitul Ahile cu-pasul-a-vântat:
(150) "- Cine eşti şi de unde vii, tu care mă înfrunţi? Nefericiţii părinţi ai căror fii cutează să mi se-mpotrivească."
Iar vestitul fiu al lui Pelâgon îi răspunde astfel:
"- Fecior al lui Peleu, de ce oare mă-ntrebi care mi-e obârşia. Eu sunt din Paionia, ţară roditoare, departe de aici, şi fruntaş al paionilor cu zdravene lănci. Se împlinesc acum douăsprezece zori de la sosirea mea. Neamul meu coboară din râul Axios cu-frumoase-ape ce se rostogolesc cu vuiet pe pământ - Axios, părinte al lui Pelâgon, care mi-es-te părinte. Şi-acum să-ncepem lupta, o slăvite Ahile!"
(161) Astfel a vorbit cu multă-nverşunare, iar divinul Ahile îşi ridică suliţa din frasinul aflat pe muntele Pelion; şi Asteropâios, de îndată, înalţă suliţele sale; căci se pricepea să arunce suliţe c-un braţ şi cu celălalt. Una dintre ele nimereşte scutul lui Ahile, fără să-l străbată şi nici să-l fi zdrobit, căci aurul îi opreşte lovitura, el fiind un dar zejesc. Cealaltă zgârie doar braţu-i drept la cot. Curge sângele negru, iar suliţa trece şi cade în urma lui, înfiptă în ţărână - cu toate că ardea de poftă să se sature de carne omenească. La rândul său Ahile - pătimaş să ucidă - îşi aruncă lancea care zboară drept înainte. Dar pe Asteropâios nu l-a putut izbi. Suliţa a lovit povârnitul mal şi pân-la mijloc a rămas înfiptă. Atunci Peleidul îşi trage marea sabie atârnată de coapsă, şi, strânit de furii, se năpusteşte asupra-i. Troianul încearcă să smulgă din mal, cu vânjoasa-i mână, lancea lui Ahile. De trei ori a clintit-o, dornic s-o tragă şi de trei ori zadarnic mâna-i s-a trudit. Cea de-a patra oară, ar vrea din toată inima

măcar să o sfarme, să poată îndoi lancea de frasin a celui care este nepotul lui Eâc. Dar Ahile se află în apropierea lui şi, lovindu-l în pântec, aproape de buric, cu sabia-i smulge viaţa. Măruntaiele lui se împrăştie pe pământ şi se umbresc ochii celui în pragul Morţii. Ahile se urcă pe pieptul lui vânjos, îl despoaie de arme, fălos de biruinţă, şi rosteşte de-ndată înaripate vorbe:
344
(184) "- Zaci în acest loc! Chiar şi vitejilor zămisliţi de un fluviu le e greu să-nfrunte vlăstarele lui Zeus. Te lăudai că eşti urmaşul unui râu ce curge-n mare cu apele îmbelşugate; iară eu mă laud că Zeus mi-e obârşia! Fost-am zămislit de un om care domneşte peste myrmidoni: de Peleu Eacidul. Eac a fost feciorul stăpânului Zeus. De biruie Cro-nidul apele care curg zvârlindu-se în mare, vor birui urmaşii puterea unui râu. Este un fluviu aproape, ar putea să te ajute, dar nu e cu putinţă să-l înfrunţi pe Zeus, vlăstarul lui Cronos. Nici regescu-Acheloos, nici chiar Oceanos cu-apele-adânci, de unde purced fluviile şi mările, izvoarele, fântânile adânci - el însuşi se teme de fulgerul lui Zeus, de tunetu-i cumplit, când se aprind văzduhurile!"
Astfel a vorbit. Şi scoate din mal suliţa lăsând pe Asteropâios, în locul unde braţu-i viaţa i-a răpus, să zacă în nisip, scăldat de apa neagră. Ţipari şi peşti roiesc în jurul lui şi leşul său îl sfâşie, rozând alba grăsime de pe lângă rinichi, în timp ce Ahile se-avântă spre paionii ce fug de-a lungul râului cu-nvârtejite-unde, de-ndată ce-au văzut, în aprig vălmăşag, că cel mai viteaz dintre cetaşii lor a căzut de sabia lui Ahile.
(209) Ucide Peleidul pe Mydon, Thersilochos, Mnesos, Astypylos, Thrasisos, Ainios şi Ophelestes. Şi pe mulţi alţi paioni i-ar fi răpus viteazul, dacă râul Xânthos cu-nvârtejite-ape nu s-ar fi mâniat. Şi iată că-i vorbeşte, luând chipul unui om. Din adâncul vâltorii, glasul său se
ridică:
(214) "- Mare îţi e puterea, dar şi nelegiuirea, suflet pângăritor. De zeii îţi ţin partea şi Cronidul voieşte să-i ucizi pe troieni, alungă-i departe de apele mele. Făptuieşte măcelul pe întinsa câmpie. Frumoasele-mi unde sunt pline de leşuri, iar puhoiul morţilor, adunat în albie, calea-mi stăvileşte spre marea zeiască. M-ai înfiorat de scârbă. Mâna ta ucide, pustiind întruna. Potoleşte-ţi mânia, căpitan de oaste!"
Ahile, viteazul cu-pas-avântat, astfel îi răspunde:
(223) "- Slăvite Scâmandros, va fi precum ţi-e voia! Dar eu nu voi curma fiorosul măcel până ce în cetate nu voi fugări pe semeţii troieni
345
şi nu voi fi dat piept cu Hector Priamidul, ca să ştiu neîndoielnic care dintre noi doi e mai presus în luptă."
Aşa a vorbit; şi, din nou, porneşte împotriva troienilor, asemeni unui zeu. Atunci, adâncul râu cu-repezi-vârtejuri rosteşte lui Apolo:
"- O tu, Nemuritor cu-arcul-de-argint, feciorul Cronidului! Nu vrei să mai cinsteşti hotărârea lui Zeus, care cu stăruinţă ţi-a poruncit să-i aperi, să-i sprijini pe troieni până în pragul nopţii, când seara târzie învăluie în umbre pământul roditor."
(233) Astfel a cuvântat. Ahile, de pe mal, sare-n mijlocul apelor. Dar râul îl înfruntă, îşi răscoleşte unda ce creşte învolburată şi-alungă cu mânie morţii nenumăraţi, doborâţi de Ahile. Mugind ca un taur, zvârle leşuri din albie şi-n valuri argintii ascunde pe cei vii, în străfund de vârtejuri. în jurul lui Ahile, spăimos un val se-nalţă din apa tulburată; şi undele, cu furii, pavăza-i împroaşcă! Ahile e lovit: îi lunecă piciorul! Vârtos apucă ulmul ce, smuls din rădăcini, trage cu sine malul; şi-n apă se prăvale. Crengi mari au oprit cursul apelor năvalnice. S-au prăbuşit de-a latul, aruncând o punte deasupra lui Scâmandros. Şi, ajutat de copac, de-abia iese viteazul din învârtejiri. Cu mersu-i avântat pornit-a spre câmpie, cutremurat de spaimă. Dar zeul cel cumplit înalţă

neagra-i creastă şi, cu înverşunare, îi urmăreşte paşii. Ar vrea cu dinadinsul faptele să i le curme, izbăvind de năpastă pe troienii învinşi. Dintr-un salt, cât ar fi zvârlitura lăncii, Ahile se avântă - precum e vulturul negru, vânător iscusit, iute şi puternic! Groaznic mai răsună acum pe pieptul său arama. Ocolind primejdia, se fereşte de râu. Pasul şi-l iuţeşte. Dar năprasnic sosesc, în urma lui, vuind, apele lui Xân-thos. Uneori vedem, cu cazmaua în mână, un om ce trage şanţuri, pornind dintr-un pârâu, spre a da drumul apei prin grădini şi răzoare. Curge şuvoiul apelor şi vine cu năvală rostogolind pietrişul, întrecând chiar pe omul ce le-a descătuşat. Iar undele vuiesc, curgând pe povârniş. Tot astfel şi Ahile: oricât ar fi de sprinten, în fiecare clipă îl prinde-un val înalt. Sunt mai puternici zeii decât sunt muritorii! întruna vrea viteazul cu-mersul-avântat să-nfrunte urgia, ştiind că zeii toţi stăpânii-din-ce-ruri sunt pe urmele lui. Dar apa îl plesneşte de fiecare dată - undele
346
coborâte din bolţile cereşti! Ahile saltă sus şi inima-i tresaltă, în timp ce sub ghenunchi alte valuri vin şi-l lovesc cumplit. Atunci geme Ahile şi-şi îndreaptă privirea spre bolta nesfârşită, grăind în acest fel:
(273) "- Vai, Zeus Părinte, nici un zeu nu se-ndură de răstriştea mea, nefericit ce sunt, şi nu mă izbăveşte de furia unui râu. Toţi zeii din ceruri mai puţin sunt de vină decât a fost mama care mă adormea cu poveştile ei, spunându-mi că mi-e scris să pier sub zidul Troiei, ucis de o săgeată, de sprintena săgeată a zeului Apolo. Cât aş fi vrut să pier de mâna lui Hector, războinicul de frunte al cetăţii îlion! M-ar fi răpus, atunci, un luptător ales, ce-un luptător de seamă ar fi prădat de arme. Dar jalnica mea soartă pare că m-aşteaptă pe aceste locuri. Scufundat în valuri, ca şi cum aş fi un păzitor de porci, un băietan târât în apele năvalnice, într-o zi de furtună."
(284) Acestea i-au fost spusele. Atunci sosesc de-ndată Poseidon şi Atena, cu chip de muritori. Mâinile lor prind mâna-i şi îl îmbărbătează şi, cel dintâi, Poseidon astfel îi vorbeşte:
(288) "- Fecior al lui Peleu, nu tremura de spaimă. Gândeşte-te ce zei sunt alături de tine: Atena şi cu mine, încuviinţaţi de Zeus! Căci nu-ţi este ursit viaţa să ţi-o pierzi în apele lui Xânthos. Curând năvala râului se va fi domolit. îţi dăm un sfat cuminte, numai de vrei s-asculţi: în lupta ce nu cruţă pe nici un muritor, până ce nu-i vei fi silit pe luptătorii Troiei, pe cei rămaşi în viaţă, să-şi afle adăpost în sfântul Ilion, nu-ţi opri loviturile. Şi, mai înainte de a te fi întors la sprintenele corăbii, vei smulge şi viaţa falnicului Hector. De zei ţi-a fost sortită slava biruinţei."
(298) Astfel au vorbit; şi pleacă înapoi către Nemuritori. Din nou înspre câmpie Ahile se avântă, sporindu-i încrederea spusele zeieşti. Apele se revarsă şi acoperă câmpia. Plutesc lucioasele arme şi trupurile ucise-n vălmăşagul luptei. în ciuda fluxului, fiul lui Peleu merge săltând; ridică sus genunchii, şi apa îmbelşugată nu-l mai poate opri. în sufletu-i viteaz i-a sădit Atena puteri nemăsurate. Dar puhoiul apelor nu s-a domolit! Mai vârtos Scâmandrcs îşi vădeşte mânia faţă de
347
Ahile; şi puternicu-i val, tot mai sus se înalţă. Strigând, el cheamă râul Simoeis:
(308) "- Stavilă duşmanului! Să ne unim apele, bunul meu frate! Ahile în curând va nimici cetatea stăpânului Priam, şi nu vor mai lupta învinşii troieni. Haide, repede, vino în ajutorul meu! Umple-ţi albia râului cu apele izvoarelor, adună-ţi puhoiul de valuri uriaşe, răscolind şuvoiaele ce cresc învolburate. Să răsune-n câmpie huruitul trunchiu-rilor şi al bolovanilor, spre a-l ţine-n loc pe Ahile, sălbatecul ce biruie din nou, cu-avântul unui zeu. Nu-i vor fi de folos nici mândrele-i arme, frumuseţea chipului ori puterea braţului! Peste puţină vreme vor zace-n fundul mlaştinei, sub stratul de noroi. Pe el, rostogolit în nisipul cel

des, îl voi acoperi c-un morman de pietre, ca nici un aheu să nu-i găsească oasele afundate în noroi. Mormântul îi va fi acoperit de ape şi nu vor împrăştia pământ asupra lui, când pregăti-vor praznic pentru înmormântare."
(324) Astfel a vorbit. Şi Xânthos se-avântă asupra lui Ahile, învolburat de furii. Vuie-nspumatul şi însângeratul val, târând morman de leşuri. Apele din ceruri au sporit talazurile, ce se înalţă şi cresc, cercând să-l zdrobească pe fiul lui Peleu. Hera strigă atunci, de teamă ca Ahile să nu fie-nghiţit de năprasnicul râu cu-vârtejuri-adânci. Şi astfel grăieşte zeului Hephaistos, feciorul său:
(331) "- Ridică-te Şchiopule fiul meu drag! Doar Xânthos îmi pare că-i vrednic de tine, să i te-mpotriveşti. Hai, repede, ajută şi aprinde scânteia unor flăcări năprasnice. Venind dinspre mare, cumplita vijelie a lui Notos cel alb şi-a cruntului Zefir vor aduce pârjolul. Astfel vor fi arse armele şi trupurile semeţilor troieni. Mistuie copacii de-a lungul lui Xânthos, râpos şi învârtejit, şi cuprinde râul cu flăcări arzătoare, fără să te abată vorbele lui blânde sau vorbele-i spăimoase. Du-te şi nu te opri până ce nu vei fi auzit glasul meu; atunci vei domoli flacăra veşnic vie!"
(342) Aşa vorbit-a Hera; şi zeul Hephaistos făureşte focul cu-pu-teri-zeieşti. Mai întâi aprinde întinsa câmpie şi toţi cei ucişi de Ahile, viteazul, îngrămădiţi în râu, se prefac în cenuşă. Câmpia e pârjolită şi
348
râul argintiu îşi opreşte cursul. Uneori vedem, când vine timpul toamnei, cum vântul Boreas usucă livezile îndată după ploaie, întru bucuria celor ce muncesc. Tot astfel câmpia uscată-i de arsură, iar leşurile ard. Vâlvătaia focului către râu se-ndreaptă. Ard ulmii şi sălciile, arde şi tamariscul, se mistuie lotosul, papura, căprişorul, crescuţi din belşug pe malul Scarnandrului. Peştii şi tipării sunt urmăriţi în apă de limbile de foc şi se rostogolesc în vârtejuri adânci, de ape curgătoare, chinuiţi de suflarea iscusitului zeu. Arde puterea râului! Atunci vorba-şi îndreaptă către zeul Hephaistos pe care-l numeşte aşa cum se cuvine:
(357) "- Nici un zeu nu-i în stare să-ţi poată ţine piept şi nu sunt eu acela ce ar lupta împotrivă-ţi, când flăcările vii mistuie totu-n jur. Să curmăm cruda luptă, chiar astăzi de ar fi ca zeiescul Ahile pe troieni să-i alunge din cetatea Troiei. De ce m-aş învrăjbi cu tine, o Hephaistos, venind în ajutorul sfântului Ilion?"
Astfel a cuvântat, împresurat de flăcări; şi fierb apele sale, frumoa-sele-i unde, cum fierbe-ntr-un ceaun grăsimea unui porc hrănit cu multă grijă, în clocotul încins de un mare foc, când lemnul cel uscat dedesubt e-ndesat. Tot astfel Hephaistos a stârnit un clocot fremătător de ape şi râul nu mai curge. Suflarea lui Hephaistos, iscusitul Hephaistos, pârjoleşte cumplit! Atunci cu stăruinţă, rugând-o pe Hera, Sca-mandros îi rosteşte cuvinte-naripate:
(369) "- De ce cu dinadinsul se-azvârle fiul tău pe drumul apei mele, să-mi aducă răul? Eu nu sunt vinovat, după cum sunt alţii, toţi zeii care vin în ajutorul Troiei. Dacă ţi-e porunca, mă voi opri, zeiţă! Să se oprească şi el. Şi fac un jurământ: nu voi cruţa troienilor ziua nenorocirii, de ar fi cuprins Ilionul de flăcările vii, aprinse de ahei, şi de s-ar prăbuşi din temelii oraşul."
(377) De îndată ce Hera aude aceste vorbe, rosteşte în graba fiului ei Hephaistos:
"- încetează Hephaistos, fiul meu slăvit! Căci nu se cuvine, doar pentru muritori, să prigoneşti un zeu ce e fără de moarte."
Astfel vorbi zeiţa, şi stinge Hephaistos nimicitorul foc. Valul se retrage, coborând degrabă în albia sa adâncă. Potrivnicii-ncetează de a
349
se mai lupta din clipa când Scâmandros şi-a domolit mânia. Hera îi ţine-n frâu, cu toată pizmuirea din sufletul ei. Dar iată că printre zei se iscă deodată mânia-nverşunată, căci se-nfrunt-acum două gânduri, potrivnice. Se încleştează urile şi poftele lor şi cu mare vuiet bătaia se dezlănţuie. Pământul nesfârşit bubuie în

jur, iar în bolţile cerului trâmbiţele sună, vestind că-ncepe lupta. îi aude Zeus, aşezat în Olimp, şi în inimă-i râde, de cum vede pe zei învrăjbiţi de ură. Ei sunt acum aproape, iar Ares slăvitul, străpungător-de-scuturi, porneşte, cel dintâi, împotriva Atenei, cu lancea în mână, vorbindu-i cu mânie:
(394) "- Căpuşă fără de ruşine, de ce-i împingi pe zei din nou să se înfrunte, cu smintita-ţi fire plină de îndrăzneală, îndemnată mereu de-o inimă cumplită? Ai uitat cumva ziua când îl stârneai pe vestitul Dio-mede să mă rănească? II îmboldeai chiar tu şi-i apucai lancea, îndreptând-o spre mine, ca să-mi sfâşie trupul, carnea mea frumoasă! Vei plăti toate câte mi-ai făptuit."
(400) Astfel a vorbit şi Ares loveşte egida-nciucurată, egida de temut, pe care nici Zeus n-o poate birui. Ucigătorul Ares, izbind în egidă, pe Atena-o loveşte! Ea se trage-napoi, şi, cu mâna-i vânjoasă, prinde un bolovan ce se-afla în câmpie, negru şi colţuros, un bolovan uriaş, aşezat acolo de mai multă vreme, să mărgineasc-un câmp. Şi-azvârle bolovanul spre năpraznicul Ares. I-a prăbuşit ghenunchii, lovin-du-l în grumaz. El cade la pământ, şi trupul său acoperă şapte ogoare mari. De ţărână întinate sunt pletele frumoase, iar armele răsună. A-tunci Pâllas Athena râde şi se laudă rostindu-i de îndată înaripate vorbe:
(410) "- Nesocotite! încă n-ai învăţat cu cât sunt mai puternică şi tu mereu ai vrea să-ţi masori mânia cu îndrăzneala mea? Al maică-ti blestem e vremea să-l plăteşti. I-ai stârnit necazul şi răul te pândeşte, de când ai părăsit, în folosul troienilor atât de îndrăzneţi, pe cetaşii Ahaiei."
Acestea le-a spus şi zeiţa-şi întoarce privirile-de-fulger. Atuncea Afrodita, odraslă a lui Zeus, vine lângă Ares care gemea din greu, ca
350
să-l prindă de mână şi să-l ducă de-acolo. Dar Hera, zeiţa cea-cu-albe-braţe, a zărit-o pornind şi rosteşte Atenei înaripate vorbe:
"- Hai, fiică a lui Zeus, stârnitorul-furtunii, neostenita! Priveşte cum căpuşa încearcă să-l scoată din vălmăşagul luptelor; aleargă-n urma ei!"
Aşa grăi zeiţa şi Atena se avântă-n urma Afroditei, cu bucuria-n suflet. De cum a ajuns-o, cu zdravăna-i mână o izbeşte-n piept; se prăbuşesc genunchii şi inima ei. Pe glia hrănitoare, zace acum lângă Ares şi, făloasă, Atena rosteşte aste vorbe:
"- Astfel vor pătimi ocrotitorii Troiei, dacă vor cuteza să ţină piept danailor, precum neruşinata zeiţă Afrodita. îndrăzni să-l ajute pe cumplitul Ares, înfruntându-mi mânia. Fără ei de mult am fi curmat războiul, nimicind cetatea sfântului Ilion."
(434) Astfel a vorbit, şi zeiţa Hera surâde auzind-o. Dar Cutremurătorul gliei îi spune lui Apolo:
"- De ce rămânem noi în pace amândoi şi ne ţinem departe unul de celălalt? Oare s-ar cuveni să ne dea pildă alţii? Şi câtă ruşine pe Olimp să ne-ntoarcem, în lăcaşul lui Zeus cu-pragul-de-aramă, fără să luptăm, începe tu bătaia, doar tu eşti cel mai tânăr. Ar fi nesăbuit pentru mine să-ncep: m-am născut înainte-ţi, te-ntrec în iscusinţă. O nesocotite! Cât de uşuratic este sufletul tău! Nici nu-ţi aminteşti ce îndurarăm noi, singuri între zei, în jurul Ilionului, când slujeam cu simbie în timpul unui an pe Laomedon, stăpân de neam ales. Era stăpânul nostru şi ne dădea porunci. Pe-atunci eu clădeam, în folosul troienilor, un zid lat şi falnic între toate câte sunt, apărând cetatea de vreo cucerire, în timp ce tu păşteai boii cornaci ce cu greu îşi târăsc sucitele picioare, pe povârnişul Idei cu-umbriş-de-păduri, şi multe ascunzişuri. Iar a-tunci când Horele ne-au adus, în fine, desfătatul soroc, noi am fost înşelaţi de cruntul Laomedon. Simbria nu ne-a dat-o şi ne-a înfricoşat cu vorbe-njositoare, alungându-ne apoi. Zicea c-o să ne lege picioarele şi braţele, că ne-ar vinde departe, prin ostroave străine. Striga c-o să taie, cu sabia de-aramă, urechile noastre. Ne-am întors, amândoi, cu inima-nciudată şi plini de-nverşunare. Ne gândeam la simbria ce ne-o

făgăduise, şi acum n-o plătea. Iată cine e regele al cărui neam tu vrei acum să-l ocroteşti, în loc ca noi doi să căşunăm năpasta semeţilor troieni, nimicindu-le pruncii şi mândrele neveste."
(461) îi răspunde Apolo, zeul ocrotitor:
"- O tu cel-ce-cutremuri-pământul, m-ai socotit, şi pe bună dreptate, doar cu puţină minte, dacă te-aş înfrunta pentru muritorii aidoma frunzelor, sărmani muritori care trăiesc o clipă din roadele pământului, primind căldura vieţii, şi apoi se ofilesc până ce pier cu totul. Să oprim astă luptă şi să-i lăsăm pe oameni să îndure războiul."
(468) Astfel a vorbit; şi se îndepărtează, ruşinat să întrunte pe fratele Părintelui. Dar sora îl ceartă - Artemis, zeiţa-câmpului-rodit, ce e stăpâna fiarelor! Şi de-ndata îi spune cu vorbe de ocară:
(472) "- Cum, Ocrotitorule? Tu fugi lăsând izbânda zeului Posei-don? Biruinţă uşoară şi fără vreun temei. Sărman nefericit, de ce mai porţi un arc ce nu ţi-e de folos? De-acum înainte, în lăcaşul Părintelui, printre Nemuritori să nu te mai aud cumva că te făleşti cum făceai altădată, c-ai vrea să-l înfrunţi, faţă-n faţă, deschis, pe zeul Poseidon."
Aşa vorbi Artemis; Ocrotitoru-Apolo nu-i răspunde nimic. Dar vrednica soţie-a Părintelui cu mânie mustră pe Săgetătoare, rostindu-i vorbe grele:
"- Cum ai îndrăznit, căţea neruşinată, să mi te-mpotriveşti! Greu îmi vei ţine piept, cu toate că porţi arcul ce te face-o leoaică în ochii femeilor, de vreme ce Zeus îngăduie să ucizi după cum ţi-este voia. N-ai face mai bine să prigoneşti fiarele, cerbii şi căprioarele sălbatice din munţi, decât făţiş să lupţi cu cei care sunt mult mai tari decât tine? Dacă vrei să înveţi meşteşugul războiului şi furia să-ţi masori, de-n-dată vei afla cu cât sunt mai presus decât eşti tu, zeiţă!"
(489) Astfel a vorbit; şi cu mâna stângă apucă pe Artemis de încheieturile celor două mâini şi-i smulge cu dreapta arcul de pe umeri; a-poi, surâzând o loveşte cu arcul aproape de ureche, când ea întorcea capul, iar săgeţile toate se-mprăştie pe pământ. Cu fruntea plecată, plângând fugea Artemis, precum o porumbiţă prigonită de şoim, por-nindu-se să zboare spre stânca unde-i cuibul, fiindcă nu-i e ursit să fie

prins-acum. Tot astfel fuge vărsând amare lacrimi, lăsând acolo arcul Artemis, zeiţa. Iară Vestitorul, ucigaşul-lui-Argos, cu-acest prilej rosteşte către Leto:
(498) "- Eu nu voi porni lupta împotriva ta. E prea anevoios să lupţi cu nevestele celui-care-norii-de-pe-cer-îi-adună. Porneşte către zei, de aceasta ţi-e dorinţa: să te poţi lăuda că tu m-ai biruit."
Astfel a grăit şi Leto strânge arcul-cel-încovoiat şi săgeţile toate, căzute la pământ în vârtejul de praf. Şi-n vreme ce ridică săgeţile şi arcul fiicei sale, fecioara se întoarce pe muntele Olimp, în palatul lui Zeus cu-pragul-de-aramă, şi pe genunchii lui Zeus Artemis se aşază, iar veşmântu-i zeiesc freamătă în juru-i.
Atunci Cronidul Zeus o strânge la piept şi c-un dulce zâmbet astfel îi grăieşte:
(509) "- Cine dintre zei s-a purtat cu tine în chip nesocotit, ca şi cum făptuiai vreo nelegiuire?"
Zeiţa gălăgioasă, cu-frumoasă-cunună, răspunde de-ndată:
"- Soţia ta, Părinte, zeiţa Hera cea-cu-albe-braţe m-a lovit acum, ea ce seamănă vrajbă şi stârneşte lupte între Nemuritori."
(514) Pe când stăteau de vorbă, Phoibos Apollon pătrunde în cetatea sfântului Ilion. Era îngrijorat de zidurile ei, temător ca danaii nu cumva s-o dărâme chiar în această zi, mai înainte să fie sorocit. Zeii ceilalţi, de-a-pururea-vii, s-au întors pe Olimp, unii înciudaţi, alţii fă-lindu-se cu biruinţa lor. Sunt acum aşezaţi alături de Părintele ce-no-rii-îi-adună. în astă vreme Ahile fugărea pe troieni, dezlănţuind măcelul, fără să fi cruţat nici caii, nici războinicii. Precum vedem

urcându-se spre cer fumul dintr-o cetate pârjolită de foc, foc dezlănţuit de mânia zeilor aducând tuturor năpastă şi jale, tot astfel şi Ahile pricinuia troienilor jale şi durere.
(526) Priam se afla pe minunatul zid, când zări pe Ahile. Din pricina lui troienii se îmbulzeau în fuga-nvălmăşată, pradă cumplitei spaime, căci nu se ivea în jur vreun ajutor. Gemând coboară Priam, şi de-a lungul zidului porunceşte cetaşilor, păzitori ai porţilor:
"- Cu mâinile voastre ţineţi larg deschise porţile cetăţii, până ce luptătorii, alungaţi de Ahile - care-i acum aproape - vor da buzna să
353
intre. Mă tem că ne pândeşte o nenorocire! După ce oştenii s-or strânge laolaltă sub ocrotirea zidurilor, ca din nou să răsufle, închideţi poarta şi ferecaţi-o bine, nu cumva s-ajungă blestematul Ahile, dintr-o săritură, în cetatea noastră."
(537) Astfel a vorbit. împingând zăvoarele, ei descuie porţile iar porţile, deschise, adus-au lumină unei izbăviri. Apolo se avântă să-n-tâmpine troienii, spre a-i ocroti de vreo nenorocire. Fugeau toţi înspre ziduri, acoperiţi de colb, cu limbile uscate. îi prigonea Ahile, cu suliţa în mână; spăimântătoarea furie îi stăpâneşte inima, şi arde de dorinţa să dobândească slavă. Ar fi pustiit Troia cu porţile-nalte feciorii Aha-iei, dacă Phoibos Apollon nu l-ar fi chemat pe viteazul Agenor, cel fără de prihană, fiul lui Antenor. In inimă îi zvârle puteri şi îndrăzneală, în timp ce-n apropiere - sprijinit de-un stejar - stă zeul Apolo, ca să-l poată feri de-apăsătoarea mână a cumplitei Morţi. O ceaţă foarte deasă îl face nevăzut. De-ndată ce Agenor l-a zărit pe Ahile, s-a oprit în loc: dar frământă în suflet nenumărate gânduri! Şi spune mâhnit către viteaza-i inimă:
(553) "- Nefericit ce sunt. Dacă voi fugi din faţa Peleidului, acolo unde-acum se-nghesuie ceilalţi, cuprinşi cu toţi de groază, el va şti să mă-nhaţe şi, fără să mă apăr, gâtul mi-l va tăia. Dar dacă l-aş lăsa pe Ahile slăvitul să hăituie cetaşii, pentru ca eu însumi, fugind nebuneşte, să ajung pe câmpia Ilionului, până ce voi afla împădurită coastă a muntelui Ida, unde printre hăţişuri voi putea să m-afund, iar la ivirea serii, după ce mă voi fi îmbăiat în râu, spălându-mi sudoarea, să mă întorc în Troia? De ce îmi sunt, oare, gândurile-ndoite? Mă tem că Ahile, văzând că am pornit în fugă spre câmpie, are să m-ajungă cu mersu-i avântat. Şi cum voi ocoli prăbuşirea şi Moartea, când Ahile întrece prin vânjoşia lui pe toţi muritorii? Dar dac-aş îndrăzni să mă împotrivesc înfruntând Peleidul, înaintea cetăţii? Şi lui, ca la toţi cei ce sunt pradă Morţii, lovitura aramei îi sângerează carnea; are doar un suflet şi viaţa-i e la fel cu viaţa tuturora! Şi el e supus Morţii, după câte se spune, cu toate că îi dăruie feciorul lui Cronos slava biruinţei."
354
(571) Astfel a vorbit şi, plin de hotărâre, aşteaptă pe Ahile. Viteaza sa inimă nu mai râvneşte acum decât văpaia luptelor. După cum pantera, ieşind din vizuină, înfruntă vânătorul, fără a tremura şi fără a fugi, chiar dacă aude urletul câinilor şi omul a lovit-o fie de aproape, fie de departe; şi, chiar de-a fost străpunsă de lunga lui lance, nu-şi uită vitejia; va porni la luptă să-nvingă sau să moară; tot astfel şi fiul viteazului Antenor, Agenor cel slăvit, n-are de gând să fugă, până nu va afla tăria Peleidului. Ţine în faţă scutul cel-bine-rotunjit, ţintindu-l pe Ahile cu suliţa lui. Şi, cu glas tunător astfel îi vorbeşte:
(583) "- Credeai, de bună seamă, că-n astă zi, Ahile, vei fi biruitorul cetăţii lui Priam? Nechibzuită fiinţă! Veţi mai îndura multe pentru sfânta cetate, căci înlăuntrul zidurilor viteji fără de număr se vor împotrivi, apărându-şi părinţii, soţiile, copiii. Vom izbăvi Ilionul! Iar tu ai să ajungi să-ţi împlineşti ursita, oricât ai fi de aprig şi de cutezător."
(590) Acestea i-au fost spusele: şi mâna sa vânjoasă zvârle lunga lance, nimerind fără greş pulpa sub genunchi. Atuncea cnemida din cositor nou răsună prelung,

iar arama respinsă sare înapoi, departe de Ahile. Darul lui Hephaistos calea i-a tăiat. La rându-i se avântă Ahile Peleidul, dar Phoibos Apollon nu-i îngăduie slava. îi smulge pe războinic şi-l ascunde în ceaţă, o ceaţă foarte deasă; apoi îl îndrumă, du-cându-l departe de vălmăşagul luptei, pe când lui Ahile-i întinde o capcană, să-l poată îndepărta de ostaşii ahei. A luat înfăţişarea chiar a lui Agenor. Se arată în picioare, pe neaşteptate, în faţa Peleidului, şi-a-cesta de îndată porneşte să-l ajungă. îndelungă vreme străbate câmpia bogată-în-grâne, dar zeul îl sileşte să ia drumul întoarcerii, de-a lungul Scamandrului cu-vârtejuri-adânci. Aleargă la un pas înaintea lui şi prin vicleşug Apolo îl amăgeşte. întruna crede Ahile că-l va putea a-junge. în răstimpul acesta năvălesc troienii spre porţile Ilionului, fericiţi c-au scăpat de urgia războiului. Troia s-a umplut de puhoiul fugarilor. Nici nu mai cutează, în afara zidurilor, să se mai aştepte, să afle cine-i mort şi cine e în viaţă. Se revarsă-ntre ziduri gloate de oşteni, bucuroşi în inimă că i-au dus în cetate genunchii şi picioarele.

355

CÂNTUL AL XXII-LEA

învinşi de spaimă, ca puii de ciută, troienii - rezemaţi de mândrele creneluri - îşi răcoresc sudoarea şi beau să-şi potolească setea, care-i arde. Aheii, în astă vreme, cu scutul pe umăr, din ce în ce mai mult se apropie de ziduri. Doar Hector a rămas legat de ursita-i! Stă singur acum, înaintea cetăţii, în faţa Porţilor Scee, pe când Phoibos Apollon îşi îndreaptă cuvintele către Peleid:
(8) "- De ce mă urmăreşti, o fiu al lui Peleu, cu-mersul avântat? Nu eşti decât un om, iar eu sunt făr' de moarte. Nu m-ai recunoscut, dacă m-ai hăituit atât de-nverşunat. Nu-ţi e aminte să fugăreşti troienii pe care pân-acum îi urmăreai pe câmp? Ei se află-n cetate, în vreme ce Ahile îşi rătăceşte paşii. Nu poţi să mă ucizi; nu mi-e Ursita dată!"
(14) Ahile cu-mersul-avântat, încruntat, îi răspunde:
"- Ţi-ai bătut joc de mine, o zeu ocrotitor, tu, cel mai blestemat dintre zeii toţi... M-ai depărtat de ziduri şi m-ai adus aici. Prin vicleşugul tău scăpat-au mulţi războinici care, înainte s-ajungă în cetate, ar fi muşcat ţărâna. M-ai lipsit de slavă, ocrotind pe troieni. Dar ce-ţi pasă, Apolo, ferit de răzbunare? Ce scump ai fi plătit, de-mi sta la îndemână!"
(21) A spus; şi, cu mândrie, pornit-a spre cetate. în iureşul paşilor, pare a fi un cal - urmat de carul său - ce-a fost învingător - gonind pe câmpie fără nici o trudă. Asemenea lui îşi mişcă picioarele, prin tăria genunchilor.

356

(25) Dar Priam, bătrânul, cel dintâi l-a văzut alergând pe câmpie, strălucitor ca steaua de la-nceputul toamnei, în nopţile adânci lucind în mii de focuri de pe bolta înstelaltă. Oamenii o numesc câinele Orionu-lui şi sclipirea-i albă nu-şi află perechea. Dar raza ei aduce sărmanilor oameni prevestiri cumplite, de friguri şi de boli. Tot astfel şi arama străluce de lumină pe pieptul lui Ahile, în vreme ce aleargă. Atunci bătrânul geme; suspină din adâncuri şi îşi loveşte capul, strigând îndurerat. Se roagă de Hector care stă nemişcat în faţa cetăţii, înverşunat în gândul de a lupta cu-Ahile. Cu glasul tremurând şi braţele întinse, bătrânul îi vorbeşte:
(38) "- Hector, copilul meu! Vai, ascultă-mi povaţa, nu-l aştepta pe-Ahile singur în faţa porţii, departe de toţi. Prin braţul Peleidului -cu mult mai puternic - te va înhăţa Moartea. Sălbatecul vrăjmaş! De l-ar iubi zeii cum eu îl iubesc, vulturii şi câinii i-ar sfârteca trupul, prăbuşit în ţărână! Şi-atunci sufletul meu s-ar despovăra de marea lui durere. Mi-a luat atâţia fii, viteji între viteji; pe unii i-a vândut departe de aici, pe ţărmuri neştiute! Chiar în această zi, pe doi dintre ei nu-i văd, printre troienii adunaţi în cetate: Polydoros şi Lycâon, născuţi de

Laothoe, preţuită între toate femeile din casă. De cumva sunt acum în tabăra vrăjmaşă, îi vom răscumpăra cu aur şi aramă; avem cu prisosinţă. Falnicul bătrân Altes din belşug a dat, pentru fiica-i iubită. Iar dacă au fost ucişi şi-au coborât la Hades, vai! câtă durere ne va-ncerca pe noi, pe mine şi pe maică-sa ce i-am adus pe lume. Vom îndura cu toţii mult mai uşor năpasta dacă te ştim pe tine, Hector, încă în viaţă. Măcar tu să nu fii biruit de Ahile. întoarce-te-n cetate, stai înapoia zidului, ca să-i putem cruţa pe troieni şi troiene, şi să nu fii acela ce-i dărui lui Ahile, odraslei lui Peleu, slava biruinţei, jertfindu-ţi astfel viaţa. Fie-ţi milă de mine, de un biet bătrân, cât dăinuie simţirea în inima mea. De mine, urgisit în anii bătrâneţii de-o jalnică ursită, hărăzită de Zeus, după ce mi-a fost dat atâtea să îndur: fiii mei pradă Morţii, fiicele-mi înrobite, odăile pustii, nepoţii mei zvârliţi de duşman la pământ într-un groaznic măcel, nurorile-mi răpite de mâinile ahee - blestemate mâini! Iar în cele din urmă, câinii ce i-am hrănit în jurul casei mele, păzitorii

ei, să mă poată sfâşia în faţa unei porţi, căzut, lovit de lance, ori ajuns de-o săgeată, câini cu inima turbată sorbindu-mi sângele. Şi-n tinda casei mele apoi se vor lungi. Când e ucis un tânăr, sfârtecat de aramă, nu este pentru noi privelişte amară, plină de dezgust. Chiar mort, este frumos. Ce poate fi mai jalnic decât un biet bătrân batjocorit de câini? Batjocorit i-e capul încărunţit de ani, barba lui cea albă şi bărbăţia sa. Mai groaznică priveliştе pentru un muritor nu ne e dat să cunoaştem."

(77) Astfel a vorbit, şi îşi smulge cu mâinile pletele-i înălbite; dar n-a înduplecat sufletul lui Hector! La rândul ei, Hecâbe plânge şi jeleşte, descoperindu-şi sânul:

(82) "- Hector, copilul meu, milă pentru maică-ta! Cinsteşte acest sân, pe care odinioară ţi l-am dăruit să uiţi toate necazurile. Aminteş-te-ţi, fiule! De vrei să-l alungi pe cumplitul vrăjmaş, luptă apărat de zidurile înalte şi nu-l înfrunta singur, faţă-n faţă cu el. De cumva te ucide - el, cumplit între toţi -, nu te voi aşeza pe pat de-ngropăciune şi nu te voi jeli, eu care ţi-am dat viaţă, şi nici soţia ta pentru care ai adus atât de multe daruri. în preajma corăbiilor, departe de noi, te vor sfâşia câinii semeţilor ahei."

(90) Astfel plâng amândoi, şi îi vorbesc lui Hector. Le curg amare lacrimi, dar nu pot să-l înduplece. Aşteaptă nemişcat pe uriaşul Ahile. E asemenea şarpelui ce pândeşte pe om deasupra vizuinii, după ce-i îmbuibat cu otrăvuri multe; şi, cuprins de mânie, aruncă priviri rele împrejurul său, încolăcindu-şi trupul pe marginea bortei. Tot astfel şi Hector, plin de înflăcărare şi sprijinindu-şi scutul de-o piatră ieşită în afara zidului, stă pe loc nemişcat. Tulburat din adâncuri, astfel îşi grăieşte inimii viteze:

(99) "- Nefericit ce sunt! De mă voi furişa, pătrunzând în cetate, cel dintâi Polydâmes mă va dojeni. El ce mă sfătuia să-i îndrum spre Troia pe vajnicii troieni, în noaptea blestemată când l-am văzut pe-A-hile pornind să-nceapă lupta. Nu l-am crezut atunci. Ce bine mi-ar fi prins! Am fost înfumurat şi mi-am pierdut norodul, iar acum mi-e ruşine să-mi arăt josnicia în faţa troienilor şi a soţiilor lor cu-vălurile-lungi. N-aş vrea ca un luptător mai prejos decât mine să spună cândva:

"- Prea încrezător în puterile lui, norodul şi-a pierdut." Astfel se va vorbi. Mai prielnic mi-ar fi să-l înfrunt pe Ahile; să nu viu în cetate până nu l-am ucis, ori să cad prăbuşit de mâna-i ucigaşă în faţa Ilio-nului, acoperit de slavă! Dacă ar fi să pun coiful meu la pământ, spri-jinindu-mi lancea şi scutul rotunjit de zidul cetăţii? Pe cruntul Peleid, viteaz fără prihană, de l-aş întâmpina, făgăduindu-i să dau Atrizilor înapoi pe frumoasa Helena şi multele comori sosite pe mare, în largile corăbii ale lui Alexandros - ceea ce a fost începutul tuturor dezbinărilor. De i-aş făgădui să-mpart bogăţiile, toate câte sunt ascunse în oraş? Iar bătrânii

Ilionului vor face legământul de a nu tăinui nimic din ce-i păstrat în desfătata Troie, dându-le jumătate. La ce bun să mă chinui cu întrebări deşarte? Mă tem că de-o pornesc spre viteazul Ahile, de arme despuiat ca o biată femeie, va voi să mă ucidă. El nu cunoaşte mila; de mine nu se teme. Cu el nu se poate, în tihnă, vorbi - precum stau de poveşti, despre stejar şi stâncă, flăcăul şi fecioara. Mai bine să-l înfrunt, cât de curând, în luptă. Şi vom vedea de-ndată căruia dintre noi îi hărăzeşte slava stăpânul din Olimp."
(131) Toate aceste gânduri îl frământă pe Hector, în timpul aşteptării. Dar iată-l că se-apropie! S-ar părea că Ahile e Enyâlios, războinicul cu-coif-sclipitor. Pe umărul drept saltă lancea-i de frasin de pe muntele Pelion şi-n jurul lui străluceşte arama, asemenea sclipirilor focului aprins ori ca razele soarelui în preajma dimineţii. De cum l-a zărit, lui Hector îi e teamă; şi nu mai îndrăzneşte să rămână pe loc. A lăsat poarta-n urmă şi fuge înspăimântat. Peleidul s-avântă, sigur pe picioare. Şi după cum vedem sprintenul şoim fugărind, la munte, speriosul porumbel care zboară pieziş şi ajunge departe, pe când şoimul cârâie dornic să-l înhaţe, la fel se-avântă Ahile; iară duşmanul fuge sub zidurile Troiei, stăpânit de teamă, săltându-şi genunchii.
(145) Au trecut, în goană, amândoi potrivnicii pe lângă movila şi smochinul sălbatec răscolit-de-vânturi. Şi merg mai departe, pe lungul drum al carelor. La două fântâni cu-minunate-ape au ajuns acum. De-a-colo ţâşnesc izvoarele ivite din râul Scâmandros cu-învârtejite-unde. Dintr-unul din ele şiroie apă caldă şi aburii se înalţă ca dintr-un foc
359
aprins. Curge din celălalt, de-a lungul întregii veri, o apă mereu proaspătă, rece ca zăpada ori repezile grindini. Alături se află jghiaburi de piatră netezită, mari şi frumoase, unde mai nainte nevestele troienilor şi chipeşele fiice deseori spălau veşminte strălucite, în vremurile de pace, pe când cetele ahee nu sosiseră încă. Alergând mereu, au trecut de izvoare şi Viteazul Ahile urmăreşte pe Hector. Destoinic este Hec-tor, dar cel din urma lui este şi mai destoinic. Năvalnic le e pasul! Nu luptă pentru jertfe, nici pielea unui bou; nu se iau la întrecere spre a dobândi răsplată, ci preţul este viaţa lui Hector Priamidul. Par a fi cai vânjoşi cu-zdravene-copite, dintre cei ce biruie pentru câte o răsplată: un trepied, o femeie - cinstirea unui mort! Astfel, de trei ori ei ocolesc cetatea. Toţi Nemuritorii şi-au aţintit privirile. Iar Părintele zeilor şi Părinte al oamenilor aşa le-a grăit:
(168) "- îmi e drag războinicul pe care ochii mei îl văd dând acum ocol cetăţii şi îl jelesc pe Hector, care mi-a jertfit ades pulpe de tauri, fie pe culmea Idei, cu-ascunzişuri multe, fie chiar în cetăţuia sfântului Ilion. Şi iată-l, acum, pe slăvitul Ahile cu-mersul-avântat urmărindu-l pe Hector în jurul cetăţii. întrebaţi-vă, zeilor, şi chibzuiţi cu mine, da-că-l vom mântui sau îl vom lăsa, oricât e de vitează inima lui Hector, să cadă străpuns de braţul lui Ahile."
(177) Atunci Atena îi răspunde astfel:
"- Părinte al fulgerului cel sclipitor şi al nourilor cei întunecaţi! Ce vei fi vrând să spui cu vorbele astea? Cum? Un muritor, hărăzit de mult Morţii neîndurate, vrei acum să-l smulgi ursitei ce i-e dată? Fă după cum ţi-e voia, dar zeii din Olimp nu-ţi dau încuviinţare."
(182) Ii răspunde Zeus, ce norii îi adună:
"- O, Atena, zeiţă ivită din mare! Tritogeneia, scumpă copilă! N-am vorbit, adineauri, cu inima deschisă. Gândul mi-e să-ţi vădesc bunăvoinţa mea. Fă după cum ţi-e vrerea; şi nu mai întârzia!"
Astfel a vorbit, stârnind şi mai mult înflăcărarea ei. Dintr-o săritură, de pe culmea Olimpului, Atena a coborât.
360
(188) în acest timp Ahile cu-mersul-avântat îl hărţuia pe Hector, fugărindu-l

cumplit. Pare-un ogar care-n munţi urmăreşte un pui de căprioară scos din vizuină, gonindu-l prin vâlcele şi prin văgăuni; şi, deodată, puiul se face nevăzut, pitulat în desiş, dar câinele aleargă cu încăpăţânare până ce-l găseşte; tot astfel Priamidul nu mai poate scăpa privirii lui Ahile. De câte ori troianul se-avântă spre porţile dardane, ca dintr-un salt s-ajungă sub zidurile temeinice, cu gândul că de sus săgeţile troiene îl vor ocroti, de fiecare dată Ahile-i taie drumul şi-i întoarce paşii, spre câmpia întinsă. După cum în vis un om îşi închipuie că zadarnic încearcă să prindă un fugar şi zadarnic fugarul încearcă să scape de urmărirea sa, tot astfel şi Ahile nu-l ajunge pe Hector dar nici Hector, fugind, nu mai poate scăpa! Cum ar fi ocolit zeiţele Morţii, dacă - pentru ultima oară - nu s-ar fi apropiat Apolo de el, să-i trezească avântul şi iuţeala genunchilor? Ahile face un semn cu capul către oaste, nu cumva să-l izbească pe Hector Priamidul amarnicele suliţi, răpindu-i mândria de a-l fi ucis, iar el să fi fost doar un ajutor al lor. Au ajuns la fântâni pentru a patra oară. Atunci Zeus, Părinte al zeilor şi-al oamenilor, talgerele de aur le-a ridicat şi-a pus pe ele două zeiţe ale cumplitei Morţi: moartea lui Ahile şi cea a lui Hector, apucând de mijloc cumpăna de aur! Talgerul lui Hector se apleacă greu, sortind nefericirii pe fiul lui Priam. Atunci Phoibos Apolon l-a părăsit pe Hector, iar zeiţa Atena cu-priviri-de-fulger soseşte lângă-Ahile gră-indu-i de aproape cu vorbe-naripate:
(216) "- De astă dată, cred că noi amândoi, o slăvite Ahile îndrăgit de Zeus, vom duce la corăbii răsunătoare glorie, măcelărind pe Hector cel nesăţios de lupte. Nu-şi mai află scăparea, lipsind Ocrotitorul. în durerea sa, în zadar Apolo s-ar rostogoli în faţa lui Zeus stârnitor-al-furtunii. Opreşte-te, o clipă, ca să poţi răsufla! Voi merge lângă Hector spre a-l hotărî să lupte, faţă către faţă."
(224) Astfel a cuvântat; şi Ahile Peleidul îi urmează sfatul, bucuros în suflet. S-a oprit, răzemat de lancea ascuţită cu-vârful-de-aramă. Zeiţa-l părăseşte, păşind către Hector. A luat chipul şi glasul viteazului Deiphobos; şi în preajma lui astfel îi vorbeşte:
361
"O bunul meu prieten! Hăituit eşti întruna în jurul cetăţii de către Ahile cu-mersul-avântat. Să ne oprim aici şi să-l privim în faţă, ca să-i ţinem piept."
(232) Marele Hector cu-coif-sclipitor aşa îi răspunde: "- Cel mai scump dintre fraţi mi-ai fost, o Deiphobos, din câţi au adus pe lume Hecâbe şi cu regele Priam, dar de-acum înainte te voi iubi mai mult, de vreme ce cutezi să părăseşti cetatea, din clipa-n care ochii-ţi m-au zărit alergând, în timp ce toţi ceilalţi adăpostiţi rămas-au în dosul meterezelor."
(228) Zeiţa Atena cu-priviri-de-fulger astfel îi grăieşte: "- Preabunul meu frate, tata şi maică-tnea vrednică-de-cinste, ca şi însoţitorii, mi-au atins genunchii, rugându-mă fierbinte să nu plec din Ilion, atât de mult se tem pentru viaţa mea! Dar inima din piept mi se sfâşie de milă. Să pornim amândoi, înfocaţi în luptă; să nu ne cruţăm lăncile! Vom afla, atunci, dacă Peleidul ne va smulge viaţa, ducând la corăbii însângerate arme, ori lancea ta vitează îl va doborî."
Acestea i-au fost vorbele. Şi vicleana zeiţă îi deschide drumul. Când au ajuns aproape unul de celălalt, vânjosul Hector întâiul vorbeşte:
(250) "- Nu vreau să mai fug, odraslă a lui Peleu! M-am oprit aici. De trei ori, până acum, am ocolit cetatea, fără să te înfrunt. Dar inima mă-ndeamnă să-ţi ţin acuma piept. Unuia dintre noi îi e sortit să moară. Martori să-i chemăm pe toţi Nemuritorii, să fie ei chezaşi cuvântului nostru. De Zeus îmi îngăduie să te-nving şi viaţa să ţi-o smulg, nu-mi trece prin minte leşul să ţi-l sluţesc. După ce-ţi voi lua armele, trupul îl voi da ostaşilor ahei. Şi tu să faci la fel!"
(260) Slăvitul Ahile, cu priviri încruntate, astfel îi răspunde: "- Blestemate Hector! Nu-mi vorbi de-nţelegeri! între oameni şi lei nu pot fi jurăminte, şi nici bună învoire între lup şi miel. Căci ei fără-n-cetare vor, înverşunaţi, pieirea celuilalt. Noi suntem sortiţi urii! Nu poate încăpea nici un legământ, până în

clipa în care se va fi prăbuşit unul dintre noi, saturând de sânge pe Ares cumplitul. Sosit-a timpul, acum, să-ţi vădeşti vânjoşia. Adună-ţi puterile, de eşti bun suliţaş; fii

plin de îndrăzneală! Nu vei putea scăpa. Atena, de îndată, prin braţul meu puternic te va doborî, şi plăti-vei atunci toate suferinţele ce le-am îndurat, când prietenii mei cazut-au la pământ ucişi de lancea ta, de furia lăncii tale!"
(273) După aceste vorbe, îşi roteşte suliţa şi-o zvârle drept în faţă. Dar slăvitul Hector o vede venind şi se dă la o parte. Trupul şi-a sgâr-cit, şi suliţa trece pe deasupra lui şi-n pământ se înfige! Atunci Pallas Athena o smulge din ţărână şi i-o dă lui Ahile, fără să vadă Hector, în timp ce acesta vorbea şi-o îndreaptă către Peleid:
(279) "-.Ai greşit Ahile; tu n-ai cunoscut din spusele lui Zeus ceasul morţii mele - după cum te făleai. Rosteai vorbe viclene, meşter în cuvinte. Voiai să mă-nspăimânţi, iar eu, cuprins de teamă, să-mi uit vitejia... Nu vei înfige arma între umerii mei, fugărit de tine. în pieptul meu împlânt-o, de vreun zeu îţi îngăduie. Dar iată lancea mea, ocoleşte-o de poţi. De-ar încăpea întreagă în carnea lui Ahile, n-ar mai fi aşa crunt războiul pentru Troia, după moartea ta - pacoste a troienilor!"
Astfel a vorbit. Şi, rotindu-şi lancea cu-umbră-lungă, i-o zvârle în faţă. Fără să dea greş, a nimerit pe-Ahile în mijlocul scutului. Dar arama respinge lovitura aramei. Zadarnic i-a pornit suliţa din mână! Şi Hector - mânios - stă pe loc, umilit; nu are altă suliţă să-l înfrunte în luptă. C-un strigăt cumplit, îl cheamă pe Deiphobos, cerându-i altă lance. Deiphobos e departe! Atunci viteazul Hector în inimă-nţelege şi sieşi grăieşte:
"- Vai, din voinţa zeilor, sunt sortit pradă Morţii. Credeam că Deiphobos se află lângă mine, dar el e în cetate. Atena m-a înşelat şi Moartea se apropie. Curând va fi aicea hâda arătare. Nu-mi pot afla scăpare. Iată bunul plac al Cronidului Zeus şi al fiului său, slăvitul Arcaş, încă de multă vreme! Sunt rob puterii lor. Ei care odinioară mă izbăveau de rele, cu bunăvoinţă... Dar eu nu vreau să pier fără a fi luptat; să mă-n-cunune slava şi - printr-o vitejie - de-a pururi vreau să fiu amintit de urmaşi."
(306) După aceste vorbe, Hector îşi trage sabia ce-i atârna la şold, zdravănă, uriaşă. Adunându-şi puterile, porneşte ca un vultur zburând

în înălţimi, ce din nori se-avântă să răpească un miel, sau iepurele fricos, târându-se pe glie. La fel de năvalnic e Hector, Priamidul, când îşi ridică sabia. Ahile e sălbatic în mânia sa! Frumosu-i scut îi acoperă pieptul; pe capul său se clatină strălucitoru-i coif, lucrat în patru creste, unde fâlfâie coama din aur scânteind; Hephaistos a prins-o de tui, lăsând-o apoi să cadă bogată, în jur. Precum, în miez de noapte, înaintează o stea, pe cer cea mai frumoasă, Luceafărul lucind pe bolta înstelată, la fel - în mii de focuri - străluce arama pe care-o roteşte Ahile-n dreapta sa. Plin de venin şi ură, caută cu privirea locul unde-ar pătrunde tăişul mai uşor, în frumosul trup al slăvitului Hector. E-acoperit de arme luptătorul viteaz, de armele smulse, după ce i-a luat viaţa, vajnicului Pâtroclos. Intr-un singur loc i se vădeşte carnea, în locul unde gâtul cu umerii se-mbină. Acolo mai lesne îl loveşte arma; şi vârful va străpunge fragedu-i grumaz! Dar lancea de frasin, de-aramă-ngreuna-tă, nu i-a tăiat gâtlejul. Se năruie-n ţărână, dar mai poate rosti câteva cuvinte, în timp ce Ahile, falnicul Ahile, grăieşte cu mândrie:
(331) "- Când jefuiai armura viteazului Pâtroclos, credeai că de pedeapsă te voi fi izbăvit? Puţin ţi-a păsat - în nebunia ta -, socotind că-s departe. Dar în preajma corăbiilor, îndărătul oştirii, trăia răzbunătorul, şi-acela eram eu! Eu, zdrobindu-ţi genunchii. Te sortesc pradă câinilor şi păsărilor cerului - batjocurei mele! Pe

când lui Pâtroclos îi vor aduce aheii cinstirea înmormântării."
Cu glasul sfârşit, Hector îi răspunde:
"- Milă! Pe viaţa ta, pe genunchi, pe cei care te-au născut, nu lăsa câinii să-mi sfâşie trupul. Aur şi aramă primi-vei din belşug, dat de mama mea şi de slăvitu-mi tată, dacă vor duce acasă leşul meu sângerând, ca vitejii troieni şi nevestele lor să-l dea pradă flăcărilor."
Ahile îi aruncă o privire mânioasă, şi astfel îi răspunde:
" - Nu pomeni, câine, de părinţi şi genunchi. Mi-ai făcut prea mult rău! De-aş asculta bătaia inimii răzvrătite, carnea ţi-aş sfâşia-o, înghiţind-o crudă! Nu vor fi alungaţi de lângă fruntea ta câinii myrmidoni-lor, de-ar fi să mi se să dea nepreţuite daruri, de zece ori mai mult, fie de douăzeci, făgăduindu-mi altele. Şi nici atâta aur cât cântăreşte leşu-ţi!
364
Vrednica ta mamă, pe patul tău de moarte nu te va jeli, pe tine fiul ei, din carnea-i zămislit. Vei fi sfâşiat de câini şi pasărea de pradă, până nu va rămâne o fărâmă din tine."
în clipa morţii sale, Hector îi răspunde:
" - Destul să te privesc, ca să ştiu cine eşti. Nimic nu va putea să-ţi înduplece cugetul, inimă de fier. Ia seama: nu cumva, din pricina lui Hector, să cadă asupra ta ura Nemuritorilor. în ziua-aceea Paris şi cu zeul Apolo, oricât eşti de viteaz, te vor doborî la Porţile Scee."
(361) După aceste vorbe viaţa i se stinge, şi Moartea l-a cuprins. Sufletul viteazului părăseşte trupul, puterea, tinereţea; şi zboară către Hades, plângând soarta-i amară. Eroul era mort, când zeiescul Ahile astfel îi vorbeşte:
"- Mori! Cât despre soarta-mi, sorocită va fi când fiul lui Cronos şi zeii din Olimp o vor hotărî."
(367) Smulge lancea din leş şi o zvârle departe, apoi despoaie armele de pe umerii lui. Arme însângerate! Atunci fiii Ahaiei, sosind din toate părţile, se-apropie de Hector, privindu-l miraţi de-atâta frumuseţe. Nu şovăie nici unul cu ură să-l izbească; şi câţiva dintre ei rostesc către vecini:
"- Plăcut e şi uşor, acum, s-atingem trupu-i; şi cât era de aprig, când corăbiilor noastre venise să dea foc!"
(375) Astfel vorbeau danaii, în vreme ce-l loveau.
După ce Ahile cu-pasul-avântat l-a despuiat de arme, în mijlocul aheilor viteazul se ridică şi astfel le vorbeşte:
"- Prieteni, cârmuitori şi sfetnici ai argienilor! Azi ne-ngăduie zeii biruirea lui Hector, cel mai temut vrăjmaş, pacostea aheilor! Ocrotiţi de arme, să dăm ocol Ilionului spre a şti ce cugetă troienii în cetate. Vor părăsi Ilionul de e Hector căzut sau vor cu orice preţ, lipsiţi de braţul lui, să lupte pân-la capăt? Dar ce rost poate-avea să rnai rămân pe gânduri? Pâtroclos e întins aproape de corăbii şi aşteaptă să-l jelim la ora îngropăciunii. Cât timp voi fi în viaţă, nu-l voi putea uita - şi tot atâta timp cât genunchii mei îşi vor păstra tăria. Chiar coborât la Hades, în lumile uitării, îmi voi aduce aminte de prietenul drag. Tineri ai
365
Ahaiei, să cântăm paiânul, mergând înspre corăbii cu leşu-acestui om. Dobândirăm slavă, nepieritoare slavă, birunindu-l pe Hector cel-ase-menea-zeilor, căruia în cetate i se închinau rugi."
(395) A spus şi, de îndată, batjocoreşte trupul divinului Hector. îi străpunge picioarele, de la călcâi la glezne; trece două curele prin gaura cărnii. Leagă trupul de car, lăsând capul s-atârne; se urcă apoi în car, luând armele-i vestite, şi goneşte sirepii. I-a biciuit puternic, şi telegarii ard să zboare pe câmpie. Leşu-i târât în praf, acoperit de praf! Şi negrele-i plete se-mprăştie în jur; obrazu-i, ce altă dată avea atâta farmec, e târât pe pământ - pângărit de ţărână. E ceasul greu când Zeus îngăduie ca Hector s-ajungă de batjocură pe pământul străbun.

(405) în timp ce colbul îi acoperă chipul, mama viteazului îşi smulge părul. Aruncă departe cu mâinile ei vălul strălucitor, strigând cu deznădejde. Geme şi tatăl, zdrobit de durere, vrednic de toată mila; şi-n jurul lor oamenii supină amarnic. S-ar crede că Ilionul, semeaţă cetate, din temelii ar arde, cuprinsă de foc. Abia îl pot opri pe bătrânul Priam, zdrobit de suferinţă, să iasă pe poarta dardanică. Şi în noroi şi gunoaie zbătându-se, bătrânul se roagă de toţi chemându-i pe nume:
(416) "- Nu mă opriţi, prieteni, în ciuda îngrijorării. Lăsaţi-mă singur să ies din cetate, să pornesc spre corăbii! Vreau pe acest nebun de-a-tâta înfumurare, fioros în tot ce făptuie, să-l înduplec cu vorba. Şi vom vedea, atunci, de ştie să cinstească anii încărunţiţi ai bătrâneţii mele. Are şi Ahile un părinte bătrân, după cum sunt şi eu. L-a zămislit Peleu; l-a crescut să ajungă pacoste a troienilor şi mie să-mi căşune nespuse suferinţi, de nimeni îndurate! Atâţia fii în floare mi-a ucis Ariile; dar pe toţi laolaltă, în ciuda suferinţei, nu-i plâng cum plâng pe Hector. Jalea mea cumplită mă coboară la Hades. Măcar de-ar fi murit în braţele mele! Ne-am fi săturat de plâns şi de suspine, nefericita mamă ce l-a adus pe lume şi eu, îndureratul!"
(429) Astfel a grăit, vărsând amare lacrimi, şi jălania troienilor îi răspunde în cor. Hecâbe a dat semnul femeilor din Troia, ca bocetul să-nceapă.
366
"- Vai, copilul meu, ce nenorocire s-a abătut asupră-mi! Cum voi putea trăi, după lovitura ce mi-a pricinuit uciderea ta? Erai, ziua şi noaptea, mândria Ilionului şi sprijinul troienilor. Toţi ţi se închinau, întinzând spre tine braţele lor; şi, pentru ei, erai - atât cât ai fost viu -slava cea mai de preţ. Dar iată că te afli în puterea Morţii, robit de soarta rea."
(437) A spus, jelindu-şi fiul. Dar soţia lui Hector nu aflase încă. Nu sosise adevărul la urechile ei: ca să ştie că Hector nu intrase-n cetate. Ea ţesea în casă, în înaltu-i iatac, o îndoită mantie presărată frumos de cusături alese. Poruncise tocmai femeilor din casă să pună la foc un mare trepied, ca să aibe parte Hector, când va sosi din lupte, de o baie caldă. Nu ştia că departe de baia-i pregătită, Atena, zeiţa cu-priviri-de-fulger, l-a doborât pe Hector, prin braţul lui Ahile. Când, dinspre zid, aude bocete şi strigăte, îi tremură tot trupul, suveica îi scapă, căzând la pământ. Şi spune femeilor:
(450) — Veniţi aici de-ndată. Două dintre voi vreau să mă urmeze: să ştiu ce se petrece! Aud strigând pe soacra-mi vrednică-de-cinste şi simt cum sare inima din pieptul meu afară. Genunchii mei sunt ţepeni. Crunta nenorocire ajuns-a vreun fiu al regelui Priam? De mi-ar fi auzul ferit de-o veste rea! Mă tem atât de tare ca slăvitul Ahile să nu fi despărţit pe Hector de cetate şi - singur pe câmpie - să-l fi urmărit, curmându-i pe vecie avântu-nflăcărat. Niciodată Hector nu voia să rămână în mijlocul mulţimii. El alerga departe, iar vitejia sa era de ne-n-trecut."
(460) După aceste vorbe străbate palatul, părând că-i o femeie ce şi-a ieşit din minţi. Femeile-o urmează, cu inima zvâncind, şi toate ajung pe zid la locu-n care mulţimea se-mbulzeşte. împietrită, Andro-maca priveşte în jur. Pe Hector l-a zărit chiar aproape de ziduri. Repezii telegari îl trag cu silnicie spre năvile aheilor. O umbră-ntunecată pe ochi i se aşază. A căzut pe spate şi îşi pierde simţirea. De pe frunte -departe - i se rostogolesc strălucitele podoabe: diadema, reţeaua, panglicile împletite, vălul dăruit de Afrodita de aur, în ziua-n care Hector o adusese aici din casa lui Eetion, după ce, pentru ea, daruri
367
multe adusese. Cumnatele toate se află-n jurul ei, ţinând-o pe Andro-maca, atât de tulburată de parcă ar fi murit. De-abia îşi vine-n fire şi, prinzând putere, dup-un adânc suspin, rosteşte printre lacrimi femeilor din Troia:
(477) "- Câtă nefericire! Ne-am născut amândoi pentru aceeaşi soartă: tu te-ai

născut la Troia, în palatul lui Priam, iară eu sub Plâcos, împăduritul munte, în cetatea Thebe, lăcaşul lui Eetion care m-a crescut, tatăl nefericit al bietei Andromaca. Ce bine ar fi fost să nu fi văzut lumina dimineţii! Şi tu cobori la Hades, lăsându-mă în casă nenorocită văduvă. Fiul nostru drag pe care îl născurăm, abia un prunc micuţ, nu glăsuieşte încă. Tu nu vei mai veghea nicicând asupra lui, şi nici el n-o să poată vreodată să te-ajute. Chiar de-ar fi să scape de cumplitul război, izvorul de lacrimi, şi de braţul aheilor, năpasta şi plânsul se vor ţine de el. Iar alţii îi vor lua pământurile lui. Orfanului e dat să piardă dintr-o dată pe copiii ce-au fost prietenii săi. Ţine capul în jos, iar lacrimile-i curg pe obrazul lui. Când, trudit de Nevoie, caută pe cei ce au fost prietenii părintelui şi-i prinde de tunică ori îi ţine de mantie, unii dintre ei se milostivesc. O clipă doar, vreunul dintre ei îi întinde o cupă şi-l lasă să-şi înmoaie buzele, dar nu şi cerul gurii. Dar copilul, ce are şi tată şi mamă, îl bate, ocărându-l, şi-l alungă de-ndată: «Du-te la mama ta, lovită de necaz. La ospăţul nostru tatăl tău nu petrece». Cu faţa-nlăcrimată, copilul se aşază alături de văduvă, el, Astyanax, acela care-odinioară - pe genunchii lui Hector - mânca la ospeţe doar măduva de oi şi cărnurile grase. Iar, când îl prindea somnul, obosit de joacă, dormea în patul său, în braţele doicii. Culcuşu-i era moale, şi inima-i de hrană se îndestula. Dar, astăzi, dimpotrivă îi e dat să îndure grele amărăciuni, feciorul lui Hector, numit Astyanax, pentru că numai tu, o falnice Hector, ocroteai cetatea şi zidurile-nalte. Tu, departe de fiinţele care te-au zămislit, dus acum la corăbii! Se vor înfrupta câinii din trupul tău ucis şi vei ajunge hrană viermilor colcăitori. Leşul tău este gol, în vreme ce-n palat stau hainele subţiri, frumoasele haine, ţesute de femei. Pe toate le voi arde. La ce ţi-ar folosi,

dacă nu-mi este dat să pot lângă leş pe toate să le-nşirui? Dar, când le vor vedea, troienii şi troienele măcar te vor slăvi."
(515) Acestea i-au fost vorbele înecate în lacrimi, şi-i răspund prin gemete femeile din Troia.

CANTUL AL XXIII-LEA

Astfel, în cetate, gemeau feciorii Troiei.
Iară fiii Ahaiei, de cum au fost aproape de năvile lor şi mândrul Hellespont, se-mprăştie fiecare înspre corabia sa. Doar pe myrmidoni îi opreşte Ahile şi vitejilor săi începe a le vorbi:
(6) "O voi, myrmidoni cu-repezi-telegari, scumpii mei prieteni! Nu sosi încă vremea caii să-i deshămăm; ci-mpreună cu ei şi cu carele noastre să ne-apropiem de trupul viteazului Pâtroclos, să-l plângem mai întâi după datina noastră, cinstindu-l ca pe morţi. Iară când de jălanii - blestemate jălanii - ne vom fi săturat, vom dezlega şi caii şi vom cina, aici, cu toţii împreună."
(12) Acestea i-au fost spusele. Şi, fără osebire, pornesc laolaltă, să-i jelească leşul, după ce Ahile, primul dintre ei, începuse bocetul. De trei ori myrmidonii, plângând amare lacrimi, şi-au mânat telegarii în jurul mortului, căci Thetis le trezise nevoia de a plânge. Se scalda-n lacrimi ţărmul şi armele oştenilor. Plâng un viteaz de seamă, stârnitor-al-fugii. Bocetu-i necurmat pornit-a Peleidul şi mâinile sale, ucigătoare mâini, le aşază pe pieptul prietenului său:
"Bucură-te Pâtroclos, chiar şi-n tainele umbrelor, în lăcaşul lui Hades! Tot ce-am

făgăduit îţi va fi împlinit. După ce l-am târât pe Hector pân-aici, voi da carnea lui crudă câinilor, să o sfâşie, şi voi tăia gâtlejul la doisprezece fii - din cei mai străluciţi - ai cetăţii Troia; într-atât moartea ta mi-a stârnit mânia."

370

(24) A spus şi de-ndată înjoseşte pe Hector. Aproape de patul unde zace Pâtroclos, l-aşterne pe pământ, cu obrazul în colb! Cetaşii îşi pun sclipitoarele arme deoparte şi deshamă caii cu-nechezat-puternic; apoi, ei se-aşază în preajma corăbiei sprintenului Ahile. In juru-i se adună nespus de multă lume. Şi întru slăvirea celui ce e mort, Ahile întinde o masă plăcută inimii. Boii sunt înjunghiaţi, mugind din pricina fierului ce le străpunge gâtul, şi foarte multe oi şi capre behăitoare. Mulţime de porci înecaţi în grăsime şi cu colţii albi se frig în frigărui, pe focul lui Hephaistos. Şi-n jurul leşului, pretutindeni, curge sângele în valuri.
(35) Intre timp, regii Ahaiei îl aduc pe Ahile cu-mersul-avântat la zeiescu-Agamemnon. Le-a trebuit multă vreme să-l poată-ndupleca, robit mâniei sale de moartea lui Pâtroclos.
De cum ajung la cortul regelui Agamemnon, spun crainicilor cu-glas-răsunător să aprindă focul sub un mare trepied: ar vrea să-l hotărască pe fiul lui Peleu să-şi spele întinarea; e acoperit de sânge! Dar Ahile nu vrea şi, dârz, el îi respinge, făcând un jurământ:
(43) "-Nu! pe Zeus Preaînaltul, mai mare între zei, Zeus Nemuritorul, nu voi lăsa apa să-mi atingă fruntea până ce nu voi fi aşezat pe ru-gu-nvăpăiat leşul lui Pâtroclos, şi n-am să-mprăştii pământul de mormânt deasupra-i, şi nici înainte de a-mi fi tăiat părul. O asemenea durere nu-mi va mai putea pătrunde în inimă, cât timp voi locui în lumea celor vii. Dar haidem! Să răspundem cumplitului ospăţ, iar în pragul zorilor tu, domnul oştirii, slăvitul Agamemnon, porunceşte cetaşilor să aducă lemne; să fie pregătite cele trebuitoare pentru ca un mort să se poată afunda în pâcla umbrelor. îl va mistui focul, neostenita flacără răpindu-l privirilor, în cea mai mare grabă, şi atunci vor putea oamenii să se-ntoarcă la îndeletnicirea lor."
(54) Astfel a vorbit şi cu toţii - auzindu-l - vrerea i-o împlinesc. De-ndată, fiecare pregăteşte masa. Mai apoi, se aşază, fără să poată spune că nu-i e dat fiecăruia ceea ce i se cuvine. Când setea şi foamea şi-au potolit-o, cetaşii se-ndreaptă spre tabăra lor, dornici acum să doarmă. Doar Peleidul zace, întins pe malul mării unde-vuieşte-apa, printre myrmidoni; şi geme, plângând în loc ne-ntinat, acolo unde va-

371

Iul se zdrobeşte de ţărm. Prea plăcutul somn îl prinde, învăluindu-l, şi grijile-i alungă. I-au trudit mădularele, când fugărea pe Hector spre sfântul Ilion cel-bătut-de-vânturi. Şi iată că acum se apropie de el sufletul lui Pâtroclos. îi seamănă întru totul: la frumosu-i chip, la glas şi-nălţime. Iar trupul său poartă aceleaşi veşminte! Pe deasupra frunţii se-nalţă nălucirea, vorbindu-i Peleidului:
(69) "- Dormi acum, Ahile, şi m-ai uitat şi tu? Aveai grijă de mine pe când eram în viaţă, dar de leş nici nu-ţi pasă. îngroapă-mă mai repede, cât mai curând să trec prin porţile lui Hades. Sufletele m-alungă, umbrele celor morţi. Nu vor s-ajung la ei după ce-am trecut râul. Zadarnic rătăcesc să pătrund în lăcaşul cu largele porţi ale zeului Hades. Dar haide, dă-mi mâna; plângând eu ţi-o cer! De-aci înainte, după partea de foc pe care mi-o veţi da, eu nu voi mai ieşi prin porţile lui Hades. Nu vom mai sta de taină, vii, departe de ai noştri. Sunt înhăţat de Moartea ce mi-a fost hărăzită din clipa naşterii. Şi ţie, o Ahile cel-ase-menea-zeilor, ţi-este ursit de zei să pieri sub zidul Troiei, cetate-mbel-şugată. Mai am o

rugăminte, de vrei să mă asculţi: nu-mi aşeza cenuşa departe de a ta, ci în acelaşi loc. Am crescut împreună, în casa ta, Ahile, de când Menoitios m-a adus la voi din cetatea Opoeis, pe când e-ram copil. Săvârşisem acolo, nesăbuit ce-am fost, cumplitul omor, care-i vrednic de lacrimi. Am luat viaţa odraslei lui Amphidâmas, fără voia mea, mâniindu-mă pe el pentru nişte-arşice. Şi, atuncea, Peleu cârmuitor-de-care m-a primit la el şi m-a crescut cu grijă, dăruindu-mi numele de slujitor al tău. Cenuşile noastre s-odihnească-mpreună, în aceeaşi urnă: în amfora de aur, de mama-ţi dăruită!"
îi răspunde Ahile:
(94) "- Prietenul meu drag, pentru ce ai venit? De ce atâtea rugi? îţi voi îndeplini toate câte-mi ceri; urechea-mi voi pleca la tot ce-mi porunceşti! Apropie-te de mine; măcar pentru o clipă să fim îmbrăţişaţi şi să ne saturăm de amarnicul bocet."
(99) Astfel a cuvântat; şi îşi întinde braţele, dar nu-l poate cuprinde. Strigând plecat-a sufletul, ca un abur uşor năruit sub pământ. Ahile
372
- uimit - se scoală, dintr-un salt aflându-se-n picioare. Şi, izbindu-şi palmele una de cealaltă, rosteşte aste vorbe:
"Vai, nu-i nici o îndoială: un nu ştiu ce mai dăinuie din suflarea o-mului, acolo la Hades, umbra din care piere puterea de-a gândi! Şi iată în faţa mea, de-a lungul unei nopţi, sufletul lui Pâtroclos a rămas, je-lindu-se, stăruind în rugi. Cât de uimitor semăna umbra lui cu chipu-i frumos!"
(108) Astfel a vorbit, stârnind tuturora nevoia de a plânge. Iară în preajma zorilor cu-degete-de-trandafir, voinicii zac, gemând în jurul mortului vrednic de multe lacrimi. Dar puternicul rege, Atridul Aga-memnon, dă porunci să pornească oamenii şi catârii, de la toate corturile, ca să caute lemne. în fruntea lor se-avântă vajnicul Meriones, viteaz fără cusur, slujitor al lui Idomeneu. Au pornit cu topoare şi funii frumos împletite. Cei dintâi sunt măgarii. Merg neîncetat, urcând sau coborând, ori ei înaintează prin multe cotituri. Iar, de cum au ajuns pe coasta idei bogată-în-izvoare, încep să doboare, cu arama tăioasă, stejarii cei înalţi, de-frunze-mpodobiţi; şi ei se prăbuşesc, vuind până departe! Despică-apoi lemnul, pe care-l leagă de spatele catârilor; iară ei se urnesc - străbătând drumul cu paşii măsuraţi, doritori să se-ntoarcă, mergând prin tufărişuri, peste larga câmpie. Cu toţii, tăietorii poartă şi ei buştenii. Asculta de porunca slăvitului slujitor al lui Idomeneu. îi zvârle-apoi pe mal, unul după altul, acolo-unde Ahile cugetă să ridice un falnic mormânt viteazului Pâtroclos şi sieşi.
(127) Când au îngrămădit un maldăr nesfârşit de lemne adunate de pretutinndeni, ei se aşază din nou, laolaltă strânşi, stând în aşteptare. Dar deodată Ahile porunceşte cetaşilor, myrrnidonilor săi iubitori-de-lupte, să încingă arama şi să înjuge caii, fiecare la caru-i. Se ridică cu toţii, înveşmântaţi în arame luptătorii şi cu vizitiii. Carele pornesc, iară în urma lor vin nori de pedestraşi. în mijloc e Pâtroclos, purtat de prieteni. Leşu-i acoperit cu totul de plete, pletele alor săi, tăiate de pe frunte, ca s-acopere mortul. în urmă vine-Ahile, ce ţine între mâini - cufundat în durere - capul lui Pâtroclos. Neprihănit prieten trimis acum spre Hades!
373
(138) De-ndată ce-au ajuns în locul arătat de slăvitul Ahile, cetaşii aşază leşul şi, iară a zăbovi, îngrămădesc lemnele; dar slăvitul Ahile cu-pasul-avântat nutreşte un alt gând! Mai departe de rug el îşi va tăia părul, bălaiele plete, îmbelşugate plete hărăzite lui Spercheios. Şi, cu mâhnirea-n suflet, privind marea cea-de-culoarea-vinului, cuvântează astfel:
(144) "- O Spercheios, zadarnic tatăl meu, regele Peleu, îţi va fi jurat, când mă voi întoarce pe pământul străbun, în cinstea ta să-mi tai pletele bogate, ca să-ţi închin apoi o sfântă hacatombă, înjunghiind pentru tine cincizeci de berbeci în preajma izvoarelor din dumbrava sfântă şi lângă altarul cel înmiresmat. Aceasta

a fost ruga şi făgăduiala bătrânului Peleu, dar i-ai zădărnicit-o, de vreme ce nicicând nu voi mai atinge pământul strămoşesc. Dărui pletele mele eroului Pâtroclos, ca să le ia cu el."
(152) Astfel grăieşte Ahile şi-n mâinile prietenului pune pletele sale, tuturora trezindu-le dorinţa de a plânge. Iar asfinţitul soarelui i-ar fi găsit jelind la căpătâiul mortului, dac-Ahile deodată n-ar fi venit aproape de regele-Agamemnon, vorbindu-i astfel:
"- Glasului tău, Atride, oştenii se supun. Sosit-a acum vremea să sfârşim cu bocetele. împrăştie cetaşii departe de rug şi îndeamnă pe toţi să gândească la cină. Să fie împlinită datina străveche. Vom avea grijă noi, cei care l-am iubit mai cu osebire. Doar regii să rămână a-cum în preajma noastră."
(161) Auzind aste vorbe, Atridul Agamemnon, domn al oştirii, printre năvile arcuite împrăştie oştenii. Ca să poarte de grijă leşului lui Pâtroclos, au rămas doar vitejii cei mai apropiaţi. îngrămădit-au lemnul şi clădesc un rug mare de-o sută de picioare, în lung şi în lat. Şi, cu mâhnirea-n suflet, pe creasta rugului prietenii aşază leşul lui Pâtroclos. Apoi în faţa lui strâng zdravenele oi, foarte multe la număr, precum şi boii cornaci, ce sunt jupuiţi şi curăţaţi cu grijă. Luând grăsimea jertfelor, mărinimosu-Ahile acoperă leşul de la creştet la tălpi; apoi, îngrămădeşte dezgolitele cărnuri în jurul mortului. Mai pune pe rug amfore cu miere şi amfore cu uleiuri, sprijinite toate de patul lui Pâtroclos.
374
Gemând cu deznădejde, aruncă tot pe rug patru iepe semeţe şi taie beregata unor câini, doi din nouă, câţi avea Pâtroclos în jurul mesei sale, azvârlindu-i pe rug. Aceeaşi soartă-ndură doisprezece fii, viteji de neam ales, din cetatea Troiei, străpunşi de aramă. Sufletu-i se desfată la faptele Morţii! Dezlănţuie apoi sălbatica putere a vâlvătăii focului, ca să mistuie totul; şi, amarnic gemând, el îşi cheamă prietenul:
(179) "- Bucură-te, Pâtroclos, şi-n adâncul lui Hades. Iată c-am împlinit tot ce-ţi făgăduisem. Doisprezece troieni, viteji de neam ales, stau alături de tine, sortiţi să piară-n flăcări, în timp ce pe fiul slăvi-tului Priam nu-l voi sorti să ardă, ci să-l sfâşie câinii."
Astfel a glăsuit, covârşit de mânie. Dar câinii nu se ating de leşul Priamidului; căci fiica lui Zeus, zeiţa Afrodita, i-a îndepărtat şi-a uns ziua şi noaptea trupul cu uleiuri ce-mprăştie miros de flori de trandafir, ca nu cumva- să fie jupuită pielea, când l-ar târî prin ţărână Ahile. Iară Phoibos Apollon i-a adus din ceruri un nour întunecat, ce-ascunde privirilor locul undea zace, ca arşiţa soarelui să nu-i usuce pielea în jurul tendoanelor şi-al mădularelor.
(192) Dar rugul unde zace slăvitul Pâtroclos nu s-a putut aprinde. îi trece-atunci prin gând viteazului Ahile cu-pasul-avântat să faptuiască astfel: de el se-ndepărtează şi ruga şi-o îndreaptă spre cele două vânturi, Boreas şi Zefirul, făgăduindu-le minunate jertfe. Dintr-o cupă de aur, în cinstea lor închină sfintele prinosiri, rugându-i să-l ajute să mistuie trupurile şi lemnul să-l aprindă. Iris i-aude ruga şi porneşte de-ndată să vestească vânturile, adunate-n lăcaşul cumplitului Zefir, unde ele ospătează. Din avântu-i se-opreşte pe pragul de piatră. De cum au zărit-o, toţi se scoală deodată, poftind-o fiecare să stea alăturea. Ne-vrând să rămână, Iris le răspunde:
(205) "- N-aş putea zăbovi. Pornesc mai departe, pe malul depărtat al lui Oceanos, unde etiopienii jertfesc hecatombe celor veşnic vii. De la sfântul ospăţ vreau să-mi iau şi eu partea. Dar Ahile vă roagă, Boreas şi Zefire, furtunoase *TJÎX,* să-l ajutaţi în truda-i. El vă făgăduieşte jertfe minunate, dacă stârniţi focul şi vâlvătaia flăcării la rugul lui Pâtroclos, ce-i plâns de aheie."
375
(212) Astfel vorbeşte Iris; şi pleacă de îndată. Cu vuiet cumplit, vânturile se ridică, pornind de-a rostogolul nori de pe cer până deasupra mării. Şuierând

puternic, suflarea lor înalţă valul înălbit. Au ajuns în Troada cu pământul-mănos şi cad deaspura rugului. De-ndată se stârneşte vâlvătaia focului şi arde rugul Morţii, duduind toată noaptea sub biciuirea vânturilor. In vreme ce Ahile scoate vin din cratere, într-o cupă ce-are-două-toarte, şi-l varsă pe pământ, chemând în astă vreme sufletul lui Pâtroclos, viteaz nefericit. Aşa cum plânge tatăl, amarnic suspinând, când flăcările mistuie leşul fiului său, de curând cununat, şi Moartea copleşeşte pe bieţii părinţi, tot astfel plânge-Ahile când dă pradă focului trupul lui Pâtroclos. Jur împrejurul rugului, - copleşit -Ahile abia mai poate merge, gemând neîncetat.
(226) Dar steaua dimineţii se iveşte pe cer, vestind întregului pământ lumina zorilor ce-n urma ei soseşte cu văluri de şofran, împrăştiate pe mare; se domoleşte flacăra şi focu-acum se stinge! Vânturile pornesc înapoi spre casă, străbătând marea tracă, ce se umflă şi geme, cuprinsă de mânii. Peleidul, atunci, pleacă de lângă rug şi, sleit de puteri, se culcă covârşit de preadulcele somn. Atridul şi cetaşii, fără osebire, se strâng în Adunare; şi zarva ce o fac, în vreme ce s-adună, îl trezeşte pe Ahile. Vlăstarul lui Peleu se ridică acum, vorbind celor din faţă:
(236) "- Fecior al lui Atreu şi voi, panaheii, e vremea să stingem cu vinul cel-cu-sumbre-văpăi rugul arzător, până unde tăria flăcării se-n-tinde. Vom culege, apoi, oasele lui Pâtroclos din cenuşa caldă. Să le deosebim; pot fi recunoscute, căci el se afla în mijlocul rugului, pe când ceilalţi de-a valma ardeau la marginea lui, împreună cu caii. Să luăm urna de aur, ca să le aşezăm între două straturi făcute din grăsime, până veni-va ziua când mi-e dat să cobor şi eu în lumea umbrelor. Şi nu vă osteniţi să-i ridicaţi mormânt deosebit de-nalt, ci doar cât se cuvine. Mai târziu voi, aheii, îl veţi clădi mai mare şi mai încăpător, voi care după mine veţi mai fi la corăbiile cu-multe-rânduri-de-vâs-taşi.
376
(249) Astfel grăieşte Ahile cu-pasul-avântat; şi cu toţii ascultă. Mai întâi sting cu vinul cel-cu-sumbre-văpăi rugul arzător, acolo unde focul putuse să ajungă. Cenuşa deasă cade. Plângând, culeg aheii albele oase ale bunului tovarăş şi în urna de aur le pun în două straturi de grăsime. Apoi aşază urna în tabăra danailor, sub giulgiu sclipitor, şi trag în jurul rugului cercul unui mormânt. împrăştie pământul şi grămădesc ţărâna, ridicând loc de veci. Apoi se-ndepărtează.
Dar Ahile-i opreşte, cerându-le să stea în largă adunare. Câţiva sunt îndrumaţi să meargă-nspre corăbii să aducă daruri, căldări şi cu trepieduri, catâri, cai şi vite, fier cenuşiu şi roabe cu-brâuri-frumoase.
(262) Cârmacilor de care le dăruie Ahile preţuite daruri: celui dintâi, o roabă pricepută-ntru toate şi un trepied cu toarte, pentru douăzeci şi două de măsuri. Apoi, cel de-al doilea va dobândi o iapă numărând şase ani, neîmblânzită încă şi grea ca un catâr. Al treilea primeşte o căldare frumoasă, neatinsă de flăcări, pentru patru măsuri: sclipitoare căldare! Al patrulea va lua doi talanţi de aur, al cincilea o urnă cu două toarte-n părţi ne mai arsă de flăcări. Şi-n picioare Ahile astfel le cuvântează:
(272) "- Atridule şi voi luptători ahei cu-frumoase-cnemide, vedeţi aici răsplăţile ce-aşteaptă-nvingătorul! De-ar fi întru slăvirea altui muritor întrecerea de astăzi, eu aş fi cel dintâi care aş lua primul dar, ducându-l în cort. Doar ştiţi cu toţi, prea bine, cu cât sunt mai puternici, neîntrecuţi de nimeni, telegarii mei, nemuritorii cai dăruiţi lui Peleu de zeul Poseidon - primiţi de mine-n dar! Numai că, de-astă dată, eu nu mă voi clinti. Nici telegarii mei cu-zdravănă-copită. Pierdură aleasa slavă a unui vizitiu prea bun şi omenos. De câte ori Pâtroclos, pe când îi îmbăia în limpezile ape, coama nu le-o ungea cu plăcutul ulei ce înmlădie toate! Pe el îl plâng acum, amândoi nemişcaţi; coame-le-s la pământ, şi-s cu mâhnire-n suflet. Toţi aheii care au încredere în trăinicia carelor şi-n telegarii

lor se pot pregăti."
(287) Acestea i-au fost spusele. Şi sprintenii cârmaci de-ndată se adună. Cel dintâi se ridică fiul Âdmetos, ocrotitorul oamenilor săi, cu numele de Eumelos, foarte priceput la mânuitul carelor. Se ridică apoi
377
feciorul lui Tydeus, vânjosul Diomede; caii lui Tros înjugă, pe care-i răpise viteazului Enea, în vreme ce troianul fusese izbăvit din vălmăşagul luptelor de zeul Apolo. Bălanul Menelau se ridică şi el, feciorul lui Atreu cu obârşii cereşti; înjugă la car doi sprinteni telegari: pe calul său Podargos şi iapa Aithe, ce o primise-n dar de la Agamemnon, căruia Echepolos, feciorul lui Anchise, i-o dăduse cândva. în schimbul acestui dar, nu-l urmase pe-Atrid sub zidurile Troiei cea-bătută-de-vânturi, fericit - în ţara-i - că era încă-n viaţă şi-i hărăzise Zeus bunuri fără sfârşit, în larga Sicyon unde locuia. Menelau pune dar sub jug sprintena iapă, gata să pornească. La rându-i Antilochos - el e al patrulea -, strălucitul fiu al bătrânului Nestor, vlăstar al lui Neleu, îşi înjugă caii cu-coamă-bogată, telegari la Pylos născuţi. Părintele-i se a-propie spre a-i da unele sfaturi întru binele lui, cu toate eă Antilochos ştie să chibzuiască:
(306) "- Eşti tânăr, Antilochos, dar Zeus şi Poseidon ţi-au vădit bunătate; te-au deprins să struneşti cu multă dibăcie sirepii cei iuţi şi n-ar mai fi nevoie să-ţi mai dau poveţe. Te pricepi foarte bine să ocoleşti hotarele. Dar caii tăi sunt leneşi şi tare mă tem să nu fii de ocară, ceilalţi înhămând sirepi cu mult mai sprinteni. Dar nu ştiu, cum ştii tu, să chibzuiască totul! Haide, copilul meu, născoceşte cu mintea-ţi viclenii de tot felul, cât vei putea mai multe, de vrei să nu îţi scape răsplata ce-o râvneşti. Dibăcie şi minte adeveresc dulgherii, iar nu tăria braţelor. Şi tot prin iscusinţă izbuteşte cârmaciul să îndrume corabia cea mânată de vânturi pe nesfârşita mare, de-culoarea-vinului. Prin iscusinţă, iarăşi, vizitiul ajunge mai presus de ceilalţi. încrezători în car şi-n telegarii lor, mulţi din nesocotinţă iau cotitura largă, mergând când într-o parte, când în cealaltă şi nu pot stăpâni sirepii rătăcind pe drumul carelor. Pe câtă vreme alţii, chiar dacă ţin în hăţuri cai mai puţin destoinici, având ochii-aţintiţi spre capătul hotarului, cu grijă-l ocolesc şi ţin caii în frâu cu hăţurile de piele, mânându-i înainte fără a-şi slăbi tăria, în timp ce el pândeşte pe cei din faţa lui. Iată care-i hotarul: un trunchi de brad uscat, sau un trunchi de stejar, ridicat cât ar fi două braţe-întinse deasupra pământului. Nu putrezeşte lemnul în urma ploi-
378
lor! Şi se sprijină trunchiul de două pietre albe; chiar în locul acela -locul e foarte neted -, cărarea se întoarce din drumul croit. Va fi fost acolo, în vremuri depărtate, mormântul unui om? Sau, poate, un hotar de mult statornicit? Oricum, astăzi Ahile cu-pasul-avântat hotărât-a să fie ţelul alergării. îndreaptă-te spre el şi ocoleşte ţinta cât de aproape poţi, chiar de-ar fi s-o atingi. în chelna împletită va trebui să te-apleci spre stânga, slăbind frâul sirepului care aleargă-n dreapta şi-mboldin-du-l cu vorba, pe când calul din stânga se va apropia într-una de semn, încât butucul roţii să pară că-l atinge. Dar ocoleşte piatra. Bagă bine de seamă, caii să nu-i răneşti, nici carul să se sfarme, spre marea bucurie a celorlalţi părtaşi, şi spre-njosirea ta. Fii cu luare-aminte şi mână-ţi telegarii cu multă dibăcie. Dacă treci de hotar, cine ar mai fi în stare să te-ajungă din urmă sau să te biruie, chiar de s-ar avânta slăvitul Arion, din obârşii zeieşti, sprintenul telegar al lui Adrastos, sau caii cei mai buni pe-aici crescuţi, caii lui Laomedon?"
(349) Aşa. vorbit-a Nestor şi la locu-i se-ntoarce, după ce cu grijă l-a povăţuit, în toate, pe feciorul său.
Meriones, cel de-al cincilea, caii şi-i pregăteşte.
Se urcă toţi în care, aruncându-şi sorţii. Ahile îi scutură şi ţâşneşte primul cel al lui Antilochos, vlăstarul lui Nestor. Urmează Eumelos. La rând vine Menelau, războinicul vestit. Al patrulea, Meriones se aşază la locu-i. Iară Diomede, fiul lui

Tydeus, cel mai bun dintre toţi, îşi rânduie caii, el fiind cel din urmă. Iată-i înşiruiţi pe neteda câmpie, Ahile le arată ţinta-îndepărtată, unde Peleidul aşezase pe Phoinix deo-potrivă-cu-zeii, tovarăş al lui Peleu. Iară el cu luare-aminte va urmări întrecerea, înfăţişând apoi întregul adevăr.
(362) Potrivnicii deodată înălţat-au bicele pe deasupra sirepilor şi, plini de-nflăcărare, lovindu-i cu hăţurile, îi stârnesc la fugă. Repezii telegari străbat, acum, câmpia - departe de corăbii. Sub piepturi urcă colbul, după cum urcă un nor sau crunta vijelie. Le fâlfâie coamele bătute de vânt. Pe glia hrănitoare carele coboară, dar alteori pornesc şi saltă în văzduh. în chelnă, în picioare, cârmacii mână caii, pe când le
379
bate inima la gândul biruinţei. Toţi strigă să asmuţă sirepii pe câmpie: zboară peste ţărâna azvârlită departe.
(373) A sosit clipa în care iuţii telegari străbat ultimul drum, cel ce duce spre mare, încărunţită mare! Atuncea se vădeşte dibăcia lor, când goana se-nteţeşte. Sprintenele iepe ale lui Eumelos zboară drept înspre ţintă. In urma lor sosesc, desprinşi de ceilalţi, armăsarii lui Tros, mânaţi de Diomede. Sunt atât de aproape, că-n fiecare clipă s-ar părea că încalecă, venind în urma lui, carul lui Eumelos, ce le simte răsuflarea, fierbintea lor răsuflare, pe largii săi umeri. Şi eroul Diomede le-ar fi luat-o înainte ori izbânda ar fi fost atuncea îndoielnică, dacă Phoibos Apollon nu s-ar fi mâniat şi nu-i smulgea din mâini strălucitul bici. Din ochii viteazului curg înciudate lacrimi, văzând cum zboară iepele din ce în ce mai repede, în vreme ce-armăsarii slăbesc avântul lor. Dară Pâllas Athena, de-ndată ce-a văzut cum păgubeşte Apolo, prin înşelăciune, pe fiul lui Tydeus, fără şovăire se repede şi-i pune în mână un alt bici. Şi din nou se avântă neînfricaţii cai. Cumplit e de mâniată pe fiul lui Admetos. Se întoarce Atena şi-i zdrobeşte cu furie jugul ce ţinea iepele laolaltă. Iepele despărţite gonesc mai departe, pe câtă vreme oiştea cade la pământ. Se prăvale Eumelos în apropierea roţii. îi sunt julite nasul şi gura, iar fruntea-i e rănită - deasupra ochilor. Plânge Eumelos şi puternicu-i glas a încremenit. Atuncea Diomede, după ce-l ocoleşte, dintr-un salt îi întrece pe toţi potrivnicii. Atena i-a stârnit caii cu-zdravene-copite, hărăzindu-le slavă. în urma Tydeidului, soseşte Menelau, feciorul lui Atreu. Pe când Antilochos îndeamnă sirepii părintelui său:
(403) "- Porniţi acum în iureş, goniţi peste câmpie! Nu vă cer să întreceţi sirepii lui Diomede; Atena îi îndeamnă şi tot ea dăruieşte izbândă Tydeidului. Dar ajungeţi din urmă telegarii Atridului. Să nu fiţi mai prejos! Ce ruşine-nduraţi să fiţi învinşi de-o iapă! De ce vreţi să rămâneţi cei din urmă, prieteni? Iată ce vă voi spune şi se va împlini: păstorul de oameni, Nestor Neleidul, nu va mai avea grijă, mai departe, de voi; fără să stea pe gânduri, cu ascuţişul aramei va voi să vă ucidă, dacă din nepăsare nu vom avea răsplata care s-ar cuveni. Go-
380
niţi peste puteri! întreceţi pe Menelau, iar eu cu viclenie voi şti să mă strecor înaintea lui, când drumul se-ngustează. N-aş vrea să pierd prilejul."
(412) Acestea i-au fost spusele. Telegarii, speriaţi de asprimea glasului, aleargă tot mai iute; dar, după un timp, cărarea povârnită se-ngustează mai mult. S-a crăpat pământul şi apele furtunii în fund s-au adunat. Drumul este tăiat, căci din pricina apei totul în jur este desfundat, într-acolo Menelau caii şi-i îndrumă, dorind să ocolească izbirea carelor. Antilochos coteşte, abătându-şi din drum sprintenii telegari cu-zdravene-copite. Pieziş îi mân-acum, venind în urma lui. Atuncea Menelau, temându-se în suflet, îi strigă lui Antilochos:
(426) "- Cârmeşti ca un nebun! Mai stăpâneşte-ţi caii! Drumul s-a îngustat... Când se va mai lărgi, vei putea să mă întreci. Ia seama ce faci! De se vor ciocni carele, ne vom prăbuşi."
Astfel a vorbit. Drept răspuns, Antilochos goneşte şi mai tare, biciuind telegarii.

L-a întrecut acum, cât este zvârlitura unui disc aruncat de un flăcău voinic, ce-ar vrea să-şi încerce tinerească-i tărie. Şovăie Atridul să-şi mai îndemne caii. Se teme nu cumva pe drum să se izbească puternicii sirepi cu-zdravene-copite, să răstoarne chelnele frumos împletite şi amândoi să cadă, prăbuşiţi în ţărână, râvnind prea mult izbânda. Şi-l ceartă Menelau, de-ndată, pe Antilochos cu grele cuvinte:
(439) "- Nu cred să fie-n lume un ticălos mai mare, mai blestemat ca tine. Mergi spre pieirea ta! Greşit te socotesc aheii cumpănit. în ciuda strădaniei, nu vei avea răsplata pe care o doreşti, de nu vrei să te legi prin jurământ cu mine."
Şi, dup-aceste vorbe, îşi îndeamnă caii:
"- Nu şovăiţi pe drum, nu rămâneţi în urmă cuprinşi de mâhnire. Picioarele, genunchii acestor telegari mai curând îşi vor pierde vlaga şi avântul, decât veţi pierde voi: căci ei nu mai sunt tineri!"
(446) Acestea i-au fost spusele. Caii, înfricoşaţi, auzindu-i dojana, se-avântă înflăcăraţi, ajungându-i pe ceilalţi.
381
în ăst timp argienii, adunaţi laolaltă, privesc cum zboară caii în colbul câmpiei. Cel dintâi îi zăreşte vestitu-Idomeneu, căpetenia creta-nilor, care se afla departe de-adunare, aşezat sus de tot, acolo unde pândarul veghează peste tabără. De departe, aude glasul mustrător şi-l recunoaşte îndată. E glasul lui Diomede! Mai zăreşte apoi falnicul telegar ce-aleargă înainte, cu trupul stacojiu cum e culoarea focului. Pe fruntea-i se zăreşte un semn alb: semnul rotat al lunei. Şi, stând în picioare, grăieşte Idomeneu către aheii toţi:
(457) "- Prieteni şi voi, dregători ai danailor, mai marii peste oaste, carul pe care-l văd şi vouă se arată? Dar, pe cât se pare, alţi cai vin în frunte; îmi dau seama că altul e omul care-i mână. Pesemne iepele s-au poticnit pe drum, ele, care erau în fruntea tuturor. Totuşi, eu le-am văzut ocolind semnul primele; dară privirea mea zadarnic se roteşte în toate părţile, pe câmpia Troadei; nicăieri nu se văd! Scăpat-a vizitiul hăţurile din mână, nemaifiind în stare să le stăpânească? Sau, poate, n-a ştiut să ocolească ţinta, ţinând caii în frâu? îmi închipui că acolo se va fi prăbuşit; se va fi zdrobit calul, iar iepele speriate, în avântul inimii, aleargă fără ţel? Sculaţi-vă, priviţi! Nu pot deosebi. Şi, totuşi, mi se pare că văd un etolian, un rege al aheilor, pe fiul lui Tydeus strunitor-de-cai, puternicul Diomede!"
(473) Vlăstarul lui Oileus, sprintenul Âias, necuviincios rosteşte: "- Oare de ce vorbeşti atât de-nflăcărat şi cu mult prea în pripă? Sunt atât de departe telegarii cei iuţi, ce străbat în goană câmpia nesfârşită. Şi tu, printre ahei, nu eşti dintre cei tineri, iar ochii-ţi nu aruncă priviri pătrunzătoare. în toate câte spui, este aceeaşi patimă. Nu ţi se potriveşte să fii un vorbitor atât de înfocat. încetează odată! Sunt alţii mai pricepuţi. Aceiaşi cai aleargă în fruntea tuturor: iepele lui Eu-melos şi în car, în picioare, el însuşi ţine hăţurile." *(482)* Cârmuitorul cretanilor, mâniat, îi spune-n faţă: "- Aias, tu, cel mai priceput dintre ahei la sfadă! Cât eşti de necioplit, mai prejos decât toţi! Ţi-e gândul nestrunit. Hai, să facem prinsoare fie pe un trepied, fie pe o căldare, că ştiu al cui e carul care-a-
382
leargă-n frunte? Să-l luăm pe Agamemnon judecătorul faptelor şi-a-tuncea vei plăti, ca să poţi înţelege."
(488) Astfel a vorbit şi sprintenul Aias se ridică mânios, gata să-i răspundă vorbe jignitoare. De bună seamă, cearta i-ar fi învrăjbit, dacă Peleidul nu s-ar fi sculat, rostind aste cuvinte:
"- Vitejilor, Aias, şi tu, Idomeneu! Nu vă mai azvârliţi cuvinte de ocară; dacă alţii ar face-o, pe loc i-aţi dojeni. Staţi jos în Adunare, şi priviţi pe sirepi gonind în alergare. Gândind la biruinţă, în curând vor sosi. Şi-atunci veţi recunoaşte care car din Argos fost-a cel de-al doilea şi care cel dintâi."

(499) Aşa grăi Ahile. Şi fiul lui Tydeus este acum aproape. Ridi-cându-şi biciul deasupra umărului, loveşte telegarii. în salturi, pe drum, grăbesc cumplit sirepii să ajungă mai iute. De sub copita lor ţâşneşte-n-truna colbul, împroşcând vizitiul. Acoperit de aur şi de cositor, carul mereu goneşte-n urma telegarilor de-abia zărindu-se - în pulberea măruntă - urma roţilor! Zboară sirepi şi car. în plină Adunare Diomede se-opreşte. Pe piept şi pe gât şiroie din belşug sudoarea cailor, picurând la pământ. A sărit Tydeidul din caru-i strălucit. De jug sprijină biciul. Nici semeţul Sthenelos nu pierde nici o clipă; în grabă ia răsplata, să le-o dea vitejilor. Ei o duc la cort: femeia şi trepiedul împo-dobit-cu-toarte, în vreme ce Sthenelos deshamă telegarii.
(514) în urma lui Diomede soseşte Antilochos, nepotul lui Neleu, mânându-şi sirepii ce prin viclenii, nicidecum prin iuţeală, l-au învins pe Menelau. Şi, totuşi, Menelau e aproape de-Antilochos cu năvalni-cii-i cai. Atuncea când un car porneşte alergând de-al lungul câmpiei, de stăpânu-i cârmit, cu vârful cozii calul atinge obada roţii; roata e foarte aproape, distanţa foarte mică, de au prins sirepii să străbată în goană nesfârşitul câmpiei; tot atât de mică este şi depărtarea dintre Menelau şi Antilochos cel-fără-de-cusur. Acesta mai întâi i-o luase înainte, cât ar fi depărtarea unei aruncături de disc; dar Menelau, gonind, îl ajunge din urmă, cu avântul sporit al iepei Aithe cea-cu-coa-mă-frumoasă. Şi, dacă alergarea ar fi fost mai lungă, Menelau învingea, întrecând pe-Antilochos. Meriones, slujitor al lui Idomeneu, so-
383
seşte mai încet, întrecut de Menelau cât e bătaia suliţei. Telegarii lui, nespus de frumoşi, au pasul greoi şi însuşi Meriones nu e îndemânatic.
Feciorul lui Admetos soseşte cel din urmă. Cu o mână târăşte prea-frumosul său car, îndemnându-şi sirepii. De cum Ahile-l vede, milă i se face; şi rosteşte-n picioare cuvinte-naripate:
(536) "- Din câţi mânară caii cu-zdravene-copite, cel ce-a rămas în urmă este cel mai destoinic. Să-l răsplătim cu darul cel de-al doilea, întâiul se cuvine vânjosului Diomede."
Aşa grăieşte-Ahile, iar toţi se învoiesc. Şi iapa i-ar fi dat-o, dacă liul lui Nestor, ca să-şi apere dreptul, nu s-ar fi ridicat să-i spună Pe-leidului:
(543) "- Mânia mi-o stârneşti îndeplinind ce spui! Tu vrei să-mi smulgi răsplata care mi se cuvine, cumpănind necazul ce s-a abătut asupra lui Eumelos, cu toate că-i destoinic. Carul i-a fost zdrobit şi caii au luat-o razna. De ce nu s-a rugat de cei nemuritori să-l ajute-n restrişte? N-ar mai fi ajuns cel din urmă la-ntrecere. De-l plângi pe Eumelos, de-ţi este-atât de drag, ai din belşug în cortu-ţi şi aur şi aramă, nemumărate oi. Ai deopotrivă roabe şi telegari puternici. Du-te şi ia de-acolo răsplata cea mai mare; dă-i-o mai târziu ori fie chiar şi-acuma! Iar toată aheimea te va încuviinţa. Dar iapa-mi cuvenită nu cred că mi-o vei lua. Acel care-o râvneşte cu mine se încaieră."
(555) Acestea i-au fost spusele; şi slăvitul Ahile cu-pasul-avântat zâmbeşte, auzindu-le. îi place Antilochos; e prietenul său! Ca răspuns îi rosteşte cuvinte-naripate:
"Fiindcă-mi ceri, Antilochos, să iau din cortul meu alt dar pentru Eumelos, voi face precum spui. Platoşa de aramă, aceea pe care-am smuls-o lui Asteropâios, acesta-i va fi darul. E toată din aramă, frumos împodobită şi de jur împrejur are încrustaturi din cositor lucrate. Va şti s-o preţuiască!" După aceste vorbe, de-ndată porunceşte lui Autome-don să-i aducă platoşa. Acesta a pornit, şi se-ntoarce cu ea; iar, Ahile i-o dă viteazului Eumelos, ce o ia cu bucurie.
(566) în mijlocul aheilor, atunci, se ridică - cu mâhnirea-n suflet -Atridul Menelau. E stăpânit de furii împotriva viteazului Antilochos.
384
Şi, după ce un crainic îi pune sceptru-n mână, tuturor Menelau le cere să-l

asculte şi se-aude glasul acestui muritor asemeni-unui-zeu.
(570) "- Antilochos, pe care te ştiam mintos, cum de ai înjosit destoinicia mea? Caii mi-ai vătămat, zvârlindu-ţi telegarii înaintea lor, cu toate că ei sunt mai prejos decât ai mei. Dar, călăuzitori şi căpetenii, rostiţi aici de faţă o judecată dreaptă, nepărtinind pe nimeni. N-aş vrea ca, într-o zi, să spună vreun aheu cu-platoşă-de-aramă: "- Prin minciuni Menelau i-a luat atunci calul, cu toate ca-i erau sirepii mult mai slabi; birui prin putere şi prin silnicie!" Ei bine, de-i aşa, voi rosti judecata şi vă încredinţez că nici un panaheu nu va putea cârti, atât va fi de dreaptă. Haide, Antilochos coborâtor-din-Zeus, vino lângă mine şi - după cum e datina - stai înaintea carului, ţinând în mână mlădiosul bici, cu care nu de mult goneai pe drum sirepii, pune mâna pe car şi jură de îndată pe puternicul Cutremurător-al-pământului că nu mi-ai stânjenit, cu prea bună ştiinţă, caii şi mersul carului." Mintosul Antilochos atuncea îi răspunde:
(587) "- Fii îngăduitor. Eu sunt cu mult mai tânăr decât eşti tu, Menelau. Mă birui prin vârstă şi prin destoinicie. Tu ştii până unde merge nesocotinţa tânărului. Avântu-i este aprig şi gândirea firavă. Arată-ţi îndurarea. Iată darul primit, iapa ce mi-a fost dată. A ta să fie-a-cum! Şi, chiar dacă mi-ai cere un şi mai mare preţ, din lucrurile mele, şi pe acesta l-aş da. Nu vreau să mă alungi - pentru totdeauna - din inima ta, o vlăstar-al-lui-Zeus! Aş simţi atunci că mânia zeilor asupra-mi se abate."
(596) Astfel a grăit, aducând chiar el iapa pe care-o câştigase. Inima lui Menelau se deschide precum spicele de grâu sub răcoarea de rouă, când holdele sporesc pe câmpul fremătând. Tot astfel, o Menelau, ţi s-a deschis şi ţie inima în piept. Luând cuvântul, eroul rosteşte aste vorbe, cuvinte-naripate:
(602) "- Va trebui, Antilochos, mânia să mi-o uit şi să mă-mpac cu tine. N-ai fost un uşuratic, lipsit de cuminţenie! Doar astăzi biruieşte tinereţea din suflet, asupra cuminţeniei. Fereşte-te altă dată să-nşeli pe un bărbat mai presus decât tine. Nici un alfaheu nu m-ar fi îmbufnat
385
chiar atât de uşor; dar îndurat-ai multe, şi multe ai pătimit - cum şi tatăl şi fratele tău - pentru mine! Ruga o să-ţi ascult şi-ţi dărui astă iapă, care-i de fapt a mea. Vor şti cu toţi, atuncea, că firea-mi nu-i semeaţă şi nici neomenoasă."
(612) După aceste vorbe, încredinţează iapa lui Noemon, însoţitor al lui Antilochos; şi Menelau ia minunata căldare. La rându-i, Merio-nes, al patrulea, îşi ridică răsplata: doi talanţi de aur! A rămas acum ultima dintre ele: cupa-cu-două-toarte, pe care vrea Ahile lui Nestor să i-o dea. Străbătând Adunarea, porneşte să i-o ducă; şi, oprit în faţa-i, astfel îi vorbeşte:
(618) "Păstrează bunu-acesta, vrednice bătrân, să fie-n amintirea morţii lui Pâtroclos, când fuse îngropăciunea! Tu nu-l vei mai vedea în rândurile noastre. Nu-ţi cer nimic, în schimb, pentru astă răsplată; nu va trebui să lupţi cu pumnii, nici la ţintă, ori cumva să te întreci la zvârlitul lăncii, şi nici nu vei goni ca să-ţi vădeşti iuţeala. Pe tine te a-pasă amarul bătrâneţii."
(624) Astfel a cuvântat; şi-i pune în mâini cupa cu-două-toarte, pe care Nestor o primeşte cu multă bucurie, rostindu-i de îndată înaripate vorbe:
"- Tot ce mi-ai spus, copile, e-aşa cum se cuvine. Mădularele mele nu mai sunt vânjoase, precum au fost odată; picioarele şi mâinile şi-au pierdut avântul; braţele nu pornesc din umeri - sprintene - la dreapta şi la stânga. Vai, cum aş fi fost eu, dacă tinereţea nu m-ar fi părăsit şi puterea mea nu mi-ar fi vlăguită. Cum eram altădată când epeii îl înmormântau pe regele Amarynceus la Buprâsion, acolo unde feciorii -întru slăvirea tatălui - adunaseră daruri pentru biruitori. Nimeni nu m-a putut întrece atunci, nici dintre epei, nici dintre pylieni şi nici dintre etolii cei mărinimoşi. La luptă cu pumnii biruii pe Clytomedes, feciorul lui Enops. La trântă pe Ancâios, etolian din Pleuron. La fugă pe Iphi-clos, în ciuda iuţelii genunchilor săi. Şi am învins, în fine, la zvârlitul lăncii pe

Phyleus şi pe Polydoros. La întrecerea carelor doar fost-am întrecut de fiii lui Actor: m-au biruit prin număr! Veniseră-amândoi şi râvneau la izbândă. Cele mai preţuite dintre darurile-aduse nu fusese-
386
ră-mpărţite, şi-ar fi vrut să le aibă. Erau gemeni feciorii; unul necontenit strunea hăţurile şi celălalt cu biciul gonea telegarii. Iată cum am fost. Acuma celor tineri le e rândul să-nfrunte astfel de-ncercări. Jalni-că-i bătrâneţea! Şi eu, odinioară, m-aflam printre vitejii cei mai strălucitori. Dar haide, Ahile, slăveşte-ţi prietenul, prin jocurile-acestea! Darul ce mi l-ai dat cu drag eu îi primesc. Inima mea se bucură văzând că-ţi aminteşti de faptele-mi viteze şi că n-ai dat uitării cinstirea-mi cuvenită în oastea aheimii. Te ocrotească zeii!"
(651) Acestea i-au fost spusele; iară Peleidul se-ntoarce în mulţimea cetaşilor danai, după ce pân-la capăt i-a ascultat cuvintele.
Apoi el vesteşte răsplata dureroaselor înfruntări cu pumnii: aduce-n Adunare un catâr încăpăţânat, care greu de tot putea fi stăpânit, nedomolit sub jug, de şase ani ca vârstă; iar, pentru cel învins, o cupă cu-două-toarte; şi-n picioare rosteşte această cuvântare:
"- Atridule şi voi, ceilalţi ahei cu-frumoase-cnemide! Poftesc să dea lupta doi bărbaţi puternici pentru-aceste răsplăţi. Să se izbească-n-tre ei, ridicând pumnul sus. Cel ce-i hărăzit de-Apolo biruinţei, recunoscut de-ahei, acela va pleca ducând în cort catârul; cupa cu două toarte-i sortită biruitului."
(664) Astfel a grăit. Se ridică atunci un viteaz ales, foarte voinic la trup şi priceput în luptă, Epeios, vlăstar al lui Penopeus. El îşi pune mâna pe catârul încăpăţnat şi astfel vorbeşte:
"- Să vină mai aproape cel ce va dobândi cupa cu-două-toarte. Vă spun, aici, că nimeni - nici un alt aheu - nu va lua cu sine catârul răbdător, biruindu-mă-n luptă. Căci mă laud a fi cel mai priceput. Destul că-s mai prejos în toiul bătăliei. Unui singur om nu-i e la îndemână să se poată pricepe la toate-ndeletnicirile. Acestea îmi sunt vorbele şi se vor împlini. Izbindu-l pe-acela ce mi se-mpotriveşte, pielea i-o voi crăpa şi oasele zdrobi. Prietenii să-i fie aici prin apropiere, să scoată învinsul din mâinile mele."
(676) A spus şi cetaşii în jur stau acum tăcuţi, lipsiţi cu toţi de grai. Se ridică-atunci oşteanul Euryalos, asemenea zeilor, feciorul lui Mecis-teus, regele ce la rându-i era fiul lui Tâlaosvenit cândva la Theba, să
387
ia parte la jocuri ce-aveau loc în cinstea regelui Oedip cel răpus în luptă. El îi biruise pe cadmeii toţi. Feciorul lui Tydeus se îngrijeşte de Euryalos. Vrea să-l îmbărbăteze, dorind din toată inima biruinţa lui. îl încinge c-un brâu, îi dă apoi curele foarte bine tăiate, din pielea unui bou ce fusese crescut la câmp. După ce luptătorii brâul şi l-au încins, ei înaintează în mijlocul danailor. Faţă-n faţă ridica cumplitele lor mâini şi se năpustesc unu-mpotriva celuilalt. Pârâie groaznic fălcile şi de pe mădulare sudoarea şiroie. Slăvitul Epeios deodat-şi ia avântul, izbindu-l pe Euryalos puternic, în obraz, aproape de ureche. Omul aruncă-n juru-i privirea-i rătăcită; picoarele nu-l ţin şi iată-l prăbuşit. După cum uneori, la suflarea Zefirului, ţâşneşte peştele pe ierburile-aflate de-a lungul mărilor şi valul cel negru vine şi-l acoperă, tot astfel lovit saltă şi Euryalos. Dar Epeios, bărbatul cu inimă vitează, îl prinde în braţe şi de-ndată-l-ridică. Vitejii-nsoţitori pe loc îl înconjoară, du-cându-l apoi cu ei în Adunare. Picioarele-i se târăsc, scuipă un sânge gros şi capul i se clatină. Printre-ai săi ei îl aşează, lipsit de-orice simţire; apoi se-ndepărtează, după ce au luat cupa.
Feciorul lui Peleu, fără să piardă vremea, vesteşte - a treia oară -noile răsplăţi; şi le arată tuturor danailor. Ele sunt pregătite pentru jalnica trântă. Cel ce a biruit va primi un trepied făurit-pentru-flăcări, preţuit de ahei ca doisprezece boi. învinsului Ahile îi dăruie o femeie pricepută în toate, pe care cei de faţă o

preţuiseră la vreo patru boi. După aceea în picioare Ahile cuvântează:
"- Să vină aceia care-n astă întrecere îşi încearcă puterile." *(708)* A spus; şi de îndată se scoală avântatul Aias, fecior al lui Telamon, şi slăvitul Odiseu cel atât de iscusit. Şalele îşi încing, apoi înaintează în mijlocul cetaşilor şi se prind încleştaţi, cu braţele vân-joase. Par a fi căpriorii, potriviţi de-un dulgher vestit, la acoperişul u-nei case-nalte, spre a înfrunta năpraznicele vânturi. Gem spinările şi trosnesc sub mâinile care-mping şi strivesc. Le picură sudoarea! Multe umflături de sânge-mpurpurate se arată acum pe coaste şi pe umerii lor. Luptă să-nvingă, din ce în ce mai aprig, pentru trepiedul cel-bine-lucrat. Dar nu poate să-l doboare Odiseu la pământ pe fiul lui Telamon
388

şi nici Âias, la rându-i; atât îi ţine piept vânjosul Odiseu! Până în cele din urmă, şi-au pierdut răbdarea vitejii ahei, iar marele Aias, vlăstarul lui Telamon, îi spune celuilalt:
"Slăvite fecior al regelui Laertes, o multiscusite, ridică-mă ori eu te voi ridica. Ceea ce va fi să fie-n puterea Cronidului..."
Astfel a glăsuit şi încearcă să-l ridice. Dar Odiseu gândeşte la un şiretlic. Cu călcâiul izbeşte pe celălalt în dosul genunchiului şi-i îndoaie piciorul. Âias cade pe spate, iară Odiseu pe pieptu-i se prăvale. De astă dată oamenii, privind, se minunează. La rândul lui, atunci, slăvitul Odiseu cu-suflet-răbdător-ncearcă să-l ridice pe puternicul Aias. De-abia dacă-l clinteşte puţin de pe pământ. Din nou îi pune piedică încovoind genunchii-i; şi amândoi, deodată, căzut-au pe ţărână, unul lângă altul. Sunt întinaţi de colb. Pentru a treia oară, dintr-un salt iar se scoală, gata să se-ncaiere. Dar Ahile-i opreşte şi astfel le vorbeşte:
"- Nu vă mai repeziţi unu-mpotriva celuilalt, sleindu-vă puterile în cazna luptelor! Vă-mpărţiţi biruinţa! Luaţi-vă fiecare aceeaşi răsplată, şi porniţi înspre corturi. Lăsaţi pe alţi ahei să-şi încerce tăria."
A spus şi amândoi, însufleţiţi, ascultă. Colbul de pe trup şi l-au scuturat, îmbrăcându-şi tunica.
(740) Fără să mai întârzie, Ahile vesteşte acum alte răsplăţi, pentru fugă. Mai întâi un crater lucrat din argint, de şase măsuri, care prin frumuseţe le întrece pe toate, câte-n lume se află. Sidonienii iscusiţi l-au făurit cu grijă; iar, apoi, fenicienii - după ce l-au purtat pe apa-ntune-cată a nesfârşitei mări -, opriţi într-un liman, l-au dăruit lui Thoas. Până-n cele din urmă, întru răscumpărarea Priamidului Lycâon, feciorul lui Iâson, Euenos l-a dat viteazului Patroclos. în cinstea prietenului, îl dăruie Ahile celui care va fi cel mai sprinten la fugă. Cea de-a doua răsplată va fi un bou uriaş, înflorind în grăsime. Iară cel de-al treilea dobândi-va jumătate dintr-un talant de aur. Şi, în picioare, Ahile le vesteşte argienilor:
"- Să vină toţi acei care-n astă întrecere îşi vor vădi puterea."
(754) După aceste vorbe, se ridică feciorul regelui Oileus - Aias -şi cu Odiseu cel multiscusit; la urmă Antilbchos, feciorul lui Nestor,
389
dintre tinerii toţi cel mai iute la fugă. Se aşază la şir, iar ţinta le-o arată vajnicul Ahile. Când hotaru-i trecut, fuga lor se-nteţeşte. Repede se află Aias cel dintâi. După el, foarte aproape, aleargă Odiseu. După cum suveica este lângă sânul unei ţesătoare, când pentru-a trece firul de-a lungul urzelii trage spre sân suveica, tot atât de-aproape fuge şi Odiseu în spatele lui Aias. Picioarele-i păşesc pe urmele lui înainte ce praful să-i şteargă urmele pe drum. Divinul Odiseu suflarea şi-o revarsă pe creştetul fruntaşului, alergând cât îl ţine iuţeala picioarelor. Prin strigătele lor, aheii toţi îl sprijină în dorinţa lui de-a fi biruitor, şi-l îndeamnă să fugă mai repede ca vântul. Când de ţintă-i aproape, din inimă o roagă pe zeiţa Atena cu-privirea-de-fulger:

"- Ascultă-mă, zeiţă, şi-n bunătatea ta vino-mi în ajutor, să alerg cât mai repede."
(771) Astfel a rugat-o şi-Atena-l ascultă. îi sprinteneşte fuga, picioarele şi braţele. Atunci când se credea că va smulge răsplata, Âias cade-n ţărână. Atena-i pune piedică şi el lunecă-n locul unde e bălegarul mugitorilor boi, ucişi de Peleid, în cinstea lui Pâtroclos. Bălegarul îi intră în nas şi în gură, iar Odiseu slăvitul soseşte cel dintâi, dobândind trepiedul - în vreme ce viteazul fiu al lui Oileus capătă bou-n dar. Şi, pe când stătea acolo, în picioare, ţinând cu mâinile cornul boului ce-a fost cresut la ţară şi scuipând gunoiul, aste vorbe Âias le rosteşte aheilor:
"- Vai, cum a ştiut zeiţa să mă-mpiedice la ţintă să ajung! Mereu în ajutorul lui Odiseu soseşte, de parcă i-ar fi mamă şi-l sprijină în toate."
(784) A spus şi cei de faţă îl aud şi râd, bucuroşi cu toţii de hazul întâmplării. Antilochos primeşte ultima răsplată, cu zâmbetul pe buze, şi le spune-argienilor:
"- Ştiţi prea bine cu toţii, bunii mei prieteni, ce vreau să vă spun. Acum, ca şi altădată, zeii îi cinstesc mai curând pe cei vârstnici. Doar cu puţin mai mare e Âias decât mine, pe când Odiseu e încărcat de ani, dintr-un alt rând de oameni, cu toate că se spune că pentru un bătrân este destul de verde. Şi totuşi cât de greu pot să-l întreacă aheii, afară
de Ahile!"
390

Acestea i-au fost vorbele, slăvindu-l Antilochos pe sprintenul fecior al regelui Peleu. Ahile îi răspunde:
(795) "- N-ai rostit, Antilochos, lauda ta degeaba. îţi voi da ca răsplată încă o jumătate de talant de aur."
A spus şi i-o şi dă; iar celălalt primeşte cu mare bucurie. Acum, în Adunare, Peleidul aduce pavăza, coiful şi lancea cea lungă, smulse de Pâtroclos vestitului Sarpedon. Şi-n picioare rosteşte tuturor danailor:
"- Pentru aceste daruri poftesc să se-ntreacă încă doi luptători, cei mai destoinici, îmbrăcaţi în armură şi care - apucând arama ce-carnea-o-sfârtecă - se vor înfrunta în faţa argienilor. Cel ce va izbuti să atingă primul pielea celuilalt şi-l va fi străpuns, făcând să ţâşnească sângele cel negru, acela va primi acest pumnal din Tracia cu-ţinte-de-argint, frumosul pumnal pe care l-am smuls lui Asteropâios! Armele, amândoi le vor împărţi; apoi, vom întinde la corturi un praznic.
(811) A spus şi-atunci feciorul lui Telamon, marele Âias, se ridică în picioare. Se scoală şi feciorul vestitului Tydeus, puternicul Diomede. De îndată se înveşmânta în arme fiecare, departe de mulţime. Apoi, în Adunare s-au întors înfocaţi să se bată. Pornesc unul spre altul, zvâcnind priviri spăimoase. Şi aheii toţi sunt cuprinşi de mirare. De-ndată ce s-apropie, de trei ori se înfruntă. De trei ori avântaţi, pentru a se-ncleşta. Âias străpunge scutul cel-bine-rotunjit, fără ca lovitura să pătrundă în carnea, apărată de platoşă. La rândul său, Diomede încearcă ne-ncetat să-l rănească la gât cu arama-i tăioasă, trecând-o peste scutul cel atât de înalt. Dar îngroziţi aheii de soarta lui Âias, le cer să oprească lupta şi să ia fiecare jumătate din dar. îi dăruie Ahile odraslei lui Tydeus pumnalul, împreună cu teaca şi cu centironul cel-frumos-tăiat.
(826) Pune-apoi Ahile pe pământ un disc - turnătură de fier, care n-a fost lucrată. îl zvârlise odinioară vânjosul Eetion, dar slăvitul Ahile cu-mersul-avântat îi răpise viaţa. Iar el luase cu sine bulgărele de fier, ducându-l la corăbii, cu alte bogăţii. Aşadar, în picioare, el rosteşte argienilor:

(831) "- Să se ridice oamenii care vor să-şi încerce, şi-n această întrecere, puterile lor. Oricât ar fi de-ntinse mănoasele câmpuri ale biruitorului, din fierul acesta el se va folosi vreme de cinci ani. Păstorul său ori plugarul nu vor avea nevoie să-l caute-n cetate şi cu prisosinţă fierul le va ajunge."
(836) După aceste vorbe, se scoală-n Adunare cel mai aprig războinic, pe nume Polypoites, păstorul de oameni Leonteus cel-pe-măsura-zeilor, năvalnic şi vânjos, apoi Telemonidul şi zeiescul Epeios. Acum sunt rânduiţi. Epeios a luat discul, îl învârte vârtos şi-l azvârle apoi. Iar aheii toţi izbucnesc în râs. La rându-i, Leonteus - vlăstar al lui Ares - zvârle discul departe. Al treilea este Âias, feciorul lui Telamon. II aruncă şi el. Discul trece semnele celor doi dinainte. Dar când Polypoites îl prinde la rându-i, el biruie de-ndată pe toţi potrivnicii, arun-cându-l în zboru-i tot atât de departe, cât zvârle văcarul un toiag ce se-n-vârte în aer şi împrăştie vacile. Un strigăt se înalţă! Soţii lui Polypoites cu toţii se ridică, să ducă spre corăbii răsplata dobândită.
(850) Făgăduieşte-Ahile fier brumăriu arcaşilor, împărţit în două: de-o parte dăruieşte zece topoare, de alta încă zece cu două tăişuri. Apoi, sus pe catarg, leagă un porumbel - pe catargul unei năvi cu prora de azur, ce-i înfipt departe pe întinsul nisip. Sfiosul porumbel e legat de picior cu o sfoară subţire. Luându-l drept ţintă, Ahile le spune:
"- Cine-l va săgeta, acela va putea câştiga topoarele cu îndoit tăiş, iar cel ce nimereşte doar sfoara cu săgeata - mai mică-i dibăcia - va lua pe celelalte."
(859) Astfel a vorbit şi regele Teucros, vestit pentru tăria-i, cu minunatul Meriones, ales însoţitor al lui Idomeneu, de-ndată s-au sculat, într-un coif de aramă ei aruncă sorţii, iar apoi îi scutură. Teucros este acel ce trage mai întâi. **Fără** să stea pe gânduri, zvârle cu străşnicie sprintena săgeată. Dar nu-i făgăduise domnului arcaşilor, pentru o hecatombă, jertfa mieilor celor-întâi-născuţi. Pasărea n-o atinge, căci Phoibos Apollon nu-i îngăduie slava. Amarnica săgeată porneşte înspre sfoara ce-i ţine piciorul şi pe loc o retează. Coarda cade pe jos şi porumbelul, liber, înspre cer se înalţă - pe când argienii strigă. în gra-
392
bă, Meriones smulge de la Teucros arcul ce-l ţinea. De mult se pregătise având săgeata-n mână. Şi domnului arcaşilor îi juruie de-ndată să-i jertfească, pentru o hecatombă, mieii cei-întâi-născuţi. Sub nori, în înălţimi pasărea se roteşte. Dar a ţintit sub aripă şi trupu-i săgetat. Pasărea e străpunsă, iar săgeata cade în faţa lui Meriones. Sfiosul porumbel se-aşează pe catargul frumoasei corăbii cu-prora-de-azur, dar curând gâtu-i lunecă atârnându-i pe trup, iar stufoasele-i aripi cu-n-cetul se-nchid. Viaţa i se scurge, zburând din mădulare, şi pasărea cade departe de catarg. Miraţi, privesc argienii la cele petrecute. Meriones ia topoarele cu-două-tăişuri, pe când duce Teucros pe ale lui la corăbii.
(884) în cele din urmă Peleidul pune în mijlocul Adunării o lance cu-umbră-lungă şi, apoi, un cazan neîntinat-de-flăcări, preţuind cât un bou, cazan împodobit cu-ncrustături de flori. Zvârlitorii de suliţi deodată se ridică. Agamemnon Atridul, puternicul stăpân, şi Meriones slujitor al lui Idomeneu. Către amândoi Ahile cuvântează:
"- Te ştiu, o Agamemnon, că pe toţi îi întreci; la zvârlitul suliţei eşti cel mai priceput prin vânjoşia ta. Ia tu astă răsplată la corăbiile încăpătoare. Iar suliţa s-o dăm eroului Meriones, dacă inima-ţi vrea şi fiindcă eu te rog."
(895) A spus şi Agamemnon de-ndată încuviinţează. Ahile lui Meriones îi dă lancea de aramă, în vreme ce-Agamemnon dă crainicului Talthybios minunata-i răsplată.

CANTUL AL XXIV-LEA

întrecerea încetează; se răzleţesc ostăşii, pornind înspre corturi şi sprintenele corăbii, cu gândul doar la cină şi la tihnitul somn. Ahile plânge. E ros de amintirea viteazului Pâtroclos şi somnul - dulce somn ce-pe-toţi-îi-cuprinde - nu-l poate birui pe fiul lui Peleu. Viteazul se întoarce pe-o parte şi pe alta, trudit de amintirea bunului prieten, de aleasa-i vitejie, de firea-i bărbătească, de chinurile şi durerile încercate-mpreună pe câmpuri de luptă sau pe întinsa mare, înfruntând urgia apei înspumate. Şi plânge, amintindu-şi! Stă culcat pe o parte, cu pieptul la pământ, alteori pe spate; deseori se ridică, părăseşte culcuşul, pradă tulburării, rătăcind pe prundişul mării învolburate. La ora când zorile s-au ivit peste ape şi limanul lor, el îşi înhamă caii şi-l târăşte prin colb pe Hector Priamidul, legat strâns de chelnă. De trei ori aleargă în jurul mormântului durat lui Pâtroclos întru slava lui. Se-ntoarce în cort şi-l lasă pe troian cu faţa la pământ. Dar zeului Apolo îi e milă de Hector - fie doar şi un leş! - şi acoperă trupul, prăbuşit în ţărână, cu egida-i de aur, ca nu cumva să fie jupuit de piele. Şi astfel Ahile, stăpânit de ură, batjocoreşte leşul slăvitului Hector.
(23) Dar zeii din Olimp, văzându-l la pământ - prăvălit în ţărână -, se înduioşează şi-l îndeamnă pe ucigaşul lui Argos, pe dibaciul Her-mes, să nu-l lase în mâinile cumplitului Ahile. Cu toţii se-nvoiesc, în afară de Hera, zeul Poseidon şi Pâllas Athena cu-priviri-de-fulger, învrăjbiţi în suflet împotriva Ilionului, a regelui Priam şi-a norodului
394
său. Pricina era Paris; el înjosise zânele, alegând dintre toate, când la stână veniseră, pe zâna Afrodita, cea care-i dăruise amarnicul desfrâu. Dar când mijiră zorile pe întinsul pământ, pentru a douăsprezecea oară, Phoibos Apollon astfel a grăit:
(33) "- Pătimaşi şi cruzi, zei neînduraţi! Nu arse oare Hector, întru slăvirea voastră, coapse grase de boi şi coapse de capră fără vreun cusur? Iar voi nu-i ocrotiţi leşul pângărit, pentru ca soţia-i, cinstita lui mamă, Priam şi feciorii-i, întregul Illion să-l mai vadă odată şi să-l ardă pe rug, după datini străvechi! L-aţi ales pe Ahile, pe el l-aţi ajutat, pe el, pustiitorul, hain, necumpătat. Pe el, asemeni leului, rob al puterii sale, gata de-a se .zvârli să înşface o oaie din turma muritorilor. Neruşinat şi crud cum e sălbăticiunea, Ahile nu mai ştie ce poate fi ruşinea, care-i copleşeşte pe cei muritori, îndreptându-i totuşi. Fiecare om vede murind în preajma-i o fiinţă ce i-e dragă: un frate zămislit de acelaşi pântec, sau poate chiar un fiu. Mai apropiaţi sunt inimii decât este prietenul. Plâng cumplit şi jelesc, apoi uită durerea. Dăruit-au Moirele inimă răbdătoare sărmanilor oameni, şi harul de-a uita. Dar lui nu-i ajunge că l-a ucis pe Hector; îi târăşte leşul în jurul mormântului durat lui Pâtroclos! Nu e frumos, nici bine. Oricât ar fi Ahile viteaz între viteji, de noi să-i fie teamă şi el să se ferească de-a pângări ţărâna, lipsită de simţire, în ura-i fără frâu."
Aprinsă de mânie, Hera cu-albe-braţe astfel îi răspunde: *(56)* "- Pe potriva ta sunt aceste cuvinte, Phoibos Apollon cu-ar-cul-de-argint! Vrei să-l cinsteşti pe Hector la fel ca şi pe-Ahile? Primul e muritor, alăptat de-o femeie, celălalt este fiul nemuritoarei The-tis, crescută de mine. I-am dat-o lui Peleu, dintre toţi muritorii cel mai iubit de zei. Doar fost-am împreună la nunta lor poftiţi. Tu ospătai cu noi, atunci, Phoibos Apollon, ţinând cetera-n mână. Tu, prieten al mişeilor, nevrednic de crezare!"
(64) Atunci răspunde Zeus, stârnitorul furtunii, acestor cuvinte: " Nu te aprinde, Hera, împotriva zeilor. Ahile şi cu Hector nu vor avea parte de aceeaşi cinste. Dar Hector pentru noi, dintre toţi muritorii sfântului îlion, ne-a fost cel mai drag. Nu mi-a lăsat, vreodată,
395
altarul fără jertfe şi praznic, unde toţi au aceeaşi parte - atât de plăcute zeilor - şi nici fără prinosiri ori fumul grăsimilor, închinate nouă. Să nu ne-nchipuim că

vom răpi leşul fără ca Ahile să afle de îndată. întruna, zi şi noapte, maică-sa veghează şi-i gata să-l ajute. S-o chemăm, în grabă, vreunul dintre noi pe zeiţa Thetis; când va veni aici, îi vom împărtăşi înţeleptu-mi gând, prin care fiul ei primi-va multe daruri de la bătrânul Priam, de-i va da în schimb trupul neînsufleţit al viteazului Hector."
(77) Astfel a vorbit. Iar zeiţa Iris cu-pasul-vijeliei, se-nalţă-n văzduh vestea să i-o ducă. între Sâmos şi îmbros, stâncosul ostrov, a şi sărit în mare, iar apele întinse gem sub izbitură. Zâna se cufundă în abisul lor, asemenea plumbului ce-a fost prins de cornul unui bou -vieţuind pe câmpie - şi el coboară-n apă, ca s-aducă moartea peştilor mâncători de peşti. în peştera boltită o găseşte pe Thetis, în mijlocul surorilor, zeiţele mării, plângând amara soartă a fiului ei celui desăvârşit, sortit să moară tânăr în mănoasa Troadă, departe de pământul unde se născuse. Şi zeiţa Iris cu-mers-înaripat astfel îi grăieşte:
(88) "- Ridică-te Thetis! Eşti chemată de Zeus cu-gând-nepieritor."
Thetis îi răspunde:
"- Pentru ce mă cheamă prea înaltul Zeus? Mi-e greu şi mă sfiesc să m-apropiu de zei, când Soarta mă apasă. Dar dacă el mă cheamă, mă voi duce totuşi. Nu se cade cuvântul a i-l zădărnici."
(93) Astfel îi răspunde; şi slăvită zeiţă se înfăşoară în vălu-i, în cernitul văl, cel mai cernit din câte-au fost cândva purtate. A pornit la drum însoţită de Iris cu-mersu-naripat. în calea zeiţelor, marea se despică şi valul se închină; iar ele se înalţă până ajung la ţărm, de unde se avântă spre bolţile cereşti. Pe Zeus l-au găsit înconjurat de zei, preafericiţi de-a pururi. Thetis se aşază lângă Zeus Părintele, pe locul de unde Atena se scoală. Hera întinde o cupă, strălucitoare cupă, din aur lucrată; şi, cu vorbe bune, de îndată o întâmpină. Iar zeiţa Thetis, de cum a băut, dă cupa înapoi, în timp ce Zeus - Părintele zeilor şi Părinte al oamenilor - astfel îi vorbeşte:
396
(104) "- Ai venit totuşi, Thetis; şi ai urcat pe Olimp în pofida durerii ce sufletu-ţi cernit îndură cu greu. îţi cunosc suferinţa, o ştiu fără să-mi spui. Iată, vei afla pentru ce-ai fost chemată! Trecut-au nouă zile de când, printre zei, s-a ivit dezbinarea, din pricina lui Hector şi-a furiei lui Ahile, pustiitoare furie. Ucigaşul lui Argos, de noi e îndemnat să ia leşul lui Hector. Dar eu vreau şi mai sus să-l înalţ pe Ahile ca să-ţi pot arăta prietenia mea. Porneşte cât mai iute în tabăra aheilor, du-i poruncile mele şi spune-i că toţi zeii sunt supăraţi pe el, că sunt nemulţumiţi văzându-l pradă urii. De ce păstrează leşul alături de corabie şi nu-l dă înapoi? Vom putea şti, atunci, de i-e teamă de mine şi de se învoieşte să dea trupul lui Hector. Voi trimite de-ndată pe zeiţa Iris până-n sfântul îlion, să poată merge Priam să-şi răscumpere fiul, pornind înspre corăbii cu strălucite daruri, spre a îmblânzi inima cruntului Peleid."
(120) Astfel a grăit. Iar zeiţa Thetis îl ascultă supusă. Dintr-o săritură coboară pân-la cortul unde se află Ahile şi-l găseşte jelind moartea lui Pâtroclos. Prietenii, în jur, pregătesc degrabă masa dimineţii: un berbec lânos ce-a fost jertfit în cort. Vrednica lui mamă lângă el s-a-şază, îl mângâie cu mâna şi-l alintă cu vorba, rostindu-i toate numele:
(128) "- Câtă vreme, fiule, vrei să te mai chinui istovindu-ţi sufletul în gemete şi plânset, fără să-ţi aminteşti de masă şi culcuş? Ţi-ar alina durerea iubirea unei fete. Nu mai îmi este dat decât puţină vreme să te văd în viaţă. Strivitoarea ursită a Morţii te pândeşte. Ia aminte vorbele-mi: Zeus mă trimite să-ţi spun că dintre zei e cel mai supărat, văzându-te pradă cumplitei mânii. Ţii leşul lui Hector, şi nu-l dai înapoi? înapoiază trupul în schimbul multor daruri."
(138) Vitezul Ahile cu-pasul-avântat astfel îi răspunde:
"Aşa voi făptui, de-mi cere Olimpianul. Pe dată să-mi fie darurile trimise şi voi da înapoi leşul Priamidului, de porunceşte Zeus."

Şi-n mijlocul corăbiilor adunate pe ţărm, mama şi cu fiul rostesc pe îndelete înaripate vorbe, în vreme ce Cronidul a trimis pe Iris la străvechea cetate.
397
(144) "Porneşte la drum, sprintenă zeiţă, părăseşte Olimpul, ca să-mi duci porunca bătrânului Priam, în oraşul Troia. Spre corăbii să plece, să-şi răscumpere fiul, ducându-i lui Ahile nepreţuite daruri, să-i îm-bune inima. Să fie însoţit de un crainic mai bătrân să-i mâne catârii şi frumoasa căruţă, în care va aduce, în cetatea Ilionului, leşul Priamidu-lui, ucis de Peleid. Să nu se teamă-n suflet nici de rău, nici de moarte, îi vom da călăuză pe vestitul Hermes, ucigaşul lui Ârgos. Şi-n cort când va ajunge, nu-l va lovi Ahile. Va opri pe oricare ar îndrăzni s-o facă. El nu e nici smintit, nici prost, nici rătăcit pe căi nelegiuite; ci, cruţându-i viaţa, cu bunăvoinţă îi va împlini ruga."
(159) Acestea i-au fost vorbele. Şi zeiţa Iris cu-pasul-vijeliei porneşte spre cetate. în palat află doar planşete şi jale. Feciorii lui Priam stau în jurul părintelui şi lacrimile curg, udându-le veşmântul, iar în mijlocul lor vrednicul bătrân, ca într-un linţoliu, e înfăşurat în mantia de lână, iar pe capul său, încărcat de ani, se prelinge noroiul adunat de el, de mâinile sale, când s-a rostogolit în colbul ţărânii. Gem fiicele, nurorile de-atâţia morţi răpuşi de braţele aheilor. Vestitoarea Iris s-a oprit lângă Priam; şi îi spune în şoaptă, în timp ce bătrânului îi freamătă trupul:
(171) "- Linişteşte-ţi inima, vlăstar al lui Dârdanos, şi nu fii înfri-cat. Aduc cuvântul bun. N-am venit la tine să-ţi vestesc vreo răstrişte. Sunt trimisă de Zeus, ce asupra-ţi veghează şi se milostiveşte de durerea ta. îţi trimite poruncă, întru răscumpărarea slăvitului Hector, să pleci înspre corăbii, ducându-i lui Ahile nenumărate daruri, inima să-i îmbune. Să fii însoţit de-un crainic mai bătrân ce-ţi mână catârii şi frumoasa căruţă, în care vei aduce în cetatea Ilionului leşul Priamidului ce-a fost ucis de-Ahile. Să nu ai teamă-n suflet nici de rău, nici de moarte. Vei avea călăuză pe vestitul Hermes, ucigaşul lui Argos, şi-n cort când vei ajunge nu te va lovi Peleidul Ahile şi nu va-ngădui nimănui să o facă! El nu e smintit, nici prost, nici rătăcit pe căi nelegiuite. Ci, cruţându-ţi viaţa, cu bunăvoinţă îţi va îndeplini ruga."
(188) A spus; şi zeiţa Iris cu-pasul-avântat porneşte iar în zbor; şi Priam porunceşte feciorilor să-i aducă-o căruţă cu-roţile-frumoase, tra-
398
să de doi catâri. Era prins de ea un coş bine-mpletit. Apoi Priam coboară în cămara palatului, înaltă şi boltită, cu pereţii de cedru, ce-i plină de miresme şi unde-s adunate multe lucruri de preţ. O cheamă pe Hecâbe, soţia-i mult iubită, şi astfel grăieşte:
(194) "r Nefericită fiinţă, mi-a venit o solie de la Cronidul Zeus, spunându-mi să merg până la corăbii, ca să-mi răscumpăr fiul şi să-i duc lui Ahile multe daruri de preţ, menite să-l înduplece. Ce-ţi porunceşte inima? Pe mine mă îndeamnă s-o pornesc înspre năvi, să pătrund în mijlocul taberei ahee."
Astfel a vorbit. Şi Hecâbe răspunde, în hohote de plâns:
(201) "- Vai, cum ţi-a pierit vestita-nţelepciune, slăvită de străini şi de supuşii tăi! Vei fi vrând să te-ndrepţi singur spre corăbii, ca să-n-frunţi pe-un om ce ţi-a ucis feciorii, toţi mândri şi viteji? Ţi-e inima de fier. Dacă te va vedea în faţă acest om, lipsit de-orice credinţă, el nu te va cruţa. Mai bine, în palat şi departe de toţi, amarnica soartă a slăvitului Hector s-o plângem în această clipă. Ursita i-a fost toarsă, a-tunci când l-am născut - nemiloasă Ursită - să fie hrană câinilor, departe de părinţi, în puterea vrăjmaşului, o fiară blestemată căruia bucuroasă i-aş sfâşia ficatul, rupându-l cu dinţii. Doar atunci fiul meu, ucis ca un tâlhar, fi-va răzbunat, el, cel mai viteaz, luptând pentru troieni şi nevestele lor cu-brâurile-largi, înfruntând zilnic Moartea, făr-a-n-cerca să fugă."
(217) Atunci bătrânul Priam îi răspunde de-ndată:

"- Nu încerca Hecâbe să-mi întorci hotărârea, pentru că vreau să plec. Şi nu te-asemui, în palatul nostru, cu pasărea nefastă, vestitoare de rele. Nu te voi asculta! Dacă sfatul venea de la un muritor - un preot, un proroc tâlcuitor de jertfe -, nu-i arătam încredere. Bănuiam vreo capcană. Dar am văzut zeiţa şi i-am auzit vorba; iată de ce mă duc! Nu voi zădărnici cuvântul ei zeiesc, chiar de mi-e scris să mor, alături de corăbii, în tabăra aheilor; să fiu ucis de-Ahile, îmbrăţişându-mi fiul pentru ultima oară, potolindu-mi setea de plânset şi durere."
(228) Astfel a grăit, şi ridică de-ndată frumoasele capace. Alege din sipete douăsprezece văluri şi tot atâtea mantii, tot atâtea covoare şi
399
bucăţi mari de pânză - albe, strălucitoare, şi pieptare de lână. Cântăreşte apoi zece talanţi de aur, pe care-i ia cu el, dimpreună cu două tre-pieduri sclipitoare, patru căldări şi-o minunată cupă, primită-n amintire din partea unor traci, când fusese-n solie până în ţara lor. Bătrânul nu păstrează acest lucru de preţ, într-atât îşi doreşte răscumpărarea fiului. Troienii-s adunaţi în tinda palatului; dar cu vorbe aspre Priam îi alungă.
(239) "- Pieriţi din faţa mea, nemernicilor vrednici de ocară. Nu-i pricină de jale în locuinţa voastră? Veniţi în casa mea să-mi răscoliţi amarul? Nu vă ajunge chinul-hărăzit de Zeus - pe care-l îndur? Pe cel mai viteaz dintre feciorii mei să-l fi pierdut în luptă! Curând veţi înţelege nenorocirea Troiei. De Hector este mort, cine va mai opri năvălirea aheilor? Să-mi fie dat de zei să ajung la Hades, înainte ca ochii-mi să fi văzut cetatea năruită-n ţărână!"
(247) Astfel a vorbit. Şi-alungă cu toiagul pe toţi cei adunaţi. Din calea mâniei oamenii se feresc. Apoi se-nverşunează pe feciorii săi: pe Helenos, pe Paris, slăvitul Agâthon, pe Pămmon, Antiphonos, Deipho-bos şi Polites, precum şi pe Hippbthoos şi măritul Dios. Tuturor bătrânul le aruncă ocări dându-le porunci:
(253) "- Grăbiţi-vă, netrebnici de care mi-e ruşine! Mai bine mureaţi voi zdrobiţi lângă corăbii, decât să moară Hector. Nenorocirea mea nu mai cunoaşte margini. Am zămislit feciori destoinici şi viteji în ţara Troadei şi i-am pierdut pe toţi! Pe slăvitul Mestor, pe Troilus şi pe Hector, cel care printre oameni părea nemuritor, mai degrabă spiţă din neamuri zeieşti, decât fecior de oameni. Ares mi i-a zdrobit, lăsân-du-mi mincinoşii, nevolnicii, dansatorii. în isonul cântărilor, săltând izbesc pământul sau fură miei şi iezi din ţara lor străbună. în grabă rânduiţi căruţa şi aşezaţi în ea comorile alese. E timpul să plecăm."
(265) Astfel a grăit. Şi feciorii se tem de ocara bătrânului. Scot din grajd căruţa cu-roţile-frumoase, o căruţă nouă, trasă de catâri. Aşază pe deasupra coşul ce-i prins de chelnă; din cui jugul desprind - la mijloc gurguiat, înzestrat cu inele. Apoi aduc din grajd, o dată cu jugul, o lungă curea măsurând-nouă-coţi şi jugu-l pun în faţă, chiar la capătul
400

oiştei, aruncând belciugul pe deasupra cuiului. înnoadă de trei ori, în jurul gurguiului, cureaua cea lungă şi capetele trec pe dedesubtul lui. Apoi aduc din casă - punându-le-n căruţă - nesfârşite daruri, preţ al răscumpărării leşului lui Hector. înhamă catârii cu-zdravene-copite şi care-trudesc-sub-ham, dăruiţi lui Priam de către mysieni, şi-i aşază sub jug; el însuşi îi hrănise la ieslea cea-bine-şlefuită.
(281) în locuinţa-naltă, bătrânii amândoi - Priam şi cu crainicul -, adânciţi în gânduri, înhămau caii, când de ei s-apropie Hecâbe, regina, cu inima frântă. în mână ţine-o cupă, din aur lucrată şi plină cu vin dulce-precum-mierea. Nu voia să plece la drum fără să închine cucernice prinoase. Şi, în faţa carului, rostindu-i toate numele, astfel îi vorbeşte regelui Priam:
(287) "- Adu-i o prinosire Părintelui Zeus şi cere-i să te-ntorci din tabăra

vrăjmaşă, dacă inima ta te mână să porneşti fără să fi vrut eu. Şi roagă-l pe Cronidul împresurat-de-nori, ce de pe culmea Idei vede ţara Troadei, să trimită pajura vădindu-se la dreapta, dintre toate păsările cea mai dragă inimii sale şi cea mai îndrăzneaţă. Cu ochii tăi zărind-o, sufletu-ţi să se-ncreadă şi s-ajungi fără teamă, cu repezi telegari, până la corăbii. Iar dacă cumva Zeus cu-glasul-puternic nu te va fi vestit, nu voi fi eu aceea care să te îndemn spre corăbii duşmane, oricât ar fi de mare nerăbdarea ta."
Iar zeiescul Priam astfel îi răspunde:
(300) "— Fie-ţi femeie dorinţa îndeplinită. Să înălţăm braţele spre Zeus Părintele, cerând milostivire."
(302) Aşa grăi bătrânul. El porunceşte slugii să-i toarne peste mâini apă neîntinată. Se apropie roaba, ţinând deopotrivă ibricul şi ligheanul. Apoi, îşi spală mâinile şi ia de la Hecâbe cupa cea de aur, şi, stând în picioare în mijlocul curţii, după ce-mprăştie vinul, ruga şi-o înalţă:
(308) "- O tu, Părinte Zeus, stăpânitorul Idei, zeul cel mai mare, între toţi slăvit! îngăduie s-ajung în tabăra duşmană şi-n cortul lui A-hile să aflu îndurare şi prietenie. Pajura trimite-mi, vădindu-se la dreapta; dintre toate păsările cea mai dragă inimii tale şi cea mai îndrăznea-
401
ţă, zburând ca o săgeată. Şi ochii mei zărind-o, s-ajung fără de teama cu telegarii mei la năvile danae."
(314) Aceasta i-a fost ruga. Iar înţeleptul Zeus, de cum a auzit-o, pajura-i trimite, cea mai desăvârşită făptură-naripată, cumplitul vânător, cel numit "mohorâtul". Când se desfăşoară aripile lui, sunt tot atât de mari ca poarta înzestrată cu trainice zăvoare ce se deschide largă, pe-nalta încăpere a unui om bogat. S-a vădit la dreapta, zburând peste cetate. Se bucură cu toţii. Şi din nou sporesc nădejdile în inimi, văzând cum se înalţă.
(322) In car urcă bătrânul, mânându-şi telegarii dincolo de poartă şi de tinda cea răsunătoare. înaintea lui, înţeleptul Idâios mână cei doi catâri, care trag căruţa cea-cu-patru-roţi. în urma lui soseşte, străbătând oraşul în graba cea mai mare, perechea de sirepi ai bătrânului Priam, stârniţi de biciul lui. Ca şi cum pornea Moartea s-o întâmpine, îl urmează plângând toţi cei de acasă. Dar când carul lui Priam şi cel al lui Idaios, au părăsit oraşul şi-au intrat în câmpie, feciorii şi cu ginerii se întorc din drum în cetatea Troadei. Se văd doar călătorii înaintând pe câmp, iar Zeus îi zăreşte din înălţimi cereşti. Cuprins de-ndu-ioşare, când vede pe bătrân, de-ndată-şi cheamă fiul şi astfel îi grăieşte:
(334) "- O Hermes, ţie cel mai mult îţi place să le fii călăuză bieţilor muritori şi urechea să-ţi pleci, atunci când ei se roagă. îndrumă-l şi pe Priam până la corăbii; nici un fiu al Ahaiei să nu-l vadă, înainte ca el să fi ajuns la viteazul Ahile."
(339) Acestea i-au fost spusele; vestitorul Hermes, ucigaş al lui Argos, îi urmează porunca. în graba cea mai mare îşi prinde sandalele, cele fără de moarte şi cu-totul-de-aur, ce în bătaia vântului îl poartă peste mare şi peste pământ, nesfârşitul pământ. Apoi îşi ia vergeaua ce ştie să-nrobească ochii muritorilor ori să-i deschidă, atunci când ei adorm. Cu vergeaua în mână, ucigaşul-lui-Ârgos se-avântă departe. Şi-a sosit în Troada, aproape de Hellespont. El ia înfăţişarea unui tânăr de neam. Barba-i abia mijeşte şi e fermecător, în toată strălucirea tinereţii sale.
402
(349) Trecură călătorii de falnicul mormânt al regelui îlos, ca s-adape la râu catârii şi caii. Umbrele s-aştern, încetul cu-ncetul, pe pământul mănos. Şi crainicul zăreşte la mică depărtare pe vestitorul Hermes. Rosteşte către Priam:
"- Ia seama, Dardanide şi chibzuieşte bine! Văd în umbră un războinic, gata s-aducă Moartea. Mai bine să fugim, suindu-ne în care, ori să-i îmbrăţişăm,

rugători, genunchii, ca el să se îndure."
Astfel a grăit. Şi, răscolit de spaimă, bătrânul se cutremură. I se zbârleşte părul pe trupu-i obosit. S-a oprit, temător. Dar Binefăcătorul se-apropie de el cu multă vioiciune şi, prinzându-l de mână, de veşteji-ta-i mână, astfel îl întreabă:
(362) "- încotro, unchiaşule, mâni caii şi catârii, prin bezna sfintei nopţi, la orele târzii când toţi oamenii dorm? Cum oare nu te temi de ostile danae, de cruntul vrăjmaş din apropierea noastră? De te-ar zări vreunul înaintând prin noaptea ce cade atât de repede, şi ducând nepreţuite daruri, cum ai putea scăpa? Pierdut-ai tinereţea şi însoţitorul e şi el un bătrân. Cum v-aţi împotrivi întâiului duşman ce v-ar ieşi în cale? Eu nu-ţi fac nici un rău. Te-aş putea ocroti, atât de mult te-asemeni cu însuşi tatăl meu."
(372) Şi bătrânul Priam cel asemenea-zeilor, îi răspunde atunci: "E tocmai adevărul ceea ce ai rostit. Dar, şi de astă dată, un zeu asupra mea îşi întinde mâna binefăcătoare, de vreme ce tu, fiule, mi-ai ieşit în cale. Prielnică-ntâlnire! Un tânăr atât de chipeş, cu minte înţeleaptă, născut fără-ndoială din părinţi de neam."
(3 78) Vestitorul Hermes, ucigaş-al-lui-Argos, astfel îi grăieşte: "- Ţi-e vorba înţeleaptă, vrednice bătrân. Dar, haide, spune-mi care-i adevărul; vreau totul să ştiu! Duci această comoară într-o ţară străină, s-o păstrezi neatinsă? Sau părăsiţi cu toţii străvechiul Ilion, biruiţi de spaimă? S-a stins fiul tău Hector, viteaz între viteji, ce n-a fost niciodată mai prejos în luptă decât vrăjmaşii lui."
Iar bătrânul Priam, cel-asemenea-zeilor, astfel îi rosteşte: "- Cine eşti, viteazule, şi cine-ţi sunt părinţii? Ce frumos ai vorbit despre jalnica soartă a feciorului meu."
403
(389) Vestitorul Hermes, ucigaşul-lui-Argos, la rându-i grăieşte:
"- Mă ispiteşti bătrâne, când vorbeşti despre Hector. De câte ori privirea-mi nu l-a văzut în lupta ce-slăveşte-bărbaţii şi cum spre corăbii alunga pe anei, măcelărind pe mulţi - sfârtecându-le trupul cu arama lui tăioasă. Ahile ne oprea să pornim la lupte, în mânia sa. Sunt slujitorul lui. Aceeaşi corabie ne-a adus pe-amândoi. Sunt neam de myrmidon; tatăl mi-e Polyctor, în vârstă ca şi tine şi om cu avuţii. Mai are şase fii, iară eu sunt al şaptelea. Scuturarăm toţi sorţii şi eu am fost ales să urmez cetaşii slăvitului Ahile. Chiar în această clipă am părăsit corabia şi porneam spre câmpie; căci la ivirea zorilor, vor începe ar-gienii cumplita bătălie, împresurând cetatea, sătui să tot aştepte. Nici regii Ahaiei nu-şi mai pot stăpâni pofta de luptă."
(405) Slăvitul Priam spune, la rândul său:
"- Dacă eşti slujitor odraslei lui Peleu, împărtăşeşte-mi, rogu-te, întregul adevăr! Mai este fiul meu aproape de corăbii? Sau cruntul Pe-leid, unul câte unul, retează mădularele-i, lăsându-l pradă câinilor?
(410) Vestitului Hermes, ucigaşul-lui-Argos, atuncea îi răspunde:
"- Nici câinii, nici zburătoarele nu i-au sfâşiat trupul. Zace lângă corabie, la cortul lui Ahile. Douăsprezece aurore s-au ivit pe cer de când e-ntins acolo; carnea-i n-a putrezit şi viermii, care rod vitejii prăbuşiţi, n-au început să-l roadă. Zilnic, cu silnicie, Ahile îl târăşte -când zorii se ridică - în jurul mormântului prietenului drag; totuşi, nu l-a sluţit! De te vei apropia, tu singur ai să vezi că trupu-i este fraged; şi te vei minuna văzându-l neîntinat şi nepătat de sânge. Rănile-i s-au închis, unde a fost lovit, căci foarte mulţi războinici l-au izbit cu arama. Iată, dar, cum veghează zeii preafericiţi! Nespus le-a fost de drag Priamidul Hector."
(424) Acestea i-au fost vorbele şi vrednicul bătrân se bucură în suflet, şi îi grăieşte astfel:
"- Ce bine e, copile, s-aduci prinoase zeilor. Aşa mi-a fost feciorul, de am avut un fiu; nicicând el, în palat, nu i-a uitat pe zei. Şi iată de ce zeii pe el îl mai ţin

minte. Primeşte-atunci în dar meşteşugită cupă şi-n-
404
drumă paşii mei, să pot ajunge astfel, sub ocrotirea ta, la cortul lui Ahile, de zeii mi-o îngăduie."
(432) Vestitorul Hermes, ucigaşul-lui-Ârgos, de-ndată îi răspunde: "- Mă ispiteşti bătrâne, pentru că sunt prea tânăr; dar vorbeşti în zadar! Nu voi pleca urechea ispitirilor tale şi nu voi primi daruri, lip-sindu-l pe Ahile, căruia i se cuvin. Mă tem şi mi-e ruşine să iau ce e al lui. S-ar putea cândva să mă căiesc amarnic. Dar eu nu stau pe gânduri: te voi călăuzi, şi chiar cu multă grijă, fie şi pân-la Ârgos, de ne-ar purta corabia, sau de-am merge pe jos. Şi nimeni n-ar putea, nesocotind puterea-mi, să se-atingă de tine."
(440) Acestea le rosteşte Binefăcătorul; şi, dintr-o săritură, el se suie în car. Apucă de-ndată hăţurile şi biciul, trezindu-le avântul catârilor şi cailor. Se află acum la zidurile şi şanţul ocrotitor al năvilor ahee, unde tocmai străjerii cina şi-o pregăteau. Dar vestitorul Hermes revarsă asupra lor întremătorul somn; apoi, deschide poarta şi-mpinge zăvorul şi, astfel, intră Priam cu căruţa-ncarcată de daruri strălucite. Au ajuns, în sfârşit, la cortul lui Ahile - durat de myrmidoni, pentru regele lor, din brazii cei înalţi şi-acoperit de trestii adunate din baltă, înfipseseră ei pari deşi în jurul lui şi croiseră astfel o curte foarte mare. Un singur zăvor, din trunchiul unui brad, fereca poarta-naltă; un zăvor uriaş pe care trei ahei abia pot să-l închidă, pe când singur Ahile e-n stare să-l mişte! îl deschide Hermes, ca să intre Priam cu slăvitele daruri, menite Peleidului cu-mersul-avântat. Apoi, sărind din caru-i, astfel îi grăieşte:
(460) "- Bătrâne, află că-n ajutorul tău un zeu veni la tine. Eu sunt Nemuritor. Sunt Hermes Vestitorul! Părintele Zeus spre tine m-a pornit să-ţi fiu călăuză. Acum eu voi pleca îndărăt în Olimp. Nu mă-nfă-ţişez privirii lui Ahile. Ca un Nemuritor să-şi arate făţiş bunăvoinţa lui către un muritor, nu se cade în lume. Tu intră şi sărută genunchii plecat şi roagă-l amintindu-i de tatăl său şi mama-i cu-pletele-bogate, precum şi de fiu, inima să i-o mişti."
Astfel a vorbit. Şi Hermes se întoarse spre înaltul Olimp. Iară Priam sare din caru-i pe pământ. L-a lăsat pe Idâios să-i ţie în frâu
405
catârii, precum şi telegarii. S-a îndreptat bătrânul spre cortul lui Ahile cel-îndrăgit-de-Zeus şi l-a găsit acolo, unde sta aşezat. Tovarăşii-i şedeau puţin mai la o parte. Doar doi erau în preajmă-i, ca să-l poată sluji: eroul Automedon şi vlăstarul lui Ares ce se numea Alcimos. Sfârşise tocmai masa. Băuse şi mâncase; bucatele se-aflau încă în faţa lui, când, nevăzut de nimeni, intră marele Priam. Se-apropie de-Ahile, în faţă-i se opreşte, genunchii-mbrăţişează şi îi sărută mâinile, uciga-şele-i mâini, ce-i lovise de moarte aţâţi feciori destoinici. Deseori se întâmplă că un om, orbit de patimi, ajunge ucigaş în ţara-i strămoşească şi fuge, urgisit, pe pământ străin; de, cumva, intră-n casa unui om avut,i de-ndată ce-l zăresc rămân uimiţi cu toţii; uimit e şi Ahile văzându-l pe bătrân, cel-asemenea-zeilor, uimiţi sunt cei de faţă, pri-vindu-se între ei! Atunci Priam smerit îi spune Peleidului:
(486) "- Aminteşte-ţi, Ahile, asemenea zeilor de părintele tău, cel de-o seamă cu mine, pe pragu-ntunecat al anilor din urmă! S-ar putea ca vecinii să-i facă viaţa un chin, şi-n deznădejdea lui nimeni să nu-l ajute! Dar el, cel puţin, când ştie că eşti viu, inima i se bucură şi speră-n orice clipă să te vadă întors în ţara Troadei. Pe când mie mi-e dat să fiu pradă durerii. Am adus pe lume atâţia feciori destoinici în largul Ilion, dar socot acum că i-am pierdut pe toţi. Când veniră aheii aveam cincizeci de fii. Dintr-un pântec născuţi erau nouăsprezece, ceilalţi zămisliţi de femei aflate în palatul meu. Celor mai mulţi Ares le-a zdrobit genunchii. Dar îl aveam pe el, cel ales între toţi, pe el ocrotitorul cetăţii şi-al norodului; tu l-ai ucis, Ahile, pe Hector, fiul meu! Am venit pân-aici să-i răscumpăr leşul, şi-am adus pentru el daruri nesfârşite. Teme-te de zei, fecior al

lui Peleu, şi-amintindu-ţi de părintele tău - ai milă de mine. Mi-e soarta mult mai jalnică decât e soarta lui. Am cutezat să fac ce nici un muritor n-a făptuit vreodată. Buzele mi-am întins spre mâinile ucigaşe ce fiii mi-au ucis!"

1. La grecii vechi, străinii - lipsiţi de orice drepturi - aveau nevoie de protecţia unui om avut.

406

(507) Acestea i-au fost spusele. Lui Ahile-i trezeşte dorinţa de a-l plânge pe bătrânul Peleu. îl prinde de mână şi-l depărtează uşor pe regele Priam. Amândoi şi-amintesc. Prăbuşit la pământ, în faţa lui Ahile, cu mare deznădejde, plânge bătrânul soarta viteazului Hector, iar Ahile plânge soarta părintelui cel aflat departe - uneori pe Patro-clos - şi gemete se-nalţă pretutindeni în jur. Când setea de a plânge, din adânc izvorâtă, venind din mădularele şi din pântecul său, şi-a potolit, Ahile, de pe scaun sare-n grabă şi, tulburat în suflet, pe Priam îl ridică. Priveşte barba-i albă şi pletele-i cărunte, şi de-ndată rosteşte înaripate vorbe:

(51S) "- Sărmane, îndurat-ai atâtea suferinţi! Cum de-ai venit singur până la corăbii, ca să mă înfrunţi, neînsoţit de nimeni, pe mine, pe acela ce fiii ţi-a zdrobit, aleşi între aleşi? Ţi-e inima de fier! Hai, vino lângă mine, aşază-te pe scaun. Oricât ne-ar chinui părerile de rău, să îngropăm durerea în sufletele noastre. Zadarnice-s jălaniile ce inima îngheaţă. Iată amara soartă ce-a fost toarsă de zei bieţilor muritori. Robiţi doar necazurilor! în vreme ce-n Olimp zeii de-a pururi vii sunt fără nici o grijă. Pe pragul palatului lui Zeus se află două chiupuri înfipte în pământ. în primul sunt durerile, în celălalt norocul. Acel căruia Zeus îi amestecă darurile cunoaşte acum Norocul şi mâine Nenorocul. Dar acel hărăzit să-ndure doar necazuri sortit e umilinţei. O foame sălbatică îl va prigoni pe întregul pământ - rătăcind hulit de oameni şi de zei. Astfel lui Peleu, de când el s-a născut, strălucite daruri i-au fost date de Zeus, mai presus decât toţi în noroc şi-avuţii! El era domn peste myrmidoni şi, deşi n-a fost decât un muritor, zeii îi dăruiseră o soţie zeiţă. Dar zeii ceilalţi i-au căşunat amaruri; n-au născut în palat mulţi feciori voinici, meniţi să domnească. Ci au zămislit un fiu, un singur fiu, blestemat să piară-n floarea tinereţii. Acum eu nu mai sunt alături de el, să-i alin bătrâneţile. Am rămas în Troada, departe de casă, să fiu prilej de ură şi zile-ndurerate şi ţie şi copiilor. Despre tine, bătrâne, am aflat c-odinioară fuseseşi fericit; căci în întreg ţinutul pe care-l mărginesc pământurile din Lesbos - moşia lui Măcar - şi mai departe Phrygia şi-ntinsul Hellespont pe toţi îi întreceai prin bogăţii şi

407

fii. Dar de când zei cereşti au stârnit urgia împotriva ta, în jurul cetăţii n-ai mai cunoscut decât măcel şi lupte. îndură-ţi soarta grea şi nu te mai jeli. Potoleşte-ţi durerea, nu-l mai plânge pe Hector, e fără nici un rost! Căci lacrimile tale nu-l vor înturna din nou printre cei vii. Ar putea să-ţi aducă amar de noi necazuri."

(552) îi răspunde Priam:

"- Nu-mi cere să rămân aşezat pe scaun, câtă vreme Hector zace părăsit la corturile tale. Dă-mi-l cât mai degrabă, ca ochii mei să-l vadă. Primeşte-mi toate darurile pe care le-am adus. Bucură-te de ele, ducându-le acasă, pe pământul străbun - dacă inima ta, fără să se-n-doiască, m-a lăsat în viaţă şi mi-a îngăduit să mai pot privi lumina soarelui."

(559) Dar, cu priviri piezişe, slăvitul Ahile cu-pasul-avântat se-ndreaptă înspre Priam:

"- încetează bătrâne! Nu cumva să mă-nfurii! îmi stă şi mie în gând să-ţi dau leşul lui Hector. Veni o vestitoare, trimisă de Zeus; era chiar maica mea cea care m-a născut, Thetis, fiica bătrânului din străfundul mării! Iar mintea mea mi-o spune - nu cred că mă înşel - că doar vrerea unui zeu te-a putut aduce până la corăbii. Nici un muritor, chiar tânăr plin de vlagă, n-ar fi îndrăznit să înfrunte în

noapte tabăra danailor. N-ar fi putut trece peste veghea străjerilor şi nici să poată împinge zăvorul de la poartă. Să nu-mi stârneşti mânia! Nu-mi răscoli sufletul, destul de-ndurerat, ca nu cumva, bătrâne, aici, în cortul meu, cu toate c-ai venit smerit în faţa mea, să nu te mai cruţ, sfidându-l pe Zeus."
(571) Acestea i-au fost spusele. Bătrânul se temu, dându-i ascultare. Ca un leu Ahile sare din cort afară. El nu porneşte singur, ci doi slujitori merg în urma lui: Automedon şi Alcimos, pe care Ahile îl cinstea cel mai mult, după ce murise vajnicul Pâtroclos. Aceştia au scos caii şi catârii de sub jug, poftindu-l pe crainic, vestitorul Idâios, să intre în casă. îl aşază pe scaun. Şi scot din căruţa cu-roţile-frumoase îmbelşugate daruri, preţul răscumpărării pentru leşul lui Hector. Lăsară două mantii şi-o tunică scumpă, ca trupul lui Hector să fie-nveş-
408
mântat, când ei îl vor fi dat ca să-l ducă acasă. Ahile porunceşte roabelor să-l spele şi să-l ungă, ţinându-l mai departe, ferit de privirea bătrânului Priam, ca nu cumva priveliştea să-i tulbure sufletul stârnindu-l la mânie, iar Ahile - la rându-i - înrobit de furii, să-l ucidă pe Priam, călcând astfel porunca ce i-o dăduse Zeus. După ce roabele trupul l-au spălat, frecându-l cu ulei, l-au înveşmântat în tunică şi-n frumoasa mantie. Ahile, el însuşi, îl ridică pe braţe şi-l aşază pe pat. Iar însoţitorii îl urcă în căruţa cea-frumos-lucrată. Atunci geme Ahile şi-l cheatnă pe Pâtroclos:
(592) "- Nu te mânia, Pâtroclos, dacă vei afla în adâncul lui Hades că l-am dat pe Hector părintelui său. Căci darurile lui nu-s de dispreţuit. Şi îţi voi da şi ţie partea cuvenită."
(596) Astfel a vorbit slăvitul Ahile; şi intră iar în cort, se aşază pe jilţul meşteşugit lucrat, aflat lângă perete şi îi spune lui Priam:
"- Ţi l-am înapoiat, aşa cum ai dorit, pe Hector, fiul tău. Este întins pe pat. Mâine în zori de zi îl vei putea vedea, luând leşul cu tine. Să ne gândim că sosi timpul cinei. însăşi Niobe cea-cu-frumoase-plete s-a gândit la mâncare, cu toate că pierduse - în palatul ei - doisprezece copii: şase fii, şase fiice, în floarea tinereţii! Doborâţi de Apolo fuseseră feciorii - cu arcu-i de argint -, mâniat pe Niobe, în timp ce fiicele-i fuseseră ucise de zeiţa Artemis, pentru că-ndrăzniseră s-o înfrunte pe Leto. Zămislise zeiţa numai doi copii, iară Niobe adusese pe lume vlă-stare-atât de multe! Nouă zile de-a rândul zăcură-nsângeraţi, căci nu se mai afla vreun suflet să-i îngroape. Prefăcuse Cronidul în stane de piatră toţi oamenii din jur. Dar în a zecea zi s-au învoit chiar zeii locuitori ai Cerului ca să-i înmormânteze. Şi atunci Niobe se gândi să mănânce, după ce plânsese până la istovire. Ea era printre stânci, deasupra lui Sipylos, cu piscuri singuratice, unde - aşa se spune - pe malul lui Acheloos zburda şi îşi au culcuşul slăvitele nimfe. în aceste locuri îşi rumegă durerea cea trimisă de zei, frumoasa Niobe, prefăcută în piatră. Să ne gândim la cină, o vrednice bătrân! Vei plânge mai târziu pe fiul tău ucis, după ce în îlion te vei fi întors. Acolo multe lacrimi vor curge pentru Hector."
409

(621) Acestea i-au fost vorbele; şi slăvitul Ahile cu-mersul-avântat prinde, de-ndată, oaia cea albă şi pe loc o înjunghie. Tovarăşii o jupoaie şi-apoi o pregătesc, aşa cum se cuvine, tăind bucăţile cu mul-tă-ndemânare. Bucăţile se frig, înfipte în frigări, şi cu multă grijă carnea se rumeneşte; apoi se scot frigările din arzătoarele flăcări. în vreme ce Automedon ia pâinea şi-o împarte în frumoase panere, Ahile-m-parte carnea. Bucatele-s aduse, întind cu toţii mâinile; şi, când setea şi foamea le-au fost potolite, feciorul lui Dârdanos, privindu-l pe Ahile, se minunează-n sinea-i. Ce frumos şi ce falnic! S-ar părea că-i un zeu. Şi Ahile, privindu-l pe Priam Dardanidul, măsoară măreţia-i şi vorba înţeleaptă. După ce s-au privit îndelung amândoi, primul vorbeşte Priam cel-asemenea-zeilor:

(635) "- îngăduie-mi curând un pat la îndemână, o vlăstar al lui Zeus! Amândoi să găsim farmecul odihnei. Din ziua-n care fiu-meu viaţa şi-a pierdut-o, zdrobită de tine, n-am putut închide pleoapa-mi obosită şi am gemut mereu, sfâşiat de durere. în curtea casei mele, mă rostogoleam în glod şi murdării. De abia în astă seară m-am atins de bucate; şi vinul roş-ca-flacăra mi-a trecut prin gâtlej; nimic n-am dus la gură pân-am venit aici!"
(643) Astfel a grăit. Ahile porunceşte ca roabele s-aştearnă în tindă două paturi, cu perine de purpură, velinţe minunate, iar deasupra lor -pentru cei ce se culcă - mantii calde de lână. Femeile, pe dată, ţinând câte o torţă, au ieşit din sală, şi-n grabă aştern culcuşul. Atunci rosteşte Ahile cu-pasul-avântat şăgalnice cuvinte:
(650) "- Mai bine să te culci afară, bătrâne! Mi-e teamă ca un aheu, dintre sfetnicii noştri, venind până la mine, în noaptea-ntuneca-tă, - după şartul strămoşilor, pentru a chibzui -, nu cumva să te vadă. Ar merge de îndată până la Agamemnon să-i spună ce-a văzut şi ar întârzia astfel răscumpărarea leşului. Dar spune-mi desluşit, câte zile doreşti pentru îngropăciunea slăvitului Hector? în timpul sorocit, voi rămânea aici, oprind oastea să lupte."
(659) Iar bătrânul Priam cel-asemenea-zeilor astfel îi răspunde:
410
J
"- Mă vei îndatora, alinându-mi durerea, de cumva îngădui s-aduc la-ndeplinire, pentru slăvitul Hector, datina-ngropăciunii. Ştii cât de strâmtoraţi suntem toţi în cetate, drumul este lung, pădurea e departe, iar troienii se tem... Ne-ar trebui nouă zile, ca să-l plângem pe Hector în sala palatului. Iar, în a zecea zi îl vom îngropa; şi după ce norodul se va fi aşezat la ospăţul de doliu, în cea de-a unsprezecea îi vom dura mormânt. Apoi, de e nevoie, vom reîncepe lupta în a douăsprezecea zi." *(668)* Slăvitul Ahile cu-pasul-avântat îi răspunde atunci: "- Să fie cum doreşti! Voi pune capăt luptelor atât cât mi-ai cerut." După aceste vorbe, îi prinde mâna dreaptă, la încheietură, în semn

T. că nu-i temei în suflet să se teamă. în tindă apoi - curând - au ador-, mit, şi crainicul şi Priam, adânciţi în gânduri înţelepte. Ahile a adormit ₁₁Vîn ungherul din fund al cortului său trainic. Alături se culcă fata Bri- seis cu-obrajii-frumoşi.
(677) Zeii şi luptătorii au adormit şi ei, în noaptea-ntunecată, învinşi de-un somn plăcut. Doar Hermes nu se bucură de somnu-ntre-mător. în inima lui, cugetă cum să-ndrume departe pe regele Priam, ferindu-l de corăbii şi de privirile celor ce porţile păzesc. Se-nalţă peste fruntea-i şi astfel îi vorbeşte:
(683) "- Cum de nu te temi de puterea vrăjmaşilor şi dormi aici în pace, doar pentru că Ahile astăzi te-a cruţat? Ţi-ai răscumpărat fiul în schimbul multor daruri; dar pentru tine-n viaţă fiii tăi din cetate de trei ori pe-atât vor trebui să plătească, de cumva Agamemnon te găseşte aici sau oricare aheu!"
(689) Acestea i-au fost spusele şi, speriat, bătrânul îşi trezeşte crainicul. Hermes le înjugă catârii şi telegarii; grăbiţi, pornesc prin tabără şi nimenea nu-i vede. De cum ajung la vadul falnicului Xânthos cu-n-vârtejite-unde - coborâtor din Zeus -, Hermes se întoarce pe înaltul Olimp, iar zorii dimineţii cu-văluri-de şofran se răsfrâng deasupra întregului pământ. Cei doi, în plâns şi jale, îşi îndreaptă caii către cetatea Troiei, în vreme ce catârii poartă leşul lui Hector. Nu i-au recunoscut bărbaţii, nici femeile cu-brâurile-frumoase, afară de Cassândra, asemenea Afroditei cu-totul-de-aur. Urcată pe Acropolă, îşi zăreşte tatăl
411

stând pe car în picioare şi pe destoinicul crainic, vestitorul cetăţii. L-a zărit şi pe Hector, tras de catâri, cu trupu-i lungit pe-un pat. Cassândra geme atunci, strigând prin cetate:
(704) "- Troieni şi troiene! Veniţi ca să-l vedeţi pe Hector Priami-dul; veniţi, de vreodată - când se-ntorcea teafăr - l-aţi întâmpinat cu bucuria-n suflet, pe cel care a fost mândria cetăţii şi-a întregului norod."
(707) Aşa vorbi Cassândra; şi nici un om atunci, bărbat ori femeie, nu rămâne-n cetate! O cumplită durere cuprinde pe troieni. In apropierea porţilor, ei merg să întâmpine pe cel care aducea trupul. Mai întâi, soţia şi slăvita-i mamă îşi smulg pletele lungi, se-azvârl pe căruţă şi-ating capul lui Hector. Mulţimea de troieni, plângând, îi înconjoară. Atunci, întreaga zi până la asfinţit, ei l-ar fi plâns amarnic, jelind în faţa porţilor, dacă - de pe car - n-ar fi rostit bătrânul cuvintele acestea:
(716) "- Lăsaţi drum catârilor. Vă veţi fi săturat de gemete şi plân-set, după ce îl voi duce pe Hector în palat!"
Astfel a grăit; şi toţi se-ndepărtează, lăsând carul să treacă. L-au a-dus pe Hector în frumoasa lui casă, apoi l-au aşezat pe un pat strunjit; iar alături de el, cântăreţii iau loc şi-ncepe tânguitul. Troienii îngână cântecul şi le răspund femeile, prin geamăt şi suspine. Face semn An-dromaca cea-cu-albele-braţe, ca să-nceapă femeile bocetul de moarte, ţinând capul lui Hector între mâinile ei:
(725) "- Părăsit-ai viaţa, pierind în floarea vârstei, ca văduvă să fiu în palatul tău. Copilul abia gângură - copilul adus pe lume de noi, nefericiţii! Nu cred ca el s-ajungă anii tinereţii, căci pân-atunci oraşul va fi pustiit, de nu mai eşti în viaţă tu, ce apărai Troia şi ştiai să veghezi la ocrotirea noastră! Tu, scut al nevestelor celor credincioase, al fragezilor prunci! Vor fi duse curând, pe năvile-arcuite, şi-mpreună cu ele voi fi şi eu robită. Iar tu, copile drag, mă vei urma trudind, rob al unui stăpân neîndurător şi rău. Ori, poate, un aheu te va azvârli din înaltul cetăţii - ce groaznică ursită -, mâniat pe tatăl tău ce i-a ucis un frate, tatăl ori chiar fiul. Aţâţi ahei căzură sub braţul lui puternic şi au muşcat ţărâna întinsului pământ. Vai, nu era nici blând şi nici îndură-

tor părintele tău, în vâltoarea luptelor ce-sunt-izvor-de-lacrimi! Iată de ce-l plânge norodul şi cetatea. Cât plânset şi ce jale îndurară părinţii, o slăvite Hector! Iar mie mi-ai lăsat blestemul suferinţei. înainte de moarte tu nu mi-ai întins braţele de pe culcuşul tău, şi n-ai rostit cuvinte cu tainic înţeles, ce nu le-aş fi uitat, păstrându-le în suflet - în nopţile durerii şi la lumina zilei -, vărsând amare lacrimi."
(746) Plângând, Andromaca astfel a vorbit. Şi îi răspund femeile cu geamăt şi suspine. La rândul ei, Hecabe dă semn că va începe un
bocet lung şi greu:
"- Hector, tu - dintre toţi - mai drag inimii mele! Chiar viu te iubeau zeii, şi acum îţi poartă grija, când ţi-a bătut sorocul cruntului sfârşit. Pe ceilalţi feciori, Ahile mi i-a vândut dincolo de întinsul mării nesfârşite - la Samos, la Imbros ori la ostrovul Lemnos cel fumegător. Dar, după ce ţi-a smuls cu tăişul aramei viaţa ta, o Hector, cum te-a târât apoi în jurul mormântului viteazului Patroclos, cel de tine ucis... Viaţa nu i-a dat-o, cu fapta-i, înapoi. Şi - totuşi - lângă mine, în locuinţa ta, întins pe patul meu, proaspăt aşa cum este rouă dimineţii, s-ar părea că Moartea te-a luat abia acum, şi că zeul Apolo cu-arcul-de-ar-gint te-ar fi sortit pieirii cu blândele-i săgeţi."
(760) Aşa grăi Hecabe; şi lacrimile-i curg, stârnind prin glasul ei bocet sfâşietor. La rândul ei, Helena dă semn să-nceapă bocetul:
"- O tu, slăvite Hector, între toţi cumnaţii mai drag inimii mele! Soţul mi-e Alexandros cel-adoima-zeilor, bărbatul care, vai! m-a adus la Troia. De, mai înainte, Moartea m-ar fi luat! Sunt douăzeci de ani de când plecai din ţară, ca s-

ajung aici, şi nu mi-ai spus nicicând un cuvânt de ocara sau o vorbă amară. Dimpotrivă, în palat, de altul mă mustra, unul dintre cumnaţi, vreo soră sau nevastă de-a lor, fie chiar soacra mea (căci socrul meu a fost ca un tată cu mine), tu ştiai să-l îndupleci, prin sfaturi înţelepte, şi blândele-ţi vorbe. lata de ce acum îmi plâng nefericirea, cum şi pe-a ta o plâng! De-aici înainte nimeni nu-mi va vădi bunătate şi dragoste, în întinsa Troadă, unde toţi mă urase, îngroziţi de mine!"
413
(776) Aşa grăi Helena şi răspundea mulţimea, nesfârşita mulţime, jelindu-l pe Hector; atunci bătrânul Priam norodului vorbeşte:
"- Duceţi-vă, troieni, şi-aduceţi în cetate lemne din pădure. în i-nimi nu vă temeţi de-o capcană vicleană din partea argienilor; căci mi-a făgăduit Ahile cel viteaz, când m-a lăsat să plec de la negrele năvi, că nu va săvârşi nici o faptă războinică împotriva noastră, înainte să răsară a douăsprezecea oară zorile de aur."
Acestea i-au fost spusele; şi ei înjugă boii şi catârii la care; fără-n-târziere, oamenii se-adună înaintea cetăţii. Timp de nouă zile, strâng grămezi de lemne. Iar când Aurora se iveşte din nou pentru a zecea oară, strălucind pe cer pentru muritori, al Morţii alai porneşte îndurerat, din casa lui Hector - cutezătorul Hector! Plângând, ei îl aşază în vârful rugului, şi focul îl aprind.
(788) Când fiica dimineţii, Aurora cu-degete-trandafirii, se iveşte pe boltă, o mare mulţime a-nconjurat rugul şi cu toţii pornesc să stingă vâlvătaia cu vinul purpuriu, pretutindeni unde se răspândise focul. Iar fraţii şi prietenii, plângând, adună oasele, în timp ce lacrimi grele curg pe obrajii lor. Ii pun osemintele - albele-i oseminte - într-o urnă din aur, ce e acoperită cu ţesături de purpură, ca vălul de subţiri. în grabă o aşază în fundul unei gropi şi aştern, pe deasupra, un strat de bolovani, strânşi unul lângă altul; şi, repede, împrăştie ţărâna pe mormânt, în jur pun străji de veghe, de cumva aheii cu-frumoase-cnemide ar vrea să dea năvală, mai înainte de-a se fi împlinit ziua sorocită. Şi, după ce pământul îi înalţă mormânt, oamenii se întorc înapoi în cetate, unde, adunaţi după vechea datină, ospătează cu toţii, întru slăvirea mortului, în lăcaşul lui Priam coborâtor-din-Zeus.
(804) Astfel cinstitu-s-a leşul Priamidului Hector cel-strunitor-de-cai.

INDICE

ABANŢJ: Aristotel - în *Geografia* lui Strabon (X,l,3) - pretinde că sunt o populaţie de origine tracă. Au fost cei mai vechi locuitori ai insulei Eubeea, descinzând din eroul Chalcodon, despre care pomeneşte Euripide *(Ion,* 59), aşadar Chal-codontiâzi, după numele părintelui lui Elephenor, acesta din urmă aliat al a-heilor (ucis de troianul Agenor) - *Iliada,* II, 541 şi IV, 464.
ABARBAREEA: o nimfă, mama eroilor troieni Âisepos şi Pedasos, al căror bunic era Laomedon. A se vedea versul 22 din cântul al XVI-lea.
ÂBAS:îva ghicitorului troian Eurydkmas,ucis deDiomede- V, 148-l51.
ABII: nomazi, locuind aproape de malurile Istrului, vestiţi pentru virtutea lor. A se vedea *Iliada* XIII, 6 şi *Geografia* lui Strabon - VII, 3, 9.
ÂBLEROS: troian, ucis de fiul lui Nestor, Antllochos. A se vedea VI, 32-33.
ÂB YDOS: oraş din Troada, la Helespont - II, 836 şi XVII, 584.
ÂCÂMAS: căpetenie troiană. Este fiul unui înţelept sfetnic al lui Priam, Antenor. Ucis de Meri6nes - II, 822-823 şi XVI, 342-344.
ACÂMAS: fiul lui Eussoros şi căpetenie tracă, ucis de Âias al lui Telambn - II, 844, V, 462 şi VI, 8.
ACESSAMENdS: tatăl Periboiei, rege în Tracia - XXI, 142.
ACHELdOS: cu acest nume există în *Iliada* două râuri, unul în Grecia continenatală (vezi XXI, 194) şi altul în Lydia (Asia Mică) - XXIV, 616.
ACRÎSIOS: rege în Argos, tată al lui Danae şi bunic al vestitului Perseu (al celui care a ucis Meduza)-XIV, 319.
A CTÂIA: una din fiicele zeului marin Nereu, pomenită în cântul XVIII-lea (versu 141)
ACTOR: fiul lui Azeus şi regele cetăţii Orchomenbs, în Beoţia (Grecia continentală) -l1,513.
ACTOR: tatăl lui Eurytos şi Cteatos - II, 621.
ACTOR: fiul lui Deibn - rege al Phocldei (în Grecia continentală), tatăl lui Men6itios şi bunicul lui

Pâtroclos - XI, 785.
415
ACTOR: tatăl războinicului aheu Echecles - XVI, 189.
ADÂMAS: fiul lui Âsios şi luptător al Troiei, ucis de Antllochos - XII, 140 şi XIII, 560-575.
ÂDMETOS: un rege din Thessalla (Grecia continenatlă), fiu al lui Pheres. A fost soţul Alcestei din binecunoscuta piesă a lui Euripide, cu acest nume - II, 713.
ÂDRESTOS: poartă acelaşi nume doi luptători ai Troiei. Unul este ucis de Agamem-non (vezi VI, 37-65). Pe altul îl răpune Pâtroclos: versul 694 din cântul al XVI-lea.
ÂDRESTOS: rege al Argosului (nord-estul Peloponesului), socru al lui Diomede şi tatăl Aigiăeiei - II, 572 şi XIV, 121.
ÂDRESTOS: fiul lui Merops, căpetenie troiană - II 828-834.
AFRODITA: zeiţa iubirii şi mamă a lui Enea. Ocrotitoare a troienilor.
AGACLES:tdX războinicului mirmidon Epeigeus - XVI, 571.
AGAMEDE: fiica regelui Auglas al Elidei (unul dintre Argonauţi, vestit prin grajdurile sale). Vezi XI, 740-741.
AGAMEMNON: fiul lui Atreu, rege al Argosului şi al Micenei. Căpetenia grecilor care au asediat Troia.
AGAPENOR: fiu al lui Ancalos şi rege al arcadienilor. Cârmuitor al acestora împotriva Troiei -II, 609.
A GA STHENES: tatăl comandantului epeian (din Ellda, în nord-vestul Peloponesului) Ployxenos - II, 624.
AGÂSTROPHOS: un troian - fiu al lui Paion - pe care l-a învins în luptă şi l-a ucis Diomede-XI, 338-375.
A GÂ THON: fiul lui Priam şi al Hecâbei - XXIV, 249.
AGÂ UE: fiică a zeităţii marine Neleu - XVIII, 42.
AGELAOS: troian, fiu al lui Phrădmon. Este ucis de Diomede - VIII, 253-260.
*AGELAOS:*un aheu ucis de Hector - XI, 302.
AGENOR: unul dintre cei mai viteji luptători ai Troiei, fiu al lui Antenor şi al preotesei Thean6.
*AGLÂJA:*mama aheului Nireus - II, 672.
ÂGRIOS: fiu al lui Portheus, al regelui Calydon, în Etolia (Grecia centrală) - XTV, 115-l17.
AHILE: fiul lui Thetis şi al lui Peleu. E cel mai de seamă erou al *Iliadei.* Rege al mirmidonilor.
ÂIAS: fiu al lui Oileus şi cârmuitor al locrienilor, neîntrecutul arcaş al aheimii.
ÂIAS: fiul lui Telambn, mai marele salaminienilor. Cel mai viteaz aheu, după Ahile.
AIGÂI: oraş mic din Pelopones (Achaia), având un sanctuar al zeului Poseidbn. Vezi VIII, 203.
AIGÂI: oraş pe coasta insulei Eubeea - XIII, 21.
AIGÂION: vezi Briareos.
AIGEUS: regele Atenei, tatăl lui Theseu -l, 265.
416
AIGIÂLEA: fiica lui Âdrestos şi soţia lui Diomede - V, 410-415. *AIGIALOS:* vechiul nume al Achaiei (nordul Peloponesului): II, 575. *AIGIALOS:* coastă şi loc în Paphlagonla (nordul Asiei Mici) - II, 855. lGLZP5;insulă în apropiere de coasta Epirului (Grecia continentală) - II, 633. *ÂIGINA:* insulă pe coasta orientală a Greciei, în dreptul Argolidei (nord-estul Peloponesului) -II, 562. *ÂINIOS:* un luptător venit din nordul Macedoniei în apărarea Troiei, ucis de Ahile în
cântul XXI-versul 210. *ÂINOS:* oraş din Tracia - IV, 520.
ÂIPEIA: oraş din Messenia (sud-vestul Peloponesului) - IX, 152 şi 294. *ÂIPYTOS:* legendarul rege al Arcadlei - II, 604. *ÂISEPOS:* râu în Troada - II, 825.
ÂISEPOS: fiu al nimfei Abarbareea şi al lui Bucilion - VI, 22. *AISYETES:* erou troian - II, 79l-794.
AISYME: oraş în Tracia - VIII, 304. *ÂIS YMNOS:* luptător aheu, ucis de Hector - XI, 303. *ÂITHA:* iapa lui Agamemnon.
ÂITHICI: populaţie din Thessalla (Grecia continentală) - II, 744. *ÂITHON:* calul lui Hector - VIII, 185-l97. *ÂITHRA:* mama eroului atenian Theseus - III, 144. *ALALCOMÎîNE:* oraş din Beoţia (Grecia continentală), vestit pentru un templu al
Atenei-IV, 8.
ALÂSTOR: aheu, orginiar din Pylos (Pelopones), sub comanda lui Nestor -IV, 295. *ALÂSTOR:* un luptător din Lycia (ţinut din sud-vestul Asiei mici), ucis de Odiseu -
V, 677.
*ÂLCANDROS:*războinic din Lycla (sud-vestul Asiei Mici), ucis de Odiseu - V, 678. *ALCÂTHOOS:* un foarte viteaz luptător, fiu al eroului troian Aisyetes şi ginere al lui
Anhise. A fost ucis de Idomeneu - XIII, 428. *ÂLCESTIS:* frică a lui Pellasum şi nepoată a zeului Poseidbn, este soţia regelui te-
salian Âdmetos - II, 711 -715. *ALCIMJEDON:* un însemnat luptător mirmidon .vizitiul lui Ahile după moartea lui
Pâtroclos. Era fiul lui Laerces - XVI, 197 şi XVII, 466-506. *ÂLCIMOS:* unul dintre mirmidoni, prieten al lui Ahile - XIX, 392 şi XXIV, 474. *ALCMÂON:* un aheu, fiu al lui Thestor, ucis de Sarpedbn sub zidurile Troiei - XII,
392-396.

ALCMENE: fiica regelui Micenei Electryon, coborâtor din Perseu, şi soţie a lui Am-phitryon - rege la Teba -, este mama lui Heracles pe care l-a zămislit cu Zeus -XIV, 323-324 şi XIX, 95-l33.
ALCYdNE: un alt nume pentru Cleopatra, soţia lui Meleagru (fiul regelui 6ineus din Calydbn, în Etolia - Grecia continentală), a vestitului Argonaut şi vânător încercat - IX, 556-596.
417
ALECTR YdN: tatăl lui Leitos - XVII, 602.
ALEGENOR: fiul comandantului războinicilor din Beoţia (Grecia continentală) Pr6-machos-XIV,503.
ALEGENORÎD: fiu al lui Alegenor - XIV, 503. *ALEIENE* (câmpurile): situate în CUicla - ţinut în nord-estul Asiei Mici -, potrivit
tradiţiei consemnate de Herodot (VI, 95) şi Strabon (XIV, 5, 21). A se vedea *Iliada,* VI, 201.
ALEISION: tâxguşor din Elida (în nord-vestul Peloponesului) - II, 617 şi XI, 757-758.
ALEXANDROS: a se vedea Paris. *ALIZONI:* popor din nord-vestul Asiei Mici (Bithynia), lângă malul Pontului Euxin.
Aliaţi ai troienilor. Vezi II, 856-857, şi V, 39.
ALOEUS: fiul zeului Poseidbn, soţ al principesei tesaliene Iphimedeia şi tată al giganţilor Ephialtes şi 6tos, care l-au înlănţuit pe Âres - V, 386. *ALdPE:* oraş din Phtiotlda (Thessalia), în Grecia continentală - II, 682. *ÂLOS:orş* din Phtiotlda (Thessalia), în Grecia continentală - II, 682.
ALPHEldS: râu din Elida (în nord-vestul Peloponesului) - II, 592. *ALPHEIOS:* zeul râului cu acelaşi nume - V, 545. *ÂLTES:* tatăl lui Laothbe şi rege al unei populaţii din sud-vestul Asiei Mici (lelegii, în
Caria) - XXI, 84-86 şi XXII, 51. *ALTHÂIA:*mama lui Meleagru, rege al Calyd6nului, în Grecia continentală (Etolia) -
IX, 555. *AL YBE:* capitala alizonilor, la Pontul Euxin, în Bithynia (nord-vestul Asiei Mici) -
II, 856-857. *AMARYNCEUS:* regele epeenilor (Elida, în nord-vestul Peloponesului) - XXIII, 629-631.
*AMÂ THEIA:*fiică a zeului marin Nereu - XVIII, 48. *AMAZOANE:* femei războinice ale antichităţii mitologice. Ar fi locuit în nordul Asiei
Mici, undeva între Bithynia şi Armenia - III, 189 şi VI, 186. *AMISODAROS:* tatăl lui Atymnios şi al lui Mkris, rege în Caria (ţinut în sud-vestul
Asiei Mici) - XVI, 328-329.
AMOPÂ ON: luptător troian, fiul lui Polyăimon. Este ucis de Teucros - VIII, 276. *ÂMPHICLOS:m* luptător troian, pe care l-a ucis Meges - XVL 313-316. *AMPHIDÂMAS:* un luptător venit din insula Cythera din Marea Egee, aproape de
partea de sud a Laconlei (Pelopones) - X, 268-269. *AMPHIDÂMAS:* cetăţean al Opuntului (capitala locrienilor, în Grecia continentală),
al cărui fiu a fost ucis de Pâtroclos - XXIII, 86-88. *AMPHIGENEIA:* cetate a Messenlei, în Pelopones - II, 593. *AMPHÎMACHOS:* comandant epeean (din nord-vestul Peloponesului, fiu al lui Cteatos şi nepot al lui Actor. Ucis de Hector - II, 615-621 şi XIII, 183-l97. *AMPHÎMACHOS:* căpetenie a oştenilor din Caria (sud-vestul Asiei Mici), fiu al lui
Nomion. A fost ucis de Ahile - II, 867-875.
418
AMPHINdME: fiică a zeului marin Nereu - XVIII, 44.
AMPHÎON: căpetenie a epeenilor (nord-vestul Peloponesului) - XIII, 692.
ÂMPHIOS: fiul regelui proroc Merops. Comandant troian - II, 824-834.
ÂMPHIOS: războinic al troienilor, fiul lui Sblagos din Paisbs (Troada). Ucis de Âias,
odraslă a lui Telambn - V, 610-626. *AMPHITHdE:* frică a zeităţii marine Neleu - XVIII, 42.
AMPHOTERdS: troian ucis de Pătroclos - XVI, 415-418. *AMYCLAI:* oraş din Laconla (sud-estul Peloponesului) - II, 584. *AMYDON:* cetate a Peoniei (regiune din nordul Macedoniei), lângă râul Axios - II,
849 şi XVI, 288.
AMYNTOR: fiul lui 6rmenos şi tatăl lui Phbinix - IX, 448-461 şi X, 266. *ANCÂIOS:* tatăl lui Agapenor - II, 609. *ANCÂIOS:* adversar la trântă al Neleidului Nestor. Originar din Etolia (în nord-vestul
Peloponesului). Vezi XXIII, 635.
ANCHÎALOS: războinic aheu, ucis de Hector - V, 608-609. *ANCHÎSE:* fiul lui Capys şi nepot al lui Assăracos (care a fost zămislit de Tros), este
tatăl lui Enfea- II, 819-821. *ANCHISIÂD:* fiu al lui Anchlse - V, 305. *ANDRAIMON:* fiul lui Oineus, tatăl comandantului războinicilor din Etolia (Grecia
continentală) Thbas - II, 638. *ANDROMACA:* fiica lui Eetlon şi soţia lui Hector, al celui mai de frunte luptător
troian.
ANEMOREIA: oraş din Focida (Grecia continentală), în apropiere de Delfi - II, 521. *ÂNTEIA:* soţia lui Proitos - VI, 160-l65.
ANTENOR: căpetenie a troienilor, soţul preotesei Theanh şi tatăl lui Agenor, şi al altor fii - II, 822.

Este unul dintre sfetnicii lui Priam. Vezi şi III, 146-224, 262 -313 şi VII, 345-354. *ANTHEDON:* oraş din Beoţia (Grecia continentală), cu port la Golful Corintului - II,
508.
ÂNTHEIA: oraş din Messenia (sud-vestul Peloponesului) - IX, 151 şi 293. *ANTHEMÎON:* tatăl războinicului troian Simoeisios - IV, 473-493. *ANTÎLOCHOS:* fiul cel mai în vârstă al regelui Nestor, originar din Pylos, în Tri-
phylla (vestul Peloponesului). Este unul dintre eroii admirabili ai *Iliadei.*
Prieten cu Ahile şi Pătroclos. A murit apărându-şi tatăl, în timpul asediului
Troiei. *ANTÎMACHOS:* troianul care s-a împotrivit cel mai mult ca Helena să fie înapoiată
lui Menelau -XI, 123-l25 şi 138-l42.
ANTHÎMACHOS: tatăl războinicului troian Hippbmachos - XII, 188. *ANTIPHÂTES:*troian pe care l-a ucis căpetenia tesaliană Lonteus - XII, 190-l92. *ANTÎPHONOS:*unul dintre fiii lui Priam - XXIV, 250.
419
ÂNTIPHOS: fiul lui Thessalbs, nepotul lui Heracles, comandant al aheilor, aducând
războinici din insulele Sporade (Marea Egee) - II, 676-680. *ÂNTIPHOS:* căpetenie a maionilor (popor din Lydla, în vestul Asiei Mici) şi fiu al lui
Talaimenes. Mama sa era zeiţa Lacului Gygeic. E fratele lui Mesfhles - II,
864-866. *ÂNTIPHOS:* unul dintre fiii lui Prîam şi ai Hecabei. A fost întâi prizonierul lui Ahile, iar - mai târziu - ucis de Agamemnon - IV, 489M93 şi XI, 120-l21. *ANTRdN:* cetate din Thessalia (Grecia continentală), lângă Marea Egee - II, 697. *APAISdS:* cetate din nord-vestul Asiei Mici - II, 828. *APHAREUS:* războinic aheu, fiu al lui Caletor. Este ucis de Enea - IX, 80-88 şi XIII,
540 -544.
APISÂON: fiul lui Phăusios, războinic troian, ucis de Eurypylos -XI, 575-580. *APISÂON:* fiul lui Hippasos, luptător din Peonia (ţinut din nordul Macedoniei), ucis
deLycomedes -XVII, 346-351. *APOLO:* este în Grecia antică prin excelenţă zeul Luminii, favorizând arta ghicitului
şi artele în general. La Homer are şi însuşirile unui zeu războinic, justiţiar şi
răzbunător. Susţine Troia. Este desemnat, în *Iliada,* uneori numai prin epitetul
de Ocrotitorul. întâlnim şi varianta Phoibos Apollon. *APSEUDES:* fiică a zeului marin Neleu - XVITI, 46. *ARAITHYREA:* oraş din Argolida (în estul Peloponesului) - II, 571. *ARCADÎA*regiune în centrul Peleponesului - II, 603-614. *ARCADIENI:* locuitorii Arcadiei - II, 603-614, şi VII, 134.
ARCESÎLAOS: căpetenie a beoţienilor, ucis de Hector - II, 495 şi XV, 329-331. *ARCHELOCHOS:* căpetenie troiană, fiu al lui Antenor, ucisă de Âias, fiul lui Tela-
mbn - II, 819-823, XII, 99-l00 şi XVI, 459-475. *ARCHEPTdLEMOS:* fiul lui Iphitos, războinic troian, ucis de Teucros - VIII, 128 şi
309-315.
AREÎLYCOS: războinic troian, ucis de Pătroclos - XVI, 306-311. *AREÎL YCOS:* tatăl comandantului războinicilor din Beoţia (Grecia continentală) Pro-
thoenor-XIV, 551. *AREÎTHOOS:* luptător beoţian (Grecia continentală), ucis de regele Lycborgos din
Arcadia (în nordul Peloponesului) - VII, 136-l46. *AREÎTHOOS:* Vizitiul lui Rhlgmos, trac, ca şi acesta. A fost ucis de Ahile - XX,
487-489.
ARENE: cetate din Tryphylia (în vestul Peloponesului) - II, 591 şi XI, 723. *ÂRES:* fiul lui Zeus şi al Herei, zeul războiului. *ARETÂON:* războinic troian, ucis de Teucros -VI, 31. *ÂRETOS:* războinic troian, ucis de Automedon - XVII, 494-542. *ARGEADUL:* fiul lui Ârgos - XVI, 417. *ARGELIÂD:* fiul lui Arglas, Agasthenes - II, 624. *ÂRGEOS:* tatăl războinicului troian Polymelos - XIV, 417
420
ARGIENI: grecii care au asediat Troia, sinonim cu ahei.
ÂRGISSA: oraş din Thessalia (Grecia continentală) - II, 738.
ARGOLÎDA: partea de nord-est a Peloponesului, determinând - prin metonimie -
întreg Peloponesul - VI, 152.
ÂRGOS: ţinut din Grecia (în Pelopones), regatul lui Agamemnon -l, 30. *ÂRGOS:* păzitor de boi având o sută de ochi. A fost ucis de zeul Hermes. *ÂRGOS:* cetate principală în Argolida (nord-estul Peloponesului) - II, 559. *ÂRGOSPELASGICUL:* câmpie din Thessalia (Grecia continentală) - II, 681.
ARIADNA: fiica lui Minos, rege al Cretei, şi a Pasiphaei. L-a ajutat pe Theseu să iasă
din Labirint şi l-a urmat în Grecia - XVIII, 592.
ÂRIMA: munte din Cilicla (ţinut din sud-estul Asiei Mici) - II, 78l-783. *ARÎON:* un cal al regelui Argos, Âdrestos (bunic al lui Diomede) - XXIII, 346. *ARÎSBAS:* tatăl războinicului aheu Leibcritos - XVII, 345. *ARÎSBE:* oraş din Troada - II, 836 şi 838. *ÂRNE:* oraş din Beoţia - II, 507 şi VII, 9.
ARSÎNOOS: locuitor de vază din Tenedos (insulă din Marea Egee, în dreptul Troa-
dei)-XI,626.
ÂRTEMIS: zeiţa vânătorii. Fiica lui Zeus şi a zeiţei Leto, şi soră a lui Phbibos Apollon.
ASÂIOS: războinic aheu, ucis de Hector - XI, 301.
ASCÂLAPHOS: fiul zeului Âres şi al Astybchei, rege în Orchomenbs, cetate a Beoţiei (în Grecia

continentală). A fost ucis de Delphobos - II, 512-516; IX, 80-88, XHI, 516-526 şi XV, 11l-l12.
ASCANÎA: ţinut din Bithynla sau din Mysla (nord-vestul Asiei Mici) - II, 862-863 şi
XIII, 793.
ASCÂNIOS: numele a doi troieni - II, 862-863 şi XIII, 792.
ASCLEPldS: "desăvârşitul medic", de care vorbeşte *Iliada,* nu apare aici ca zeu al medicinei - fiu al lui Apolo şi al muritoarei Coronis -, precum în tradiţia ulterioară. în Iliada, e tatăl lui Podaleirios şi al lui Machăon, căpetenii ce aduc sub zidurile Troiei oşteni din Thessalia -II, 731, IV, 194şiXI,518.
ASCLEPIÂD: fiu al lui Asclepibs - XIV, 2. *ASIÂD:* fiu al lui Âsios, patronimicul lui Adamas - XII, 140.
*ASIÂD:*fiu al lui Âsios, patronimicul lui Phainops - XVII, 583. *ASIÂS:* străvechi rege al Lydlei (vestul Asiei Mici), bunic al vestitei regine babiloni-ene Serniramida. Ar fi trăit - conform legendei - prin veacul al XV-lea î.e.n. -
II, 461.
ASÎNE: oraş din Argolida (în estul Peloponesului) - II, 560. *ÂSIOS:* fiul lui Hyrtacos şi căpetenie troiană, venit din cetatea Aiisbei (Troada). A
fost ucis de Idomeneu - II, 835-839, XII, 95-97, 108-l94 şi XIII, 384-393. *ÂSIOS:* fiul lui Dymas, frate al Hecăbei - XVI, 716-719. *ÂSIOS:* tatăl războinicului troian Adamas - XII, 140 şi XIII, 561.
ÂSIOS: tatăl troianului Phâinops - XVII, 583.
*ASOPdS:*râu din Beoţia - IV, 383 şi X, 287.
ASPLENDdN: cetate din Beoţia (Grecia continentală) - II, 511.
ASSÂRACOS: fiul lui Tros (care a fost întemeietorul Troiei), tată al lui Căpys şi bunic al lui Anchlse - XX, 23l-239.
ASTERION: oraş din Thessalia (Grecia continentală) - II, 735.
ASTEROPÂIOS: războinic din Peonla (în nordul Macedoniei), ucis de Ahile - XII, 102-l04, XVII, 217, 352-355, XXI, 139-204 şi XXIII, 560-562.
ASTYÂNAX: numit şi Scamândrios, este fiul lui Hector şi al Andromacăi - VI, 399-404, 466-484 şi XXII, 484-507.
*ASTYNOOS:*războinic troian, ucis de Diomede - XV, 455-457.
*ASTYNOOS:*fiul lui Protiâon, războinic troian - XV, 455-457.
ASTYOCHE: fiica lui Actor. A zămislit cu zeul Âres pe Ascălaphos şi pe Ialmenos -l1,512-516.
ASTYdCHEIA: mama lui Tlepblemos (aliat al aheilor), tatăl fiind Heracles - II, 657-660.
ASTYPYLOS: războinic din Peonla (în nordul Macedioniei), ucis de Ahile - XXI,
209.
*A TEN A:*fiică a lui Zeus, este zeiţa înţelepciunii şi sprijinitoarea aheilor. *A TENA:* capitala Âtticei - II, 546-551. *A TEMENI:* poporul Âtticei - II, 546-556 şi IV, 328. *Â THOS:* munte al Macedoniei, în Peninsula Chalcldică - XIV, 229. *A TREU:* fiul lui Pelops, fratele Iui Thyestes şi tatăl celor doi Atrizi (Agamemnon şi
Menelau)-II, 105-l06.
*ATYMNIOS:*troian, tatăl lui Mydon - V, 581. *A TYMNIOS:* fiul lui Amisodaros, luptător din Caria (ţinut în sud-vestul Asiei Mici),
ucis de Antllochos. Este fratele lui Mâris - XVI, 317-329. *AUGEIÂD:fiu* al lui Augias, patronimicul lui Agasthenes, II, 624. *AUGEIÂI:* oraş din Locrida (Grecia continentală), în dreptul insulei Eubeea - II, 532. *AUGIAS:* rege al Elidei (în nord-vestul Peloponesului), cunoscutul Argonaut, vestit prin grajdurile sale. XI, 701 -702. A fost ucis de Heracles - XI, 70l-702. *AULÎS:*port în Beoţia - II, 303 şi 496.
A UTdL YCOS: bunicul după mamă al lui Odiseu - X, 266-267. *AUTOMEDON:*fiul lui Di6res, este vizitiul şi prietenul lui Ahile - K, 209 şi XVIII, 429. *A UTdNOOS:* lupătăor aheu, ucis de Hector - XI, 301. *AUTdNOOS:*luptător troian ucis de Pâtroclos - XVI, 694.
AUTdPHONOS: tatăl comandantului din Beoţia (Grecia centrală) Polyphbntes - IV, 395. *AXldS.im* din Macedonia -II, 849-850, XVI, 282, XXI, 14l-l43 şi 157-l60. *ÂXYLOS:* fiul lui Teuthras, războinic troian, ucis de Diomede - VI, 12-l9. *AZEÎD:*fiu al lui Azeus, patronimicul lui Actor, II, 513. *AZEUS:* tatăl lui Actor rege din Orchomenbs - II, 513.

B

BALÎOS: cal al lui Ahile - XVI, 148-l54, 423-542 şi XIX, 400 *BATHYCLES:*fiul lui Chalcon, războinic mirmidon, ucis de Glâucos -XVI, 593-601. *BATÎEIA:* colină în apropierea Troiei - II, 81l-815.
BELLEROPHdNTES'.-fiul lui Glăucos, erou corintian - VI, 155-205 şi 216-221. *BEOŢIENI:* popor din Grecia continentală - II, 494-510 şi XIII, 685. *BESSA:* oraş al locrienilor (Grecia continentală), aproape de insula Eubeea - II, 532. *BÎAS:* căpetenie a pilienilor (pe coasta de vest a Peloponesului, în Triphylia) - IV, 296. *BÎAS:*războinic aheu -XIII, 690-691.
BÎAS: tatăl războinicilor troieni La6gonos şi Dărdanos - XX, 460. *BIENOR:* războinic troian, ucis de Agamemnon - XI, 9l-l00. *BOÂGRIOS:* râu în Locrida, în apropiere de insula Eubeea - II, 533.
BdlBE: oraş din Thessala (Grecia continentală) - II, 712.
BOIBEÎS: lac în apropierea oraşului cu acelaşi nume din Thessalla (Grecia continentală)-II, 711.
BOREAS: vânt care suflă în Troada din nord-vest, venind din Tracia - IX, 5 şi XXIII,
194-230.

BdROS: tatăl lui Phaistos - V, 44.
BdROS: fiu al lui Perieres şi soţ al Polydbrei - XVI, 173-l77. *BRIÂREOS:* gigant mitologic, fiul Cerului şi al Pământului, închipuit cu cincizeci de
capete şi o sută de braţe -l, 40l-406. *BRISEÎS:* fiică a lui Brises, captiva lui Ahile la Lyrnessbs (oraş al Troadei) - I, 184,
318-348, II, 688-694, IX, 106, 132, 274, XIX, 175-l78, 246, 258-264, 276-
346 şi XXIV, 676.
*BRÎSES:*regele lelegilor din Pedasos (Troada), tată al lui Brisels -l, 392. *BR YSEIÂI:* oraş din Laconla (sud-estul Peloponesului) - II, 583. *BUCOLÎD:* fiu al lui Bucblos, patronimicul lui Sphelos - XV, 338. *BUCOEÎON:* fiul regelui troian Laomedon - VI, 2l-26. *BUOOLOS:*tatăl atenianului Sphelos - XV, 338. *BUDEION:* oraş din Phthiotida (Grecia continentală) - XVI, 572. *BUPRÂSION:* oraş din Ellda (nord-vestul Peloponesului) - II, 615, XI, 756, 760 şi
XXIII, 631.
CABESOS: oraş - după taote probabilităţile - trac, la Hellespont (strâmtoarea Darda-
nelelor)-XIII, 363. *CADMEI:* popor din Beoţia - IV, 385. *CAINEÎD:* fiu al lui Caineus, patronimicul lui Cbronss - II, 746.
423
CAINÎiUS: fiul lui Elatos şi rege al lapiţilor (populaţie foarte războinică din Thessa-
lla), tată al Argonautului C6ronos -l, 264. *CÂLCHAS:* ghicitor grec. Fiu al lui Thestor. La porunca lui Ahile, i-a lămurit pe ahei
de ce s-a mâniat Apolo şi a prorocit cât avea să dureze războiul Troiei - I, 68-
120 şi II, 299-332. *CALESIOS:* tovarăş şi vizitiu al lui Âxylos, din Arisbe (în Tracia), ucis de Diomede -
VI, 12-l9.
CALATOR: talăl aheului Aphareus - XIII, 541.
CALETOR:ţm lui Qytlos, războinic troian, ucis de Âias al lui Telambn - XV, 419-21. *CALLIÂNASSA:* una din fiicele zeului marin Neleu - XVIII, 44. *CALLIĂNEIRA:* una din fiicele zeului marin Neleu - XVIII, 44. *CALLÎRAOS:* oraş din Locrida (în Grecia continentală, în dreptul insulei Eubeea) -
H, 531. *CAL YDNE:* insule din grupul Sporadelor (Marea Egee), aproape de Asia Mică - II,
677.
CÂMEIROS: oraş din insula Rhbdos (în Marea Egee, aproape de Caria) - II, 656. *CAPANEIÂD:* fiu al lui Capaneus, patronimic al lui Sthenelos - V, 109. *CAPANEUS:* tatăl comandantului războinicilor din Argos - cetatea principală a Ar-
golldei (nord-estul Peloponesului) - unul din cei şapte împotriva Thebei - II,
564.
CÂPYS:lm lui Assâracos şi tată al lui Anchise - XX, 239. *CARDAMYLE:* oraş în Messenla (ţinut din sud-vestul Peloponesului) - IX, 150 şi
292.
CÂRESOS.râu dinTroada -XII, 17-33.
CARIENI: popor din sud-vestul Asiei Mici - II, 867-871 şi X, 428. *CÂRPATHOS:*insulă între Creta şi Rhbdos - II, 676. *CĂR YSTOS:* oraş situat pe coasta meridională a Eubeei - II, 539. *CÂSOS:* insulă din Marea Egee, aproape de Cos. Este una dintre Cyclade - II, 676. *CASSÂNDRA:* fiica lui Prlam şi a Hecabei, înzestrată cu darul profeţiei. După
căderea Troiei, sclavă a lui Agamemnon - XIII, 365-369 şi XXTV, 697-706. *CASTIÂNEIRA:* soţie a lui Priam, mama lui Gorgythlon - VIII, 305. *CASTOR: fiul* lui Zeus şi al Ledei, fratele Helenei şi al lui Polydeuces - III, 236-242. *CAUCONI:*populaţie prehelenică din nordul Asiei Mici - X, 429 şi XX, 329. *CÂ YSTROS:* râu din Asia Mică, izvorând din Lydla şi vărsându-se în apropiere de Efes-l1,461.
CEAS .tatăl ciconului Trbizenos - II, 847.
CEBRldNES: fiu al lui Prlam şi vizitiu al lui Hector. A fost ucis de Patroclos. *CELÂDONtâa* din Elida (nord-vestul Peloponesului) - VII, 133. *CENTAURI:* seminţie sălbatică, locuind în Thessalla -l, 268 şi II, 743. *CEPHALIENI:*popor din regatul lui Odiseu - II, 631 şi IV, 330. *CEPHISdS:* râu trecând prin Phoclda şi Beoţia (Grecia continentală) - II, 522 şi V, 709.
424
CERINTHOS: oraş din insula Eubeea - II, 53 8.
CHALCÎS: s-a presupus că ar fi un fel de cucuvea - XIV, 291.
CHALCÎS: capitala insulei Eubeea - II, 537.
CHALCÎS: oraş din Etolla - II, 640.
CHALCdDON: tatăl lui Elephenor (cârmuitor al abanţilor din insula Eubeea) - II, 541.
CHALCODONTIÂD: îmi lui Chalcbdon, patronimicul lui Elephener, II, 541.
CHALCON: tatăl lui Bathyeles - XII, 595.
CHARIS: soţia lui Hephaistos - XVIII, 382-392.
CHAROPOS: tatăl aheului Nireus - II, 672.
CHAROPOS: fiul lui Hlppasos, rănit de Odiseu - XI, 462-427.
*CHERSIDAMAS:*războinic troian, ucis de Odiseu - XI, 423.
*CHÎMAIRA:*monstru din Lycia (sud-vestul Asiei Mici), ucis de Bellerophbntes - VI,

179-l83 şi XVI, 328-329. *CHEIRON:* centaur din Thessalla (Grecia continentală), căruia i-a fost încredinţată
educaţia lui Ahile - IV, 219, XI, 832, XVI, 140-l44, XIX, 387-391. *CHROMÎOS:* fiu al lui Neleu, originar din Pylos (coasta de vest a Peloponesului, în
Triphylla)-IV,295.
CHROMÎOS: fiu al lui Prlam, luat prizonier de Diomede - V, 159-l65. *CHROMÎOS:* luptător din Lyda (sud-vestul Asiei Mici), ucis de Odiseu - V, 677. *CHROMÎOS:* luptător troian, ucis de Teucros - VIII, 275. *CHROMÎOS:* războinic din Lycla (sud-estul Asiei Mici) - XVII, 218. *CHRdMIS:* căpetenie din Mysla (ţinut în nord-vestul Asiei Mici) - II, 858-861. *CHRYSE:* oraş din Mysla în nord-vestul Asiei Mici -l, 37, 100, 390 şi 428-487. *CHRYSEÎS.-îiica* lui Chryses -l, 111, 143, 182, 310, 369, şi 439. *CHR YSES:* preot al lui Apolo -l, 8-52 şi 428-487.
CHRYSOTHEMIS'fiică a lui Agamemnon şi a Clitemnestrei IX, 144-l48 şi 286-290. *CICONI:* popor din Tracia - II, 846-847.
*CILICI:*populaţie din Troada (nord-vestul Asiei Mici), pomenită în VI, 397. *CÎLLA:* oraş din Troada - l, 38, 452 *CINYRAS:κ°z* al Cyprului - XI, 20. *CISSES:mge* trac, tată al lui Thean6 - XI, 223-226.
CLEdBULOS; luptător troian, ucis de Âias al lui Oileus - XVI, 330-334. *CLEONAl:* oraş din nord-estul Peloponesului (Argollda) - II, 570. *CLEOPA TRA:* soţia lui Meleagru (fiul regelui Oineus din Calydon, în Etolla - Grecia
continentală), a vestitului Argonaut şi vânător încercat - IX, 556-596. *CLEITOS:* fiul lui Peisenor, războinic troian, ucis de Teucros - XV, 442-453. *CLITEMNESTRA:* fiica regelui spartan Tyndareos şi a Ledei, soră a Helenei şi soţie
a lui Agamemnon. *CLONÎOS:* căpetenie din Beoţia (ţinut din Grecia continentală), ucisă de Agenor - II,
495 şi XV, 340. *CL YMENE:* însoţitoare a Helenei - III, 144.
425
CL YMENE: fiică a zeului marin Neleu - XVIII, 47.
CL YTÎOS: fiul lui Laomedon, fratele lui Priam şi tatăl lui Caletor - III, 147, XV, 419
şi XX, 237-238.
CL YTOMEDES: fiul lui Enops - XXIII, 634. *CL YTOS:* tatăl războinicului aheu Dblops - XI, 302.
CNEMIDE: partea armurii care ocroteşte pulpele. De la grecescul *kntme* (pulpă). *CNOSdS:* cel mai însemnat oraş al insulei Creta - II, 646 şi XVIII, 591. *CdlRANOS:* luptător din Lyda (ţinut din sud-vestul Asiei Mici), ucis de Odiseu - V, 677. *CdON:* fiul lui Anterior. îl răneşte pe Agamemnon, dar este ucis de el - IX, 248-263
şi XIX, 52-53. *COPAI:* oraş aşezat pe coasta de nord a Lacului Copais în Beoţia (ţinut în Grecia continentală) - II, 502. *COPREUS:* fiul lui Pelops, originar din Ellda (nord-vestul Peloponesului), crainic al
regelui Micenei Eurystheus - XV, 639-640. *CORINT:* unul din oraşele cele mai bogate şi înfloritoare - prin comerţul său - ale
Greciei antice, situat pe istmul care-i poartă numele - II, 570. *CORdNEIA:* oraş din Beoţia (ţinut în Grecia continentală), situat la vestul lacului
Copals_-n, 503. *CORONOS:* fiul regelui Caineus, al lapiţilor (popor sălbatic din Thessalla, în Grecia continentală). A fost unul dintre Argonauţi - II, 746. *COS:* insulă în Marea Egee, în dreptul coastei cariene a Asiei Mici. A fost patria lui
Hippocrates - II, 677, XIV, 255 şi XV, 28.
CRANÂE: insulă greu de identificat. Poate Cythera (la sud de Laconla) - III, 445. *CRATER:* vas mare, în care se amesteca vinul cu apa înaintea fiecărei mese. *CREON:* tatăl războinicului aheu Lycomedes - XIX, 240.
CRETA: una din cele mai însemnate insule ale Mediteranei - la sud de Pelopones -vestită prin civilizaţia sa, prin bogăţiile sale şi legile lui Minos - II, 645-652 şi XIII, 450 şi 453. *CRETANI:* poporul insulei Creta (marea insulă la sud de Pelopones) - II, 645-652 şi
IV, 25l-271.
CRETHON: fm lui Diocles, războinic aheu, ucis de Enea - V, 54l-560. *CRÎSA:* oraş din Phocida - II, 520.
CROCYLEIA: insulă mică în vecinătatea Ithacei - II, 633. *CRdlSMOS:* războinic troian, ucis de Meges - XV, 520-524. *CRdMNA:* oraş din Paphlagonia (ţinut din Asia Mică, la Pontul Euxin) - II, 855. *CRONÎD:*fiul lui Cr6nos, adică Zeus. *CRdNOS:*tatăl lui Zeus - VIII, 477-481 şi XIV, 203. *CTEA TOS:* tatăl comandantului epeean (din nord-vestul Peloponesului) Amphlma-
chos-II, 621.
CUREŢI: locuitorii cei mai vechi ai cetăţii Pleurbn din Etolla de sud (Grecia continentală) - IX, 529 şi 551.
426
CYLIENE: munte din Arcadla (centrul Peloponesului) - II, 603.
CYMODdCE: fiică a zeului marin Neleu - XVIII, 39.
CYMOTHdE: fiică a zeului marin Neleu - XVIII, 41
CYNOS: port în Locrlda (Grecia continentală), către insula Eubeea - II, 531.
CYPARISSEEIS: oraş din Triphylla (în vestul Peloponesului) - II, 593.

CYPÂRISSOS: oraş din Phocida (Grecia continentală) - II, 519.
CYPHOS: oraş din Thessalla - II, 784.
CYTHERA: insulă la sud de Laconla - XV, 431 şi 43 8.
CYTOROS: oraş din Paphlagonia (ţinut din Asia Mică la Pontul Euxin) - II, 855.

D

DÂIDALOS: scupltor cretan - XVIII, 592.
DÂITOR: troian, ucis de Teucros - VIII, 275.
DAMA SOS: războinic troian, ucis de Polypoites XII, 182-l86.
DAMÂSTOR: tatăl războininicului troian Tlepolem - XVI, 416.
DOMASTORÎD: fiu al lui Damastor - XVI, 416.
DANÂE: fiică a regelui Acrlsios (din Argos), l-a zămislit cu Zeus pe vestitul Perseu, omorâtor al Meduzei - XIV, 319-320. *DARDANÎA:* oraş al Troadei - XX, 216. *DARDANI:*popor din Troada - II, 819-823. *DARDANÎD:* fiu sau descendent al lui Dkrdanos. *DÂRDANOS:iiu* lui Zeus şi tatăl lui Erichthbnios - XX, 215-220. *DÂRDANOS:* fiul lui Blas, războinic troian, ucis de Ahile - XX, 460-462. *DÂRES:* troian, preot al zeului Hephaistos - V, 9-l1. *DAULÎS:* oraş din Phocida (Grecia continentală) - II, 520. *DEICdON:* fiul lui Pergasos, luptător, ucis de Agamemnon - V, 528-540. *DEÎOCHOS:* luptător aheu, ucis de Paris - XV, 34l-342. *DEÎPHOBOS:* fiul lui Prlam şi al Hecabei, unul dintre eroii de frunte ai troienior - XX, 94-95, XIII, 402-416, 455-468 şi 516-539. *DEÎPYLOS:*războinic aheu -V, 325-327. *DEÎPYROS:*războinic aheu, ucis de Helenos - IX, 80-88 şi XIII, 576-580. Z}EL.F.-veziPythh. *DEMETER:* zeiţă a recoltei şi ocrotitoare a agriculturii, simbol al rodniciei. Este fiica lui Crbnos şi a Geei, şi mamă a Persefonei - XIV, 326. *DEMOLEON:*fiul lui Antenor, războinic troian, ucis de Ahile - XX, 39500. *DEMUCHOS:*fiul lui Pheiletor, luptător troian, ucis de Ahile - XX, 457-459. *DEUCALÎD:* fiu al lui Deucallon - XIII, 307. *DEUCALÎON:* fiul lui Minos şi tatăl lui Idomeneu - XIII, 45l-453. *DEUCALÎON:*războinic troian, ucis de Ahile - XX, 478-483. *DEXAMENE:* fiică a zeului marin Nereu - XVIII, 44.

DEXIÂD: fiu al lui Dexios - VII, 15. *DEXIOS:* tatăl războinicului aheu Iphlnoos - VII, 15. *DIOCLES:* fiul lui Ortilochos (care cobora din râul Aplheios) şi rege în Pherai din Arcadla, în nordul Peloponesului i V, 543 -547. *DIOMEDE:* fiul lui Tydeus şi al Deipylei, rege al Argolidei. Unul din vitejii cei mai de seamă *mlliadei,* preamărit de Homer cu deosebire în cântul al cincilea. *DIOMEDE:*fiica lui Phbrbas, captivă a lui Ahile - IX, 664-665. *DÎON:* oraş al insulei Eubeea - II, 538. *DldNE:* divinitate străveche, mamă a Afroditei (pe care a zămislit-o cu Zeus). O îngrijeşte pe Afrodita rănită - V, 370-417.
DldNYSOS: fiul lui Zeus şi al Semelei, zeu al vinului - VI, 130-l37. *DldRES:* fiul lui Amarynceus, căpetenie a epeilor (Ellda, în nord-vestul Peloponesului), ucis de tracul Peiroos - II, 615-622 şi IV, 517-526. *DldRES:* tatăl lui Automedon - XVII, 429. *DÎOS:* fiul lui Priam - XXIV, 251. *DODdNA:* oraş din sud-vestul Epirului (Grecia continentală). Aici se afla cel mai vechi şi mai vestit oracol al Greciei şi un templu al lui Zeus - II, 749-750 şi XVI, 233-234. *DOLON:* fiul lui Eumedes, troian care voia să intre - ca iscoadă - în tabăra aheilor, dar a fost prins şi ucis de Diomede şi Odiseu - X, 314-464. *DOEOPI:* popor din Thessalla - IX, 484. *DOLOPÎON:* troian, preot al lui Scămandros - V, 76-78. *DdLOPS:* fiul lui Clytos, războinic aheu, ucis de Hector - XI, 302. *DdLOPS:* fiul lui Lămpos, războinic troian, îl izbeşte pe Meges şi este ucis de Menelau -XV, 525-545.
DdRION: oraş din Triphylia (vestul Peloponesului) - II, 594. *DORÎS:* fiică a zeului marin Nereu - XVIII, 45.
DdR YCLOS: fiul lui Priam, ucis de Âias al lui Telam6n - XI, 489-490. *DOTd:* fiică a zeului marin Neleu - XVIII, 43. *DRACÎOS:* războinic aheu - XIII, 692. *DRESOS:* războinic troian, ucis de Euryalos - VI, 20. *DRYAS:* fruntaş al lapiţilor - o populaţie foarte războinică din Thessalia (Grecia continentală) -, prieten cu Peirithoos - I, 263. *DR YAS:* tatăl regelui trac Lycborgos - VI, 130.
DRYOPS:im lui Priam, ucis de Ahile - XX, 455. *DULÎCHION:* insulă din Marea Ionică, la sud-est de Ithaca - II, 625. *DYMAS:* frigian, tatăl Hecâbei - XVI, 718. *DYNAMENE:* fiică a zeului marin Nereu - XVIH, 43.

EÂC: fiul lui Zeus, tată al lui Peleu - XXI, 189.
EACÎD: fiu sau descendent al lui Eăc. în *Iliada,* desemnează fie pe fiul acestuia (Peleu), fie pe Ahile, nepotul său.
ECHECLOS: războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 694.
ECHECLOS: fiul lui Agenor, războinic troian, ucis de Ahile - XX, 474-477.
ECHECLES: războinic aheu, fiul lui Actor şi soţul Polymelei - XVI, 186-l90.
ECHEMMON: fiul lui Priam, luat prizonier de Diomede - V, 159-l65.
ECHEPOLOS: fiul lui Thalysios, războinic troian ucis de Antllochos - IV, 457-469.
ECHÎAD: fiu al lui Echlos, patronimicul lui Mecisteus - XIII, 422.

ECHÎNE: insule în Marea Ionică, în dreptul Elidei (ţinut din nord-vestul Peloponesului) - II, 625-626.
ECHÎOS: tatăl lui Mecisteus, un aheu - VIII, 333 şi XIII, 422.
ECHÎOS: războinic aheu, ucis de Polltes - XV, 339-340.
ECHÎOS: războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 415-418.
EDIP: fiul lui Lăios şi al Iocastei, rege al Thebei din Beotia (Grecia continentală) -XXIII, 679.
EETÎON: rege în Theba sub Plăcos, tată al Andromacăi - I, 366, VI, 395-398 şi 414-420, IX, 188, XXH, 480-481 şi XXIII, 826-829.
EETÎON: locuitor din insula îmbros (pe coasta Traciei) - XXI, 42-43.
EETÎON: tatăl lui Podes, un om de vază al troienilor - XVII, 575.
EGIDA: pavăză a lui Zeus, făcută cu pielea caprei Amaltheea, simbolul autorităţii zeului. Prin ea, Părintele zeilor provoca deruta. Uneori poate fi purtată de A-polo sau de Atena.
EILESION: loc din Beoţia - II, 499.
EIONES: mică localitate în Argolida (nord-estul Peloponesului) - II, 561.
EIONEUS: războinic aheu, ucis de Hector - VII, l-l2.
EIONÎiUS: trac, tatăl regelui Rhesos. Se susţine că Eioneus este vechiul nume al râului Strymbn din Tracia - X, 435.
EIRETRIA: oraş din insula Eubeea - II, 537.
ELASOS: războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 696.
ELATOS: cârmuitor al lapiţilor din Thessalia (Grecia continentală), tată al eroilor Caineus, Ployphemos şi îschys.
ELEENI: populaţia Elidei (ţinut în sud-vestul Peloponesului) - XI, 671.
ELEdN: oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 500 şi X, 226.
ELEPHENOR: fiul lui Chalcbdon, cârmuitorul abanţilor (în insula Eubeea). A fost ucis de Agenor - IV, 463-472.
ELÎDA: ţinut din Grecia (în nord-vestul Peloponesului) - II, 615-624.
ELdNE: oraş din Thessalla - II, 739.
429
EMA THÎA: oraş din Macedonia sau numele mai vechi al Macedoniei - XIV, 226. *ENEA:* fiul lui Anchlse cu zeiţa Afroditä, coborâtor din Tros şi rudă cu Prlam. Este
regele dardanilor. Deşi viteaz, nu ia prea mult parte la război - II, 819-823. *ENEŢi:* popor din Paphlagonla (în nordul Asiei Mici) - II, 852. *ENIANI:* populaţie din Thessalia - II, 749-750.
ENIOPEUS:fm lui Thebăios, vizitiu al lui Hector, ucis de Diomede - VIII, 118-l23. *ENÎSPE:* cetate din nordul Peloponesului (Arcadla), al cărui loc pe vremea lui Stra-
bon era necunoscut - II, 606. *ENNOMOS:* căpetenie din Mysia (nord-vestul Asiei Mici), ucisă de Ahile - II, 858-
861 şi XVII, 218.
ENNOMOS: războinic troian, ucis de Odiseu - XI, 422. *ENOPE:* oraş din Messenla (sud-vestul Peloponesului) - IX, 150 şi 292. *ENOPS:* tatăl războinicilor troieni Sătnios şi Thestor - XIV, 445 şi XVI, 401. *ENOPS:* tatăl lui Clytomedes - XXIII, 634.
ENYÂLIOS: alt nume al lui Âres, epitet însemnând "Războinicul". *ENYEUS:* rege în insula Scyros (în Marea Egee, la nord-vest de Chlos). A fost ucis
de Ahile-IX, 668. *ENYO:* zeiţă a războiului, asociată cu zeul Âres în *Iliada.* Numele trebuie pus în legătură cu Enyâlios - V, 333 şi 592-593.
*EPÂLTES:*războinic din Lycia (nord-vestul Asiei Mici), ucis de Patroclos - XVI, 415-418. *EPEENI:* locuitori al Elldei (nord-vestul Peloponesului) - II, 615-624, IV, 537, XI,
688-695, 707-759, XIII, 686 şi XXIII, 629-642. *EPEldS:* fiul lui Panoppeus, luptător aheu. A construit calul troian - XXIII, 653-699
şi 826-849. *EPHIÂLTES:* fiul lui Aloeus şi al prinţesei tesaliene Erimedeia, gigant. împreună cu fratele său 6tos l-a înlănţuit pe zeul Âres - V, 385-391.
EPHYRA: cetate în sud-vestul Epirului (Grecia continentală) - II, 659 şi XV, 531. *EPHYRA:* vechiul nume al Corintului - VI, 152 şi 210. *EPHYRI:* populaţie din Thessalia (Grecia continentală) - XIII, 301. *EPICLES:* războinic din Lycla (nord-estul Asiei Mici), ucis de Âias, al lui Telambn -
XII, 378-386. *EPÎDA UROS:* oraş în Argolida (nord-estul Peloponesului), pe coasta Mării Egee. Era vestit pentru templul închinat - mai târziu - zeului Asclepibs - II, 561. *EPEIGEUS:* fiul lui Agacles, războinic myrmidon, ucis de Hector - XVI, 569-580. *EPÎSTOR:* războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 695.
EPÎSTROPHOS: fiul lui Iphitos, căpetenie din Phoclda (Grecia continentală) - 517-526.
EPÎSTROPHOS: troian, fiul regelui Euenos din Troada - II, 688-693. *EPYTOS:* tatăl crainicului troian Perlphas - XVII, 324. *EREBOS:beme* subpământene ale Infernului - IX, 572. *ERECHTHEUS:* erou atenian -II, 546-549.
430
EREUTHALÎON: războinic din Arcadia (nordul Peloponesului), ucis de Nestor - VII,
136-l60.
ERÎBOIA: a doua nevastă a lui Aloeus, Hermes este bunicul ei - V, 389. *ERICHTHdNIOS:* fiul lui Dărdanos, tatăl lui Tros - XX, 219-230. *ERldPIS:* soţia lui Oileus şi mamă a lui Âias - XIII, 697 şi

XV, 336. *ERINYS:* zeiţă a răzbunării - IX, 571.
ER YLAOS: războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 41l-414. *ER YMAS:* războinic troian, ucis de Idomeneu - XVI, 345-350. *ERYMAS:* războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 415-418.
ERYTHÎNOI: oraş din Paphlagonla (nordul Asiei Mici) - II, 855. *ERYTHRAI:* oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 499. *ETEOCLES:* fiul lui Oedip - IV, 386. *ETEONdS:* oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 497.
ETIOPI: popor localizat de Herodot (III, 17-l8) la sud de Egipt -l, 423 şi XXIII, 206.
*ETOLIENI:*populaţia Etoliei (ţinut din Grecia continentală) - II, 638-644 şi IX, 529-599. *EUÂIMON:* fiul lui 6rmenos, tatăl lui Eurypylos - II, 736. *EUBEEA:* insulă - II, 536.
EUCHENOR: fiul lui Polyidos, războinic aheu, ucis de Paris - XIII, 660-672. *EUDOROS:* fiul zeului Hermes şi al Ploymelei, comandant myrmidon - XVI, 179-l92. *EUENdS:* fiul lui Selepios, tatăl lui Mynes şi al lui Eplstrophos, rege în Lymessbs
(Troada)-II, 693.
EUMEDES: tatăl lui Dblon, crainic al troienilor - X, 314-315. *EUMELOS:* fiul lui Âdmetos, căpetenie din Thessalia - II, 71l-715, 763-767 şi
XXIII, 262-652.
EUNEOS: fiul lui Iăson şi al Hypsipylei - VII, 467-475 şi XXIII, 746-747. *EUPHEMOS:* fiul lui Trbizenos, căpetenie a ciconilor - II, 846-847. *EUPHETES:* rege al Ephyrei din sudul Epirului (în Grecia continentală) - XV, 532-533. *EUPHORBOS:* fiul lui Panthoos, războinic troian. II răneşte pe Patroclos, dar e ucis
de Menelau - XVI, 806-815 şi XVII, 9-60. *EUROPE:* fiica lui Phbinix şi nepoata regelui fenician Phbinix, mamă a lui Mlnos şi
Rhadămanthys (pe care l-a zămislit cu Zeus) - XIV, 32l-322. *EUROS:* vânt venit dinspre răsărit, ploios şi aducător de furtuni. Este unul dintre cele
patru principale vânturi la Homer - II, 145 şi XVI, 765. *EURYALOS:*fiul lui Mecisteus şi unul dintre vitejii aheilor - II, 559-568, VI, 20-28
şi XXIII, 653-699.
EURYBÂ TES: crainicul lui Agamemnon -l, 320. *EURYBÂTES:* crainicul lui Odiseu - II, 184 şi IX, 170. *EUR YDÂMAS:* ghicitor troian, tatăl lui Âbas şi al lui Polyidos - V, 148-l49. *EURYMEDON:* vizitiul lui Agamemnon - IV, 227-230. *EUR YMEDON:* vizitiul lui Nestor - VIII, 113-l14 şi XI, 620.
EUR YNdME: fiică a Oceanului - XVIII, 394-405.
431
EUR YPYLOS: rege în Cos II, 677.
*EURYPYLOS:*fiul lui Euăimon, căpetenie din Thessalla - II, 734-737, V, 76-83, VI,
36, XI, 575-592 şi 804-848. *EUR YSTHEUS:* regele Micenei din Argolida (nord-estul Peloponesului), cel care i-a
poruncit lui Heracles muncile sale - VIII, 362-369 şi XIX, 114-l24. *EUR YTOS:* fiul comandantului epeean (din nord-vestul Peloponesului) Thalpios - II, 621. *EUSSOROS:* trac, tatăl lui Acămas - VI, 8. *EUTRESIS:* localitate în Beoţia (Grecia continentală) - II, 502. *EUIPPOS:*războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 415-418. *EXÂDIOS:* luptător al lapiţilor (popor foarte războinic din Thessalla, în Grecia
continentală) -l, 264.
G
*GALÂTEIA:*fiică a zeului marin Nereu -XVIII, 45.
*GANYMEDES:*paharnicul lui Zeus -V, 266 şi XX, 23l-235.
GÂRGAROS: una din culmile muntelui Ida - VEI, 48, XIV, 292 şi XV, 152.
GLAPHYRAI: oraş din Thessalla (Grecia continentală) - II, 712.
GLĂ UCE: fiică a zeului marin Nereu - XVIII, 39.
GLÂUCOS: fiul lui Hippblochos, căpetenie din Lycla (sud-vestul Asiei Mici) - II, 876, VI, 119-236, VII, 13-l6, XII, 102-l04, 329-391, XVI, 490-553, 593-601 şi XVII, 140-l68.
*GLÂUCOS:*fiul lui Slsyphos, tatăl lui Bellerophbntes - VI, 154-l55.
GLISAS: oraş al Beoţiei (Grecia continentală), aproape de Theba - II, 504.
*GONdESSA:*oraş din Achala (nordul Peloponesului) - II, 573.
GORGONA: monstru înspăimântător, al cărui cap - îndeosebi - provoca încremenirea. Termenul semnifică, la Homer, şi capul Meduzei - V, 741.
GORGYTHÎON: fiul lui Prlam şi al soţiei sale Castiăneira, ucis de Teucros - VIII, 302-305.
GORTYN: unul dintre cele mai însemnate oraşe ale Cretei, în sudul insulei. în apropierea lui se afla vestitul Labirint - II, 646.
GRĂIA: oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 498.
GRÂNICOS: râu din Troada - XII, 17-33.
*GUNEUS:*războinic din Thessalla (Grecia continentală) - II, 748-755.
GYGEIC: lac din Lydia (în vestul Asiei Mici) - II, 865 şi XX, 391.
GYRTIOS: tatăl căpeteniei misiene Hyrtios - XIV, 512.
GYRTdNE: oraş din Thessalla - II, 738.

H

HADES: fratele lui Zeus şi al lui Poseidbn, soţ al Persefonei. Este zeul Infernului.
HÂIMON: tatăl căpeteniei beoţiene Maion - IV, 394.
HAlMON: tatăl lui Laerces - XVII, 467.
HAIMONÎD: fiu al lui Hăimon - XVII, 467.
HALÎARTOS: oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 503.
HALÎE: fiică a zeului marin Nereu - XVIII, 40.
*HÂLIOS:*luptător din Lycla (sud-vestul Asiei Mici) - V, 678.
HARMA: mică localitate din Beoţia - II, 499.
HÂRMON: tatăl lui Tecton, meşteşugar troian - V, 59-60.
HARMONÎD: fiu al lui Hărmon - V, 60.
HARPALÎON: fiul lui Pylaimenes, ucis de Meriones - XIII, 643-659.
HARPIE: iapă fabuloasă, având iuţeala unei furtuni - XVI, 150.
HEBE: fiică a lui Zeus şi a Herei, un fel de personificare a înfloritoarei Tinereţi. Slujeşte pe zei în Olimp. După zeificarea lui Heracles, a devenit soţia acestuia -IV, 2-3, V, 722-731 şi 905-906.
HECABE: fiica regelui phryglan Dymas şi soţia lui Prlam. Este mama mai multor luptători viteji.
*HECAMEDE:*fiica lui Arslnoos, captivă a lui Nestor - XI, 624-641 şi XIV, 6.
HECATOMBA: jertfă a o sută de boi (hecatbn, o sută: *bus,* bou) sau - într-un sens larg - mare sacrificiu ritual, numărul şi natura animalelor fiind variabilă.
HECTOR: fiul cel mai în vârstă al lui Prlam şi al Hecabei, tată al lui Scamandrios (Astyănax). A fost cel mai vrednic apărător al Troiei. îl ucide pe Patroclos, dar e ucis de Ahile.
HELENA: fiica lui Zeus şi a Ledei, sora lui Castor, a lui Polydeuces şi a Clitemnes-trei. A fost soţia lui Menelau. Vestită pentru frumuseţea sa, a fost răpită de Paris. Războiul Troiei s-a iscat pentru ea.
HELENOS: îmi lui 6inops, războinic aheu - V, 707.
*HELENOS:*fiul lui Priam şi vestit ghicitor - VI, 73-l01, VII, 46-53, XII, 94-95, XIII, 576-600.
HELICAON: fiul lui Antenor - III, 12l-l24.
HELÎCE: oxa. din Achaia (nordul Peloponesului) - II, 575, VII, 203, şi XX, 404.
*HELLADA:*regiune din Thessalla (Grecia continentală) - II, 683.
HELLENI: popor din Grecia continentală - II, 684.
HELLESPONT: strâmtoarea Dardanelelor - II, 845, VII, 86, IX, 360, XII, 30, XV, 235, XVII, 432, XVIH, 150, XXIV, 346 şi 545.
HELOS: oraş din Laconla (sud-estul Peloponesului) - II, 584.
HELOS: mică localitate din Triphilla (vestul Peloponesului) - II, 594.
HÂIMON: căpetenie a pylienilor (popor din Triphylia) - IV, 296.
433
HEPHAISTOS"fiul lui Zeus şi al Herei, zeul focului.
HEPTÂPOROS: râu din Troada - XII, 17-33.
HERA: sora şi soţia lui Zeus. Susţinătoarea aheilor.
HERACLES: fiul lui Zeus şi al Alcmenei - II, 657-660, V, 392-404, V, 638-642, VIII, 362-369, XI, 690-691, XIV, 249-256, XV, 24-30, XVIII, 117-l19 şi XIX, 95-l33.
HERACLÎD: fiu al lui Heracles - II, 653, V, 659. *HERMES:fm* lui Zeus şi al Maiei, mesagerul zeilor - II, 103-l04, V, 389-391, XVI, 179-l86, XX, 33-74, XXI, 497-501, XXIV, 33l-468 şi 679-694. *HERMldNE:* port din Argollda (nord-estul Peloponesului) - II, 560. *HERMOS:rîu* din Lydla (sud-vestul Asiei Mici) - XX, 392. *HICETÂON:* fiul lui Laomedon, fratele lui Priam- III, 147 şi XX, 237-238. *HICETÂON:* tatăl războinicului troian Melănippos - XV, 546. *HIPPASIÂD:*fiu al lui Hippasos - XI, 450.
HÎPPASOS: tatăl războinicilor troieni Chărops şi Sbcos - XI, 426 şi 450. *HÎPPASOS:* tatăl războinicului aheu Hypsenor - XIII, 411. *HÎPPASOS:* tatăl lui Apisăon (războinic peon) - XVII, 348.
HIPPEMOLGI: acest nume comun înseamnă "mulgători de iepe" şi este termenul prin care Homer desemnează triburile scitice - XIII, 5. *HIPPOCdON:* războinic trac, vărul lui Rhesos - X, 519-525. *HIPPODÂMAS:*războinic troian, ucis de Ahile - XX, 40l-406. *HIPPODÂMEIA:* soţia lui Peirithoos - II, 742.
HIPPODÂMEIA: fiica lui Anchlse şi soţia lui Alcâthoos - XIII, 427-433. *HIPPODÂMEIA:*războinic troian, ucis de Odiseu - XI, 335. *HIPPdLOCHOS:* fiul lui Bellerophbntes şi tatăl lui Glăucos - VI, 196-l97 şi 206. *HIPPOLOCHOS:* fiul lui Antlmachos, războinic troian, ucis de Agamemnon - XI, 122-l47.
*HIPPdMACHOS:*fiul lui Antlmachos, războinic troian - XII, 188-l89. *HIPPdNOOS:*războinic aheu, ucis de Hector - XI, 303. *HIPPdTHOOS:* fiul lui Lethos, cârmuitor pelasg (din Asia Mică) - II, 840-843, XVII, 217 şi 288-303.
HIPPdTHOOS: fiul lui Priam - XXIV, 251. *HIPPOTÎON:* războinic din Ascania (nord-vestul Asiei Mici), tatăl lui Mbrys, ucis de Meriones - XIII, 792 şi XIV, 514.
HIRE: oraş din Messenla (sud-vestul Peloponesului) - IX, 150 şi 292. *HISTÎAIA:* oraş din insula

Eubeea - II, 537. *HORE:* străjere ale Olimpului - V, 749. *HYÂDE:* constelaţie - XVIII, 486. *HYÂMPOLIS:* oraş din Phoclda - II, 521. *HYDE:* oraş din Lydla (sud-vestul Asiei Mici) - XX, 385. *HYLE:* oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 500, V, 708 şi VII, 221.
434
HYLLOS: râu din Lydla (sud-vestul Asiei Mici) -XX, 392.
HYPEIROCHÎD: fiu al lui Hypeirochos - XI, 673.
*HYPEIRdCHOS:*războinic troian, ucis de Odiseu - XI, 335.
HYPâlROCHOS: tatăl eleeanului Itymoneus -XI, 673.
HYPâlRON: războinic troian, ucis de Diomede - V, 144-l48.
*HYPliREIA:*izvor din Thesssalla (Grecia continentală) - II, 734 şi VI, 457.
HYPERENOR: fiul lui Panthoos, războinic troian, ucis de Menelau, XIV, 516-519 şi XVII, 24-27.
HYPERESÎE: oraş din Achaia (nordul Peloponesului) - II, 573. *HYPOTHEBAI:* cetate aproape de Theba din Beoţia - II, 505. *HYPSENOR:*fiul lui Dolopion, războinic troian, ucis de Eurypylos - V, 76-83. *HYPSENOR:* fiul lui Hippasos, războinic aheu, ucis de Deiphobos - XIII, 402-416. *HYRÎE:* oraş din Beoţia - II, 496.
HYRMÎNE: oraş din Ellda (nord-vestul Peloponesului) - II, 616. *HYRTACÎD:* fiu al lui Hyrtacos ₁ II, 837, XII, 110. *HYRTACOS:* tatăl lui Âsios din Arisbe - H, 837. *HYRTIOS:* fiul lui Gyrtios, fruntaş din Mysla (nord-vestul Asiei Mici), rănit de Âias al lui Telamon - XIV, 51l-512.

I

ÎAIRA: fiica zeului marin Nereu - XVIII, 42.
iALMENOS: fiul zeului Âres şi al Astybchei, căpetenie din Mysia (nord-vestul Asiei Mici) - II, 512-516 şi IX, 80-88. *IAL YSOS:* oraş al insulei Rhbdos, din Marea Egee (aproape de litoralul de sud-vest al Asiei Mici)-II, 656.
IAMENdS: războinic troian, ucis de Leonteus - XII, 139 şi 193-l94. *lANASSA:* fiică a zeului marin Nereu - XVIII, 47. *IÂNEIRA:* fiică a zeului marin Nereu - XVIII, 47. *IAPETOS:* Titan, fiu al Pământului şi al Cerului, tatăl lui Prometheus şi Epimetheus - VIII, 477-481.
IÂRDANOS: râu al Elidei (nord-vestul Peloponesului) - VII, 135. *IASONÎD:* fiu al lui Iăson - VII, 471.
Z4S05:fiul lui Sphelos, căpetenie ateniană, ucis de Enea - XV, 332-338. *ICHdR:* lichidul foarte limpede care curge în vinele zeilor, în loc de sânge. *ÎDA:* munte în Mysla (nord-vestul Asiei Mici) - VIII, 47, 397, 410, XIV, 283, 332, XV, 151, XX, 91 şi 189. *IDAlOS:* crainic troian - III, 247-258, VII, 273-282, 38l-415, XXIV, 324-325, 352-357 şi 470. *IDAlOS:* fiul lui Dares, războinic troian - V, 9-29.
435
ÎDES: tatăl Cleopatrei - IX, 556-564.
IDOMENEU: fiul lui Deucalion, căpetenia cretanilor.
ILIONâUS:'fiu al lui Phbrbas, războinic troian, ucis de Peneleos - XIV, 487-505.
ÎLOS: fiul lui Tros, tatăl lui Laomedon - XI, 166, 372, XX, 23l-236 şi XXIV, 349.
ÎMBRASOS: tatăl comandantului trac Peiroos - IV, 520
*ÎMBROS:*insulă pe coasta Traciei - XIII, 33, XIV, 281, XXI, 43, XXIV, 78 şi 753.
ÎMBRIOS: fiul lui Mentor, războinic troian, ucis de Teucros - XIII, 170-205.
IOLCdS: oraş din Thessalia - II, 712.
IONIENI: popor din Grecia continentală. Atenienii şi eubeenii sunt, mai ales, de origine ioniană - XIII, 685. *IPHEUS:* troian, ucis de Pătroclos - XVI, 415-418. *IPHIÂNASSA:* fiica lui Agamemnon şi a Clitemnestrei. Se pretinde, dar nu este deloc sigur, că Ifigenia tragicilor este una şi aceeaşi persoană cu Iphiknasa; IX, 144-148 şi 286-290. *ÎPHICLOS:* fiul lui Phylacos, vestit alergător al antichităţii. Este tatăl lui Protesilaos şi al lui Podărces - II, 705 şi XXIII, 636.
IPHIDÂMAS: fiul lui Antenor, ucis de Agamemnon - XI, 22l-247. *IPHÎNOOS:* fiul lui Dexios, războinic aheu, ucis de Glâucos - VII, 13-l6. *ÎPHIS:* captivă a lui Ahile, originară din insula Scyros (în Marea Egee, la nord-vest de Chios)-IX, 666-668.
IPHITÎON: fiul lui Otrynteus, războinic troian, ucis de Ahile - XX, 38l-395. *ÎPHITOS:* fiul lui Naubolos - II, 518. *ÎPHITOS:* tatăl lui Archept61emos - VIII, 128. *ÎRIS:* vestitoarea zeilor - II, 786-808, III, 12l-l40, V, 353-369, VIII, 397-425, XI, 195-210, XV, 143-217, XVIII, 165-202, XXIII, 198-212, XXIV, 77-88 şi XXIV, 143-l78.
ÎSANDROS: fiul lui Bellerophbntes - VI, 196-l97 şi 203-204. *ITHÂCA:*insulă din Marea Ionică, regatul lui Odiseu - II, 632 şi III, 201. *ITHAIMENES:* tatăl războinicului troian Sthenelaos - XVI, 586. *ITHOME:* oraş din Thessalia (Grecia continentală) - II, 696. *ÎTON:* oraş din Thessalia - II, 696.

ITYMONEUS: fiul lui Hypeirochos, originar din Ellda (nord-vestul Peloponesului), ucis de Nestor - XI, 672-676.
LÂAS: oraş din Laconla - II, 585.
LACEDEMONA: alt nume al Laconiei - II, 581, III, 239, 387 şi 443. *LAERCES:* tatăl lui Alcimedon - XVI, 197 şi XVII, 467.
LAÎţRTES: fiul lui Arceisios, tată a lui Odiseu şi rege în insula Ithăca (insulă din Marea Ionică). 436
LAERTIÂD: fiu al lui Laertes - II, 282.
LAMPETÎD:a al lui Lkmpos, patronimicul lui Dblaps - XV, 526.
LÂMPOS: unul din Bătrânii Troiei. Este fiul lui Laomedon, frate cu Prlam şi tatăl lui D61ops - III, 147, XV, 526 şi XX, 238. *LÂMPOS:* calul lui Hector - VIII, 185-l97. *LAODÂMAS:* fiul lui Antenor, războinic troian, ucis de Alas al lui Telambn - XV, 516-517.
LAODÂMEIA: fiica lui Bellerophbntes, mama lui Sarpedbn - VI, 196-l99. *LAODÎCE:* fiica lui Priam, soţia lui Helicăon - III, 12l-l24 şi VI, 252. *LAODÎCE:*fiica lui Agamemnon şi a Clitemnestrei - IX, 144-l48, 286-290. *LAdDOCOS:*fiul lui Antenor, războinic troian - IV, 86-88. *LA dDOCOS:* un aheu, prieten al lui Antilochos - XVII, 699. *LAdGONOS:*fiul lui Onetor, războinic troian, ucis de Meribnes - XVI, 603-607. *LAdGONOS.iM* lui Bias, războinci troian, ucis de Ahile - XX, 460-462. *LAOMEDON:* fiul lui llos, tatăl lui Prlam. Rege al Troiei - V, 640-642, 648-651, VII, 453, XX, 236-238, XXI, 44l-457 şi XXIII, 348. *LAOTHdE:*fiica lui Âltes, mama lui Lycăon şi a lui Polydoros - XXI, 84-91 şi XXII, 46-53.
LAPIŢI: populaţie foarte războinică din Thessalia (Grecia continentală) - XII, 127-l94. *LÂRISSA:* oraş din Asia Mică, greu de identificat - II, 841 şi XVII, 301. *LECTdS:* promontoriu al Troadei - XIV, 284.
LEldCRTTOS: fiul lui Arisbas, războinic aheu, ucis de Enea - XVII, 344-345. *LEITOS:* fiul lui Alectry6n, comandant al oştenilor din Beoţia (Grecia continentală) - II, 494, VI, 35-36 şi XVII, 60l-604.
LELEGI: populaţie din Caria (sud-vestul Asiei Mici) -X, 429 şi XXI, 86. *LEMNOS:* insulă situată în nordul Mării Egee, în faţa Dardanelelor - I, 593, II, 722, VII, 467, VIII, 230, XIV, 230, 281, XXI, 40,46, 58, 79 şi XXIV, 753. *LEONTEUS:* fiul Argonautului Cbronos, căpetenie din Thessalia - II, 745-747, XII, 127-l94 şi XXIII, 826-846. *LESBOS:* insulă mare din Marea Egee, situată în dreptul coastelor Myslei şi Troadei (nord-vestul Asiei Mici) - IX, 129, 271, 664 şi XXIV, 544. *LETHOS:* fiul lui Teutamos, tatăl lui Hippbthoos şi al lui Pylaois. Erou pelasg (din Asia Mică)-II, 843.
LETd:msma lui Phbibos Apollon şi a lui Ârtemis - XIV, 327, XX, 38-74, XXI, 496-504. *LEUCOS:* tovarăş al lui Odiseu, ucis deÂntiphos (fiul lui Prlam) - IV, 489-493. *LICYMNIOS:* unchiul după mamă a lui Heracles - II, 66l-663. *LÎLAIA:* oraş din Phodda - II, 523. *LIMNdREIA:*fiică a zeului marin Nereu -XVIII, 41.
LÎNDOS: oraş din insula Rhbdos (în Marea Egee, aproape de Caria) - II, 656. *LÎNOS:* vestit cântăreţ din Theba, fiu al lui Apolo cu muza Callibpe sau Urania. A fost maestrul lui Orfeu şi al lui Heracles - XVftl, 570.
437
LOCRIENI: populaţia Locrîdei (ţinut în Grecia continentală) - II, 527-535, XIII, 686 şi 712-722. *L YCÂON:* fiul lui Priam şi al Laoth6ei, (III, 333) ucis de Ahile - III, 333, XXI, 34-138, XXII, 46-53 şi XXIII, 746.
L YCÂON: tatăl lui Pandaros, din Lycia Troadei - V, 193-200. *L YCAONÎD:*fiu al lui Lycaon - V, 171.
L YCASTOS: oraş al Cretei (marea insulă la sud de Pelopones) - II, 647. *L YCÎA:*parte a Troadei - V, 105 şi 173. *LYCÎA:* regiunea din sud-vestul Asiei Mici - II, 876-877, X, 430, XII, 315-438, XVI, 659-662. *LYCIENI:*popor din sud-vestul Asiei Mici - II, 876-877, X, 430, XII, 315, 438, XVI, 659-662.
LYCOMEDES.fml lui Creon, războinic aheu - IX, 80-88, XII, 366 şi XVII, 346-351. *L YCON:* războinic troian, ucis de Peneleos - XVI, 335-341. *L YCdORGOS:*fiul lui Dryas, rege trac - VI, 130-l40. *L YCdORGOS:* rege în Arcadia (nordul Peloponesului) - VII, 142-l49. *LYCOPHdNTES:*războinic troian, ucis de Teucros - VIII, 275. *L YCdPHRON:* fiul lui Mkstor, vizitiul lui Âias al lui Telambn, ucis de Hector - XV, 422-435.
L YCTOS: oraş al Cretei (marea insulă la sud de Pelopones) ţ- II, 647 şi XVII, 611. *LYRNESSdS:* oraş în Troada (nord-vestul Asiei Mici) - H, 690-691, XIX, 60, XX, 92 şi 191. *L YSANDROS:*războinic troian, ucis de Âias al lui Telambn - XI, 491.

M

MĂCAR: fiul lui Eol - zeul Vânturilor - regele insulei Lesbos (în dreptul coastelor Myslei şi Troadei) - XXIV, 544.
MACHÂON: fix lui Asclepios, medicul armatei greceşti - II, 729-733, IV, 193-219, XI, 504-520, 618-

642 şi 833-837.
MAGNEŢI: popor locuind peninsula din partea de răsărit a Thessallei (Grecia continentală) - II, 765-759.
MÂIANDROS:mxx din Caria (sud-vestul Asiei Mici) - II, 869.
MÂIMALOS: fiul căpeteniei myrmidone Peisandros - XVI, 194.
*MÂION:*fiul lui Hăimon, căpetenie din Beoţia (Grecia continentală) - IV, 393-398.
MAldNI: popor din Lydia (vestul Asiei Mici) - II, 864-866 şi X, 431.
MAIONÎA: vechiul nume al Lydiei (vestul Asiei Mici) - III, 401 şi XVIII, 291.
MÂIRA: fiica zeului marin Nereu - XVIII, 48.
MANTÎNEIA: oraş din Arcadia (nordul Peloponesului) - II, 607.
MÂRIS: fiul lui Amisbdaros, luptător din Caria (ţinut în sud-vestul Asiei Mici), ucis de Thrasymedes. Este fratele lui Atymnios - XVI, 319-329.
438
MÂSES: oraş din Argollda (nord-estul Peloponesului) - II, 562.
*MÂSTOR:*tatăl lui Lycbphron - XV, 430 şi 438.
MECISTEIÂD: fiu al lui Mecisteus - VI, 28.
*MECISTEUS:*fiul lui Talabs, tatăl lui Euryalos - II, 566.
MECISTEUS'fiul lui Echlos, războinic aheu - VIII, 332-334 şi XIII, 42l-423.
*MECISTEUS:*războinic aheu, ucis de Polydămas - XV, 339.
MEDEON: oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 501.
MEDESICÂSTE: fiica lui Priam, nevasta lui îmbrios - XIII, 173.
MEDON: fiul lui Oileus şi al Rhenei, căpetenie din Thessalla. Ucis de Enea - II, 726-728, XIII, 693-700 şi XV, 332-336. *MEDON:* războinic troian - XVII, 216. *MEGÂD:* fiu al M Megas - XVI, 695. *MEGAS:* fiul lui Phyleus, conducător aheu - II, 625-630, V, 59-75, 175-271, XIII, 69l-692, XV, 520-539 şi XVI, 313-316. MZJ24S: tatăl războinicului troian Perimos - XVI, 695.
MELÂNIPPOS: războinic troian, ucis de Teucros - VIII, 276. *MELÂNIPPOS:* fiul lui Hicetăon, războinic troian, ucis de Antilochos - XV, 545-583. *MELÂNIPPOS:* războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 695. *MELÂNTHIOS:*războinic troian, ucis de Eurypylos - VI, 36. *MLAS:*fiul lui Portheus - XIV, 115-l17.
MELEAGRU: fiul regelui Oineus din Calydbn, în Etolla (Grecia continentală). Argonaut şi încercat vânător - II, 642 şi IX, 543-599. *MELÎBOIA:*oraş din Thessalia (Grecia continentală) - II, 717.
MELÎTE: frica zeului marin Neleu - XVIII, 42. *MENELAU:* fiul lui Atreu, fratele lui Agamemnon şi soţul Helenei. Regele Lacede-monei (ţinut în sud-estul Peloponesului, alt nume al Laconiei). *MENESTHEUS:* războinic aheu, ucis de Hector - V, 608-609. *MENESTHEUS:* căpetenie vitează a luptătorilor atenieni şi destoinic vizitiu - II, 546-556, IV, 327-364, XII, 33l-363, XIII, 195-l96 şi 689-690. *MENESTHIOS:* fiul lui Areithoos, rege în Ârne din Beoţia (Grecia centrală), ucis de Paris-VII, l-l2. *MENESTHIOS:* fiul lui Sperchelos şi al Polydbrei, căpetenie a myrmidonilor - XVI, 173-l78.
MENOITIĂD: fiu al lui Menbitios.
MENdlTIOS:îM lui Actor, tatăl lui Patroclos -XI, 765-790 şi XXIII, 85-88. *MENON:* războinic troian, ucis de Leonteus - XII, 193-l94. *MENTOR:taSĂ* războinicului troian îmbrios - XIII, 171.
MERidNES: fm lui Mblos, comandant al războinicilor din Creta (marea insulă la sud de Pelopones) - II, 645-652, IV, 253-254, V, 59-68, IX, 80-88, X, 196-l97, 260-271, XIII, 159-l68, 246-328, 528-533, 567-575, 643-659, XIV, 514, XIV, 342-344, 608-631, XVII, 700-761, XXIII, 112-l26, 262-652 şi 850-897.
439
*MERMEROS:*războinic troian, ucis de Antllochos - XIV, 513.
MEROPS: originar din Perc6te (Troada), este tatăl lui Âdrestos şi Âmphios, ucişi de Diomede. Foarte iscusit în a ghici viitorul - II, 828-834 şi XI, 328-334. *MESSE:* port în Laconla (sud-estul Peloponesului) - II, 582. *MESSEÎS:* izvor în Grecia - VI, 457. *MESTHLES:* căpetenie a maionilor (popor din Lydia, în vestul Asiei Mici) şi fiu al lui Talaimenes. Mama lui era zeiţa Lacului Gygeic. E fratele lui Ântiphos - II, 864-866 şi XVII, 216. *MESTOR:* fiul lui Prlam - XXIV, 257. *METHdNE:* oraş din Thessalla (Grecia continentală) - II, 716. *MCENE:* oraş din Argolida (nord-estul Peloponesului) - II, 569, IV, 5l-52, 376, XI, 46. *MÎDEIA:* oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 507. *MILET:* oraş din Creta (marea insulă la sud de Pelopones) - II, 647. *MILET:*vestit oraş comercial şi port din Caria (sud-vestul Asiei Mici) - II, 868. *MÎNOS:* fiu al lui lui Zeus şi al Europei, tatăl lui Deucallon - care a fost părintele lui Idomeneu -; rege al Cretei (marea insulă la sud de Pelopones), a fost vestit pentru legile sale -XIII, 448-451 şi XIV, 322. *MINYEIOS:* râu din Triphylia (vestul Peloponesului) - XI, 722-724. *MNESOS:* războinic din Peonia (în nordul Macedoniei), ucis de Ahile - XXI, 210.
MdlRE: zeiţele Sorţii - XXIV, 49.
MOLÎON: vizitiul lui Thymbrâios, troian ucis de Odiseu - XI, 32l-323. *MOLIONI:* fiii lui Actor (Creatos şi Eurytos) - XI, 709-752. *MdLOS:* tatăl căpeteniei cretane Meriones - X, 269-270. *MOR*

YS: fiul lui Hippotion, războinic din Ascania (nord-vestul Asiei Mici), ucis de Meriones „ XIII, 792 şi XIV, 514.
MULIOS: soţul Agamedei şi ginerele lui Auglas - XI, 737-743. *MULIOS:* războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 696. *MULIOS:* războinic troian, ucis de Ahile - XX, 472-474.
*MYCÂLE:*promontoriu pe coasta de vest a Asiei Mici, în dreptul insulei Samos - II, 869.
MYCALESSdS: oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 498. MyZXWfiul lui Atymoios, troian, ucis de Antilochos - V, 580-589. *MYDON:* războinic din Peonia (nordul Macedoniei), ucis de Ahile - XXI, 209. *MYGDON:* fiu al lui Dymas, rege al Phryglei (centrul Asiei Mici) - III, 186. *MYNES:* fiul regelui Euenos din Troada - II, 688-693 şi XIX, 296. *MYRINA:* fiica lui Teucros, soţia lui Dardanos, o amazoană - II, 814. *MYRMIDONI:* popor din Grecia continentală - II, 68l-694 şi XVI, 130-277.
MYRSINOS.oiaş din Ellda (nord-vestul Peloponesului) - II, 616. *MYSIENI:* popor din nord-vestul Asiei Mici - II, 858-861 şi X, 430. *MYSIENI:* popor din Tracia - XIII, 5.

N

NÂSTES: fiul lui Nomlon, căpetenie a oştenilor din Caria (sud-vestul Asiei Mici) - II, 867-871.
*NAUBOLÎD:*fiu al lui Năubolos - II, 518. *NÂUBOLOS:*tatăl lui îphitos -II, 518. *NELEÎD:*fiu al lui Neleu, Nestor - VIII, 100. *NELEUS:* fiul zeului Poseidbn şi al muritoarei Tyrb (fiică a regelui Salmoneus), tatăl lui Nestor - XI, 683-684.
NEMERTES: fiică a zeului marin Nereu - XVIII, 46.
NEOPTOLEMOS: fiul lui Ahile şi al Deidameiei, fiică a regelui Lycomedes din Scy-ros (insulă în Marea Egee, la nord-vest de Chlos), crescut în Scyros, pe lângă bunicul său - XIX, 326-327 şi 33l-333. *NESTORÎD:* fiu al lui Nestor - X, 196. *NOMÎON:* tatăl lui Amphimachos şi al lui Nkstes, locuitor al Cartei (sud-vestul Asiei Mici)-II, 871.
NERITON: munte din Ithăca - II, 632. *NES Al A:* fiică a zeului marin Nereu - XVIII, 40. *NESTOR:* fiul regelui Neleus şi al prinţesei Chloris (fiică a lui Amphion), rege în Pylosul Triphyliei (vestul Peloponesului). Era cel mai în vârstă din cei care au asediat Troia, deosebindu-se prin cuminţenia sfaturilor şi darul vorbei. *NldBE:* fiica lui Tantalos, soţia lui Amphion (rege întemeietor al Thfebei din Beoţia) -XXIV, 602-617. *NIREUS:* fiul lui Charopos şi al Aglaiei, originar din insula Syme - pe coasta Cariei (sud-vestul Asiei Mici) -; era un aheu vestit pentru frumuseţea sa - II, 67l-675. *NISA:* oraş din Beoţia (Grecia continentală) -II, 508. *NÎSYROS:* insulă mică din marea Egee în dreptul coastei cariene, aproape de insula Cos. Este una dintre Sporade - II, 676.
NOEMON: războinic din Lycla (sud-vestul Asiei Mici), ucis de Odiseu - V, 678. *NOEMON:* războinic din Pylos, cetate în vestul Peloponesului (Triphylia) - XXIII, 612-613. *NYSEION:* munte situat după toate probabilităţile în Tracia - VI, 133.

O

OCALEA: mică localitate din Beoţia (Grecia continentală) - II, 501. *OCEANdS:* tatăl zeilor - XIV, 200-210 şi 30l-306.
*OCHESIOS:*locuitor al Etollei (Grecia continentală), tatăl lui Perlphas - V, 843. *ODÎOS:* comandant al alizonilor - popor din Bithynia (nord-vestul Asiei Mici), aliat al troienilor -; a fost ucis de Agamemnon - II, 856-857 şi V, 38-42.

ODÎOS: crainicul lui Âias Telamonidul - IX, 170.
OICHALÎA: cetate în Thessalla (Grecia continentală) - II, 596 şi 730.
OILEIÂD: fiu al lui Oileus - XIV, 442.
OILEUS: tatăl lui Âias şi al lui Medon - II, 727-728.
*OILÎiUS:*războinic troian, ucis de Agamemnon - XI, 9l-l00.
OINÎiUS: fiul lui Portheus, tatăl lui Meleagru, Tydeus şi Deianeira, regele Calydonu-lui, în Etolia (Grecia continentală) - II, 64l-642, VI, 215-221, IX, 533-549, 58l-583 şi XIV, 115-l19.
*OINdMAOS:*războinic aheu, ucis de Hector - V, 706. *OINdMAOS:*războinic troian, ucis de Idomeneu - XII, 140 şi XIII, 506- 511. *dlNOPS:* tatăl războinicului aheu Helenos - V, 707. *dlTYLOS:* oraş din Laconia (sud-estul Peloponesului) - II, 585. *OLENICA (Stânca)* : lanţ de munţi între Elyda şi Achaia, în nordul Peloponesului - II, 617 şi XI, 757.
6LENOS: oraş din Etolia (Grecia continentală) - II, 639. *OLIZdN:* oraş din Thessalla - II, 717.
OLOOSSdN: oraş din Thessalla - II, 739. *ONCHESTdS:* oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 506. *ONETOR:* tatăl războinicului troian Labgonos - XVI, 604. *OPHELESTES:* războinic troian, ucis de Teucros - VIII, 274. *OPHELESTES:*războinic din Peonla, ucis de Ahile - XXI, 210.
*OPHELTIOS:*războinic troian, ucis de Euryalos - VI, 20. *OPHELTIOS:* războinic aheu, ucis de Hector - XI, 302. *OPÎTES:* războinic aheu, ucis de Hector - XI, 301. *OPUS:* capitala locrienilor

orientali (Grecia continentală), aproape de insula Eubeea.
Este patria lui *Pâtroclos* - II, 531, XVIII, 326 şi XXIII, 85. *ORCHOMENdS:* oraş din Arcadla (centrul Peloponesului) - II, 605. *ORCHOMENdS:* oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 511 şi IX, 3 81. *ORÎUTHYIA:* fiica zeului marin Nereu. *ORESBIOS:* războinic aheu, ucis de Hector - V, 707. *ORESTE:*războinic aheu, ucis de Hector - V, 705.
ORESTE:im lui Agamemnon şi al Clitemnestrei - IX, 142-l43 şi 284-285. *ORESTE:* războinic troian, ucis de Leonteus - XII, 109 şi XII, 193-l94. *ORESTIÂDE:* nimfe ale muntelui - VI, 420. *ORÎON:* erou mitic al Beoţiei (Grecia continentală). Uriaş şi vânător vestit. A fost u-
cis de zeiţa Ârtemis. Fiind iubitul Aurorei, a fost prefăcut în constelaţie după
moarte - XVII, 486-489.
ORMENION: oraş din Thessalla (Grecia continentală) - II, 734. *ORMENOS:* tatăl lui Amyntor şi bunicul lui Phoinix - IX, 448 şi X, 266. *6RMENOS:* războinic troian, ucis de Teucros - VIII, 274. *6RMENOS:* războinic troian ucis de Polypbites - XII, 187.

ORNEIÂI: oraş din Argollda (nord-estul Peloponesului) - II, 571.
*dROS:*războinic aheu, ucis de Hector - XI, 303.
ORSÎLOCHOS: fiul lui Diocles, războinic aheu, ucis de Enea - V, 54l-560.
ORSÎLOCHOS: războinic troian, ucis de Teucros - VIII, 274.
ORTHÂIOS: războinic troian - XIII, 791.
dRTHE: oraş din Thessalla - II, 739.
ORTÎLOCHOS: tatăl lui Diocles (regele din Pherăi, în Arcadla) - V, 546-547.
OTHRYONÎsUS: războinic troian, originar din Cabesbs, ucis de Idomeneu - XIII,
363-382. *OTOS:* fiul lui Aloeus şi al prinţesei tessaliene Erimedeia, gigant. împreună cu fratele său Ephialtes l-a înlănţuit pe zeul Âres - V, 385-391. *dTOS:* comandant epeean, din Ellda (nord-vestul Peloponesului), ucis de Poliydămas
-XV, 518-519. *OTRÎiUS:* fiu al lui Dymas şi frate al lui Mygon, rege în Phrygia (centrul Asiei Mici) -IE, 186. *OTRYNTEUS:tzM* războinicului aheu Iphitlon- XX, 384.
PAIÂN: cântec solemn închinat lui Apolo pentru a-i cere să îndepărteze o molimă (I,
473) sau pentru a exprima o mare bucurie - XXII, 391. *PAldN:* medic al zeilor - V, 40l-404 şi 899-906. *PAION:* tatăl lui Agăstiophos - XI, 339. *PAISdS:* oraş din Troada - V, 612.
PÂLLAS:umA din numele Atenei, considerată ca zeiţă a războiului. *PÂLMYS:*războinic din Ascanla (nord-vestul Asiei Mici) -XIII, 792. *PÂMMON:* fiul lui Priam - XXIV, 250. *PANAHEI:* totalitatea grecilor care asediază Troia. *PÂNDAROS:* fiul lui Lycaon, căpetenia războinicilor din Lycla Troadei ucis de Dio-
mede - II, 824-827, IV, 86-l47, V, 95-l47 şi 166-296. *PANDÎON:* războinic aheu - XII, 372.
PÂNDOCOS: războinic troian, rănit de Âias al lui Telambn - XI, 490. *PANdPE:* fică a zeului marin Nereu - XVIII, 45.
PANOPEUS: oraş din Phoclda (Grecia continentală) - II, 520 şi XVII, 307. *PANOPEUS:*tatăl luptătorului aheu Epeibs (care a construit calul troian) - XXIII, 665. *PANTHOÎD:* fiu al lui Panthoos - XV, 446.
PÂNTHOOS:xmu dintre Bătrânii Troiei, preot al lui Apolo - III, 146. *PAPHLAGONI:* popor aliat cu troienii şi locuind în nordul Asiei Mici, la Pontul
Euxin - II, 85l-855 şi XIII, 656.
PARIS: al doilea fiu al lui Priam şi al Hecabei - născut după Hector. Ajutat de zeiţa Afrodita, a răpit-o pe frumoasa Helena, soţia lui Menelau. îl va ucide pe Ahile

-HI, 15-75, 310-461, VI, 312-341, 503-529, VII, l-l2, 354-365, VIII, 80-86,
XI, 369-395, 504-507, 58l-584, XII, 93, XIII, 660-672, XIII, 765-787, XV,
34l-342 şi XXII, 359-360. *PARPHASÎA*regiunea muntoasă din sud-vestul Arcadlei (în centrul Peloponesului) -
II, 606.
PARTHENIOS: râu din Paphlagonla (nordul Asiei Mici) - II, 854. *PASITHEA:* una dintre Graţii - XIV, 275-276. *PÂ TROCLOS:* fiul lui Menbitios şi al Sthenelei, prietenul mai vârstnic al lui Ahile şi fratele său de arme la războiul împotriva Troiei. *PEDAION:oc* din Troada - XIII, 172.
PEDAIOS: fiu al lui Antenor, războinic troian, ucis de Meges - V, 59-75. *PEDASOS:* troian, fiu al nimfei Abarbareea şi al lui Bucollon, ucis de Euryalos - VI, 22. *PEDASOS:* oraş din Troada - VI, 35, XX, 92, 191 şi XXI, 87. *PEDASOS: oraş* din Messenla (sud-vestul Peloponesului) - IX, 152 şi 194.
PÎIDASOS: calul lui Ahile, ucis de Sarpedbn - XVI, 152-l54 şi 466-469. *PEIRAIOS: ial* lui Ptolemaios - IV, 228. *PEIRÎTHOOS:* erou din Thessalla (Grecia continentală), fiul lui Zeus şi al Diei, regele populaţiei foarte războinice a lapiţilor. Este prietenul lui Theseu - II, 263, II,
740-744 şi XIV, 318.
PEIREOS: trac, tatăl lui Rhigmos - XX, 484.
PEIROOS: fiul lui îmbrasos, comandant trac, ucis deTh6as -II, 844-845 şi IV, 517-538.
PEISANDROS: fiul lui Antlmachos, războinic troian, ucis de Agamemnon - XI, 122-l47.
PEISANDROS: războinic troian, ucis de Menelau - XIII, 60l-642. *PEISANDROS*".fiul lui Măimalos, comandant myrmidon - XVI, 193-l95. *PEISENOR:* tatăl războinicului troian Cleitos - XV, 445.

*PELÂGON:*războinic din Pylos, în Triphylla (vestul Peloponesului) - IV, 295. *PELÂGON:*războinic din Lyda (sud-vestul Asiei Mici) - V, 694-695. *PELASGI:*popor din Asia Mică - II, 840-843 şi X, 429. *PELEGdN:im* râului Axibs şi al Periboiei - XXI, 14l-l43, 157-l60. *PELEID:*Tiu al lui Peleu. *PELEU:* fiul lui Eăc, soţul zeiţei Thetis şi tatăl lui Ahile - VII, 125-l31, IX, 252-259,
394, 478-484, XI, 767-790, XVII, 194-l97, XIX, 387-391, XXI, 188-l89,
XXHI, 89-90 şi XXIV, 534-542.
PELÎAS: fiul lui Poseidbn şi al lui Tyr6, tatăl Alcestei - II, 71l-715. *PELION:* munte din Thessalla (Grecia continentală) - II, 744, 757, XVI, 143-l44,
XIX, 390-391, XX, 277 şi XXII, 133.
PELLENE: oraş din Achaia (nordul Peloponesului) - II, 574. *PELOPS:* fiul lui Tăntalos, tatăl lui Atreu şi al lui Thyestes - II, 104 - 105. *PENEldS:* râu din Thessalla (Grecia continentală) - II, 75l-755 şi 757. *PENELEOS:* căpetenie din Beoţia - II, 494, XIV, 487-505, XVI, 335-341 şi XVII, 597-600.
444
PEONI: popor din Macedonia, aliat al Troiei - II, 848-850, X, 428, XVI, 284-293,
XXI, 155 şi 205-212.
*PEONÎA:*regiune din nordul Macedoniei - XVII, 350 şi XXI, 154. *PEPLOS:* veşmânt femeiesc, un fel de mantie dintr-o ţesătură foarte fină. *PERCdTE:* oraş al Troadei - II, 835, XI, 229 şi XV, 547. *PERGAMOS:* citadela Troiei - IV, 508, V, 446, 460 şi VI, 522. *PERGASOS:* tatăl luptătorului troian Deicbon - V, 535.
*PERlBOIA:*fiica regelui trac Aceassamenbs, mama lui Pelegbn - XXI, 14l-l43. *PERIERES:* tatăl lui Bbros - XVI, 177.
*PERIMEDES:*fiul comandantului din Phoclda (Grecia continentală) Scheldos - XV, 515. *PERIMOS:* fiul lui Megas, războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 695. *PERÎPHAS:* fiul lui Ocbesios, războinic din Etolia (Grecia continentală), ucis de Âres
-V, 842-843.
PERÎPHAS: fiul lui Epytos, crainic troian - XVII, 323. *PERIPHETES:*războinic troian, ucis de Teucros - XIV, 515. *PERIPHETES:* fiul lui Copreus, războinic aheu, ucis de Hector - XV, 638-652.
PERRHÂIBI: popor din Thessalla - II, 749-750. *PERSEÎD:* fiu al lui Perseu - XIX, 116. *PERSEU:* celebrul erou care a retezat capul Meduzei. Este fiul lui Zeus şi al Danaei.
Ajunge rege în Tlryntos şi întemeiază Micene - XIV, 320. *PETEÂD:* fiu al lui Petebs - XII, 355.
PETEON:mck localitate în apropierea Thebei din Beoţia (Grecia continentală) - II, 500. *PETEOS:* fiul lui Orneus, tatăl lui Menestheus. A fost alungat din Attica de Teseu -
II, 552, IV, 327, XII, 331 şi XIII, 690. *PHAÎNOPS:* troian - V, 152-l58 şi XVII, 583-585. *PHAISTOS:* oraş din Creta (marea insulă la sud de Pelopones), lângă însemnatul oraş
Gbrtyn - II, 648. *PHAISTOS:* fiul lui Bbros, războinic din Maionla (Lydla, în vestul Asiei Mici), ucis de Idomeneu - V, 43-8.
*PHÂLCES:*războinic troian, ucis de Antllochos - XIII, 791 şi XIV, 513. *PHÂRIS:* oraş din Laconla (sud-estul Peloponesului) - II, 582. *PHÂUSIOS:* tatăl lui Apisaon (războinic troian) - XI, 583.
PHEGEUS: fiul lui Dares, războinic troian, ucis de Diomede - V, 9-29. *PHEÎA: oraş* din Ellda (nord-vestul Peloponesului) - VII, 135. *PHEIDAS:*războinic aheu -XIII, 690-691. *PHEIDIPPOS:* fiul lui Thessalbs, nepotul lui Heracles, comandant al aheilor, aducând
războinici din insulele Sporade (Marea Egee) - II, 676-680. *PHENEdS:* oraş din Arcadla (centrul Peloponesului) - II, 605. *PHERÂI:* oraş din Thessalla (Grecia continentală) - II, 711. *PHERÂI:omş* din Messenla (sud-vestul Peloponesului) - IX, 151 şi 293.
445
PHERÂI: oraş din Arcadia (nordul Peloponesului) unde domnea Diocles, tatăl lui
Crethon şi Orsilochos - V, 544.
PHERECLOS:îm lui Tecton, războinic troian, ucis de Meliones - V, 59-68. *PHERES:* tatăl lui Âdmetos, rege în Thessalia (Grecia continentală) - II, 763 şi
XXIII, 376.
*PHERUSA:*fiica zeului marin Neleu - XVIII, 43.
PHILETOR: tatăl războinicului troian Demuchos - XX, 457.
PHILOCTETES: fiul lui Pbias, căpetenie din Thessalia (Grecia continentală, deţinătorul arcului lui Heracles, fără de care Troia nu putea fi luată. Povestea se constituie baza uneia din tragediile lui Sofocle *{Filoctet)* - II, 716-725.
PHLEGYENI: populaţie din Thessalia (Grecia continentală) - XIII, 301.
PHOCIDIENI: popor din Grecia continentală - II, 517-526.
*PHdm'OS APOLLON:*ezi Apolo.
PHdlNIX: fiul lui Amyntor, perceptorul lui Ahile - IX, 168, 430-605, 658-662, XVI, 196 şi XXffl 359-361.
PHdlNIX: fiul regelui fenician Agenor, tatăl Eur6pei - XIV, 321.
PHORBAS: locuitor al insulei Lesbos (în marea Egee), tatăl Diomedei, o captivă a lui Ahile - IX, 664-665.
PHdRBAS: tatăl luptătorului troian Ilioneus - XIV, 490.
PHdRCYS: comandant din Phrygia (centrul Asiei Mici) - II, 862-863, XVII, 218 şi 312-315.

PHRÂDMON: tatăl lui Agelaos - VIII, 257.
PHRdNTIS: txoină., soţia lui Pknthoos - XVII, 40.
PHRYGÎA: ţinut din centrul Asiei Mici - III, 184-l90, 401, XVI, 719, XVIII, 291 şi XXIV, 545.
PHR YGIENI: popor din centrul Asiei Mici - II, 862-863, III, 184-l90 şi X, 431.
*PHTHEIRI:*munte din Caria (sud-vestul Asiei Mici) - II, 868.
PHTHÎA: ţinut din Grecia continentală, regatul lui Ahile - I, 165, 169, II, 683, IX, 253, 363, 395, 439, XI, 766, XIX, 323 şi 330. *PHTHIENI:* popor din Grecia continentală - XIII, 686.
*PHYLÂCE:*oraş din Thessalia - II, 695, 700, XIII, 696 şi XV, 335. *PHYLACÎD:*fiu a lui Phylacos - II, 705 şi XIII, 698. *PHYLACOS:* tatăl lui iphiclos - II, 705. *PHYLACOS:*războinic troian, ucis de Leitos - VI, 35-36.
PHYLAS: tatăl Polymelei, bunicul comandantului myrmidon Eudoros -XVI, 19l-l92. *PHYLEÎD.fm* al lui Phyleus - II, 628.
PHYLEUS: fiul lui Auglas, tatăl comandantului aheu Meges - XI, 530-534 şi XIII, 637. *PIDYTES:* războinic troian, ucis de Odiseu - VI, 30-31. *PIERÎA:* ţinut din Macedonia, în apropierea muntelui Olimp. Este patria Muzelor şi a lui Orfeu - II, 766 şi XIV, 226.
PIGMEI: popor fabulos, înalt cât o şchioapă, locuind la capătul de miazăzi al pământului, pe malurile Nilului, în Etiopia - III, 6. *PITYEIA:* oraş din Mysla (nord-vestul Asiei Mici) - II, 829.
*PLÂCOS:*munte din Mysla (nord-vestul Asiei Mici) - VI, 396, 425 şi XXII, 479. *PLÂTAIA:* oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 504. *PLEIADE:* constelaţie - XVIII, 486.
PLEURdN: oraş din Etolia - II, 639, XIII, 217, XIV, 116 şi XXIII, 635.
PODALEIRIOS: fiul lui Asclbpios, medic al oştirii ahee - II, 729-733 şi XI, 833-837.
PODÂRCES: fiul lui iphiclos, căpetenie din Thessalia - II, 695-710 şi XIII, 693-700.
PODÂRGE: calul lui Hector - VIII, 185-l97.
PODARGE: Harpie care i-a adus pe lume pe cei doi cai ai lui Ahile - XVI, 150.
PODARGE: calul lui Menelau - XXIII, 295.
PODES: fiul lui Eetion, războinic troian, ucis de Menelau -XVII, 575-581.
*POLÎŢES:*fiul lui Prlam - II, 79l-795, XIII, 535-539 şi XV, 339-340.
POL YAlMON: tatăl luptătorului troian Amopaon - VIII, 276.
POL YCTOR: myrmidon - XXIV, 397-399.
POLYDAMAS: fiul lui Pknthoos, războinic troian - XII, 66-80, 88, 195-229, XIII, 723-757, XIV, 449-474, XV, 339, 453-457, 518-519, XVII, 597-600 şi XVIII, 25l-283.
POL YDEUCES: fiul lui Zeus şi al Ledei, fratele Helenei şi al lui Castor - III, 236-242. *POL YDdRE:* fiica lui Peleu, soţia lui B6ros, mama lui Menesthios - XVI, 173-l78. *POLYDOROS:* fiul lui Prlam şi al Laothbei, ucis de Ahile - XX, 40l-402, XXI, 88-91 şi XXII, 46-53.
POL YDOROS: un aheu - XXIII, 637.
POL YIDOS: fiul lui Eurydamas, războinic troian, ucis de Diomede V, 148-l51. *POLYIDOS:* aheu, prezice moartea fiului său Euchenor - XIII, 666-668. *POL YMELE:* fiica lui Phylas, soţia lui Echecles, a zămislit cu zeul Hermes un fiu, pe conducătorul myrmidon Eudoros - XVI, 179-l92.
POL YMELOS: fiul lui Ârgeos, războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 415-418. *POL YNEICES:* fiul lui Edip - IV, 377. *POL YPHEMOS:* fiul regelui tesalian (al lapiţilor), Elatos. Unul dintre Argonauţi. Este fratele lui Caineus -l, 264. *POLYPHETES:*războinic troian - XIII, 791. *POLYPHdNTES:* fiul lui Autbphonos, comandant din Beoţia (Grecia centrală) - IV, 393-397. *POL YPdlTES:* fiul lui Peirithoos, comandant din Thessalia (Grecia continentală) - II, 738-747, VI, 29, XII, 127-l94 şi XXIII, 826-849. *POL YXENOS:* fiul lui Agasthenes, comandant epeian (din Ellda, în nord-vestul Peloponesului - II, 615-624. *PORTHEUS:* regele Calydbnului, în Etolia (Grecia continentală), tatăl lui Oineus, al lui Âgrios şi al lui Melas - XIV, 115-l17.

POSEIDN: zeul apelor, îndeosebi al mării. Ca şi Zeus şi Hades, este fiul lui Cr6nos.
PRÂCTIOS: oraş sau lac din Troada (nord-vestul Asiei Mici) - II, 835.
*PRÂMNOS:*munte din Caria (sud-vestul Asiei Mici) - XI, 639.
PRÎAM: fiul lui Laomedon, rege al Troiei.
PRITOS: regele cetăţii Tlrinthos, din Aegolida (nord-estul Peloponesului) - VI, 157-l70.
PRMACHOS: fiul lui Alegenor, căpetenia războinicilor din Beoţia (Grecia continentală) - XIV, 47685. *PRdNOOS:* războinic troian - XVI, 399-401. *PROTESÎLA OS: fiul* lui îphiclos, comandant din Thessalla (Grecia continentală) - II, 695-710, XIII, 681 şi XV, 705.
PROTIÂ ON: tatăl războinicului troian Astynoos - XV, 455. *PROTHOENOR:* fiul lui Arellycos,

comandant al războinicilor din Beoţia (Grecia
continentală) - II, 495 şi XIV, 449-474. *PROTHdON:* războinic troian, ucis de Teu cros - XIV, 515. *PROTHOOS:* fiul lui Tenthred6n , comandantul magneţilor (popor din răsăritul Thessallei, în Grecia continentală) - II, 756-759. *PROTd:iiic* zeului marin Nereu - XVIII, 43. *PR YTANIS:* războinic din Lycla (sud-vestul Asiei Mici), ucis de Odiseu - V, 678. *PTELEdS:* loc din Thessalla (Grecia continentală) - II, 697. *PTELEdS: loc* din Triphylla (vestul Peloponesului) - II, 594. *PTOLEMAlOS: fiul* lui Peiranos, tatăl lui Eurymedon - IV, 228. *PYLAIOS:* fiul lui Lethos, cârmuitor pelasg (din Asia Mică) - II, 840-843. *PYLAIMENES:* cârmuitor al oşteniIor din Paphlagonia (în nordul Asiei Mici) - II,
85l-855 şi.XHI, 658-659.
*PYLARTES:*războinic troian, rănit de Âias al lui Telambn -XI, 491. *PYLARTES:* războinic, ucis de Pâtroclos - XVI, 696. *PLYENE:*oraş din Etolla (Grecia continentală) -II, 639. *PYLIENI:* popor din Triphylla - VII, 134 şi XI, 706-764. *PYLON:* războinic troian, ucis de Polypoltes - XII, 187. *PYLOS:* oraş din Triphylla, regatul lui Nestor - I, 252, 269, II, 591, V, 397, IX, 153,
295, XI, 682, 712 şi XXIII, 303. *PYRAlCHMES:* căpetenie a războinicilor din Peonia (în nordul Macedoniei) - II,
848-850 şi XVI, 248-293. *PYRASOS:* oraş din Thessalla - II, 695.
PYRASOS: războinic troian, rănit de Âias al lui Telambn - XI, 491. *PYRIS:* războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 415-418. *PYTHd:* numele vechi al acelei părţi din Phoclda (Grecia continentală), unde - la
poalele Parnasului - se află Delphi - IX, 405.

R

RHADAMANTYS: fiul lui Zeus şi al Europei, fratele lui Mlnos. Vestit pentru virtutea şi dreptatea sa - XIV, 322.
RHEA: fiica lui Uranbs şi a Geei, sora şi soţia lui Crbnos, mama lui Zeus, a lui Posei-dbn, a lui Hades, a Hestlei, a Demetrei şi a Herei - XIV, 203.
RHENE: ibovnica lui Oileus şi mama lui Medon - II, 728.
RHESOS:tsa al Troadei (nord-vestul Asiei Mici) - XII, 17-33.
RHESOS: fiul râului Strymbn, numit de Homer Eioneus, şi al muzei Euterpe, regele tracilor. A fost ucis de Diomede - X, 435-441 şi 469-525.
RHÎGMOS: fiul lui Peireos, războinic trac, ucis de Ahile - XX, 484-487.
RHÎPE: cetate din Arcadia (centrul Peloponesului) - II, 606.
RHODIENI: locuitori ai insulei Rhbdos - II, 653-670.
RHODÎOS: râu din Troada (nord-vestul Asiei Mici) - XII, 17-33.
RHODOS: insulă din Marea Egee (aproape de litoralul de sud-vest al Asiei Mici) - II, 653-670.
RHYTION: oraş din Creta (marea insulă la sud de Pelopones) - II, 648.
*SALAMINA:*insulă din Marea Egee, de-a lungul coastei de sud-vest a Atticei (Grecia continentală), în faţa lui Eleusls - II, 557-558 şi VII, 199. *SAMOS sau SAME:* insulă în Marea Ionică, lângă Ithaca. Este vechiul nume al Cephallenlei - II, 634. *SAMOTHRACE:* (Sămos din Trăda): insulă din Marea Egee, pe coasta Traciei, în
dreptul locului unde se varsă Hebros - XIII, 1l-l2, XXIV, 78 şi 753. *SANGARIOS:* râu din Bithynla (nord-vestul Asiei Mici) - III, 187 şi XVI, 719. *SARPEDON:* fiul lui Zeus şi al Laodămeiei, căpetenie din Lycla, (sud-vestul Asiei
Mici), ucis de Patroclos - II, 876-877, V, 47l-492, 627-698, VI, 198-l99, XII,
10l-l04, 290-412, XVI, 466-469 şi 569-683.
SATNldEIS:xâa din Troada (nord-vestul Asiei Mici) - VI, 34, XIV, 445 şi XXI, 87. *sATNIOS:îinl* lui Enops, războinic troian, rănit de Âias al lui Oileus - XIV, 440-448. *SCĂMANDROS sau XANTHOS:* râu în Troada (nord-vestul Asiei Mici): II, 464-
468, V, 36, 773-774, VI, 4, VII, 329, VIII, 560, XI, 499, XII, 17-33, 313,
XIV, 433-434, XX, 38-74, XXI, l-33, 124-l27, 145-l47, 200-382, 603, XXII,
147-l52 şi XXIV, 692-693.
*SCAMANDRIOS:*fiul lui Strbphios, războinic troian, ucis de Menelau - V, 49-58.
*SCAMANDRIOS'*vezi Astyknax.
SCANDEIA: port al insulei Cythera (la sud de Laconia) - X, 268. *SCARPHE:* oraş din Locrida (Grecia continentală) - II, 532.

SCEE (Porţile): poarta principală a Troiei, în partea de vest a cetăţii - III, 145, 149,
263, VI, 237, 393, IX, 354, XI, 170, XVI, 712 şi XXII, 360. *SCHEDÎOS:* fiul lui îphitos, comandant din Phoclda (Grecia continentală), ucis de
Hector - II, 517-526 şi XVII, 304-311. *SCHEDÎOS:* fiul lui Perimedes, comandant din Phoclda (Grecia continentală), ucis de
Hector-XV, 515-516.
*SCOLOS:*mică localitate din Beoţia - II, 497.
SC fROS: insulă în Marea Egee, la nord-vest de Chlos - IX, 668 şi XIX, 326. *SELA GOS:* tatăl

războinicului troian Âmphios, din Pais6s (Troada) - V, 612. *SELEPIOS:* tatăl regelui Euenos din Lyrnessbs (Troada) - II, 693. *SELI:* interpreţi ai lui Zeus, la Dodbna, o localitate din sud-vestul Epirului (Grecia
continentală), cu cel mai vestit oracol din vechea Heladă - XVI, 234-235. *SELLEEIS:râa* din sudul Epirului -, II, 659 şi XV, 531. *SELLEELS:* râu din Troada - II, 839 şi XII, 97. *SEMELE:* fiica regelui Ckdmos din Theba Beoţiei (Grecia continentală), mama zeului
Dibnysos- XIV, 323-325.
SESAMON: oraş din Paphlagonla (ţinut din Asia Mică, la Pontul Euxin) - II, 853. *SESTOS:* oraş din Hellespont (Dardanele), în Chersonsul Traciei, având în faţă pe
partea asiatică cetatea Âbydos - II, 836.
SICYdN: oraş din Achăia (nordul Peloponesului) - II, 572 şi XXIII, 299. *SIMdEIS:* râu din Troada (nord-vestul Asiei Mici) - IV, 457, V, 773-777, VI, 4, XII,
17-33 şi XX, 53. *SIMOEISIOS:* fiul lui Anthemlon, războinic troian, ucis de Âias al lui Telambn - IV, 473-493. *SINTIENI:* cei mai vechi locuitori ai insulei Lemnos, după toate probabilităţile traci - I, 594.
SÎPYLOS: munte din Lydla (vestul Asiei Mici) - XXIV, 615. *SÎSYPHOS:* fiul lui Eol (zeu al vânturilor, stârnitor al furtunii), a întemeiat Ephyra -
Corint. Cunoscut pentru tâlhăriile sale, pedepsite în Infern - VI, 152-l54. *SMINTHEUS:* un epitet al zeului Apolo, însemnând - după toate probabilităţile -
"nimicitor-al-şobolanilor".
*SdCOS:*fiul lui Hippasos, răneşte pe Odiseu, care îl ucide - XI, 428-458. *SOLIMI:* popor din Lyda (sud-vestul Asiei Mici) - VI, 184-l85 şi 203-204. *SOMNUL:* personaj alegoric, fatele geamăn al Morţii şi mai mare peste toţi oamenii
şi zeii - XIV, 23l-291 şi 354-362.
*SPARTA:*capitala Laconiei (sud-estul Peloponesului) - II, 582 şi IV, 5l-52. *SPEld:* fiică a zeului marin Nereu - XVIII, 40. *SPERCHEldS:* râu în Thessalla (Grecia continentală), tatăl lui Menesthios - XVI,
173-l77 şi XXIII, 142-l51. *SPHELOS:*fiul lui Bucblos, atenian -XV, 338. *STENTOR:* crainic al aheilor, vestit pentru puterea glasului său - V, 784-791.
450
STHENELAOS: fiul lui Ithaimenes, războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 58l-587.
STHENELOS: fiul lui Capaneus, căpetenie a războiniclor din Argos - cetatea principală a Argolidei (nord-estul Peloponesului) - II, 559-568, IV, 367-418, V, 106-l23, 24l-274, 318-330, 835-836, VIII, 133-l34 şi XXIII, 510-513.
STICHÎOS: războinic aheu, ucis de Hector - XUI, 195-l96, 690-691 şi XV, 329-331.
STRA TÎA: oraş din Arcadia (centrul Peloponesului) - II, 606.
STRdPHIOS: tatăl războinicului troian Scamăndrios - V, 49.
STYMPHALOS: oraş din Arcadia (centrul Peloponesului) - II, 606.
STYRA: oraş din insula Eubeea - II, 539.
STYX: râu din Infern - II, 775 şi VIII, 369.
SYME: insulă pe coasta Cariei (nord-vestul Asiei Mici) - II, 671.
TALAIMENES: tatăl a doi comandanţi din Maionia (vestul Asiei Mici), Mesthles şi
Antiphos - II, 865.
TALAdS: Argonaut, tatăl lui Mecisteus - II, 566 şi XXIII, 678-680. *TALTHYBIOS:* crainicul lui Agamemnon - I, 320, III, 118-l20, IV, 112-209, VII,
273-282, XIX, 196-268 şi XXIII, 896-987. *TÂRNE:* oraş din Maionia - V, 44.
TÂRPHE: oraş din Locrlda (Grecia continentală) - II, 533. *TÂRTAROS:* abis, aşezat sub Infern - VIII, 13 şi 481. *TECTON:* fiul lui Hărmon, meşteşugar troian - V, 59-60. *TEGEA:* oraş din Arcadia (centrul Peloponesului) - II, 607. *TELAMdN.iml* lui Eac, tatăl lui Âias - VIII, 28l-285.
TELAMONIÂD: fiu al lui Telambn. *TELAMONÎD-Am* al lui Telambn. *TELEMAC:*fiul lui Odiseu - II, 260.
TENEDOS: insulă din Marea Egee, în dreptul Troadei -l, 38, 452, XI, 625, XIII, 33. *TENTHREDON:* tatăl comandantului magneţilor (popor din răsăritul Thessallei, în
Grecia continentală), Prbthoos - II, 756. *TEREIA:*munte din Mysla (nord-vestul Asiei Mici) - II, 929.
TETHYS: fiică a lui Uranbs şi a Geei, soţia lui Oceanbs, mama zeilor, - XIV, 200-
210, 30l-306. *TEUCROS:* fiul lui Telambn, fratele lui Âias - VI, 31, VIII, 266-334, XII, 370-391, XIII, 170-l87, XIV, 515, XV, 442-453,45883 şi XXIII, 850-883. *TEUTAMOS:* tatăl eroului pelasag Lfcthos - II, 843. *TEUTHRANÎD:* fiu al lui Teuthras - VI, 13. *TEUTHRAS:*războinic aheu, ucis de Hector - V, 705. *TEUTHRAS:* tatăl lui Âxylos din Arisbe (Troada) - VI, 13. *THÂLEIA:* fiica zeului marin Nereu - XVIII, 39. '
451
THÂLPIOS: nepotul lui Actor, fiul lui Eurytos, comandant epeean (din nord-vestul Peloponesului) - II, 621.
THAL YSIOS: tatăl războinicului troian Echepolos - IV, 457. *THÂMYRIS:* aed trac, fiul lui Philămmon şi al Argiopei - II, 594-600. *THAUMACÎA:* oraş din Thessalla (Grecia continentală) - II, 716. *THEAN6:* soţia lui Antenor, preoteasa zeiţei Atena - V, 69-71 şi VI, 297-310. *THEBA:* oraş din

Beoţia (Grecia continentală) - IV, 378, 406, V, 804, VI, 223, X,
286, XIX, 99 şi XXIII, 679. *THEBA:* oraş din Egipt - IX, 38l-384. *THEBÂIOS:* troian, tatăl lui Eniopeus - VIII, 120. *THEBE:* oraş din Cilida (sud-estul Asiei Mici) - I, 366, II, 691, VI, 397, 415-416 şi
XXII, 479.
THEMIS: fiica lui Uranbs şi a Geei, zeiţa dreptăţii - XV, 87-89, şi XX, 4-6. *THERSÎLOCHOS:* războinic din Peonia (regiune în nordul Macedoniei), ucis de
Ahile - XVII, 216 şi XXI, 209.
THERSÎTES: oştean aheu, pedepsit de Odiseu - II, 212-277. *THESEU:* fiul lui Aigeus şi al Âithrei, regele Atenei -l, 265. *THESPEIA:* oraş din Beoţia (Grecia continentală) - II, 498.
THESSALdS: fiu al lui Heracles şi tatăl lui Pheidippos şi al luiÂntiphos - II, 679. *THESTOR:* tatăl proroculuiCâlchas. A fost unul dintre Argonauţi -l, 69. *THESTOR:* tatăl lui Enops, războinic troian, ucis de Patroclos, - XVI, 40l-410. *THETIS:* fiica zeului marin Nereu, soţia lui Peleus şi mama lui Ahile. *THÎSBE:* oraş din Beoţia (Grecia continentală) - fi, 502.
THdAS: fiul lui Andrâimon, comandantul războinicilor din Etolia (Grecia continentală) - II, 638-644, IV, 527-538 şi XV, 28l-305. *THdAS:* tatăl Hypsipylei, regele insulei Lemnos (din nordul Mării Egee, în faţa Dar-
danelelor) - XIV, 230 şi XXIII, 745.
THdAS: războinic troian, ucis de Menelau - XVI, 31l-312. *THdE:*fiica zeului marin Nereu -XVIII, 40.
THâON.-iiul lui Phâinops, războinic troian, ucis de Diomede - V, 152-l58. *THdON:* războinic troian, ucis de Odiseu - XI, 422. *THdON:* războinic troian, ucis de Antilochos - XII, 140 şi XIII, 545-551.
THOdTES: crainic aheu - XII, 342-363. *TRACI:* popor aliat al troienilor - II, 844-845, IV, 532-538, X, 434, 469-525, XIII, 4,
XIV, 227 şi XXIV, 234.
THRASÎOS: războinic din Peonia (nordul Macedoniei), ucis de Ahile - XXI, 210. *THRASYDEMOS:* vizitiul lui Sarpedbn, ucis de Patroclos - XVI, 463-465. *THRASYMEDES:*fiul lui Nestor - IX, 80-88, X, 196-l97, 255-259 şi XVI, 317-329. *THRdNION:* oraş din Locrlda (Grecia continentală) - II, 533.
THR YpESSA: oraş din Triphylla (vestul Peloponesului, pe râul Alpheibs) - XI, 71l-713. *THRYON:* oraş din Triphylla (vestul Peloponesului), pe râul Alpheios, - II, 592.

THYESTES: fiul lui Pelops, fratele lui Atreu - II, 106-l08. *THYMBRÂIOS:* războinic troian ucis de Diomede - X, 320. *THYMBRE:* oraş din Troada (nord-vestul Asiei Mici). *TÎR YNTHOS:* oraş din Argollda (nord-estul Peloponesului): - II, 559. *TÎTANOS:* munte din Thessalla - II, 735.
TITARESIOS'râu din Thessalla (Grecia continentală) - II, 75l-755. *TITHONOS:* fiul regelui troian Laomedon şi fratele lui Prlam. Pentru frumuseţea sa, a fost răpit de Aurora şi a devenit soţul acesteia. La rugămintea zeiţei, a dobândit nemurirea, dar nu şi tinereţea veşnică - XX, 237.
TLEPOLEM: fiul lui Heracles şi al Astybchei, comandant al războinicilor din insula Rhbdos (în Marea Egee, aproape de litoralul de sud-vest al Asiei Mici) - II, 653-670 şi V, 627-669.
TLEPOLEM: fiul lui Damastor, războinic troian, ucis de Patroclos - XVI, 415-418. *TMâLOS:* munte din Lydla (ţinut în vestul Asiei Mici) - II, 866 şi XX, 385. *TRACHÎS:* oraş din Thessalla (Grecia continentală) - II, 682. *TRECHOS:*războinic aheu, ucis deHector - V, 706. *TRÎCCA:* oraş din Thessalla (Grecia continentală) - II, 729 şi IV, 202. *TRITOGENEIA:* epitet al Atenei, însemnând " născută-din-mare" - XXII, 183. *TROADA:* teritoriul de sub autoritatea cetăţii Troia. 27?dLO5;fiul lui Priam - XXIV, 257.
TROIZEN: oraş din Argollda (nord-estul Peloponesului) - II, 561. *TRdlZENOS:* fiul lui Ceos şi tatăl lui Euphemos - II, 847. *TROS:* fiul lui Erichthbnios, întemeietorul Troiei - V, 222, 26l-273, VIII, 106, XX,
230-231, XXIII, 291 şi 378.
TYCHÎOS: iscusit meşteşugar din Beoţia (Grecia continentală) - VII, 220. *TYDEÎD:* fiu al lui Tydeus.
TYDEUS:iml lui Oineus, tatăl lui Diomede - IV, 372-400, V, 126, 800-813, VI, 222-
223 şi XIV 113-l25.
TYPHOEUS: gigant, fiu al Pământului şi al Beznei. Simboliza vulcanii şi furtunile aducătoare de năpastă. Etimologic, numele înseamnă: "cel care fumegă". Potrivit legendei, el zăcea - răzvrătit încă - sub munţii Arima din părţile Cilidei (sud-estul Asiei Mici) - II, 78l-783.

U

UCALEGON: unul dintre bătrânii Troiei - III, 148. *URSA:* constelaţie - XVIII, 48689.

XÂNTHOS: a se vedea Scamandros.
XĂNTHOS: râu din Lycia (sud-vestul Asiei Mici) -II, 877 şi V, 479.
XĂNTHOS: fiul lui Phăinops, războinic troian, ucis de Diomede - V, 152-l58.
XĂNTHOS: calul lui Hector - VIII, 185-l97.
XĂNTHOS: calul lui Ahile - XVI, 148-l54, 423-542 şi XIX, 400-424.

ZĂCYNTHOS:insulă, din Marea Ionică - II, 634.
ZEFIR: vânt puternic, care bate în Troada din nord-vest - IX, 5 şi XXIII, 194-230. *ZELEIA:* oraş din Troada (nord-vestul Asiei Mici) - II, 823, IV, 103 şi 121. *ZEUS:im* lui Crbnos, fratele şi soţul Herei, Părintele zeilor şi al oamenilor.

CUPRINS

Prefaţă I Proclos XIII

Cântul I 5 Cântul al II-lea 22 Cântul al III-lea 45 Cântul al IV-lea 57 Cântul al V-lea 71 Cântul al Vl-lea 95 Cântul al VII-lea 109 Cânrulal VUI-lea 122 Cântul al IX-lea 136 Cântul al X-ha 153 Cântul al Xl-lea 168 Cântul al XH-lea 190 Cântul al XUI-lea 202 Cântul al XlV-lea 224 Cântul alXV-lea 237 Cântul al XVI-lea 257 Cântul al XVII-lea 279 Cântul al XVIII-lea 299 Cântul al XlX-lea 316 Cântul al XX-lea 327 Cântul al XXl-lea 340 Cântul al XXII-lea 356 Cântul al XXIII-lea 370 Cântul al XXIV-lea 394 Indice 415

Au apărut:
1. Homer - *Odiseea*
2. Flaubert - *Madame Bovary*
3. Stendhal - *Roşu şi negru*
4. La Fontaine - *Fabule*
5. - *Epopeea lui Ghilgameş*
6. JackLondon - *Colţ Alb*
7. Daniel Defoe - *Robinson Crusoe*
8. Longos - *Daphnis şi Chloe*
9. H. de Balzac - *Moş Goriot*
10. Niccolb Machiavelli - *Principele*
11. Guy de Maupassant - *Bel-Ami*
12. N.V.Gogol - *Suflete moarte*
13. Eschil, Sofocle, Euripide - *Teatru antic*
14. Voltaire - *Zadig, Candid şi Naivul*
15. Blaise Pascal - *Scrisori provinciale*
16. A.S.Puşkin - *Fata căpitanului. Dama de pică*
17. Charles Dickens - *Marile speranţe*
18. William Shakespeare - *Teatru*
19. Calidasa - *Sacont ala*

Tiparul executat sub c-danr. 1241999,
la **Imprimeria** de Vest, Oradea,
str. Mareşal Ion Antonescu nr. 105.
ROMÂNIA